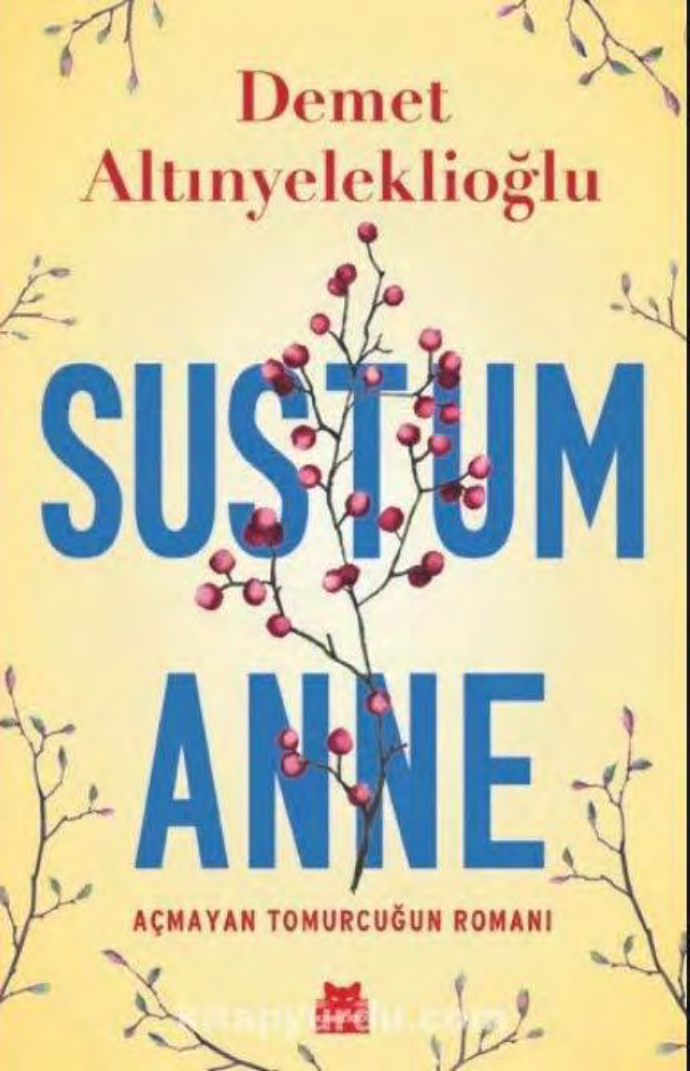
Demet Altınyeleklioğlu

SUSTUM ANNE

AÇMAYAN TOMURCUĞUN ROMANI

Demet Altınyeleklioğlu

Ankara'da doğdu. TED Ankara Koleji ve Siyasal Bilgiler Fakültesi Basın Yayın Yüksek Okulu'ndan mezun oldu. Hacettepe Üniversitesi'nde Eğitim İletişimleri dalında yüksek lisans yaptı. 1980'de TRT kurumunda çalışma hayatına atıldı. TRT televizyonlarında yüzlerce programın prodüktörlüğünü, yönetmenliğini üstlendi. Çeşitli kademelerde yöneticilik görevlerinde bulundu. 2013'te emekli olarak TRT'den ayrıldı. Kırka yakın romanı Türkçeye çevirdi. İlk romanı olan *Moskof Cariye Hürrem* 2009 yılında yayımlandı. Popüler edebiyatta ve TV dizilerinde Osmanlı Sultanları akımının başlamasını tetikleyen *Moskof Cariye Hürrem* aylarca çok satanlar listesine yer aldı. Ardından *Alkışlarla Lamia* (2010), *Cariyenin Kızı Mihrimah* (2010), *Cariyenin Gelini Nurbanu* (2011), *Altın Cariye Safiye* (2011), *Pargalı ve Hatice* (2011), *Kara Kraliçe Kösem* (2012), *Ah Bre Sevda Ah Bre Vatan* (2013) ve *Cem Sultan Bozkır Çiçeği* (2014), *Gülüm-Bir Çanakkale Romanı* (2015), *Kösem Sultan-Anlatılmamış Hikâyeler* (2015) ve *Kara Zeybek* (2015), *Roma Kulübü* (2016), *Nakşidil* (2017) romanları geldi. Bütün eserleri büyük ilgi gördü, çok satanlar listelerinde üst sıralara tırmandı. Romanları, İngilizce, Bulgarca, Rusça, Yunanca, Arapça, Lehçe, Macarca başta olmak üzere birçok dile çevrilerek yayınlandı. Fransızca, Almanca gibi bazı dillere çeviri çalışmaları ise devam ediyor. Evli ve bir çocuk annesi olan Demet Altınyeleklioğlu Bodrum ve Miami'de yaşamaktadır.

Kırmızı Kedi Yayınevi: 1122
Türk Edebiyatı: 149

Sustum Anne
Demet Altınyeleklioğlu

© Demet Altınyeleklioğlu, 2019
© Kırmızı Kedi Yayınevi, 2019

Yayın Yönetmeni: Enis Batur

Editör: Çağlayan Çevik
Kapak Tasarımı: Cüneyt Çomoğlu
Sayfa Tasarımı: Taylan Polat

Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni alınmaksızın, hiçbir şekilde kopyalanamaz, elektronik veya mekanik yolla çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

Birinci Basım: Mayıs 2019, İstanbul
ISBN: 978-605-298-508-3
Kırmızı Kedi Sertifika No: 40620

Baskı: Optimum Basım
Tevfikbey Mah. Dr. Ali Demir Cad. No: 51/1 34295
Küçükçekmece/İSTANBUL
Tel: 0212 463 71 25 Sertifika No: 41707

Kırmızı Kedi Yayınevi
kirmizikedi@kirmizikedi.com / www.kirmizikedi.com
facebook.com: kirmizikediyayinevi / twitter.com: krmzkedikitap
instagram: kirmizikediyayinevi
Ömer Avni Mah. Emektar Sok. No: 18 Gümüşsuyu 34427 İSTANBUL
T: 0212 244 89 82 F: 0212 244 09 48

Demet Altınyeleklioğlu

SUSTUM ANNE

AÇMAYAN TOMURCUĞUN ROMANI

ROMAN

KIRMIZIKEDİ

Kadına...

"Yaptığıma çılgınlık diyorsan eğer, kim bilir,
belki de bir çılgındır bana çılgın diyen."

Antigone, Sophokles

"Tüller, ipekler, altınlar, pırlantalar, boyalar, gezmeler, eğlenceler, oyunlar, köşkler, rahat uykular, rahat ölümler... Bunlar, hangi hakkın karşılığı? Hangi didinmenin, hangi fedakârlığın ödülü? Yurda bir şey vermeyenlerin yurttan bir şey almaya ne hakları var? Bu bahçenin dalları, yolunmaktan artık tükendi."

Şükûfe Nihal
(*Domaniç Dağlarının Yolcusu*)

Yazarın Notu

Yazarlık yolculuğumun onuncu yılında, Şükûfe Nihal'i yazmak bir misyon olarak karşıma çıktı. Ölümünden tam 46 yıl sonra, kenarda kıyıda kalmış bilgi ve belgelerle tesadüfen karşılaşmamın ve onu daha yakından tanıma, hayatını satırlara dökme arzumun büyüsüyle, bu muhteşem Cumhuriyet kadınının hatırlanmasına, genç kuşaklarca tanınmasına ve fikirlerinden ilham alınmasına katkıda bulunmak istedim.

Şükûfe Nihal varoluş mücadelesi veren tüm kadınların ve elbette özellikle Türk kadınlarının kahraman bir öncüsü olmuş, Ulusal Uyanış Hareketi içinde yer almış, vatanın bağımsızlığı adına ateşli konuşmalar yaparak inandığı değerleri korkusuzca savunmuş bir neferdir. Kadın öğrenci kabul edilmeyen Darülfünun'a girmek için verdiği mücadelenin ardından, erkeklere mahsus bu okulu ilk kadın mezun olarak bitirmiş, yine ilk kadın coğrafya ve edebiyat öğretmeni olarak hayata atılmıştır. Kadınlar Birliği ve Kadınlar Partisi kurmak amacıyla erkek dayatması ve toplum yapısına karşı savaşması, kadın ezilmişliğine başkaldırması, Türk kadının erkeklerle eşit seçme ve seçilme hakkını kazanması için sesini var gücüyle çıkartması, Osmanlı'dan devralınmış baskılara rağmen, dul bir kadın olarak Faruk Nafiz Çamlıbel'le yaşadığı platonik aşkı ve tabii sanatı, duygu yüklü mısraları ve satırlarıyla

unutulmayı hak etmeyen, her kadının örnek alması, ders çıkarması gereken büyük bir şaire ve edibe, Türk okurlarınca yeniden hatırlanmaya değer bir kişilik abidesidir.

Sustuğu ana kadar dik durmuş, bunun bedelini yalnızlık ve unutulmakla ödemiştir. Onun verdiği bu yangı yüklü mücadele, Türk kadını için hâlâ yer yer eziyet ve karamsarlıkla dolu tünelin sonundaki ışık, aydınlık yüzü, kadınlarımızın çırpıntılı sulardaki feneri olacaktır.

Tüm romanlarımda olduğu gibi bu romanda da dönemin ve kahramanların gerçekleri esastır. Nerelerde kurgu olduğunu siz okurlarıma bırakıyorum. Hayatın kendisi kurgu değil mi zaten?

Ömrünü kadınların eğitimine adamış, eşit ve özgür bireyler olarak yaşam hakkına kavuşmaları için uğraşmış tüm muhteşem kadınlara saygıyla.

Demet Altınyeleklioğlu
13 Şubat 2019
Bodrum

Romanda adı geçen gerçek isimler

Edip Cenap Bey, Cenap Şahabettin
İffet, İffet Halim Oruz
Hasene, Hasene Ilgaz
Nâzım, Nâzım Hikmet
İsmet, İsmet Kür
Pınar, Pınar Kür
Faruk, Faruk Nafiz Çamlıbel
Halit Ziya Bey, Halit Ziya Uşaklıgil
Halide Hanım, Halide Edip Adıvar
Ahmet Hamdi, Ahmet Hamdi Başar

Adım Şükûfe... Yani tomurcuk. Bir de Nihal'im var... O da fidan demek. Yani açmayan çiçek benim adım. Fidanında koruyup giden çiçek. 'Açmayan Çiçek'im ben. Hiç açmayan çiçek olur mu demeyin. Oluyor işte. Fidandaki tomurcuk, açmak için su ister, ışık ister. İnsan ise sevgi ile açar. Gerçek sevgiyle, katıksız aşkla. Benim hayatım açmak için aşkı aramakla geçti. Hayır, haksızlık etmemeliyim. Çok sevgiler de kucakladı beni elbette. Az sarhoş olmadı gönlüm. Ama hep bir şeyler eksik kaldı içimde. Ne bileyim ben; olmadı işte. Gerçek aşkı bulamadım gitti. Ya da buldum, farkına varamadım. Fark ettiğimde ise çok geçti. Ondan sonrası boynu bükük anılar, öksüz hülyalar, acı veren unutkanlıklar, pişmanlıklar, yürek çarpıntıları, hıçkırık yüklü mısralar...Ve son... Hepsi bu.

Açamadım ben. Biliyor musunuz, belki de anamın içine doğmuştu açmadan solacağım. Onun için Şükûfe Nihal koydu adımı.

Kim bilir?

1

İstanbul / Bakırköy – Huzurevi
Güz, 1972

Merak etmeye başladım.

Hâlâ görünmediler. İkisi de. Gerçi bu sabah hava bozuk. Yağmurun eli kulağında. Ama yine de kız çoktan durağa gelmiş olmalıydı. Peşinden delikanlı da tabii.

Dönüp saate baktım, ohoo; sekizi on geçmiş.

En geç sekizde durakta olurlardı. Kim bilir kaç aydır sabahları penceremden izliyorum onları. Haftanın beş günü hiç aksatmadan aynı saatte gelirlerdi durağa. Kız parmaklarının ucunda yükselerek yaklaşan otobüslerin alnındaki yazıyı okumaya çalışır, oğlan da onun biraz gerisinde sıkıntılı, kararsız, hatta pısırık dikilir dururdu.

Ama bugün yoklar.

Durak iyice kalabalıklaştı. İnsanlar kaldırımdan inerek yola taştı. Yaklaşanın bekledikleri olup olmadığını anlamak için çoluk çocuk otobüslere doğru koşuşturuyorlar. Binmek için daha hareket halindeki otobüsün yanında koşturanlara bakmaya dayanamıyorum. Biri düşüp çiğnenecek diye yüreğim ağzıma geliyor.

Hay Allah; yine oldu!

Hayırdır inşallah. Her şey beni alıp geçmişe götürüyor. Bir yüz, bir ses, bir koku, bir olay beynimin sayfalarını bir esinti çıkmış gibi karıştırıyor. Hani, "Hayat film şeridi gibi gözümün önünden geçti," derler ya; öyle bir hal var bende. Eskiden geçmişle hiç işim olmazdı. Hatta ikide bir anılarını anlatmaya meraklı olanlara kızardım. Yarı şaka, yarı ciddi takılırdım onlara.

"*Maziyi bırak kızım, geleceğe bak.*"

Ama şimdi... Her geçen sene biraz daha geçmişe gömüldüğümün farkındayım.

Aman ya Rabbi. Kimseye belli etmemeye çalışıyorum, fakat sinsi bir korku kıpırdıyor içimde. Bunamaya mı başladım? Bazen öğlen yediğim yemeği unutuyorum, ama geçmiş dün kadar taze. Bir adım atsam ulaşıverecekmişim kadar yakınımda. Yoksa huzurevinin doktoru bu yüzden mi ikide bir beni görmeye geliyor. "Aksırmıyorum, tıksırmıyorum; ne işim olacak doktorla," diyorum ama dinleyen kim? Çat kapı giriyor içeri. Bir de tuhaf tuhaf sorular sorup deli ediyor beni. Mübarek doktor değil savcı. Yok, öyle miymiş, yok böyle miymiş? Canımı sıkıyor bu adam. Aldırmaz görünüyorum ama bir gün bir patlayacağım, görecek o zaman.

Burada oturmuş duraktaki kadınların, çocukların itilip kakılmasını seyrederken yine zaman makinesine biniverdim. Eskiden kadına saygı diye bir şey vardı. Vaktiyle beyler, hanımların sıkışmadan binebilmesi için yol açardı. Çocuklar korunur, kollanırdı. Duraklarda sessizce kuyruğa girilirdi. Ne zaman geleceği pek belli olmayan otobüsler sabırla beklenir, adım adım ilerlenirdi. Gerçi yine de son anda kapı önünde ufak çaplı bir karışıklık olurdu ama asla böyle değil. Sonra, durak arkadaşlığı denen bir şey vardı. Selamlaşır, kısa sohbetler yapardık. Özellikle erkekler ya etrafındakileri rahatsız etmemek ya da "Onlar da beş kuruşa kıyıp

alıversin," dediklerinden olacak, iyice kıvırıp katladıkları gazetelerini okurdu.

Şimdi durakta gazete okuyan da kalmadı. Bu hengâmenin içinde okunamaz ki zaten. Vapurlarda da kalmamıştır herhalde. Ben elimi ayağımı çektiğimde Karaköy-Kadıköy hattında çalışan vapurlarda, o on beş dakikayı kitap ya da gazete okuyarak geçirenler bile iyice azalmıştı.

Rahmetli babam, "*Güzel olan her şey mazide*," derdi.

Aklım ermezdi. Hiç eski güzel olur mu? Adı üzerinde eski. Mesela eski bir ayakkabı, elbise... Bayram sabahı giyene kadar geceleri başucumda benimle birlikte uyuyan yeni kırmızı rugan iskarpinlerimin yanında eskisi nasıl güzel olabilirdi? Öyle değil mi? Eski işte.

Babam haklıymış. Güzel olan her şey mazide... Şiirin güzeli bile.

Askerdi babam. Miralay Ahmed Abdullah. O sırmalı elbisenin içinde askerden çok âlime benzerdi. Belki de askeri eczacı olduğu için ben öyle yakıştırıyordum. Sanırım asker halinden babam da pek hoşlanmazdı. Eve gelir gelmez üstündekileri çıkarır, yemeğe asla üniformayla oturmazdı. Onu sivil görmeye o kadar alışkındık ki asker kıyafetiyle aşağı inince bir an, "Kim bu yabancı?" diye geçerdi içimden.

Edebiyata, felsefeye, siyasete düşkündü. Yeniköy'deki evimizde akşamları dost meclislerinde, uzun sohbetler olurdu. Ben, üst kata çıkan merdivene oturur, aşağıdakileri görebilmek için başımı tırabzan korkuluklarının arasından çıkartarak sohbetlerine kulak misafiri olmaya bayılırdım.

Söylediklerini anlamaz, adı geçen isimleri tanımazdım. Mesela bir Yüzbaşı Enver vardı. "*Komitacı*," diyorlardı ona. Komitacının anlamını bilmiyordum. Ondan övgüyle karışık bir korkuyla bahsediliyordu. Biri, "Balkan kartalı," demişti bir akşam. "Payitahttan emir beklersen elin kolun bağlı otu-

rursun. Bulgar'ı, Rum'u, Ermeni'si vatan toprağını alır götürür. Ben takdir ediyorum. Enver Bey hiçbirine göz açtırmıyor. Onu bilir onu söylerim: Çeteye karşı nizami orduyla değil, çeteyle savaşmak lazım. Münasip olan budur."

Bunu söyleyeni onları dinlediğim yerden göremiyordum. Kimin söylediği önemli de değildi. Aklım, "Kartal"a takılmıştı. Dağlarda, yalçın kayaların üstünde süzülen bir kartal olarak hayal ettim ben de "Komitacı Enver"i.

Babamın, "Lakin yine de mülahazat hanesini açık bırakmak lazımdır," dediğini hatırlıyorum. "Elde ettiği muvaffakiyetler umarım başını döndürmez."

Aşağıda babamın uyarısını dikkate alan var mıydı bilmem. Ama benim bir kulağımdan girdi, ötekinden çıktı. Çok geçmeden kartalımın başının döneceğini, savaşmaktan bitap düşmüş devleti yeni savaşlara sürükleyeceğini kimse tahmin edemedi.

O akşamlarda, konuklarımızın kalın ve sakin erkek sesleriyle anlattıklarını masal gibi dinlerdim. Komitacı Enver'in maceraları bu masallardan biriydi. Önümde bir kapı açılır, sihirli bir dünyaya girmiş gibi olurdum.

Kimler yoktu ki o dünyada? Padişahlar, krallar, hafiyeler, jurnalciler, sultan hanımlar, paşalar, devler, iyiler, kötüler, uzak, çok uzak diyarlar. Eski, çok eski zamanlar... Kahramanlar, hainler...

Çok geçmeden rahmetli babamın kehaneti gerçek oldu. Sultan Abdülhamid tahttan indirildi. Balkan kartalının da içinde olduğu İttihat ve Terakki Fırkası iktidarı ele geçirdi.

Bir de o günlerde kim olduklarını bilemediğim isimler, ne olduğunu hiç mi hiç kestiremediğim, nedir diye soramadığım sözcükler duyardım:

Mahmut Şevket Paşa!

Talat Paşa!

İstibdat!
Meşrutiyet!
Müsavat!
Halas!
Terakki!
Uhuvvet!
İttihat!

Bir akşam pişmanlık üzerine konuşuluyordu. "Edip Cenap Bey geldi," demişti rahmetli annem. Uzun boylu, bıyıklarının ucunu bana pek komik gelen bir şekilde yukarı doğru kıvırmış biriydi. Severdim onu. Bana huzur veren sakin bir sesle çok güzel konuşurdu.

O akşam da yemeğimi yer yemez merdivendeki yerimi aldım. Babamın misafirlerinden, şimdi adını hatırlayamadığım birinin, "Temenni ederim ki, İttihatçılar bizi pişman etmez," dediğini duydum. "Dağda komitacılık başka, devlet idaresi başka şeydir. İnşallah, keşke sultan hazretlerini devirmeseydik, diye hayıflanmayız."

Mırıltılar, homurtular oldu. Onu destekleyen de vardı, karşı çıkan da. Biri, "Haklısınız," dedi. "Dağda, silahla, zorbalıkla, suikastla iş görmek kolaydır. Lakin devlet idaresi için akıl, izan, en önemlisi tecrübe lazımdır. Hele asrın fevkalâde zor şartlarında. İngiliz'in, Fransız'ın, Alman'ın kıyasıya rekabet ettiği ortamda. Temenni ederim ki, meşrutiyet, terakki, ittihat laflarıyla elde kalan bir avuç vatan toprağını da kaybedip milleti pişman etmezler. İstibdadı arar hale gelirsek pişman olmak neye yarar?"

Yine hep bir ağızdan konuşmaya başladılar. İşte o sırada edip Cenap Bey'in, "Beyefendi," diyen davudi sesini duydum. "Saydığınız devletlerin gelişip güçlenmesinde hürriyet, müsavat, uhuvvet gibi değerlerin olduğunu anlamakta ve bunların önemini idrak etmekte biz çok geç kaldık.

Kanaatim odur ki, devletin ve milletin halâsını meşrutiyet fikri sağlayacaktır. Bize istibdat değil, hürriyet, lazımdır. İrfan lazımdır. Hürriyet olmayan yerde ilim-irfan olmaz. Neden pişmanlık duyacağız? Hürriyetin nesi bizi pişman edecek ki keşke Abdülhamid istibdadı kalsaydı diye hayıflanacağız? Sizi temin ederim beyler; ben bugüne kadar yaptığım hiçbir şeyden, savunduğum fikirlerden asla pişmanlık duymadım."

O huzurlu, güven veren, sakin sesi "*pişmanlık*" derken parlayıp yükselmişti. Cenap Bey'in o söze önem verdiğini anladım.

Pişmanlık! Pişmanlık duymak nasıl bir şeydi acaba?

Ayak parmaklarımın üzerinde yükselerek mutfaktaki raftan reçel aşırmaya çalışırken kavanozu düşürüp kırınca korkudan elimin, ayağımın titremesi mi?

Yoksa annem bir ay mutfağa girmemi yasaklayınca aklımdan, "Keşke rafa uzanmak yerine bir iskemleye çıkarak alsaydım kavanozu," diye geçmesi mi?

Sanırım, "*keşke*"nin insana hiçbir faydası olmadığını o vakitler anladım. Olan olmuştu. Kavanoz kırılmış, her yere saçılan onca reçel, cam kırıklarıyla beraber atılmış, üstelik bir de ceza yemiştim.

"Ben hiç keşke demeyeceğim," diye geçmişti o akşam aklımdan.

Ya babam? Babam da Cenap Bey gibi hiç pişman olmamış mıydı acaba? Hangisi iyiydi? Pişman olmak mı, olmamak mı?

Kafamın içinde bu soruları evirip çevirirken babamın sesini duydum. Tane tane konuşuyordu. "Öyleyse bahtiyarsınız Cenap Bey," diye başladığını hatırlıyorum.

"Bana göre azizim, pişmanlık barındırmayan bir hayat neredeyse mümkün değildir. Bu yüzden ileride pişman olacakları bir yanlış yapmadan yaşamayı başaran insanlara gıpta ederim. Lakin 'böyle kaç insan vardır,' derseniz bilmiyorum.

Bana gelince... Pişmanlıklar bendenizin gölgesi oldu hep. Lakin bundan hiç şikâyetçi olmadım."

O anda babamın sesi karılır gibiydi. "Pişmanlıklarımdan kurtulmayı bir türlü beceremedim. Onlarla hep yan yana yürüdük."

Rahmetli bir an sustuktan sonra canlı, hatta neşeli bir sesle devam etti.

"Ama bakın, bundan hiç pişman değilim işte."

Aşağıda gülüşmeler oldu. Cenap Bey bile gülmüştü. Ya da ben öyle olmasını istemiştim.

O akşam merdivende onları dinlerken verdiğim karara rağmen, sonraki yıllarda babamın kızı olduğumu ispat ettim. Pişmanlıklar benim de peşimi bırakmadı. Onlarla yürüdüm hayatı hep. *Keşkelerimle.*

Fakat babamdan farklı olarak ben, keşkelerimle yaşadığım için pişmanım. Ne olurdu Cenap Bey gibi ben de "*Yaptığım hiçbir şeyden pişmanlık duymadım,*" diyebilseydim.

Gözümün önünde koşuşmalar olunca film koptu. Durak... Kalabalık... İtişen insanlar... Toparlandım. "Aklını başını al kızım," diye söylendim içimden. "Zamana dön. Buradasın. Zamandasın. İffet'le Hasene'nin huzurevinde. Bak; ne beklediğin kız geldi, ne de oğlan."

2

İstanbul / Bakırköy – Huzurevi

Gözümü yoldan ayıramıyorum.

Hâlâ yoklar. O iki genç ileride, çok pişman olacakları bir hatanın eşiğindeler. Buna mâni olmak istiyorum. Çünkü birbirlerini sevdiklerini hissediyorum. Ben çok pişmanlık yaşadım, onlar yaşamasın istiyorum. Biri yüreğini açmalı. Oğlan pısırık, kız mağrur. Güzelliğinin verdiği budalaca bir soğuk kabuğa sarmış kendini. Onlara yardım etmeliyim. Birine cesaret vermeli, ötekinin kabuğunu kırmalıyım.

Ah ben: kimlere gülüp geçtim, kimlere sırt çevirdim. Her halde onun için bu iki genci birleştirmek uğruna çırpınıyor ruhum. Fakat ihtiyar kadının tekiyim artık. Her sabah bu küçük huzurevi odasının penceresinde onları yan yana, hatta el ele görmek için dua ederek beklemekten başka bir şey yapamadığıma yanıyorum. Dışarı yalnız çıkmak için kendime güvenebilsem, bu topal ayakla caddeyi geçip karşıdaki durağa yürümeye cesaret edebilsem, önce delikanlıyı çekeceğim bir kenara.

"Bana bak oğlum. Ne bekliyorsun? Açılsana kıza. Söyle. 'Seni seviyorum' de. Aşkını itiraf etmezsen pişman olursun."

Biliyorum, "Ya reddederse," diyecek.

"Ya reddetmezse? Ya o da seni seviyorsa, ya açılmanı bekliyorsa, ya bunun için her gece dua ediyorsa?"

Sonra kıza sokulacağım.

"Bak güzelim. Şu güzel burnunu biraz yere indir. Onu görünce atkuyruğunu savurarak kafanı çevireceğine biraz cesaret ver çocuğa. Sonra 'ah' diye yanarsın. Ama iş işten geçmiş olur. Çok naz âşık usandırır. Güven bu ihtiyar ablana. Minicik bir tebessüm. Ne kaybedersin?"

"Ya yanılıyorsam? Ya beni sevmiyorsa? Ya siz de yanılıyorsanız? Ya niyeti ciddi değilse, ya sadece gönül eğlendirmek için beni ağına düşürmeye çalışan bir çapkınsa?"

"Ya değilse? Ya sadece seni görmek, cesaretini toplayıp yanına gelebilmek için yüreği deli gibi çarpıyorsa? Ya düşlerinde hayallerinde sadece sen varsan? Ya reddetmenden korktuğu için açılamıyorsa?"

Ama hiçbirini söyleyemiyorum tabii.

İkisine de küçük birer pusula yazmayı bile kurdum kafamda.

İyi de nasıl ulaştıracağım onlara? Ayşe mi götürecek? Allah korusun. Kızınkini oğlana, oğlanınkini kıza verirse şaşırmam.

•

Hava iyice kapandı.

Neredeyse yağmur indirecek. Üstelik rüzgârın yaman estiği, kadınların eteklerini kollamasından belli. Ah, camın önünden şimşek gibi kuşlar geçti. Bir yerlere kaçışıyorlar. Yolun kenarındaki cılız ağaçlar yarı bellerine kadar eğilerek selamlıyor şiddetli esintiyi. Dallardaki son birkaç kuru yaprak da savruldu. Yerler sarı, kahverengi yaprak ölüleriyle dolu. Rüzgâr aniden daha sert esmiş olmalı ki, bir tomar kuru yaprağı havalandırıp ötelere sürükledi.

Ayşe'ye seslendim. Cevap vermedi. Sesimi biraz daha yükselttim.

"Ayşe, baksana kızım."

Lütfetti. Kapıdan başını uzattı.

"Bir şey mi istedin abla?"

"Saat kaç?"

Bana ne soruyorsun dercesine başucumdaki komodinin üstünde duran çalar saate baktı. "Sekizi yirmi geçiyor."

Anlamıyorum, Hasene ve İffet bu kızı nereden bulmuş? Ona nasıl katlanıyorlar? Sanki yanı başımdaki saate bakmayı akıl edememişim de vakti öğrenmek için onu çağırmışım gibi benim çalara bakıyor. Beni bunak mı sanıyor bu kız?

Gözümü camdan ayırmadan tersledim. "Onu biliyorum. Benimki durdu mu diye sana sordum."

"Eh madem öyle, holdeki saate bakıp geleyim."

"İstemez, istemez kalsın."

Anında kayboldu.

"Aptal şey," diye homurdandım içimden.

*

Kahretsin...

Korktuğum oldu. Yağmur indirdi.

Bugün işe gitmeyecekler mi acaba? Kız izinliyse evden çıkmamıştır, oğlan da boş yere bir yerlerde bekliyordur.

Ya başlarına bir şey geldiyse? Allah esirgesin, kaza filan?

Bu düşünceyi hemen kovdum zihnimden. Birden aklıma gelen ihtimalle heyecanlandım. Camdaki aksimden bana bakan yüzümde bir gülümseme belirdi.

Delikanlı haftalardır ondan beklediğim, "Hadi artık," diye içimden dua ettiğim şeyi yapmış, kızı sıcacık bir pastaneye çay içmeye davet etmişti belki de. Olamaz mıydı yani? Ya küçücük bir masada mahcup sözlerle karşılıklı cıvıldaşıyorlarsa

şu an? İleride hatırlayıp gülecekleri utangaç sözleri birbirlerine fısıldaşıyorlarsa?

*

Saat sekiz buçuğu geçti.

Demek ki benim çalar durmamış. Yağmur iyice hızlandı. Gelmediler. Ayaklarım yoruldu. Fakat pencerenin önünden ayrılmaya niyetim yok. Odadaki iki sandalyeden birini camın önüne çekip oturdum.

Aslında böyle havalardan nefret ederim ben. Bulutlar neredeyse binaların üstüne kadar saçak saçak inmiş. Durağın arkasındaki ağaçlığın yarısı var, yarısı yok. Üstelik geceden kalma ıslak bir sis asılı kalmış havada. Penceremden görünmüyor, ama eminim. Sabah ayazıyla ürpererek çırpınıyordur şimdi deniz Boğaziçi'nde.

Saymadım, saysaydım hatırlar mıydım bilmiyorum. Fakat kaç gündür önümdeki her şey gri. Ben grileri sevmem. Hiç sevmem. Hele karanlığı. Güne güneşi yakıştıranlardan oldum hep. Hayat gündüzleri güneş ışıklarıyla yıkanmalıdır bence. Çünkü mutluluk gün ışığında kıpırdar içimizde. Umutlar aydınlıkta yeşerir. Işıl ışıl sabahları severim ben.

Yılların içimde tortulandırdığı karanlıklar yüzünden böyle hissettiğimi sanmıyorum. Çocukluğumdan beri böyleyim ben. Küçücük bir kızken de aydınlığı deli gibi severdim. Sabah güneş doğacak, her şey, her şey pırıl pırıl olacak diye sevinerek yumardım geceleri gözlerimi. Uyanır uyanmaz pencereye koşup perdeyi açar, "*Merhaba*," derdim yeni güne. Dallardaki beyazlı, pembeli bahar çiçeklerine, uçuşan kuşlara, dans eden kelebeklere bakarken aydınlığı mutlulukla yudumlardım.

Bahçemizdeki manolya ağacının alçak dallarından birinde salıncak vardı. Kim kurmuştu bilmiyorduk, ama oradaydı işte. Salıncak yükselirken içim sevinçle dolardı. Neşeli

çığlıklarım şimdi bile kulağımda. Ellerimi uzatsam güneşi kucaklayıverecekmiş gibi gelirdi bana.

Hava bulutluysa, ışık küsmüş bir yerlere kaçmışsa boynum bükülür, solardım. Yüreğim tarif edemediğim bir hüzünle dolardı. Sonra, gecenin tülü inmeye başlayınca yalnızlaşır, bütün cinlerin, perilerin, bir dudağı yerde, bir dudağı gökte devlerin, gulyabanilerin gizlendikleri yerlerden çıkıp üstüme gelmelerinden korkardım.

Çocuk aklımla karar vermiştim: Işık hayattır. Karanlık ise korkulara gebedir.

İşte bu yüzden daha o vakitler ışığa sevdalandım. İnsanların hastalıklı ruh hallerini su yüzüne çıkaran geceleri hiç sevmedim.

Başkalarının hakkımdaki düşünceleri uzun zamandır umurumda değil. Nasıl isterlerse öyle düşünsünler. Beni, sanatın, edebiyatın neresine oturturlarsa oturtsunlar.

Şiirlerimi okuyanlar geceleri yazdığımı zanneder. Oysa en güzel şiirlerim gün ışığında yazılanlardır.

En sevinçli, en mutlu, en umutlu olduğum günlerin gecelerinde de yazdım elbette. Ruhumun aşkla, ümitle, aradığımı bulduğumu sanmanın sevinciyle coştuğu günlerin geceleriydi onlar. Ama şimdi, yıllar sonra bakıyorum da o mısralarıma bile bir yerlerden hüzün, korku, yalnızlık, ayrılık bulaşıvermiş.

*

Bu sabah da renkler ölü.

Ne kırmızılar var ne sarılar. İç karartan, korkutan, ölümü çağrıştıran karanlık bulutlar geziniyor şehrin üstünde.

Ancak bir istila sabahı bu kadar karanlık ve kasvetli olabilir. Bu beni yaralıyor. Korkutuyor. Hınçlarım keskin bir kılıç gibi bileniyor içimde. Neredeyse İstanbul'un kaldırımlarında

düşman askerlerinin hırsla yere vurdukları ayaklarının çıkardığı korkutucu tempoyu işiteceğim. Çok geçmeden karşıdaki börekçinin köşesinden çıkıverecek düşman taburu.

Rap, rap, rap!

"Abla!"

İşte, işte... Geldiler... Nihayet... Aman Ya Rabbi; çok şükür... geldiler!

"Abla?"

Yağmur devam ediyor. Ama hava birden aydınlandı. Karanlıkta bir ışık belirir gibi oldu. Hicran'ın –kızın adını Hicran koydum– rüzgârdan ters dönüp duran kırmızı şemsiyesi aydınlattı belki ortalığı... Ümit –oğlana da bu ismi uygun gördüm– her zamanki yerinde. Üç adım gerisinde kızın. Pardösüsünün yakalarını kaldırmış. Kafasındaki uyduruk şapkanın siperliğinden sular damlıyor.

"Abla duymuyon mu?"

Birden beklemediğim bir şey oldu. Aman Allah'ım! Ümit adımlarını hızlandırdı. Şimdi kızın yanında... Hicran...

"Abla, nereye bakıyon Allah'ını seversen?"

Hicran durdu, çocuğa baktı. Ümit bir şeyler söyledi herhalde... Hadi, hadi... Kız başını salladı. Ümit şemsiyesini aldı...

İşte bu!.. İşte bu! Oldu. Çok şükür... Çok şükür... Başlıyor...

"Ablaaa?"

Hicran, Ümit'in tuttuğu şemsiyenin altında yürüyor. Yan yanalar. Omuzları değiyordur birbirine. Adımları çok mu ağır, bana mı öyle geliyor? Bu yürüyüşün bitmesini hiç istemiyor gibiler.

"Aaa; abla baksana ayol."

Konuşuyorlar mı acaba? Kahretsin, cama vurup duran yağmurdan doğru dürüst göremiyorum ki.

Biri omzumu dürttü. İrkildim. Ama başımı özlediğim sahneden çevirmedim. "Ne? Kimsin sen?"

"Tüh, tüh, tüh... Sesimi de mi tanımadın abla? Ayşe'yim ben, Ayşe. Başını çevirip bi yol baksen ya."

Çevirmedim. Bakmadım. Gözümü fidanlarımdan ayırmadım. Durağa yaklaşıyorlar. Bir araba hızla yanlarından geçince üstlerine su sıçrattı. Farkına varmadılar.

"Ziyaretçin varmış abla."

Aklım karıştı. Dikkatim dağıldı. Çocuklar durakta... Yan yanaydılar. Yüzleri bana dönüktü...

Ziyaretçi mi? Bana mı? Bir yanlışlık olmasın.

Mutlular mı? Evet... İyi göremiyorum tabii, ama öyle olmalı. Bu sahneye öyle yakışır. Belki biraz da mahcup, heyecanlı... Ama mutlu...

Beni kim ziyarete gelir ki?

Bir anlığına Ayşe'ye baktım.

"Kimmiş?"

"Bilmem, aşağıdan haber verdiler. Bıraksınlar mı yukarı?"

"Kim olduğunu söylemediler mi?"

"Hasene Hanım'ın haberi varmış. O mu yollamış; bir sürü şey dedi müracaattaki Kamil Efendi ama anlamadım. Seni görmeye gelmiş adam. Alsınlar mı?"

Hasene mi göndermiş? Allah Allah. Tuhaf.

Tekrar pencereye döndüm...

Yoklar! Yoklar. Gitmişler... Tüh!

"Salsınlar mı yukarı abla?"

Gitmişler... Beraber binmişler otobüse. İyice sıkışmışlardır ıslak kalabalıkta, ama olsun. Öylesi daha iyi. Yüreğim pır pır etti. Bir heyecan kapladı içimi.

Beklediğime değdi. Bu aptal kız yüzünden gittiklerini göremedim ama olsun. Akşam dönüşlerini beklerim artık.

"Salsınlar mı diyom abla."

Sırf Ayşe'den kurtulmak için "Salsınlar," dedim.

Hiçbir şey şu anda içimde kabarıp duran sevinci bozamaz. Ne Ayşe ne ziyaretçi. Yıllar sonra hayatımda ilk defa karanlıkta bir ışık çaktığını gördüm. Aşkın aydınlığı parladı.

"Salsınlar. Kimmiş bakalım şu meçhul ziyaretçi?"

3

İstanbul / Bakırköy – Huzurevi

Ayşe'nin kaybolmasıyla adamın kapıda görünmesi bir oldu.

Pos bıyıklı, gençten biri.

En fazla otuzlarında olmalı. Kim acaba? Tanıştığım biri mi? Hiç hatırlamıyorum. Eğer öyleyse çok ayıp olacak.

"Hadi oradan," dedi içimden bir ses. "Bu kadar genç birini nereden tanıyacaksın? Ne zamandır dışarı çıktığın mı var? Senin tanıdıkların hep otuz-kırk yıl geride kaldı. Çoğu da gitti zaten."

Bu da aklımın başka bir oyunu. İlle böyle laflarla içimi kararacak. Dışarının karanlığı ruhumu karartmaya yetmiyormuş gibi. Münasebetsiz şey!

Fakat bu genci daha önce görmediğimden neredeyse eminim. Adamın neyin nesi olduğunu anlamak umuduyla üstüne başına şöyle bir baktım.

On-on beş yıldır gençlerin giyim kuşamları siyasi duruşlarını ele veriyor. Bir baktın mı, sağcı mı, solcu mu anlıyorsun. Altmış ihtilalinden sonra böyle oldu bu. Bıyıklar mesela. Biliyorum; çok aptalca ama Stalin bıyıklıysa kesin en azından sosyalisttir. Bazıları da komünist olduklarını söylemeye korktukları

için sosyalist görünüyor. Sosyalistiz demenin de netameli olduğunu bilen daha ince fikirliler, "solcu, devrimci," diyor kendilerine. Solcusu da, sağcısı da bu vatanın çocuğu. Keşke, artık kimse fikrini gizlemek zorunda kalmasa. O olgunluğa çoktan erişmiş olmalıydık, ama nerdeee? Birbirlerini vuruyorlar.

Ziyaretçim kapıda bir şey dememi beklerken aklım beni yine oradan oraya savurdu. Hay Allah, ne kaba bir kadın oldum. Adam orada dikiliyor, ben onun bıyığına, kaşına bakıp mazide tur atıyorum, İyi de ne demem gerekiyor? Hoş geldiniz mi? Birine "*Hoş geldiniz,*" demeyeli o kadar çok oldu ki.

Hem kim bu? Neden geldi? Kendi yine gelemeyecek diye Necdet mi gönderdi acaba? İnsan anasını bir defacık olsun ziyaret etmez mi? Kader. Hangi yana baksan çıkmaz sokak.

Kocaman kara gözlerinin üstüne kalın çerçevesi kaşlarını gizleyen gözlük takmış karşımdaki. Çerçevenin üst kenarı öyle kalın ki, insan kaşları sanıyor. Üstelik burnuna göre büyük.

Giyimi özensiz. Üzerinde ona en az iki numara büyük eski bir ceket var. Daha önce babası ya da ağabeyi giydi belki. Ceketin omuz başına kadar uzanan geniş yakalarını ilk bakışta apolet sandım. Ceketin aksine içine küçük yakalı bir gömlek giymiş. Üst düğmesini açık bıraktığı yakası neredeyse yumruk iriliğinde bir kravat düğümüyle sıkılı. Siyah pantolonun paçaları... Aman Allah'ım ne kadar bol o paçalar öyle.

Nâzım, –son günlerde nedense onu da ikide bir hatırlamaya başladım– "*Bahriye paça*" derdi bunlara. Kendi de donanmadan atılma ya. Sanırım o günlerdi. O anlatmıştı. Bahriye askerlerinin pantolon paçaları çok bol olurmuş. Bütün dünyada böyleymiş bu. Bizimkiler torba gibi durmasın diye de paça katı içine kurşun koyarlarmış.

"Kurşun mu?"

"Kurşun ya. Adam yürürken paça şak diye ondan önce dönecek köşeyi."

Hey gidi günler hey. Nâzım'ın ayağa kalkıp bir iki adım atması canlandı gözümde. Bir köşe başına gelmişçesine çalımlı bir dönüşle tarif etmesi de.

Gülüşmüştük.

"Sen kurşunlu paça giydin mi peki?"

Erenköy'deki bahçedeydik. Dalgalı sarı saçlarını parmaklarıyla tararken, çapkın, hülyalı, mavi gözleri benimkilerdeydi. Bu bakış, Nâzım'ın kadınlara karşı en etkili silahıydı. Gözlerinin dayanılmaz olduğuna emindi. Öyleydi de. Deli şey.

"Heybeli'de evet. Evci çıktığımız günlerde. Seni etkileyeceğini bilsem şimdi bile bulup buluşturur giyerim."

Bir süre öyle kaldık galiba. Göz göze. "Nâzım..." diye çıkıvermiştim kameriyenin altından hemen. "Siz hiç uslanmayacaksınız."

Flörtleşmek, kalbini açmak, sevecenliğini belli etmek için hiçbir fırsatı kaçırmazdı. Öldüğünü duyduğumda içim yandı. "Ah," dedim. "Bir dev gitti. Keşke kaderi böyle olmasaydı."

Benim "keşke"lerimden biriydi Nâzım.

4

İstanbul / Bakırköy – Huzurevi

Ziyaretçim en sonunda öksürdü.

Gözlerimi kısarak onu süzmeye devam etmem canına tak etmiş olmalıydı. Cevap olarak ben de öksürüp, boğazımı temizledim.

"Beni görmek istediğinizi söylediler."

Tereddütle bir adım attı. O zaman elinde kocaman kara bir şey tuttuğunu gördüm. Teybe benziyordu.

"Hanımefendi," dedi. Sesi de duruşu gibi saygılıydı. "Bana bu fırsatı verdiğiniz için teşekkür ederim."

Garip. Ne fırsatı vermişim ki buna?

"Fırsat mı?"

"Şey... Benimle görüşmeyi kabul etmenizi..."

Daha çok şaşırdım. Bunu da saklamadım.

"Görüşmek mi?"

"Evet... Ah özür dilerim hanımefendi. Heyecandan kendimi takdim etmeyi unuttum. Adım Şeref... Şeref Demirel. Geçenlerde bir toplantıda Hasene Ilgaz hanımefendi ile karşılaşmıştık. Kendisi..."

Hasene... Hasene... Şeref Demirel... O anda hatırladım. Elimi alnıma vurdum.

"Hasene Hanım ya... Şeref Demirel... Özür dilerim. Yaşlılıkta insanın en büyük mazereti unutkanlık oluyor... Gazeteciydiniz öyle değil mi? Hasene söylemişti."

"Evet efendim. Muhabirim... Hasene Hanım bana sizin bir gazeteyle röportaj yapmak istediğinizi..."

Aman Ya Rabbi! Ben mi, ben mi röportaj yapmak istiyormuşum? Ah Hasene... Unutulmuşluğumu ben kabul ettim, o edemedi. İlle beni öne çıkaracak.

"Bir yanlışlık olmalı," dedim. Sesim biraz yüksek çıkmış olmalı ki gazeteci sarsıldı.

"Ben mi bir gazetecinin benimle röportaj yapmasını istediğimi söylemişim?"

Hemen atıldı.

"Ah hayır... Yoo... Hasene Hanım bana sizden bahsedince ben hemen sizinle röportaj yapmam için bana yardımcı olmasını rica..."

Beceriksiz bir yalancıydı. Kelimeleri telaşla arka arkaya sıralamasından belliydi yalan söylediği.

"Yani aslında siz talip oldunuz röportaja; öyle mi?"

Yine telaşla atıldı. "Ah evet. Elbette."

"Neden?"

"Şey..." Açıkça bocalıyordu. "Ben... Yani... Kendinizi özlettiniz..."

Bu lafı da İsmet'ten aşırmış olmalıydı. İkide bir, "Kendini millete özlettin. Yazmalısın şekerim," deyip duruyor.

"Demek özlediler... Öyle mi? Özleyen beni bulur. Ama kimsenin böyle bir gayreti olmadı doğrusu... Şeref demiştiniz değil mi?"

"Evet efendim Şeref... Şeref Demirel... Sizi genç kuşaklara tanıtacak bir röportaj..."

"Genç kuşaklara tanıtacaksınız..."

"Herkes okur. Yaşlılar, gençler. Gençler, sizi tanımayanlar da bir fikir edinmiş olur hayatınız..."

"Peki, siz tanıyor musunuz beni?

Dondu kaldı. Neden sonra cılız bir "Elbette," çıktı dudaklarının arasından.

"Romanlarımı, şiirlerimi okudunuz yani..."

"Şey... Hepsini diyemem... ama..."

"Ama beni tanıyorsunuz..."

"Evet." Bir an şaşırdı. Elindeki koca teybe baktı. Masaya bırakmaya niyetlendi sonra vaz geçti. "Yoksa... yoksa yanlış odaya mı geldim? Siz... o değil misiniz? Yani milli edebiyat akımının öncülerinden şair..."

Onu daha fazla üzmemeye karar verdim. "Hayır, yanlış gelmediniz. Ben oyum... Şair diyenler de var... Daha doğrusu vardı. Artık hatırlıyorlar mı bilmem."

"Aman efendim... Siz unutulamazsınız. Unutulmamalısınız... Siz... siz..."

Bir türlü gerisini getiremeyince "Siz de," diye araya girdim. "Kocaman bir yalancısınız..." Küçük bir kahkahayla zavallıyı rahatlattım. "Eee, orada öyle dikilip duracak mısınız? Otursanıza." Masanın önündeki diğer sandalyeyi gösterdim. "Şu elinizdekini de bırakın. Bir hayli ağır galiba."

Tam sandalyeyi çekmek üzereyken aklıma geldi. "Otururken dikkat edin. Pek sağlam değildir."

Yavaşça oturdu. Teybi masaya bıraktı.

"Demek aniden bir ilham geldi ve beni efkâr-ı umumiye unutturmamaya karar verdiniz."

Mahcup bir ifadeyle başını salladı. "Hasene Hanımefendi sizden sitayişle bahsetti. 'Ne yazık ki yeni kuşakların pek tanımadığı, kıymetini bilmediği büyük sanatkârlardan biri olduğunuzu, hem sanatın, hem sevdanın çilesini çektiğinizi,' söyleyince aklıma takıldı ve..."

Bu kadar lafı nasıl ettiğine şaşırmış gibiydi. Onu biraz cesaretlendirmem gerektiğini düşündüm. Erkekler hep

böyledir işte. İlle arkalarından bir kadın ittirecek. İlle bir kadın ellerinden tutup onları sahneye çıkaracak.

"Ve siz de benimle röportaj yapmaya karar verdiniz."

"Ah evet..."

Gerçekten kötü yalancıydı. Her şey gün gibi ortadaydı. Benimle röportaj yapmasını ondan Hasene'nin istediği belliydi. Hatta benim sevgili dostum, hamim, Şeref'in müdürüne telefon edip ricada bulunmuş bile olabilirdi.

Canımın sıkılması, kızmam gerekirdi aslında ama buna izin vermedim. Belki de haklıydı. Belki de değil, yok yok kesinlikle haklıydı.

Kim hatırlıyordu beni?

Bir avuç insan.

Faruk bile anmıyordur adımı diye geçti içimden. "*Adını bile sileceğim kalbimden,*" diye yazmıştı ya... Unutan bir o olmadı ki. Ama beni unuttular diye sitem etmeye hakkım yok. Ben istedim böyle olmasını.

Sonra o kurşun! Ah o kurşun! Hâlâ birçok gece rüyalarıma giren o tek sıkımlık kurşun!

Ben kapattım kendimi dünyaya. Kafamın içinde milyonlarca sözcük var, ama ağzımdan çıkan kelimelerin sayısı beşi onu geçmiyor.

"Yemek gelmedi mi kızım daha?"

"Ne pişirmiş aşçı?"

"Perdeyi açar mısın?"

"Nasıl mıyım? Eh, idare ediyorum işte."

"Tek satır yazdın mı?"

"Hayır. Ne yazacağım? Kimseye söyleyecek sözüm kalmadı ki."

"Şiir?"

"Kime yazacağım şiiri?"

Beni unuttular. Bunu ben istedim. Ben unutturdum kendimi. Bir duvar ördüm kendime, arkasına saklandım.

Evet, Hasene haklı. Önümden bu duvarı kaldırmanın ne zararı var?

İsteyen gitsin kitaplarımı sahaflarda arayıp bulsun diyerek köşeye çekilip somurtmayı bırakmam lazım. Ölüp gidince arkamda bir sürü roman ve şiir kalacak. Fakat unutulacaksam, sanki bu dünyadan hiç gelip geçmemişim gibi olacaksa kaç kişiye ulaşacak onlar? Tozlu sahaf raflarında bir edebiyat düşkününün onları bulmasını bekleyecekler.

Zihnimde bir kız canlandı aniden. Yanında bir delikanlı var. Mutlular. Gülüyorlar. Haftalardır her sabah yollarını gözlediğim, atkuyruklu kızla, pısırık delikanlıya verdim bu rolü hemen. Hicran ile Ümit. İnsanlar bu dünyada bu kadar gülecek ne bulurlar diye hep şaşmışımdır. Fakat bugün mutlu olmak onların hakkı. Öyle ya ilk defa açıldılar birbirlerine.

Otobüsten inip doğru sahaflara gitmiş olsunlar diye kurdum öyküyü içimden. Olamaz mı? Neden olmasın? Benim hayalim, benim masalım bu. İstediğime istediğim rolü verebilirim. Kitap sergilerinin önünde yürüyorlar. Hicran bir tezgâhın önünde duruyor. Ümit de. Kız elini uzatıyor... Parmakları ojeli... Bir kitap seçiyor... Aman ya Rabbi... Benim romanım... *Yakut Kayalar*... Hicran üfleyince toz bulutu yükseliyor *Yakut Kayalar*'dan... Gülüyorlar... Kız kitabı oğlana gösteriyor.

"Yazarı kadınmış," diyor oğlan bilgiç bir ifadeyle. "Adına baksana şunun."

"Şükûfe... Şükûfe Nihal..."

"Ne komik değil mi?"

Yine gülüşüyorlar.

"Eskiden ne komik isimler varmış değil mi Ümit? Şükûfe ne demek acaba, biliyor musun?"

Elimde olmadan başımı iki yana salladım. Kendi yarattığım masalda bile tanınmamak canımı yaktı. Tansiyonumun yükseldiğini hissettim.

Hayalimden usulca silmeye başladığım Hicran'a, "Nereden bilecek?" diye söylendim. "Kızına benim ismimi veren kalmadı ki artık. Ama ne yapabilirim; öyle değil mi? Benim adım bu, Şükûfe... Yani tomurcuk. Ve Nihal... Yani fidan. Fidandaki tomurcuk istemez miydi yediveren gülleri gibi rengârenk açmayı, dal budak sarmayı; hayata tozpembeler, kırmızılar, sarılar, beyazlar arasından bakmayı? Ama olmadı işte.

"Hanımefendi... Lütfen efendim... Özür dilerim. Sizi üzdüysem... Hemen gideyim... Sizi asla kırmak istemedim efendim..."

Şeref Demirel'in sesini duyunca fark ettim onu bir su duvarının ardından gördüğümü... Elim gözlerime gitti.

"Üzmek mi?" dedim... "Yoo... Beni üzmediniz..." Sonra gülmeye çalıştım. "Röportaj demek... Anlatacaklarımı teybe mi alacaksınız?"

"İzniniz olursa. Sonra daktiloya..."

"Anlatacağım çok bir şey yok aslında... Sadece bir tarihte, gecenin bir vakti, Yeniköy'de, yemyeşil bir yamaçtan, Boğaziçi'nin mavisine; karşıda, Çengelköy'deki Kuleli Askeri Mektebi'nin nefes kesen görüntüsüne bakan bir köşkte başlayıp, sona ermekte olan bir hayat."

Muhabir telaşlandı." Allah gecinden versin efendim."

Omuzlarım kalkıp indi... "Teybi açtınız mı?"

Kalın parmakları biri kırmızı öteki beyaz iki düğmeye birden bastı. Kapağın altındaki kasetin makarasının dönmeye başladığını belli eden sesi duydum.

"Biz üç kız kardeştik. Ben, Bedai ve Muhsine. Çocukluk işte. Altı yüz yıllık bir imparatorluğun son demlerinde olduğumuzu bilmiyorduk tabii. Asker kızları olmamız çocukluğumuzu yaşamaya engel değildi. Bağrış, çağrış, çın çın öten kahkahalarımız, evin içinde, bahçede durmadan koşuşturur-

ken düşüp çığlık çığlığa ağlamalarımız hiç bitmezdi. Nazire Sultan, –rahmetli anneme böyle derdik– şamataya pek gelemezdi. Hele benimkine. Çünkü biz üç kızın içinde galiba en fazla ağlayıp zırlayan bendim. Emin değilim. Fakat en çok konuşan, bitmek bilmeyen sorular la insanlara saç baş yolduran kesinlikle bendim.

'Bu neden böyle?'

'Deniz neden mavi?'

'Kırmızı olsa olmaz mı?'

'Kızlar neden püsküllü fes giymiyor anne?'

'Ecnebi kadınlarının başı niye açık anne? Çarpılmıyorlar mı?'

'Yıldız demek günah mı anne?'

"Bu soruyu hiç unutmam. Çünkü, 'Ay niye günah olsun,' diye homurdanmıştı anam.

'Öyleyse niye arkadaşım Lamia'nın pederi Ethem Sami amcayı yıldız dedi diye zindana atmışlar anne?'

"Galiba ilk o gün isyan etmişti anacığım. 'Allah aşkına Şükûfe sus! Lütfen kızım. Sus!'

"İnadım inattı benim de. Hayat boyu inat olmuşumdur fakat çocukken daha bir başkaydım tabii. Öyle bir sus demeyle susacak kız değildim.

'Ama niye anne? Neden susayım? Yokuş başındaki çeşme başında kadınlar konuşurken duydum, padişah efendimiz 'Yıldız' demeyi yasaklamış. Günah olmasa yasaklar mı?'

"Nazire Sultan o gün kurtuluşu kolay buldu.

'Sus bakayım. Kadın kısmının aklı böyle şeylere ermez. Akşam gelince beybabana sorarsın.'

"Soracaktım elbet ama. 'Kadın kısmının aklı ermez,' lafına da mim koymuştum.

'Neden anacığım. Kadınların aklı niye ermez? Kadınlar aptal mı oluyor?'

'Şükûfe!' diye sesini yükseltmişti Nazire Sultan. 'Allah aşkına Şükûfe, sus. Yeter kızım, aaaa sus artık!'

"Annem hayatı boyunca, 'Sus,' dedi bana. 'Sus Şükûfe. Sus kızım. Kızlar çok konuşmaz.'

"Neden konuşmayacakmış ki kızlar? Annem de ben de bu üç beş kelimenin benim kişiliğimi şekillendireceğinin farkında değildik elbette. Fakat sonra, yıllar sonra susmamaya o günlerde karar vermiş olabileceğimi fark ettim. Ve galiba ilk o zaman içimde kabarmaya başlamıştı kadına biçilen kurallara duyduğum öfke.

"Nazire Sultan'ın meşhur bir lafı daha vardı.

'Asker kızları rahata fazla alışmamalı. Ne o öyle yan gelip yatmalar. Asker kızı, asker karısı alesta hazır olmalı. Döşek, denk yüklükte hazır durmalı. Bir emir gelir apar topar kalkar gideriz, ona göre.'

Dediği gibi de oldu. Hep kalkıp bir yerlere gittik biz. Şam, Beyrut. Manastır, sonra Selanik..."

"Ooo... Çok gezmişsiniz."

Sırf araya girmiş olmak için söylenmiş bir laftı bu. Aldırmadım.

"Gezmek değil de sürgün gibi bir şeydi. Gezmek gönül rızasıyla olur. Bu mecburiyet."

"Anladım."

"Hatırladığım fazla bir şey de kaldığını sanmıyorum. Savaşın eşiğindeki sancılı bir dünyada, koca imparatorluğun elinde kalan son topraklarına tutunmaya çalışan yorgun, fakir ama mağrur bir halkın yaşadığı ülkede acılardan başka hatırlanabilecek ne olabilir ki? Ama yine de birkaç şey var. En başta, bahçemizdeki manolya ağacının dalına asılan salıncak. Kardeşim Bedai salıncağı ittirdikçe göklere yükseldiğimde neşe ve korku içinde attığım çığlıklar. Komşularımızın o sırada Mekteb-i Sultani'de okuyan oğlu... Biz üç kardeşin ve kim

bilir daha hangi kızların ilk aşkı Sultanili Kemal... Kışları ne yapar eder kardelen toplar getirirdi bana. Sonra karlar eriyip, hava biraz ısınmaya yüz tuttu mu topladığı çiğdemleri avucuma tutuştururdu, 'Senin için Şükûfe,' diye. O mahcup, ben mahcup. Önüme bakardım. Ama içimden boynuna sarılıvermek geçerdi Sultanili Kemal'in.

Bize bir şeyler öğretmek için gelip giden Fitnat ve Nebahat Hanım'ın tombul ama güzel yüzlerini de unutamam. Babamın tütünden sararmış parmak uçlarının büyülü kokusunu... Tabii neredeyse her akşam evimizden eksik olmayan misafirlerine kapıyı açıp, dışarı kaçamak bir göz attıktan sonra 'Kimse takip etmedi inşallah,' diye fısıldamasını. Biliyor musunuz; hay Allah. Laf işte nereden bileceksiniz? Sonraları, 'Benim *deniz fenerlerim*,' demiştim babamın dostlarına."

"Deniz fenerleri mi?"

"Fenerler zifir karanlık gecede gemilere karanlık suların içine gizlenmiş ölümcül kayalıkları gösterir ya; öyle işte. Onlar da öyleydi. O vakitler farkında değildim elbette, fakat yıllar sonra babamın arkadaşlarıyla yaptığı sohbetlerin ruhumu saran karanlıklardan çıkmamı sağlayan ışık olduklarını fark ettim. O yaşlardaki kızların kafasında kendine, bedenine, hayata dair milyonlarca soru uçuşur. Ben ipuçlarını deniz fenerlerimin aydınlattığı yolda buldum."

Çok uzun süredir bu kadar konuşmamaktan olacak ağzım kurudu. Sürahiye uzandım, ama muhabir Şeref benden önce davranıp bardağıma su koydu.

Sıkıldı mı? Anlattıklarım ilgisini çekti mi? Yoksa boşa mı kürek çekiyorum?

Suyu kasten ağır ağır yudumlarken kalın çerçeveli gözlüğün gerisindeki gözlerinde ilgi arandım. "Eh fena değil," diye geçti aklımdan. "En azından şimdilik devam etmemi bekliyor."

Teyp bir süre boşu boşuna döndü. "En iyisi ben Şam'dan başlayayım anlatmaya."

Nedense çok şaşırdı. "Şam'dan mı? Niye?"

Şaşkın bakışı hoşuma gitti. Biraz daha şaşırtmak geldi içimden. "Beyrut'tan önce Şam'a gitmiştik de ondan."

"Şam, sonra Beyrut. Oradan başlamak istemenizin özel bir sebebi mi var?"

"Var. Kim olduğumu ya da kim olmadığımı Şam'da öğrenmeye başladım. Hayatı, kendimi ve Osmanlı'yı sorgulamaya ilk orada başladım da ondan Şeref Bey."

5

Şam
Yaz, 1903

İsyandayız.

O sabah işareti Muhsine verdi.

"Burası kötü. Hiç sevmedim. İstemiyorum."

Arkasından Bedai yetişti.

"Bana ne, bana ne. Ben eve gitmek istiyorum."

Sıra bendeydi.

"Evimizi özledim. Gidelim buradan. Lütfen. Beybacığım."

Daha bir yıl öncesine kadar "Beybaba," demeyi becerememiş günlerde babanın ikinci hecesini atar, kestirmeden söylerdim, babamın hoşuna giderdi. Saçlarımı okşar, "Beybaba," diye düzeltirdi. Şimdi de onu yumuşatmasını umarak "Beybacığım," dediğim halde bize öfkeli bir suratla bakmaktan vazgeçmedi.

Biz üç kız kardeş aynı fikirdeydik: Sevmemiştik Şam'ı.

Annemle, Feriha ablam da.

Feriha, öz ablamız değildi. Fakat öyle bellemiş, öyle kabullenmiştik. Gerçek bir abla da ancak Feriha kadar bizi sevip koruyabilirdi. Hastalandık mı başımızdan ayrılmaz, ateşimiz düşene kadar gözünü kırpmazdı. Şehit kızıydı. Annesini babasından önce kaybetmiş, bizim kadarken hem yetim hem

öksüz kalmıştı. Annem onu yanına aldığında, ben daha kundaktaymışım. Annemle babam Feriha'yı bizden ayrı tutmaz, ona farklı davranmazlardı. Bize ne alınırsa ona da alınır, ben Bedai ile Muhsine de Feriha ablamla yatardı. Erenköy'deki evimizde Feriha ablamla aynı odada yatmak için aramızda kavga bile ederdik. Ablam sonunda çareyi buldu.

"Tamam, tamam, bir gece Şükûfe ve Bedai'nin odasında, bir gece Muhsine'nin yanında yatarım; anlaştık mı?"

Biz razıydık, ama Muhsine, "Ben korkarım yalnız yatmaya," diye tutturunca Feriha ablam benim odama yer yatağı sermeye başladı. Dört kız aynı odada uyurken kendimizi daha mutlu ve güvende hisseder, Feriha'nın anlattığı masalları büyülenerek dinlerdik.

Şam'da "Ev," diye bize verdikleri bina kışlanın karşısındaydı. Talim yapan askerlerin sesini bile duyardık. Evin çevresi yüksek, toprak bir duvarla örülmüştü. Pencereden baktık mı duvardan başka bir şey göremezdik.

Meğer buradaki bütün evler bizimki gibi bir duvarın arkasına saklanırmış. Annemle Feriha ablama yardım etmesi için alaydan bir kadın göndermişlerdi. Adı Gülsüm'müş... Ya da biz öyle yakıştırdık. Fakat o genizden bir sesle "Gullum," diyordu kendine. Kadın, yarı Türkçe, yarı anlamadığım dilden bir şeyler söyleyince Nazire Sultan'ın gülüşünü hiç unutmam.

"İnanmıyorum. Olmaz öyle şey."

Gülsüm bilgiç bilgiç kafa sallamıştı. "*Aimra'a, aimra'a...*" Sonra da "*Aimra'a*"nın ne demek olduğunu işaretle öğretti bize. Önce parmağıyla kendini gösterdi.

"*Ene aimra'a.*"

Sonra parmağını anneme uzattı.

"*Ente aimra'a.*"

Annem, "Kadın demek mi yani?" diye sordu.

Gülsüm başını salladı. Gözlerini etrafta gezdirerek *"Rajul,"* diye fısıldadı. Bunu da anlamadık. Cahilliğimize şaştı. Eliyle dudağının üstünde bıyık burar gibi bir hareket yaptı. *"Rajul...rajul!"*

Onu Muhsine bile anladı. "Adam, adam. Erkek."

Yoldan geçen *rajul*'un, penceredeki veya iki duvar arasına sıkışmış daracık avluda bir şeyler yapan *aimra'a*'yı görmemesi içinmiş yüksek duvarlar. Çünkü *aimra'a*'nın *rajul*'a görünmesi günahmış. *Aimra'a* boş bulunup *rajul*'a bakacak olsa nikâhı düşermiş.

Feriha ablam açıkça kızdı. "Bu daha da saçma."

"Çok kötü var. Nikâh düştü haram b, almar'at, alzuwj b, almar'a"

Haram lafını duyunca anladık. Haramdı bir şey işte. Annem yine de "Nikâhı düşen kadına kocası, kocaya da karısı haram olurmuş. Düşünebiliyor musunuz?" diye açıklama gereği duydu. Sonra Gülsüm'e döndü. "Ne yapıyorlar peki? Tekrar mı evleniyorlar?"

Kadının bu ihtimalden dehşete kapıldığı gözlerinden belliydi.

"Tü, tü, tü hanım. O nasıl demek sen? Rabbim koru... ya inşa...allah. Tü, tü, tü. Rajul kıskanç. Var aldarb. Aldarb fena."

Gülsüm'ün elini tokat gibi sallamasından *"Aldarb"*ın da dayak olduğunu anladım.

Fakat umurumuzda değildi. Şamlı kadınlara acıyacak halimiz yoktu tabii. Biz kendi derdimizdeydik.

İki katlı ev tam bir harabeydi. Döşeme tahtalarının kimi sökülmüş, kimisi de yerinden çıkmak için başkaldırmıştı. Duvarlarından toprak dökülüyordu. Üst kata çıkan merdiven, biz çocukların ağırlığını bile çekemediği için gacır gucur çığlıklar atıyor, hele babamın ağır, tok adımları altında inliyor, imdat istercesine feryat ediyordu.

İki küçük oda bulunan üst katın tavanındaki bir delikten etrafında hiçbir korkuluk bulunmayan dama çıkılırdı. Oradan alayın ortasındaki direkte dalgalanan bayrağımızı görürdük. O da olmasa Osmanlı toprağında olduğumuzu anlayamayacaktık. Her şey o kadar yabancıydı.

Fakat *rajul*'lar taraçaya çamaşır asmaya filan çıkan *aimra'a*'ları görmesin diye evin tek nefes alınabilen yeri olan dam, dört köşesine dikilen direklere gerilmiş bir perdeyle örtülüydü. Sadece bizimki değil, bütün damlar öyleydi. Perdelerin altında kalan açıklıktan insanın aşağı uçması işten bile değildi.

•

Evden daha korkunç bir şey vardı. Sıcak!

Kavruluyorduk! Yanıyorduk!

Hepimiz fırına atılmış tepsi gibi hissediyorduk kendimizi. Ayrıca gece, gündüz de hiç fark etmiyordu. Gülsüm, bir gün Feriha ablama damdaki tahta kerevetleri gösterip iki elini yanağına koyarak uyuma işareti yaptı. Burada âdetmiş. İnsanlar çoluk, çocuk geceleri damlardaki kerevetlere serdikleri hasırların üzerinde uyurlarmış. Sağına soluna dönerken damdan düşüp orasını burasını kıran, hatta ölenler bile olurmuş.

Bizim için böyle bir tehlike yoktu. Babam damın etrafının bir korkuluk veya alçak da olsa bir duvarla çevrili olmadığını görünce oraya çıkmayı yasaklamıştı zaten. Annemin de dama çıkıp kendini komşu damdaki *rajul*'a göstermesi zaten yasaktı.

Babam her sabah alaya gitmeden "Bak," diye takılırdı anneme:

"Dama çıktığını ve bir *rajul*'a baktığını işitir, hele bir de görürsem vallahi, billahi karışmam. Nikâh düşer, boş olursun. Ona göre. Eh ben de buradan bir *aimra'a* tedarik ederim artık."

İstanbul'dan ayrıldığımızdan beri bizden çok bunalan ve eğlenecek, bizi de güldürecek bahaneler yaratmaya çalışan annem şakacıktan üzülmüş gibi yapardı.

"Aman bey... Ağzından yel alsın. O nasıl söz."

Tek eğlencemiz buydu. Nazire sultan minik yumruğunu usulca babamın omzuna indirir, o da güya canı çok yanmış gibi acıyla bağırıp omzunu ovuşturarak bir yerlere kaçışırdı.

Bu sahneyi her sabah oynarlar, hep birlikte inatla gülüşürdük. Çünkü birazcık neşe, bir tutam mutluluk hissi verecek hiçbir şey yoktu. Bu uyduruk, yapmacık oyuna her sabah katıla katıla gülmemiz ondandı.

*

Lafın kısası Şam'ı sevemedik.

Babamın da sevdiğini sanmıyorum. Burası İstanbul'a benzemiyordu. Başka bir memleketti. Gerçi babam, "Osmanlı toprağı," diyordu ama biz inanmıyorduk. Böyle Osmanlı toprağı mı olurdu? Annem, "Sahra çölü burası," derdi.

Ne insanları bize benziyordu bu sahranın, ne giyimleri, ne dilleri. Toprağın rengi bile farklıydı. Her yer gri, her yer kirli, mat, ürkütücü bir sarı.

Daha ilk geldiğimiz gün, kale duvarını geçip evimizin ittirsen yıkılıverecekmiş gibi duran kapısını görünce, "Neresi burası?" diye ağladım. "Ne işimiz var burada? Gidelim. Dönelim. Ne olur beybacığım, İstanbul'daki evimize dönelim."

Ben ağlamaya başlayınca Bedai ve Muhsine de yaygarayı bastı.

"Artık burada oturacağız kızlar. Evimiz burası. Ben askerim. Vazifem burada. Asker adamın yuvası, devletin gönderdiği yerdir. Padişahımız başka bir yere tayin edene kadar Şam'dayız."

"İyi öyleyse," dedim. "Ben padişah efendimize yalvarırım. 'Biz Şam'ı sevmedik. Bedai de, Muhsine de korkuyor. Arap çocukları bizimle oynamıyor. Evimiz çok kötü. Kendi evimizi özledik. Ne olur padişahım beybacığıma İstanbul'a dönmesini emret,' derim. Bak görürsün; onu razı ederim ben."

Bulduğum çare, annemle babamı güldürmekten başka işe yaramadı. Öyle her isteyen padişah amcanın karşısına çıkamazmış zaten. Hele yedi-sekiz yaşında bir kız.

"Şükûfe," dedi babam. "Buna alışmalısın kızım. Artık yedi yaşındasın. Neredeyse gelin olacak çağa geliyorsun."

Bu babamın her olayda beni yatıştırmak için bulduğu sihirli, büyülü sözdü.

"Gelin olacak çağa geliyorsun."

İlk duyduğumda mutluluktan kuşlar gibi uçmuştum Erenköy'deki bahçemizde.

"Gelin olacağım ben, gelin olacağım... Dürdane abla gibi duvak takacağım."

O gece odamın penceresinden gökteki yıldızlara bakarak hayal kurarken, "İyi de damat kim?" diye geçti aklımdan. "Kimin gelini olacağım ben?"

Anında damadımın yüzü gülümsedi yıldızların arasından.

Kapı komşumuzun oğlu Sultanili Kemal.

Gerçi benden büyüktü, ama olsun. Hem babam da annemden on yaş büyük değil miydi?

"Gelin olacak çağa geliyorsun," denince akan sular dururdu. Ağlıyorsam susar, yaramazlık yapıyorsam, süt dökmüş kedi olurdum. Bir kenara çekilerek ellerimi kucağıma bırakır, Dürdane abla gibi dudağımı hafifçe büzerek gelin kızlar gibi süzülürdüm.

Fakat bu sefer öyle yapmadım.

Ağlamaya devam ettim. "Gelin olmak istemiyorum ben."

"Şükûfe, kardeşlerine örnek olmalısın yavrum." Annemdi bunu söyleyen.

"Örnek olmak da istemiyorum."

Bedai de Muhsine de örnek olmamı istemiyordu zaten. Her birimiz bir köşede ağlamaya devam ettik.

Biz evimize dönmek istiyorduk.

Gözyaşları içinde koştum, bahar çiçeklerini çok seven Feriha ablamın boynuna sarıldım. "Yeniköy'de şimdi ağaçlar gelinliklerini giymeye başlamıştır ablacığım."

Saçlarımı okşadı, ama bir şey demedi. Bu sefer anneme atıldım. "Valideceğim gidelim buradan."

Gözyaşlarımla ıslanan yanaklarımı öptü annem. İkimize bakarak ağlamaya devam eden Bedai ile Muhsine'yi de kucağına çekti. Üçümüzü kollarıyla sarmaladı.

"Artık yuvamız burası kızlar. Baba neredeyse, yuva orasıdır. Hem siz de zabit kızısınız unuttunuz mu?"

Zabit kızı olmak da umurumuzda değildi. Biz sadece İstanbul'a dönmek istiyorduk. Gerçek evimize. Çok şey mi istiyorduk yani?

Üçkardeş isyan kararını o gün aldık:

Her sabah ağlayacaktık.

Durmadan ağlayacaktık.

Babamı bıktırana, "Tamam, kesin sesinizi; dönüyoruz," dedirtene kadar.

6

Şam
Güz, 1903

Fırındayız.

Kış yaklaşıyor, ama biz yanmaya devam ediyoruz.

Feriha ablam dün Gülsüm'e, "Kar ne zaman yağacak?" diye sordu.

"Kar? Kar ne oluyor demek?"

Şaştık kaldık. Zavallıcık; karın ne olduğunu bile bilmiyordu. Feriha ve ben ona anlatmaya çalıştık. Kar yağdı mı İstanbul'un pamuk gibi bembeyaz olduğunu gözünün önünde canlandırmaya uğraştık.

"Çamların dalları kar tutar. Her yer harika..."

"Çam ne?"

Bildiği iki ağaç vardı Gülsüm'ün. Hurma ve palmiye. Ben ağacını görmedim, fakat hurmaya bayılırdım. İstanbul'dayken ramazanda, iftar sofrasına koyardı annem. Muhsine ilk defa burada tattı. İçinde taş gibi bir çekirdek olduğunu bilmediği için de az daha dişini kıracaktı. Çok ağladı. Bir haftadan fazla ağzına koymadı, ama sonunda tadına yenildi. Çekirdeğini de bir güzel çıkartmayı başardı.

Babam ve annemin aylardır çabalamasına rağmen buraya hâlâ alışamadık. Çevremizdeki yerli çocuklar da bizden hoş-

lanmıyor zaten. Ne zaman bizi görseler, "*Ajnabi, ajnabi,*" diye gülüşüyorlar.

Babamın İstanbul'daki evimizde arkadaşlarıyla sohbet ederken kulağıma çalınan "Ecnebi" sözcüğüne benziyor, ama emin olamadım. Feriha abla, "Yabancı demek," diyor.

Çok kızdım buna. Niye yabancı olacakmışız ki? Şam Osmanlı toprağı değil mi? İnsan kendi toprağında "*Ajnabi*" olur mu?

Ama aklımdan geçeni kimseye söylemedim. Yedi yaşındaydım, daha küçüktüm. Birçok şeyi bilmiyordum tabii. Yanlış bir şey söylediğimde bana gülünmesinden de hoşlanmıyordum.

*

Dün akşam ödümü kopartan bir şey oldu.

Feriha mutfaktaydı. Biz üç kız kardeş yemekten sonra bir köşede uyduruk oyuncaklarımızla evcilik oynuyorduk. Tam o sırada annemle, babamın fısıldaştıklarını gördüm. Aslında bizim yanımızda pek yapmazlar bunu. Böyle fısır fısır konuştukları zaman da duymamız gereken önemli bir şey olduğunu anlar, kulak kesilirim. Yine öyle yaptım.

Babam, "Nazire Sultan," dedi usulca.

"Buyur bey."

"Sana önemli bir hususu açmak istiyorum. Hele yaklaş biraz."

Annem iskemlesini çekti, dirseklerini masaya yaslayıp başını babama uzattı.

"Kız büyüyor."

Bana kaçamak bir bakış atmasından "*Kız*"ın ben olduğumu anladım.

"Maşallah bey. Burayı sevmiyor ama altı ayda çok serpildi."

Bu "çok serpilen," de bendim. Artık yanımda cıvıldaşan kardeşlerimin seslerini işitmez olmuştum.

"İstanbul'da onu eğitmek için hocalar tutmuştuk, ama burada böyle bir imkân yok."

Annem başını sallamakla yetindi. Babama iyice sokulmasından lafın arkasından ne geleceğini merak ettiği belliydi.

"Neredeyse bir yıldır defter, kitap açtığı yok kızın. Fitnat ve Nebahat hanımlardan öğrendiklerini de unutacak diye korkuyorum."

"Ben ilgilenmeye çalışıyorum ama..."

"Biliyorum. Ben de fırsat buldukça, 'aç şunu bir oku bakalım,' diyorum ama bizim gayretimizle olacak şey değil. Eğitimin bir düzeni, bir disiplini olmalı."

Annem ne yapabilirim dercesine ellerini iki yana açtı.

"Ne diyorum biliyor musun? Kızı burada bir mektebe yazdırsak..."

"Mektebe mi? Burada mı?"

Sesinden annemin hem çok şaşırdığını hem de bu fikirden pek hoşlanmadığını sezdim.

"Evet, neden olmasın? Alay komutanı Faik Bey'in, daha birkaç zabit arkadaşın çocukları da aşağıdaki mektebe gidiyor."

"Nasıl bir mektep olduğunu biliyor musun?"

"Okuyup, yazıyorlarmış işte. Riyaziye de varmış... Hem fena mı olur, Arapça öğrenir bu arada. Arkadaş edinir."

Eyvah!

Annem ses etmedi. Sadece iskemlesini biraz geri ittirerek babamdan uzaklaştı. Belli etmemeye çalışarak bana baktı. Göz göze geldik. Bu sefer gözlerini kaçırıp tekrar önüne döndü.

Şam'da mektebe gitmek! Aman ya Rabbi! Benden nefret eden, önümden arkamdan "*Ajnabi*," diye bağırıp alay eden çocuklarla. Dehşete kapıldım. Neredeyse ağlayacaktım.

Babam, "Eee, ne dersin Nazire?" dedi.

"Sen bilirsin..."

Eyvah, eyvah!

Bizim evde en sık duyulan laflardan biridir bu. Babam konuşur, Nazire Sultan, kendisinin bir fikri yokmuş, olamazmış gibi, "Sen bilirsin," der. Sadece bizde değil, belki her ailede böyle bu. Erkek düşünüyor, karar veriyor, kadın boynunu büküyor. "Sen bilirsin."

Bu laf annemin zayıflığı, teslim olması gibi geliyor bana. İçim acıyor. Duyduğum her seferde, "Ben," diye geçiyor içimden hep, "Büyüdüğüm zaman bir erkeğe asla, 'sen bilirsin,' demeyeceğim. Evlenmeye karar verdiğim Kemal'e bile."

"Ben bilirim de..." diye mırıldandı babam dudaklarını oynatmadan. "Sen de fikrini söyle."

İçime belli belirsiz su serpildi. Demek babam da emin değildi. Kararı karısıyla paylaşmak istiyordu anlaşılan. Kalbim deli gibi çarpıyordu. Annem, "Sen bilirsin"den öte bir şey diyecek miydi bakalım?

Nazire Sultan bir iki öksürdü, gırtlağını temizledi. Onun da heyecanlı olduğunu anladım. Sonunda, "Şükûfe," diye fısıldadı belli belirsiz. Sandalyesini tekrar çekiştirdi. "Burayı sevmedi."

"Hangimiz seviyoruz ki Nazire?"

"Evet, ama o çocuk. O mektebe gitmek isteyeceğini sanmıyorum."

"Başta biraz nazlanır, sonra alışır. Bir sürü arkadaşı olur. Alay komutanı hocaların fena olmadığını söylüyor. Kızını riyaziyeden imtihan etmiş, pek beğenmiş."

"Bizimki yerli çocuklarla arkadaşlık etmez. İnattır bilirsin. Ders dinleyeceğini bile sanmam. Hem orası..."

"Ne olmuş oraya?"

"Ben gördüm Ahmet Bey... Mahalle mektebi gibi bir şey. Bu devirde mahalle mektebi mi kaldı Allah aşkına?"

Bir sessizlik oldu. Karar anıydı artık. Babam, ya madem sen bilirsin dedin Nazire, kızı yarın götürüp kaydettireyim

mektebe," diye bildiğini okuyacak ya da bu işi unutacaktı. Hiç değilse bir süre.

"Şu demek oluyor ki..." Babamın sesi hâlâ kararsızdı. Kalbim göğsümden fırlayıp gidecekti. "Senin gönlün yok."

Annem hiç beklemediğim bir şey dedi.

"Yok."

Babamın başı dikiliverdi. Karısından bu kadar kararlı, tek kelimelik bir ret cevabı almayı beklemiyordu belli ki.

"Kızımızın," diye devam etti annem. Masanın üzerinden uzanıp babamın elini avuçlarının arasına aldığını gördüm. "Burada bir mahalle mektebine gitmesini istemiyorum. Yarından tezi yok, Şükûfe'yi çalıştırırım. Sen de akşamları bir saatini ayırırsın olur biter."

Bu sefer daha uzun bir sessizlik oldu. Babam başını önüne eğmiş, bıyıklarını çekiştiriyordu. Bu çok düşünüyor demekti.

Annem sandalyesini geri ittirip kalktı. Kocasına doğru eğildi. "Sen bilirsin, dedim, fikrimi söylemem için ısrar ettin. Ben de söyledim. Amma yine sen bilirsin. Ben kadınım. Bu işlere erkek kısmının aklı daha iyi erer. Sen benim erkeğim, onun pederisin. En iyisini sen bilirsin."

Eyvah, yandım!

Parlamaya hazırdım. Bereket babam, "Madem öyle," diye mırıldandı. "Senin fikrinden gidelim."

Gerisini yarım yamalak duydum. Az daha, "Kurtuldum," diye çığlık atacaktım.

"Doğrusunu istersen benim de içime pek sinmiyordu. Ama kızı okutmamız da lazım. Ne yapacağımı bilemiyorum. Şimdilik dediğin gibi yaparız. Her gün iki saat sen, bir saat ben ona ders çalıştıracağız."

Annem, "Tamam beyciğim," diye cıvıldadı. Annem, ancak çok sevinmişse "bey"in sonuna "ciğim" eklerdi. "En doğu kararı vereceğini biliyordum zaten."

"Madem karar verildi, hadi bakalım," dedi babam arkasına yaslanarak. O da rahatlamıştı. "Bir çay demle de karşılıklı içelim. Ben de bir cigara daha tellendireyim. Sonra çıkıp yatarız."

Annem etekleri zil çalarak koşturdu mutfağa. Yanımdan kafamı şöyle bir okşayarak geçti.

O zaman içime bir şüphe düştü. Nazire Sultan, en başta "Sen bilirsin," derken babama teslim olmuyor, aksine onu kendi fikrine getirmek için mi öyle görünüyordu? Erkeğin fikrini hemen reddetmemek, ona boyun eğiyormuş gibi görünmek aslında kadınca bir oyun muydu yoksa?

Bunu mutlaka öğrenmeliydim. Bir kadın erkeğe, "Sen bilirsin," derken, "Ben bilirim" mi demek istiyordu aslında?

Gece uyuyana kadar dua ettim.

"Allah'ım; ne olur babam yine İstanbul'a tayin olsun. Şam'da yaşamak, mektebe gitmek istemiyorum. Kurtar beni buradan."

7

İstanbul / Bakırköy – Huzurevi

"Umarım duanız kabul edilmiştir."

"Ne?"

Başımı kaldırıp baktım. Şeref Demirel karşımdaydı. Ne arıyordu bu çocuk burada?

"Siz gitmediniz mi?"

Gülümsedi.

"Bu güzel anıları dinlerken bırakıp gitmek mümkün mü?"

Anılar denizinde bir başıma pupa yelken gittiğimi zannederken başımdan geçenleri bu çocuğa mı anlatıyordum yani?

Bir an nefesim tıkanır gibi oldu. Aman ya Rabbi. Yoksa, doktorun ikide bir tuhaf tuhaf şeyler sorması... Yok canım, ne alakası var? Olacak şey değil. Dalgınlık alt tarafı... Yine de canım sıkıldı ama belli etmedim.

"Çok mu konuştum?"

Elbette çok konuşmuş olmalıydım. Bunda şaşıracak bir şey yoktu. Aylardır, hatta yıllardır doğru dürüst konuşmuyordum ki. Dinleyecek birini bulunca çenem açılmıştı tabii.

"Bir de sizi çocukluk anılarıyla meşgul etmeyeceğimi söylemiştim. Kafanızı şişirmiş olmalıyım. Kusura bakmayın."

Telaşlanıverdi. Teybi durdurdu. "Yo, hayır. Rica ederim... O kadar sürükleyici anlatıyorsunuz ki."

Gözlerinde baktım. Yalan söylemiyordu. "Sıkılmadınız yani."

"Asla. Üstelik o yıllar hakkında bilgi ediniyorum. Tarihi yaşar gibi oluyor insan. Okuyucular çok beğenecek."

"Sürükleyici demek."

Gözlerinde yine yalan aradım, yine bulamadım. İçimden, "Kanım ısınmaya başladı bu çocuğa," diye geçti.

"Bence sürükleyici olan anlatım değil hayattır muhabir bey. Herkesi savurup duruyor; öyle değil mi? Önünde duramıyorsunuz."

"Bu biraz karamsar bir yaklaşım değil mi efendim? Hep böyle mi düşünürsünüz?"

Açık bir eleştiri, hatta meydan okuma... Yine de benimle tartışmaya niyetlenmesi hoşuma gitti.

"Hayatı böyle algılamaya hiç niyetim yoktu. Tam tersine neşe ve umut doluydum. Gençliğimdeki kızlara, kadınlara oranla yani. Biliyor musunuz, çetin ceviz, acı badem derlerdi bana... Lakin..."

Dikkatle bana bakıyordu. "Lakin hayat," diye lafı ağzımdan aldı. "Sizi savurdu mu?"

Gözlerimi muhabirin araştıran, ruhumu okumak isteyen bakışlarından kaçırmadım. Nereden çıkmıştı bu adam karşıma? İlk başta hakkında haksızlık ettiğim belliydi. Boş, tın tın biri sanmıştım. "Yandın galiba kızım," dedim içimden. Ama kabahat benim değil ki. Son yıllarda o kadar içi boş erkekler, kadınlar gördüm ki. Nereye ekildi bu insanlar? Bu neslin hasadını kim yaptı diye üzülmekte haksızlık yaptığım düşüncesine hiç kapılmamıştım bugüne kadar. Yemin ederim bu ilk. Mutlaka istisna.

"Güzel bir soru. Fakat cevabı en sona saklayalım. Bakarsınız, belki de benim cevap vermeme gerek kalmadan siz bir sonuca ulaşabilirsiniz."

Artık gözlerimi ondan kaçırmak için bir bahane gerekiyordu. Başımı kapıya çevirdim.

"Ayşe!"

Beni şaşırtacak kadar çabuk cevap verdi.

"Buyur abla."

Gülmemek için kendimi zor tuttum. Bizi dinliyordu mutlaka. Bu suratsız, aksi, kendini beğenmiş, fakat her nasılsa patroniçelerinin ilgi ve iltimasına mazhar olmuş ihtiyar kadının sırlarını öğrenmek için bundan iyi fırsat bulacak değildi ya.

"Çay yok mu?"

"Demleniyor abla. Şimdi..."

Kıza güya belli etmeden adama muzipçe göz kırptım. "Şeref Bey'in, 'bir çay bile ikram etmediler,' demesini istemeyiz; öyle değil mi?"

Kız telaşlandı, Şeref Demirel, "Aman efendim..." gibi bir şeyler mırıldandı.

"Umarım tavşankanıdır... Ha; çayın yanında ikram edebileceğimiz bir şeyler de var mı?"

"Var, var."

Ayşe kapıya seğirtti. Ama bundan hiç memnun olmadığı, bir süre de olsa söyleyeceklerimi dinleyemeyeceği için kızdığı belliydi.

Şeref Demirel ne düşündüyse arkasından uzun uzun baktı. Sonra uzanıp teybi çalıştıran düğmelere bastı.

"Şam'da çok mutsuz olmuşsunuz."

Tereddütsüz başımı salladım.

"Kendi kendimize yarattığımız küçük mutlulukları saymazsanız, evet."

"Cehennemde küçük mutluluklar; öyle mi?"

Ağzım açık kaldı. "Cehennemde küçük mutluluklar mı?.. Manşetiniz bu mu yoksa? Aman ya Rabbi... Sakın böyle bir şey..."

Mahcup bir kahkaha attı.

"Yok canım... Sadece takılıyordum. Ama kabul edin ki, güzel bir başlık..."

Şeref, sanki gazete gözünün önünde gibi boşluğa baktı. Parmağıyla havaya bir şeyler yazdı:

"Cehennemde küçük mutluluklar..."

Sesi komikti, ama hiç gülmedim. Rahatsız olmuştum.

"Korkarım Şam'ın sıcağıyla ilgili benzetmem yanlış oldu." Bir an tereddüt ettim.

"Biliyor musunuz? Aslında Şam'a taşınacağımızı öğrendiğimizde sevinmiştik."

"Beni şaşırttınız. Sevinmiş miydiniz?"

"Taşınmak o vakitler biz kızlar için oyun gibi bir şeydi. Yazları Erenköy'deki evde oturduğumuz için alışkındık taşınmaya."

Şeref Demirel başını salladı.

"Nasıl sevmezdik," diye devam ettim. "Düşünsenize bir kere, önce bacasından kara dumanlar savurup, vuuup vuup düdük çalan bir vapura binecektik. Şimdiki çocuklar pek çok eski şey gibi, vapura binmenin de ne büyük bir mutluluk olduğunun farkında değiller. Ama o yıllarda benim neslim için günlerce anlatılacak sihirli bir şeydi bu. Sonra fayton. Atların nallarının ve demir kasnaklı tekerleklerin yolda çıkardığı tıngır mıngır sesle tempo tutardık. Atların bir yandan yürürken, bir yandan da gözümüzün önünde yolu kirletebildiğine şaşırır, hem iğrenir hem de kıkır kıkır gülerdik. Rezil şeyler."

Şeref Demirel de güldü.

Oralı olmadım. Sözümü kesene, ya da teybi durdurana kadar anlatmaya devam edecektim. Böyle olacağını hiç düşünmemiştim. Fakat içimdeki sis perdesinin aralandığını hissediyordum. Eskileri biriyle paylaşmak iyi geliyordu galiba.

"Çamlık bir bahçenin içindeki evimizin kapısını açtığımızda biterdi yolculuğumuz. Annem, Feriha ablamla sonbaharda Yeniköy'e dönerken eşyaların üstüne örttükleri eski çarşafları kaldırmaya, evi canlandırmaya koyulur, biz de bahçedeki fıskiyeli havuza koşardık."

Muhabir defterine bir şeyler karaladı, "Şam'a taşınmayı da eğlenceli bir şey olacak sanmıştınız, demek."

Ne hayal ettiğimin, ne sandığımın artık bir önemi yoktu. Önemli olan benim o anı tekrar yaşamamdı. Acı veren bir mutluluk kıpırdıyordu içimde. Sanki bütün bunlar altmış, yetmiş yıl geride kalmamış gibiydi. Oysa o günlerden kalan resimlerin kahverengisi bile solmuştu, ama ben şimdi Bedai'nin, "Erenköy gibi, Şam'a hava kararmadan varır mıyız?" sorusuna, babamın attığı kahkahayı duyuyordum.

"Babamın 'birazcık daha uzak,' dediği Şam'ı ancak yirmi gün sonra, yorgunluktan yarı baygın haldeyken görebileceğimizden haberimiz yoktu tabii."

Şeref Demirel, yine bir şeyler yazdı. Teyp çalışmaya devam ediyor mu diye baktı. "Umarım çalışıyordur," diye geçti benim de aklımdan. Yoksa bunları bir kere daha hatırlayamam, bir kere daha anlatamam. Belli etmeden ben de baktım. Makara yuvasında dönüyordu.

"Aslında her şey çok güzel başlamıştı," dedim. "Vapur yine vardı. Haydarpaşa'ya giderken Kız Kulesi'nin oralarda yine vuup vuup düdük çaldı. Ama neden bilmem bu sefer bana biraz hüzün vermişti. Veda eder gibiydi sanki... Muhsine, 'Vuuup, vuuuup,' diye düdük sesini taklit etti. Yaptığını beğendi. 'Hey yaşasın,' diye ellerini çırptı.

"Haydarpaşa'da ilk defa o gün şimendiferi yakından gördük. Acayip bir şeydi. Birbirine bağlanmış demir tekerlekli, beş, altı tahta araba. Bazı yolcular binmişti. Pencereden, aşa-

gıda bekleşenlere bakıyor, satıcılar bir şeyler satmak için bir aşağı, bir yukarı koşturuyordu.

"Babam bizi bırakıp bir arabaya çıktı. Annem Muhsine'nin elini tutuyordu. Küçük kardeşimin öbür eli de bendeydi. Bedai, annemin eteğine tutunmayı daha güvenli bulmuştu. Denkler, bavullar vagona yerleştirildikten sonra babam pencereden seslendi.

'Önce fileleri verin. Torbaları sonra ben iner alırım.'

"Aslında günlerce hazırlık yapılarak üç filenin, birkaç büyük torbanın tepeleme doldurulduğunu görünce anlamalıydık yolculuğun uzun süreceğini. Yolda yemek için hazırlanmış yiyecekler vardı bunlarda. Kuru köfteler, kaynamış yumurtalar, kavurma, börekler, kurabiyeler, peynir, zeytin, helva, bizim için dut kuruları, leblebi, kuru üzüm, reçel. Daha bir sürü şey. Bir de denkler vardı. Kocaman şeyler. Babam onları bir hamala verip başka bir yere yükletmişti.

"Feriha ablam fileleri uzattı. Babam onları alabilmek için yarı açık pencereden beline kadar sarkmak zorunda kaldı."

'Testi?'

"Feriha abla uğraştı ama su dolu testiyi babamın sapından tutup çekebileceği kadar yukarıya kaldıramadı. Babam indi, testiyi alıp tekrar bindi. Her şey yerli yerine yerleştirdikten sonra anneme, 'Su bittikçe istasyonlarda inip doldurmam gerekecek,' diye mırıldandığını işittim. Nazire Sultan, 'Korkuyorum bey,' diye fısıldadı. 'Ya kaçırırsan.'

"Neyin kaçırılacağını anlamamıştım o vakit. Fakat annemin korkmakta ne kadar haklı olduğunu anlamamız uzun sürmedi. Sonraki günlerde testi boşaldıkça rahmetli babam ilk istasyonda inip musluğa koşturuyordu. Sadece o değildi ki testisini doldurmaya çalışan. Bütün yolcular. Hele şimendifer çığlık atınca..."

"Çığlık mı? Şimendifer çığlık mı atıyordu?"

"Tabii ya. Kalkıyoruz demekti o korkunç ses. Gidiyoruz. Herkes binsin!"

O sahne gözümün önünde canlanmıştı. Babacığım ağır ağır hareket eden şimendiferin yanında koştururken doldurabildiği suyun yarısını da döker, annem, 'Bindi mi, bindi mi?' diye feryat eder, biz pencereye yığılmış ağlaşırken nasıl yaparsa kapılardan birinin kulpunu yakalayıp basamağa tırmanırdı.

"Abla!"

Ayşe'ydi bu.

"Çay hazır."

Ondan da ancak bu beklenirdi. Konuyu da hayalimi de tam en heyecanlı yerinde bölmeyi başardı. Bir an önce çayı verip dinlemeye devam etmek istediği belliydi.

"Getir, getir."

Bardakları önümüze, içine dört beş kuru pasta koyduğu tabağı ve şekerliği ortaya bırakıp gitti. Kalkıp kapıdan başımı uzatsam onu hemen orada bulacağımdan emindim.

Muhabir çayına iki şeker attı. Bir süre şangır şungur karıştırdı.

Birer yudum aldık.

*

Hiç anlamıyorum. Mazide kalmak neden korkutucu oluyor? Son zamanlarda çok düşünüyorum bunu. Doktor olacak o koca burunlu Hilmi Bey yüzünden benim de aklım karıştı. Aslında aklımın geri dönüşlerinden hiç şikâyetim yok. İnsan dün bugünden daha mutlu olmuşsa niye yakınsın, neden korksun zihin yolculuklarından; öyle değil mi? Ama gel de bunu benim sevgili arkadaşlarıma anlat. Hilmi Bey, Hasene'ye, İffet'e, İsmet'e benim için neler söylüyorsa kızlar da endişeye kapılıyor. Soru üstüne soru. Hayır, onlara kız-

mıyorum. Beni sevdikleri için endişeleniyorlar tabii, ama ne var bunda korkacak onu anlamıyorum işte. Geçen gün Halide ta Ankara'dan aradı. "Koyuver gitsin mazinin yakasını Şükûfeciğim," deyip durdu telefonda. Günü yaşamalıymışım. İyi de gün can yakıyorsa ne olacak?

Hilmi Bey, buna da taktı. "Geçmişte hiç acı yok mu yani? Öyle mi düşünüyorsunuz Şükûfe Hanımefendi?"

Aptal şey. Olmaz mı? Hem de çok. Pek çok. Dik dik bakmıştım o gün yüzüne.

"Benim gibi yaparsanız yok doktor bey."

"Siz ne yapıyorsunuz?"

"Mazinin acılarına değil, mutluluklarına gidiyorum."

Gazeteciyle sessizce çaylarımızı yudumlarken gözlerim elimdeki bardağa dalıp gidiyordu. Yine andan kopup uzaklara yelken açıyordum. Haydarpaşa'daki telaşlı, ürkütücü şamatacı kalabalığın arasındaydım.

Aklım fikrim vagon sırasının en önündeki başka bir şeydeydi. Bu ötekilerden farklıydı. Bir kere karaydı. Korkutucuydu. Uzun bir bacası vardı. Sırtında kocaman, kambur kazanı olan bir canavara benzetmiştim onu. İkide bir etrafa kızgın buharlar fışkırtıyor, insanlar kaçışıyordu. İçimde dallanıp budaklanan korkuya rağmen onu yakından görmek için can atıyordum.

"Onun yanına gidebilir miyiz beybacığım?"

"Makine'ye mi?"

"Canavarın adı makine mi?"

Babam şaşırdı. "Canavar mı? Makine o kızım."

"Ne olur yanına gidelim."

Nazire Sultan hemen, "Olmaz," dedi.

Fakat Bedai ve Muhsine de çekiştirince iş değişti. Babam üçümüzün o kadar insanın içinde ağlamaya başlamamızdan korkarak, kambur kazan canavarına doğru yürümeye mecbur kaldı.

"Herkes el ele tutuşsun bakalım."

Hemen emri yerine getirdik. Muhsine bir eline, ben bir eline yapıştık. Bedai sona kaldığı için o benim elimi tuttu. Annemin yanında kalan Feriha ablam, "Sakın fazla sokulmayın," dedi arkamızdan. Sesi endişeliydi.

Aman ya Rabbi! Annemle ablam korkmakta haklıydı. Kapkara, korkunç gürültülü bir şeydi bu. Her tarafından dumanlar çıkıyordu. İçinde ateş yanıyordu. Belki biraz sonra ağzından ateş de püskürtecekti insanların üstüne. İsten, dumandan yüzü, gözü, üstü başı kapkara olmuş bir adam büyük bir kürekle bir şeyler atıyordu.

Ne ben ne kardeşlerim "Makine"ye daha fazla sokulmaya kalkıştık. Nazire Sultan'ın öğüdünü dinleyip birkaç adım geriden seyrettik.

Babam bir şeyler anlatıyordu ama yanında olduğumuz halde işitemiyorduk. Bunu anlayınca "Kızlar," diye sesini yükseltti. "Bu makine, arkasında gördüğünüz bütün arabaları çekiyor."

Muhsine'nin şen, şaşkın sesi kulağımda çınladı. "At gibi mi baba?"

Babam Muhsine'nin lafına çok güldü. "Evet, at gibi. Bu da demir at."

Muhsine hiç inanmadı buna. "Demir at mı?"

*

"Demir at mı hanımefendi?"

Zihnim bu soruyla Haydarpaşa'dan odama döndü. Gözlerim dalıp gittiği bardaktan, karşımdaki iskemlede oturan genç adama gitti. Muhabir bir yandan çayını höpürdetirken merakla bana bakıyordu.

Maziyi sadece zihnimde yaşadığımı zannetmekle yanıldığımı anladım. Şeref Demirel çok delice bir şey söylemi-

şim gibi şaşkın şaşkın, "Demir at mı?" diye sorduğuna göre, zihnimin beni alıp götürdüğü sahneyi ona anlatmış olmalıydım.

"Demir at," diye ısrar ettim. Sesimin biraz sert çıkmasına irkildi.

"Rahmetli babam lokomotifi anlatırken böyle demişti. En küçük kardeşim, 'Hiç demir at olur mu?' diye itiraz etti ama demir bir atın bir gün sadece üç beş vagonu değil, milyonları peşine takacağını henüz bilmiyorduk tabii."

Muhabir boş boş yüzüme baktı.

"Haksız mıyım? O zaman kırk, elli sene sonra hayatımıza 'Demir kırat,' diye bir laf gireceğini nereden bilebilirdik?"

Bir süre öylece kaldı.

"Nasıl bilebilirdik halkın Demirkırat diye bir kelime icat edeceğini."

Muhabir şak diye elini alnına vurdu. "Ah evet." Sonunda anladı. "Özür dilerim; birden şey edemedim... Demirkırat. Halk, Demokrat Parti'ye öyle dermiş; değil mi efendim?"

"Sadece partiye değil, demokrasi yerine de kullanılıyordu demirkırat. Demirkırat gelecek aşağı, demirkırat gelecek yukarı." Bir an durup soluklandım. "Kimileri hâlâ 'gelecek' diye bekliyor galiba."

Kıkır kıkır gülerken telaşlandı. Teybin makarasının dönüp dönmediğine bir göz attı. Çalıştığını anlayınca rahatladı.

"Çay," dedim. "Bir bardak daha?" Cevabını beklemedim. O da istemem filan demedi. "Ayşe, çay var mı kızım?"

Şeref Demirel çayını karıştırırken, "Makinenin yanında kalmıştık," diye hatırlattı.

"Hı hı. Bedai parmağını uzatıp lokomotif kazanını gösterdi babama.

'Bu neee?'

'Kazan.'

"Zavallı babam sesini bize duyurmak için bağırıyor, yanımızdan gelip geçenler de bize bakıyordu. Kimi gülümsüyor, kimi kafasını çevirip gidiyordu. Herkes telaşlı, kimi de ağlamaklıydı. Bu da garibime gitmişti benim. Demir atın insanları ayırmak gibi bir huyu olduğunu bilmiyordum tabii o vakit."

Muhabirin bir şey demesini bekledim, ama sessiz kaldı. "Kavuşturduğunu söylerler tabii. Fakat beni hep sevdiklerimden ayırdı. Sana tuhaf gelebilir ama hiç sevemedim ben şu tren denilen şeyi. Bir de hüzünle sarmalanan istasyonları."

Gazeteci başını sallamakla yetindi. Duygular semtine uğramıyor mu bu genç adamın yoksa?

"Sonra... Babanız makineyi..."

Al bakalım! Yaşadığım onca hicranın ruhumda yarattığı hüsranlardan ufacık bir ipucu vermemin karşılığı bu mu olmalıydı? Canım sıkıldı, ama belli etmedim.

"Kazanın içinde su var. Ateş kazandaki suyu kaynatıyor. Su kaynayınca çıkan buharın gücü tekerleri döndürüyor, diye anlattı babam."

Hayret, Şeref Demirel kıkırdadı. "Hanımefendi anlatımınıza hayran olduğumu söylersem yanlış anlaşılır mıyım diye..."

"Söyle, söyle; yanlış anlamam." Nihayet içinde bir şeyleri kıpırdatmayı başarmıştım anlaşılan. "Hayran olacak ne buldunuz ki anlatımımda?"

"Beni buradan alıp bir anda evinize, üst kata çıkan merdivene, sonra Şam'a götürdünüz. Şimdi de elli yıl önceki Haydarpaşa'da..."

"Çık çık, daha eski... Neredeyse yetmiş yıla yakın..."

"Lütfen bağışlayın. Az önce sorduğum soruya cevap alamadım."

"Lüzumsuz ayrıntılara girdim demek. Bir saattir cevap veriyorum sanıyordum ben de. Hangi soruymuş o?"

Yine pancar gibi kızardı. "Şey... özür dilerim. Sadece hatırlatmak için..."

"Hatırlat o zaman."

"Her gece padişahın babanızı İstanbul'a çağırması, sizi, sıcağını cehenneme benzettiğiniz Şam'dan kurtarması için dua ediyordunuz. Duanız kabul oldu mu?"

Duam kabul oldu mu?

Zihnim yıllar öncesine savruldu yine.

Bu sorunun cevabını daha önce duymuştum ben.

8

Beyrut, Manastır, Selanik hattı

Feriha abla koluma girdi.

"Keşke başka şeyler de isteseydin," diye mırıldandı.

"Anlamadım abla."

"Her gece Allah'a, 'Bizi Şam'dan kurtar' diye dua ettin. Bak, duan kabul oldu. Başka şeyler de isteseydin belki onları da kabul ederdi."

Yüzüne bakınca dirseğiyle beni yavaşça dürtüp göz kırptı.

Yine anlamamıştım. "Başka bir şey mi? Ne mesela?"

"Mesela civan gibi bir yavuklu kız. Şöyle kalem kaşlı, kaytan bıyıklı, boylu, poslu..."

Bıraksam daha sayıp dökecekti ama utançtan yerin dibine girmiştim ben. Dişlerimin arasından "Abla," diye tısladım. Bir de yalancıktan yumruk attım. "Ben daha çocuğum."

Kıkırdadı. "Evet, ama büyüyeceksin. Yıllar göz açıp kapayana kadar geçer. Sen bu ablanın lafını dinle. Allah'tan güzel bir yavuklu iste." Muzip bir ifadeyle yüzüme baktı. "Bak ne diyeceğim?" dedi sır verircesine. "Belki ablana da karakaşlı, kara gözlü bir nasip vermesi için de dua edersin ha." Göz kırparak, parmağıyla yukarıları işaret etti. "Seni dinliyor."

Bana kalırsa duam kabul olmamış, aksine Allah'ı biraz kızdırmışım.

Gerçi Şam'dan sonra Beyrut cennet sayılırdı. Bir kere önünde boydan boya uzanan masmavi, engin bir deniz vardı. Kent yeşildi, bakımlıydı. Sokakta gördüğümüz insanların giysileri daha düzgündü. Hatta bir gün babamın götürdüğü yalı boyunda, bizim Bebek'te, Yeniköy'de, Erenköy'de gördüğümüz gibi giyinen güzel kadınlar, şık beyler vardı. Üstelik evimiz fena değildi. Hatta annemin biz çocuklara iki oda tahsis edeceği kadar büyükçeydi. Muhsine benimle, Bedai de Feriha abla ile beraber yatıyordu.

Babama bir de "Emir eri," verildi. Kapkara bir Arap. Abdullah'ın vücudunda beyaza benzeyen tek yer gözlerinin akı ve güldükçe, "Ben buradayım," dercesine ortaya çıkan dişleriydi. Kurum kadar karaydı, ama iyi adamdı. Biz çocuklar ona "Haci," diyorduk. Ben "Haci"nin önüne bir de "Ya," eklemeye bayılmıştım nedense. Buralarda her kelimenin başında Arapların "Ya" demesi komiğime gidiyordu.

"Ya Haci!"

Ona seslendiğimi duymasıyla incilerini gösteren bir sırıtışla yanıma koşması bir oluyordu Abdullah'ın.

"Buyur ya kuççuk."

Başkası olsa kıyameti koparırdım. Bana "küçük" demesine kızmadığım tek insan oldu "Ya Haci."

Öğrendiği yarım yamalak Türkçeyi, Arap aksanıyla konuşması da bir âlemdi.

Babam ona izin verince hemen esas duruşa geçiyor, kollarını şak diye bedeninin iki yanına vurarak, "Şükran ya seyit," diyordu. "Vallah-ül azim vezir çok yahşi."

*

Ailece karar verdik.

"Beyrut yahşi!"

Feriha ablam dalgın dalgın, "Yaldızlı," dedi. "Siz de fark ettiniz mi, şehir sanki varak yaldızlarla kaplı."

Çok değil, bir iki hafta sonra Beyrut'un yaldızları dökülmeye başladı. Hiç değilse ben öyle düşünüyordum. Buranın Şam'dan tek farkı deniziydi... Bir de çan sesleri.

Onun dışında her şey aynıydı.

Kiliseler "dan dun," çanlarını çalmaya başlayınca biz üç kız birbirimize sokulurduk. Kimseye söylemesek de korkuyorduk.

"Günaha mı giriyoruz acaba?"

En sonunda dayanamayıp sordum. Babam şaşırdı. "Korkuyor musunuz?"

"Hı hı."

Uzun uzun güldü.

"Çok saçma. İstanbul'da buradakinden daha fazla kilise var."

Evet, ama orada hiç böyle hissetmezdik.

"Bak güzel kızım," dedi babam. "Allah'ın ibadete çağıran sesinden hiç korkulur mu? Onlar çanla, biz ezanla hatırlatıyoruz Allah'ı insanlara. İbadete davet bu. Bizden olmayanlara hürmet göstermeye ve onlarla beraber yaşamaya alışmalısın."

Ben alışabilirdim ama ya onlar?

Çocuklar hastalıklıymışız gibi bizden kaçıyordu. Ne kadar uğraştıysak Arap çocuklarıyla arkadaşlık kuramadık. Ama ecnebi çocuklarıyla arkadaşlık etmeye bayılıyorlardı. Fransızlarla, İngilizlerle. Ha bir de Ermenilerle... Yetişkinlerin bakışlarında da hiçbir sempati yoktu. Meraktan çok hasmane bakışlardı bunlar. Bizi gözlüyorlardı. Hatamızı arıyorlardı.

Beyrut da Şam gibi Osmanlı toprağıydı ama Osmanlı bayrağından çok Fransız bayrağı asılıydı her yerde.

Çarşıda pazarda neredeyse Arapça kadar Fransızca konuşuluyordu. Türkçeyi de sadece bizimkiler.

Bal gibi biliyorlardı, ama konuşmuyorlardı işte. Kaç defa köşedeki bakkala gittiysem, adam istediğimi anlamamış gibi yaptı.

Feriha abla bir gün alı al, moru mor döndü köşedeki bakkaldan. "Bunlar bize düşman." Öfkeden titriyordu.

Annem, "Ne oldu?" diye atıldı endişeyle. "Sana bir şey mi yaptılar?"

"Hele bir denesinler, gösteririm onlara Osmanlı tokadının ne olduğunu!"

"Ne oldu peki kızım?" Babamın sesi sakindi.

"Bizi sevmiyorlar işte. Bizim ekmeğimizi yiyorlar ama bizi sevmiyorlar. Fransız olmuş bunlar. İstediklerimi Arapça veya Fransızca söylemem lazımmış. 'Ben yok Osmanlı,' dedi bakkal bana."

Sonra ağlamaya başladı.

Babam Feriha Ablamın sırtını patpatladı. "Üzülme, ağlama," dedi. "Boşuna 'kurt kocayınca,' dememişler... Osmanlı kocayıp güçten düşünce kanları kaynadı. Eh ecnebiler de bunları cesaretlendiriyor. Buralarda bütün dünyanın gözü var. Fransızların, İngilizlerin, hatta çok çok uzaklardaki Amerika'nın. Buralar kaynıyor."

*

Buraların nasıl kaynadığını önceki akşam daha iyi öğrendim.

Babamın komutanı Hilmi Sami Bey ve birkaç zabit bizde toplanmışlardı. Beyrut'taki evimiz düzayak olduğu için konuşmalarını dinleyeceğim bir merdiven yoktu. Ben de kapı aralığından kulak kabarttım.

Hilmi Sami Bey, bulunduğum yerden göremediğim birine, "Sende ne haberler var Dündar Bey?" diye sordu.

Dündar beyin sesi kuruydu. "Hangi birini anlatayım miralayım? Buralar yakında patlar."

"O bellidir beyefendi. Bana teferruat lazım. Halep'ten Şam'dan, Trablus'tan Kudüs'ten haber yok mu? Necef tarafları..."

"Abdülaziz bin Suud sürgünden dönünce alev her yeri sardı. Çöl kabilelerini Osmanlı'ya karşı kışkırtıyormuş Suud. Bir sürü kabile ona katıldı diyorlar. Durmadan silahlanıyorlarmış."

Hilmi Sami Bey, "Silahlanırlar tabii," dedi. İçerlediği sesinden belliydi. "İngilizler adamın yanında. Altın yağdırıyorlardır."

"Malumunuzdur; bizim buralarda da Emir Şerif Abdullah İngilizlerle Fransızlar arasında cirit atıyor."

Ne bahsedilen yerleri biliyordum ne de isimleri geçen adamları. Fakat içimde bir heyecan uyanmıştı. Çok esrarengiz şeyler oluyordu burada.

Kumandan "Sence?" dedi. "Şerif Abdullah kime yamanacak?"

"Ben İngilizleri şanslı görüyorum miralayım. İngilizler Şerif'e Kudüs havalisinde bir Şeria devleti kurmayı vaat etmiş."

"Olur mu yahu? Yahudiler ne olacak? Adamlar Filistin'i Tanrı'nın kendilerine vaat ettiği toprak olarak görüyor. Buna razı olmazlar."

"Çok haklısınız. Lakin Filistinliler de burayı kendi vatanı görür. Yahudi devletine zinhar razı olmazlar. Herkes herkesle dans ediyor. Araplar da bunun farkında. İngilizlerin Filistin'de bir Yahudi devleti kurmaya çalıştığını biliyorlar. Hiç değilse tahmin ediyordur herifler. Emir Şerif Yahudilerle gizlice görüşüyormuş. Onlara, Filistin'e Yahudilerin göç etmesine izin veririm demiş. Dünyanın dört bir yanından binlerce Yahudi'yi buraya taşıyacaklar. Eee sonra ne olacak? O kadar Yahudi burada toplanınca? İngiliz ajanları da ikiye bö-

lünmüş durumda. Bir kısmı Yahudileri, diğerleri Arapları ve Filistin ahalisini teşkilatlandırıyor."

"Fransızlar için ne diyeceksin?"

"Onlar öteden beri İngilizlerin petrol bölgesini tek başına ele geçirme hevesinden rahatsız. Paris, istihbaratını seferber etmiş durumda miralayım. En tanınmış ajanlarını Beyrut'a yığdılar. Fransız hazinesi de emirlerinde. Bence Fransa, İngilizlerin Bekaa Vadisi'ne tek başına hâkim olmasına razı olmayacaktır. İngilizlerle bu yüzden bir savaşı bile göze alabilirler. Bir yandan da Lübnan Dağları, Golan, Kuzey'de Fırat'ın batısından Akdeniz'e uzanan bölgede Asi Irmağı havalisi, Halep, Şam ve Beyrut için kolları sıvamış durumdalar. Burada, Beyrut merkezli bir mandaterlik kurma peşinde oldukları söyleniyor. İleride, hazır olduğunuz zaman bağımsızlık ilan edersiniz, biz de destek oluruz diye kandırıyorlar bu aptalları."

Kafam iyice karıştı. Bu yüzden her yerde Fransız bayrağı vardı demek.

Masadakilerden birinin, "Yahu bunlar ne biçim Müslüman?" dediğini duydum. "İslam düşmanlarıyla işbirliği yapıyorlar. "Bizi, din kardeşlerini satıyorlar. Kime? Kâfir dedikleri Hıristiyanlara."

"Satmakla kalsa neyse," diye homurdandı Hilmi Sami Bey. "Vaktin gelmesini bekliyorlar. Onları 400 yıl himaye eden, kendinden ayrı bilmeyen, lokmasını, suyunu esirgemeyen Osmanlı'yı sırtından da vuracaklar. Askerlerimizi İngiliz'in, Fransız'ın verdiği silahlarla tarayacaklar."

Ödüm koptu. Bizi öldürecekler mi yani? Köşeye iyice büzüldüm. Kendimi ufaltabildiğim kadar ufalttım. Sonra Allah'ın kapısını çaldım, hemen duaya başladım.

"Bizi buralardan kurtar lütfen. Kâfirlerin bizi kesmesine izin verme."

Sonra padişaha da yalvardım.

"Padişahım, biliyorum işlerin çok ama bizi kurtar. Babamı, annemi, beni, Muhsine'yi, Bedai'yi, Feriha ablamı koru. Bizi öldürmesinler. Babamı İstanbul'a çağır ne olur."

Ama ikisinin de beni duyacağını sanmıyordum.

Sessizliği babamın iç çekişi bozdu. "Çok acı, çok. Yahu daha ölmemiş bir adamın başına leş kargaları gibi üşüşmüş mirasını yağmalamak için didişiyorlar."

"Ölmedikse bile ölüm döşeğindeyiz beyefendi. Hiçbir şey gizli saklı değil. Adamlar gözümüzün önünde mezarımızı kazıyor. Ya biz ne yapıyoruz?"

"Hiç," dedi babam yekten. "Seyrediyoruz."

Hilmi Sami Bey, "Ne yapmalıyız?" diye sordu yekten.

"Savaşmalıyız tabii."

"Elbette. Gün geldiğinde o da olacak, ama..." Sesini düşürdü. "Kendimize şunu sormak zorundayız. Neyle savaşacağız? Bu askerle mi? Üstte yok, başta yok. Elde doğru dürüst silah, cephane, vasıta yok. Düvel-i Muazzama'nın çelik zırhlılarını hangi donanmayla durduracağız? Haliç'te çürüttüğümüz donanmayla mı?"

Masadakiler miralayın yüzüne nasıl baktılarsa, "Öyle bakmayın," dedi Hilmi Sami Bey, "Elbet son nefer, son kurşun, son cana kadar ecdat yadigârını düşmana, haine, işbirlikçilere karşı savunacağız arkadaşlar! Ölürsek şehit, kalırsak gazi!"

Hepsi bir ağızdan tekrarladı.

"Ölürsek şehit, kalırsak gazi!"

Ağlamaya başladım.

Azıcık sever gibi olduğum Beyrut'tan buz gibi soğudum.

*

Çok ağladım, çok yalvardım ama annemle babamı beni okula gönderme fikrinden vazgeçiremedim.

Bedai'nin "Abamı mektebe göndermeyin," diye kendini yerden yere atması bile fayda etmedi.

Beni mektebe yazdırdılar.

Hem de balkonundaki direkte, mavi, kırmızı, beyaz bayrak asılı Fransız mektebine.

İnanamıyordum.

Madem bunlar bize düşmandı, topraklarımızı elimizden almak için planlar yapıyorlardı, hatta bizi kesmeye hazırlanıyorlardı, öyleyse parmak kadar bir Türk kızının Fransız mektebinde ne işi vardı?

Babam elimden tutup kendi götürdü beni mektebe. Bir yandan da neden bu mektebe gitmem gerektiğini izah etmeye çalışıyordu.

"Onları tanımak için Şükûfe. Onları ve kültürlerini iyice öğrenmeliyiz ki, nasıl başa çıkabileceğimizi bilelim. Bunun için de Fransız lisanını bilmen lazım. Senin görevin bu kızım."

Görev! İşte bu önemli dedim kendi kendime. Sen asker kızısın ve artık senin de bir görevin var.

Görevime dört elle sarıldım.

Bahçeye çıktığımda Arap çocukları yanıma hiç sokulmadı. "Ne yaptık biz bunlara?" diye soruyordum içimden. "Bize bu kadar düşman olmaları için ne yaptık?"

Bilmiyordum.

Sınıfta yanına oturduğum Arap kızları hemen yer değiştirdi. Tek başıma oturdum ben de.

Sonra kızıl saçlı, çilli, maviş gözlü bir Fransız kızı geldi.

"*Puis-je sseoir à cotè de?*"

Üç beş kelime Fransızca biliyordum, ama yanıma oturmak istediğini anladım. Sırada kenara kaydım. Gülümsedim.

"Gel. *S'il vous plait.*"

Matmazeller daha ilk gün öğretmişti "Lütfen," demeyi.

Burada ne kadar kalacağımız belli değildi. Ama ben kararımı verdim. Nicole Beyrut'taki tek arkadaşım olacaktı.

Ötekiler bizi sevmiyordu. Neden bilmiyorum ama düşmandılar bize.

*

Babam bir akşam çok düşünceli döndü eve. Annem hemen koşturdu. "Ne oldu bey? Allah esirgesin kötü bir şey mi?"

"Bilmiyorum," dedi babam usulca. "Emin değilim. Meşrutiyet oldu."

"Meşrutiyet mi?"

"İttihatçılar Meşrutiyet ilan etmiş İstanbul'da. Abdülhamid'i tahttan indirmişler."

"Yani artık padişah değil mi?"

Babam tuhaf bir ifadeyle güldü. "Değil kızım."

"Oh olsun," dedim içimden. "Bizi buralarda bırakır mısın, çek bakalım şimdi cezanı!"

Biz dört kız çok sevinmiştik. Adını, "Gelecek, geliyor," diye büyüklerin sohbetlerinde çok duyduğumuz "Meşrutiyet" gelmişti demek sonunda.

Neydi bu meşrutiyet? Ya da kimdi? Bilmiyorduk.

Babamın durgun halini merak eden annem, "Ne dersin bey?" diye mırıldandı. "İyi mi oldu?"

"Bilmiyorum Nazire," diye mırıldandı babam. "Emin değilim. İyi olur inşallah."

*

İyi oldu. Hem de pek iyi!

İttihatçılar babamı Beyrut'tan Manastır'a, oradan Selanik'e tayin etti. Nicole'den ayrıldığıma üzüldüm, ama önümden arkamdan düşmanca bakan insanlardan kurtulduğum için sevinçliydim.

Yanılmışım. Bir kere bizim arkamızdan "Padişah" da Selanik'e geldi.

Babam anneme, "Sürgün," dedi. "Alatini Köşkü hazırlandı sultanın ikametine."

"Sultan deme şuna bey."

Babam, "Öyle deme Nazire," dedi yavaşça, "Sultan her zaman sultandır. Kendisine bir sürü ilaç hazırlamamı emretti bana."

Türk nüfus "Abdülhamid'in Selanik'te olmasından mutluydu, hatta gururluydu. Ondan hâlâ "Padişah efendimiz," diye bahsedenler vardı. Alatini Köşkü her gün ziyaretine gidenlerle dolup taşıyordu.

Babam da bir gün, "Nazire," dedi anneme. "Kabul buyurursa, bir gün kızları alıp elini öptürmeye götürmek istiyorum. Sen de gelirsin ha?"

Annem hiç cevap vermedi. Babam da bir daha lafını etmedi. El öpmeye gidemedik. Belki annemin gelmeyeceğini anladığından, ya da ittihatçıların Abdülhamid'e yakın duranları mimlediğini duyduğundan.

Hani meşrutiyet gelecek dertler bitecek, hürriyet olacaktı.

Bir zamanlar Abdülhamid de izliyor, mimliyor, zindanlara atıyor, sürgünlere gönderiyordu.

Meşrutiyet de mi aynısını yapıyordu şimdi?

Aslında ben Abdülhamid'in bizim arkamızdan Selanik'e gelmesinden gizli bir memnuniyet duymuştum. Bu kaderin cilvesiydi. Duam kabul olmuştu demek. Tahttan indirildiğini öğrendiğimde içimden, "Bizi buralara atar mısın; çek bakalım cezanı şimdi," demiştim ya. Çekiyordu işte. Meşrutiyet ona, "Kırk satır mı, kırk katır mı?" demiş, o da burayı seçmişti. Bizim yanımızı.

*

Selanik'e bayıldım.

Fakat burada da 'Bu nasıl Osmanlı şehri?' demekten kendimi alamıyordum. Şam'dan, Beyrut'tan farkı yoktu. Türk olduğumuzu hemen anlıyor, dik dik bakıyor, üstelik laf da atıyorlardı.

Nazire Sultan, 'Yürüyün, yürüyün bakayım,' diye bizi çekiştiriyor, 'önünüze bakın,' diye tembihliyordu.

Tek tük Osmanlı bayrağı gördüm. O da devlet binalarında. Bir de Abdülhamid'in yaşadığı Alatini Köşkü'nde. Onun dışında her yer mavi-beyaz Yunan bayraklarıyla doluydu. Yunan gençleri geceleri şehrin altını üstüne getiriyor, Türk evlerini basıyor, kimse sesini çıkaramıyordu. Babamın tabancasını ilk defa burada gördüm. Gece yatarken yastığın altına koyuyordu artık.

Tehlikedeydik. Şam'dan, Beyrut'tan daha tehlikeli bir yerdi burası.

Bir de "Yunan geliyor," lafı vardı. Bunu da anlayamıyordum. Her yer Yunan doluydu zaten.

Taşındıktan bir süre sonra bir sürü kadın 'Hoş geldiniz,' ziyaretine geldi bize. Nazire Sultan kestirmeden konuya girdi.

'Yunan geliyor, diyorlar. Nedir bunun aslı astarı? Her yer Rum dolu zaten; öyle değil mi?'

Yaşlı bir teyze, 'Aman kızım,' dedi. 'Bulgar gâvuru gelmesin de varsın Yunan gelsin. Bulgar çok zulüm yapıyormuş, canlı canlı kesiyormuş Bulgar çeteleri insanları.'

Elim ayağım buz kesti. Cehennemden kurtulduk diye sevinirken asıl şimdi cehennemin göbeğine düşmüştük.

Babamın da ağzını bıçak açmıyor. Ne sorsak, 'Bilmiyorum,' diyordu. Bana kalırsa biliyordu. Bir şeyler oluyor ve babam bizden gizliyordu.

9

İstanbul / Bakırköy – Huzurevi

"Hanımefendi? Lütfen efendim... Şükûfe Hanım..."

Sesin geldiği tarafa çevirdim başımı. Uykudan uyanır gibiydim. Kolay değildi tabii zamanda 70 yıl geri gidip sonra üzerine eğilmiş bir adamın fısıltısıyla gittiğin yerden geri dönmek. Şeref Demirel'in kalın çerçeveli gözlüğünün arkasında gözleri endişe doluydu. Hatta korkmuştu adam.

"Ne var?"

Tanrım, ne kadar mahmur, ne kadar hüzünlü çıkmıştı ağzımdan bu iki kelime.

Sesimi duyunca rahat bir nefes aldı. "Daldınız efendim de."

"Öyle mi? Öldüm mü sandınız?"

"Allah esirgesin, ağzınızdan yel..."

Muhabir öyle mahcup, öyle pişman baktı ki içim kıyıldı. Elini avuçlarımın arasına alıp patpatladım. "Merak etme delikanlı. Ölmeye niyetim yok. Hiç değilse sana anlatacaklarım bitene kadar."

"Daha da uzun yaşayacaksınız inşallah hanımefendi. Allah ömür versin."

"Versin, versin." Kıkırdadım. "Ama Beyrut'ta, sonra babamın tayin edildiği Manastır'da, sonra gittiğimiz

Selanik'teyken hiçbirimiz yaşayıp yaşamayacağımızdan emin değildik. Türk nüfus ölümün kıyısındaydı. Her yerde, herkesin dilinde aynı laflar vardı:

'Te be savaş yakındır. Ayağı denk atmak lazım.'

'Biz ne yapabiliriz kızanım? Asker ne güne vardır bre cancağızım?'

'Askerin ayağına giyecek dolağı, tüfeğine sürecek kurşunu yok. Hepsinin belinde kör bir kasatura. Süngü tak, marş!'

"Bizim delikanlılar kızıyordu bu laflara. 'Haydi be kapçık ağızlılar,' diye dikleniyorlardı. 'Ahalinin maneviyatını bozmayın. Allah devlete zeval vermesin. Babıâli uyumuyor ya. Hem Rabbim Muhammed'in askerine yardım eder.'

"Yaşlılar o kadar umutlu değildi:

'Asker hangi biriyle savaşsın yiğidim? Haberin yok mu? Bulgar'ı, Rum'u, Sırp'ı Osmanlı'ya karşı ittifak yapmış. Gâvurun üçü birden üstümüze çullanacak. Süngüyle düşman biter mi?'

'Biter biter.'

"Fakat bu güçlü, kuvvetli, pehlivan kılıklı adamlar da Babıâli'nin uyuyup uyumadığından ve göklerden bekledikleri yardımın geleceğinden pek emin değildiler. Çünkü çocuklar bile biliyordu. Osmanlı'nın savaşacak gücü yoktu. Üstelik ben artık çocuk sayılmazdım. Sadece evimizin etrafında dolaşmaya başlayan Selanik'in civan delikanlılarının değil olup biten her şeyin farkındaydım. Olayları ve insanları kendimce yargılayabiliyordum."

Şeref Demirel çalakalem durmadan not alıyor, bir yandan da devam edin dercesine başını sallıyordu.

Benim de susmaya hiç niyetim yoktu.

"Osmanlı her geçen gün biraz daha tükenen yatalak bir hastaya dönmüştü. Sabaha iyileşip yataktan sağlık ve neşey-

le fırlama umuduyla gecenin karanlığına katlanan hasta gibi. Ama gece uzadıkça uzuyor, gün ağaracağına daha yoğun bir karanlık çöküyordu üstümüze.

"Meşrutiyet'in, 'Hürriyet getiriyorum,' diye kurduğu Meclis-i Mebusan'da Türk'ten çok azınlıklar çoğunluktaydı. Ev sohbetlerinde kadınlar bile bunu konuşuyordu:

'Bu nasıl Meclis hanımlar? Olur mu böyle şey? Hak mıdır? Reva mıdır? Bir avuç Türk mebus varmış. Rum, Ermeni, Arap, Arnavut mebuslar at oynatıyor, hep kendi emellerine yontuyorlarmış Meclis'te.'

"Herkes anlamıştı; bu meclisten ne hürriyetin, ne kurtuluşun çıkacağıvardı. Milli olmayan bir heyetin, milli kararlar almasını beklemek kadar aptalca bir şey olamazdı. İttihatçılar da o aptallığı yapıyordu."

Elimi galiba biraz sertçe vurdum masaya. Belli etmeden her hareketimi takip eden muhabir, boş bulunup irkildi. "Korkmayın," dedim. "Elimde değil, o günler aklıma gelince sinirleniyorum."

Bir sır verecekmişim gibi ona doğru eğildim.

"Şam'da, Beyrut'ta patladı patlayacak diye beklediğimiz savaş, biz Selanik'teyken çıktı."

"Balkan savaşından bahsediyorsunuz; öyle değil mi?"

İçine düştüğüm anıların ruhumda yarattığı öfke ve kasvetten kurtulmak kolay değildi.

"Evet, o savaştan bahsediyorum. Nazlı Selanik'i, tek bir kurşun bile atmadan Yunan'a teslim ettiğimiz savaştan."

Adamın gözleri parladı.

"Bu çok ilginç. Yunan işgali sırasında siz de oradaydınız demek. Biraz o günleri şey etsek..."

"Şey edemeyiz," diye aksilendim. "Çok şükür o sırada orada değildik."

"Yaa..."

Ne kadar belli etmemeye çalışsa da bu röportajı Hasene'nin hatırı için yaptığını anlamıştım zaten. Haksız da sayılmazdı. Şair eskisi ihtiyar bir kadının anlattıkları kimin ilgisini çeker Allah aşkına? Bir sürü naftalinli anı arasında nihayet okuyucuyu heyecanlandıracak kanlı canlı bir şeyler yakaladığını zannederek boş yere umutlanmıştı.

Ona karşı suç işlemişim hissine kapıldım. Ama ne yapabilirdim ki? "Zaten Yunan işgalinin yakın olduğu belliydi," diye mırıldandım suçlu suçlu. "Bizim kumandan paşa Yunan generalleriyle teslim şartlarını görüşüyormuş. İttihatçılar, Yunan'ın eline geçmesin diye Abdülhamid'i Alatini Köşkü'nden gizlice İstanbul'a kaçırmış. Biz de kaçtık."

"Kaçtınız mı?"

Şeref Demirel'in gözleri yine parlamaya başladı. "Nasıl kaçabildiniz?"

Eh, hiç değilse biraz heyecanlandırmıştım onu.

"Puslu, yağmurlu bir sonbahar akşamı rahmetli babam telaşla eve geldi. Çok üzgün ve gergindi. Annemi bir kenara çekti. Artık çocuk muamelesi görmeyi reddettiğim için hemen yanlarına gittim. 'Toparlan Nazire,' dedi babam. 'Sabaha, *Gülcemal* Vapuru ile İstanbul'a gidiyoruz.' Sonra bana döndü. 'Şükûfe, sen de kardeşlerini hazırla kızım.'

Ne oluyor diye sormadık babama. Olan, olacak belliydi zaten. Düşman geliyordu. Muhsine ile Bedai'nin yanına koşarken, annemin, 'Kumandanlıktan izin aldın mı?' dediğini işittim. Babam. 'İzin mizin yok Nazire,' diye homurdandı. 'Ne izni? İzin alacak makam mı kaldı? Ordu dağıldı. Herkes kendini kurtarmaya bakıyor. Biz de kaçıyoruz. Şartlar nasıl olacak bilmiyorum ama bilet bulabildim. Yine de erkenden gidelim. İzdihamdan korkuyorum.' Anamın içi rahat değildi. 'Ya İstanbul'a gidince asker kaçağı diye Divan-ı Harp'e vermeye filan kalkarlarsa seni?' Babamın cevabını ömrüm oldukça unutamam Şeref Bey."

Ne demişti dercesine baktı gözlüğünün arkasından.

"'Hasan Tahsin Paşa düşmanla anlaştı,' diye içini çekti babam.

'Asker topunu, tüfeğini, belindeki tabancayı, kılıcını, süngüsünü nesi varsa bırakacak. 'Kör bir çakı bile kalmayacak üstünüzde,' dedi paşa bugün erata. Buna karşılık Yunan da paşaların, zabitlerin ve eratın canını bağışlayacak. Sivil ahaliye mezalim yapmayacak. Bizim asker tek el kurşun sıkmadan Yunan sancağını selamlayıp Selanik'ten çıkacak. Bunca utanca rıza gösterenleri değil de beni yargılayacaklarsa varsın yargılasınlar.'

"Annemle Feriha Abla bir gecede hazırlandı. Olan eşyamızın yarısını da orada bıraktık. Gittiğimiz her yerde, neredeyse üstümüzdekilerle düşüyorduk yollara. Sabah gün ağarmadan rıhtıma indik. Babam izdihamdan korkmakta haklı çıktı. Ortalık ana baba günüydü. Yunan gelmeden Selanik'ten kaçmak için varını yoğunu satıp *Gülcemal*'e binmeye uğraşanlar rıhtımda deniz gibi dalgalanıyordu. Fakat tuhaftır, o hengâmede çıt çıkmıyordu. Kimse konuşmuyor, kimse bağırmıyor, ağlamıyor, küfretmiyordu. Ya da ben öyle hatırlıyorum. Herkesin başı önündeydi. Utanç içindeydik. Çünkü kaçıyorduk. Kendi yurdumuzdan, toprağımızdan kaçıyorduk. Bir ordu, halkını düşmanın insafına bırakarak çekip gidiyordu."

Bir süre devam edemedim. O günün acısı tüm ağırlığıyla yüreğime çökmüştü. Muhabir de bir şey demedi. Kalın gözlük camının arkasında gözleri kıpır kıpırdı.

"Kurtulmuştuk, ama sevinemiyorduk. İçimizde bir korku vardı."

"Korku mu?"

"Evet. Daha çok babamda. Bize belli etmemeye çalışıyordu ama endişeli olduğu belliydi. Anneme, 'İttihatçılar bunun bedelini bana ödetir Nazire,' diye fısıldadığını işitmiştim. Annem anlamamıştı. 'Ödetir mi bey? Neyi?'

'Emir almadan Selanik'ten ayrılmamızı.'

"Annem şaşırmıştı. Bir şey söyleyecek gibi oldu. 'Hani, kaçtığım ordu kalmadı ki kaçak desinler, diyordun Ahmet Bey,' demesinden korktum. Ama öyle yapmadı. Babamın elini avuçlarının arasına aldı, gülümsemeye çalıştı. 'Hadiii,' diye mırıldandı sevgi dolu bir sesle. 'Ayol koskoca paşalar kaçtı, biz kaçmışız çok mu? Ya ne yapacaktın? Çoluğunu çocuğunu Yunan'ın insafına mı terk edecektin?' Babam, Nazire Sultan'ın teselli sözlerine başını sallayarak karşılık verdi. Karısının yanağını okşadı usulca. 'Öyle ya,' dediğini duydum. 'Hem, vatanın keseceği baş, düşmanın insafına sığınmak kadar acı vermez.' Gözlerindeki buğuyu görmeyelim diye aceleyle önümüz sıra yürüdü, gitti."

Muhabir defterine bir not düştü.

İçimi çektim. "İstanbul'a dönmemizden iki gün sonra Yunan Selanik'e girdi. 1912 yılının 9 Kasım günü. 'Unutmamışsınız,' deme sakın. Unutmadığımdan değil. O karmaşanın, korkunun, telaşın içindeyken, daha da beteri kendi yurdun sandığın bir topraktan kaçtığına utanırken kim tarihi, günü, saati kafasına yazacak? Sonradan öğrendim işgal tarihini. Haberi çarşıdan dönen Feriha abla titrek bir sesle verdi:

'Yunan, Selanik'e girmiş.'

"Yemek için masa kurulmadı o akşam. İlk defa o gece gördük babamı ağlarken. Utandı, kendini tutmaya çalıştı, ama olmadı. Koca adamın, omuzları hıçkırıklarla sarsılıyordu.

'Bir kurşun, yahu tek bir kurşun, milli namusu kurtaracak tek bir kurşun bile sıkan olmamış Nazire.'

Anam bir şey demedi. Sadece boğazında bir düğüm inip inip kalkıyordu.

Babam, 'Kanıma dokunuyor,' diye içini çekti.

'*Nazlı Selanik yaslı Selanik oldu.*'

Hiçbirimizin ağzını bıçak açmıyordu. Bedai bile yaramazlığı bırakmış, sessizliğe bürünmüştü."

Şeref Demirel huzursuz bir sesle, "Anladım," diye mırıldandı.

Neyi anladıysa?

Çocuğu düş kırıklığına uğrattığıma üzüldüm birden –çocuk, adam her neyse işte. Muhabire ne diyeceğimi ben de şaşırdım. Oğlumdan genç. Hem de bir hayli. Öyleyse onu çocuk bellememde sakınca yok– "Kusura bakma," diye mırıldandım. "Söylemiştim. Okuyucunu ilgilendirecek öyle heyecanlı bir şey yok bende. Burada bırakalım istersen. Vaktini boşa harcama benimle."

•

Dediğimi duymadı galiba.

"İstanbul'a dönünce yeniden doğmuş gibi olmuşsunuzdur mutlaka hanımefendi."

Bir an ne diyeceğimi bilemedim. Yüzüne baktım. Gözlerini kaçırmadı. Öyle bıkkın bir ifade de yakalayamadım. "Ne yani?" dedim yekten. "Devam etmemi mi istiyorsun?"

"Daha yeni başladık. Ama yorulduysanız..."

"Ben konuşmaktan yorulmam."

Aman ya Rabbi en büyük yalanım buydu herhalde. "Ne demiştin sen demin?"

"Yeniden doğmuş gibi olmuşsunuzdur dedim. Yani İstanbul'a dönünce..."

"Hayır efendim. Sesimin dirildiğini fark ettim. "Ben asıl Mekteb-i Sultani Müdürü Tevfik Fikret Bey'in *Servet-i Fünun*'da çıkan şiirini duyduğumda yeniden doğdum Şeref oğlum."

"Tevfik Fikret mi?"

Tuhaf ama zemberek gibi gerilmişti birden muhabir.

"Evet. Muhteşem Tevfik. Ya da "Koca Tevfik." Sultani'deki öğrencilerin "Tevfik Baba'sı."

"Onu gördünüz mü?"

Görmüştüm tabii.

"Biraz anlatır mısınız?"

Anlatmaz mıyım?

"Çok büyük ve önemli biriydi," diye başladım. "Bizim evdeki sohbetlerde ondan böyle söz ediliyordu. O gurur duymamız gereken bir şairdi. Yeniköy'deki köşkümüze geleceğini öğrenince bir heyecan fırtınası koptu. İki gün harıl harıl hazırlandık. Babam, annem, biz dört kız ve onu görmek, dinlemek, sohbetinde bulunmak isteyen ne kadar konu komşu, eş dost varsa herkes bahçe kapısından köşke uzanan çakıllı yolun iki yanına dizilmiş bekliyorduk. Fesi elinde landondan indiğinde alkış koptu. Dalgalı, gür, yer yer kar düşmüş saçları bilmem zamana, bilmem hayata isyan edercesine dağınıktı. Ya bıyıkları? Onlar da muhteşem ve asiydiler. Bir an fesini başına koyacakmış gibi oldu, sonra caydı. Hepimize temenna ederek yürüdü. Ben, Beyrut'ta Fransız Mektebi'nde öğrendiğim gibi onu reveransla selamladım. Tebessüm etti. Hafifçe başını eğerek karşılık verdi."

Şeref Demirel bir şey söylemek istedi ama olmadı. Öksürük tuttu. Zar zor su içti. Biraz rahatlayınca, "Özür dilerim," dedi. "Beni köşkünüzün bahçesine götürdünüz. Tevfik Fikret gibi erişilmez bir ustayı karşıma çıkardınız."

Anlatımıma bayıldığını filan söyledi yine.

"Ne sanıyorsun?" dedim içimden. "Şükûfe canı istedi mi kelimeleri öyle bir dizer ki, ressam fırçasından çıkmış bir tablo görmüş gibi olur insan."

İltifatını hafif bir gülümsemeyle ödüllendirip devam ettim.

"O günlerde aptalca bir laf vardı. 'Evin kapısı kapanınca savaş dışarıda kalır,' derlerdi. Gerçek asla öyle değildi

tabii. Bu budalaca bir avuntuydu. Yoksa savaş felaketinin, uğranılan yenilgilerin, kaybedilen vatan topraklarının, evlatların, kocaların, yavukluların, acısı her yerine çökmüştü İstanbul'un. Her evde, her yüzde okunuyordu bu elem. Fakat o gece Tevfik Fikret'in şerefine savaş gerçekten dışarıda kaldı. Yemekten sonra biri, 'Üstadım,' dedi. 'Yeni şiirlerinizden birini lütfedip okur musunuz? Ruhumuz, kalbimiz aydınlansın.' Hepimiz alkışladık bu teklifi."

Muhabir telaşla teybin çalışıp çalışmadığını yeniden kontrol etti.

"Okudu mu?"

"Hı hı... Hepimize şöyle bir baktı. 'Aydınlatır mı bilmem?' dedi. 'Umarım kan ve barutun egemen olduğu bir dünyada, beynim toprağa düşen her can için bu kadar acı ve elem içindeyken benden gönülleri ferahlatacak bir ustalık beklemezsiniz. Korkarım yeni mısralar ruhumdaki acılarla, kederle, ölümle, isyanla sisli. En iyisi eski, aslında ne kadar mutlu olduğumuzu benim bile şimdilerde anladığım günlerden kalma birkaç mısra okuyayım. Belki minik bir *ateş böceğinin şavkı* kadar ışıltı yaratabilirim.' Hepimiz sus pus onun dediklerini yudumluyorduk."

"Aman ya Rabbi!" Şeref Demirel'in sesi ilk defa bu kadar yüksek çıkmıştı. Bunu fark edince kıpkırmızı oldu. Sesini düşürdü. "Bağışlayın. Ama çok güzel sözler bunlar... Ateş böceğinin şavkı... Aynen böyle mi dedi?"

Bozulmam lazımdı ama aldırmadım. "Eh işte," diye geçiştirdim. "Aklımda ne kaldıysa, birazını da ben katmışımdır belki, ama üç aşağı beş yukarı böyle şeyler neticede."

Olsun dercesine başını iki yana salladı.

"Bizim salonda çıt çıkmıyordu. Nefes bile almıyorduk belki. Ben cebinden bir kâğıt, defter filan çıkarmasını bekliyordum. Ama öyle olmadı. Başını şöyle hafifçe bir omzuna

doğru eğdi, o muhteşem bıyığın isyankâr uçlarından birini parmaklarının arasında çekiştirerek cezalandırdı ve okumaya başladı. Yani ezberden; anladınız mı?"

Onun da nefesi tutulmuş gibi geldi bana. "Hangi şiirdi hatırlıyor musunuz?"

Hatırlıyor muyum? Hiç unutmadım ki. Gözlerimi yumdum:

"Bana kimsin diye sorma meleğim,
Pek güzel dinle de izah edeyim
Nam-ı naçizime Fikret derler
Şi're de nispetim söylerler."

Kirpiklerimin arasından ne yapıyor diye ona baktım. Ayol büyülenmişti çocuk. Gözleri sanki kelimeler ete kemiğe bürünecekmiş de o da onları görecekmiş gibi dudaklarımdaydı. Beni görmediğinden emindim. Birden hiç beklemediğim bir şey yaptı. Sandalyesinden yavaşça doğruldu. Elini sözcükleri ararmış gibi havaya kaldırdı. Benim bıraktığım yerden o devam etti.

"Kaldığım varsa da gâh ekmeksiz
Kalmadım şimdiye dek mesleksiz
Nur bekler gibi nısf-i şebde
Bekledim on iki yıl mektebde
Sonra çıktım ne için bilmeyerek
Bu da bir cilve-i baht olsa gerek
Bab-ı Ali'ye müdavimlendim."

Hayretler içinde kaldım. Coşkuyla, sevinçle, keyifle ona katıldım. Fikret'in son mısralarını birlikte okuduk:

"Ehl-i namus diye mimlendim
Şimdi bir hayli eser sahibiyim
Ahmet İhsan'da musahhih gibiyim
Saye-i lütf-i cihan-banide
Hocayım Mekteb-i Sultani'de."

Doğrusu ondan Tevfik Fikret'in bir şiirini ezberinden okumasını beklemiyordum. Bir süre teyp makarasının gıcırtısından başka ses duyulmadı.

"Okulda mı ezberlemiştiniz bu şiiri?"

Yüzüme baktı. Yine beklemediğim bir şey yaptı. Aniden kalktı. Teybi durdurdu. "Bir hayli yordum sizi," dedi. "Vakit de geç oldu."

Sonra bir şey dememe fırsat vermeden çıktı, gitti.

Ayak sesleri uzaklaşırken koridorda biri, "Gidiyor musunuz?" dedi.

Sesi tanıdım. Hasene'ydi bu. Muhabir soruya cevap verdiyse bile ben işitmedim.

"Ne oldu?" dedim kendi kendime. "Niye çekip gitti şimdi bu? Ne yaptım ben?"

Sanki sesim yankılandı.

"Tanrı aşkına ne yaptın sen?"

Hasene kapıdaydı. İki eli de belindeydi. Öyle çok öfkeli bir insan değildir benim sevgili arkadaşım, ama bu sefer biraz kızmış gördüm onu.

"Şükûfe'ciğim ne yaptın çocuğa?"

10

İstanbul / Bakırköy – Huzurevi

"Allah aşkına Hasene!"

Alınmıştım. "Ne demek ne yaptın çocuğa? Silah çekip kurşun mu sıktım adama?"

Hasene çıngıraklı bir kahkaha eşliğinde odaya girerken lafın arkasını getirdim. "Seni gören de katili cinayet mahallinde suçüstü yakaladığını zanneder."

"Ayol çocuk kurşun yemişten beterdi. Yaralanmış. Bir an evvel senin ateş hattından kurtulmaya çalışıyor gibiydi zavallı."

Hasene böyledir. Bir odasına sığındığım huzurevinin İffet Halim'le ortağı olduğundan ya da iki dönem mebusluk yaptığından filan değil, hep yukarıda, hâkim durumda o olur. Bana ablammış gibi davranmaya bayılır. Oysa ondan altı yaş büyüğüm. Fakat bu sefer kolay teslim olmaya niyetim yoktu. "Onu bana gönderecek kadar iyi tanıdığına göre hemen şefkatli kollarına alıp yarasına, beresine baksaydın bari."

Hiç aşağıdan almadı. "Durduramadım ki kardeş. Kaçtı gitti. Sahi ne yaptın çocuğa?"

Ters ters baktım. "Ağır makineliyle taradım. Takataka tak!"

"Şükûfe..."

"Ne yapmış olabilirim yahu? Tevfik Fikret'in kendisinden dinlediğim şiirini okudum."

"Şiir mi?"

"Hani şu '*Hocayım Mekteb-i Sultani'de*' mısraıyla biteni. Yarısından sonra o da benimle okumaz mı? Sonuna kadar."

"Eee? Ne var bunda? Yasak mı"

Gözlerimi belerterek baktım. "Şu var sevgili savcı hanımcığım. Çok şaşırdım. Ondan böyle bir şey beklemiyordum. Bu devirde kaç genç bir Fikret şiirini benimle ezberden okur söyler misin? Böyle kan revan içinde kalacağını bilseydim okumazdım yahu."

"Şükûfe, ne dedin ona?"

"Okul da mı belletmişlerdi sana diye sordum."

"Aman ya Rabbi!"

"Allah'ı karıştırma. Çocuk şeytan çarpmışa döndü. Ne var bu lafta?"

Deminden beri elleri belinde karşımda dikilmekten nihayet vazgeçti. Yanıma oturdu. "Ne mi var? Ayol Şeref Demirel şiir delisidir."

Şaşırdım. "Hadi oradan şiir delisiymiş."

"Hatta şiire âşıktır. Kendisi de belki bir şeyler karalıyordu ama onlar hiç su yüzüne çıkmadı. Fakat yerli yabancı ne kadar vatanperver, halkçı şair varsa hepsini hatmeder. Sen de kalkmış milyonlarca mısrayı ezbere bilen adama, 'Okulda mı bellettiler?' diye sormuşsun. Yemin ederim..."

"Yemini bırak da söyle bakayım. Nereden buldun bu mollayı?"

Hayretler içinde yüzüme baktı?

"Molla mı? Ne mollası şekerim. Adam Mülkiyeli..."

"Hadi canım?"

"Ben onu Mülkiyeliler Birliği'nin düzenlediği bir toplantıda tanıdım. Birkaç yerde daha karşılaştık."

Hasene sesini biraz daha düşürdü. "Adam fena halde solcu, hatta devrimci... Yıllardır kapısı çalındı mı, polis götürmeye geldi diye korku içinde yaşıyor."

Diyecek laf bulamadım. Bir süre aptal aptal baktım Hasene'nin yüzüne. Neden sonra "Ayıp olmuş," diye homurdanmayı akıl ettim. Mahcubiyetimi örtmeliydim. "Eh ne yapalım?" dedim üste çıkmak için. "Olan oldu. Artık gelmez. Böylece senin zorunla mecbur kaldığım röportaj işi de..."

"Dur bakalım. Benim zorumla mı?"

"Evet... Beni çocuğa öyle methetmişsindir ki mecbur kalmıştır."

"Saçmalama... Seninle görüşmeyi o istedi. Durup dururken seni niye methedeyim elin adamına... Hem de..."

"Bir gazeteciye..."

"Hı hı..." Bir duyan var mı dercesine bir an kapıya doğru baktı. "Bir devrimciye de istersen; hadi durma," diye fısıldadı.

"Hele biraz daha anlatsana şunun devrimciliğini."

"Ben de çok bilmiyorum. Fakat 12 Mart'ta takibata uğradı."

"Canım kim takibata uğramadı ki? Sağcısı, solcusu..."

"Dev-Yolcu diye adı çıkmıştı ama bunun. Denizler, Mahirler, Sinanlar arkadaşıymış. Sonra yolları ayrılmış. Şeref, devrimin anarşi yaratarak değil, halkı devrim düşüncesine, amaçlarına inandırarak gerçekleşeceğini savunuyormuş. En büyük eylemi de çıkardıkları gazeteyi Kızılay'da satmak olmuş. Ha belki bir iki kere Yüksel Caddesi'nin köşesinde, 'Yankee go home,' diye bağırmışlığı da olmuştur. Fakat anarşist diyorlardı ona da."

"Hasene şekerim adamdan ölmüş gibi bahsettiğinin farkında mısın?"

Güldü. "Aslında arkadaşları tarafından 'pasifist' olmakla suçlanmış. Şeref gibilere, 'Tatlı su devrimcisi' demek moda ya. Şeref şiddeti ideolojinin mantığına aykırı buluyordu. O

ruhunda, kafasında, vicdanında devrimciymiş. Halktan, ezilenden, emekten, eşitlikten yana. Onlar için düşünüyor, üzülüyor kendince bir şeyler yapıyor; ama o kadar. Senin anlayacağın eylemde değil, sözde devrimci. Bu o grup solcular arasında büyük suçtur. Onu dışlamışlar. Hatta 'MİT ajanı,' bile demişler Şeref Demirel için."

"Öyle miydi gerçekten acaba?"

"Ah hayır. Günahı boynuna, ama bana göre değildi elbette. Pis bir karalamaydı. Bizim çocuklar bir türlü herkesin Deniz, Sinan, Mahir, ya da ne bileyim *Che* olamayacağını kabullenemedi. Birbirlerine çamur atmaya bayıldılar, Cüzdanının gizli bir yerinde Deniz'in veya Che'nin resmini saklayarak Deniz Gezmiş, Che Guevara olunmuyor tabii. Bu bir yapı meselesi; öyle değil mi? Fakat sanırım Şeref de giderek kendini 'hain' gibi görmeye başlamış. Dışlanmış olmaktan çok etkilenmiş. Müthiş bir bunalıma sürüklenmiş. Birdenbire son sınıfta Mülkiye'yi bıraktı. Neden böyle yaptı bilmiyorum. Dışlanmak, mezuniyetine birkaç ay kala okulu bırakması için bir sebep olabilir mi; emin değilim. Belki bilemediğim, kimsenin bilmediği bir şey oldu. Bu bir sır..."

"Sır mı?"

"Öyle ya. Ne olduğunu kimse tam olarak bilmiyor. Şeref de bu konuyu kimseyle konuşmuyor. Siyasal'dan ayrılmak yetmemiş, ailesinden de kopmuş. Sokaklarda sürtmüş. İşte o süreçte kendini şiire vermiş. Daha doğrusu Nâzım'dan başka şairler de olduğunu o günlerde keşfetti herhalde. Şiire kendini delicesine kaptırmış. Fakat bana kalırsa iyi olmuş. Sanırım şairlere, şiirlere sevdalanmasa belki de bugün hayatta olmazdı."

Benim aklım 'sır'daydı. Şeref Demirel'in bir sırrı vardı demek. Neydi acaba bu sır? Röportaja devam etmek için gelecek olursa, bir şekilde muhabirin sırrını öğrenmeye karar verdim. Bunun için onunla pazarlık bile yapabilirdim.

"Gazetecilik nereden çıktı peki? Çocuğun üzerinde eğreti duruyor."

"Haklısın. Birisi onu gazeteye yerleştirmiş. Senin burada kaldığını öğrenince benden seninle röportaj yapmak için yardım istedi. 'Gel kendin sor,' dedim ben de." Biraz durakladı. "Peki sen ne yaptın?"

Başım önümdeydi. "Ben de onu dövdüm."

*

Doğrusu üzülmüştüm.

Çocuğun hayatından da etkilenmiştim. İçimden bir ses "Bıkmadın Şükûfe," diye paylıyordu beni. "Kaderini omuzlayıp hayatını peşi sıra sürükleyen insanları kırmaktan bıkmadın. Yorulmadın."

Düpedüz yalandı bu. Çünkü bıkmıştım. Yorulmuştum. Hiç böyle bir niyetim yoktu. Sadece bugün değil, hiçbir zaman kimseyi kırmak istememiştim. Hele o bahtsız, kadersiz *Şükûfezede*'den sonra. Ama engel olamıyordum işte. Durup dururken kırıp döküyordum insanları. Şimdi de kaşla göz arasında bu çocukcağızı uzaklaştırmıştım kendimden.

Hasene kalktı, meşgul görünmek için küçük kitaplık rafının üzerinde duran iki çerçeveyi düzeltmeye koyuldu. Birinde Necdet'imin, ötekinde Günay'ımın çocukluk fotoğrafları vardı. Hayattaki tek servetlerimin. O iki çerçeve, üstüme giyip çıkardığım birkaç elbise ve tahta bavuldaki kitapları saymazsan bu odada bana ait olan yegâne şeylerdi. Bir de giderek solan ve kontrat sonu yaklaşan kiralık hayatım var tabii. Sahibimin, "Şükûfe, ver bakalım şu kıymetini bilmediğin emaneti," diyeceği günün iyice yaklaştığını hissettiğim hayatım.

Hasene bir an başucu komodinimin çekmecesini açacak gibi oldu, sonra vaz geçti.

Az daha yakalanacaktım. Çekmeceyi bir açsa doktorun verdiği hapları oraya gizlediğimi anlayacaktı.

"Şükûfe'ciğim," dedi gözlerini kısarak. "Hilmi Bey'in verdiği ilaçları içiyorsun; öyle değil mi?"

Soru aniydi, ama ben hazırlıklıydım.

"Elbette."

Sevgili arkadaşım, bir süre gözlerimin içine bakarak yalan söyleyip söylemediğimi anlamaya çalıştı. "Aman ihmal etme," diye doğruldu. "Ayşe'ye de tembih edeyim istersen."

"Aman, aman," diye atıldım. "Gerek yok. Kızı sarma başıma lütfen."

Hasene kapıya yürürken birden durdu. "Akıl kalmadı ki. Asıl söyleyeceğimi söylemeden gidiyordum az daha."

"Ne diyecektin?"

"İsmet yarın bu taraflara gelecekmiş. Sanırım buraya da uğrayacak."

"Eyvah," dememle bastonumu kapıp, pencereye doğru yuvarlanmam bir oldu.

"Şükûfe," diye kıkırdadı Hasene dönüp. "Sakın geleceğini duyunca 'eyvah,' çığlıklarıyla paniğe kapıldığını İsmet'e belli etme. Bizim İsmet, Şeref'e benzemez."

Ben İsmet gelecek diye eyvah dememiştim ki.

"Saat kaç?"

"Altıya geliyor."

"Eyvah... Eyvah... Kaçırdım... Geç kaldım."

"Nereye geç kaldın?"

Şaşırmıştı ama ona laf yetiştirmek için kaybedecek zamanım yoktu. Cama alnımı dayayıp otobüs durağına baktım. Aptalca bir şeydi tabii. Karanlıkta ne göreceğimi sanıyordum? Otobüsten beraber inecek, şu penceredeki ihtiyar kadına bir selam verelim diye el mi sallayacaklardı? Ya daha gelmemişlerdi ya kaçırmıştım. Belki de gelmiş ve gitmişlerdi.

"Tüh, tüh. Tüh! Kaçırdım, kaçırdım."

Bu yetmezmiş gibi sağ elimi, tüh tühleyerek sol avucumun içine vurmam Hasene'yi iyice meraklandırdı.

"Ne oluyor Şükûfe? Neyi kaçırdın?"

Çaresizlik içinde gittim yatağın kenarına iliştim. "Soru yanlış şekerim. 'Neyi' değil, 'kimi' diyecektin. Ya da kimleri?"

Hasene yanıma oturdu. "Şükûfe, neler karıştırıyorsun sen bakayım?"

Ah benim sevgili arkadaşım yine abla olmuştu işte.

"Sır." Gözlerinin içine baktım. "Gazetecinin sırrı oluyor da, şairin sırrı olamaz mı?"

Şakacıktan söylediğimi ciddiye aldı.

"Sır ha," diye homurdandı. "Vay vay vay... Bir sırrın var demek. Neymiş bu sır bakalım?"

Yüzümdeki ifadeden söylemeyeceğimi anlamış olmalı ki kalktı. Gizemli bir son bakış attı. İşaret parmağını yüzüme doğru tehditkâr bir edayla salladı.

"Sakın konu burada kapanacak sanma Şükûfe Nihal. Şimdi telefon edip bu sır meselesini İsmet'e anlatacağım. Nasıl olsa yarın o seni bülbül gibi konuşturur."

Şaka tehdide ben de şakayla mukabele ettim.

"Tanrım, yapma! Yalvarırım Hasene. Kıyma bana!"

"Madem bu gece senin yüzünden uykusuz kalacağım, görürsün sen."

Sonra da çıktı gitti.

Bir süre kıpırtısız öylece oturup kaldım yatağın kenarında.

Ne olacak şimdi, diye geçti aklımdan. "Hicran'la Ümit'e ne olduğunu anlamak için sabaha kadar nasıl sabredeceğim? Sevgili kahramanlarımı nasıl bir kurgu diyarında gezdireceğim?"

11

İstanbul / Bakırköy – Huzurevi

Çok zor oldu.

Durak âşıklarının merakıyla sabahı sabah ettim. Fena sarmıştım ben bu olaya. Yaşlılık saplantısı mıydı sadece? Yoksa hayalimde bir roman mı yazmaya çalışıyordum? Adını ne koyacaktım romanın? Son pişmanlık mı?

Gün ağarırken yataktan çıktım, pencerenin kenarındaki koltuğa kuruldum.

Beraber mi gelecekler?

Durakta mı buluşacaklar?

Önce hangisi gelecek; kız mı oğlan mı?

Ya gelmezlerse?

Ayrıldılarsa...

Saat kafamın içinde tik taklıyordu.

Tik... tak... tik... tak.

Kim bilir kaç otobüs geldi, kaçı gitti?

Tik... tak... tik... tak...

Birden eczanenin köşesinde sarı bir şey gördüm kalabalığın arasında.

Aman Tanrım.

Onlar... onlar!

"Ayşe," diye bağırdım heyecanla. "Çay oldu mu kızım? Şöyle bir sabah keyfi yapayım pencerenin önünde."

Yan yana yürüyorlardı. Ayrılmamışlardı.

Oğlan elini kolunu sallayarak bir şeyler anlatıyor, kız gülümsüyordu.

Şükrettim. Mutlu oldum. Biraz soğumuş olmasına aldırmadan Ayşe'nin getirdiği çayı yudumladım.

Kahvaltımı keyifle yaptım.

Öğlene doğru iki dostum, Hasene ve İsmet geldi. İsmet biraz yorgun, süzülmüş gibi göründü bana. Kolay mı evladına soruşturma açılmış. Kızı Pınar, *Dost* dergisi ve *Cumhuriyet* gazetesinde hikâyeler yazıyor. Yani adam öldürmüyor, hırsızlık yapmıyor. Vicdanı hür, irfanı hür bir Türk kadın olarak yazı yazıyor. Ne yapsın yani? Aydın bir insan düşünmedikten, düşüncelerini birileriyle paylaşmadıktan sonra çiçek vermeyen bir fidandan başka nedir? Hani hürriyet gelecekti memlekete? Hani insanlar istedikleri gibi düşünecek, konuşacak, yazacaktı? Devletin şairinden, yazarından, düşünüründen, sanatçısından bu kadar korkar hale gelmesi ne hazin tecellidir.

Meşrutiyet hürriyet için gelmişti. Heybesinden savaş ve yıkım çıktı.

Cumhuriyet zaferlerle, mutluluklarla, gururla kuruldu. Ülke hürriyeti, medeniyeti, demokrasiyi tanıdı. Sonra kırk yıla varmadan askerler "Hürriyet" şarkılarıyla ihtilal yaptı. Hürriyet zulme dönüştü. Oysa tam da çiçeği burnunda demokrasiyi yaşamaya başlamıştık. Memlekete on yıl hizmet eden başbakanla iki bakanını astı bizim "Hürriyet!" Muhtırayla gelen "süngülü hürriyet" döneminde de değişen bir şey yok. Bizim koca gözlüklü Şeref Demirel'in bile anarşist diye peşine takılmış "Hürriyet." Şiir sevdalısı diye zahir!

Her şey oldu, bir hürriyet olamadı bu memlekette. Demokrasi de laftan ileri gitmedi. Adı var kendi yok bir masal ucubesi.

İsmet çektiği bütün sıkıntıya, korkuya rağmen dik duruyordu. Sevgili Pınar gibi. Ana kız abide gibiydiler doğrusu. Kapıdan o cömert gülümsemesiyle girdi İsmetçiğim.

"Özledim seni," dedim hemen. "Pınar nasıl?"

Birden ciddileşti. "Beni oyalama kadın," dedi sertçe. "Bülbül gibi öteceksin! Neymiş şu sır. Açıkla, itiraf et, yoksa..."

Hasene demek gerçekten hemen yetiştirmişti haberi: "Seninkinin, –seninki ben oluyorum tabii– bir sırrı var. Ben dilini çözemedim. Artık iş sana kaldı."

İsmet genç kızken de ağızdan laf almayı iyi becerirdi. Hiçbir şeyi saklayamazdık ondan. Gerçi, Hasene'nin de ondan kalır yeri yoktur, ama İsmet başkadır. "Söyle," dedi mi eli, ayağı tutulur insanın.

İki dosttum da şakacıktan dik dik bana bakıyordu. Anlaşılan savcı rolü oynayacaklardı. İsmet, ellerini arkasında birleştirip önümde bir iki volta attı. Aşağı yukarı yürürken gözleri üstümdeydi. Aniden tam önümde durdu. "Söyle," dedi. "Konuş."

Savcı rolü oynayan iki dostumun sorgulamasına ben de numaradan katlanmaya karar verdim.

"Konuşmayacağım."

Hasene yardıma geldi. "İtiraf et!"

Başımı iki yana salladım.

"Ben seni konuşturmayı bilirim," dedi İsmet. "Vakit varken konuş. Neymiş şu sır?"

Üç koca kadın, bir iki dakika sürdürdük bu oyunu. Arada kıkırdamayı da ihmal etmedik ama.

"Durun," dedim sonunda. "Artık dayanamayacağım. Yeter, yapmayın. İtiraf ediyorum."

Pınar, bir ara Ankara'da Devlet Tiyatrosu'nda dramaturgluk yapıyordu. İsmet, o sırada nasıl rol yapıldığını öğrenmişti kızından. Bana doğru eğildi. "Aklın başına geldi demek," diye tısladı. "Nedir bu sır? Sen ne yaptın? Konuş be kadın!"

Rol icabı kekeledim. "Ben... şey... şey yaptım. *Bir... bir aşk... yarattım.*"

"Ne?"

İkisi aynı anda sıçradı. "Ne yaptın, ne yaptın?"

"Bir aşk yarattım."

Hasene daha çabuk toparlandı. "Aşk mı yarattın? O ne demek?"

"Bildiğiniz aşk... Nasıl bir şey olduğunu unuttunuz galiba? Aşk işte. Tertemiz bir aşk. Şimdilik acemi, ürkek ama ışıl ışıl. Taptaze."

Sonra her şeyi anlattım onlara. Hicran ve Ümit için ettiğim dualara kadar, her şeyi.

Hiç ses çıkarmadan dinlediler. Sonuna kadar. "İşte böyle," diye noktayı koydum. İsmet yan gözle Hasene'ye bakıyordu. İkisi de bir tuhaf olmuştu.

Bu tuhaflığı yarattığım aşkın inanılmazlığına verdim.

İsmet, "Delisin sen," dedi sonunda. "Gençliğinde de deliydin, ama görmeyeli daha bir delirmişsin. Durakta gördüğün kızla oğlan konuşmaya başladılar diye mi bayram ediyorsun?" Hasene de ona katıldı.

"İsmet haklı Şükûfe; delisin sen. Bir sabah erkenden geleyim de bana da göster şu âşıkları bakalım."

Bozuldum. "Bana inanmıyor musunuz? Uyduruyor muyum her şeyi?"

"Yoo," diye atıldı Hasene. Fakat zoraki bir itirazdı bu. Bal gibi inanmamıştı bana. Sadece o değil; İsmet de.

"Yani... diyorum ki..." diye devam etti mırın kırın. "Çocukları tanımıyorsun. Sonra... oğlanın gerçekten açılıp açıl-

madığını bilmiyorsun. Hem kızın gönlünün de onda olduğu ne malum? Öyle değil mi? Nereden çıkardın birbirlerine âşık olduklarını?"

"Yüzlerindeki ışıktan" demedim onlara. Biraz daha oyalanıp gittiler.

Arkalarından bakarken, "Asıl deli sizsiniz," dedim içimden. "Kelebeklerin nasıl dans ettiğini iyi bilirim ben. Belki kimse bülbülün güle sevdasını en güzel sesiyle terennüm etmek için göğsünü nasıl şişirdiğini bilmez. Ama ben gördüm. Duraktaki oğlanın bülbüle, kızın nasıl güle döndüğüne tanık oldum."

Ne kadar bahtiyarlar. Sevgili sorgucularım tek taraflı aşkın nasıl bir yıkıntı yarattığını bilmiyorlar tabii.

Ama ben bunu çok iyi bilirim. Belki de bildiğim en iyi şey budur. Sen gülüp oynarsın, kelebekler gibi uçuşursun, ama reddettiğin aşığının ruhunda kopan fırtınaların ne kadar ölümcül olduğunu bilemezsin. Bundan haberiniz var mı sizin?

Benim var.

Aşkı kabul görmeyenin neler yapabileceği kimsenin aklına gelmez.

Bir vakitler benim aklıma gelmediği gibi.

Çok nazın nasıl âşık usandırdığına da tanık olmadı bunlar. Nasıl olsunlar, kimse onları bir gün haber bile vermeden, arkasında tek veda sözü, yarım kalmış, boynu bükük bir mısra, zehir zemberek bir kafiye bile bırakmadan çekip gitmedi ki.

Ah... keşkelerim!

Çok istediğim halde Hasene ve İsmet'e, "Onlar için korkuyorum," diyemedim. Bir aşkın daha sonunun kurşunlara gelmesinden korktuğumu söyleyemedim.

Ah o kurşun!

O lanetli, yağlı kurşun!

Hayır... Asla... İster tanıdık olsun, ister olmasın... Bir sevdalının daha onunla aynı akıbete sürüklenmesi ihtimaline katlanamazdım.

*

İki gün oldu.

Şeref Demirel ortada yok.

Çok bozulmuştu demek. Gelseydi özür dileyecektim ama küstü çocuk.

Şair dediğin biraz çelebi olmalı; öyle değil mi? Bu kadar alıngan olunmaz ki.

Şeref Demirel defteri kapattı. "Kendi bilir," demekten başka bir şey gelmiyor elimden.

Neyse ki kelebeklerim var.

İki gündür tek meşguliyetim onlar.

Pencere nöbetini otomatiğe bağladım. Sabah akşam yollarını gözlüyorum.

"Geldiler mi? Geldiler."

İçin rahat ediyor.

"Döndüler mi? Ah çok şükür. Döndüler."

Gece rahat uyuyorum.

İnsan tabiatı işte. İlle bir şeyleri karıştırıp, kuruntu yapacak. Endişelendiğim dakikalar da az değil.

"Neden geç kaldılar?"

"Bir şey mi oldu acaba?"

"Eyvah! Kavga filan mı ettiler yoksa? Ayrıldılar mı?"

Aptallar, aptallar! Mutluğun ürkek, mini minicik bir kuş olduğunu öğrenemediniz mi daha? Her an pır diye elinizden uçup gidebileceğini neden anlamıyorsunuz?

Neyse ki korkularımı boşa çıkarıyorlar.

İki gündür sabahları durağa beraber geliyor, akşam otobüsten birlikte iniyorlar. Eczanenin köşesine kadar yan yana

uzaklaşmalarını izliyorum. Gözden kayboldular mı, "Eee," diyorum içimden. "Sonra... sonra ne yapıyorlar? Gidip bir yerde oturup konuşuyorlar belki." Belki kız, "Burada ayrılalım artık," diyordur yolun bir yerinde. "Sabah buluşuruz. İyi geceler." Oğlan da ne yapsın, boynunu büküyordur. "Size de iyi geceler."

Kıza bir mektup yazmaya karar verdim. Ne zaman yazarım bilmiyorum, ama eninde sonunda yazacağım. Şimdilik ne yazacağımı düşünüyorum. Kısa fakat etkili olmalı.

Ayşe'nin getirdiği gazeteye göz atarken ayak sesleri duydum. Koridorda ses eksik olmaz ama bu tanıdık geldi. Yanılmamışım. Başımı kaldırdığımda gördüm.

Geldi!

İçimde bir şey pır etti. Sevinçti bu galiba. Hâlâ sevinebildiğime de sevindim o anda. Elinde teybi, koca gözlükleri ve koca pabuçlarıyla ona "molla," dememe haklılık kazandıran *şiir esiri* Şeref Demirel'in gelmesinden mutlu olmuştum.

Sevincimi belli etmemeye çalıştım. "Gözümüz yollarda kaldı Şeref Bey."

Gözlük camına pencereden ışık mı vurdu, yoksa gözlerimi parladı anlayamadım. Belki de benim paylayacağımı sanıyordu.

"Özür dilerim," dedi. Sesini beğendim. Kırık değildi. "Üzerinize afiyet; üşütmüşüm. Nezlemi size de bulaştırmaktan korktum."

"Ben de sizi üzdüm diye korkmuştum."

Göz göze geldik. "Üzdünüz tabii," der gibi mi bakıyordu sanki. Hemen konuyu değiştirdim.

"Teybiniz hazırsa, ben hazırım. Bomba gibi şeyler anlatacağım bugün."

"Ben şiire nasıl başladığınızı anlatırsınız diye düşünüyordum."

Hasene haklıydı. Şiir esiriydi bu çocuk.

"Onlar da olacak ama bugün sizi şaşırtacağım."

Kaseti teybe yerleştirirken heyecanlandı. "Bunu hep yapıyorsunuz zaten hanımefendi."

Ne manada söylediği üzerinde durmadım. "Öyle mi? Ya Tevfik Fikret'ten aldığım ilhamla ilk şiirlerimi yazmaya uğraşırken aniden evlendirildiğimi söylersem."

Dondu kaldı. Sonra, "Ev... len... diril... diniz mi?" diye kekeledi. "Aradan birkaç yıl geçmiş olmalı."

"Hiç de değil. Tevfik Fikret'in bana yürümem gereken yolu gösteren ziyaretinden sadece altı, yedi ay kadar sonra."

"Ama daha çok gençtiniz..."

"Hatta çocuk," diye düzelttim. "Kendimi büyümüş göstermeye bayılıyordum ama... Neyse... Evet... Çocuktum, ama evlendirildim."

12

İstanbul / Bakırköy – Huzurevi

"Balkanlarda savaş devam ediyordu," diye devam ettim anlatmaya.

"Kötü haber gelmeyen gün yoktu. Mektebe giderken insanların fısıldaşmaları geliyordu kulağıma:

'Durum vahim. Savaş yayılacak diyorlar.'

'İstanbul bile tehlikede azizim.'

'Bozguncuların lafları bunlar. İnanmayın.'

'Yalan mı? Bütün dünya bize karşı ittifak yaptı.'

'Hep o İngiliz gâvuru yüzünden.'

'Fransızlarla anlaşmış İngiliz. Boğazlara saldıracakmış.'

'Korkmayın. Allah yardım eder.'

Eder mi gerçekten? diye geçiyordu aklımdan bunları duydukça. Biraz da Balkanlarda yardım etseydi ya. Durmadan toprak kaybediyorduk. Acılar, utanç, yokluk içindeydik. Cepheden dönen askerlerin haline yürek dayanmıyordu.

İyi ki Tevfik Fikret Bey'in şiirini dinledikten sonra yazmaya karar vermiştim. Hani Selanik'ten kaçıp İstanbul'a döndüğümüzde, 'Kapını kapatınca savaş dışarıda kalır,' diyorlardı ya. Benim ki o hesap. Ben kapımı değil, ruhumu kapatmıştım.

Aklımda sadece yazmak vardı. Yazmaya başladım mı savaş dışarıda kalıyordu.

Durmadan, dinlenmeden yazıyordum. Aklıma ne gelirse. Yoksa bu acılara, o utanca dayanamazdım her halde.

Yazdıklarımı birileri görecek diye de ödüm kopuyordu.

'Ya beğenmezlerse?'

Kendim beğenmiyordum ki. Yırttığım, buruşturup attığım kâğıtların haddi hesabı yoktu. Bulduğum her kâğıt parçasına bir şeyler karalıyordum.

Babama gösteremezdim. Ya, 'olmamış,' derse.

Evimizden eksik olmayan şairlerden birine gizlice gösterip, 'Nasıl? olmuş mu?' diye sormayı kuruyor, sonra hemen vazgeçiyordum.

'Ya gülüp geçerlerse?'

Daha bir sürü soru kıvrılıp duruyordu kafamda, ama inanır mısın hiçbiri yazma hevesimi kıramadı. Farkındaydım. Yazmak değiştirmişti beni. O neşeli, uçarı, cıvıl cıvıl kız yoktu artık. Ağırbaşlıydım. Durgun akan bir su gibiydim.

Komşu hanımlar kaş göz işareti yaparak, 'Ne oldu buna?' diye sorunca Nazire Sultan bana duyurmamak için fısıltıyla, 'Eee, gelinlik kız oldu Şükûfe'm,' diyordu.

Rahmetli annem, dalgın, hülyalı halimi buna yoruyordu. Ama öyle değildi işte. Denize, ağaçlara, çiçeklere, bulutlara, yıldızlara; ne bileyim her şeye sanki onlara bir şey söyleyecekmiş gibi bakıyorsam, o anda kafamda kelimeler uçuştuğu, uygun kafiye peşinde koştuğum içindi.

Halime en çok Muhsine ve Bedai şaşırıyordu. İnkâr kabul etmeyecek şekilde uzaklaşmıştım kardeşlerimden. Sadece onlardan mı? Babamdan, annemden, Feriha ablamdan, arkadaşlarımdan, hatta evci çıktığında bir bahane yaratıp bahçemize daldığı gibi yanıma koşan Mekteb-i Sultani talebesi Kemal'den bile uzak duruyordum.

'Kimseyle kaybedecek vaktim yok,' diyordum içimden. 'Çalışmalıyım. Çok çalışmalıyım. Başka çarem yok. Madem edibe, şaire olmaya karar verdim durmadan yazmalıyım.'

Öyle de yapıyor, ya evin içinde ya bahçede kayboluyordum. Ara ki Şükûfe'yi bulasın."

Birden durdum. Sustum. Muhabirin kalın camlı gözlüğünün ardındaki gözlerini görememiştim. Kafamın içinde bir kahkaha koptu. "Uyuttun adamı Şükûfe."

Canım sıkıldı. Eğer öyleyse kesip atacaktım bu işi. Hadi yallah, demekten başka çare gelmiyordu aklıma. Bereket tam, "Dinliyor musunuz?" diye çıkışmak üzereyken Şeref Demirel, aklımdan geçeni anlamış gibi, "Evet," dedi boğuk, gergin bir ifadeyle. "Sonra efendim... Şiir maceranızın erken evlilikle son bulmadığını biliyorum, ama yine de endişeli bir heyecanla dinliyorum sizi."

"Bak sen şuna," diye kıkırdadım içimden. "Endişeli bir heyecanla dinliyormuş!" Numaradan içimi çekip devam ettim:

"Şükûfe, Şükûfe, diye seslenseler de aldırmıyordum. Bedai'nin 'Aba,' çığlıkları da beni saklandığım yerden çıkarmaya yetmiyordu. Fakat kardeşimin çareyi bulması gecikmemişti. Beni arayıp da bulamadı mı başlıyordu ağlamaya. Onun ağlamasına dayanamadığımı bilirdi. Kâğıtları toparlayıp çıkıyordum ortaya mecburen. 'Ne var? Beni mi arıyordunuz?' Çoğu kez annem, 'Neredesin kızım sen?' diye paylardı.

'Şeyde uyuyup kalmışım anne.'

Bunun yalan olduğunu üç kişi biliyordu evde. Nazire Sultan. Feriha ablam ve tabii *yalancılar sultanı* ben. Anacığım benim bir yerlerde gelinlik kız hayalleri kurduğumu sanıyordu mutlaka.

Köşe bucak sakladığım saman kâğıtlı bir defterim vardı. Benim gözümde ilk kitabımdı o. Herkesin kapışacağını hayal ettiğim, 'Okudunuz mu? Şaire ve edibe Şükûfe Nihal'in yeni kitabı neşrolunmuş,' diye birbirine müjdeleyeceği ilk kitabım.

Kapağını açınca ilk sayfaya özene bezene 'Şükûfe,' yazmış, bir iki çiçek resmi çiziktirip altına kocaman iki kelime eklemiştim: 'Bir şaire.'

Defterin kapağını kaldırıp bu üç sihirli kelimeye bakmaya doyamıyordum: 'Şükûfe... Bir şaire...' Ayaklarım yerdeydi Şeref Bey evladım ama başım bulutlarda, yıldızlardaydı; öyle hissediyordum."

Muhabir defterine bir şeyler karalayana kadar sustum. Bir yudum su içerken, belli etmeden çocuğun yüzündeki ifadeyi taradım. Sevindim. İlgisi hâlâ canlıydı.

*

"O günlerde kafamın içinde çok tekrarladığım tek söz vardı: 'Olmuyor! Olmuyor! Olmuyor!'

Böyle anlar çok yıkıcıydı. Umutlarım, hayallerim soluyordu. Hiçbir zaman bir edibe, şaire olamayacaktım. Anlamıştım artık. Defterin ilk sayfasına 'Şaire,' yazmak, şaire yapmıyordu insanı.

'Ağaçlar çiçek açtı açacak, hayaller tozpembe
İnanma sakın buna, gerçekte her yer barut, kan
Aklım ve ruhum acılar içinde kapkara düşlerle
Ölümüzü seyretmek için atıyor her sabah tan.'

Aptal, aptal, aptal diye ağlamaya başlıyordum. 'Şuna bak, ne vezin var, ne kafiye oturuyor. Ne dediğim belli, ne demek istediğim. Yan yana dizilmiş kelimeler... Hepsi bu.' Buruşturup atıyordum kâğıdı.

Biraz sakinleşince yeni bir şeyler deniyordum:

'Dün seni sordum esen rüzgâra
Görmedim, dedi

Pencereme konan minik kuşa sordum sonra
Dönüp baktı yüzüme camın ardından
Nemliydi gözleri, bulutlu
Bilmem, dedi usulca
Daha uçmamış senin oralara.
Öyleyse ben kanat çırparım
Rüzgâr olur ben eserim
Gelmek için yanına.'

Neydi bu? Şiir mi? Yazdıklarımın hepsini yok etmeliydim. Birinin eline geçerse rezil olurdum. En iyisi yakmaktı bunları. Bu aptal kelimelerin duman duman yok olmasını seyretmeliydim... Kararlıydım. Yapacaktım bunu ve... "

"Sakın! Sakın!"

Şeref Demirel'in sandalyesini ittirerek ayağa fırlaması ve "Sakın," diye çırpınmasıyla yüreğim ağzıma geldi.

"Lütfen hanımefendi... Sakın bunu yaptığınızı..."

*

Gazetecinin telaşı beni güldürdü.

"Daha kötüsüne hazır ol evladım. Şaire olmaya karar vermemden daha büyük bir hata yaptım. Defteri yırtmaya, yakmaya kıyamadım."

Şeref Demirel gözle görülür bizimde rahatladı. "Oh çok şükür... Bir an... ilk şiirlerinizi yaktınız diye..."

"Hayır. Buruşturup, yırttığım yüzlerce kâğıdı saymazsam, kıyamadım galiba. Olan da bu yüzden oldu zaten."

"Ne oldu efendim? Kötü bir şey mi?"

"Bir genç kız için utandırıcı, bir şair heveslisi için korkunç bir şey... İkide bir ortadan kaybolmamdan şüphelenen anneme yakalandım. 'Ne bu?' dedi defteri göstererek. Arkama saklamanın faydası yoktu.

Bahçedeki gizli sığınağıma usulca sokulmuş, tahtaların arasından beni seyretmişti. Kim bilir kaç dakikadır gözetliyordu beni. Deftere bir şeyler yazdığımı da görmüştü elbette. Çaresiz kekelediğimi hatırlıyorum:

'Def... def... defter.'

'Onu görüyorum. Ne yazıyorsun?'

'Hiç...'

'Mektup mu yoksa kız?'

Bunu hiç beklemiyordum işte Şeref Bey. Ne mektubu? 'Yoo,' dedim ama inanmadı.

'Ver bakayım şunu bana.'

Nazire Sultan, yumuşacık, pamuk helvası gibi bir kadındı. Fakat taş olmayı, demir, çelik kesilmeyi de iyi bilirdi. O anda çelik halindeydi. Güzellikle vermesem de defteri elimden alacağı belliydi. Mecburen verdim. Kapağı açtı. Yüzündeki çelik ifadesi dağılır gibi oldu.

'Şükûfe... Bir şaire... Bak sen... Şiir mi yazıyorsun yoksa?'

Defterin ilk sayfalarında milli duygularımı, savaşa isyanımı yansıtan mısraları okurken annemin dudaklarında belli etmemeye çalıştığı bir tebessüm vardı. Fakat sayfaları karıştırmaya devam edince kaşlarından biri kalkıverdi. Bir suç unsuru bulmuştu:

'Bu ne? Ne yazmışsın buraya?'

'Bakayım.'

Defteri almak için elimi uzattım ama hızla geri çekti. 'Bakma. Ben okurum,' dedi. Sesi gergindi. 'Dün seni sormuştum rüzgâra... Hatırladın mı yazdığını? Kimi sordun Şükûfe?' Olan olmuştu artık. Sorguya çekilecektim."

*

O akşam olanlar bir film gibi akıyordu hafızamda.

Filmin başrolünde ben vardım. Sırrı ortaya çıkan, suçüs-

tü yakalanan şair bozuntusu genç kız rolünde. Ama o sorgu anında sırrımın ortaya çıkmasından daha büyük, aslında olmayan fakat anneme göre çok önemli, çok netameli bir sır vardı ortada.

Kimi sormuştum rüzgâra?

Kanat çırpıp, rüzgâr olup kimin yanına gitmek istiyordum?

Defteri bana geri verdi. Fakat bunun geçici olacağını biliyordum.

Akşam yemekten sonra babam, 'Şükûfe,' dedi. 'Nazire söyledi... Bir defterin varmış; öyle mi? Şiir mi yazıyorsun kızım?'

İnkârın faydası yoktu. Kem küm ettim.

'Aferin. Memnun oldum. Demek evimizdeki edebi sohbetler seni etkiledi. Şiirlerinden bir iki tanesini görebilir miyim?'

Rezalet. Felaket! Yer yarılmalı ve ben içine girmeliyim. Annemin gizli bir sevgilim olduğundan şüphelenmesinden daha utandırıcı bir durumla karşı karşıyaydım.

'Şiir değil beybacığım. Birkaç karalama sadece...'

Beyba derken yüzüme oturttuğum şirinlik işe yaramadı.

'Olsun olsun. Öyle karalamalarla başlar bu işler... Önce karalanır, sonra ete kemiğe vezne, kafiyeye bürünür. Yavaş yavaş. Getir bakayım şu meşhur defteri.'

Kalın, küt, tütün kokan parmaklarıyla sayfaları karıştırırken kalbim neden durmadı bilmiyorum. Beğenmesini beklemiyordum. Ama yüzünde alaylı bir ifade belirirse dayanamazdım.

'Annenin beğendiği bir tane varmış... Bulamadım... Hangisiydi o sultan hanım?'

'Ne bileyim ben... Rüzgâra birini sormuş seninki... Öyle başlıyor.'

Annemin sesinde açık bir şüphe vardı. Birini rüzgâra sormamı unutamıyordu. Kimdi o ve neden onun haberi yoktu?

Bir cesaret geldi. Suç unsurunun olduğu sayfayı buldum.

Babam içinden okudu. Tanrım sonra ilk mısraı yüksek sesle okudu:

'*Dün seni sordum esen rüzgâra...*'

Gözleri gözlerimdeydi. Aklımdan geçenleri okumaya çalışıyordu. Kalbim durmak üzereydi. Babam da Nazire Sultan gibi, gizli bir yavuklu peydahladığımı zanneder ve 'Kimi sordun bakalım rüzgâra?' derse ölebilirdim. Emindim buna. Şiir yazamadığımın ispatı olacaktı bu. 'Dün seni sordum esen rüzgâra,' diye mırıldandı tekrar.

'Pek şairane... Şükûfe... aferin sana kızım... Ne güzel söylemişsin.'

Alay mı ediyor diye yüzüne baktım. Hayır, ciddiydi. Annem ise şaşkındı. Babamın da büyük kızlarının gizli bir sevdaya tutulduğundan kuşkulanmasını ve beni sorgulamasını, hatta cezalandırmasını bekliyor gibiydi. Böyleydi bu işler çünkü. Her kız gibi bana da çoktan öğretilmişti kadın olmanın şartları. Babamın karalamam hakkındaki övgülerini dinlerken, aklım annemin kim bilir kaç kez tekrarladığı nasihatlerindeydi:

'*Kız kısmının* başı önde olacak Şükûfe.'

'Neden?'

'Etrafa bakmasın, kimseyle göz göze gelmesin diye. *Kız kısmının* gözleri velfecri okumayacak. Çok gülmeyecek, çok konuşmayacak. Göz süzme, dudak bükme, gerdan kırma, orasını burasını gösterme iyi bir ailenin kızına yakışmaz. Erkek kısmı da sevmez böyle kızları. Kız dediğin mazbut olacak, mahcup olacak. Yüzüne bakınca yanaklarına al basacak. Yoksa maazallah adı çıkar kızın. Ondan sonra yandı gülüm keten helva. Erkekler adı kötüye çıkan kıza yılan gibi sokulur, yalancıktan kur yaparak onu kandırmaya çalışır. Neden?'

'Neden?'

'Ay Şükûfe; neden olacak yavrum? Kızdan istifade etmek, *hazinesini* çalmak, ele geçirmek için tabii.'

'Hazine'nin ne olduğunu, nerede bulunduğunu, neden çok önemli olduğunu filan yıllar önce öğrenmiştim elbette. Onu çaldırmamalıydım. Onu ancak evleneceğim adama verebilirdim. O güne kadar gözüm gibi korumalıydım. Yoksa...

Nazire Sultan, 'Hazine'sini koruyamayan kızı nelerin beklediğini de lisan-ı münasiple anlatırdı.

'Erkek emeline nail olana kadar kızı çeşitli vaatlerle kandırır, istediğini elde edince de kaldırıp bir kenara atar. Sümüklü mendil gibi. İnsanın böyle kızı olacağına kara toprak olsun. Tü, tü, tü... Rabbim yazdıysa bozsun.'

Ritüelin burasında 'kız kısmının' hemen kendi kulağını çekip 'Allah saklasın,' filan diye bir tahtaya vurmasının beklendiğini de öğrenmiştim. Fakat ben, Nazire Sultan'ı taklit edip, sadece tü tü tülerle yetinirdim. Annem de istediği tepkiyi alamadığından olacak uzattıkça uzatırdı.

'Kimse, adı çıkmış bir kızın evinin kapısını çalmaz. Ayol kim kullanılmış mal ister? Oğlan anaları da çocuklarına böyle bir kız almayı istemez.'

'Kızlar mal mı yani?' diye geçmişti o saat aklımdan.

'Bakalım kız düşünür mü onların sümüklü oğluyla evlenmeyi?'

Ama söylemedim. Söyleyemedim. Annemi kızdırmanın gereği yoktu. O da vaktiyle annesinden dinlediklerini tekrarlıyordu bana. Bin yıldır, on bin yıldır, belki daha fazla zamandan beri kız kısmına söylenen lafların tekrarıydı bunlar. Böyle gelmiş, böyle gidiyordu. Ama gitmemeliydi artık. Yine de başımı sallayarak dinlemeye devam ederdim, kim bilir kaç defa dinlediğim gibi.

'Şunu unutma kızım, kulağına küpe olsun. Erkekler tehlikelidir. İyi, terbiyeli, edepli bir kız evlat, ailesinin haberi

olmadan bir adamla herhangi bir şekilde konuşmaz, fısıldaşmaz, bakışmaz, mektuplaşmaz. Ona cesaret verecek hiçbir şey yapmaz. Bunlara uymayan kız kötü yola düşer.'

Ya sevda?

Nazire Sultan'ın o konuda da nasihati vardı elbette.

'Her şey vakti saatinde. Kadın kısmının sevdasına Rabbim, nikâh şartıyla müsaade etmiştir.'

İnanamadım. Bu düpedüz esaretti. İkinci sınıf olmaktı. Yeri erkekten, belki daha bilmem nelerden sonra gelen yaratık! Böyle bir şey nasıl kabul edilebilirdi? Bir zinciri eksikti kadınların; öyle mi? Bir de demir parmaklıklar! Aslında evlerin kadınların hapishaneleri olduğunu anlamaya başlamıştım. Ama kendi annemin buna boyun eğdiğini anlamak içimi acıtıyordu. Sadece annem, sadece Osmanlı kadınları mı böyleydi yoksa dünyanın her yanında kadınlara emredilen bu muydu? Binlerce yıldır, belki Âdem var olduğundan, Havva onun üstünlüğüne boyun eğdiğinden beri bir ilahi yazgıydı dayatılan. Kadın boynunu bükecek, erkek hüküm sürecekti.

Hayır. Ben buna razı olmayacaktım. Esareti kabul etmeyecektim. O anda bu kadere isyan etmeye karar verdim.

'Anne,' diye fısıldadım. 'Ama bu... bu esaret...'

'Tövbe de.'

'Ama öyle anne. Kabul edilemez. Ben esir değilim. Ben kabul etmem.'

Yüzüme şöyle bir baktı.

'Edersin canım. Kural böyle. Sonra kimse sana, 'Kabul ediyor musun?' diye sormuyor zaten. Daha ana rahmindeyken yazılır insanların kaderi. Kadınsan böyle... Erkeksen öyle.'

'Yani, sana dayatılan erkeği kabul edeceksin; öyle mi? İyi de kadın adamı sevmemişse?'

'Boşuna nikâhta keramet vardır dememiş büyüklerimiz. Al bizi. Ben pederinizi ilk defa kına gecemizde gördüm.'

Lafın burasında yüzünde esrarlı bir tebessüm belirip kaybolur, yanakları pembeleşirdi annemin. 'O beni bir kere şöyle uzaktan görmüş. Hamide abla, –kadının bizimkilerin çöpçatanı olduğunu yıllar önce öğrenmiştim– Abdullah Ahmet Bey'in bir fotografisini getirdiydi. Soluk, silik bir şey. E, ne oldu?'

'Ne oldu?'

'Birbirimizi görmedik diye kalbimize sevda düşmedi mi? Ben kocamı sevdim, o da beni. Sevdalanmasak siz nasıl gelirdiniz dünyaya? Bak Şükûfe; tekrar söylüyorum kızım. Öyle gizli saklı buluşmalar, mektuplaşmalar olmaz. Rabbim hangi kadını, hangi erkeğe nasip eylediyse alınlarımıza yazılmıştır. Onun takdir ettiği zaman gelince her şey kendiliğinden olur. Kimse alnında kimin yazıldığını bilmez. Ne zaman olacağını bilmez. Senin vaktinin ne zaman geleceğini ben bilirim. Pederin de gereği neyse onu yapar.'

Zihnimde seyrettiğim film belki de daha devam edecekti ama Şeref Demirel, telaşla "Özür dilerim efendim," deyince film koptu.

"Ne oldu?"

"Teyp... Pilleri değiştirmem lazım."

Pilleri değiştirirken ki heyecanlı halinden şüpheye kapıldım. Yoksa hazfımda canlanan her şeyi anlatmış mıydım ona? Ve hepsi şu koca teybin içinde vızıldayıp duran kasette miydi yoksa? "Nerede kalmıştık," diye muhabirin ağzını aradım.

"Anneniz hanımefendinin nasihatlerini anlatıyordunuz." Defterine baktı. "Pederin gereği neyse onu yapar demiştiniz son olarak."

Kahretsin... Rezil olmuştum. Yıllar önce yaşadığım bir rezaleti kafamın içinde evirip çevirirken, yeni bir rezalete imza atmış, her şeyi anlatmıştım. Hem de bir gazeteciye.

"Bunları neşretmeyi düşünmüyorsunuz herhalde."

"Neden?" Şaşırmıştı. "Bunlar harika anılar. Hem bir dönemin değerlerini gözler önüne seriyor, hem de Şükûfe Nihal'in şairliği, edipliği yanında özgür kişiliğinin nasıl şekillenmeye başladığını... Bunlar günümüzde bile birçok genç kıza ilham verecek, yol gösterecektir."

'Şükûfe Nihal'in özgür kişiliği...'

Bu laf hoşuma gitmişti. Hem ne vardı bu anlattıklarımda saklanacak? Ben bu değil miydim? Özgür, bağımsızlığına sevdalı, şair, sevdazede...

Başımı salladım. "Evet," dedim, düşünceli bir ifadeyle. "Galiba kadınlar adına başkaldırmaya o gün karar verdim ben. Bana telkin edilen kader kabul edilemezdi. Sadece ben değil, hiçbir kadın kabul etmemeliydi. Ayaklanmalıydık. Erkek hükmedecek, kadın boyun eğecek utancına son vermek lazımdı. Hayır, efendim, erkek yüce, egemen, kadın da onun himayesine muhtaç kölesi değildi. Olmamalıydı. Kadınlar, kendilerine biçilmiş bu kaderle kavga etmeliydi. Bu nasıl yapılır, kestiremiyordum o sıralar elbette ama bir yolu olmalıydı. Ve ben o yolu bulacak, o yolda yürüyecektim."

*

Uzun bir sessizlik oldu aramızda.

Ben Şeref'in mahut teybinin vızıltısını dinledim, o defterine bir şeyler yazdı. Neden sonra başını kaldırdı, gözlüğünü burnun üzerinde düzeltti. "Şiire dönersek," dedi. "Babanızın ilk denemelerinize tepkisini şey ediyordunuz..."

"Babamın yüzü gülüyordu.

'Gerçekten beğendim,' dedi. 'Kabiliyetin olduğu belli. Evimize gelen şairlerden ediplerden bir şeyler öğrendiğin çok açık. Aferin sana. Yarın Kâğıtçı Nedim'den sana daha güzel bir defter alayım.'

Bir türlü inanamıyordum. 'Baba... ben...' diye kekeledim.

'Doğru söylüyorum Şükûfe. Acemice ama güzel. Kim acemi değildi ki kızım?'

'Yazabilmeyi çok istiyorum, lakin beceremediğimi düşünüyordum beybacığım... Kabiliyetim yok diye...'

'Saçmalama. Becermişsin işte. Dediğim gibi acemice ama şairane... Şiir kokusu var... '*Dün seni sordum esen rüzgâra...*' Çok güzel... Bence nesir de denemelisin. Nesir bazen şiiri, şiir bazen nesri besler. O konuda da çok başarılı olacağın belli.'

Mutluluktan bayılmak üzereydim. Babam halime güldü. 'Eh sen bu kadar içten, güzel şeyler yazarsan, Nazire Sultan da kimi sordun bakalım rüzgâra, diye şüphelenir elbette. Bir ara benim bile içime kurt düştü. Bizden gizli bir yavuklun mu var yoksa diye.' Bu sözler annemin içine düşen kurdu yok etmeye yetmedi. Babamın onunla eğlendiğini düşündüğü zamanlar söylediği tek heceyle tepkisini hemen belli etti.

'Bey!'

Babam annemin bu nazlı sitemini anlamazdan geldi. 'Artık bir şaire anası oldun Nazire Sultan. İşin zor.' Sonra beni yanına oturttu. 'Bundan sonra öyle merdivenlerde gizlice dinlemek yok. Edebi sohbetlerimize sen de katılacaksın. O zamana kadar iyi çalış. Yaz, karala. Arkadaşlarımdan öğreneceğin çok şey olacak. Denemelerini okur, fikirlerini alırsın. İlerlemene çok yardımcı olur.' Bu bir rüya olmalıydı. Şairlerin, ediplerin masasına ben de oturacaktım. Hem de çok yakında."

13

İstanbul / Bakırköy – Huzurevi

"Kusura bakmayın; çocuk yaşta evlendiğinize inanamıyorum."

Şeref Demirel'in yüzünde ilk defa ciddi, yargılayan bir ifade vardı.

"Neden?"

"Az önce kadınları özgürleştirecek yolda yürüme kararı verdiğinizi söylemiştiniz... Kusura bakmayın efendim, ama buna rağmen çocuk yaşta evlenmeyi kabul etmeniz bana biraz..."

Arkasını getirmedi. Belki, "İkiyüzlülük" diyecekti. Haklıydı. "Hep savaş yüzünden," dedim.

"Balkan savaşı bitmemiş miydi?"

"O bitmiş, daha büyüğü çıkmıştı. Dünyanın o güne kadar görmediği bir savaş. O vakitler Harb-i Umumi derdik. Sonra Cihan Harbi oldu. Adı sürekli değişti ama değişmeyen tek şey vahşetti. Herkesin hayatını altüst etti. Dünya yeniden kuruluyor, herkes Osmanlı'nın elinde ne kaldıysa onu da kapmaya çalışıyordu. Bu yüzden herkes savaşacak birilerini bulmuştu. Zavallı Osmanlı ise herkesle savaşıyordu."

Muhabir gözlüklerini çıkarıp sildi. Aman ya Rabbi! Kalın çerçeveyle gizlediği için daha önce fark etmemişim. Ne kadar uzun kirpikleri vardı bu çocuğun.

Ya gözleri? Gece karası mı desem, usta elinde iyice cilalanmış oltu taşı siyahı mı? Karar veremedim. Simsiyahtı işte. Yaşlı gözlerim bile içinde gizlice korlanan ateşi fark etti. Parlamaya hazır bir ateş.

Bu adamı sıradan, hatta baştan savma biri sanmakla çok hata etmiştim. Hasene biraz ipucu vermeseydi belki de onu molla sanmaya devam edecektim. Fakat gözlerindeki gizli ateşi daha önce görmüş olsaydım mutlaka anlardım Şeref Demirel'de kendini ele vermek istemeyen bir cevher olduğunu.

"Çok kirlenmiş galiba."

Şaşırdı, yüzüme baktı. "Efendim hanımefendi?"

Güldüm. "Gözlükleriniz diyorum. O kadar sildiniz ki, camları incelmiştir diye korktum."

"Ah pardon." Telaşla gözlüğünü taktı. "Evlenmenizi şey ediyordunuz..."

Güldüm. "Dur, acele yok. Her şey sırayla. Kafamı karıştırma. O noktaya nasıl geldiğimi anlatmam lazım önce."

Utanıp önüne baktı.

"Aldırma. Çoğunu zaten biliyorsun ama olsun. Savaşın başında Osmanlı tarafsız kaldı. Lafı uzatmayayım. Ege'de İngiliz donanmasından kaçan iki Alman zırhlısı, Çanakkale Boğazı'nı geçip Marmara'ya çıkınca tuzağa düştük."

"Yavuz ve Midilli."

"Hı hı. Alman gemilerine bayrak çektik. Fakat süvariler ve mürettebat Alman. Onlara da fes giydirdik, ama nafile. Onlar da Karadeniz'e açılıp Rus limanlarını bombalayınca kendimizi savaşın içinde bulduk. Düşman Çanakkale'yi geçip İstanbul'u işgal etmek için üstümüze çullandı. Öldük ama

geçirmedik. Hani Mustafa Kemal'in askerlere, 'Ben size savaşmayı değil, ölmeyi emrediyorum,' sözü vardır ya... Öyle oldu. Emri dinlediler. Öldüler ama düşmanı geçirmediler."

Boğazıma bir yumruk oturdu. Sultanili Kemal gelmişti aklıma. Beni gizlice, tertemiz seven ilk erkek...

"Kemal'den bahsetmiş miydim sana? Komşumuzun oğlu..."

Başını salladı. "Mekteb-i Sultani öğrencisi mi?"

"Evet. Emir gelmiş. Sultani son sınıfta okuyan talebeleri askere aldılar. Bir o kadarı da gönüllü gitti. Kemal daha son sınıfta değildi ama gönüllü olmuş. Bir şeyler giydirip sürdüler hepsini cepheye. Çoğu on beşinde bile değildi. Kemal de..." Sesim karıldı. "O da gitti Gelibolu'ya... Sonra... sonra..."

*

Devam edemedim.

"Dönmedi," demeye dilim varmadı.

Şeref Demirel, gözümden süzülen iki damladan Kemal'in dönmediğini anlamıştı zaten. "*On beşliler*," diye içini çektiğini işittim.

Kahretsin! Hıçkırığımı da tutamadım. Kemal ne zaman aklıma gelse kafamın içinde puslu bir yamaçta toprağa düşen gencecik fidanlar görürüm. Güneşin doğduğunu görmeden toprağa düşen fidanlar... Buğulu, yanık bir ses duyarım. Kemallerin ağıtını söyler.

"Çanakkale içinde Aynalı Çarşı...
Ana ben gidiyorum düşmana karşı...

Çanakkale içinde vurdular beni
Ölmeden mezara koydular beni..."

"Kemal ve yüzlercesi," diye fısıldayabildim. "Binlerce Kemal... İngiliz'i oradan geçirmemek için toprağa öyle bir tutundular ki, onları topla, tüfekle, süngüyle söküp atamadılar oradan. Hepsi... Orada kaldı..."

Aniden pusların arasında hüzünlü, mahcup bir yüz belirdi. "Kemal... sen misin?" diye bir ses dolaştı kafamın içinde. Anılarım bana oyun oynuyordu yine, ama aldırmadım. Bin yıl sonra bile olsa Mekteb-i Sultani talebesi Kemal'in bıyıkları henüz terlememiş yüzünü olanca diriliğiyle hatırlamaktan mutluydum.

Soğuktan mı, mahcubiyetten mi bilmem yanakları al aldı Kemal'in. Beni gördü mü hep böyle kızarır, bozarırdı zaten. Yine o haliyle karşımdaydı. Yüzüme bakmaya çekiniyordu. İnce boyunlarını bükmüş bir tutam beyaz kardelen vardı elinde. 'Senin için Şükûfe,' diye fısıldadı. Çiçekleri kucağıma bırakırken Kemal'in yüzü solmaya başladı. Soldu, soldu, yerine Şeref'in kocaman kara gözlüklerinin ardından bakan hüzünlü, kara gözleri belirmeye başladı.

Ancak o zaman anladım. Kemal'i pusların, sislerin arasında değil, gözlerimden yağan yağmurun ardından hayal ediyordum. O anda Kemal'in gitmesini istemediğimi fark ettim. "Kal," diye fısıldadım içimden. "Ne güzel çiçekler bunlar Kemal."

Gözyaşı yağmurunun ardından kucağımdaki kardelenleri gördüm.

Aman ya Rabbi!

Kan! Kan bulaşmıştı Kemal'in kardelenlerine.

"Şükûfe Hanımefendi."

"Ne, ne oldu? Kemal mi?"

"Hayır efendim. Benim. Şeref..."

Gazeteci beni daldığım elem denizinden kurtarmaya çalışıyordu, biliyordum. Ama kurtulmak istediğimden emin değildim ki.

Oysa hayal beni terk etmişti bile.

"Gitti," dedim fısıltıyla. "Hepsi... Gittiler ama dönmediler."

Başımı kaldırıp muhabirin ağlamaklı yüzüne baktım. "Biliyor musun evladım? Kemal gittikten sonra kimse kardelen getirmedi bana."

Bir şeyler mırıldandı ama duymadım.

Yıllar, yıllar sonra bir kış günü, Gelibolu'daki şehitlikte ziyaret ettiğim isimsiz mezarlardan birinin üstüne bir demet kardelen bıraktığımı hatırlamıştım o sırada. Belki bu mezar Kemal'indir diye.

Pusların arasında gazetecinin hüzünlü yüzü duruyordu. "Özür dilerim," diye fısıldadı. "Bırakalım isterseniz. Başka zaman..."

"Hayır... Sana nasıl küçücük yaşta gelin olduğumu anlatayım derken bak nerelere getirdim lafı? Kusura bakma. Çenem açılınca lafın ucunu kaçırıyorum işte."

Gülümsemeye çalıştım. "Hem elimden öyle kolay kurtulacağını sanma." Geniş bir soluk alıp devam ettim.

"Savaş ve felaket haberleri için kahroluyordum elbette. Fakat evimizde hiç değilse haftada bir yapılan edebiyat sohbetlerine katılmama izin çıktığı için mutluydum. Buruk bir mutluluktu ama mutluluktu işte. Bir sürü şair, edip ve muharrirle aynı masada oturacak, sıraya sofraya karışacaktım. Nasıl sevinmem."

"Babanız çok aydın bir insanmış. Sanatçı kişiliğinizi de yaratmış aynı zamanda."

"Öyle."

"Katıldığınız ilk sohbeti hatırlıyor musunuz? Biraz anlatır mısınız?"

"Anlatırdım tabii." Ah o ilk gece... Her şeyin başladığı ya da bittiği gece. Kaderimi değiştiren gece.

Her anı gözümün önündeydi. Belki de hiç silinmemişti. "Kimler yoktu ki."

Saymamı istercesine bakıyordu.

"Çok önemli misafirler vardı o gece... Mesela Sami Sezai Bey..."

"Samipaşazade Sezai mi?" Sesi çığlık gibi çıkmıştı muhabirin. "*Sergüzeşt*'in yazarı."

Başımı bir iki defa salladım. "Paris'ten yeni döndüğünü söylemişlerdi. Üçgen yüzlü, biraz gergin biri olarak kaldı hafızamda. O sıralar *Sergüzeşt*'i okumayan yoktu herhalde. Şimdikilerin umurunda olduğunu bile sanmam. Bir baş eserdir o. Türk romanı diye bir şey varsa, *Sergüzeşt*'le başlamıştır bence. Bir de Recaizade Mahmut Bey. Ona haksızlık etmek istemem... Anlaşılan *Sergüzeşt*'i okumuşsunuz. Beni şaşırtıyorsunuz."

Bir şey demedi. Niye şaşırdığımı anladığından emin olamadım. "Cenap Şahabettin zaten bizim evdeki sohbetlerin müdavimiydi," diye devam ettim ben de. "O gece kardeşini de getirmişti."

Birden nefesim kesilir gibi oldu. Neden getirmiştim şimdi lafı buraya?

Şeref Demirel tereddüt geçirdiğimi fark etmiş, gözlerini kısarak yüzümü inceliyordu.

"Osman..."

Sesimin çatallanmasına engel olamadım. Öksürdüm, gırtlağımı temizledim. "Osman Fahri. Cenap Bey'in baba bir kardeşiymiş. Şair ve ressam diye tanıttılar. Onu ilk defa görüyorduk."

Bir süre sustum. Çok lazımmış gibi kucağımdaki ellerime baktım. Ağzım kurumuştu. Su içtim.

"Biri daha vardı. Gençten biri. Cenap Bey onu, 'Mithat Sadullah,' diye tanıttı. Kardeşi Osman'ın arkadaşıymış. Bizim

evdeki sohbetlerin methini duymuş da pek arzu etmiş katılmayı. Cenap Bey de kıramamış. Müsaade almadan getirdiği için özür diledi. Babam adamın elini sıkıp buyur etti. '*Mizan*'daki yazılarınızı okuyorum beyefendi' dedi adama. Darülfünun mezunuymuş. Hukuk mektebini bitirmiş. Birden, 'Sevmedim bu adamı,' dedi içimden bir ses. 'Nereden çıktı bu?' Eli ayağı düzgündü ama tuhaf bir şey vardı onda. Nasıl desem biraz donuk mu, mağrur mu? Hayat boyu hiç sevmemişimdir kasıntı tipleri. O vakitler başlamış demek ki bu huyum. Mithat Sadullah, sanki biri sormuş gibi tok bir sesle, '*Devr-i Cedid*'de de yazıyorum,' deyince iyice sinirlenmiştim. 'Bana ne. Ben de defterime yazıyorum,' diye geçmişti aklımdan."

Şeref Demirel güldü. "O zaman da şakacıymışsınız hanımefendi."

Şaka yaptığımı kim söyledi ki buna?

"Ciddiydim," dedim. "Babam bu gözlüklü, kibar yüzlü fakat kendinden pek emin duran, hatta kendine sevdalı olduğu pek aşikâr adamı sevmiş olabilirdi. Fakat ben bir yakınlık duymamıştım içimden. Cenap Bey sanki bu duygumu anlamış gibi eklemişti. 'Mithat Sadullah, bizim Osman Fahri ile birlikte dergi çıkarıyor. *Arkadaş* mecmuasını görmüşsünüzdür.' Babam, 'Ooo,' dedi. Görmüştü demek, ya da kibarlığından öyle, 'ooo,' filan demişti.

Hatırlıyorum. 'Ben görmedim hiç,' diye mırıldandım. Biraz kaba kaçmıştı, ama umurumda olmamıştı. Bir de o sırada gözüm Cenap Bey'in kardeşine takılmıştı. Öne çıkmaya hiç niyeti yok gibiydi. Hatta kendisinden bahsedildiği için biraz sıkılmıştı galiba. Durmadan yere bakıyordu. Fakat *Arkadaş*'ı birlikte çıkardığı gözlüklü arkadaşının gözü bendeydi. Buna da içerlemiştim. 'Niye gözlerini üstümde unuttu bu adam?' diye söylendim kendi kendime. 'Yoksa bu kadar erkeğin arasında kız kısmının ne işi var, diye mi dü-

şünüyor?' Nedense buna pek inandım. Böyle bir düşünceyi ona pek yakıştırmıştım."

Şeref Demirel'in pür dikkat dinlediğinin farkındayım. "O sırada Halit Ziya Bey geldi," diye devam ettim. "Aman ya Rabbi; düşünsenize Uşakizade Halit Ziya! Babamın bazı akşamlar *Servet-i Fünun*'da yayımlanan şiirlerini bize yüksek sesle okuduğu Halit Ziya. Gazetelerde tefrika edilen *Ferdi ve Şürekâsı* ile *Mai ve Siyah* romanlarını okuyup hayran olduğum adam... Boş bulunup az daha boynuna sarılacaktım. Bunlar benim ilahlarımdı. Birkaç kişi daha vardı o gece ama hiçbirinin önemi kalmamıştı artık. Samipaşazade, Uşakizade Halid Ziya, Cenap Bey evimizdeydi. Gerisi teferruattı. Üstelik babam bu ustaların önünde benim karalamalarımı okumamı istiyordu."

"Okudunuz mu?"

14

İstanbul / Bakırköy – Huzurevi

Minik bir gülücük kaçtı dudaklarımdan.

"Hı hı. Okudum. Az daha bayılacaktım. Haksız mıyım? Onların önünde ayağa kalkıp karalama okumak kolay mı?"

"Haklısınız."

"Önce utanç ve heyecandan yukarı kaçmaya niyetlendim. Mırın kırın ettim ama beni sıkıştırdılar. Hatta Halit Ziya Bey, 'Daha önce hiç okumadınız mı küçük hanım?' diye sordu. Başımı salladım. 'Öyleyse şimdi okumalısın. Yoksa bir daha okumaya dilin, yazmaya elin varmaz. Şiir ürkek bir kuştur. Kanat çırparak gelip kalemine konduğu gibi pır diye uçup kaçabilir de.' O bir tek cümleyle büyülemişti beni. Ona nasıl itiraz edebilirdim. Defterimi açtım..."

"O gece okuduğunuz şiiri hatırlıyor musunuz?

"Hiç unutmadım ki genç adam."

"Lütfedip bana da okur musunuz?"

Oturduğum yerde dikildim. "Okumam."

"Ama neden?"

"Şiir okudum mu kaçıyorsunuz da ondan. Röportajın yarım kalması bir tarafa 'gücendi mi, tekrar dönecek mi?' diye beni meraka düşürüyorsunuz."

Mahcup bir ifadeyle takındı. "Kaçmayacağıma söz verirsem..."

"Eh o zaman okurum... Bitirdiklerim de vardı defterde ama o akşam nedense, başı sonu belli olmayan bir şey okudum onlara... 'Ama daha bitirmedim,' dedim. Uşakizade gülmüştü. 'Olsun. Şiir zaten hiçbir zaman bitmez. Bitti sandığında bile bitmemiştir.' Ayağa kalkmaya çalıştım. Heyecandan bacaklarım titriyordu. Samipaşazade Sezai Bey, 'Kalkmana gerek yok efendim,' dedi tatlı tatlı. 'Şiire dost olanlar daima aynı seviyededir. Bizi üstün, kendini eksik görme.' Bu mümkün değildi ki. Devler sofrasına düşmüş yaralı bir güvercin gibi hissediyordum kendimi."

Şeref Demirel harıl harıl not alıyordu.

"Gözlerimi kapatmıştım. Defterden okumama gerek yoktu zaten. Her kelimesi ezberimdeydi. Heyecandan bile unutmayacağımdan emindim. Hatırlıyorum. Hepsinin gözü üstümdeydi. 'Ayşe,' diye başladım. Sesim titredi.

'Erine eş olan sen, yurda evlat veren sen,
Hamurunu pişiren, ekinini deren sen;
Toprağa omay gibi kanadını geren sen;
Umut gibi her yerde kalbe dolarsın Ayşe.

Mor gölgeler inerken akşam ıssız tarlaya,
Eş olursun tepeden yükselen solgun aya
Yol bir dolaşık çile, ömür yetmez sarmaya
Çöllerde açılmadan solan baharsın Ayşe.'

Son sözcük dudaklarımdan dökülürken nasıl boğulmadım bugün bile şaşarım."

Sessizlik...

Teyp makarasının asap bozucu gıcırtısından başka ses yok. Şeref Demirel'in gözleri mi kapalıydı? Yoksa o uzun kara kirpiklerin gölgesi mi düşüyordu anlayamadım. Başını bir omzuna yatırmış öylece duruyordu.

"Bitti, bu kadardı."

Yine kıpırdamadı.

O gece de böyleydi işte. Çık çıkmıyordu masada. 'Ölüyorum,' diye düşünüyordum ben de. Korkudan yüzlerine bakamıyordum. Yanaklarım cayır cayır yanıyor, kalbim deli gibi çarpıyordu. 'Olacağı buydu,' diye söyleniyordum içimden. 'Sen kim oluyorsun da bu kadar büyük şairlerin, ediplerin huzurunda karalamalarını okumaya cesaret ediyorsun. Beğenmediler. Rezil oldun. Yerin dibine battın. Bak, diyecek laf bulamıyor insanlar. Yüzüme karşı nasıl 'Olmamış,' diyeceklerini düşünüyorlar.'

Muhabire yaptığım gibi onlara da 'Bitti,' diye fısıldamıştım sonunda. 'Bu kadar efendim. Lakin henüz bitmedi, ama...'

Şeref Demirel inledi. "Bir kavalın namesi bu. Ya da kayalardan süzülen incecik bir derenin şırıltısı."

O geceki misafirler de uykudan uyanır gibiydi. Samipaşazade, 'Pes yani Abdullah Ahmet Bey,' dedi babama. 'Bizi kandırdın. Bir müptedinin heves mısralarını dinleyeceğimizi söyledin, lakin yaşıyla hiç münasip düşmeyen usta bir şaire çıkardın karşımıza.'

O müthiş anı muhabire anlatırken tekrar yaşıyordum sanki.

"Babam gülümsüyordu. Gururluydu. Cenap Bey, 'Neden Ayşe?' diye sordu. Bilmiyordum ki. İçimden öyle gelmişti. Omuzlarımı kaldırdım. 'Ayşe işte,' dedim.

Cenap Bey ısrar etti. 'Tanıdığın biri mi Ayşe?' diye sordu bu sefer. 'Yoo, hayır. Tanımıyorum efendim.' Bu sorgunun arkasından ne gelecek diye ödüm kopuyordu. 'Ama biz tanıyoruz.' Cenap Bey'in yüzü ışıl ışıldı. Gülümsüyordu. 'Ayşe'yi

iki kıtada o kadar güzel canlandırmışsın ki hemen tanıdık onu. Öyle değil mi arkadaşlar?' Masadakiler cevabı ikiletmedi. 'Öyle öyle.'

Cenap Bey bir süre bana baktı. 'Hanımefendi,' dedi sonra. Şeref Bey evladım, bu da rüyanın bir parçasıydı. Bilmem o anda hissettiklerimi anlatabiliyor muyum? Cenap Şahabettin 'Hanımefendi,' diyordu bana. Sonra, 'Yazacaksın,' diye buyurdu. 'Daha bitmedi diyorsun ya, bitireceksin. Bize okuduğun iki kıtada yaptığın gibi öyle bir yaşatacaksın ki Ayşe kadını, herkes kendini yağlıboya bir tablo karşısında sanacak. Senin mayanda bu var. İş hamuru yoğurmaktadır. Bu topraklarda yaşayan her kadın senin mısralarında kendini görecek Şükûfe Hanım. Göreyim seni.' Ben de, 'Başüstüne efendim,' filan dedim galiba. Emin değilim. Çok az hissettim bu duyguyu sonra. Hani, sarhoş olmak gibi bir şeydi. Sarhoş olmuştum herhalde."

Muhabir kalemi bıraktı. "Anlıyorum."

"Fakat yan gözle Uşakizade Halid Ziya Bey'e bakıyordum ben," diye devam ettim anlatmaya. "Alkış tutuyordu. 'Ne mutlu,' dedi birden coşkulu bir ifadeyle. Sesi kulağımda. 'Miralayım, bu karanlık gecede sayenizde bir şairenin doğmasına tanık olduk. Onun ufkumuza nakşettiği aydınlıkla içimiz umutla doldu. Demek ki sabah yakın. Bu millet daha ölmemiş. İşte böyle cevherlerin ışığıyla karanlıkları boğacağız.' Ayaklarım yerden kesilmişti sanki. Uçuyordum."

Şeref Demirel tekrar kaleme sarıldı. Halit Ziya Bey'in dediklerini yazıyordu herhalde. "İçim kıpır kıpırdı," diye devam ettim anlatmaya:

"Beğendiler, diye çığlıklar atıyordum içimden. Uşakizade haklıydı. O gece bir şaire doğdu. Defterin iç kapağına yazdığım gibi yani: Şaire ve edibe; Şükûfe Nihal... Açmayan çiçek."

"Ya sonra?"

Sonra mı? Ayrılırlarken hepsi elimi sıkıp beni tebrik etmişti elbette...

"Bana güzel sözler söylediler, o gözlüklü, insana tepeden bakan Mithat Sadullah da..."

Birden durdum. Sorduğu sorunun aslında zekâ işi olduğunun farkına varmıştım. Şeref Demirel, ustaca beni istediği yere çekmişti. Duraklayınca hemen atıldı.

"Evet, Mithat Sadullah, şu sizi sinirlendiren adam değil mi?.. O ne dedi?"

"Beni konuşturmaya kararlısınız demek."

Güldü. "Röportajın önemli bir yerine geldiğimi hissediyorum. Ama siz bilirsiniz efendim. Anlatmak istemiyorsanız..."

Bana meydan mı okuyor bu? Korkup kaçacağımı mı sanıyor?

"Madem öyle dinleyin," diye homurdandım. "Mithat Sadullah'ın yüzü kocaman bir tebessümle kaplıydı Şeref Bey. 'Hayranınız oldum efendim,' dedi. Benden kaç yaş büyük bir adamın bana 'efendim' demesini çok yadırgadım. Sonra bana doğru eğildi. 'İtiraf etmeliyim ki diğerleri sizin kadar genç bir hanımefendiden böyle usta mısralar beklemiyordu. Lakin ben emindim Şükûfe.' Bu ne demekti şimdi? Demin 'efendim,' şimdi, 'Şükûfe.' Düpedüz laubalilik."

Muhabir de sinirlenmiş gibiydi. Başını kaldırmış merakla devamını bekliyordu. O beklemese de anlatacaktım zaten. O geceki kadar gergindim.

"Mithat Sadullah'ın sanki yıllardır tanışıyormuşuz gibi bana ismimle hitap etmesi ayıptan öte saygısızlıktı. Hemen ondan uzaklaşıp, 'Öyle mi?' dedim dik dik. Sesimin ıslık gibi çıktığını hatırlıyorum. 'Nasıl bu kadar emin olduğunuzu sorabilir miyim?' Ne büyük hata! Ben adamın korkup, kaçacağını sanıyordum. Ama o zafer kazanmış havalardaydı. 'Daha şu kapıdan girdiğim anda gördüğüm beni tutsak eden güzel-

liğiniz karşısında başka türlü düşünemezdim.' Gözlerimin içine bakıyordu. 'Böylesine bir güzelliğin kalbi de kim bilir ne güzelliklerle doludur dedim kendi kendime. Çok genç ve çok güzelsiniz Şükûfe.' Bir an bu fısıltıları babam duydu mu diye ödüm..."

Gözüm muhabire takılınca sustum. "Gülüyor musunuz siz?"

Yakalandığını anlayınca ciddileşti. "Ayaküstü size kur yapmış; öyle değil mi?"

Tabii öyleydi. Rezaletti. İlk defa gördüğü bir kıza, hem de babasının yanında...

"Evet," diye homurdandım. "İlk defa başıma böyle bir şey gelmişti. Yüzüm, gözüm ateş içindeydi. Utanmıştım. Ama yine de ağzının payını verdim."

"Öyle mi? Ne dediniz sorabilir miyim?"

O gece Mithat Sadullah'a baktığım gibi dik dik baktım muhabire. "Fısıltımın kafasına balyoz gibi inmesini diliyordum. 'Anlaşılan genç hanımlar hakkında pek tecrübelisiniz efendim. Lakin ben tanıdığınız o genç hanımlardan değilim.' Fakat oralı olmadı. O kendinden emin haliyle, 'Bu güzelliğin gizli kalmasına gönlüm asla razı olmaz. Lütfedip müsaade ederseniz şiirlerinizi neşretmek bendeniz için vazife ve bir o kadar büyük bir zevk olacaktır. Bu mücevher gün ışığına kavuşmalı.' Çok iyi hatırlıyorum. Aynen böyle dedi. Aklım karışmıştı. Beni sinir eden gülümsemesi, gözlerindeki tuhaf parıltı ve suratından eksilmeyen o mağrur ifade bir anda önemini yitirmişti sanki. Adam şiirlerimi neşredecekti. Gerisinin önemi yoktu. Savaşın, hışımla üstüme saldırıp, hayatımı değiştireceğini nasıl tahmin edebilirdim?"

Şeref Demirel öksürdü. "Beni bağışlayın Şükûfe Hanımefendi," dedi yavaşça. Sesi kuru fakat meraklıydı. "Az önce de söylemiştiniz bunu. Savaş yüzünden evlendirildiğinizi yani.

Düşünüyorum da savaş, henüz kendini çocuk sayan genç bir kızı evlenmeye nasıl mecbur etmiş olabilir?"

Haklıydı.

"Savaşın bir de suç ortağı vardı."

"Anlamadım. Suç ortağı mı? Kim?"

"İttihatçılar."

"Yine anlamadım efendim. İttihatçılar mı?"

Anlamayacak ne vardı bunda? "Kehanet gerçekleşti."

15

İstanbul / Yeniköy
Kış, 1916

Uyuyordum.

Önce farkına varmadım. Genzimde bir acı vardı. Birkaç defa öksürerek gırtlağımı temizlemeye çalıştım, olmadı. Sonra odamdaki kokuyu hissettim. Panik içinde gözlerimi açtım. Kalın, korkunç bir bulutun içinde buldum kendimi. Neydi bu? Nasıl dolmuştu odama? Yatarken penceremi hiç açık bırakmazdım ki? Ama oradaydı işte. Her yerimde. Etrafımda dönüyor, beni kuşatıyor ve giderek daha yoğunlaşıyordu. "Kaç?" dedim kendime. "Kaç kurtul!" Doğrulmaya çalıştım, kıpırdayamadım.

Genzimdeki acı iyice şiddetlenmişti.

Ya Rabbi neydi bu?

Boğazımın içinde yüzlerce akrep geziniyordu sanki. Gırtlağımın içindeydiler ama onları görüyordum. Uğursuz, kara kuyrukları havadaydı. Emir bekliyorlardı. Zehirli iğneleriyle beni sokmaya hazırdılar.

"Anne," diye haykırdım. Sesim çıktı mı, çıkmadı mı bilmiyorum. "Beyba... Beybacığım kurtar beni! Feriha ablaaa!"

Ne kadar haykırdıysam, yardım istediysem fayda etmedi. Kimse duymadı. Bırakıp kaçmışlardı beni. Belki de... Aman

Ya Rabbi, belki de kara akrepler onları benden önce sokmuş, kara bulut yutmuştu hepsini. Ölmüşlerdi! Ve ben... Ben de ölmek üzereydim. Şaire, edibe Şükûfe Nihal yok olup gitmek üzereydi.

Kara bulutun içinde gezinen gölgeler vardı. Kapkara hayaletler! Ölümün askerleri. Nerden çıkmıştı bunlar? Cehennemin kapıları mı açık kalmıştı?

Başları kara kapüşonların içinde kaybolmuştu. İskelet elleriyle tuttukları tırpanları sallıyor, kaçmaya çalışanları kovalıyorlardı.

Yoo, hayır; birini arıyorlardı.

Kimi?

En öndeki, en karalarıydı. Aniden durdu. Başını çevirdi... Beni gördü. Tam o anda buz gibi bir esinti dolaştı ve hayaletin başındaki kapüşon savruldu. Dehşet içinde kaldım.

"Gözleri! Gözleri!"

Yoktu! Göz çukurlarında kırmızı korlar yanıyordu.

Tırpanlı iskelet kolu havaya kalktı. Uluyarak ötekilere beni gösterdi. Yüzlerce, binlerce kırmızı korun beni görmesiyle çığlıklar atarak bana doğru koşmaya başlamaları bir oldu.

Eyvah! Hayaletler beni arıyordu demek. Bulmuşlardı. "Kaç dedim tekrar kendine. Kaç kurtul!"

Kaçamadım. Zehirli sarmaşıklar dolandı ellerime, ayaklarıma.

Genzimdeki akrepler durmak bilmiyordu.

Birden üstüme müthiş bir ağırlığın abandığını hissettim. "Yakalandım," diye geçti aklımdan. "Ölüm beni yakaladı."

Yüzlerce iskelet parmak boğazıma sarıldı. Sıkıyorlardı. Nefes... nefes alamıyordum. Beni boğuyorlardı... Boğuluyordum. Kara bulutun içinde çaresizce kurtulmaya çalıştım. Kurtulamadım, çırpındıkça gırtlağıma sarılan iskelet parmaklar daha çok sıkıyordu. Boğuluyordum, ölüyordum... "Kurtarın beni! Kurtarın!"

"Aman Allah'ım!"

Biri bağırıyordu. Kim?

Ölümden kaçmaya çalışan başka bir kurban mı? Kim?

"Şükûfe! Şükûfe!"

"Kurtarın beni," diye haykırdım tekrar. Ya da öyle sandım.

"Kızım! Evladım!"

Bütün vücudum şiddetle sarsılıyordu. Biri sarsıyordu beni. Biri beni gırtlağıma saplanan iskelet parmaklarından kurtarmaya çalışıyordu. Kim? Tanrım kimdi beni kurtarmaya gelen melek?

"Yavrum. Uyan, aç gözlerini."

Ama uyanık değil miydim ben?

Bir başka ses duydum.

"Hep senin şu arkadaşların yüzünden. Ne var çocukların yanında o lafı edecek?"

Vücudum bir kere daha şiddetle sarsıldı ve o anda iskelet parmaklardan, genzimdeki akreplerden kurtulduğumu anladım.

"Rabbim şükürler olsun, gözlerini açıyor."

Pusların, bulutların içinde annemi gördüm. Sonra beyba girdi görüntüye. Bana doğru eğildi. Endişe ve sevgi vardı yüzünde. Annemin kollarındaydım. Olmam gereken yerde. Nazire Sultan saçlarımı okşuyor, yanaklarıma minik öpücükler konduruyordu. Babam elimi uzatsam tutacağım kadar yakınımdaydı. Başımı çevirince ötekileri gördüm. Feriha ablam, Muhsine ve Bedai kapıda dikiliyordu. Bedai "Abam," diye bana doğru koşturunca kurtulduğumu anladım. "Ne oldu?" diye fısıldadım. "Ne oldu bana?"

"Kâbus gördün bir tanem," dedi annem. "Hep dün geceki konuşmalar yüzünden." Yan gözle babama baktı. "Çocukların yanında bu kadar savaş, ölüm lafı edilirse olacağı bu işte."

Babam suçlu bir ifadeyle gülümsemeye çalıştı. "Ne yapayım Nazire? İnsanların ağzını kapatamam ki. Hem herkes, her yerde bunları konuşuyor. Çocuklar zaten duyuyordur."

"Bir de zehirli gaz lafı çıkardılar, ödü koptu kızların tabii."

Zehirli gaz!

Evet, yaşadığım dehşetin sebebi bu olmalıydı.

*

Ne hikmetse, Mithat Sadullah ve arkadaşı Osman Fahri, bu sohbetlerin müdavimi olup çıktılar. Sadece sanat sohbetlerinde değil, babamın arkadaşlarıyla siyasi ve askeri gidişat hakkındaki toplantılarına da dadanmışlardı. Osman Fahri, sessiz, mahcup, ince bir adamdı. Etrafa rahatsızlık vermemek için soluk almaması gerekiyorsa onu da yapmaya hazır görünüyordu. İçeri her giriş çıkışımda ayağa kalkması dışında rahatsız eden bir tarafı yoktu.

Fakat öteki, Mithat Sadullah, beni deli ediyordu. Bir kere *Alamancı* olmasına kızıyordum. Tamam, Alaman müttefikimizdi ama öyle diye bizim Alaman kesilmemize, onları göklere çıkarmamıza gerek yoktu. En çok da kendi paşalarımız yokmuş gibi, ordularımızın başına Alaman paşalarının getirilmesini savunmasına çıldırıyordum.

Neymiş efendim "Fenmiş!" Bizim zabitler –bu lafları masadaki zabitlerin önünde söylüyordu üstelik– ilimde, fende çok geri kalmış. Savaşlar artık fenle oluyormuş. Biz fende yol alana kadar Alaman zabitlerine muhtaçmışız. Liman Von Sanders olmasaymış Gelibolu'da mağlup olurmuşuz.

Yok artık!

Babam ve arkadaşlarından biri bu laf üzerine kendini tutamayıp elini masaya vurdu.

'Tam aksine beyefendi. Sizin Liman Paşa yüzünden az daha yeniliyorduk. Allah yüzümüze baktı. Gelibolu'yu zafere

çeviren, Anafartalar Kahramanı Mustafa Kemal ve o sırtlarda can veren binlerce vatan evladının kahramanlığıdır.'

Kendimi tutamadım. 'Bravo!' diye bağırdım. 'Siz de gidin ve bir daha bu eve gelmeyin,' diye Mithat Sadullah'ı kovmamak için dilimi zor tuttum. Ama yine de babamın arkadaşını şak şak alkışlayarak muhalefetimi belli ettiğim için mutluydum. Mithat Sadullah oralı bile değildi. 'Bana ne,' dedim sonunda. 'Ev sahibi babam. Misafirler onun arkadaşları. Onun misafirini kovmak bana düşmez.'

Fakat Mithat Sadullah çok üstüme geliyor, beni görür görmez ellerini ovuşturarak, 'Ah Şükûfe,' diye başlıyordu konuşmaya. 'Bilemezsiniz; nasıl müptelanız oldum. Ayşe'yi bitirdiniz mi?'

'Maalesef efendim. Şu sıralar ruhum şiire el vermiyor.'

'Ama olmaz... Çok yazık... Sizin gibi müstesna bir güzelliğin ruhunu ahvalin kirinden, pasından uzak tutmamız lazım.'

'Savaş...'

'Bir sanatçının silahı sanatıdır. Sen mısralarınla, kafiyelerle savaşmalısın Şükûfe...'

Kahretsin, çaresiz kaldım. Bir şey diyemedim. Adam şiirlerimi neşredecek.

*

Mithat Sadullah dün gece yine bizdeydi.

Annem bile bozuldu. Gözlerinden açıkça okudum ikide bir onu karşısında görmekten bıktığını.

Adam, kapıdan girer girmez bana doğru yürüdü.

'Lütfen bana acıyınız artık Şükûfe.'

Şaşırdım.

'Ziyadesiyle sabırsızlanıyorum.'

'Niçin efendim?'

Telaşlandı. 'Ah bilmiyorsunuz tabii...' derken ceketinin göğsünü dövmeye başladı. Sonra iç cebinden bir tomar sarı kâğıt çıkardı.

Arkadaş mecmuası.

'Bakın, bakın...' Haşır haşır sayfaları çevirdi. 'İşte... Bakın gördünüz mü?'

Gördüm, gördüm!

Aman ya Rabbi! Yüreğim pır diye uçuverdi.

Sayfanın başköşesinde kocaman harflerle adım vardı:

'Şaire Şükûfe Nihal.'

Altına '*Ayşe*'den onlara okuduğum iki kıta konmuş, onun altında da şöyle yazıyordu:

'*Bu müstesna mısraların sahibi çok genç bir şaire. Şükûfe Nihal. Şükûfe Nihal Hanımefendi'nin hayranlık uyandıran en yeni şiirlerini gelecek nüshamızdan itibaren Arkadaş'ta okuyacaksınız. Şaire Şükûfe Nihal Arkadaş'ta.*'

*

Hadi gel de öfkelen bakalım.

Evet, adam mağrur, kendini beğenmişin teki, ama şiirlerimi neşredecek... Hatta etmeye başladı bile...

'Bu bende kalabilir mi?'

'Elbette Şükûfe... Size getirdim zaten... Beğendin mi? Hoşuna gitti mi? Mutlu oldun mu?'

Başımı salladım. 'Oldum.'

Ne yalan söyleyeyim, olmuştum gerçekten.

'Beni bahtiyar ettiniz. Sizi daima mutlu etmek isterim Şükûfe... Ama lütfen... lütfen bekliyorum. Gelecek nüshada mutlaka...'

Adımı bir mecmuanın sayfalarında görmenin verdiği şaşkınlık mı, sarhoşluk mu desem her neyse, Nazire Sultan'ın yüzünün asılmasına ve dik dik babama bakmasına bir anlam veremedim.

Ayşe'yi çoktan bitirdiğimi, hatta tenkitlerini öğrenmek için babamla Uşakizade Halid Ziya ve Samipaşazade Sezai Bey'e gönderdiğimi söylemedim. Onlar beğenmezse şiirimi neşredip rezil olmak istemiyordum. Çalışacağıma söz verdim sadece.

O gece laf dönüp dolaşıp "gidişat"a gelmese, belki de adımı ilk defa bir mecmuada görmenin sevinciyle mutlu uyuyacak ve o korkunç kâbusa yakalanmayacaktım.

Her yerde, hep aynı laflar söyleniyordu:

'Gidişat iyi.'

'Gidişat kötü.'

Her şeyi anlatmaya yetiyordu bu iki laf.

Cephelerde gidişat kötüydü. Bunu hepimiz biliyorduk zaten. Büyük acılar ve üzüntüler içindeydik. Biz yeniliyorduk, düşman ilerliyordu. Askerlerimiz kahramanca dövüşüyordu, ama değişen bir şey olmuyordu. Her gün yeni bir felaket haberiyle sarsılıyorduk. Herkes bu acımasız savaşın bitmesi için dua ediyor, adaklar adıyordu, ama boşuna. Gökler feryatları, yakarmaları duymaz olmuştu.

Her mahallede, her sokakta yürek paralayan feryatların yükselmediği gün geçmiyordu. Neredeyse her hanenin, her ailenin şehidi vardı artık. Kırılıyorduk.

Babamın bir arkadaşı, 'Bir nesli kaybediyoruz,' dedi. Herkes önüne baktı.

Mithat Sadullah, bir iki öksürdü. 'Yeni bir silah icat edilmiş,' diye lafa karıştı durup dururken. 'Zehirli gaz.'

Biri itiraz etti.

'O silah yeni değil azizim. İcat edileli çok oldu.'

Mithat Sadullah biraz bozulur gibi oldu, ama ısrar etmeyi başardı. 'Benim dediğim başka bir şey beyefendi. Zehirli gazı artık tayyarelerden atıyorlar. Zehirli bomba patlayınca etrafa ölüm saçılıyormuş. Sadece askerler değil, sivil ahali de zehirli gaz bombaları yüzünden kırılıyor.'

Masadakiler belli belirsiz başlarını salladı. Kimse şaşırmış görünmüyordu. Meğer ben hariç herkes biliyormuş bu yeni silahı.

Zehirli gaz!

Biri daha korkunç bir şey söyledi: 'Ortalığı sis gibi bir duman sarıyormuş. İnsanlar kan kusarak can veriyormuş. Zehirli gazdan kurtuluş yok.'

Dehşet içindeydim.

Mithat Sadullah, 'Askerlere onları gazdan koruyacak maskeler veriyorlarmış,' dedi.

'İyi bari. Ya siviller?'

'Onlar kaderin insafına terk ediliyormuş.' Öyle ya, milyonlarca, milyarlarca insana nereden maske bulunacak?

Korkunç! Tüylerim diken dikendi. Misafirler gittikten sonra odama çekildim. Yatmaya hazırlanırken kapım vuruldu.

'Gel.'

Aralıktan Feriha ablanın güzel başı göründü.

'Farkındasın değil mi güzelim?'

'Neyin?'

'Şu muharrir. Mithat Sadullah.'

'Ne olmuş ona?'

Başını kapı aralığından çekti, birileri var mı diye arkasına baktı. Sonra yeniden bana döndü.

'Adam... sana sevdalı kız...'

Ağzım açık kaldı. O kendini beğenmiş şey! Yok canım olacak şey değildi.

'Aman abla. Sadece şiirler...'

Feriha abla güldü. 'Ah benim guguk kuşum. Şiir bahane... Adam senin gözüne girmeye çalışıyor... Benden söylemesi.'

Kapıyı kapatıp gittikten sonra bir süre öylece kaldım.

Mithat Sadullah bana sevdalanmış!

Hadi canım. Öyleyse bile kendi kendine gelin güvey olmuş.

Bu konuyu anında kafamdan attım. Aklımda zehirli gaz vardı!

Defterimi açıp şöyle yazdım.

"Tüfek icat oldu mertlik bozuldu, diyen Köroğlu, bu silahı görse ne derdi acaba?"

Sonra uyuyup kalmışım. O korkunç kâbusa da Mithat Sadullah'ın müjdelercesine anlattığı zehirli gaz dehşetinin ruhumda yarattığı sarsıntı neticesinde sürüklendim.

*

İçimde tarifsiz bir korku var.

Hayır, o kâbus yüzünden değil.

Bir şey yaklaşıyor. Sinsi, kötü, çok kötü bir şey olacak.

Bir felaket.

Bir köşeye büzülüp mısralarla uğraşmak, gözümü boşluğa dikerek kafiye avına çıkmak bile içimdeki korkuyu söküp atamıyor.

Felaketin ayak sesleri yaklaşıyor. Hissediyorum. Kehanet gerçekleşiyor.

16

İstanbul / Bakırköy – Huzurevi
Güz, 1972

Şeref Demirel yüzüme bakıyordu.

Neden sonra, "Kehanet mi?" dedi. "Ne kehaneti?"

Bugün içimden ona evladım filan demek geliyor ama bu çocuk beni deli edecek. Durup dururken öyle bir şey söylüyor veya soruyor ki sinirlerim ayaklanıveriyor.

"Sen beni dinlemiyor musun evladım?" En sonunda içimden geldiği gibi hitap ettim. Gerçi bunu sinirli bir tonda söylemek istemezdim, ama hak etmişti. Öyle bir telaşa kapıldı ki, ona "evladım" dediğimi fark ettiğinden emin olamadım.

"Dinliyorum efendim."

"Selanik'ten kaçarken babamın, 'İttihatçılar bunun bedelini bana ödetir,' dediğini anlatmamış mıydım sana?"

"Anlatmıştınız hanımefendi. Bakın..." Notlarını telaşla karıştırdı. "Bakın işte. Buraya yazmışım bile. Annenize söylemiş. 'İttihatçılar onlardan habersiz Selanik'ten kaçmamın bedelini bana ödetir Nazire Hanım,' demiş."

"İyi ya evladım. Kehanet gerçekleşiyor, dedim ben de. Yani babam haklı çıktı." Bir an soluklanıp ona "Evladım," dememi nasıl karşıladığını anlamaya çalıştım. Hayır, farkında bile değildi.

"Savaş felaketinin acılarını kendimi şiire vererek unutmaya çalıştığım günlerde Harbiye Nezareti babamı Yedinci Ordu'ya tayin etti."

"Yedinci Ordu ?"

"Evet. Yedinci Ordu Şam'da."

"Eyvah. Cehenneme mi döndünüz yani?"

Bir şey demeden yüzüne baktım.

"Hayır. Ben asıl cehennemi burada yaşamak zorunda kaldım."

Yine, "Anlamadım efendim. Nasıl yani?" demesine fırsat vermeden devam ettim anlatmaya.

"Şimdi hatırlıyorum da pek şaşırmadım. Bekliyor gibiydim. Kötü, çok kötü bir şey olacağı içime doğmuştu. Fakat ne yalan söyleyeyim, bize tekrar Şam yolu görünebileceği hiç aklıma gelmemişti."

Çabam boşa gitti. Şeref Demirel fırsatı yakalayınca yine, "Nasıl yani?" dedi. "Az önceki sözlerinizden Şam'a gitmediğiniz anlamını çıkarmıştım? Yanıldım mı efendim?"

"O günlerde evlendirildim."

Tam o sırada su içiyordu. "Evlendirildim," dediğimi duyunca az daha boğulacaktı. Ağzından, burnundan sular fışkırdı. Avuçlarıyla ağzını kapatmaya çalışsa da fayda etmedi. Benim üstüme bile sıçradı sular.

"Özür dilerim. Özür dilerim." Kalktı, orayı burayı kurulamaya koyuldu. Onun halini seyrederken gülmekten kendimi alamadım.

"Az daha boğulacaktın evladım."

Evladım dedim ona.

Bir şey demedi. Belki de duymamıştı.

Bir kez daha üstüne basarak, "İyi misin evladım?" diye sordum.

Oralı olmadı.

"Bazı şeyleri duymak mı istemiyorsun, yoksa işine gelmeyen şeyleri duymazdan mı geliyorsun?"

Öylece kaldı. "Ne gibi efendim?"

"Sana evladım dedim."

"Evet." Gözlerini benimkilerden kaçırdı. "İki kez söylediniz."

Demek farkındaydı.

"Senin için bir şey ifade etmedi galiba."

Sarsıldığı belli oldu. Masayı kurulamak için cebinden çıkardığı mendili bıraktı. Yerine oturdu. Teybi durdurdu.

"Bağışlayın," diye mırıldandı. "İnsanların duygularından emin olmadan kendimi ele vermemek gerektiğini öğrendim."

"Sana evladım dememi samimi bulmadığını mı söylemek istiyorsun?"

"Hayır efendim. Sadece... sadece..."

"Sadece ne?"

"Şey... bana evladım denmeyeli o kadar uzun zaman oldu ki..."

Utandım. Üzüldüm. "Bunak ihtiyar," diye payladım kendimi. Yine bir kalp kırdın.

Oysa ben de evladım demeyeli kim bilir ne kadar zaman olmuştu? Buz tutmuş kalbimi bu çocuğa evladım diyerek ısıtmaya çalışmak istemiştim sadece.

Odada bir süre çıt çıkmadı. İkimiz de söyleyecek laf bulamıyorduk. En azından ben öyleydim. Sonunda doğru sözcükleri bulmaya gayret ettim. "Ben... yani benim... Nasıl desem... Sadece öyle demek geldi içimden..."

Başını salladı. "Ben de... Sadece... Sadece alışmaya... Çalışıyordum."

Yine sustuk. Kafasında bir şeyleri ölçüyor, tartıyor, kendisiyle hesaplaşıyor gibiydi. "Teşekkür ederim," diye fısıldadı sonunda. "Gerçekten."

"Ara vermek istersen..."

"Yoo," diye atıldı. "Yorulmadıysanız, bu inanılmaz öyküyü dinlemek istiyorum. Yoksa bu gece uyuyamam."

"Eh, ne yapalım? Sen istedin. Benden günah gitti. Dinle o zaman."

Teybi tekrar çalıştırdı.

Kâğıdı kalemi önüne çekti.

"Her şey alt üst oldu evladım. Tayin emri geldikten sonra herkes hazırlığa başladı. Ben de defterlerimi, şiirlerimi düzenlemeye koyuldum. Oralarda onları kaybederim diye korktuğum için defterlerim için ayrı bir torba bulmuştum. Babam içine kapanmıştı. Annem, mutsuz olmanın ötesinde çok tedirgindi. Sık sık bir kenara çekilip fısıldaşıyorlardı.

Bir gün annemin, 'Sana inanmıyorum,' diye fısıldadığını duydum. Ağlamaklıydı. 'Bunu nasıl düşünebilirsin?'

İyice meraklanmıştım. Annemin isyan etmesine sebep olacak ne söylemişti babam? Nazire Sultan'ı hiç böyle görmemiştim. Babam da sinirlenmişti. Onları dinlediğimi belli etmemeye çalışarak kulak kabarttım.

'Lafın gerisini dinlemiyorsun ki Nazire!'

'Neyi dinleyeceğim Allah aşkına. Bunun gerisi berisi olur mu? Burada nasıl bırakırız? Kime bırakırız. Kime emanet ederiz?'

Babam birini Şam'a götürmek istemiyor, annem de buna razı olmuyordu. Kimi götürmek istemiyor babam acaba diyordum kendi kendime.

Babam, 'Sus kadın,' diye çıkıştı.

O güne kadar anneme böyle hitap ettiğini hiç duymamıştım. Kaba ve öfkeli. Annemi bir köşeye çekti. 'Yavaş konuş,' dedi. 'Çocuklara duyurmak mı istiyorsun?' Annem bileğini babamın elinden kurtardı. 'Soruma cevap vermedin,' diye tıslադı. 'Götürmeyeceğiz de kime bırakacağız?' Babam bir şey

fısıldadı. Duyamadım. Annemin ağzından kopan çığlıktan çok kötü bir şey olduğunu anladım. Babam ağzını kapatmaya çalıştı ama Nazire Sultan, 'Sen delirmişsin,' diye homurdandı. 'Olmaz. İnanamıyorum. Şaka mı bu?'

Babam, 'Allah aşkına sus. Duyacak,' diye fısıldayarak onu yatıştırmaya çalıyordu. Fakat annem ondan uzaklaşıp merdivene doğru yürüdü.

'Duyarsa duysun. Zaten duymayacak mı?'

Babam kimin duymasından çekiniyordu? Annemin, 'Zaten duymayacak mı?' dediği kimdi? Meraktan çıldıracaktım."

"Haklısınız. Annenizin bu kadar tepki göstermesine neyin sebep olduğunu tahmin edemiyordunuz."

"Hayır, ediyordum. Fakat tahminim yanlış çıktı. Bana göre babam Feriha ablayı evde bırakmak istiyor, annem de Şam çöllerinde üç çocukla ne yaparım diye itiraz ediyordu. Başka ne olabilirdi; öyle değil mi? Bir yandan Feriha ablanın yalnız kalmasını ben de istemiyordum. Fakat bir yandan da annemin kardeşlerimi benim idare edebileceğime güvenmemesine de içerliyordum doğrusu."

İçimi çektim. Can sıkıntısıyla doğruldum. Daha doğrusu doğrulmaya çalıştım. Her yanım tutulmuştu. Aniden kalktım mı hep böyle oluyor. Dikilmeye çalışırken kemiklerin tıkırtısını duyuyorum. Fakat şu sağ bacağım beni çıldırtacak. O kahrolası kazadan beri böyle bu. Dizkapağımın arkasında bir yerde matkaplar çalışıyor. Elimde olmadan, "Ah," dedirtiyordu bana.

Şeref Demirel fırlayıp yardım etmeye çalıştı. "Bir şey mi oldu? Canınız mı yandı? Şöyle..."

Elimden tutup tekrar oturtmaya yeltendi. Dizimin acısıyla gerilen yüzümdeki ifadeyi bir tebessümle silmeye çalıştım. "Korkma. Acıya talimli kadınım ben. Dizim... Geçirdiğim trafik kazasından yadigâr... Hızla kalktım mı bir süre canımı ya-

kıyor, bir iki adım attım mı geçiyor." Onu bırakmadan koltuğun kenarındaki bastona uzandım, sonra odanın içinde şöyle ağır aksak biraz dolandım, pencereye gidip durağa baktım. Yoklardı tabii. Daha erkendi. Muhabire doğru döndüm.

"O zımbırtı çalışıyor mu?"

"Zımbırtı?"

Böyle aptallaştığı zaman ne şirin olduğunun farkında mı acaba bu çocuk? Bence kızlara aptal rolü yapmalı.

"Masadaki şey... Sinir bozucu bir sesle cızırdayıp duruyor ya."

Teybi kastettiğimi anlayınca güldü. "Durdurayım isterseniz."

"Bırak kalsın. Yoksa sıkıldın mı?"

"Katiyen. Bence çok gerilimli bir noktadayız."

"Evet, öyleyiz." Tekrar koltuğuma yürürken, "Evin havası bozulmuştu," dedim. "Bizimkiler sık sık kapı arkalarında fısıldaşıyor, annem, 'İnanmıyorum sana,' diyordu. Sonra ağladığını duyuyorduk 'Benim rızam yok.'

Babam bazen sesini o kadar düşürüyordu ki kulağımı açmama rağmen hiçbir şey işitemiyordum. Feriha abla ya babamın onu götürmek istemediğini anlamış, ya da tartışmanın kendisiyle ilgili olduğunu sezmişti. O neşe dolu güzel ablam durgun bir suya dönmüştü. Donuk, ifadesiz, hatta korkutucu. Üstelik benden de kaçıyordu.

Bir gün annemin babama, 'O adamı artık bu evde görmek istemiyorum,' dediğini duydum. 'Gelirse kovarım bey. Vallahi kovarım, billahi kovarım.'

Babamın evde yüksek sesle konuştuğunu hiç duymamıştık. Fakat o gün 'Nazire,' diye parladı. 'Kendine gel. Bu evin reisi benim. Ben olacak diyorsam olur. İtiraz istemiyorum. *Erkek erkekliğini, kadın kadınlığını bilecek. O kadar.*'"

Şeref Demirel gözlerini kısmıştı. Yüzümden, o anda nasıl bir tepki vermiş olabileceğimi tahmin etmeye çalıştığı belliydi. Onu bekletmedim.

"Duydun değil mi? Nasıl şaşırdığımı şimdi anlatamam. Bu lafı eden benim babam. Dünya tatlısı, anlayışlı, şefkatli, sevgi dolu, sanatkâr, âlim, garp olgunluğuna ermiş babam. *'Erkek erkekliğini, kadın kadınlığını bilecek. O kadar.'* Annemle tartıştığım günden beri ruhumun bir yerinde çöreklenen isyan duygusu kıpırdayıverdi.

Erkek hükmedecek. Kadın boyun eğecek. Bu lafın tercümesi buydu. Erkek yüce, egemen, kadın onun himayesine muhtaç bir köleydi. O anda bir kere daha karar vermiştim Şeref evladım. Bu kadına biçilmiş kaderse bu kaderle kavgam vardı benim. Bu kadere boyun eğmeyeceğim. İsyan edeceğim. Nasıl yapacağımı bilmiyordum ama mutlaka mücadele edecektim.

Sadece ben değil, hepimiz işitmiştik bu lafları. İş bu kadar zıvanadan çıkmıştı yani. Muhsine ve Bedai hayretler içindeydi. Annem ağlayarak yukarı koşarken peşinden gittim. Merdivende önüne çıktım. 'Anne, anneciğim... Lütfen...' Ben de ağlamak üzereydim. Durdu. Elinin tersiyle gözlerini kurulamaya çalıştı. 'Bana bak Şükûfe,' dedi dik dik. 'Bu akşamdan tezi yok, bir daha salondaki sohbetlere katılmayacaksın. Tamam mı?'

Şaşırıp kaldım. 'Ama anne,' filan diye mırıldandım. Hiç yumuşamadı. 'Sus Şükûfe sus. Aması maması yok,' dedi. 'Bitti. Elin adamlarına şiir okuma, sohbet etme faslı bitti. Yoksa...'"

Şeref Demirel heyecanlı bir film izler gibi kızarmıştı. "Yoksa..." diye tekrarladı anemin lafını.

"Bana hakkını helal etmeyecekmiş." Bir an soluklandım. "Şimdi belki bir anlam ifade etmiyor. Veya eskisi kadar etmiyor, ama o vakitler çok ağır bir tehditti bu. Ana hakkı kutsaldı ve onun helalliğini almamak cennetin kapısının suratına kapanması gibi bir şeydi."

Muhabir başını salladı. "Anlıyorum."

İçimden, daha dünkü çocuk bunu nasıl anlarmış dedim, ama üzerinde durmadım. Bozmadım çocuğu. "Sana bir şey söyleyeyim mi?" dedim aksi aksi. Cevap vermesine de fırsat bırakmadım. "Annemi o anki kadar sevdiğimi hatırlamıyorum. Sus kızım demesine bile kızmamıştım. Olayların şokunda olmasam herhalde boynuna sarılırdım. Beni erkeğe itaat etmenin gerekliliğine ikna etmeye çalışan anamın, kocasının boyunduruğuna başkaldırışıydı bu. Zincirlerini koparmış, 'hayır' demişti. Madem *erkek erkekliğini, kadın kadınlığını bilecek. Ben de kadınım. Ve kölelik zincirlerimi koparıp atıyorum, o kadar!*'"

"Çok güzel." Gazeteci bir şeyler yazarken bekledim. "Yani annenizle müttefik oldunuz."

Kıs kıs güldüm. "Çok kısa sürdü."

"Yoksa sindi mi?"

"İsyan bastırıldı diyelim."

"Üzüldüm."

"Annem birkaç gün küstü, sonra babamın egemenliğine boyun eğme alışkanlığına döndü, ama bu sefer benimki başladı."

"Annenizi dinleyip toplantılara katılmadınız mı?"

"O anda çok şaşkındım. Annem öyle bağırınca donup kalmıştım. Gözlerim Feriha ablayı aradı. Bahçeye çıkıyordu. Arkasından gittim. Manolya ağacının altında yakaladım. Ağlıyordu. Boynuna sarıldım. O da bana sarıldı. 'Üzülme,' diye fısıldadım. 'Hiçbirimiz seni burada bırakmaya razı olmayız. Göreceksin bak. Eninde sonunda babam Şam'a seni de götürmeye razı olacak.' İrkildi."

Sustum...

Aslında içimden, "Buraya kadar," demek gelmişti. "Kusura bakma evladım. Bu röportaj işi burada biter," deyip kalkmak. Bir kere daha o günden beri ruhumda bıraktığı yıkıntıyı

onarmaya çalıştığım o korkunç depremi tekrar hatırlamak istemiyordum. Şeref Demirel'e baktım, dalmıştı. Ben ona anlattığım o günden, huzurevindeki küçük, mütevazı odama dönsem bile bu çocuk orada kalacaktı. Kızması umurumda, değildi ama aklından neler geçirdiğini düşünerek uykusuz kalmaya da dayanamayacaktım. Hem lafı buraya kadar getirmek onun suçu değildi ki. Madem ona sır defterimi açmaya karar vermiştim, devam etmeliydim. Çekeceğim acının bedeli de bu uzun kara kirpikli çocuğa kendi sırrını açtırmak olmalıydı. Sessizlik uzayınca sabırsızlandı.

"Feriha hanımın irkildiğini söylemiştiniz."

"Evet," diye başımı salladım. "İrkildi. Sonra omuzlarımdan tutarak beni kendinden biraz uzaklaştırdı. Yağmur gibi dökülüyordu yaşlar gözlerinden. 'Baban,' diye tekrarladı birkaç defa... 'Baban... baban...' Hıçkırmaktan bir türlü gerisini getiremiyordu. Sonunda, yüreğime kurşun gibi saplanan gerçek döküldü dudaklarından.

'Baban Şam'a *seni* götürmüyor Şükûfe...'

Beynimden vurulmuşa döndüm. Şeref, bütün vücudum uyuşuverdi."

Birden üşüdüm. Oysa oda sıcaktı. Çok şaşırtıcı, fakat şunca yıl sonra o ölümcül anı hatırlamak bile hâlâ kanımı dondurmaya yetiyordu demek.

Şeref Demirel gözlüklerini çıkardı. Başı önündeydi. Sinirli sinirli kravatına sildi. Tekrar gözüne taktı. Fakat bana bakmadı.

"Sinirlendin değil mi?" dedim. Başını salladı. Bir sessizlik oldu.

"Neden sonra Feriha ablaya, 'Hadi oradan,' dedim. 'Babam hiç beni burada yalnız başıma bırakır mı?'

Gözyaşlarına boğularak boynuma sarıldı. Yanaklarıma ıslak öpücükler kondurdu.

'Yalnız bırakmıyor Şükûfe. Seni evlendiriyor!'

Ne! İkinci kurşunu yemiştim. Kimle diye sordum mu, sormadım mı hatırlamıyorum. Ama müstakbel kocamın adını ilk defa Feriha abladan duydum.

'Mithat Sadullah'la!'"

Şeref, kırmızı düğmeye aşikâr bir öfkeyle basıp teybi durdurdu. Ayağa kalktı.

"Üçüncü kurşun!"

17

İstanbul / Bakırköy – Huzurevi

"Üçüncü kurşun ha?"

Bir dağ gibi omuzlarıma abanan hatıraların yükünden kurtulurum umuduyla gülümsedim. "Gazeteci değil misin, hemen buldun başlığı işte."

"Başlık benim değil efendim; sizin."

"Beni teselli etmeye mi çalışıyorsun?"

Umursamaz bir ifadeyle, "Yoo," dedi. "Demin 'ikinci kurşun' demiştiniz. Feriha hanım sizi evlendirmek istedikleri adamın ismini söyleyince ben de üçüncü kurşun dedim, o kadar. Fikir ve başlık sizin."

"Öyle mi diyorsun?"

"Hı hı..." Biraz durakladı. Söylesem mi, söylemesem mi diye düşünüyor olmalıydı. Sonunda karar verdi. "Benim başlığım başka olurdu."

"Neymiş bakalım senin başlığın?"

"Bir şair doğuyor."

"Aman ya Rabbi," dedim gülerek. "Çok komik. Bir şairin ölümü dememek için kullandın o doğum lafını; öyle değil mi?"

"Hayır, Şükûfe Hanımefendi. Belki... yazabildiğinizi fark ettiğinizde, Uşakizade Halid Ziya ve Samipaşazade Sezai gibi

büyük edipler mısralarınızı beğenip alkışladığı akşam şiire doğduğunuza karar vermiştiniz, ama bence siz asıl o manolya ağacının altında sanata doğmuşsunuz."

Gözlerine dik dik baktım. "Vay, vay, vay."

Şeref Demirel bu sefer kaçırmadı gözlerini. O sığ zamane gençlerinden biri değildi. Küllerin altında kalmış bir mücevher, diye geçti aklımdan. Kendini ele vermekten korkan bir derinliği, ruh zenginliği vardı bu çocuğun. Başka türlü beni düşündüren bu kadar lafı bir çırpıda nasıl sıralayabilirdi? Yine de hemen teslim olmak istemedim.

"Neden?"

Duraklayıp şaşırmasını bekliyordum, ama öyle olmadı.

"Fikrime katılmayabilirsiniz efendim. Bu sadece benim düşüncem tabii. Bence... bence..." Devam etmedi.

"Sence," diye yüreklendirdim.

"Bence sanatı acı besler. Keşke öyle olmasaydı. Ama büyük sanatçılara bakınca, sanatın hangi dalında olursa olsun, çoğu yaşamında mutsuzdur. Hatta büyük acılar çekmişler. Bir eli yağda, bir eli balda olan birinin ruhunda fırtınalar eseceğini hezeyanlar içinde olacağını hiç sanmam. Tamam, belki resim boyayabilir, bir senfoni besteleyebilir, belki alt alta güzel mısralar da yazabilir ama..."

"Dikkat et evladım, uçurumun kenarındasın. Kendinle çelişkiye düşmek üzeresin."

"Merak etmeyin efendim düşmem... Dediğim gibi olabilirler, ama çok azının eserlerinde deha izi vardır."

"Şimdi bir isim söyle desem, bin tane falan sayarsın korkarım."

"Kuşkunuz olmasın. Ama ben bir tanesini söyleyeyim sadece. Mesela Nâzım Hikmet..."

Şaşırdım. "Nâzım mı?" Güldüm. "Nâzım'ı dehalar listene almanıza itiraz etmem. Fakat çok mutlu, pırıltılı, hatta laf aramızda şen şakrak günleri..."

Hemen itiraz etti. "Olabilir."

Nâzım'a toz kondurmayacağı belliydi.

"Nâzım Hikmet acıları, işkenceleri, hasretleri, mahpusluk-ları yüklendi. Yurdunun toprağından, havasından, suyundan, kokusundan yoksun, sürgün yaşamaya zorlandı. Bu öylesine bir hasretti ki, bir kıyıda yapayalnız dikilip sılada bıraktığı evladına sadece, 'Karşı kıyı memleket, sana sesleniyorum, işi-tiyor musun Memet?' diye seslenebildi. Oğlu bu isyan dolu çığlığı işitebildi mi bilmem. Tarifsiz acılar içinde kıvranma-saydı pek çok sıradan şairden biri olarak kalırdı belki de."

Nâzım ha!... Nâzım... Yüzlerce sahne, binlerce sözcük, kı-zıla çalan dalgalı gür saçlar altından bakan çapkın mavi göz-ler şimşek hızıyla geçti zihnimden. "Onu iyi tanıyorsun."

"İddiasız bir hayranıyım." Şeref başını kaldırdı, "Siz de-ğil misiniz," dercesine bana baktı. "Onunla yollarınızın ayrı olduğunu biliyorum. Oysa ikiniz de yüreği vatan sevgisiyle çarpmış, çok acı yaşamış, acılarla devleşmiş insanlarsınız, ama farklı yollarda yürümüşsünüz... Neyse... Demem o ki sizinle görüşmek istememin sebebi buydu Şükûfe Hanıme-fendi... Hangi acılarla yoğurdunuz hamurunuzu? Bu kadar içli, ama bu kadar sade yazabilen bir şairin hayatının perde arkasında neler olduğunu öğrenmek istedim. Kalbindeki, ru-hundaki hangi acıların, buruk tortuların imbiğinden süzülü-yordu bu mısralar?"

Nâzım hakkındaki sözlerine bazı itirazlarım olabilirdi, ama vazgeçtim. Onun yerine, gülümsedim. "Tamam, tamam. Bu kadar yeter. Biraz daha översen, yalanlarına inanırım ha-berin olsun."

"Bana kızabilirsiniz, ama böyle düşünüyorum. Hakkında yazılmış iki satırlık biyografilerin kuru, soğuk ifadesi ele ve-remezdi Şükûfe Nihal'i... Ama artık bir ipucum var."

"Ve sen o ipin ucunu çekiştireceksin..."

"Niyetim öyle efendim... Mesela evlendirileceğinizi öğrendikten sonra neler olduğunu merak ediyorum. Fakat sormaya çekiniyorum."

Neler olmamıştı ki?

"Umarım hiç de öyle acılar içinde kıvranmadığımı, hatta bir ara şen dul hayatı yaşadığımı öğrenince hakkımdaki düşüncelerin değişmez."

Bir şey demedi.

"Nerede kalmıştık?"

"Üçüncü kurşunda efendim."

Güldüm...

"Deli gibi eve koştum. Feriha abla arkamdaydı. Beni durdurmaya çalışıyordu. Ama durmadım. Çığlık çığlığa merdivenleri tırmandım. Babam odasına kapanmıştı. 'İstemiyorum, istemiyorum,' diye haykırarak kapısını yumrukladım. Halimi gören Muhsine ve Bedai de ağlamaya başladı. Kendimi yerden yere attım. 'O adamla evlenmem. Ölürüm de evlenmem' demem de fayda etmedi. Babam ne dışarı çıktı ne beni odasına aldı. Aşağıdan Nazire Sultan koşturdu."

Şeref Demirel bunu duyunca sevindiğini gizlemedi. "Müttefikiniz yetişmiş."

Yüzümde acı bir ifade oluştu mu bilmiyorum. "Ümitle annemin kollarına atıldım," diye devam ettim.

"'Anne, anneciğim... Babam beni evlendirmek istiyormuş' diye çırpındım. Kollarıyla beni sardı. 'Biliyorum,' diye fısıldadı kulağıma. Ondan beklediğim sözler bu değildi. Bildiğini ben de anlamıştım artık. Bana kalkan olacak, beni kurtaracak şeyler söylemeliydi. 'Ağlama güzel kızım,' demeliydi. 'Korkma. Ben buna izin vermem,' filan..."

Şeref Demirel üzgün bir ifadeyle kalemi kâğıdın üzerinde oynattı. Not mu alıyordu, yoksa can sıkıntısından kızgın şekiller mi karalıyordu anlayamadım. Bir şey mırıldandı ama

işitmedim. Kafamın içindeki kilometrelerce uzunluğundaki film şeridi geriye sarmış, Yeniköy'deki evimizin merdiven başındaki o korkunç sahnede kare donmuştu. Bir kız, mini minnacık bir kız, annesinin kollarında ağlıyor, 'Ama ben daha çocuğum. Evlenemem.' diye kendini yerden yere atıyordu. 'Hem de Mithat Sadullah'la!'"

"Bunu söylediniz mi gerçekten?"

"Hı hı. Ama korktum. Babamın, 'Madem onda gönlün yok, ben de seni başkasına veririm,' demesinden. 'Ben daha çocuğum. Küçük bir kızım. Evlenemem. Kimseyle evlenemem.'

Annem önce 'Sus Şükûfe sus kızım,' diye sesini yükseltti. 'Allah aşkına sus! Yeter.' Sonra Feriha abla ile kollarıma girip zorla beni odama götürdü. Nazire Sultan, uzun uzun saçlarımı okşadı, yanaklarımı öptü. Feriha abla iki damla limon kolonyası damlatıp su getirdi. Ama hiçbir şey beni susturmadı. En sonunda annem, 'Dinle beni,' diye sesini yükseltti tekrar. Şaşırdım. Başımı kaldırıp ona baktım. Anında gördüm gözlerindeki teslimiyeti. 'Olmaz, asla kabul etmem,' diye babama meydan okuyan *Amazon* gitmiş, annem eski ruh haline bürünmüştü.

'Büyü artık,' dedi. Sesi yumuşaktı, ama azar tonunu hissetmemek mümkün değildi. 'Artık çocuk değilsin. Güzel, hem de çok güzel bir genç hanımsın Şükûfe... Hem... biliyorsun... Gidişat çok kötü... Aşağıda erkeklerin konuştuklarını duymadın mı?' Galiba o anda 'Erkeklerin canı cehenneme,' demek geçti içimden. Emin değilim. Babamı tayin ettikleri yerde de savaş çıkmak üzereymiş... İngiliz'in oralara asker çıkarması an meselesiymiş filan.

Omuzlarımı silktim. 'Bana ne?' Öyle değil mi? Savaşı benim Mithat Sadullah'la evlenmem mi önleyecekti? Annem, 'Dinle kızım,' diye devam etti. 'Şımarıklık yapacak günlerde değiliz. Sizi savaşın ortasına sürükleyemeyiz. Ya İngiliz ora-

ları alırsa; öyle değil mi? Düşman elinde kalırsanız... Baban gitmek zorunda. Görev. Asker o. Ben de onu bırakamam. Erkeği nereye, kadın oraya, öyle değil mi? O zaman ne yapmak lazım? İngilizler çölleri, Kudüs'ü, Şam'ı işgal ederse, kaçmak zorunda kalırsak, siz ayak bağı olursunuz... Baban seni tehlikeye atmak istemiyor.' Hiç inandırıcı değildi. Muhsine ile Bedai'yi tehlikeye mi atıyordu yani babam?

Annem daha bir sürü şeyler söyledi. Ama hepsi bir kulağımdan girip ötekinden çıktı. 'Bir vakitler sana dediklerimi hatırlıyor musun?' diye sordu sonunda.

Cevap vermedim. 'Rabbim hangi kadını, hangi erkeğe nasip eylediyse alınlarımıza yazılmıştır, dediğimi unuttun mu? Onun takdir ettiği zaman gelince her şey kendiliğinden olur. Kimse alnında kimin yazıldığını bilmez. Ne zaman olacağını bilmez. Senin vaktinin ne zaman geleceğini ben bilirim. Pederin de gereği neyse onu yapar.'

Hatırlıyordum tabii. Şiir defterimi bulduğu gün erkeğin egemen, kadının onun kulu, kölesi olduğunu bana kabul ettirmeyi denediği sırada söylemişti bunları. Demek benim alnıma Mithat Sadullah'ın adı yazılmıştı. Sevsem de sevmesem de önemi yoktu. Demek , 'olmaz, asla' diye bağırıp çağıran, hatta babamla günlerce konuşmayan Nazire Sultan sonunda teslim bayrağını çekmiş, benim vaktimin geldiğine karar vermişti. Demek babam gereğini yapıyordu."

Konuşmaktan yoruldum. Fakat içimdeki şeytan, "Devam et," diye tıslıyordu durmadan. "İçinde ne varsa kus."

Ben de şeytana uymaya karar verdim. İlk defa o günlerde yaşadıklarımı hesapsız kitapsız, can kulağıyla dinleyen birini bulmuşken neden susacaktım ki. "Annem," diye devam ettim: "'Büyükler her şeyin iyisini bilir,' filan diye beylik laflar etmeye başladı. Hiç benim kötülüğümü isterler miymiş? İlk

göz ağrılarıymışım. Az mı uykusuz geceler geçirmişler hastalandığım vakit başucumda? Bir kadının en birinci görevi erkeğine itaatmiş. Kız evladın da tabii. Evlenip ben de anne olacakmışım, o vakit bu dediklerini daha iyi anlayacakmışım. Nasıl olsa olacak bir şey için bağırıp çağırıp babamı üzmemeliymişim. Sesi kadife gibi yumuşak, bakışları baldan tatlıydı.

Sonra beni avlayacağını umduğu daha dokunaklı sözlere geldi sıra: 'Biz ateşin içine gidiyoruz Şükûfe. Şam çöllerine Kut'ül-Amare nasıl bir yerdi unutmuş olamazsın... Eee kader bu, gitmek var, dönmek yok... Sonra bu yaptıkların, ettiğin acı sözler içine hicran olur kızım.'

Bu lafların hiç önemi yoktu. Ben kararımı vermiştim."

"Ne kararı sorabilir miyim efendim?"

"Ölüm kararı."

Şeref Demirel'in ağzı açık kaldı. Anında gözlükleri buğulanıverdi. "Sakın... Aman ya Rabbi. Yoksa... siz..."

Telaşına aldırmadım. O gün anamın yüzüne haykırdığım üç kelime geçiyordu o sırada aklımdan:

"Gelinliğim kefenim olacak!"

18

İstanbul / Bakırköy – Huzurevi

Şeref Demirel mezar taşının önünde duruyordu sanki.

Öylesine ağlamaklıydı. Birden onun bu haliyle çok eğlendiğimi fark ettim. "Aptal şey," diye gülmekten kırıldım içimden. "Becermiş olsam, karşında olur muydum şimdi?"

Hiç bozmadım. Kapkara bir ifadeyle baktım muhabirin yüzüne. Kelimeler ağzımdan buz kristalleri gibi döküldü.

"Madem öyle; gelinliğim kefenim olsun."

Kendini tutamadı. Ayağa kalkıp kekelemeye başladı. "Ama, hayır... Sakın..."

Kendimi beğendim. "Cahide Sonku bile bu sahneyi ancak bu kadar oynardı Şükûfe," diye geçti içimden.

"Annemin kollarından kurtulup aşağı koşturdum." Sustum. Elimi kalbimin üstüne koyup soluklandım. "Panik halindeydiler," diye homurdandım. "Ev halkının çığlık çığlığa bana yetişmeye çalışması görülmeye değerdi.

'Şükûfe... Şükûfe!'

'Dur kızım, nereye?'

'Abla, abla!'

'Abacığım dur!'

Ama durmadım. Kararım karardı: Gelinlik kefenim olacaktı."

O gün olup biten her şey kare kare akıyordu gözümün önünden.

"Annem arkamdan, 'Ay bayılacağım şimdi,' diye bağırıyordu. Nazire Sultan'ın biz üç kıza karşı kullandığı en etkili silahtı bu. Onu delirttik mi, 'Ayy,'derdi. 'Fena oluyorum. Bayılacağım şimdi... Bay...' Her şey anında süt liman olurdu. Aramızdaki mesele neyse unutur, üç kız kardeş, eteklerine sarılır, bizi affetmesi için yalvarırdık. Fakat o gün öyle olmadı. Herkes, evin büyük kızının canına kıymak üzere olduğuna inanmıştı."

"Numara mı yapıyordunuz?"

Ne? Bunu hiç beklemiyordum işte. Ölümün eşiğinde dolandığıma onu inandırdığımı sanıyordum oysa.

"Numara mı?" diye çıkıştım. "Numara mı? Yazık! Yazık! Demek sende öyle bir intiba uyandırdım. Ben de budala gibi o anda yaşadığım depremi anladığını sanıyordum."

Şeref Demirel ezilip büzülürken, "Hayır efendim!" dedim. Sesim tokat atar gibi çıktı galiba, ama hak etti. Duyarsızlığına kızmıştım elbette. "Numara filan yapmıyordum. Doğru mutfağa koştum. Çekmeceden bıçağı kaptığım gibi bileğime dayadım."

Muhabirin yüzü bir anda kıpkırmızı oldu. Kırmızılık önce maviye, sonra beyaza döndü.

"Eyvah... Siz..."

Yaa aslanım, diye homurdandım içimden. Şükûfe Nihal asla numara yapmaz. Hiç yapmadı. Bundan sonra da yapmayacak.

"Kararlıydım. Evlendirilmektense ölecektim. Onları acıların en büyüğüyle bırakacaktım arkamda. Şimdi pek hatırlamıyorum, ama galiba, 'Evlenmeyeceğim' diye uludum.

'Sevmediğim biriyle evleneceğime öleyim daha iyi...' Annem perişan haldeydi, Kendime zarar vermeden bıçağı elimden nasıl alacağını düşünüyor, bir taraftan da 'Yapma evladım, yapma güzel kızım,' diye yalvarıyordu. Bıçağın keskin tarafı bileğimdeki mavi damarın üstündeydi. Birkaç saniye uzaktaydı artık ölüm. Öyle hissediyordum. Aklımda kelime kelime kaldı. 'Babama onu çok sevdiğimi söyleyin,' dedim. 'Ona itaat etmediğim için beni affetsin. Ben... ben...' Hıçkırmaktan gerisini söyleyemiyordum.

Annem, 'Bey, yetiş!' diye dövünüyordu. 'Kızımız ölüyor. Yetiş!' Birden güm diye bir patlama oldu. 'Şükûfe!' Babamdı! Ölümün eşiğinde duran bir insanın, beklemediği bir gürlemeyle korkacağı hiç aklına gelir mi? Ama öyle oluyor işte. En azından benim öyle oldu. Babamın bağırmasıyla bacaklarımın bağı çözülür gibi olmuştu. Bir gözyaşı çağlayanının arkasından baktım ona.

'Baba... Beybacığım...'

Annemin yanına gelmişti. Onu kenara çekip bana doğru bir adım attı. Hiç böyle perişan halde görmemiştim onu. Saçı başı dağılmış, kravatı kaymıştı. Gözleri kan çanağı gibiydi. Ağlamıştı. Gözlerinde korkunun izleri vardı. Bir adım daha attı. Ben bir adım geri çekildim. Bıçak hâlâ bileğimdeki mavi çizginin üzerindeydi.

'Neden evlenmek istemiyorsun kızım?'

Sesi titriyordu. 'İstemiyorum.' Elini bana doğru uzattı. 'Tamam. Ama neden? Mithat Sadullah iyi, medeni, münevver bir genç. İyi bir kısmet. Sanata aşina, hatta düşkün. Üstelik...' Bir an tereddüt etti. 'Üstelik, seni çok seviyor evladım.'

O tereddüt anında, bir babanın kızına böyle bir şeyi söylemesinin uygun olup olmadığını düşünmüştü belli ki. 'Ben de seni böyle kibar, kadın ruhundan anlayan bir gençle evlendirirsem gözüm arkada kalmaz diye düşündüm.'

'Yanlış düşündün,' dedim. 'Şam'a ben de geleceğim. Hep beraber. Anca beraber, kanca beraber.'

'Bu mümkün değil. Harbiye nezareti...'

Güya tayin emrinde yanına sadece karısını alabileceği bildirilmiş. Babam hiç yalan söylemezdi. Bu ondan duyduğum ilk yalandı. Çok acemice söylenmiş bir yalandı. Ama yüzüne vurmadım. Babam bana hissettirmemeye çalışarak bir adım daha attı. Fakat benim gerileyecek yerim kalmamış, sırtım duvara dayanmıştı. Bir kol boyu kadar yakındık artık birbirimize. Bak keserim, dercesine bileğimi ve bıçaklı elimi ona doğru kaldırdım. Ve o anda korkunç bir şey oldu."

*

"Ne?" diye soludu muhabir.

"Ne oldu? Kötü... Yoksa..."

Şeref Demirel'in heyecanına aldırmadım. Elli küsur yıl önceki korkunç sahne önümdeydi.

"O ana korkunç demem hatadır belki. Belki de mucizeydi. Beni ölümün koynundan alıp, hayata döndüren mucize."

Karşımda sanki gazeteci yokmuşçasına, kendi kendime konuşur gibi mırıldanmaya başladım. "Babam hızla uzandı. 'Yooo! Hayır!' Çığlık attım. Çığlığım bir süre havada asılı kaldı. Babam bıçağı avucuyla yakaladığı gibi elimden çekip aldı. Yere fırlattığı bıçak kıpkırmızıydı. Bir sürü feryat yükseldi. Dehşet içinde babama atıldım. 'Aman ya Rabbi! Elin... elin. Eyvah! Beybacığım elin...'

Babam beni kurtarırken kendi elini kesmişti. Avucundan yere oluk gibi kan akıyordu. Çılgın gibi yaralı elini ellerimin arasına aldım.

'Yetişin, yetişin!'

Herkes yanımdaydı zaten. Herkes bağırıyor, ağlıyor, inli-

yordu. 'Beybacığım... Affet... affet! Benim yüzümden... Hep benim yüzümden.'

Yüzü acıyla burkulmuştu, ama canının yandığını belli etmemeye çalışıyordu. Elini yavaşça çekti. Kan dolan avucuma dehşet içinde bakıyor ve delice titriyordum. 'Nazire,' dedi babam bayılmak üzere olan anneme. 'Kuşağını bileğime dola. İyice sık. Çabuk.'

Annem ancak Feriha ablanın yardımıyla denileni yapabildi. Fakat babamın yarasından hâlâ kan akıyordu.

Hepimiz ağlıyor, çırpınıyorduk. Babamı kucaklarsak acısı dinecek, kan duracakmış gibi sarılmıştık ona. Annem, babamın çantasından oksijenli su, pamuk ve tentürdiyot getirdi. Tentürdiyodun nasıl yaktığını biz kızlar iyi biliriz. Düşüp dizimizi kanattığımız zaman sürüldüğünde çılgınlar gibi bağırırdık acıdan. Canım babam o gün hiç ağlamadı. Çığlık da atmadı. Sadece tentürdiyotlu pamuk yarasına değince yüz hatları kasıldı, dudaklarını ısırdı. Başını yana çevirdi. 'Acımadı, acımadı,' derken gülümsemeye çalışıyordu. Fakat beyhudeydi elbette. Biliyorduk acının yüreğine çöktüğünü. Kafa kafaya verip hep birlikte avucuna üfledik.

Annem, elini sararken babam sağlam eliyle benim gözyaşlarımı sildi. 'Korkma,' dedi. Hıçkırıklar içindeydim. 'Hep benim yüzümden oldu!'

'Hiç de bile senin yüzünden değil... Acemilik işte.' Sırıtmaya çalıştı. 'Sapını yakalayacaktım ama tutturamadım. Hem ne olmuş, alt tarafı bir kesik. Tentürdiyot bastık, bir de dikiş attım mı tamam, bir şeycik kalmaz merak etme.' Bu ikinci yalanıydı babamın. Göz göze geldik. Ona sevgiyle, pişmanlıkla baktığımı, içimden, 'Seni koca yalancı.' dediğimi hatırlıyorum."

Durdum. Derin bin nefes aldım. Şeref Demirel alık alık yüzüme bakıyordu. Ruhumdaki gel gitleri anlamayacağından korkuyordum. Elimde olmadan bir kere daha göğüs geçir-

dim. "Onu severdim," diye mırıldandım. "Hem de çok. Beni Mithat Sadullah'la evlendireceğini öğrenince bana ihanet ettiğini düşünmüştüm. Evet, ben babamı hep sevdim. Fakat hiçbir zaman o anki kadar sevmemiştim. Babamı o gün bütün kalbimle, bütün ruhumla, bütün beynimle sevdim. O günden sonra hep öyle kaldı. Bilmem duygularımı anlatabildim mi evladım?"

Evladım, bir şey demedi.

Yüzüme bakmaya devam etti. Anlamamıştı tabii. Ondan bunu beklemek belki de haksızlıktı. O anı yaşayan o değildi ki. Belki de genç kızlık hezeyanı diye düşünmüştü. Üzerinde durmadım. "Babam sağlam eliyle tekrar saçlarımı okşadı," dedim yavaşça, "'Konuşmamız gereken çok şey var kızım,' dedi tane tane."

O ana kadar gıkı çıkmayan, anlattıklarımı nefes kesen bir film seyreder gibi dinleyen muhabir birden kıpırdadı. "Konuştunuz mu?"

"Konuşmadım," dememi bekliyordu.

Başımı salladım. Erkek egemenliğine isyanımı alkışlamaya niyetlenirken hayal kırıklığına uğradığını gizleyemedi.

"Yaaa."

Ama ne yapabilirdim ki? Onu sevindirmek, kahraman bir kız olduğumu göstermek için yalan söyleyecek değildim ya. Olan olmuştu. Annemin dediği doğruydu. Alnına ne yazılmışsa o oluyordu işte. Asıl egemen olan oydu: Kader!

Yine de muhabirin yüzüne bakmadan, "Yenildiğimi biliyordum," dedim yekten. "Babasının elini kesmesine yüreği elvermeyen ben, dik başlılığım ve bencilliğimle, kendi canıma kıyarak onu nasıl cehennem ateşlerine atabilirdim?"

Göz ucuyla baktım. Beni anladığına veya ayıpladığına dair en ufak bir ipucu göremedim Şeref Demirel'in yüzünde. "Canın isterse," diye homurdandım içimden. Kimse, kadere

boyun eğdiği için bir başkasını suçlayıp ayıplayamaz. Kim yazgısına söz geçirebilmiş de ben beceremişim ki?

İnadına, ona babamın boynuna nasıl sarıldığımı, tütün kokan ellerini öpüp öpüp başıma koyduğumu, onun kanıyla yüzümün, üstümün başımın kan içinde kaldığını uzun uzun anlattım. "Yenildin kızım, diyordum içimden de. 'Kaybettin.' Belki inanmayacaksın genç adam, ama yenilgiyi kabullenmek o anda babamı kanlar içinde gördüğümdeki kadar canımı yakmadı. Aklım fikrim babamın yaralı elindeydi. Yaranın hâlâ kanadığı annemin avucuna sardığı kuşağın kızarmasından belliydi."

"Hastaneye götürmediniz mi?"

Tanrı aşkına o günleri ne sanıyor bu çocuk? Kadın kısmı aklına esti mi sokağa çıkıp oraya buraya gidemezdi ki. Hele savaşın sebep olduğu yoksulluk ve fukaralığın tetiklediği hırsızların, uğursuzların sokaklarda cirit attığı İstanbul'da.

"Komşumuzun küçük oğlunu babamın yakınlarda oturan bir doktor arkadaşına gönderdik. Allah razı olsun koşturup geldi. Bizi ortalıktan uzaklaştırdılar. Annem, sıcak su filan götürdü. Babamın 'Ben yaparım,' diye inat ettiği işi doktor yaptı. Yarayı dikti."

Etli bir elin dikilmesi gözümün önünde canlanınca dehşete kapılmış, yine ağlamaya başlamıştım. Şimdi de o günkü gibi içim acıyla kıyıldı, yüzüm burkuldu. O sahneyi silmek için anlatmaya devam ettim.

"Akşam yemeğinden önce babamla bahçeye çıktık. Çakıllı yolda yan yana yürüdük baba kız. O gün yaşadığımız korkunç olaya rağmen hiç o andaki kadar mutlu olmadığımı düşündüğüm kalmış aklımda.

'Elin nasıl beybacığım?'

'Korkma... Bak, sargıya kan çıkmıyor artık. Dikiş de atıldı. Bir iki güne kadar kapanır.'

'Çok acıdı mı?'

Ne aptalca soru değil mi? Ama insanlar böyle şaşkın ve çaresizken lafları akıllı mı, değil mi diye tartamıyor. 'Eh, birazcık,' dedi babam. 'Biliyorsun yalan söylemeyi beceremem.' Bu da doğruydu. Hiç beceememişti. Sonra durdu. 'Şükûfe... Şimdi söyle bakayım bana. Neden onunla evlenmek istemiyorsun?' diye sordu.

'Çok küçüğüm baba.'

'Küçük mü? Daha birkaç gün önce, bana çocuk muamelesi yapmayın diyen sen değil miydin benim güzel şairem?'

Bendim tabii. Cevap veremedim. Omuz silktim sadece. 'Çok sinir biri,' diye tısladım sonra. 'Beni çıldırtıyor. Herkese tepeden bakıyor. Mağrur. Övünmekten çatlayacak. Kendini dünyanın merkezi zannediyor. Üstelik Alamancı. Nefret ediyorum ondan.' Babam kıs kıs güldü. Çok şaşırmıştım. Gülmek için hiç uygun zaman değildi çünkü. 'Bak sen şu işe. Demek nefret ediyorsun ondan. Peki... Büyük aşkların büyük nefretlerden doğduğunu hiç duymadın mı?' Başımı önüme eğdim... Duymuştum."

Muhabirle göz göze geldik. Ne diyeceğimi çok merak ettiği belliydi. "Utanıyordum babamla bu konuları konuşmaya ama..."

"Ama mecbursunuz," dedi dik dik.

"Evet, mecburdum."

"Yoksa söylemediniz mi?"

"Hayır, hayır söyledim."

Sustum. Başımı önüme eğdim. Ne aptalca şey değil mi? Altmış yıl sonra bile babama verdiğim cevabı tekrarlamaya utandığımı fark ettim.

"Ne dediniz? Bu çok önemli efendim."

"Sıkıştırma beni. Söylüyorum işte... Şey dedim... 'Onu sevmiyorum beybacığım,' dedim. Ohhh. Söyledim işte. Memnun oldun mu?"

Asıl memnun olan bendim. O akşamüstü de aynen böyle olmuştu. Manolya ağacının altında babama onu sevmiyorum dediğimde de üstümden büyük bir yük kalktığını hissetmiştim.

"Babam, 'Ama o senin için deli divane,' diye atıldı hemen. 'Çocuk bugün Harbiye'ye bana geldi. Ne dedi biliyor musun?' Ne dediğini hiç merak etmemiştim.

Babamın ondan 'Çocuk,' diye bahsetmesine ise çok şaşırmıştım. Hatta galiba gülmüştüm bile. Mithat Sadullah neredeyse her gün bir bahaneyle nezarete, babama uğruyormuş.

'Buradan geçiyordum, bir uğrayayım dedim efendim.'

'Bir makale için nezarette birine uğramam lazımdı, gelmişken size de...'

'Cevat Paşa çağırmış. Buraya kadar gelmişken sizi çiğneyip geçemezdim, değil mi efendim?'

'Hekimi validem için bir reçete yazdı. İlacı yaptırdık, fakat dokundu, uğrayıp size bir danışmak istedim efendim.'

Bunları birbiri ardına sıralarken babacığım beni güldürmek için bir yandan da Mithat Sadullah'ın sesini, hareketlerini, elini kolunu sinek kovalar gibi sallayarak konuşmasını taklit ediyordu. Sonra yüzüme baktı.

Benim 'ne maksatla geliyormuş,' diye sormayacağımı anlayınca babam devam etmek zorunda kaldı. Mithat Sadullah, Şükûfe hanımefendinin en kalbi hayranıymış... Hayranlığı sadece sanatla alakalı değilmiş... Beni bahtiyar etmek için her emrime amade olduğuna hem vallah, hem billah söz veriyormuş... Yeter ki, Şükûfe hanımefendi, ona ne istediğini söylesinmiş... Şimdi bile gözümün önünde. Babam bunları adamın taklidini yaparak sıralarken elimde olmadan gülmüştüm. 'O zaman kolay beybacığım,' dedim. 'Madem beni bahtiyar etmeye bu kadar arzulu. Benden uzak dursun yeter.'"

Zavallı babacığım, diye devam edecektim, ama Şeref Demirel fırsat vermedi.

"İşte bu!"

Onu ilk defa bu kadar atak görmüştüm. Üzerinde eğreti duran molla halini atmış, Hasene'nin kulağıma fısıldadığı adam olmuştu.

Eylemde değil, sözde devrimci.

Aklımdan geçenleri okumuş gibi kuşkuyla yüzüme baktı. "Gerçekten söylediniz değil mi efendim?"

"Şüphen mi var? Söyledim diyorum sana. Utandım. Sıkıldım ama söyledim."

"Bu utanılacak bir şey değil ki efendim. Soylu bir başkaldırış. Genç bir kızın isyanı!"

"Çakıllı yolda baba kız bir süre konuşmadan yan yana yürüdük. Ellerimiz birbirine değiyordu," diye mırıldandım neden sonra. "Biliyor musun Şeref evladım; şu anda bile zihin sahnemde ayaklarını sürüyerek çakılları konuşturan bir kız yürüyor."

Muhabir bir şey demeden lafın gerisini bekliyordu.

"Babam aniden," diye devam ettim, "'Peki ne istiyorsun kızım?' diye sordu. Tereddütsüz cevap verdim hemen:

'Okumak istiyorum beybacığım.'"

Şeref Demirel yine heyecanlandı. Ayağa kalkmasından yine, "İşte bu," diyeceğini anladım. "Dinle... Buralar çok önemli," dedim aksi aksi. "Babama Darülfünun'a gitmek istediğimi söyledim. 'Muallim olmak, bağımsızlığımı, hürriyetimi, kazanmak, maişetimi kendim çıkarmak istiyorum. Ne olur kızma babacığım.' Babam durdu. Ben de..."

"Bravo, bravo! Peki, babanız kızının bu onurlu devrimci başkaldırışını nasıl karşıladı?"

"Onurlu devrimci başkaldırış ha!" Güldüm. "Allah aşkına; nereden buluyorsun bu ağdalı lafları? Nasıl karşılayacak?

'Ne var bunda kızacak,' dedi önce. 'Aferin. Okumalısın elbette. Fakat biliyorsun, Darülfünun'a kızları almıyorlar.' Benim öğrendiğimi tahmin etmediği için ipe un sermeye çalışıyordu.

'Kızlar için açılan Darülfünun var,' dedim ciddi ciddi. '*İnas* diyorlar adına. Üç yılmış.' Başını sallayıp güldü. 'Benim akıllı kızım, her şeyi araştırmış demek. Fakat oraya da ancak kızın babasının veya hanımın kocasının izniyle kayıt yapıyorlar,' dedi. Son umut olarak bu bahaneye sarıldığını biliyordum."

"Peki, oraya gitmenize izin verdi mi?"

"Hayır. İzni kocama bıraktı. 'Şükûfe güzel kızım,' dedi. 'Evlenmen okumana mâni olmaz. Biz senin tahsil görmenle iftihar ederiz. Mithat Sadullah irfanı yüksek bir çocuk. Bunu anlayışla karşılayacaktır. Evlendiğinizde kocanla bu meseleyi aranızda halledersiniz.' Onu akşam yemeğine çağıracakmış. Benim okumak arzusunda olduğumu ona açacakmış."

Şeref Demirel'in yüzündeki zafer ifadesi soluyordu. "Yani sizi sevmediğiniz biriyle evlendirme fikrinden vaz geçmedi; öyle mi?"

"Demin bana yakıştırdığın devrimci ayaklanma çöktü evladım," dedim açıktan gülerek. "Alkışın boşa gitti."

Bir süre hiçbir şey demeden yüzüme baktı. Neden sonra oturdu. Kâğıdı kalemi aldı. "Sonra? Sonra ne oldu efendim?"

Şaştım kaldım. Sonra mı? Hâlâ sonrasını mı soruyor bu?

"Hiç," dedim ifademe acı bir gülümseme ekleyerek. "Ne olabilir; evlendim."

Muhabir boğazına bir şey kaçmış gibi öksürdü.

"Düğünden bir hafta, on gün sonra babam, annemle gitti. Ben Mithat Sadullah'ın Cihangir'deki evine taşındım. Yeniköy'deki köşkü kapatmamışlardı. Feriha abla, Muhsine ve Bedai ile birlikte oradaydı. Tahminimin aksine onları da götürmediler. Arkadaki küçük müştemilatta yaşayan Rıza amca üç kıza göz kulak oluyordu."

19

İstanbul / Bakırköy – Huzurevi

O gitti, kendimle baş başa kaldım.

Öylece oturuyorum. Ellerim kucağımda. Şeref Demirel anlattıklarımdan o günlerdeki ruh halimle ilgili ne çıkardı acaba? İlle bir şey çıkarması gerekir mi, onu da bilmiyorum. Adamı üç, dört defa görmüştüm alt tarafı. Üstelik onun kendisini anladığından bile kuşkuluydum. "Beni anlasan ne olur, anlamasan ne olur?" diye söylendim arkasından.

İçimden bir ses, "Hadi oradan," dedi. "Hayatının sayfalarını ne kadar hevesle o adamın önüne açtığını fark etmediğimi mi sanıyorsun?"

Hevesle? Şeref'e hevesle mi anlatıyordum hayatımı? Bunalımlarımı? Korkularımı. Yalnızlığımı? Gerçekten hevesle mi anlatıyordum?

"Hiç de bile değil. Önce bana yalan söyledi. Benimle görüşmesini Hasene'nin istediğini söyledi. Ben de Hasene'yi kırmamak için..."

Bir kahkaha koptu kafamın içinde. Tam şeytana uygun ölümcül bir kahkaha.

"Bunak ihtiyar. Başkalarını inandırabilirsin, ama kendini kandıramazsın. Ben senin yarattığın öteki senim ve ölünceye kadar seni sorgulamakla görevliyim."

Ya Rabbi; kurtulamayacak mıyım bundan ben? Gölgem gibi peşimde. Kendimi bildim bileli. "Kes sesini," diye payladım içimde tıslayan sesi. "Hayat benim..."

"Ya bundan sonrası?"

"Bundan sonrası mı? Ne demek istiyorsun?"

"Cehennemi de anlatacak mısın ona? Sonra onu..."

Onun adını ağzına almaması için, "Sus," diye homurdandım. "Sus."

Öylece kaldım. Anlatacak mıydım sahiden? Kimseye söylemediğim bir sürü şey anlatmıştım o genç gazeteciye. Buraya kadar gelmiştim, ama bundan sonrası? Fırtınalarım, kâbuslarım... Bedenimin olmasa da kalbimin ihanetleri... İntikamlarım, şımarıklığım, kibirim... Sonra... sonra o tek kurşun!

Ellerim kucağımda oturup kaldım. En iyi becerdiğim şeyi yapmaya karar verdim. Kendimi kapatmaya. Gidip pencerenin önündeki sandalyeye oturdum. Gözüm aşağıda gidip gelen arabalarda, koşuşan insanlardaydı, ama aklım?

Çocuğa evlilik hayatımı anlatacak değildim herhalde. Düğünümü... İlk geceyi. Bu ihtimal bile yanaklarımda yangına sebep oldu.

En iyisi birkaç satır bir şey yazıp ona göndermekti.

"Sevgili Şeref Beyefendi."

Elimde olmadan kıkırdadım. Yüzü gözümün önüne geldi. Bir burjuvaymış gibi hitap etmem delirtirdi her halde onu.

"Şeref yoldaş!"

Yok; buna da kızar. Alay ettiğimi düşünürdü.

"Şeref, evladım..."

En iyisi bu. Belki evladım demekten vazgeçer sadece ismiyle hitap ederim. Bakalım.

"Sana anlattıklarımın kapandığını sandığım yaralarımı yeniden kanattığını fark ettim. Hem bu daha başlangıç... Sonra

anlatacağım veya senin öğrenmek isteyeceğin ayrıntılar... Yok, yok. Bunu yapamayacağım... Bu ihtiyar kadını affet. Buraya kadar anlattıklarımı sana emanet ediyorum. Ne yaparsan yap... Belki de şu andaki kızgınlığının gereğini yapar, kaseti ve notlarını atarsın. Ben olsam öyle yapardım. Başarılar evladım. Ve Allahaısmarladık."

Eee, imza?

Tabii "Şükûfe Nihal!"

İçimdeki habis yine kıkırdadı. "Ya da kısaca... Korkak."

Salak şey! Benim için birçok şey söylenebilir. "Kaç insanın hayatını alt üst etti," bile denebilir önümden, arkamdan. Eyvallah. Ama bu, bu denemez işte. Çünkü hiçbir zaman korkak olmadım ben. Aksine üstüne üstüne yürüdüm hayatın. Aşkın... Hatta ölümün bile.

Kafamın içinde bir ıslık dolaştı. Alaylı bir ıslık.

"Ben hiç korkak olmadım diyene de bak sen."

Lanet olsun! Şeref Demirel'e mektup göndererek röportaja devam edemeyeceğimi bildirmekten vazgeçtim. Çocuk anılarla yüzleşmekten korktuğumu düşünürdü haklı olarak.

Yapılacak tek şey, gelmesini beklemek ve kararımı yüzüne söylemekti.

"Bu kadar! Bitti. Seni tanıdığıma memnun oldum."

Tahta bavulumdan bir kitap çıkarır, imzalayıp verirdim.

"Bir sevda yorgunundan devrim yolcusuna... İmza: Açmayan çiçek."

Neden bilmem, birden boğazıma bir düğüm gelip oturdu. Yutkundum. "Ne yapıyorsun sen?" diye azarladım kendimi. "Ağlayacak mısın yoksa? Ama neden?"

*

Ağladım mı?

Hatırlamıyorum. Başım önüme düşünce irkildim. İçim geçmişti demek. Oda karanlıktı. Caddedeki lambalar yanmıştı. Onların çirkin turuncu aydınlığı yukarı kadar gelmese de benim odanın karanlığı içinde kaybolmamı önlüyordu.

Koltuktaydım. Boynumun, omzumun ağrısına bakılırsa epey olmuştu uyuklayalı. Bereket rüya görmedim. Gördüysem bile hatırlamıyorum. Sevindim. Bu iyiydi işte. Rüyalardan nefret ediyorum artık. İyi veya kötü, uyanınca gördüğüm bilinçaltı sergisini neye yoracağımı düşünmek canımı sıkıyor, hatta çoğu zaman paniklememe sebep oluyor. İşin yoksa sor.

"Ayşe kızım, rüyada yaprak görmek nedir; biliyor musun?"

"Aaa, çok iyi... Yeşil iyidir abla. Murattır. Bir dileğin olacak."

Alay eder gibi. Hiçbir muradı kalmayan birine söylenecek laf mı bu? Ne dileğim olacak ki?

"Ya yaprak sararmış kızarmış, daldan düşüp rüzgârın önünde uçuyorsa?"

"Çok güzel... Sevineceksin, mutluluktan uçacaksın. Oğlun ziyarete gelir belki."

Aklına ilk gelenin *ölüm* olduğunu anlamıyorum sanki. Beni korkutmamak için yalan söylüyor aklı sıra.

Her gece dua ediyorum. Çocukluğumdan beri yaparım bunu. Nazire Sultan'ın öğrettiği duaları. Sonra kendi icat ettiklerim var. Kendi dilimle, kendi bildiğim, inandığım, kabul ettiğim gibi... Hiçbiri şey saklamadan yaptığım yakarışlar. Son zamanlarda araya bunu da sıkıştırıyorum.

"Allah'ım bana rüya gösterme. Rüyalardan beni koru..."

Fakat beni dinlemiyor!

*

Olmadı.

Çocuk gittiğinden beri içimde bir sıkıntı var. Röportajdan vazgeçmeyi bu yüzden kurmuştum kafamda. Anılarımı bir yabancıyla, yayınlanırsa bir sürü yabancıyla paylaşacak olmanın buna sebep olduğunu sanıyordum. Bunların kaçı beni anlayabilir diye düşündüm. Beni üzen, yıkan, mutlandıran, sevdamsı gönül dalgalanmalarımı, heyecanlarımı, zevklerimi kim benim gibi hissedebilir? Bir kavuşmanın, bir ayrılığın ruhumda yarattığı duygulara belki de gülebilirler. Ya da hoyratça omuz silkerler.

Röportajdan caymayı düşünmeme sebep olan tereddütlerim bunlardı. Şeref Demirel'e bu işten vazgeçtiğimi söylemeye karar verince rahatlayacağımı, bir ferahlık hissedeceğimi sanmıştım. Yanılmışım. İçimdeki sıkıntı daha da arttı.

Oysa onunla konuşurken daha rahattım galiba. Yıllarca içimde mayalanan duyguları bir başkasıyla paylaşmanın insanı rahatlatacağına inanmazdım. Ama gerçek buydu. Ona bir şeyler anlattıkça üstümden bir yük kalkıyordu. Çocuğa anlattıklarımı gazetesi neşreder mi onu bile bilmiyorum daha. Şeref bu konuda bir garanti vermemişti zaten. Yayınlanırsa okuyucuların ilgisini çeker mi, ya da kaç kişi bu hayattan bir Şükûfe Nihal'in gelip geçmekte olduğuyla ilgilenir; onu da bilmiyorum. Ama bunun önemi yok. Önemli olan hayatımın sayfalarını bir yabancının önünde karıştırınca, sırlarımı paylaştıkça günah çıkartırcasına anlattıkça kendimi daha rahat, daha özgür, daha anlamlı hissedip hissetmiyor olmam.

Kendi kendime başımı sallayarak bu düşüncemi onayladım.

Yine sorguya çekti içimdeki. "Eeee, söylesene. O koca gözlüklüyle konuşurken kendini daha özgür, daha anlamlı hissediyor musun, hissetmiyor musun?"

"Hissediyorum," dedim karşımdaki duvara doğru. Sonra pencereden dışarıdaki caddeye baktım.

"Evet, hissediyorum! Hissediyorum!" diye haykırdım.

"Karar verilmiştir," dedim içimden. "Günah çıkartmaya devam edeceğim."

İçime çöreklenen sıkıntının kanatlandığını hissettim. Odamın karanlığı azalır gibi oldu.

Fakat öteki ben rahat durmuyordu.

"Günah çıkartacaksın demek... Bütün sırlarını sayıp dökecek misin?"

"Evet."

"Onu da mı?"

Omuz silktim. "Bilmiyorum... Emin değilim."

Kafamın içinde kendi sesimi duydum.

"Ben bir günah daha işledim peder!" Yılan ıslığı gibiydi ses. "Ona böyle mi diyeceksin kadın? 'Anlat,' dediğinde ne cevap vereceksin peki? *Susturduğun yüreğin* sırrını da ortaya dökecek misin?"

Susturduğum yürek!

İşte bütün mesele bu!

Susturduğum yüreğin sırrı!

En büyük günahım!

Öfkeyle doğruldum. Dizimdeki, belimdeki ağrılarla doğrulmak kolay değildi ama o kadar kızgındım ki, bir çırpıda dikiliverdim. Sanık sandalyesinde oturuyormuşum gibi geldi o anda. Mahşerde bir mahkeme kurulmuş, beni sorguya çekiyorlardı sanki.

İhtiyatla kapıya yürüdüm, koridordan yansıyan ışıkta el yordamıyla düğmeyi bulup elektriği yaktım.

Floresan ışığı karanlığı boğdu. Beynimi kemiren yılan hâlâ içimdeydi, bundan emindim, ama hiç olmazsa tıslamasını kesmişti. Ruhumun derinliklerindeki gizli inlerinden birine çöreklenmiş olmalıydı.

"Oh olsun," diye homurdandım. "Seni gömdüm."

Aslında bu buz beyazı ışıktan nefret ediyorum. Üşütüyor beni. Ama bu sefer aldırmadım.

İçimdeki sıkıntı kaybolmuştu.

İşaretti bu. Yüklerimden kurtulmalıydım. Yaklaşan sona geldiğimde, ebedi yolculuğa bir serçe kadar hafif çıkmak istiyorsam sırlarımı paylaşmaya devam etmeliydim. Şeref Demirel yine gelirse ve röportaja devam etmemi isterse anlatacaktım.

Yatağımın kenarına iliştim. Ellerimle yüzümü kapadım. "Osman," diye seslendim. "Beni affet. Bu sırrı bir günah gibi içimde saklayarak ölemem."

20

İstanbul / Cihangir
Yaz, 1917

Hayatı cehenneme çevirmekte hangimiz daha başarılıyız acaba?

Ben mi, kocam mı?

Bana kalırsa o. Beni delirtiyor. Evlendikten sonra bizim Yeniköy'deki evde sergilediği ukala ama kibar görüntüsünü bırakması fazla uzunu sürmedi. Üzerinde zaten eğreti duran kibarlıktan soyununca geriye kimseye önem vermeyen, kendine sevdalı, Alaman muhibbi kaldı. Sadece bu özelliği bile beni çıldırtmaya yetiyor.

Yeni evlendiğimiz halde benden çok, kapımızı aşındıran arkadaşlarıyla ilgileniyor. Onları seviyor kocam. Buna önce çok şaşırdım, fakat sonunda arkadaşlarına duyduğu sevginin sebebini buldum: Adamlar içlerinden geçse bile onu itiraz etmeden dinliyor:

"Efendim bana göre Vekiller heyetinin şark siyaseti tamamen yanlış."

"Tehcir kararı mecburiyetten kaynaklanmış olabilir, lakin hükümet etmek kolay yolu seçmek değildir. Bir başka çare bulmak iktiza ederdi. Bak; şimdi ne oldu, kimseye anlatamı-

yoruz içimizdeki Ermenilerin bize ihanet edip, arkamızdan hançerlemeye kalktığını. İyi mi oldu?"

Masanın etrafında ne kadar arkadaşı varsa başlarını sallıyor.

"En uygun olan çare Berlin'in o vakitler bize telkin ettiği siyaseti tatbik etmekti. Dinlemediler. Bizim topraklarda gözü olan Çar da ne yaptı?"

Kimin haddine cevap vermek? Biri söylese bile kocamın bir kulağından girer, diğerinden çıkardı nasıl olsa. "Sürdü Ermenileri üstümüze; iyi mi oldu?"

Bu sefer, "olmadı," dercesine sallanıyor arkadaş başları.

"Şimdi de hata ediyorlar efendim, hata. Millici siyasetle bir yere varılmaz. Umumi Harp bu. Bence Erkan-ı Harbiye başkanlığını derhal bir Alaman mareşaline vermek lazım. Alaman generallerini oraya buraya dağıttılar. Olmaz efendim, başkomutan bizden, cephe hattındaki ondan olmaz. Harp, baştan ayağa tek elden yönetilmeli. Bu işi Alaman'dan iyi bilecek değil ya bizim sırmalılar."

Onu duymamak için evin en uzak köşelerine gidiyorum. Boğulacak gibi oluyorum bazen.

Ha, tabii bir de gelenlerin yanında bana "ciğim", "cığımlı" seslenmesine dayanamıyorum.

"Karım diye söylemiyorum, lakin Şükûfeciğim mutfakta da sanatta olduğu kadar mahirdir... Elbasan tavasını mutlaka tatmalısınız."

Al bakalım! İnsanlar beğenmeseler de mecburen, "Ooo, elinize sağlık. Pek leziz olmuş," demek zorunda kalıyorlar.

Bana da "İstirham ederim, afiyet olsun," demek düşüyor tabii. Utançtan kıpkırmızı oluyorum. Çünkü yalan! Yemeklerimizi ev işlerini görsün diye aldığımız kadın yapıyor. Hatice teyze. Ayrıca, elbasan tava gibi ağır yemekleri beceremeyecek kadar genç ve tecrübesizim. Nazire Sultan ve Feriha ablam

mutfağa beni sokmazdı ki yemek pişirmeyi öğreneyim. Masaya yemekleri getirip götüren Hatice teyzenin yüzüne bakamıyorum utancımdan.

Ben de intikamımı almak için elimden geleni ardıma koymuyorum tabii. Yüzüme karşı "Çok kaprislisin," diye sesini yükseltmesine sebep olacak kadar bunaltıyorum onu.

Hiçbir şeyi beğenmiyorum mesela

Her şeye ağız burun kıvırıyorum.

"Akşam yemeğe misafirim var," dese aksileniyorum.

"Aman yine mi?"

Arkadaş mecmuasında yayınladığı şiirimde dizgi yanlışı mı buldum? Yandı. Mecmuayı önüne atıp kıyameti kopartıyorum:

"Biraz dikkat efendim, biraz itina beklemek hakkım değil mi? Sanata saygı bu mudur? İnsan karısının şiirine azıcık itina etmez mi?"

"*İtina eksikliği*"nin de cezası var. Üç gün! Üç gün konuşmuyorum onunla. Ha duvar, ha Şükûfe! Bayılıyorum bu halime.

Hani, "Seninle evlendiğime beni pişman ettin. Hayatımı cehenneme çevirdin," dese kızmayacak, mutlu bile olacağım.

Kocam? Aman ya Rabbi! Ona "Kocam," demeye dilim hâlâ alışmadı.

Bazen "Mithat," bazen "Sadullah." Bazen ikisi birden; "Mithat Sadullah."

*

Evde yalnız kaldığım bir gün Nazire Sultan'ın nasihatleri çınladı kulağımda.

"*Kız kısmının* başı önde olacak Şükûfe."

"Şeytan, *kız kısmının* eteğine dolanır durur."

"*Kız kısmının* gözleri velfecr okumayacak."

"*Kız kısmı* çok gülmez, çok konuşmaz. Ne o öyle çan çan çene."

"İyi aile kızına göz süzme, dudak bükme, gerdan kırma, orasını burasını gösterme yakışmaz. Biz de iyi aileyiz unutma."

"Sus kızım sus. Allah aşkına sus. Yeter."

Bin yıldır, on bin yıldır, belki daha fazla zamandan beri kız kısmına söylenen lafların tekrarıydı bunlar. Böyle gelmiş, böyle gidiyordu. Ama artık gitmemeliydi.

Ya sevda?

Nazire Sultan'ın sevda reçetesi de basitti. "Her şey vakti saatinde. *Kadın kısmının* sevdasına Rabbim, nikâh şartıyla müsaade etmiştir."

Bu düpedüz esaretti. İkinci sınıf olmaktı. Yeri erkekten, belki daha bilmem nelerden sonra gelen yaratıktı kadın! Böyle bir şey nasıl kabul edilebilirdi? Bir zinciri eksikti kadınların; öyle mi? Bir de demir parmaklıklar! Aslında evlerin kadınların hapishaneleri olduğunu anlamaya başlamıştım. Sadece annem, sadece Osmanlı kadınları değil, bütün kadınlar aynı durumdaydı. Binlerce yıldır. İlahi yazgıydı bu. Erkek hükmedecek, kadın boynunu bükecekti.

Hayır. Ben buna razı olmayacaktım. Esareti kabul etmeyecektim. O anda bu kadere isyan etmeye karar verdim.

*

Dünyada savaş vardı.

Erkekler birbirini imha ediyordu. Çoğu ne için savaştığını bile bilmiyordu yemin ederim. Harbin en kanlı günleri, benim, Şükûfeciğin tazecik hayatının erkek işgaline girdiği günlere denk düşmüştü.

Her şeye isyanım vardı. Nazire Sultan'ın öğütlerine, erkek boyunduruğuna, Mithat Sadullah'ın paylaşmadığım, bencil sevdasına. Hepsinden beteri tüm kadınlara. Dünyanın neresinde yaşıyorlarsa, hangi millete, dine, mensup olurlarsa ol-

sunlar, erkek karşısında düşürüldüğü küçültücü, aşağılayıcı durumun kaderi olduğuna inanan, kanan, iman eden ne kadar kadın varsa hepsine.

Öylesine öfke doluydum ki, "Bu kaderi kabul etmiyorum," diye homurdanıp, iç çekmek, ağlamak yetmiyordu bana. Taşmalıydım. Haykırmalıydım. Beni yiyip bitiren irini kusmalıydım. Elimden gelen tek şeyi yaptım. Yazdım. İsyanımı kaleme aldım.

Şöyle başlamıştım.

"Dövüşüyorlar, boğuşuyorlar..."

Arkası bentleri yıka yıka gelmişti isyanımın:

"...hiçbiri diğerini tanıyamıyor, kim olduklarını, nereden geldiklerini, nereye gideceklerini bile bilmiyorlar. Yalnız uyuşuk bir eziyet sessizliğinde kendileri de farkında olmayarak günden güne biraz daha eziliyorlar. Hatta daha düşüyorlar."

Peki, kim bu vahşi katliama sebep olanlar? Krallar, nazırlar, paşalar mı? Hayır, milyon kere hayır! Asıl suçlu kadınlar. Dünyanın bütün anaları. Çünkü oğullarına kadınların efendisi olmadıklarını öğretmediler. Aksine dünyanın bütün nimetlerinin onun için yaratıldığına inandırdılar onları. Böylece kendilerini doğuranın da bir kadın olduğunu unutup, kadını horlayan, döven, söven, ezen bir mahlûkat yarattılar. Canı ne isterse yapabilir onlar. Çünkü erkektir. İsterse, ihanet, namus, gurur teranesiyle koynuna aldığı kadını öldürmek bile hakkıdır. Çünkü o erkektir. Tanrıdan sonra gelen en yücedir! Ya öteki? Öteki, alt tarafı 'avrat kısmı'dır. Erkeğin, kulu, kölesi, elinin kiridir. Atılabilir. Satılabilir. İşte bütün mesele kadınları mal gören bu kabullenmedir. Anaların boyun eğmişliğidir. İşte bu yüzden anasının kınalı kuzusu olan erkeklerin hepsi, başka anaların kuzularını boğazlıyor. İyi ama analar neden oğullarına onları ancak sevginin mutlu edip yüceltebileceğini, şefkati, paylaşmayı öğretmeyi bilemedi. Kadın kalbinin,

aklının, kudretinin, ilahi sanılan korkunç yazgılarını değiştirecek tek güç olduğunu bilmiyorlar da ondan. Öyleyse benim onlara da bir çift lafım olmalıydı. Erkeğe boyun eğmiş tüm analara, karılara, ablalara, kız kardeşlere.

"... Çünkü kabahat sende, çünkü sen onlara hiçbir vakit onların annesi olduğunu hatırlatmadın... Yükselmeden yaşamak aşağılanmaktır. Başındaki taçla, muhteşem sarı siyah halkalar seni yükseltmez. Biraz düşün yükselmeyi sağlayan gerçek araçları. Amaçları bul, bilginin süslenmişiyle bak ne aydınlık ve saygıdeğer olacaksın."

Fikirlerimi yazmakla kalmadım. *Kadın Mecmuası*'na gönderdim. Nasıl olsa yazımı adamın biri okuyacak, "Neşrolunmaz bu. Aile kutsiyetine aykırı," diye kaldırıp atacaktı.

Yanıldım. Yazım mecmuada kocaman çıktı.

Mithat Sadullah'ın dergiyi önüme atıp, "Benim küçük Amazonum kılıç kuşanmış demek," diye alay etmesine bile aldırmadım.

"Öyle," dedim dik dik. "Daha dur bakalım. Kılıç kından sıyrılmadı. Yay gerilmedi, ok savrulmadı. Top, tüfek siperlere sürülmedi."

"Onun için mi bana kocam demeye dilin varmıyor Şükûfe? Kendini Amazon savaşçısı ilan ettiğin için mi?"

Bir şey demedim. Sadece arkadaşlarım Cihangir'de oturduğumuz apartman dairesinde beni ziyarete geldiklerinde mecburen "kocam" diye bahsediyorum ondan. Herkesin ev halimizi bilmesine gerek yok. Ama asla Nazire Sultan'ın babama dediği gibi "bey", "Beyciğim" filan diyemiyorum. Yalancıktan bile olsa.

Önemli değil. Onun da böyle bir beklentisi yok zaten.

Benden istediği üç şey var.

Bir: Arkadaşlarının yanında birbirini seven yeni evli çift

görüntüsünü gölgeleyecek söz ve davranışlardan kaçınmam.

İki: Yazmaya devam etmem. –Çünkü artık *Arkadaş* dergisinin en beğenilen yazarıyım– Osman'ın anlattığına göre –ki bunu bize her gelişinde söylüyor– bir sürü insan mecmua idarehanesine uğrayıp beni soruyor.

İnanıyorum ona. Çünkü kocamın neredeyse hemen her gün bizi ziyarete gelen ortağının bir kere bile yalanını yakalamadım. Osman Fahri biraz melankolik, ne melankoliği insanın içine sıkıntılar getirecek kadar kasvetli, ezik, mahcup bir adam. Ama asla kocam gibi yalancı değil.

Mithat'ın üçüncü beklentisi de geceleri koynuna girmem tabii.

Gerçi düğün gecemizden sayarsam bunun için on yedi gün dişini sıkıp beklemesi gerekti, ama sonunda muradına erdi. O da İnas Darülfünunu'na kaydolabilmem için idarenin istediği "rıza istidası"nı imzalaması sayesinde oldu.

Düğünün ertesi sabahı dilekçeyi koydum önüne. Bilmezden geldi.

"Ne bu?"

"Darülfünun için rıza muvafakatnamesi."

"Ama Şükûfeciğim, yeni evlendik daha. Ne acelesi var? Mektepler açılırken veririz."

"Sömestr tatilinden sonrasına da kayıt alıyorlarmış, öğrendim."

"Ona da daha üç dört ay var Şükûfe."

Bugün, yarın diye on altı gün ipe un serdi. Beni oyaladı.

"Bir şeyi unutuyorsun," dedim kıyameti kopardığım akşam. "Ben Miralay Abdullah Ahmet Bey'in kızıyım, Mithat. Bizim kitabımızda söz sözdür. Beni istemeye geldiğin akşam hem vallah, hem billah dedin babama."

"İyi ya sözüm söz... Lakin daha..."

"Daha ne?"

Gözlerini belerterek baktı suratıma. "Lakini şu. Evlendik ama daha karı koca olmadık Şükûfe! Bu kadar kapris yeter artık. Irzına tasallut etmemi mi bekliyorsun benden yoksa?"

Tırnaklarını suratına geçirmeye hazır bir kedi gibi baktım ben de. "Buna cesaret eder misin?"

Birden yumuşadı. O kibar, güler yüzlü, ukala maskesini taktı yüzüne.

"Seni ne kadar sevdiğimi anlarsın diye dayandım, sabrettim Şükûfe. Ama insaf et. İki hafta oldu evleneli... Tahammülüm kalmadı artık."

Eh! Doğruya doğru. Bunda haklıydı. Madem 'kader,' deyip yazgıma boyun eğmiştim, madem baba sözünden çıkılmaz diye onunla evlenmeye razı olmuştum, o zaman mecburdum.

Hele Darülfünun'a kaydolabilmem için rıza dilekçesini imzalamasını sağlayacaksa.

İkimiz de ertesi gece muradımıza erdik.

Ben imzalı dilekçeme, Mithat bana kavuştu!

Sabah uyandığımda yanımda onun yattığını görünce paniğe kapıldım.

"Aman ya Rabbi; bu da kim? Ne yaptım ben?"

Az daha yataktan fırlayacaktım.

Yılan deliğinden çıktı, "Kocan," diye tısladı. "Erkeğin! Hâkimin! Efendin! İtaate mecbur olduğun adam!"

İçimden, "Hiç de bile," diye bağırdım, ama ben bu hâkimiyete, bu mecburiyete isyan etsem bile herkes önümden arkamdan öyle fısıldayacaktı.

"Şükûfe Nihal'in kocası... Şükûfe'nin erkeği!"

Kavgalarımızı anneme yazsam, alacağım cevabı da biliyordum.

"Kadın kısmına kocasına itaat düşer. Vazifen bu Şükûfe."

Bu itaat lafı deli ediyor beni. Kudurtuyor. İtaat! Padişah mı bu? Ben onun kulu muyum?

Muradına erdiği gecenin sabahında yüzünde güller açıyordu Mithat'ın. Giderken Hatice teyzenin ortalıkta dolanmasına aldırmadan beni kapının arkasına ittirip öpmeye davrandı. O gittikten sonra kaç defa su döküdüm. Kendimi kirlenmiş, hatta günaha girmiş gibi hissediyordum. Kokusu tenime sinmişti. Keçe keseyle canım yanana kadar derimi yüzdüm.

Sonra odama kapandım. Çekmeceden bir kâğıt çıkardım. Bir türlü kafamı boşaltıp kendimi sözcüklere veremedim. Kaç saat geçti bilmiyorum. Hatice teyzenin seslenmesiyle irkildim. Koca sayfanın üstünde sadece iki mısra vardı.

"Ram olduysan oldun aldırma, sayma kendini köle
Allahtan başkasına kul değildir kadın, böyle belle."

*

Çok tuhaf bir durum.

Bir türlü anlam veremiyorum.

Sonunda mecbur kalıp Mithat'a açtım.

"Ortağın..."

"Osman Fahri mi?"

"Evet. Cenap Bey üstadın kardeşiydi; değil mi?"

"Baba bir ana ayrı kardeşler. Niye sordun?"

"Hiç, aklımda yanlış mı kaldı diye merak ettim." Biraz bekledim. Ondan ses çıkmayınca devam ettim. "Osman Bey kendi evinden çok..."

Güldü. "Osman Fahri mi?"

Kimden bahsediyorum ki? Yani bu adamla konuşurken sinirlenmemek, parlamamak mümkün değil. Yine de sakin kalmayı başardım.

"Evet. Kendi evinde yemek yemiyor galiba."

Şaşırdı. Aptal aptal baktı.

"Mithat, farkında değil misin?"

Değildi tabii. "Nereden icabetti şimdi bu laf Şükûfe?"

"Hemen her akşam yemeğe birlikte oturmamızdan." Parmaklarımla saydım. "Haftanın en az dört akşamı..."

"Hıı," dedi. Aklı başka yerdeydi. "Konuşuyoruz. İşten, mecmuadan filan. Şimdi kitap diye tutturdu biliyorsun."

Biliyordum elbette. Her akşam Osman'ın acıklı, karanlık, kasvetli mısralarını dinlemekten bıkmıştım çünkü. 'Ne dersiniz Şükûfe Hanımefendi? Beğendiniz mi? Bunu kitabıma alayım mı? Lütfen, çekinmeyin. Sizin tenkitleriniz...' diye sızlanmasından da. Böyle derler ama şair kısmı, –en azından ben öyleyim– tenkit edilmekten hoşlanmaz. Biri bir kulp buldu mu o gece uyku tutmaz beni. Bunu bildiğim için, "Aaa tabii," diye geçiştiriyordum Osman'ın sorusunu ama bu beni üzüyor, içimi acıtıyordu.

Mithat'a böyle demedim. "İş konuşmalarınız idarehanede bitmiyor demek."

"Ben memnun olduğunu düşünüyordum."

Gözlerindeki parıltıyı görünce afalladım. Benim Osman Fahri ile baş başa kalmak istediğimi filan mı sanıyordu bu adam?

"Yok canım. Ne münasebet."

"Gelmesini istemiyor musun yani?"

Osman'ın mahzun, ağlamanın eşiğindeymiş gibi bakan yüzü gözümün önünde belirince, "İstemiyorum," diyemedim. Aslında istemediğimden de emin değildim zaten.

"Bana ne. Senin ortağın. Sadece merak ettim. Bir evi var; değil mi?"

"Hıı var. Karşıda."

Daha fazla üstüne gitmedim.

*

Osman konusu yine açıldı.

Bu sefer Mithat başladı.

"Az daha söylemeyi unutacaktım. Osman Fahri bir tablo yapmış."

Resim yaptığını biliyordum. Bazen yemek masasında kâğıdı kalemi çıkarır, kara kalem bir şeyler çizerdi. Mesela beni... Mithat'ı... Dallarını rüzgâra bırakmış kuru bir ağacı... Bir Boğaz vapurunu.

Resimden anlamam. Fakat çalakalem karalamış olmasına rağmen hiç de fena değildi çizdikleri. Güya belli etmeden benim resmimi çizdiği akşam onu masada unutmuştu. Bana nasıl bu kadar benzettiğine şaşırdım. Sonraki gelişinde –yani ertesi akşam– çıkarıp vermek istedim. Kabul etmedi.

"Siz de kalsın Şükûfe Hanımefendi. Hatıra. Beğenmediyseniz yırtabi..."

"Yooo, olur mu öyle şey. Beğendim," demekten başka çarem yoktu.

"Ne tablosu yapmış?"

"Yağlıboya. Bir hayli büyükmüş. Söylediydi, ama aklımdan çıktı."

İyi de Osman Fahri'nin büyük bir yağlıboya tablo yapmasından bana ne?

"Osman'ın senden bir ricası var."

"Rica mı?"

Kıkır kıkır güldüm. "İnşallah ona modellik yapmamı filan istemiyordur."

Aslında böyle bir istek gelirse şaşıracağımı sanmıyorum. Çünkü kaç defa onu yüz hatlarımı ezberlemek istermiş gibi bakarken yakalamıştım.

Mithat da güldü. "Yok canım. Öyle bir şey demedi."

İçimden, "Adam modellik yapmamı istese ne dersin acaba?" diye geçti. "Ne istiyor peki?"

"Tabloyu senin için yapmış. Hediye edecek. 'Eğer Şükûfe Hanımefendi mahsur görmezse, sabah vapurdan inince size uğrar kapıdan kendisine teslim ederim,' dedi. Ta Beyazıt'a kadar taşımak zorunda kalmazmış."

Al bakalım!

Reddetme şansın olmayan bir istek daha.

'Şükûfe Hanımefendi mahsur görmezse!'

Ne demek bu? Mahsur görsen bir türlü, görmesen bir türlü.

Akşamlar bitti, sıra gündüzlere geldi. Tabloyu kapıdan atıp gidecek değil ya. İçeri buyur edeceksin elbette. Hatice teyze kahve yapacak.

Üstelik, "Mahsurlu," desem, kendime güvenim yokmuş gibi olacak. Aslında Mithat'ın, "Bir zahmet buraya getir, akşam eve ben götürürüm," demesi lazım, ama ondan böyle incelikler beklememem gerektiğini öğrenmiştim artık.

"Yok canım," diye mırıldandım isteksizce. "Ne mahsuru olacak?"

21

İstanbul / Cihangir
Yaz, 1917

Osman Fahri geldi.

Kapıyı Hatice teyze açtı. Ben de hole çıktım.

Battaniyeye sarılmış, İngiliz sicimleriyle sıkıca bağlanmış kocaman bir şey. Önce içeri girmedi. Oldukça ağır olmalıydı. Kadın ancak Osman'ın yardımıyla içeri alabildi. Hatice teyzenin tabloyu duvara iyice yasladığına emin olduktan sonra bana döndü. "Lütfen bağışlayınız Şükûfe," dedi ezeli ve ebedi mahcup ifadesiyle. "İdarehaneye kadar taşımamak için sizi rahatsız ettim."

Buraya kadar nasıl taşıdığına şaşırmıştım zaten.

"Yoo, rica ederim," filan diye bir şeyler geveledim. "Zahmet etmişsiniz."

"Umarım beğenirsiniz."

"Mutlaka çok güzel olmuştur."

Kapıda öylece dikilmiş yüzüme bakıyordu. İkram bekleyen yavru bir kediye benzettim. Yapabileceğim tek şey vardı. Onu içeri buyur etmek.

"Eee," dedim. "Onu açıp bana göstermeyecek misiniz?"

Büyük bir hevesle girdi. En nefret ettiğim hareketi yaptı. Ayağındaki potini çıkarmaya yeltendi. "Çıkarmayın, çıkarmayın," diye müdahale ettim hemen. "Burada açalım."

İngiliz sicimlerini Hatice teyzenin getirdiği bıçakla kesti. Battaniye sargısını açmak, sicim kesmekten biraz daha fazla zaman aldı. Battaniyenin bir köşesini kaldırdılar. Tablo bir de kalın kâğıtlara sarılmış, sicimle bağlanmıştı. Tekrar bıçağa davranıldı.

Osman Fahri, "Lütfen," dedi. "Arkanızı dönmenizi rica etsem haddimi aşmış mı olurum?"

Boynumu büktüm. Osman'ın tarzı buydu. İsteklerini, reddedilmesi mümkünsüz sorularla dile getirirdi. Döndüm.

Kâğıdın yırtılırken çıkardığı sesi duydum. "Bakabilir miyim artık?"

"Ah bir dakika. Size doğru çeviriyorum... Tamam... Dönebilirsiniz..."

Döndüm! Elimde olmadan ağzımdan bir çığlık koptu.

"Aaaa!"

Çok şaşırdım. Hatta hayal kırıklığına uğradım. Osman'ın yüz hatlarımı ezberlercesine bakmasından benim yağlıboya portremi yaptığını filan sanmıştım... Ama bu... bu bambaşka bir şeydi. Şaşkınlıktan elim ağzıma gitti.

Bereket Osman Fahri, hayret çığlığımı beğendiğime yordu.

"Beğendiğinize sevindim... Yani anlatamam..."

"Aaa, tabii... çok, çok..."

Gerisini bir türlü getiremedim. Tuvalin üstüne karanlık bir deniz boyanmıştı. Boğaziçi... Gece mi? Hayır. Fakat denizin üstüne karşı sırtlara doğru kat kat kara bulutlar abanmış... Ve o karanlığın içinde ağaran, parıldayan, güneş desem güneş değil, mehtap desem hiç değil. Sanki zifir karası bir duvardan Boğaziçi'ne bakan pencerede yanan bir mum. Sarı, titrek, ama insanı çağıran, kendine çeken, ona ulaşma, kucaklama arzusu uyandıran sihirli bir ışık.

Tablonun ağır çerçevesini bir ucundan tutan Hatice teyze de boynunu uzatmış gözlerini kısarak resme bakıyordu.

O da şaşırmıştı. Birden ağzımdan bir hayret sesi daha koptu. "Aaaa."

Hemen toparlandım. "Bu... çok... çok..."

Osman, mutlu ve mahcup tebessümüyle yüzümü ezberliyordu yine. "Beni ihya ettiniz," gibi bir şeyler mırıldandı. Ya da ben öyle sandım. Gözümü tablodan alamıyordum. Karanlığın üstüne, göklerden yağan kutsal bir nur seline benzettiğim gizemli ışığın göründüğü karşı sahilde siluet halinde boyanmış tepeyi tanımıştım.

"Bu... bu..." Hayretten kekelemeye başladım. "Bu tepe... bizim Cihangir'e... benziyor..."

"Orası zaten Şükûfe."

Sesi zafer çığlığı halinde çıkmıştı Osman'ın ağzından. "Tanımanızı ümit etmiştim ben de... Bütün kalbimle."

Aptal aptal baktığımın farkındaydım. "Ne?"

"Yani... İtiraf ediyorum efendim. Bu tepenin Cihangir sırtları olduğunu tanımazsanız diye korkmuyor da değildim."

Nasıl bu kadar karmaşık cümleler kuruyor bu adam diye geçti aklımdan. Cümleleri de düşünceleri kadar karmaşıktı Osman'ın. Tepenin Cihangir sırtları olduğunu anlamazsam diye korkmuyor da değilmiş. Peki, niye?

Resimdeki kara bulutlar basan tepeyi tanımam neden bu kadar önemliydi? Söyleyecek hiçbir laf gelmedi aklıma. Tabloya takılıp kalmıştı gözlerim. İçimden de "İyi ki tanıdım da zavallıyı korktuğuna uğratmadım," diye düşünüyordum o anda.

Benden ses çıkmayınca, "Biraz karanlık ama..." dedi Osman Fahri arkasını getirmeden. Devamını benim söylememi, yok canım filan diye itiraz etmemi bekliyordu.

İşin tuhafı, baktıkça beğenmeye başlamıştım bu karaları, lacivertleri ve tam ortasında kutsal ışığın göründüğü tabloyu. Fırça darbelerinde bir çığlık vardı. Bir şey fısıldıyordu bu

karanlık renkler. "Ah hayır," diye atıldım. "Evet, koyu renkler kullanmışsınız, ama şu esrarengiz ışık..."

Sanki ışığı yüzüne tutmuşum gibi yüzü aydınlanıverdi. "Evet... O ışık..." diye fısıldadı.

"Orada, emin değilim bir ev var galiba ve penceresinde kandil, lamba filan mı yanıyor? O kadar koyu karalara, ton ton lacivertlere boyadığınız ortama adeta serptiğiniz o ışık nedir?"

Osman Fahri'nin başı önüne düştü. Dudakları kıpırdadı ama sesi çıkmadı. Kendisiyle mücadele eden bir hali vardı. Adeta çırpınıyordu. Neden sonra, "O ışık..." dedi. Konuşmuyor da inliyordu sanki. "O... o sizin... portreniz Şükûfe..."

Ne! İyi ki elimde bir şey yoktu. Şaşkınlıktan düşürüp kırardım herhalde. Benim portrem mi?

"O ışık..." diye devam etti. Trans halindeydi. "Yüzünüz değil tabii... Ama yüzünüzün ifade ettiği anlam... O ışık umut... O... siz... Siz ışıksınız..."

Adamın düşüp bayılmasından korktum, hatta ölmesinden.

Ne diyeceğimi, ne yapacağımı bilemiyordum.

"Işık müjdedir Şükûfe Hanımefendi... tüm karanlıkların bir gün mutlaka ama mutlaka ağaracağını..." Devam edemedi, boğuluyordu. Yutkundu. Sonra bir çırpıda, "Müjdeliyor," diye tamamladı cümlesini. "Işık karanlığı boğar... Işık umuttur. Işık varsa umut da var demektir."

Aniden döndü. "Ben artık müsaadenizi isteyeyim."

Kaçıyordu.

Hâlâ açık duran kapıya yürüdü. Ortam loş olmasına rağmen yüzünün kireç kestiğini görebildim. "Beğendiğiniz için müteşekkirim."

Bir şey söylemeliydim artık. "Rica ederim... ben... şey..." filan dedim. "Buraya kadar bunu... Zahmet..."

"Umudum artık sizin."

İrkildim. Ne diyor bu diye geçti aklımdan. Ne ima etmeye çalışıyor? Cenap Bey'in kardeşi, Mithat Sadullah'ın ortağı, en birinci arkadaşı; onun evinde, onun karısına kur mu yapıyor?

Kendime mi, aklımdan geçene mi bilmiyorum, ama güldüm. "Yok canım," dedim içimden. Olacak şey değil. Osman Fahri bu. Utangaç, melankolik, romantik... Şairane laflar etmeye gayret ediyor. Hepsi bu. Benimkisi fesatlık.

Fakat yine de "Umut mu?" demekten kendimi alamadım. Üstelik bir kaşımın kalkmasına ve sesimin biraz çatallı çıkmasına da izin verdim.

"Şey," diye mırıldandı. "Tablonun adı. *Karanlıktan Doğan Umut*."

Aniden bu koca, ağır şeyi kapımıza getirmemiş, bunca acayip lafı kekelememiş gibi bambaşka biri oluverdi. "İdarehaneye götürülecek bir şey varsa götüreyim hanımefendi."

*

Beni "Umut,"la baş başa bırakıp gitti.

Hayır. Resmen kaçtı.

Karanlıktan Doğan Umut'a bakakaldım.

Karanlıktı filan ama güzel resimdi. İnsanı içine çekiyordu. Ressamından adını da öğrenince bir anlam ve güzellik kazanmış gibi görünmeye başlamıştı gözüme. Osman'ın sözünü hatırladım... "O ışık umut... O sizin ışığınız Şükûfe."

Kafamın içinde yine o rahatsızlık veren "Acaba?" sorusu gezindi. Cevabım yine aynıydı:

"Yok canım."

Kabiliyetli adam Osman Fahri. Hem şairlik hem ressamlık böyle tuhaf yapıyordu insanı demek.

Ya ben? Ben az mı tuhaftım?

Hatice teyze kapıyı kapatınca bana döndü. "Bu şeyi..." Sesini iyice düşürmüştü. "Ne yapmamı istiyorsun kızım?"

Haklıydı kadın. Umut ne olacaktı? Osman Fahri belki bu akşam da gelir, eserini göremezse çok kırılırdı mutlaka.

"Salonda bir kenara koyalım. Akşam Mithat gelince bir karar versin."

•

Akşam beraber geldiler.

Mithat, "Nasıl?" dedi keyifle. "Çok güzel değil mi? Şu renklere bak."

Renk diye tek bir şey vardı. Karanlığın içindeki sarı, titrek ışık.

Nereye asacağına karar vermesi uzun sürmedi. Belki de Osman benim beğendiğimi söyleyince yolda karar vermişti. Ressamın bu tabloyu karısını hayal ederek yaptığından ve söylediklerinden haberi var mıydı bilmiyorum. Bir şey demedim.

Bir sanatçının sözlerinden kendine kur yapıldığı anlamı çıkaran sıradan bir kadın olarak görünmek istemiyordum elbette. Hem kursa kur. Ne var bunda, diyordum. Karşılığı olmadıktan, sınırı aşmadıktan sonra.

İki erkek bir gayret ağır çerçeveli umudu salonun duvarına astı.

Üçümüz karşısına geçip baktık.

Osman yemekten sonra bize yeni yazdığı bir iki mısraı okudu. İkisinde de bana bakıyordu. "Eee," dedi Mithat. "Sen bir şey yazmadın mı bugün Şükûfeciğim?"

Birden, "Işık," diye attım. "Yeni başladım. Sadece bir kıta daha."

Osman heyecanla ellerini çırptı. Yanakları al aldı. Tel gözlüğünün berisinde gözleri pırıl pırıldı. "Olsun. Lütfeder okursanız..."

Lütfettim. O anda aklıma gelen lafları sıraladım.

"Işık rehberse karanlıkta yolunu kaybedene
Sevdalı biçare pervaneye kollarında ölüm
Köpüren sularıyla coşan ırmak der ki sevene
Sevda bilmeyene aldırma, gül geç gönlüm."

Osman'a bakmadım. Gözlerindeki hüznü görürsem yaptığıma pişman olmaktan korktum.

Evimde artık bana Osman Fahri'nin umudu bakıyor.

"Karanlıktan Doğan Umut."

22

İstanbul / Cihangir
Yaz, 1917

"Anne? Anneciğim?"

İrkildim. Biri sesleniyordu.

"Kim o?"

Cevap vermedi. Bir çocuktu galiba. Emin olamadım. Alışılmadık bir şeydi bu. Umumi Harp, fukaralık, yoksulluk, kıtlık yüzünden İstanbul'un çocuk cıvıltılarıyla çınlayan sokakları ne zamandır suskundu. Çocuksu mutluluklar terk etmişti şehri. Kimse gülmüyordu ki çocuklar gülsün. O yüzden inanamadım sevinçli bir çocuk sesini duyunca.

Neye, nasıl sevineceklerdi çocuklar? Kiminin babası, ağabeyi, amcası, dayısı adını bile duymadıkları bir yerde askerdi. Öldü mü, kaldı mı haber alamıyorlardı. Askeriye'den "sarı zarf" geldiğinde de içindeki korkunç gerçek çocuklardan saklanmaya çalışılıyordu.

"Babandan..." diyordu anneler gözyaşlarını göstermemek için başlarını çevirerek. "Yakında dönecekmiş. Seni pek özlediğini söylüyor. Biz de cevap yazarken kâğıda senin elini çizip gönderelim."

Hemen her evde oynanıyordu bu oyun.

Belki de anlıyordu çocuklar yalanı. Gidenin bir daha dönmeyeceğini seziyorlardı. Kim bilir. Fakat ses etmiyor, yüze vurmuyor, ama gece sessiz gözyaşlarıyla ıslatıyorlardı yastıklarını.

"Anne... Anneciğim!"

Hayır. Yanılmıyorum. Bu sefer gayet net duydum. Bir çocuk vardı. Annesine sesleniyordu. Kalkıp pencereye yürüdüm.

Kimse yok.

Sokak neredeyse bomboş. Yiyecek bir şey bulamadığı için derisi kemiklerine yapışmış bir kedi mecalsiz adımlarla bir bahçe duvarına yaklaştı. Sıçramak istedi. Yapamadı. Kedilerde bile duvara tırmanacak güç kalmamıştı.

Bir süre daha pencereden aşağıdaki sokağa baktım.

Bir adam çıktı köşeden. Bastonunu taşlara tık tık vurarak yürüyüp gözden kayboldu.

"Dön masana kızım," dedim içimden. Çocuk daha ilerdeki evlerden birinin bahçesinde olabilirdi. Sandalyeme otururken biraz başım döndü, bereket çabuk geçti.

Kız mıydı acaba? Yoksa oğlan mı? Oğlan olsa sesi biraz daha...

"Saçmalıyorsun Şükûfe," diye payladım kendimi. "Küçük bir oğlandan Mithat'ın sesini bekliyorsun?"

"Anne... Anneciğim..."

İşte... Yine duydum. Bir çocuk vardı. Annesini arıyordu.

Aman ya Rabbi, sesi ne kadar da güzeldi. Minik bir derede çakıl taşlarının üstünde neşeden havaya küçük fiskeler sıçratarak akan su gibi.

"Anne... Anneciğim..."

"Cevap versene kadın." diye söylendim kendi kendime. Gerildim. Hatta kızdım. Ne yapıyordu bu kadın? İnsan çocuğuyla ilgilenmez mi hiç?

"Anneciğim..."

Çocuğun sesi çok yakından geldi bu sefer... Sanki evin içinden.

"Anneciğim... bak... ben geldim."

Ona yardım etmeliydim. Annesine kavuşması için bir şeyler yapmalıydım.

"Gel," diye fısıldadım. "Gel yavrum." Tutsun diye elimi uzattım. Tutmadı. "Neredesin canım. Gel. Seni annene götüreyim."

Tekrar kalkmaya niyetlendim ama her şey alt üst oldu. Bir şey müthiş bir şangırtıyla düşüp kırıldı. Elime sert bir şey çarptı.

"Neredesin?" dedim tekrar soluk soluğa. "Gel, gel."

Karanlıktan başka bir şey göremedim. Kendi soluğumdan başka da bir ses duyamadım.

Çalışma odası olarak kullandığım odada buldum kendimi. Kanepede yatıyordum. Çok şaşırdım buna. Az önce masada değil miydim ben? Kafam karıştı. "Ne oluyor sana kızım?" diye homurdandım içinden. "Topla kendini." Gözlerimi kapattım. Düşünmeye çalışırken hatırladım. Biraz okumak için kanepeye uzanmıştım. Fakat o vakit dışarısı aydınlıktı. Oysa şimdi akşamdı. Masamdaki idare lambası yanıyordu. Hatice teyze yakmıştı belli ki. Başımı biraz çevirince yerdeki kitabı gördüm.

Ortada çocuk filan da yoktu tabii. Tuhaf bir burukluk hissettim içimde.

Rüya!

Okurken uyuyup kalmış ve rüya görmüştüm demek.

"Anne, anneciğim," diye seslenen çocuk.

Sessiz, boş sokak. Bastonunu tık tık taşlara vurarak yürüyen adam. Duvara sıçrayamayan kedi... hepsi rüyaydı.

Öyle olduğu belliydi.

Biraz toparlanınca doğruldum. Devrilmiş sehpaya ve yerdeki fincan kırıklarına takıldı gözüm. Kanepeye uzandığımda biraz ıhlamur içmiş, fincanı yandaki sehpaya bırakmıştım. Rüyamda çocuğa elimi uzatayım derken kolumu sallayınca sehpayı devirmiştim anlaşılan.

Kalktım.

Salona geçtim. Hatice teyze akşam yemeği için masayı hazırlıyordu.

"Uyuyup kalmışım," dedim.

Başını salladı. "Çok güzel uyuyordun. Uyandırmak istemedim. Her şey hazır Şükûfe Hanım kızım. Bey gelince yemekleri ısıtmaktan başka işim kalmadı. Sonra da iznin olursa..."

Mithat'ın ne zaman geleceği belli olmazdı. Ondan sonra gecenin bir vaktinde karanlık sokaklarda ne işi vardı kadıncağızın?

"Sen git Hatice teyze. Yemekleri ben ısıtırım."

Evine gitmek için sabırsızlandığı belliydi ama yine de istekli görünmeye çalışmadı.

"Sana zahmet olmasın kızım."

"Olmaz olmaz. Tembel kedi gibi uyuklayacağıma biraz iş yapayım."

*

Hatice teyze gitti.

Mithat geldi.

İnanamadım, yalnızdı. Osman Fahri yoktu yanında. Başkaları da. Yemeği baş başa yiyecektik.

"Ne yiyeceğiz bakalım?"

Her akşamki klasik soruydu bu. Arkasından, "Kurt gibi acıktım. Seni bile yiyebilirim Şükûfe," gelecekti. Erkek kabalığının üstüne serpilmiş sevgi sosuydu bu. Yanılmadım.

"Çok açım. Seni bile yiyebilirim haberin olsun."

Hatice teyze olsa yemekleri sayıp dökerdi. Benim cevabım farklı oldu:

"Allah ne verdiyse."

"Aman yine mi fasulye?" Mithat sızlanınca tepkim hep aynıdır:

"Bunu bulduğuna şükret. Bunu yiyemeyen insanlar var."

Fakat bu akşam ne Mithat'ın dediklerine kulak verdim ne de kabalıklarına. Kafamın içinde rüyamdaki çocuğun sesi vardı yalnızca.

"Anne... Anneciğim... Bak ben geldim..."

Ne anlama geliyordu bu rüya?

Bir o tarafa çektim, bir bu tarafa, ama hiçbir mana veremedim.

Ah keşke dedim sabaha karşı içimden. "Bir de çocuğun yüzünü görebilseydim rüyamda."

Hatice teyze sabah erkenden geldi. Mithat Sadullah evi tütün kokutmakla meşguldü daha. Kapıdan girer girmez onu öksürüğe boğan duman bulutunun içinden geçen kadının ilk işi mutfak penceresini açmak oldu.

Biraz su verip kulağına sokuldum.

"Bir arkadaşım," diye fısıldadım. "Rüyasında çocuk görmüş..."

Başını kaldırıp gözlerime baktı.

"Çocuk mu?"

Umursamaz görünmeye çalıştım. "Hı hı. Daha doğrusu, çocuğu görmemiş, ama sesini duymuş."

Gözleri hâlâ gözlerimdeydi.

"Arkadaşım, Hatice teyzeye soruver diye rica etti. Bu rüyayı neye yormak lazım diye."

"Ses duymuş he mi?"

Hatice teyzenin "He mi?" diye sormasına bayılıyorum. Boynuna sarılıp tombul yanaklarını çimdiklemek geliyor içimden. "He, çocuk sesi ama."

"Ses iyidir," dedi Hatice teyze. "Haberdir."

Gözünü kırpmadan bana bakıyordu hâlâ. En sonunda ben kaçırdım bakışlarımı.

"Sesin ne dediğini de duymuş mu arkadaşın?"

"Duymuş." Gerisini söylemeye utandım. Hatice teyze rüyayı gören "arkadaş"ın ben olduğumu anladı mı acaba, diye takıldı aklıma. Kahretsin. Neden bu kadar önemsemiştim ki? Alt tarafı aptalca bir rüyaydı işte.

"Ne diyormuş peki? Arkadaşın onu da dedi mi?"

Artık vazgeçsem, mutfaktan çıkıp gitsem bile Hatice teyzenin peşimden geleceğini anladım. Anlamamışsa bile kuşkulanmıştı. Kendi ağzımla yakalanmıştım. "Çocuğu görmemiş. Sesini duymuş sadece... Birkaç defa... Şey demiş çocuk. 'Anne... Anneciğim.'" Sesimi inceltip çocuğu taklit etmeye çalıştığımı fark edince kıpkırmızı oldum.

"Bu kadar mı?"

"Bir de... şey... demiş. Yani arkadaşım öyle söyledi. 'Anne... Anneciğim... Bak, ben geldim.' Bilmiyorum artık kız böyle anlattı."

Nihayet arkasını döndü. Bardağına biraz daha su almak için küpe eğildi. "Şükûfe," diye fısıldadı yüzüme bakmadan. "Arkadaşına söyle. Cafer Ağa hazretlerinin türbesinde fukaraya ekmek dağıtıp dokuz mum yaksın."

23

İstanbul / Bakırköy – Huzurevi
Güz, 1972

Canım sıkılıyor.

Şeref Demirel yine kayıp. Belki de artık gelmez.

Kendi bilir. Ben de onu mu anlatsam, bunu mu anlatsam diye ruhumu kantara vurmaktan kurtulmuş olurum.

Oysa gizliden gizliye ona Osman Fahri'den bahsetmeye karar vermiştim.

Osman için.

Ama birazcık.

Mutlaka kendisinden bahsetmemi isterdi. Hayatımdan nasıl gelip geçtiğini insanlar bilsin isterdi...

Günde iki fasıl pencereden benimkileri gözlemekle oyalandım. Araları iyi görünüyor. Durağa beraber geliyorlar. Kız ara sıra oğlanın anlattığı bir şeye gülüyor. Çocuk yaman canım. Pek ciddi. Aptal, kızların hayatı bu kadar ciddiye alan adamlardan pek hoşlanmadığını bakalım ne zaman anlayacak? İnşallah çabuk fark edersin oğlum, diye dua ettim ona. Ben yıllar sonra, –keşfimin artık işime yaramayacağı çağlara erdiğimde– hemcinslerimin köşe kapmaca oynayan çocuklara benzediklerini fark ettim. Hani oyuncular birer köşe tutar, herkes ortadaki

ebeye köşesini kaptırmadan başka köşedeki biriyle yer değiştirmeye çalışır ya. O oyun. Herkes pür dikkattir. Hatta ciddi ve tedbirlidir. Bilmeyen biri ortada bir oyun değil de ciddi, gerginlik yaratan bir durum olduğunu bile sanabilir.

İki oyuncunun kolları uzatabildikleri kadar birbirine uzanır. Bedenleri ileri doğru gerilir de gerilir. Ebe birinin yeterince uzaklaşmasını kollar ki koşup o köşeyi ele geçirerek ebelikten kurtulsun. Oyuncular ebeyi aldatmak için bir iki adım uzaklaşır gibi yapar fakat onun en ufak hareketinde geri zıplarlar. Gerilim zirvededir. Soluklar bile tutulur. Ebe bir tarafa atılınca, köşesini kaptırmak istemeyen oyuncu şen kahkahalarla, çığlık çığlığa köşesine döner. Kadınların da biraz böyle olduğunu keşfettim iş işten geçtikten sonra.

Galiba bizim, –hele gençlik yıllarında– hayata ciddi yaklaşma, olaylardan ciddi sonuçlar çıkarma arzumuzun bir sınırı var. Kadın, gülmek, oynamak, kelebekler gibi dans etmek, suratsız bir güzellikle değil, şen, hatta şuh kahkahalarıyla ilgiyi üzerinde toplamaktan hoşlanıyor. *Ateş böcekleri* gibi ışık saçan, etraflarında pır pır kanat çırpan, onları güldürüp neşelendirmeyi beceren erkekleri seviyor.

Mesela ben. Yalan yok. Ben böyleydim.

Hep ateş böceği aradım. Bu yüzden kazandım, bu yüzden kaybettim.

Oturduğum yerde kıkırdadım. "Bak şimdi," diye söylendim. Ne zaman böyle şeyler düşünsem aklıma kimin söylediğini hatırlayamadığım bir türkünün tek bir mısraı geliyor. Yine öyle oldu.

"*Cihar attım, şeş oynadım.*"

Hilebazlığın itirafı.

Aslında ben bir hilebazım! Acı ama öyle.

Bunu iş işten geçtikten sonra anladım. Bunca yıl ömür denilen şeyi sırtımda taşıdıktan sonra, neşenin, kahkaha

atmanın, gülmenin, eğlenmenin, hayata hile yapmak olduğunu öğrendiğimi itiraf ediyorum. İnsanı surat asmaya, gama, kedere, kırılmalara, yalnızlıklara, kazalara, hastalıklara, ayrılıklara, ölümlere, ne bileyim daha ne kadar üzen, acı veren olumsuzluk varken bırakın gülebilmeyi, kahkahayı; bir minik gülücük bile hayata karşı hile değil de nedir?

"Ey hayat denen *zalim*! Bak, üzerime yağdırdığın bütün yıldırımlara, oklara rağmen ben gülüyorum!"

Zalim buna inanmaz! Ama aldırmamak lazım. "Her şeye rağmen hilemi yapıyorum ya!"

Yutkundum. Çok acı. Bunları ben düşünüyorum. Kalemi eline aldığı günden beri duygu tellerinde gezinen ben. Hayatı ruhunun imbiğinden damıtarak yudumlayan ben. Soylu bir ciddiyeti üzerinde pırlantalar, yakutlarla bezenmiş nadide bir gerdanlık gibi taşıyan ben. Kadının toplum içinde özgür olması, yücelmesi için mücadele eden, bu uğurda bedeller ödemiş biri olarak; ben söylüyorum.

Surat asmak, ciddi durmak, insanları üzmek beceri istemez. Fakat birini güldürebilmek zekâ gerektirir. O zekâ da ancak işte o ateş böceği dediğim erkeklerde bulunuyor. Onlar da o kadar az ki! Benim gençliğimde öyleydi. Şimdi de sayılarının arttığını sanmam. Belki de nesilleri tükendi. Kendilerini göstermekten hoşlanmaz ateş böcekleri. Mahcupturlar. O yüzden ancak gece karanlığında bir altın tozu zerresi gibi ışıldayıp kaybolurlar. Bir ateş böceği yakalayabilen kadın mutlu olur.

"Ya sen Şükûfe?" diye tısladı öteki Şükûfe. "Sen hiç ateşböceği yakalayabildin mi?"

"I-ıh!"

Kör şeytan! Yakalayamadığımı o da biliyor. "Yakalayamadım, ama," diye fısıldadım kendi kendime. "Ama... ama, benim de bir ateşböceğim oldu."

Çılgınca kahkahalar atmak geldi içimden.

"Doğru. Senin de ateşböceğin vardı Şükûfe. Ama kendini güneş kadar parlak, göz kamaştıran ışıltılar saçan biri sanıyordun ki onu fark etmedin bile. Zavallıcık senin aydınlığında kavrulup gitti."

Haklıydı. Kendi ışıltım yeter sanıyordum. Aslında karanlıklarımı ancak ateşböceğimin cılız pırıltısının aydınlatacağını anlamamıştım. Anladığımda ise çok geçti. Kavrulup gitmişti böceğim!

Off! Bir kapandayım. Kıskaçta. Kurtulmalıyım bu tuzaktan.

Lanet olsun çocuk!

Devrimciymiş!

Nâzım ezbercisi molla! Bana ettiğini beğendin mi? Alıştırdın kendini bana. Bak arıyorum seni. Özlüyorum. "Gelecek mi?" diye soruyorum kendime. Ya da "Gelmeyecek mi?"

Neden gelmiyor? Neden ruhumda yarattığı devrime kayıtsız kalıyor?

Neden gelsin ki? Evlatların geliyor mu? Hani nerede oğlun? Günay'dan da haber yok. Hamileydi. Nesi oldu acaba? Bir haber vermez mi insan?

Topal bacağımla kaç kere kalkıp adımladım şu odayı. Kapıdan pencereye altı, bir duvardan ötekine galiba on. Galiba diyorum; çünkü duvarın birinde kocaman bir gardırop var. Onu da bir adım sayarsan on işte. Hepsi bu.

Bir yatak, bir koltuk. İki sandalye, gardırobun karşısındaki duvara dayalı bir masa. Küçük bir etajer... Gardıroptaki birkaç parça esvap. Yatağın altında tahta bavulum.

Kitaplarım var bavulda. Artık kimsenin okumadığı kitaplarım. Beni unuttular. Unutturdular. Çocuk kokulu bir sınıfın kara tahtasına tebeşirle yazılmış gibi adımı kolayca sildiler.

Üstelik yalnızım. Çok yalnızım.

Yalnızlıktan bıktım. Bıktım! Bıktım!

Kimse yok. Kaç gün oldu; o da gelmedi. Şu pencereden yollarını gözlediğim Hicran'la Ümit olmasa, hayatıma, zihnime girip çıkan kimse yok.

Ah, hayır... Bir iki eski dost.

Ya mecburiyetten ya mahcubiyetten ara sıra kapıdan başını uzatan bir iki sevgili, bildik sima.

Defterim başucumda. Yanımdaki komodinin üzerinde duruyor kalem. Kaç gün oldu bilmiyorum. Ya da kaç hafta.

Tek satır yazmak gelmiyor içimden.

Sessiz sözcükler değil, ses lazım bana. Odanın içinde bir kıpırtıya ihtiyacım var. Birine... Yoksa müebbeden susacağım.

"Sustum anne, müebbeden sustum
Her taraf sis... Boğuldu bak ruhum..."

Kendi yazdığım mısralara bile yabancıyım artık. Şu bavuldaki sayfaları sararmış kitaplar da olmasa dünyadan bir Şükûfe Nihal geçtiğini kimse bilmeyecek.

Bir benimkiler var hayatımda. Hicran'la Ümit.

Belki de yoklar. Ya bunak kafamın yarattığı hayaletlerse onlar?

Aman ya Rabbi... Panik içindeyim. Tanrım, ya öyleyse, öyleyse?

Ah hayır, oradalar işte! Geldiler.

Hicran bugün çok şık. Ümit de koca paltosunun içinde kaybolmuş gibi. Aptal şey. Kafası görünmese, kızın onu yürüyen bir palto sanması işten bile değil.

Olsun. Oradalar ya. Geldiler ya... Zihnimde onlarla konuşuyorum ya.

Ah, bir de onları duyabilsem!

Başka bir ses arıyorum ben. Kendi sesimi bile unutur gibiyim.

Aniden, "Neredesiniz?" diye mırıldandığımı fark ettim.

"Neredesiniz?"

*

Öfkeyle sesimi yükselttim.

"Neredesiniz!?"

Cevap veren olmadı.

"Ayşe!"

Ondan da cevap beklemiyordum. Fakat beni şaşırttı.

"Efendim abla?" diye bağırdı koridordan.

İşte böyle. Ancak haykırınca duyuyor beni hayat. Sesimdeki hiddete dört elle sarıldım.

"Deminden beri 'Neredesiniz?' diye bağırıyorum. Neden cevap vermiyorsun?"

"Beni çağırdığını anlamadım abla."

"İlle çağırmam mı lazım? Ben çağırmadan gelip bakmak yok mu? 'Bu kadının hiç sesi çıkmıyor, öldü mü, kaldı mı,' demez mi insan?"

Ayşe, ellerini önlüğüyle kurulayarak kapıda göründü.

"Ağzından yel alsın Şükûfe ablam. O nasıl söz?"

"Dosdoğru söz. İhtiyarım ben. İhtiyar kısmı bir varmış bir yokmuş olur. Yalan mı? Bir solukluk senedim kaldı Allah'a ödeyecek. Onu da ödedim mi, sen sağ ben selamet."

Suçlu suçlu başını önüne eğdi. Sırf öfkemi ondan çıkarmak için ettiğim bunca laftan canım daha da sıkıldı, ruhum iyice kararardı. Birden kararımı verdim:

Vakit geldi.

İçimi kemiren bu evhamdan kurtulmalıyım. Bedeli ne olursa olsun.

"Gel buraya!"

"Nereye abla?"

Ay bu kız beni delirtecek. "Yanıma."

Geldi, koltuğumun yanına dikildi. Benimkilerin beklediği otobüs durağına bakmaya başladı. Bakalım, benimkiler Ayşe'nin dikkatini çekecek mi?

Heyecandan soluklarım sıklaştı. Eğer Hicran'la Ümit zihnimin yarattığı iki gölge değilse, kızın görmemesi mümkün değil. Onları Rönesans ressamları görse, başlarının üzerine aziz halkları kondurup öyle boyar resimlerini. Ya da bir bulutun üzerinde.

"Ateş böceğini gördün mü?"

Ayşe, "Ay nerede abla?" diye bir çığlık atıp havayı dövmeye başlayınca hiç niyetim yokken güldüm.

"Burnunun üstünde!"

"Ne! Anneciğim!" Daha da telaşla böcek kovmaya koyuldu.

"Hay Allah iyiliğini versin. Ne yapıyorsun?"

"Böcekten korkarım ben abla. Ay nerede? Gitti mi?"

"Gitti gitti. Bak aşağıda durakta."

İşkilli işkilli yüzüme baktı. Pencere kapalı olduğu için böceğin uçup gittiğine inanmadığı belliydi. Gittiyse bile benim aşağıdaki otobüs durağına kadar giden böceği nasıl gördüğümü merak ediyordu. Haksız değildi. Yakın gözlüğü olmadan kitabı burnuna dayasa bile okuyamayan yaşlı bir kadının ta karşı kaldırımdaki durakta ateşböceği gördüğüne kim inanır?

Biraz ferahladığımı hissettim. Hiç hesapta kitapta olmayan bir anda Ayşe saflığıyla beni eğlendirmişti. Öfke bulutlarımı kafamdan kovdum. Sesimi yumuşattım.

"Görmedin mi?"

Başını iki yana salladı. "Hani... Ben görmedim... Hem sen..."

Kızın gözlerini kocaman açarak, "Duraktaki böceği nasıl görüyorsun?" demesine fırsat vermeden atıldım.

"Duraktaki sarı saçlı kızın yanında duran çocuğa bak Ayşe."

Gözlerini kısarak uzun uzun baktı. Heyecandan, endişeden çıldırmak üzereyim.

"Hâlâ görmedin mi kızım? Sarı saçlı kızın yanında."

Ayşe'nin başını hafifçe çevirip göz ucuyla bana baktığını fark ettim. "Eeee?" Sesim titredi. "Görmedin mi kız daha?"

"Abla durakta... ben pek... aslında karanlık ya... biliyon mu?" Sonra birdenbire dönüp bana baktı ve "Aaa," diye çığlık attı. Bu bakışı anlamlandıracak halde değildim heyecandan. "Bana ne bakıyorsun kızım. Gördün mü, görmedin mi çocuğu?"

"Görmez olur muyum abla?" Tekrar pencereye döndü. "Şurada bak, yakışıklı çocuk valla."

Ya Rabbi! Şükürler olsun!

Hicran ve Ümit gölge değiller işte.

Onları benim hastalıklı ruhum yaratmamış.

Oradalar. Hayal değil, gerçekler. Ayşe de gördü onları.

Kafamı kaldırıp minnetle kızın yüzüne baktım. "Yakışıklı ha? Beğendin demek."

Pancar gibi kızardı. "Yok... şey... Aman be abla... şey işte... Lafın gelişi..."

"Gelişini, gidişini bilmem. Yakışıklı demek."

Kafası iyice karıştı. Böcek kovalarken konunun sarışın kızın yanındaki yakışıklı oğlana nasıl geldiğini anlamadığı belliydi. Bir şey demedi. Ben de kısa kesmeye karar verdim.

"Ateş böceği işte o. Sarışın kızın böceği..."

Ayşe yine boş boş yüzüme baktı. "İnşallah Hicran bunun farkındadır," diye söylendim içimden. Bu sabah kızın hal ve gidişini beğenmemiştim. Ümit'e tavırlı duruyordu. Kendini kasıyordu. Ona bin bir maskaralık yaptığını benim buradan bile anladığım çocuğa burnu havada, lütfen bakıyor gibiydi.

Kabahat Ümit'teydi tabii. Çok üstüne düşüyor Hicran'ın. Kendini ona beğendirmek için çırpınıyor. Oğlanın her hareketi, "Sensiz yaşayamam," diye inliyor.

Hata! Büyük hata. Kimse bir başkasına ölümüne âşık olduğunu belli etmemeli. Hicran'a, "Bu nasıl olsa beni çılgınca seviyor. Her kaprisime katlanır," dedirtmemeli.

"Ateşböceği mi Şükûfe abla? Onun üstünde mi?"

Ayşe hâlâ şifreyi çözmeye uğraşıyordu. Yanağını hafifçe okşayarak onu ödüllendirdim. "Böcek filan yok Ayşe. Hani sen lafın gelişi diyorsun ya, benimki de öyle işte. Ateş böceği dediğim senin yakışıklı."

Yine kızarmaya niyetlendi, sonra vaz geçti. Yeni bir soruyla beni çileden çıkarmasına fırsat vermedim.

Hicran'la Ümit'in kendi yarattığım gölgeler olabileceği kuruntusundan beni kurtardığı için Ayşe'yi ödüllendirmeye karar verdim. Sırf muziplik olsun diye, "Geç kaldın," diye fısıldadım. "Senin yakışıklıyı sarışın kız çoktan kaptı."

"Ablaaa..."

Pencereden uzaklaşıp kapıya yürüdü. "Tamam, tamam," dedim. "Şaka."

"Onları tanıyor musun?"

Sesi bir tuhaftı. Kırılmış olmalıydı şakama.

"Hem evet hem hayır. Her gün onları pencereden seyrediyorum. Kıza Hicran ismini verdim. Seninkine de Ümit dedim çıktım. Yüzlerini seçebildin değil mi?"

"Yani... Eh işte."

Kıs kıs güldüm. "Hadi oradan, 'eh'miş. Çocuğun yakışıklı olduğunu gördün ama."

Bu sefer cilve yapmadı.

"Aklımda bir şey var," dedim. "Fakat henüz karar vermedim. Kıza bir mektup yazmayı düşünüyorum."

"Mektup mu? Ama onları tanımıyorum dedin ya abla."

"Ne fark eder?"

"İnsan tanımadığı birine mektup yazar mı?"

Kestirip attım. "Benim yaşıma gelince yazar."

"Adresleri ne belli? Biliyor musun? Bilmediğin adrese nasıl göndereceksin mektubu?"

Belli etmemeye çalıştım, ama bu kız –hadi artık beni bugün mutlu ettiği için aptallığıyla demeyeyim– bir gün yüreğime indirecek.

"Seninle Ayşe. Postacım sen olacaksın."

Şaştı kaldı.

"Yaparsın değil mi? Benim için... Lütfen. Yazarsam, bir koşu durağa gider mektubu, Hicran'ın eline sıkıştırıverirsin."

Suratı allak bullak oldu. Belki de ateş böceğine göndermemi istiyordu; öyle ya.

"Belki Ümit'e yazarım. Götürür verirsin senin yakışıklıya. Oldu mu?"

Bir şey demedi. Gülecek gibi oldu. Sonra vazgeçti. Yüzüme baktı sadece. Ama gözleri "Oldu," der gibi geldi bana.

Aslında olan bir başka şey daha vardı bu durumda:

Ayşe'ye rüşvet verecektim. Rüşvet onu Ümit'e göndermemdi.

Kız, başı önde sessizce yürüdü. Utanmış rolü oynuyordu aklı sıra. Koridora çıktı. Ayak sesleri uzaklaşırken kıkırdadığını duyar gibi oldum. "Gülersin ha," dedim içimden. "Ateş böceğine göndereceğimi duydun ya nasıl da gülersin..."

24

İstanbul / Bakırköy – Huzurevi

Başucumda mırıltılar var.

"Uyuyor," dedi biri usulca. "Öğlen oldu ama..."

"Hı hı." Bu bir kadın, "Gece uykusu kaçmıştır," diye fısıldadı.

Bir kadın, bir erkek!

Uyandım. Fakat göz kapaklarımı aralamaya cesaret edemedim.

Bir gölge yanımdaki komodine uzandı. Kâğıt hışırtısı oldu.

Ne yapıyor bu? Defteri mi aldı?

Evet, sayfaları karıştırıyor.

Çok ayıp! Başkasının, hem de bir kadının yazdıklarına bakmaya utanmıyor mu?

Kim bu?

Cevabı hemen buldum.

Doktor!

Bugün Çarşamba değil ki. Yoksa Çarşamba mı? Huzurevinin doktoru Çarşamba günleri geliyor. Ne çabuk geldi Çarşamba yine! Belki de Hasene çağırmıştır doktoru, bana bir baksın diye.

İstemiyorum. Tamam, beni sevdiği için yapıyor bunu, ama adamın, "şusu var, busu var," demesinden korkuyorum. Varsa var. Yaşayıp gidiyorum işte. Kime ne?

Kadın! Eyvah; o da dişlek hemşire olmalı. Kahretsin! Yine kan alacak. Kız damarımı bulana kadar kırk yerimi delecek.

Uyandığımı belli etmemeye karar verdim. Pek güzel uyuyormuşum gibi derin soluklar aldım. Kirpiklerim kıpırdar ve uyandığımı ele verir diye gözlerimi iyice yumdum.

Adam, "Rahatsız etmeyeyim o zaman," diye fısıldadı.

"İyi," dedim ben de içimden. "Hadi güle güle. Hemşireni de al götür giderken."

Döşeme gıcırdadı. Gidiyordu.

Defter? Defteri bıraktı mı? Onu da mı götürüyor yoksa? Ne hakla?

"Ben, aşağıda salonda beklerim. Uyanınca haber verir misiniz?"

"Veririm. Dışarısı soğuk galiba."

Hoppala! Dişlek havayı soruyor. Nasıl olduğunu bilmiyor mu? Beraber geldiler ya.

"Oldukça..."

Bu daha da şaşırtıcı. Yanıldım mı? Yoksa odamdakiler doktorla dişlek hemşire değil mi?

"Eh iyi o zaman," dedi kadın yavaşça. "Aşağıda çay var. Ahmet efendiye söylerim getirir. İçiniz ısınır."

Çok şükür. Esrar çözüldü. Kadın, hemşire değil. Aşağıda çalışanlardan biri olmalı. Sesini daha önce duymadığıma eminim.

"Teşekkür ederim efendim."

Efendim mi?

Sevindim. Öbürü de doktor değil.

Peki, kim diye düşünmedim bile. Ancak bir kişi bu kadar ahenkli efendim diyebilir: O... Şeref Demirel!

Gözlerimi açıverdim. Numaradan da gerindim. Uyku sersemi gibi homurdandım.

"Ne oluyor? Kim o? Biri mi geldi?"

Evladım, anında pancar kesildi. "Çok özür dilerim efendim. Sizi uyandırdım."

"Uyandırdın tabii."

Defter elindeydi ve açıktı. Suçüstü yakalanmıştı.

"İzin alma gereği duymadan defterlerimi mi karıştırıyorsunuz?"

Mahvoldu. Yer yarılsın da içine gireyim hallerindeydi. Defteri ne yapacağına bir türlü karar veremedi. Önce bana uzattı, vazgeçip çekti. Sonra aniden elini yakmış gibi defteri komodinin üstüne atıp kaçmaya niyetlenir gibi oldu. Onu da yapamadı.

Hemşire sandığım kadın da korkudan hemen gözden kaybolmuştu.

"Ben... şey... Yani... İstemeden... oldu."

"İstemedin ama yaptın. Benim defterim o. Şahsi... Çok özel. Ve görüyorum ki hâlâ açık. Başkalarına ait şeyleri karıştırmak gibi bir huyun var galiba. Bari okumadığını söyle de kabahatin biraz hafiflesin."

"Ben... şey..."

Numaradan içimi çektim. "Yani okudun..."

Gözlerimi devirerek suratına baktım. "Eee... İtiraf et. Okudum de hadi." Sesime alaysı bir ifade verdim. "Hadi evladım. Cesaret. Okudum de."

Başını dikti. "Yalnızca son sayfayı," dedi. Sesi de bakışları gibi dikti. "Komodinin üstünde ters duruyordu ve açıktı. Ben de... Son sayfayı... Okudum efendim."

Bu kadar ceza yeter dedim içimden. Fakat ona şakacıktan kızdığımı, gelmesine çok sevindiğimi, onu özlediğimi, aradığımı, utanmasam kalkıp boynuna sarılmak istediğimi, hem anlatacak çok şey biriktirdiğimi belli etmeye de niyetim yoktu.

"Son sayfa demek." Düşünüyormuş gibi yaptım. "Ne yazmışım? Hatırlayamadım. Okur musun?"

Defter elinde öylece dikiliyordu. Şaşırmıştı. "Okumamı mı istiyorsunuz efendim?"

"Okumuşsun zaten evladım. Bu sefer de yüksek sesle oku."

Bir kere daha kızardı bozardı. "Bir şiir," dedi usulca. "Yani şiiriniz. Başlığı yazmamışsınız daha. Hatırladınız mı?"

Hatırlamama gerek yoktu ki... Son sayfada ne olduğunu biliyordum zaten. Akşam yatmadan Hicran'a ne yazayım diye bir sürü müsvedde karalamış, sonra da hepsini yırtıp atmıştım. İyi düşünmeliydim. Kız belki de hoş karşılamazdı bunu. Hem, bu onların hayatı, onların aşkıydı.

"Sen kendi hayatımda aşka dair ne başardın da kıza 'Ateş böceğini kaçırma,' diye akıl vereceksin?" diye başımın etini yemişti içimdeki bütün gece.

Doğruydu, haklıydı. Vazgeçtim ben de. Buna da canım sıkıldı. Defteri yastık altından çıkarıp, son sayfaya yeni karaladığım şiiri açtım, ilk mısra yüreğimi yaktığı için öylece komodinin üstüne bıraktım.

"Hatırlayamadım," demek yerine başımı iki yana salladım. "Başlığı boş ver. Oku sen."

Şeref, defteri gözlerinin hizasına kadar kaldırdı. Gırtlağını temizledi. Ses provası niyetine, sanki çok gerekiyormuş gibi beni kasıp kavuran ilk sözcüğünü okudu.

"Neredesin..."

Tanrım, çocuğun davudi sesi beni alıp götürdü. Neler üşüşmedi ki başıma? Ne mutluluklar, ne acılar, ne sevinçler, ne ayrılıklar, ne yalnızlıklar...

"Neredesin? Toprakta mı, havada mı, suda mı?
Nasıl buldun bu vahşi gecelerde odamı?
Hasretim, şefkat, şiir, aşk dolu ellerine.
Gelsen de boş gönlüme bir hayat gibi dolsan..."

Şeref Demirel soluklanmak istermiş gibi durdu. Gırtlağındaki âdemelması inip çıkarken bana bakarak son mısraı okudu.

"Sen uyansan, ben yatsam senin yerine."

Bir sessizlik oldu. Ne o ne ben söyleyecek laf bulabiliyorduk.

Ruhum, bir de onun sesinden dinlediğim, "Neredesin? Toprakta mı, havada mı, suda mı?" mısraıyla yanıyordu. Şeref'in de son mısradaki teslimiyete kilitlendiğinin farkındaydım.

"Sen uyansan, ben yatsam yerine."

Neden sonra sessizliği o bozdu.

"Bir şey sormak istiyorum, ama yine haddimi aşmış olur muyum diye korkuyorum."

İçin için güldüm. Budala şey. Şükûfe, hayatta kime haddini aşma fırsatı verdi ki sana göz yumsun. "Numara yapma," dedim. "Sormadan, cevabını da almadan rahat etmeyeceğini biliyorum. Sor bakalım."

"Bu... bu şiir... Henüz başlığı bile konmamış. Bunu yeni mi yazdınız?"

Yüzüne baktım. Gözlük camının ardından bakan gözlerini ilk defa bu kadar donuk gördüğümü fark ettim. Asıl sormak istediği bu değildi. Beni yokluyordu önce.

"Yeni mi?" Sesimi biraz daha düşürdüm. "Şiir eskimez ki, yenisi, eskisi olsun."

"Yani, mesela bu mısraları dün gece yazmadınız öyle mi?"

Heyecanlanmıştı. Bana belli etmemek için gayret ediyordu ama soluğunun hızlandığı göğsünün inip kalkmasından anlaşılıyordu.

"Şansını zorluyorsun."

"Cevap vermeyecek misiniz?"

"Hayır. Asıl sorunu bekliyorum da ondan."

Durdu. Önce bana, sonra deftere baktı. Gözünün son mısrada olduğunu biliyordum.

"*Sen uyansan, ben yatsam yerine.*" Bir türlü karar veremiyordu.

"Ölmek istediğimi mi düşünüyorsun?"

Gözleri kocaman açıldı. "Ah hayır... ben... sadece..."

O kadar sarsıldı ki, yatağımın ayakucuna oturduğunu bile fark etmedi. "Ben..."

"Sen..." Muhabirin dizine kocaman, laubali bir şaplak attım. "Sen kocaman bir yalancısın genç adam," dedim. "Üstelik çok kötü bir yalancısın. Takıldığın o son mısradan aklımdan ölümün geçtiğini düşündün. Ne zaman yazdığımı da onun için merak ediyorsun. Mesela dün gece yazdı..."

Elini kaldırıp sözümü kesti. "Hayır efendim... Ben... Sadece kimin uyanmasını, kimin yerine uyumak istediğinizi merak ediyorum."

"İşte," dedim içinden. Gözlerimi gözlerinden ayırmadım. "Gele gele geldin bir kara taşa Şükûfe. Hadi de bakalım. Kimin uyanmasını istiyorsun?"

Birden yataktan kalkmak için davrandım. Ancak yorganı ittirdiğimde fark etti ayakucumda oturduğunu. Bir şeyler mırıldanarak özür filan dilemeye başladı. "Kalk, kalk," dedim, bir yere yetişecekmişim de aklıma yeni gelmiş gibi. "Kalkmama yardım et. Şu sabahlığımı da ver bakayım."

Dediklerimi yaptı. "Ayşe!"

İkinci seslenişimde Ayşe kahvaltı tepsimle geldi. Yanakları al aldı. Sabahın köründe allık sürmüştü suratına. Fakat bana "Günaydın," derken gözünün Şeref'te olduğunu görünce, süründüğü allığın doğal olduğunu anladım. Gece, ona gösterdiğim duraktaki ateş böceğinin hayaliyle rüyalara dalmış,

uyandığında gözlüklü ateş böceğini bulmuştu karşısında ya, mutlu ve umutluydu. Hepimiz değilse bile, kadınların çoğu böyledir. Karşılarında bir erkek gördüler mi, dizlerinin bağı çözülür. Bir de "Kadınlar duygularını, zaaflarını belli etmez," derler. Gelsinler de bizim Ayşe'yi görsünler.

Kız gittikten sonra ikimiz de bir süre konuşmadık. Çaylarımızı karıştırdık. İkimiz de sorduğu soruyu unutmuş gibiydik. Sanki o sormamıştı, ben de duymamıştım.

Bir iki yudum çay içtik.

"Evet," dedi muhabir aniden. "Kimin uyanmasını istediğinizi sormuştum. Ya da kimin yerine ölmek istediğinizi?"

Dik dik baktım yüzüne. "Vazgeçmeyeceksin değil mi evladım?"

Başını vazgeçmeyeceğim anlamında salladı.

"Şansını zorladığının farkında mısın?"

"Evet hanımefendi."

"Bu bir sır."

Gözlerini kaçırmadı. "Biliyorum. Ben de kalbinize gömdüğünüz sırrı, sizin ağzınızdan, sizin sözcüklerinizle duymak istiyorum."

Bir sessizlik daha oldu. "Ya senin sırrın," dedim sonunda. "Senin sırrın ne olacak genç adam."

Şaşırmış gibi yaptı. "Benim sırrım yok ki."

Tilki gibi güldüm. "Herkesin bir sırrı vardır. Sen sırrını açacağına söz verirsen... Ben de benimkini... Söz mü?"

Bir şey demedi.

"Benim sırrıma karşı, senin sırrın. İtiraz etmediğine göre anlaştık. Tamam... İyi anlaşma... Ben sır kutumu açacağım, ama şimdi değil... Sırası gelince..."

Beni de onun kadar şaşırtan bir hızla kalktım. Kendimi canlanmış hissediyordum. Kan daha bir hızla akıyordu sanki damarlarımda.

"Şükûfe Nihal... Açmayan tomurcuk... Bugün sana başka şeyler anlatacak."

Çantasından teybini, defterini çıkardı. Teybin düğmesine bastı. Anında kendi sesi duyuldu makineden.

"Sonra? Sonra ne oldu efendim?"

Bir sessizliğin ardından ben konuştum. "Hiç. Sonra ne olabilir? Evlendim."

Muhabir teybi durdurdu. Bu sefer kayıt düğmesine bastı.

"Tam burada kalmıştık efendim," dedi saygılı bir sesle. "Mithat Sadullah'la evliliğinizi anlatmaya başlamıştınız."

"Yanlışın var," dedim dalgın dalgın. "Cehennemi anlatıyordum."

25

İstanbul / Bakırköy – Huzurevi

Defterine bir not yazdı.

Başını kaldırıp baktı. "Size cehennem hayatı mı yaşattı?"

"Yoo," dedim. Şeref şaşırdı. Hayatımı mahvetti. Şöyle yaptı, böyle etti, diye Mithat'tan şikâyet etmemi bekliyordu.

Güldüm. "Belki de ben onun hayatını cehenneme çevirdim. Emin değilim. Ama ben... Ben kendimi cehennem alevlerinde hissediyordum. Çocuktum, evlenince birden büyümüş olmam gerektiğini düşünmüştüm tabii. Ama kendimi büyük hissedemiyordum bir türlü. Ben... Ben sadece şiir yazmak istiyordum. Beceremiyordum. Bir türlü mısraları vezne uyduramıyordum. Mefulü... mefailü... Feiülün filan. Bilirsin. Aruz. Belalı iştir. Kelimeleri vezne uydursan duygu kaybolur, demek istediğini korumaya çalışsan vezin düşer. Tam o durumdaydım senin anlayacağın. Binlerce mısra çöpü boyladı. Kahretsin. Paniğe kapıldım. Yeteneğimi kaybettiğimi düşünmeye başladım. Bu korkunç bir şeydi. Yazdığını zannederken yazamadığını fark etmek... Uykumda bile vezin sayıkladığım geceler oluyor, uyandığımda da Mithat Sadullah alay ediyordu.

'Bütün gece dizine vura vura tempo tutup mefailü failatün failün diye sayıkladın Şükûfe!'

Ne vardı bunda gülecek; öyle değil mi? Yazamıyordum işte. O kadar. Hep seninle evlendiğim için diyordum kendi kendime. Mithat şiirimin baş düşmanıydı."

"Fakat kocanız dergisinde şiirlerinizi yayınlıyordu."

"Ben de öyle diyordum kendime. 'Haksızlık etme Şükûfe... Adam seni İstanbul'un en tanınmış şairlerinden biri yaptı.' Ama korkuyordum. *Arkadaş* dergisini okuyanların beğenmesi benim şair olduğumun tasdiki anlamına gelmezdi ki. Asıl şairlerin karalamalarım hakkındaki yargıları önemliydi... Ve ben onları bilmiyordum. Belki de benim fark etmediğim bir vezin düşüklüğünü, açık sandığım hecenin aslında kapalı olduğunu görünce kim bilir neler geçiyordu akıllarından? Belki de alay ediyor, fakat babamın hatırına ses çıkarmıyorlardı."

Şeref Demirel, "Kendinize haksızlık etmişsiniz," dedi. "Eşinize de. Pek güzel şiirleriniz var o dönemde. Peki, nasıl aştınız bu duyguyu?"

Tanrım, laf dönüp dolaşıp yine ona gelmişti işte.

"Ben aşmadım," dedim yekten. Üzerinde durmamasını umarak, sıradan bir şey söylüyormuşum ifadesi takındım. "Osman sayesinde oldu canım."

"Osman mı?" Haşır huşur notlarını karıştırmaya başladı.

"Evet." Konuyu değiştirecektim ama fırsat bulamadım.

"Osman Fahri... Kocanızın ortağı olan bey değil mi? Cenap Bey'in kardeşi?"

İçimden, "Hadi bakalım," diye homurdandım. "Evet o."

Defterine baktı. "Hem şair hem ressam demişsiniz..."

"Demişimdir. Öyleydi çünkü."

"Peki, Osman Fahri Bey, sizi bu tutukluktan nasıl kurtardı?"

Biraz anlattım. Tabii, *Karanlıktan Doğan Umut* tablosundan, o koca resmi bize getirdiği gün aramızda geçen konuşmadan,

bana karşı duyguları olduğunu anladığımdan filan bahsetmedim. Fakat Mithat hâlâ yere göğe koyamıyordu onu. Ona göre Osman, arkadaşının karısını hemen her gün görmesinin uygun düşmeyeceğini anlamış, elini, ayağını çekmişti. Ona, tabloyu getirdiği gün olanları anlatmamıştım. Anlatsam ne derdi bilmiyorum. Hiçbir zaman da bilemedim. Zaten ne diyeceği umurumda da değildi. Bana kalırsa Osman Fahri sanatçı duygusallığı içinde gönlünü açmıştı bana. Hepsi o kadar. Karşılık görmeyince de hürmetle sahneden çekilmiş, bu defteri kapatmıştı. Ancak ara sıra, yazar çizer takımı bizde toplandığında geliyordu. Daha çok da Cenap Bey'le. Saygısında kusur yoktu. Bakışlarını benden kaçırmaya çalışsa da aniden başımı çevirince gözlerinin üzerimde olduğunu görüyordum. Suçüstü yakalandığını anlayınca pancar kesilip önüne bakıyordu hemen.

İyi de can kulağıyla anlatacaklarımı dinleyen Şeref Demirel'e ne diyeceğim şimdi? Bir iki öksürükten sonra, "Şey," diye mırıldandım. "Evimizdeki toplantıların birinde aruzdan dert yanmıştım. Yani Osman Fahri başımın aruzla belada olduğunu biliyordu. Bir akşam mutfakta çay servisi hazırlıyordum. Osman geldi, fakat mutfağa girmedi. Kapının orada dikiliyordu. 'Neden?' dedi.

'Neden ille vezin tutturmaya uğraşıyorsunuz Şükûfe? Neden ille aruz?'

Ama öyleydi işte. Kuralı, kaidesi vardı şiirin. Kendine şair diyen, hamurunda sanatkârlık olan herkes aruzla yazıyordu o vakitler. Aruzla yazmayana pek şair gözüyle bakılmıyordu bile. Bunları anlatınca Osman Fahri, aynı fikirde olmadığını söyledi. Ona göre sanat ve sanatçı hür olmalıydı. Hiç unutmuyorum. 'Kural, sanatın mahpushanesidir,' dedi o akşam bana.

'Kendini kurala esir etme Şükûfe. Kuralların kalemine pranga vurmasına izin verme. Duygularını, insanlara söylemek istediklerini kalıplara uydurmaya çalışma. İçinden geldiği gibi yaz. Kalıba, kaideye, ihtiyacın yok. Sözcüklerin pırıltılı. İnsan senin mısralarını okurken musikiyi ruhunda hissediyor. Bırak şu aruz esaretini.'

Daha bir sürü şey söyledi işte."

Şeref Demirel gözlerini kısmış bana bakıyordu. Aklımdan geçenleri okumaya çalıştığı belliydi. "Anladı mı ne?" diye söylendim içimden. Hemen sustum.

Bütün kritik anlarda yaptığı gibi öksürdü.

"Osman Fahri hayranınızmış efendim; öyle değil mi?"

Aman ya Rabbi!

Tehlike!

Bu konu hemen kapanmalıydı. Yoksa çorap söküğü gibi alacaktı içimdekileri.

"Tavsiyesini dinledim," dedim kısa kesmek umuduyla. "Kendimi aruz esaretinden kurtardım. Şiire yeniden kavuştum."

"Çok mutlu olmuştunuz mutlaka."

"Elbette, o sıralar iki büyük mutluluk yaşadım. Birincisi şiirden kopmadığımı anlamak, ikincisi de Mithat'ın İnas Darülfünunu'na gitmeme izin vermesi. İnas günlerini de başka bir gün anlatırım. Olur mu?"

Boynunu büktü. "Nasıl şey ederseniz efendim..."

Böyle 'şey ettiğime' pek memnun olmadığını anladım. Ama anlatmak istediğim başka şeyler vardı bugün.

"Senin anlayacağın genç adam, şiire yeniden kavuşmak, yazabildiğimi anlamak benim için çok önemliydi. Çölde kalmış birinin günler süren susuzluktan sonra yemyeşil bir vahaya, şırıl şırıl akan tertemiz bir suya kavuşması gibi. Cehennemden kaçıp mısralara sığındığım bir cennetti şiir benim için."

"Demek sizin için evliliğiniz bu kadar..."

Sözünü kestim. "Evet, bu kadar kötüydü işte. Sadece benim için değil. İkimiz için de. Ama sonra bir şey oldu..."

Hayatımda nihayet yazabileceği bir mutluluk anı bulduğunu ümit ederek başını kaldırıp baktı.

"Ne oldu efendim?"

"Bir mucize oldu."

"Mucize mi?"

"Ev-vet."

Ona gördüğüm kâbustan, Hatice teyzenin Cafer Ağa Türbesi'nde dokuz mum yakıp adak adamamı istemesinden filan da bahsetmemiştim. "Gerçek bir mucize Şeref," diye kestirip attım. "Anne oldum."

*

Muhabirin gözleri parladı.

Anne olmamın kötü giden evliliğimde bir şeyleri değiştirmiş olacağını düşündüğü belliydi.

"Necdet'i kucağıma verdiklerinde inanamadım. 'Ben anne mi oldum?' diyordum kendi kendime. 'Bu güzel, pembe yüzlü bebeciğin annesi miyim ben?' Daha dün gibiydi bahçemizde Fitnat'la oynadığım günler. Fitnat, yırtıklarından samanlar, pamuklar dökülmesine aldırmadan üstüne uyduruk elbiseler diktiğim bez bebeğimdi. Ama artık kollarımda tosuncuk bir oğlan vardı. Kanlı, canlı. Kara kara boncuk gözleriyle bana bakıyor, yeri göğü inletiyordu.

Korkmuştum. Çılgın gibi ağlıyordu oğlan. Ne yapacağımı bilmiyor, çaresizlik içinde etrafımdakilere bakınarak yardım bekliyordum. 'Emzirsene kızım,' dedi ebe kadın. 'Aç bu oğlancık.' Nasıl emzirileceğini bildiğimden bile emin değildim. Bereket, tabiat kendi yolunda ezberden gitmeyi iyi biliyor. Hatice teyzenin yakamı biraz aralamasıyla, oğlanın minik

parmaklarını göğsümde hissetmem bir oldu. Sonra minicik dudaklarını. Ardından dudak şapırtılarını duydum. Sütün dudaklarının kenarından sızışını gördüm.

Ancak o zaman, inandım. Gerçekten anne olmuştum. Kendimden başka bir candan sorumluydum. Oğlumdan. Bu sorumluluk duygusunun beni nasıl yoğuracağını bilmiyordum tabii, ama bir şeylerin eskisi gibi olmayacağı belliydi. Artık ben sandığım kadar önemli değildim. Daha doğrusu önem sıralamasında oğlum, şair Şükûfe Nihal'in önüne geçmişti. Doğrusu buydu. Öyle olmalıydı."

Şeref Demirel, bir süre beni anılarımla, duygularımla baş başa bırakmanın daha doğru olacağını düşünmüş olmalıydı. Bir şey demeden oturuyordu. Neden sonra, aklımdan neler geçtiğini anlamış gibi, "Hayatınız bir anda değişmiştir," diye mırıldandı. Bir tespitten çok temenniye benziyordu bu.

Güldüm. Ana baba olmayan biri, minicik bir canın neleri değiştireceğini nereden bilebilirdi?

"Ben de öyle olmasını umuyordum. Bu ilahi bir işaretti. Allah, çok kötü giden evliliğimin ruhumda açtığı yaralara merhem olması için göndermişti herhalde bu meleği bana. Anne olmak beni, babalık da Mithat Sadullah'ı çekip çevirir diye düşünüyordum."

Muhabir gözlerini benden kaçırdı. "Olmadı mı efendim?"

"Olmadı," dedim. "Daha o gece, ben lohusa yatağımda kendime gelmeye çalışırken kızılca kıyamet koptu. Bebeğe koyacağımız isim için birbirimize girdik. İtiraf etmek gerekirse, ben kızım olacağına inandırmıştım kendimi. Tecrübeli hanımlar da büyüyen karnıma, yüzüme, gözüme, yediğime içtiğime bakıp, 'Aaa kız bu ayol,' diyordu. Semiha ebe bile, 'Bileklerimi keserim,' diye garanti verdiydi. 'Gelinliğini görürsün inşallah Şükûfe.' Ben de kız olmasını istiyordum zaten. Bu tahminleri memnuniyetle kabullendim. Hep

kız bebek hazırlığı yaptırdım. Her şeyi pembeydi gelecek bebeğin."

Gebeliğim sırasında aklımdan geçenleri duyar gibiydim.

"Bir kızın olacak, diyordum kendime. 'Kavganın artık çok daha yüce bir amacı olacak Şükûfe. Kadının Osmanlı'daki dışlanmışlığına, sıradanlığına karşı çıkan Şükûfe Nihal'in erkek boyunduruğunun üstüne yalın kılıç gitmesine sebep olacak bir işaret.' Mutlu muyum, değil miyim düşünmüyordum o sıra."

Bir an daldım. Şeref bir sürü şeyler yazdı defterine ben düşünürken.

"Kızım," diye devam ettim sonra, "ben ve bütün hemcinslerim gibi erkek gölgesinde, ona tabi olarak yaşamamalıydı. Hür olmalıydı. Bir erkek kadar hür. Başı bulutlara değmeliydi Şükûfe Nihal'in kızının. Gökten yıldızları toplamalıydı. Erkekler hangi haklara sahipse, kızım da aynı haklara sahip olmalıydı. Osmanlı benim için değişmemişti, ama kızım için değişecekti. Mecburdu. O değişmezse ben değiştirecektim. Bunu sağlamak için var gücümle, aklımla, sanatımla mücadele edecektim. Biz, yani benim gibi düşünen kadınlar bir avuçtuk, ama kararlıydık. O güne kadar kendim için savaşmıştım. Gonca doğunca kavgamı ona adayacaktım."

"Gonca mı?"

"Ah evet. Kafamın içinde o kadar çok şey var ki, sıraya sokamıyorum. Kusura bakma. İnanır mısın, kız doğuracağıma o kadar inanmıştım ki, hiç erkek ismi düşünmedim. Günlerce kız ismi aradım. Listeler yaptım. Sonunda aklımdan gelip geçen yüzlerce isim arasından Gonca'yı seçtim. Gonca Nihal."

*

"O yıllarda kadınlar çocuklarına kendi ismini verebiliyor muydu? Babasının..."

Dik dik baktım muhabire.

"Canımı sıkma şimdi evladım. Veremiyordu tabii. Bu aklıma gelmedi mi sanıyorsun? Kafamdan atıp duruyordum hep. O vakitler soyadı yoktu. Genellikle çocuğun kendi isminden sonra babanın adı gelirdi. Şükûfe Nihal Abdullah... Gonca'yı da benim adımla Gonca Şükûfe veya Gonca Nihal, değil, Gonca Mithat diye yazacaklardı nüfusa. Ne kadar acı düşünsene."

Çocuk yine bir şeyler karaladı defterine. Şimdi ne dedim de bu kadar uzun notlar alıyor bu oğlan diye söylendim kendi kendime. Neden sonra başını kaldırıp, "Dinliyorum, devam edin," dercesine yüzüme baktı.

Çok şükür. Yaşlıların böyle uzun esler verilince söylediğini de söyleyeceğini de unutabileceğinden haberi yok mu bunun?

"Mithat oğlu olduğu için gururluydu," diye devam ettim. "Durduğu yerde duramıyordu. Akşam vakti çıktı geldi. Osman Fahri yanında. Adamı 'git lohusa şerbeti şekeri al,' diye kovaladı. Zavallı Osman; içeri girmedi. Kapı aralığından, 'Allah analı babalı büyütsün. Tebrik ederim Şükûfe Hanım,' diye seslendi sadece."

Başını uzatıp salondaki tablosunun yerinde olup olmadığını kontrol etti mi bilmiyorum artık. *Karanlıktan Doğan Umut*, bütün melankolisiyle oradaydı tabii. O akşam vakti Osman'ın merdivenlerden pat pat inen ayak seslerini duyar gibi oldum bir an.

"Ama Osman eli boş döndü. Kapıyı açan Hatice teyzeye, 'Bulamadım,' deyip gitmiş. Ortalıkta şeker yoktu ki, kırmızı şerbet şekeri olsun."

İçimi çektim. "Biraz sonra," dedim dalgın bir sesle. "Osman Fahri'nin eve girmeyip gittiğine ben de şükrettim zaten."

"Neden?"

"Yoksa onun önünde girecektik kocamla birbirimize."

Sahne olduğu gibi gözümün önünde canlanıverdi. "Mithat, durup dururken, 'Şeyh Efendi'yi çağırdım,' dedi. Kıyameti koparan da bu oldu.

'Neden?'

'Necdet'in kulağına ismini söylemesi ve ezan okuması için.'

'Necdet mi?'

Boş bulundum. 'Necdet de kim?' diye sordum. 'Oğlum,' dedi kasılarak. 'Benim aslan oğlum.'

Aslan onun oğluydu. Onu doğurmak için dokuz ay çile çeken, bir gece ve bir koca gün sancılar içinde kıvranan kadının değil. Ve aslan oğlunun ismini koymuştu bile.

'Benim fikrimi almaya gerek görmedin yani.'

'Beğenmedin mi?'

Hiç aşağıdan almadım. 'Beğenmedim.'

Böyle bir cevap beklemiyordu. Fakat çabuk toparlandı. 'Bence çok güzel bir isim. Günün anlamına pek uygun. Kahramanlık, yiğitlik manasında biliyorsun.'" Sonra bilgiç bilgiç kafasını salladığını görür gibi oldum. "'Memleketin Necdetlere ihtiyacı var.'

'O zaman Kahraman diyelim. Ya da Yiğit olsun. Neden Türkçesi varken Arapça isim koyalım oğlumuza?'

Mithat bu lafıma da pek şaşırmıştı. Alaylı bir hayretle açık kaldı ağzı. 'Ne kadar müşkülpesentsin Şükûfe. Ne olmuş Arapçadan geliyorsa? Yahu konuştuğumuz lisanın yarısı Arapça, yarısı Farsça. Öyle değil mi? Şiirlerinde bir sürü Arapça, Farsça kelime kullanıyorsun sen de.'"

O akşam çin çın çıkan sesimi yeniden duyar gibi oldum:

"'Şiirlerimi karıştırma Mithat!'

O da aşağıda kalmadı tabii. 'Karıştırırım,' diye bağırdı. 'Saçmalarsan karıştırırım.'

O anda dehşet içinde yatağımın yanındaki beşiğinde uyuyan oğluma bakmıştım.

'Şşşt! Yavaş ol. Çocuğu uyandıracaksın!'

Suratı kıpkırmızıydı. Önce eliyle ağzını kapattı, beşiğe baktı. Sonra 'Arapçaymış,' diye homurdandı. Bu kadar sinirleneceğini hiç tahmin etmemiştim. 'Arapçaymış,' diye homurdandı tekrar. 'Kendi ismin bile Farsça kadın. Unuttun mu?'

'Nasıl unutabilirim?' Umudum yoktu ama onu ikna etmeye çalıştım. 'Fakat bu benim kabahatim değil. Ben çocuğumuza kendi soyunun lisanıyla bir isim vermemizden yanayım.'

'Peki, neymiş o isim; sorabilir miyim?'

Kahretsin. Hazırlıksız yakalanmıştım. 'Ne bileyim,' filan dedim aceleyle. 'Oturur beraber düşünürüz sanıyordum.' Bunları söylerken bir taraftan da deli gibi erkek ismi arıyordum kafamın içinde."

"Peki o... yani şey... Yani kocanız... Fikrinizi sormadı mı hiç?"

Ne? Aman ya Rabbi. Ben o günleri zihnimden geçirdiğimi zannederken yine her şeyi anlatmış mıydım muhabire. Şeref Demirel araya girmese aklım hâlâ o korkunç akşamda dolanıp duruyor olacaktı herhalde.

"Sordu," dedim usulca. "Ben beraber bir isim bulabiliriz diye düşündüğümü söyleyince, aklımdaki ismi sordu. Hiç erkek bebek ismi düşünmemiştim. O anda bulmak için çabaladım."

"Buldunuz mu?"

Üzüntüyle başımı iki yana salladım.

"Ben hep böyleyimdir, evladım. Mesela biri aniden, bir şiir okumamı istese tek mısra gelmez aklıma. O akşam da Ahmet, Mehmet'ten başka isim gelmedi aklıma. Mithat gönlümü almak için elini kafamda gezdirdi.

'Canım ha ben, ha sen. Ne fark eder Şükûfe?'

Evin reisi oymuş. Oğlanın ismini koymak ona düşer diye düşünmüş. Benim itiraz edebileceğim hiç aklına gelmemiş.

İtiraz!

Acı acı gülmüştüm. 'Aman efendim, kadın kısmının evin reisine itiraz ne haddine?' Mithat zaten konuyu kapatmaya karar vermişti, 'Hadi, hadi,' dedi okşayan bir sesle. 'Necdet güzel isim. Üstelik modern. Sen modernliği seversin. Hem Şeyh Efendi'ye bebeğe Necdet ismi verdiğimi bildiren bir pusula gönderdim. Bize gelmeden Necdet ismini zikrederek bir sürü dua okumuştur.'

Eh ben de üstüne dualar okunmuş ismi değiştirmek için tutturmadım. O gece 'Olsun,' diye karar verdim. 'Oğlumu savaşıma destek veren bir kahraman olarak yetiştiririm ben de. Kadının yazgısını değiştiren bir yiğit olsun Necdet'im.'

Parmak kadar çocuğa çok ağır bir görev yüklediğimin farkında değildim tabii. Hem babasının aslan oğlu hem anasının yiğit savaşçısı olmasını bekleyecektim Necdet'ten."

Bereket bu Şeref Demirel zeki adam. Lafın burasında, "Peki, oğlunuz hangisi oldu efendim, Mithat Sadullah beyefendinin aslan oğlu mu, yoksa sizin savaşçınız mı?" diye sormaya kalkmadı.

Sorsaydı ne cevap vereceğimi bilmiyorum. "Ne olur ne olmaz. Aklına böyle aptalca bir şey geliverir," korkusuyla, "Sıkı dur," diye atıldım neşeli bir ifadeyle. "Benim hayatım 32 kısım *Baytekin filmi* gibidir. Daha anlatacak bir sürü şey var."

Muhabir aptal aptal baktı.

"Anlamadım efendim?"

"Hiç duymadın mı? Bir vakitler 32 kısım denilen filmler vardı. Bunlar çok uzun olurdu. Sinemaya sabah girdin mi, ikindi ezanında zor çıkardın. Bunlardan en meşhuru da Baytekin diye bir kahramandı. Baytekin Afrika'da... Baytekin Ejdere karşı... Baytekin bilmem ne... Bir de *Gökler Hakimi Gordon* vardı... O da çok yamandı. Güneşe bile giderdi adam..."

Muhabir pek eğlendi, pek güldü. "İnanmıyorum. Saatlerce ha? Seyircisi çok olur muydu bari?"

"Ne diyorsun? Sinemaların önünde kuyruk olurdu. Kalabalıktan İstiklal Caddesi'nde doğru dürüst yürüyemezdin."

"Çok ilginç."

"Öyledir. Ama benim maceram kadar değil." Birden aklıma Şehzadebaşı'ndaki 'tiyatora'ların, Pera'daki sinemaların önünde müşteri kızıştıran çığırtkanlar geldi. Sesleri çok, çok uzaklardan kulaklarımda yankılandı. Şakacıktan ben de, "Haydiii," diye sesimi yükselttim.

"Başlıyooor... 32 kısım, tekmili birden... Şükûfe Nihal'in hem gamlı hem kahkahalı akıllara durgunluk veren sergüzeşti... Geel vatandaş, gel!"

Şeref Demirel, ne yapacağını bilemedi. Sesimi başkaları da duymuş mudur diye panikledi. Bir rezaletten korktuğu belliydi.

Aslında ben de sesimin bu kadar yüksek perdeden çıkmasını beklemiyordum. Ama hoşuma gitti. Demek ki hâlâ haykırabiliyordum hayata. "Ne olmuş?" dedim içimden. "Bunca suskunluktan sonra ilk defa bağırıyorum. Duyan duysun. Ayıplayan ayıplasın."

26

İstanbul / Bakırköy – Huzurevi

32 kısım tekmili birden hayatımın bir sayfasını daha çevirdim kafamın içinde.

"Dinliyor musun?"

Şeref, saygıyla başını salladı. "Dinliyorum efendim."

"İyi o zaman. Şimdi sırada seni çok şaşırtacak bir şey var."

Ölçüyü kaçırmadan kıkırdadı. "Beni zaten hep şaşırtıyorsunuz hanımefendi."

"Hay Allah bak şu işe. Hayat boyu hep ben şaşırdım zannederdim."

Sitemimi ya anlamadı, ya laf değişmesin diye bir şey demedi.

"Harb-i Umumi de, benim kendi savaşım da devam ediyordu. Evli olmak fikrinden çok Mithat'ın karısı olmak yormuştu beni. Ben yanılmamıştım, ama o çok kötü yanılmıştı. Ben onunla evlenmeye gönülsüz, sadece tahsilime devam etmek için razı olmuştum. Hani şu malum, 'Nikâhta keramet vardır,' teranesi de cabası. Çok gençtim ama keramet filan olmadığını biliyordum. Mithat'ın durumu daha zordu. O kötü hayal kırıklığına uğramıştı. Beni sevmişti. Neden bilmiyorum, ama sevmişti işte. Öyle aman aman güzel bir kız olmadığımı da biliyordum..."

"Aman, rica ederim efendim..." diye atıldı muhabir.

"İlle kibarlık yapmak zorunda değilsin Şeref Bey evladım. Lafımı kesme de dinle. Ne diyeceğimi unutturacaksın bana... Ha, ne diyordum? Bak şimdi..."

Kaşlarımı güya unutmuşum da ona kızmışım gibi yalancıktan çattım.

"Ha... evet... güzellik... Etrafta benden kat be kat güzel, genç hanımlar vardı. Onlar dururken Mithat Sadullah'ın neden gönlünü bana kaptırdığını hiç anlamamışımdır. Şimdi bile bazen soruyorum bunu kendime. Cevabım yok. O zaman da yoktu, şimdi de yok. Ama beni sevmişti. Numara filan değildi. Belki gençliğim, belki şair yanım, hatta belki de toplum içinde Şükûfe Nihal olarak sivrilme ihtimalim çekmişti onu. Fakat geçen zaman içinde yanıldığını anladı. Benim, sevdalandığı kadın olmadığımı fark etti. Ben ne kadar mutsuzsam, o, daha beter mutsuzdu. Anlıyordum bunu. Evlilik savaşında ikimiz de yenik düşmüştük. Oğlumuzun varlığı bile bu yenilgiyi biraz olsun hafifletmeye yetmiyordu.

Geceleri, o yanımda yatarken, 'Kurtulmalısın Şükûfe,' dediğim oluyordu. Belki onun da aklından aynı kelime geçiyordu. Emin değilim. Ama ben nasıl kurtulacağımı bilmiyordum.

Evdeki geçimsizlik yüzünden her gün biraz daha itici, daha çekilmez, daha hırçın olup çıkmıştım. Arkadaş muhitimde olduğu kadar sanatıma da çok olumsuz etkileri olacaktı bunun. Hissediyordum. İnsanlar benden uzaklaşmaya, kaçmaya başlayacaktı böyle gidersem.

Ümitsiz durumdaydım senin anlayacağın. Osmanlı da öyleydi. Hiçbir cepheden sevindirici haber gelmiyordu İstanbul'a. Bir iki muharebeyi bizimkiler kazanmış olsa bile gerçek değişmiyordu. Kaybediyorduk.

O günlerde İstanbul, 'Sulh olacakmış,' lafıyla çalkalanmaya başladı.

'Savaş bitiyormuş!'

Her yerde, herkesin dilindeydi bu. Hep mişli, muşlu laflardı bunlar. Ama hepimiz inanıyorduk. Mithat Sadullah bile harbin sonunun geldiğini söylüyordu.

Kimse, aslında sonu gelenin Osmanlı olduğunu aklına getiremiyordu elbette. Laf aramızda Osmanlı'nın sonunun gelmesine pek aldıran da yoktu galiba.

İnsanlar savaşlardan bıkmıştı. Savaştan savaşa sürüklenmiştik. Trablus, Balkan savaşı, Çanakkale... Sonra da o lanet büyük savaş. Yüz binlerce, belki milyonlarca evladımızı kaybetmiştik. Dağ gibi oğullar, aslan gibi kocalar, yiğit ağabeyler, yeğenler toprak oldu Şeref. Milyonlarca ocak söndü. İnsanlar için önemli olan kimin kazandığı ya da kaybettiği değildi artık. Tabii, mağlup olmamız da. Harp sona erecek, kocalar, oğullar, –ne kadar kaldıysa artık– yuvalarına dönecekti. Bundan daha önemli ne olabilirdi? Bu duyguyu anlayabiliyor musun acaba?"

"Anladığımı sanıyorum. Bunca kayıp ve acıdan sonra barış, insanlara umut vaat ediyor tabii."

"Umut... Evet. Barışın bir karabasan gibi üstümüze çökeceğini düşünemiyorduk. Sulh iyi bir şeydi o kadar. Yenilmiş olsak bile, sulh savaştan daha kötü şeyler yaşatacak değildi ya. Ne yalan söyleyeyim, savaş meydanlarında yenilmiş bir devletin başına sulh masasında neler gelebileceğinden haberim yoktu. Kimsenin yoktu. 'Bundan daha kötü olacak değil ya,' diyorduk. Ümitle, sabırsızlıkla mütarekeyi bekliyorduk."

Ağzım kurudu. Bir iki yudum su içtim.

*

"O günlerin birinde kapımız çaldı. Ha... Sana Cihangir'de bir apartman dairesinde oturduğumuzu söylemiştim değil mi? Neyse, oradaydık işte. Kapıyı açtım. Sırtında lime lime

olmuş yün yeldirme olan bir hanım vardı kapıda. Yeldirmenin altındaki mantonun da çok eski olduğu belliydi.

'Mithat Sadullah'ın evi mi?' diye sordu.

Yüzüme bile bakmamıştı. Sinirlendim. Teslim olmuş bir kadın daha diye geçmişti herhalde aklımdan. Sokakta her adımda karşılaştığım teslim olmuş kadınlardan biriydi. Kapıyı ona bir kadın açıyor, 'Siz burada mı oturuyorsunuz hanım?' diye sormak aklına gelmiyordu. Gelmez, çünkü bir ev ancak erkeğe ait olabilir. Onun adıyla anılır. O evde yaşayan kadınlar da o erkeğe aittir zaten. Kızdığımı belli etmedim. 'Benim evim.'

Ancak o zaman başını kaldırıp yüzüme baktı. Ya Rabbi, ne güzel, ne mahzun, ne hüzünlü bir yüzü vardı. Otuzunda bile yoktu herhalde. Fakat sanki bin yaşında gibi görünüyordu. Gözleri solmuştu. Bakışları hüzün doluydu. Kazlar zavallının göz kenarlarına şimdiden ayak izlerini bırakmıştı. Çok acılar çektiği belliydi.

'Sen Miralay Ahmed Abdullah Bey'in kızı Şükûfe Hanım mısın kardeş?'

Kalbim duracak gibi oldu Şeref Bey evladım. Babamlardan kötü bir haber mi var diye."

Nabzımın o günkü gibi kulağımda attığını hissettim. Kalbim göğsümden fırlayıp gidecekti.

"Kahretsin," diye söylendim. "O anı hatırlamak bile tansiyonumu oynattı."

Şeref Demirel hemen toparlandı. "Nasıl yardımcı..."

"Biraz su," dedim usulca. Çocuk sürahiye davrandı.

"Komodinin çekmecesinde limon kolonyası olacak..."

Hemen seğirtti. "*Pereja*" ile döndü. Korkmuştu.

"Suya üç damla..."

Damlattı. Limon çiçeğinin kokusunu içime çekerek birkaç yudum içtim. Endişeli gözlerle beni seyrediyordu. "Korkma," dedim. "Şimdi geçer. "Kulaklarım tıkanır gibi oldu."

Bir sessizlik oldu. Pereja şişesi elinde, gözü bendeydi.

"O gün de," dedim kesik kesik... "O gün de aynen böyle oldum. Kadının kötü bir haber getirmesinden korkuyordum..."

"Biraz dinlenseniz efendim. Yarın yine..."

Duymazdan geldim. Anlatmalıydım. Bugün anlatmazsam, yarın vazgeçebilirdim. "Kadına, 'Evet,' dedim. 'Ben oyum. Şükûfe.' Kadın, avucunda tuttuğu şeyi uzattı. Katlanmaktan muska kadar kalmış bir kâğıt. Bayılmanın eşiğindeydim. Mutlaka kötü bir şey olmuştu. Bereket kadıncağız halimden anlayıp 'Miralay'dan,' diye açıkladı. Muskayı kaparcasına elinden aldım. Onu içeri buyur etmeyi bile unuttum. Kâğıt katlarını açmaya çalışırken sabırsızlıktan çıldıracak gibiydim. Parmaklarım birbirine dolanıyordu. Sonunda açtım. Babamın yazısını hemen tanıdım. '*Sevgili kızım,*' diye yazmıştı. Gerisini bir nefeste okudum. Topu topu beş satırdı zaten.

'*Şükûfe... Merak etme... Biz iyiyiz... Sizin de sıhhat ve afiyette olmanız için duacıyız. Annen, 'yolcu gelmiş midir?' diye merak edip duruyor. İnşallah öyledir... İngiliz, Sina'ya asker çıkardı. Bir kol güneye, bir kol kuzeye ilerliyor. Fahrettin Paşa yola çıkmış diye duyduk. Gidişat böyle olursa, kavuşmamız uzun sürmez. Nazire ve ben gözlerinden hasretle öperiz. Allah'a emanete ol evladım. Baban.*'

Hepsi bu. Ancak kâğıda bir damla yaş düşünce anladım ağladığımı.

Beyba'm. Tütün ve ecza kokulu beyba'm."

Boğazıma bir yumruk gelip oturduğunun farkındaydım. O günü tekrar yaşıyordum ve galiba o günkü gibi yanaklarımdan yaşlar süzülüyordu. Çünkü Şeref'i buğulu görüyordum.

Çocuk, "Efendim, efendim," diye kalktı. Ceketinin iç cebine davrandı. "Lütfen efendim... Yapmayın... Amacım bu değil... Sizi böyle üzecekse..."

Çocuklar gibi karşısında ağladığım için mahcup oldum. Ne diyeceğimi bilemedim. Apar topar babamın pusulasına döndüm.

"Yazıdan ve kısalığından babamın pusulayı çok acele yazdığı belliydi. *'Yolcu gelmiş midir?'* diye soruyordu anacığım. Bir oğlum olduğundan haberleri yoktu ki. Nereye yazacaktım? Gittiklerinden beri onlardan aldığım ilk haberdi bu.

Pusuladaki bir cümle dikkatimi çekmişti birden:

'İngiliz Sina'ya asker çıkardı. Bir kol güneye, bir kol kuzeye ilerliyor.'

Ne kadar gereksiz bir laftı. Üç beş satırlık bir hasret notunda böyle bir ayrıntıya ne gerek vardı? Haksız mıyım? Bana neydi İngiliz'in nereye asker çıkardığından? Onun yerine, kendilerinden birkaç şey daha yazsaydı ya babam.

Sonra bir cümle daha vardı: *'Kavuşmamız uzun sürmez.'* O da çok tuhaf gelmişti. Ne demek istiyordu acaba?"

Şeref Demirel, başını salladı. "Babanız size bir şeyler anlatmak istemiş, fakat çekinmiş. Sizin anlayacağınızı düşünmüş."

"İyi de ben hiçbir şey anlayacak durumda değildim ki. Neyse kadıncağızı içeri buyur ettim. Girmek istemedi. Sonunda razı oldu. Utana sıkıla salona geçti. Osman Fahri'nin *Karanlıktan Doğan Umut* tablosuna şaşkın şaşkın baktı. Babamın pusulasını getirdiği için teşekkür ettim. Bir şeyler ikram etmeye çalıştım. Kocası askermiş. Kut'ül-Amare'deki muharebede bir şarapnel kolunun birini koparıp götürmüş. Öldü diye bırakmışlar. Fakat babam mevzileri dolaşırken onu görmüş ve hayatta olduğunu anlamış. Bekir'i –kadının kocasının adı– sırtında sahra hastanesine taşımış. Kurtarmışlar adamcağızı. Artık savaşamayacak durumda olan yaralıları trenle cephe gerisine gönderiyorlarmış. Bekir'i de bindirmişler. Babam oracıkta aceleyle yazmış pusulayı. *'İstanbul'a varırsan, yolun düşerse, ya da biriyle yollayabilirsen bunu Cihangir'de oturan*

Mithat Sadullah Bey'in karısı Şükûfe Nihal'e ulaştır. Benim kızım olur,' demiş."

"Elinize çabuk geçmiş olsaydı bari?"

"Ne gezer. Bekir dört ay önce dönmüş İstanbul'a. Askeri hastanede bir sürü ameliyatlar filan olmuş. Bacağının birini de kesmişler zavallının. Kadıncağız fırsat bulamamış. Mektubu birine emanet edip onunla bana göndermesine de kocası razı olmamış. Yolu da say. Neredeyse beş ay önce yazmış babam. Ama olsun diyordum tabii. Kaç defa öptüm, kokladım pusulayı. Babamın kokusu sinmiştir diye."

"Böyle giderse kavuşmamız yakındır şifresini çözebildiniz mi peki?"

"Bak ne güzel söyledin. Evet, şifreydi bu. Babamlar dönecekti galiba. Askeri sır filan sayılır diye açıkça yazamamış olmalıydı. Dönüyorlar! Aman ya Rabbi. Düşünsenize. Bu gerçek bir mucizeydi."

"Mucize mi efendim?"

Bazen aklı böyle tutuluyor bu çocuğun işte.

"Mucize tabii. O anda kurtuluş yolu aydınlanmıştı önümde. Anında vermiştim kararımı. Babamlar dönmeden hareket geçmeliydim. Oturup kara kara düşünmeye son vermeliydim. Eylem vakti gelmişti, Şeref evladım. Eylem."

"Eylem mi? Ne yaptınız?"

"Hiiiç! Kaçtım."

27

İstanbul / Bakırköy – Huzurevi

Şeref Demirel'in gırtlağından çığlığı andıran bir ses fırlayana kadar uzun bir sessizlik oldu.

"Ne?"

Bu kadar aptal bakan bir çift göz daha görmediğime yemin ederim. Kulaklarına inanamadığı belliydi. Haksız da değil. 1918'in o kara günlerinde genç bir kadının, kucağında çocuğuyla kocasını, evini, barkını terk etmesi akla hayale gelecek şey değildi. Ama ben yapmıştım işte. Ben, Şükûfe Nihal!

Muhabir şaşkınlıktan telaşla teybi durdurdu. Bunu bilinçli olarak yaptığını hiç sanmıyorum. Kekeledi.

"Ne... ne... yaptı... nız?"

Yüzümde bir tilki sırıtışı olduğunun farkındayım. Bunun şaşkınlığına sırıtmamak mümkün değil ki.

"Ne var bunda bu kadar şaşıracak? Kaç-tım! Cehennemden kaçtım."

"Nasıl yani? Nasıl kaçtınız?"

"Basbayağı kaçtım. Bir sabah Mithat Sadullah gittikten sonra Necdet'i kucağıma aldığım gibi onu terk ettim."

Teybi işaret ettim. "Artık dediklerimi kaydetmeyecek misin o şeye?"

"Efendim?"

Ancak o zaman fark etti az önce cihazı kapattığını. Tekrar kayıt düğmesine bastı. "Yani... yani siz gerçekten kocanızı..."

"Buna nasıl cesaret ettiğimi soracaksın ama korkuyorsun; öyle değil mi?" Bir şey demesine fırsat vermedim, "Hah!" diye alaylı bir kahkaha hecesi çıktı dudaklarımdan.

"Ne olacak, alt tarafı sen de erkeksin. Gerçi Mithat'la aranda en az elli, atmış sene fark var ama neticede erkeksin. Medeniyetin yarım asırlık tekâmülü, memleketin Cumhuriyet inkılâplarıyla kat ettiği büyük mesafe, iki büyük dünya savaşında uğranılan yıkım bile erkek kafasını değiştiremedi. Bir kadın ne cesaretle kocasını terk eder? Öyle değil mi?"

Bir şey demek için ağzını açtı, sonra vazgeçti. Kızmamdan gerçekten korkuyor bu çocuk dedim içimden. Bu da pek eğlendirdi beni.

"Ateş vücudu sarmaya görsün, bir süre sonra acıyı hissetmiyormuş insan."

Boş boş baktı.

"İngilizlerin Jeanne d'Arc'ı yaktığını biliyorsun herhalde."

Konunun Mithat'ı terk etmemden Jeanne d'Arc'anasıl geldiğini de anlayamadı ama başını salladı.

"Öyleyse, o kadının alevler içinde kavrulurken yüzünde huzurlu bir tebessüm görüldüğünü de biliyorsundur."

Bu sefer iki yana salladı kafasını. Bilmiyordu.

"Öyle diyorlar. Fransızlar Jeanne'ı zaten azize sayıyordu. O dehşet anında yüzünde beliren tebessümü kadının göğe yükselerek Tanrı'ya kavuşmasının mutluluğuna yordular. İngilizler ise Jeanne d'Arc'ın yandığı için gerilen cildinin yüzünde öyle bir ifade yarattığına hükmetti. Gerçek mi değil mi bilmem. Tamamen uydurma da olabilir. Fakat ben inanıyorum."

Muhabir bir şey söylemeye niyetlenince atıldım:

"Dur! Hemen İngilizleşme! 'Kim cehennem azabını, ateşin teninde ruhunda, yarattığı korkunç ıstırabı yaşarken huzurlu ve mutlu bir ifade takınabilir,' diye düşünüyorsun sen de. Tecrübeyle sabit. De ki parmağın yanıyor. Ne yaparsın, bir çığlık atıp elini çekersin; öyle değil mi? Kaçarsın yani. Ama kaçamıyorsan, ateş parmağını yakmaya devam ediyorsa çok geçmeden o ilk acıyı hissetmez oluyorsun. Çünkü önce his ölüyor. Jeanne'a olan bu bence. Cehennemden kurtulma umudu yoktu. Tek kurtuluşu *ölüme kaçmaktı.*"

"Hanımefendi?"

"Az kaldı. Ölüm son sözü söylediğinde her şey bitecek, acılar, ıstıraplar dinecek..."

"Efendim. Lütfen..."

"Bak gidiyorsun işte. Alevler çıplak ayaklarından dizlerine yükseldi... Alevin dili daha yukarıları yalamaya başladı bile... Kurtuluyorsun..."

•

"Şükûfe Hanımefendi..."

"Kolların çıraya döndü... Etten sıyrılıyor kemiklerin... Göğüslerin kurudu... İşte saçların da alev aldı... Gözlerin... Ölüyorsun Jeanne... Kurtuluyorsun... bitiyor."

"Lütfen efendim... Lütfen... Şükûfe!"

Kim bağırıyor? Acıya hiç mi saygısı yok insanların?

"Çok az kaldı Jeanne. Bedeninden bir avuç kül kalacak geriye... Ama korkma azizem... Yaşayacaksın... Ölümden doğacaksın sonsuz yaşama..."

"Yeter! Allah aşkına yeter. Susun!"

Birden başımın hızla öne düştüğünü, sonra geriye gittiğini hissettim.

"Lütfen, lütfen," diye sayıklıyordu biri.

"Cehennemde yananın tek ümididir kaçmak... Nereye olursa kaçmak... Gerekirse ölüme kaçmak..."

"Durun artık... yapmayın... Lütfen... lütfen!"

Vücudum şiddetle sarsıldı. Birinin ellerini omuzlarımda hissettim. Beni sarsıyordu. Kendimi karanlığın içinde buldum. Sonra o karanlık dağılmaya başladı. Yine ortamdan ve zamandan koptuğumu anladım. Eşyalar ve renkler belirginleşmeye yüz tutunca odama ve zamana döndüğümü fark ettim. Şeref Demirel önümde dikiliyordu. Onun elleriydi omuzlarımdaki. Beni sarsarak yalvarıyordu.

"Lütfen efendim..."

Nefes nefeseydim... Çığlıklarım dindi. Bir süre büyük soluklar alarak ona baktım. Sonra ellerini ittirdim.

"Özür dilerim... Ben sadece..." Biraz daha soluklandım. "Tamam," dedim usulca. "İyiyim. Geçti... Olaya fena kaptırdım kendimi galiba. Bazen oluyor böyle işte... Bağırıp ortalığı ayağa kaldırmadım inşallah."

Bir şey demedi.

Bakındım, ikimizden başka kimse yoktu. Kapıdan tarafa baktım. Kapalıydı. "O kadar bağırmamışım demek."

Çocuğu rahatlamak için gülümsemeye çalıştım. O da aynı şeye niyetlendi. Fakat ikimiz de başaramadık.

"Eee," dedim. "Ne diyorsun? Kaçmaya nasıl cesaret ettiğimi anladın mı bari?"

Yine bir şey söylemedi.

"Başka çarem yoktu. Evliliğim cehenneme dönmüştü. Mithat'ı terk etmezsem alevler beni saracak, tek kurtuluş çaresi kalacaktı. Ölüme kaçmak. Ona cesaret edemedim. Hem ölürsem, oğlum ne olacak diye düşünüyordum. Anladın mı?"

"Evet."

"İyi o zaman. Çırpınmam işe yaradı demek. Dul bir kadını bekleyen tehlikeler umurumda bile değildi. Hayatın karşıma

çıkaracağı hiçbir şey yaşamakta olduğum kâbustan kötü olamazdı. Cehennemden kaçarsam her şey daha iyi olacak diye düşünüyordum. Böyle düşününce de gözün hiçbir şey görmüyor."

"Yani, öylece çıkıp gittiniz?"

"Evet. Öylece çıkıp gittim. Şükûfe Nihal ve biricik oğlu Necdet. Sadece içine bütün çalışmalarımı doldurduğum tahta bavulumu aldım yanıma."

"Yeniköy'deki köşke mi gittiniz? Yani kardeşlerinizin yanına..."

"Hayır. Mithat beni orada hemen bulurdu. Feriha ablaya mektup yazıp kocamı terk ettiğimi bildirecektim. Fakat onlar öğrenmişler bile. Tahmin ettiğim gibi Mithat hemen oraya koşmuş. Belki de Osman Fahri haber verdi. Sormadım nasıl öğrendiklerini. Feriha abla, Muhsine ve Bedai ile apar topar İnas'a geldiler. Sarıldık, kucaklaştık. Beni götürmeye gelmişlerdi. Gitmedim. Çok yalvardılar, ama gitmedim."

"Neden?"

"Bilmem. Baba ocağına yenilmiş olarak dönmek istemedim herhalde."

*

Bir süre konuşmadık.

Gazeteci notlarını karıştırdı, teybin çalışıp çalışmadığını kontrol etti.

"Sor," dedim.

Şaşırdı. "Ne dediniz efendim?"

"Sor dedim evladım. Bir şey sormak istiyorsun ama tereddüt ediyorsun."

Sırıttı. "Evet."

"Sor o zaman. Korkma, kızmayacağım."

Bu sefer daha sıcak sırıttı. "Söz mü?"

"Söz. Hadi sor bakalım."

"Şeyi merak ettim," derken hâlâ tereddüt ediyordu. "Eşiniz... Yani Mithat Sadullah Bey... Öylece kabullendi mi kendisini terk etmenizi?"

"Evden ayrılırken ona kısa bir not bırakmıştım. Nottaki ricama uygun davrandı."

"Ne yazdığınızı hatırlıyor musunuz?"

"Hiç böyle şey unutulur mu?" Gözlerimi kıstım. Yazdıklarım karşımdaymış da görüyormuşum gibi okudum.

"Mithat, birbirimizi hak etmediğimize karar verdim. Gidiyorum. Kendimi ve seni kurtarıyorum. Bana büyük bir hayat ve sanat tecrübesi, daha önemlisi evlat kazandırdığın için minnettarım. Kendi yolumda yürüyeceğim. Sana da kendi yolunda başarılar diliyorum. Bu kararımı sana yakışan olgunlukla karşılayacağına güveniyorum."

"Sizi yanılttı mı?"

"Hayır."

"Yani... dönmeniz için hiç... Sizi arayıp sormadı mı? Bu çok... çok..."

Şeref lafın gerisini getirmedi.

"Kötü mü diyecektin? Mithat hakkında yanlış şeyler düşünmene sebep oldum galiba. Onu kaba, zalim biri olarak canlandırdım gözünde. Böyle düşünürsen üzülürüm. Çünkü Mithat öyle biri değildi."

Biraz şaşırır gibi baktı.

"Sadece... sadece birbirimize uygun değildik. Benim için iyi bir eş olamadı. Hayır, yine yanlış ifade ettim. Ben de kötü bir eştim. Onun hatası yanlış zamanda yanlış seçim yapmasıydı galiba. Ben çocuktum, üstelik şairdim. Evlilik hiç aklımda yoktu. Hazır değildim. Ona değil, hayalimde kurduğum

aşka âşıktım. Üstelik erkek hâkimiyetine karşı bayrak açmış hür fikirli bir kızdım."

Bir an durakladım. "Bu sefer de kendime haksızlık etmiyorum inşallah," diye geçti aklımdan ama devam ettim. "Sanırım böylesi doğruydu. Mithat benimle değil de itaatkâr, iddiasız, kadının yazgısına kafa tutmayan bir kızla evlenmiş olsaydı iyi bir eş olur, karısını da mutlu ederdi herhalde. Kaldı ki, çok iyi bir baba oldu. Oğlumuz Necdet'e baba eksikliği hissettirmemek için elinden ne gelirse, hatta fazlasını yaptı."

"Anlıyorum... ama aslında ben şeyi sormuştum..."

"Beni arayıp sordu mu? Canım ne karıştırıyorsun, belki de benden kurtulduğu için sevinmiştir." Şaka yaptığımı belli etmek için güldüm.

"İki defa İnas'a geldi. Durumumuzu bilen okuldaki kızlar olay çıkacak diye korktu. İlk ziyaretinde ben de korkmuştum aslında ama öyle olmadı. Tam bir beyefendi gibi davrandı Mithat. Eve dönmemi istedi. Hiçbir şey olmamış farz edecekti. İyi de ben hiçbir şey olmamış gibi davranabilecek miydim? 'Ortada oğlumuz var,' dedi. 'Necdet için dön,' dedi. O da nerede hata yaptığını düşünecek ve yanlışlarını düzeltmek için gayret edecekmiş. Ben de aynı şeyi yaparsam evliliğimizi kurtarabileceğimize inanıyormuş."

Bir an kucağımdaki ellerime takıldı gözlerim. Minik, kahverengi, yaşlılık beneklerini görünce hemen vazgeçtim. Deli ediyordu beni bu minik şeyler.

"Mithat ikinci gelişinde daha uzun konuştu," dedim usulca.

"Fakat ne ilkinde, ne ikincisinde hiç sevgiden, aşktan söz etmedi. Sonraları düşündüm de aslında haklıydı. Olmayan bir şeyden bahsedemezdi değil mi? Ben onu sevememiştim, o da bana âşık olduğunu zannetmiş, fakat yanıldığını anlamıştı. Ben âşık olduğu kız çıkmamıştım."

"Dönmediniz?"

"Tabii ki dönmedim. O da sonunda kabullendi. Bir defa da Osman Fahri ile mektup gönderdi. Ona da cevap vermedim."

"Mektubu hatırlıyor musunuz peki?"

"Hatırlıyorum. Kararıma saygı duymaya karar vermiş. Anladın değil mi; kararı ben değil de kendisi vermiş gibi yaparak terk edilen koca olma mahcubiyetinden kurtulmaya çalışmaktı bu tabii. Aldırmadım. Hayatımın herhangi bir anında yardımına ihtiyacım olursa haber vermem yetermiş. Necdet'e karşı olan babalık görevlerini eksiksiz yerine getirecekmiş... Demin de dedim ya, doğrusu öyle de yaptı. Necdet'le daima ilgilendi. Oğlumuzu ilk, orta ve lisede, Mekteb-i Sultani'de okuttu. Sonra İsviçre'ye okumaya gönderdi."

*

Anlattıklarımın onu çok şaşırttığının farkındayım. Bir sürü şeye inanamıyordu. Kocamı terk etmiş olmama... Hem de kucağımda oğlumla. Mithat'ın tüm ısrarlarına rağmen ona dönmememe. Konuyu biraz dağıtmaya karar verdim.

"Demin sana İnas'ı başka bir zaman anlatırım demiştim. Şimdi sırası galiba. Kadınların İstanbul Darülfünunu'na gitmesinin yasak olduğunu söylemiştim. Darülfünun tahsili erkeklerin hakkıydı. İnas daha sonra kızlar için kuruldu. Kızlar hiç değilse muallim olsun diye. Sakın kızların İnas'ın kapısını çalıp ben geldim, okumak istiyorum deme şansı kazandığını sanma. Kadınlar, oraya bile erkek lütfuyla, ancak babalarının, kocalarının, ya da aileden birinin ama mutlaka bir erkeğin yazılı rızasıyla gidebiliyorlardı."

"Bu çok... çok..."

"Acı mı diyeceksin? Daha beter. Korkunç! Kabul edilemez! Ben okumak istiyordum. Kararlıydım. Ne pahasına olursa olsun. Mithat razı olmadı. Ne işim vardı oralarda. Otur şiirleri-

ni yaz diye ısrar ediyordu. Aslında aydın bir insandı. Onun gibi birinin, kadının eğitim görme hakkına nasıl olup da itiraz ettiğini anlamak mümkün değildi. Daha önce de dedim ya. Aydın olmak bile erkeğin egosunu yola getiremiyor. Ama ben getirmiştim."

Sanki kâğıt varmış da üstüne yazıyormuşum gibi işaret parmağımı havada gezdirerek devam ettim anlatmaya:

"*Karım Şükûfe Nihal Sadullah'ın, İnas'a kaydolmasına rızam vardır. Bu muvafakatname tarafımdan imzalanmıştır. İmza: Kocası Mithat Sadullah. Muharrir.*"

Gülerek bakıştık.

"Ne haysiyet kırıcı şey," diye devam ettim. "Fakat aldırmadım. İzni koparmıştım. Gerisi önemli değildi. Kaydımı yaptırdım."

*

Şeref Demirel aniden, "Ya Osman Fahri?" diye sordu.

Muhabirin bir daha Osman konusuna dönmesini hiç beklemiyordum. "Hadi bakalım, çık şimdi işin içinden Şükûfe," diye homurdandım kendi kendime.

Hiç değilse şu anda ne ruhumun ne vicdanımın o bahsi açmaya hazır olmadığını biliyordum.

Fakat çocuk devam etmemi bekliyordu.

"Osman Bey kocanızın arkadaşı, iş ortağıydı. Siz kocanızı terk edince ikinizin arasında kalmış olmalı. O zor dönemde size ilgi gösterdi mi?"

"Göstermez mi canım?"

Sesim o kadar cılız çıktı ki, "Efendim?" diye sormak zorunda kaldı.

"Osman Fahri benim de arkadaşımdı. Dediğin gibi zor günlerdi benim için o dönem. Ve Osman'ın dostluğunu, yakınlığını gördüm. Haftada bir iki defa İnas'a gelir, bir ihti-

yacım olup olmadığını sorardı. Benim edebiyat muhitinden uzak kalmamam için toplantılar icat ederdi. Nasıl becerirse becerir, o toplantılarda Mithat'la karşılaşmamı önlerdi. Ne bileyim ben, belki de 'Şükûfe geliyor, sen bu hafta gelme,' filan derdi. Kim bilir?"

Muhabir "Anladım," dedi, ne anladıysa.

Bahsi fazla kurcalamadan kapatmasına sevindim. Yoksa, *Karanlıktan Doğan Umut* tablosunu getirdiği gün aldığı cevaptan sonra evimize pek gelmeyen, benden uzak duran Osman Fahri'nin, Mithat'tan ayrılmamdan sonra ziyaretlerini sıklaştırdığı, duygularını biraz daha açmak için çırpındığı, hatta bunu bana hissettirdiği ağzımdan kaçabilirdi.

Aslında Osman belki de bunları gazeteciye anlatmamı isterdi. Ama yıllardır beni yiyip bitiren içimdeki irinden kurtulma umuduna kapılıp hayattaki en büyük sırrımı bu çocuğa açmaya da pek niyetim yok. Şu anda böyle bir vicdan hesaplaşmasına hazır değilim.

28

İstanbul / Bakırköy – Huzurevi

Muhabir merakla bekliyordu.

"Ya babanız?"

Sahi ya babam? Annem?

Onlardan hiç bahsetmediğimi fark ettim. Kocamı terk etmeme ailemin nasıl tepki verdiğini merak etmekte haklıydı Şeref Demirel.

"Aileniz bu ayrılığı nasıl karşıladı?"

"Babamla, annem İstanbul'a, Mithat'la ayrılmamızdan iki ay sonra dönebilmişlerdi. Ancak o zaman bir oğlum olduğunu ve kocamı terk ettiğimi öğrenebildiler. Ama benden değil, Feriha abladan. Torunlarının olması o karanlık, korkunç günlerde onlara sanki pırıl pırıl, aydınlık, kansız, mutlu, sulh içinde bir dünya armağan etmişim gibi geldi. İnanmayacaksın belki ama boşanmama pek şaşırmadılar. Belli etmemeye çalışsalar da üzüldükleri muhakkaktı. Hele benim Yeniköy'deki evimize dönmek yerine bir hanımın evine sığındığımı duyunca.

"Bir gün babam, annemle, İnas'a geldi. Ziyaretçim olduğunu söylediklerinde yine Osman Fahri'nin geldiğini zannetmiştim. Can sıkıntısıyla bahçeye indim. Merdivenlerden inerken gördüm onları. Bir çığlık attım.

'Baba, anne!'"

Basamaklardan deli gibi inişim canlandı zihnimde. İçim titredi.

"Onlara doğru koşturdum. Nazire Sultan da 'Şükûfe'm,' diye atıldı. Sarıldık. Babam arkadan, ağır ağır geldi. Biz ana kız ağlaşıyorduk. Babam hıçkırıklarını içine gömmek için dudaklarını ısırıyor, bıyıklarını kemiriyordu. Elini öptüm. Başımı göğsüne çekti. Saçlarımı okşadı. 'Geldik kızım,' dedi usulca. 'Artık yuvana dönüyorsun.'

Eyvah! İçim titredi. Babamın gelince beni Mithat Sadullah'a dönmem için zorlamasından korkuyordum zaten. Korktuğum başıma mı geliyor diye paniğe kapıldım. 'Beyba,' dedim. İtiraz edecektim tabii. Yürüdüğüm yolun dönüşü yoktu. Çünkü bu sefer o istese bile kabul etmeyecektim. Ne pahasına olursa olsun cehenneme dönmeyecektim.

Beni susturdu. Yüzümü tütün kokan ellerinin arasına alarak gülümsemeye çalıştı. 'Hata ettik,' diye fısıldadı. 'Evlenmen için ısrar ettik. Bizi affet.' Gözlerinde biriken yağmuru zor tutuyordu.

Boynuna sarıldım. 'Fena mı oldu?' diye cıvıldadım kulağının dibinde. 'Sana bir torun getirdim.'

Babam elinin tersiyle gözpınarından süzülmeye başlayan yağmuru sildi. Neşeli bir ifade takındı. 'Hadi bakalım. Yeniköy'de kızlar seni bekliyor. Torunumun odası da hazır. Görelim artık şu aslanı.'

Hepsi bu kadar. Ne babam ne annem bir şey sordu. Ben de söylemedim. Anlamışlardı. Kabullenmişlerdi."

Şeref'in devam etmemi bekleyen gözlerine baktım.

"Şükûfe Nihal o akşam baba ocağına döndü," dedim. "Yalnız ayrıldığım eve kucağımda oğlumla döndüm. O gece odama çıktığımda hissettiklerim ne akla sığar ne kitaba. Ne şiir anlatır ne resim ne bir hüzzam şarkı. Benim odam. Be-

nim aynam, benim komodinim, benim yatağım. Her yerinde çocukluğumun, genç kızlığımın, umutlarımın, öfkelerimin, heveslerimin izleri olan odamdaydım yine. Yatağım yine mis gibi lavanta kokuyordu. Sanki aradan yıllar geçmemişti. Sanki biraz ilerideki beşikte yatan oğlanı ben doğurmamıştım. Sanki bu odadan yıllarca ayrı kalmamıştım. Bir an çıkmış, merdivenlerden aşağı salona inmiş, sonra tekrar odama çıkıp yatağa uzanmıştım. Hiçbir şey değişmemişti, kaldığım yerden devam edecektim hayata."

Öyle miydi gerçekten? Muhabire anlattığım gibi hiçbir şey değişmemiş miydi? Değişmişti elbette. Çok şey değişmişti. Fakat nedense Şeref'e o gece odama çıktığımda içimde esen fırtınayı, gizliden gizliye ruhumu kemiren gerçek duygularımı söylemeye dilim varmadı. İçimdeki küçük kız ölmüştü. Köşkümüz, odam, rengiyle, kokusuyla eşyalarıyla, yerli yerindeydi ama ben, o ben değildim artık. O şen, çın çın kahkahası Boğaziçi'nin mavi sularıyla buluşup dans eden, ümitler ve hayallerle yüklü Şükûfe yoktu. O bahar çiçekleri kadar taze kız gitmişti. Bir daha merdivenleri patır patır inip bahçeye fırlamayacak, manolya ağacının gölgesine oturup hayal kuramayacaktı.

Muhabirin göz ucuyla beni süzdüğünün farkındayım. Ben de o gün İnas'ın bahçesinde buluştuğumuzda babamın bulduğu çareye başvurdum. Dudaklarımı ısırdım.

Bunları anlatmadım. Şeref'in okuyucuları yuvama döndüğüm gece odamdaki her şeyi hasretle okşadığımı, kanaviçeli, pembe ipek başlıklı tanıdık yastığımı gözyaşlarımla ıslattığımı, yılların içimde tortulandırdığı acıları gün ağarana kadar ağlayarak yıkadığımı okuyamayacak.

Ben söylemedim ama sanırım o ruh halimin farkında. Sırf beni bu elemli hatıradan uzaklaştırmak için, "Darülfünun günlerinizden bahsetmediniz," dedi. "Biraz şey eder misiniz?"

Etmez miyim, ederim tabii.

"Heyecan içindeydim. Bir sürü genç hanım... tazecik kızlar... Kendini zincirinden kurtulmuş hisseden bir avuç genç insan. Hepimizin kendine göre ümitleri vardı. Tamam, savaş devam ediyordu. Her şey çok kötüydü, ama Darülfünunluyduk. Ancak erkeklerin lütfuyla burada olabildiğimiz umurumuzda bile değildi."

"Anlıyorum."

Bir kahkaha attım. "Anlıyorsun demek. Hayır efendim, anlayamazsın. Bu duyguyu ancak bir kadın anlar. Fakat ne yazık ki şimdiki kızların neyin ne olduğunu, Cumhuriyetin onlara bahşettiği nimetin önemini yeterince anladıklarını da sanmıyorum."

Şeref Demirel gülümseyince gamzesi belirdi. "Onlar," dedi genizden bir sesle "Hür doğdular, hür yaşıyorlar. Hangi çılgın onlara zincir vuracakmış diye şaşkın bakıyorlar hayata efendim. Umarım gelecek onları yanıltmaz."

Aman pek keyiflendim. Yahu bu çocuk sahiden harika. Nereden aklına geldi de lafı Mehmet Akif'in *İstiklal Marşı* mısralarına denk düşürdü.

Aslında şimdiki kızların hür doğduklarını ama gerçekten hür yaşayıp yaşayamadıklarını tartışabilirdim onunla, ama boş verdim. Anlatacaklarım vardı daha. Sadece şöyle bir gülüp devam ettim.

"İnas dünyamı değiştirdi. Beni baştan yarattı. Girdiğim yeni muhitte kimlerle tanıştım, kimlerle. Tanrım. İsimlerini duyduğum, hayran olduğum, kıskandığım birçok kadın. Mesela Nezihe Muhiddin. Hiç duydun mu?"

Tanısaydı şaşardım...

"Ben kendimi kadının hürriyet davasının yılmaz, yıkılmaz bir numaralı savunucusu sanıyordum ya... Ne kadar ayıp ettiğimi Nezihe Muhiddin Hanımefendi'yi tanıma bahtiyarlığına

erişince anladım. Bir yıl önce romanını okumuş, bayılmıştım. *Sebab-ı Tebah*. Anlamadın değil mi? '*Harcanan Gençlik*' demek. Korkma, okudun mu diye sormayacağım. Çünkü okumadığını biliyorum. Okusan da pek anlamazsın zaten. Tercümesi lazım. Bak bu dediğimi mutlaka yaz. Cumhuriyet inkılabının en büyük açmazlardan biridir bu. Yeni nesilleri, geçmiş edebiyatımızı anlayamayacak hale getirmekte pek mahir çıktık."

"Harf devrimini kastediyorsunuz sanırım. Arap harflerinin kaldırılmasının yanlış bulanlar var. Siz de onlar gibi..."

Lafımdan cımbızlayıp muhalefet çıkarma sevdasına tutuldu galiba.

"Evladım," diye çıkıştım. "Aç kulağını ve iyi dinle. Ben Cumhuriyet kadınıyım. Cumhuriyete muhalefet etmeyi cinsimi inkâr sayarım. Ben, Cumhuriyetin vicdanı hür, irfanı hür gençler yetiştirmekle görevlendirdiği muallimlerdenim. Bu görevi yerine getirmek için önce öğretmenin kendisinin irfanı hür, vicdanı hür olmalı; öyle değil mi? Harf inkılâbına karşı olsam bunu söylemekten geri durmam. Ben sadece, Cumhuriyetin Batı kültür ve medeniyetiyle teçhiz edilmiş yeni nesiller yaratma çabasının yanında kendi kültür mirasımıza göstermesi gereken özenin eksik kaldığına işaret ediyorum."

Sustum. Ters ters baktım. "Anladın mı aradaki farkı?"

Başını salladı, ama emin olamadım.

"Bu yüzden, özellikle Gazi'nin ölümünden sonra Tanrı Dağları'ndan kopup Viyana kapılarına dayanan bu soyun asırlar içinde oluşturduğu yüksek ve zengin medeniyetten uzak, bir kuşak ortaya çıktı. Tuhaf olan ne biliyor musun? Buna çok şaşırmamız."

Bir şey demesini bekledim. Demedi. "Neyse," diye içimi çektim. "Bunu uzatmayalım şimdi. Darülfünunda edindiğim muhitte tanıştığım hanımları anlatıyordum. Onların en önemlilerinden biri de Halide Hanım'dı... Aman Tanrım,

aman Tanrım... İsimlerini duyduğum ama erişmeyi, hele tanışmayı, ahbap olmayı, arkadaşlık etmeyi, evlerimize gidip gelmeyi hayal bile edemeyeceğim insanlardı bunlar. Halide Hanım'ın *'Harap Mabetler'* kitabını başucumdan eksik etmiyordum o sıralar mesela."

"Şeyi unuttum. Çok merak ediyorum. Çok önemli bence... Belki kızacaksınız ama... Onu terk ettikten sonra, babanız Şam'dan dönüp sizi köşkünüze götürene kadar ne yaptınız, nerede kaldınız? Başınızda bir erkek olmadan ev meselesini nasıl hallettiniz? Osman Bey mi..."

Başımda erkek olmadan!

Ağzından kaçırdığına hemen pişman olmuştu ama iş işten geçti. İçerlediğimi zehir gibi bir bakışla belli ettim.

"Tam Halide Hanım'dan bahsederken nereden esti bu soru aklına? Lafımı kesmesen ben de oraya geliyordum zaten. Hayır, efendim, o konuda Osman Fahri'ye gerek kalmadı. Başımda bir erkek olmadan ev meselesini bir kadının yardımıyla hallettim. Nezihe Muhiddin Hanım beni o gün derste kucağımda Necdet, yanımda tahta bavulla görünce, hiçbir şey sormadı. Her şeyi anlamıştı. 'Dersten sonra bana gidiyoruz,' dedi. O kadar."

Bir an Nezihe Hanım'ın kibar yüzü belirdi gözümün önünde. Tanrım, ona ne kadar çok şey borçluyum.

Bunu gazeteciye de anlatmalıydım.

"O bunalımlı günlerimde bana abla, arkadaş, sığınak oldu Nezihe Hanım. Kadın hakları mücadelesinde rehberlik ve önderlik yaptı. Bize derse geldiği sırada, İttihat Terakki Kız Sanayi Mektebi'nin müdiresiydi. Beni Osmanlı-Türk Hanımları Esirgeme Derneği'ne götürdü. Kadının durumu hakkında ne korkunç bilinmezler içinde olduğumu onun sayesinde öğrendim. Yıllar sonra Nezihe Hanım'la, Cumhuriyet'in ilk siyasi partisini kurduk dersem şaşırır mısın?"

"İnanmıyorum." Şaşırmıştı elbette.

"Kadınlar Halk Fırkası," diye açıkladım. "Daha Cumhuriyet bile ilan edilmemişti. Halk Fırkası diye bir şey de yoktu. Biz, kadınların haklarını ancak siyasete ağırlıklarını koyarak alabileceklerine iman etmiştik. Fakat erkekler izin vermediler tabii. Bin tane bahane bulup yasakladılar bizi."

Bir an durakladım.

"Hay Allah! Nereden nereye sıçradım? Belki başka sefer o günleri de anlatırım. Dur şimdi, sıramı bozma. Ne diyordum? Ha, Nezihe Hanım... Fırka... Fırka'nın kuruluşuna izin vermediler ama Nezihe Hanım'ı da beni de durduramadılar. Yılmadık. Bir yıl sonra Türk Kadınlar Birliği'ni kurduk beraber. Onu biliyorsundur artık. Hiç değilse tabelasını görmüşsündür."

Mahcup şekilde başını salladı. Biliyordu.

*

Şeref'i aniden öksürük tuttu. Uzun uzun gırtlağını temizledi. Numaracı şey. Sormaya çekindiği bir şey oldu mu, öksürerek zaman kazanmaya çalışıyordu. Bunu öğrenmiştim artık. Ses etmedim. Sonunda tahmin ettiğim gibi oldu. "Ya Halide Hanım?" dedi aniden. "O konu yarım kaldı benim yüzümden. Tekrar o konuya dönmeyi arzu eder misiniz?"

Sesinde tuhaf bir kinaye vardı. 'Birbirimizi kıskanırdık,' diyecek halim yoktu elbet. Gerçekten öyle miydik? Artık, ondan da pek emin değilim. Daha çok ben kıskanmış olabilirim. Halide Hanım hepimizden büyüktü. Ben edebiyatın daha ilk basamaklarında bir heveskârken, o çoktan yukarılara çıkmıştı. Onu beğenirken, bir yandan da gizli gizli kıskanmış olabilirim. Fakat o da beni kendine rakip görmüş olabilir. Birbirimizden pek hoşlanmamıştık galiba. Soğukluk demeyeceğim ama aramızda hep bir mesafe oldu.

Bir tereddütten sonra, "Muhteşem bir kadındı," diye başladım. Yalan değil, öyleydi gerçekten. "Halide Hanım bir abideydi. Kalem ustasıydı. Çok ataktı. *Tanin* gazetesinde memleket meseleleri hakkında *Halide Salih* adıyla yazıları çıkan bir kadın vardı. Okuyordum onu. Halide Salih'in Halide Edip olduğunu öğrenince ne kadar şaşırdığımı tahmin edersin."

"Milli mücadeleye..."

Duymazdan geldim. "İngiltere'nin dominyonlarında büyük inkişaflar olduğundan filan bahsediyordu. Umumi harbin Almanya'nın ve Osmanlı'nın yenilgisiyle son bulacağını görüyor, sonrası için kafa patlatıyordu. Savaş bitip, mütareke felaketi üstümüze çöktüğünde açık açık İngiliz mandaterliğinin en iyi kurtuluş yolu olacağını savunmaya başladı."

"Ama siz..."

"Evet ben... Ben her türlü manda fikrine karşıydım. Ne demek mandaterlik? Bu millet kendi kendini idareden aciz mi ki başka bir milletin, devletin himayesine girsin diye düşünüyordum. Şans işte... Evlendirildiğim adam Alamancı, hayranı olduğum edip hanım İngilizci... Bense milliciydim."

Bu bahsi kapatmam lazım. Böyle konular, olayları yaşayanların tanıklığından çok, tarihe bırakılmalı. Tanıklar haksızlık yapabilir. İyi niyetli bile olsalar neticede taraftırlar çünkü. Oysa tarafsız tarihi bakış, olaylar ve kişiler hakkında gerçekçi ve hakkaniyetli bir karar verilmesine yarar. Ben şimdi bu çocuğa, Halide Hanım'ı ne kadar doğru anlatmaya gayret etsem de haksızlık edebilirim. Başkaları için önem vermeyebilirim belki. Fakat Halide Hanım'a asla haksızlık yapmak istemem. Çünkü o bunu hak etmedi.

Konudan uzaklaşmak için, "Neyse," dedim usulca. "İkimiz de etrafa belli etmez, ama sanırım bu fikir ihtilafı yüzünden aramızda bir kara kedi dolaştığını hissederdik. Malum, Yunan, 1919 yılının 15 Mayıs Pazartesi günü İzmir'e çıktı.

Memlekette infial oldu. 23 Mayıs Cuma günü İstanbul'da Sultanahmet Meydanı'nda büyük bir protesto mitingi düzenlendi. Halide Hanım orada muhteşem bir konuşma yaptı. Sesi hâlâ kulağımdadır."

O mitingde benim de konuştuğumu söylemek üzereyken Şeref sözümü kesti.

"Halide Hanım Kurtuluş Savaşı'na da katıldı."

Birden yanaklarımda yangın çıktığını hissettim. Bunu söyleyeceğini tahmin ediyordum. Bu konu açıldı mı biri mutlaka bunu başıma kakıyordu çünkü. "Ama o kurtuluş savaşına katıldı."

Aslında, "O bunu yaptı, sen ne yaptın?" demenin kibarcasıydı bu. "İstanbul'da köşkünde babanın dizinin dibinde oturdun; öyle değil mi?"

Değildi elbette.

Kızarım, ayıplarım. "İçimden, evet ama sonra kocası Adnan Bey'le birlikte Gazi Paşa ile ihtilafa düşüp ondan uzaklaştı," demek gelir, ama susarım.

Şeref'e de "O karanlık işgal günlerinde rahmetli Nezihe Muhiddin Hanım'la benim ne işlere kalkıştığımdan haberin var mı senin?" demek için can atıyordum. İşgal askerlerinin her an baskın verebileceğine aldırmadan, Kuvayı Milliyecilerin verdikleri görevleri eksiksiz yerine getirdiğimizi bilmiyordu çocuk. İşi tarihe bırakmaktan yanayım tamam ama tarih de bazı şeyleri es geçiyor, ya da kayırmalar yapıyor işte.

Fakat en azından Sultanahmet Mitingi'nde benim de konuştuğumu bilmesi lazımdı Şeref Demirel'in. Bilmiyorsa öğrenmeliydi.

Konuşmamın Halide Hanım'ınkinden eksiği yok, belki fazlası vardı. On binlerce erkek ve kadın beni dinlerken, siyaha boyadığımız bayrakların çevrelediği meydanda kabarıp coşan bir deniz gibi dalgalanıyordu. Bıraksan yedi düvelin üstüne bir

sel gibi akacaklardı. Anlatsam bile Şeref, zihnimden silinmeyen bu sahneyi gözünde canlandırabilecek miydi? Ama önemli değil. O gün beni duymasını istediğim bir kişi vardı. Ne yazık ki İstanbul'da değil Samsun'daydı. Gazi Paşa yıllar sonra Çankaya Köşkü'nde sofrasındakilere, Samsun'dan Havza'ya geçtiğini ve orada bir miting yapmaya karar verdiğini anlatırken, 'Bu fikri bana bir kadın ilham etti,' demiş.

'Edibe Şükûfe Nihal'in Sultanahmet'te yaptığı konuşmayı bana naklettiklerinde, işte bu, diye geçmişti içimden. Efendiler, kadınlarının vatan aşkı, hamiyeti ve haysiyeti böylesine yüksek bir millet asla ölmez.'

Paşa'nın bu kadirşinas sözlerini bana bir davette karşılaştığımızda Latife Hanım söylemişti. Nasıl bahtiyar olmuştum ya Rabbi. Kurtarıcımız tarafından takdir edilmiş olmayı o günden beri hafızamda bir madalya gibi taşırım.

Birden beynim boşalıverdi. İlgimi kaybettim. Şimdi, "Bak evladım," diye başlayacağım bir konuşmayla ona Sultanahmet'teki o coşku çağlayanını, Gazi'nin gıyabımda yaptığı iltifata duyduğum derin gururu sözcüklerim elverdiğince tarif etmeye çalışsam, acaba kendimi methediyormuş gibi mi olurdum? Ya da Şişli'deki evde Gazi ile nasıl görüştüğümü tasvir etsem mesela? Yok, yok, kimsenin bu yaştan sonra övündüğümü düşünmesine tahammül edemem.

Can simidi gibi babamın müthiş kararına sarıldım.

"Sana asıl bombayı söylemeyi unutacaktım az daha."

Merakla bekledi.

"İnanamayacaksın. Ben de inanamamıştım. Ama oldu. Müthiş bir şey. Bir inkılâp. O kara günlerde üstümüze bir güneş doğdu sandık. Kadınlara da erkekler gibi İstanbul Darülfünunu'na girme hakkı verildi. Aman ya Rabbi! Bu yıllardır verdiğimiz eşitlik mücadelesinin zaferiydi. Gerçi, yine ancak kocalarının ya da babalarının izniyle gidebileceklerdi

darülfünuna, ama olsun. Düşünsene kızlar erkeklerle aynı okulda, aynı sınıfta okuyacaklardı. Bu bir inkılâp değil de neydi? İstanbul Darülfünunu köklüydü. Sonra İnas'ta muallimler eksikti. Babamın imzaladığı dilekçeyle kuşlar gibi uçtum. Artık hür ve eşit bir Darülfünun öğrencisiydim. Coğrafya bölümüne kaydoldum. İki yıl sonra da mezun oldum. Sana şu kadarını söyleyeyim Şeref Bey evladım. Şu karşında gördüğün ihtiyar, İstanbul Darülfünunu'nun Coğrafya Bölümü'nden mezun olan ilk kızdır. Hem de ilk kadın lise muallimi. Hayalim gerçekleştiği için mutluydum. Ülkenin kara günlerinde hiç değilse hayatımla ilgili bir ışık belirmişti önümde. O aylarda ikinci doğumumu yaptım."

"Ne?"

Tahmin ettiğim gibi Şeref oturduğu yerde sıçradı.

"İkinci doğum mu efendim? Yeniden evlendiğinizi söylememiştiniz..."

Pek güldüm. "Ne var bunda bu kadar şaşıracak?" dedim. "İlk kitabım o günlerde yayınlandı. Yazar kısmı için her kitap bir doğumdur. Bunu bilmiyor olamazsın. Onun için *Gölgeler ve Işıklar* benim ikinci evladım oldu."

Evlat! İkinci evlat! Farkında olmadan içimi çektim. Birden bulutlandım.

Suskunluğum ve içimi çekmem işaret oldu. Muhabir daha fazla konuşmak istemediğimi anladı. "Geç oldu," diye defteri kalemi topladı. Teybi durdurdu.

"Sizi çok yordum bugün. Ben artık izninizi alayım."

Gidiyor! Bunu istiyor muydum gerçekten? Ona alışmıştım. Gitmek için davranması zihnimdeki korkuyu tetikledi: Halide Hanım konusunda ona kızdığımı anladı galiba. Kırıldı yine. Ya gider, bir daha gelmezse...

Hemen yalancıktan, "Yok canım," diye mırıldandım. "Yorulmadım."

"Öyleyse devam edelim," demedi. Kalktı.

"Daha gazeteye gidip bugün anlattıklarınızı teypten çözmem lazım. Kasetler birikirse çözmek zor oluyor. Sıcağı sıcağına yazmakta fayda var."

Sesimi iyice yumuşattım. "Ah yazık. Üzüldüm şimdi bak. Saatlerce naftalinli hatıralarımı dinlemen yetmiyor, bir de akşamları mı çalışıyorsun benim yüzümden?"

Boynunu büktü. "Yok canım..."

İyi de gelecek mi, gelmeyecek mi diye düşünerek uykusuz kalmaktansa yarını garantilemek için bir şeyler söylemem gerekiyordu.

"Eh ne yapalım? Bu işe talip olan sensin." Tatlı tatlı baktım, hatta göz bile kırptım. "Yarın sana bir sürprizim var."

Yemi heyecanla kaptı. "Sürpriz mi? Rica etsem ipucu vermezsiniz değil mi?"

"Vermem. Sır."

Ya Rabbi; bütün gazeteciler mi böyle? "Sır" lafı duydular mı, elleri, ayakları birbirine dolanıyor. Atacakları manşeti düşünüyorlar hemen. Neredeyse manşet göz bebeklerinde okunacak. Bu da öyle oldu.

"O halde yarını iple çekeceğim efendim."

Merdivenlerden inerken hâlâ sesi geliyordu.

"Sürpriz ha, sürpriz..."

Rahatladım. Endişeye gerek yoktu artık. Sırrı öğrenmeye mutlaka gelecekti. Uykusuz kalmayacaktım.

Fakat çok geçmeden yanıldığımı çok anladım.

Şeref'in, "Halide Hanım Kurtuluş Savaşı'na da katıldı," demesi aklımdan çıkmıyordu. Canımı sıkmıştı bu laf. Cevap vermediğim için kendimi bir taşın altında kalmış gibi hissediyordum. Kaldırıp atmalıydım bu taşı sırtımdan.

Unutmak için başka şeyler düşünmeye çalıştım, nafile. Şeref'in sesi kulağımdaydı.

"Halide Hanım Kurtuluş Savaşı'na da katıldı."

"Kurtuluş Savaşı'na da katıldı..."

"Savaşa... Katıldı..."

Muhabirin sözleri beynimde sisler içinde uyuklayan bir şeyi tetiklemişti. Sis perdesi kalkıyordu. Anılar saldırıya geçmek üzereydi.

29

İstanbul
Nisan, 1919

Mütarekeyi beyaz kanatlı güvercin sanıyorduk.

Minik gagasında defne dalıyla gelecekti.

Yanıldık.

Kapkara kanatlarıyla üstümüze hışım gibi inen çelik bir akbabaymış meğer mütareke, dedikleri.

Kimsenin ağzını bıçak açmıyordu. Ne yuvamızda ne Darülfünun'da. Herkesin yüzünde tarifsiz bir keder, tarif edilemez bir acı vardı. Aslında hiç hak etmediğimiz bir utançla eğikti başlarımız.

Yenilmiştik.

Hayır! Yüz kere, bin kere, milyon kere hayır. İttihatçıların aptalca safına girdikleri Alaman kayzeri yenilmişti, ama Osmanlı da mağluptu.

Daha beteri, bizi bu hale düşüren, milyonlarca evladın adını, sanını bile duymadıkları yâd ellerde toprağa düşmelerine sebep olan İttihat Terakki haytalarının hiçbiri yoktu ortada. Hepsi kaçmıştı. Ne Talat kalmıştı ne Enver.

Teslim olduk.

Kurtlar sofrası kuruldu, *Hamidiye* Kahramanı Rauf Bey'in Mondros'ta reddettiği mütareke anlaşmasını Sultan

Vahdeddin'in sadrazam yaptığı Damat Ferit dedikleri sırmalı şişko, hiç düşünmeden imzaladı.

Hain ne olacak! Hain! Hain! Hain!

Anlaşmanın aslında işgal planı olduğunu Galata hamalları bile anladı da bir o mu gerçeği göremedi? Bin yıllık Türk yurdunu paylaşacaklar. Vatan düşman çizmeleriyle çiğnenecek.

Silahlar bırakıldı. Asker terhis edildi. 'Ordu' lağvedildi.

Ordu!

Aman ya Rabbi!

Cepheden kırık dökük hayvan vagonlarıyla ya da günlerce yayan yapıldak yürüyerek İstanbul'a gelen bu perişan kalabalık mı ordu?

Çoğu yaralı, hasta, bitlenmiş, per perişan, ayakta güçlükle duran erkek yığını mıydı bize 'Ordu' dedikleri?

İttihatçı siyaseti, her biri başı dumanlı dağlar kadar dik aslanları bu hale getirdi demek.

Yazıklar olsun!

Acı içindeyiz! Hepsinin başı önünde. Sanki uğranılan felaketin sebebi kendileriymiş gibi insanların yüzüne bakamıyorlar.

Yoo, yooo!

İçimden haykırmak geliyor. Her gün, her dakika, isyan sözcükleriyle dolu kafamın içi.

"Yiğitler! Aslanlar! Oğullarımız, kocalarımız, kardeşlerimiz! Amcalar, dayılar! Utanmayınız! Yıllardır o cepheden o cepheye atılan, ölümün üstüne sürülen sizler, hepiniz biliniz ki bu milletin yüreğindeki tüm sevgilerle ördüğü minnet taçlarına layıksınız!"

Mağluplar büyük acının içindeyken galiplerin mağrur, kibirli halleri kurşundan beter. Ne de olsa iştahla kurulacakları, üstündekileri hapur hupur yiyecekleri bir sofra var önlerinde. Yalanıp duruyorlar. Osmanlı'ya nefes bile aldırmaya niyetleri yok.

Üç buçuk sene önce süngülerimizin önünde bozguna uğradıkları Çanakkale Boğazı'nı bu sefer ellerini kollarını sallayarak geçtiler. Bu acıya yürek nasıl dayanacak? Bu utanca katlanılmaz. Gelibolu'da, Conkbayırı'nda, Anafartalar'da şehit verdiğimiz binlerin, yüz binlerin ruhları azap içinde. Tek neferi kalmayana kadar savaşan 57. Alay'ın yiğitleri mezarlarında ters döndü mutlaka. Düşman, aziz şehitlerin mezarları önünden zırhlı dev savaş gemileri içinde zafer naralarıyla, bando mızıka şamatasıyla geçerek Marmara'ya doluştu. Dolmabahçe önünde toplarını saraya, İstanbul'un yedi tepesine çevirdi.

Başımıza bir de Yüksek Komiserlik diye bir şey çıktı.

Vahdettin hâlâ kendini padişah sanıyor. Ama asıl padişah bu "Yüksek Komiser" artık! O ne derse o oluyor.

Herkes onun dediğini dinlemek, emrine uymak zorunda.

Acı irin gibi akıyor milletin yüreğine.

Ahali, her biri yüzen çelik adayı andıran gemileri görmek için sahile iniyor, kadın erkek, manzarayı görenin içi yanıyor.

En dayanılmazı da gönderindeki bayrağını sert güz poyrazında çalımla dalgalandıran Yunan zırhlısını seyretmek!

Ben Kabataş'ta aksakallı bir dedenin söylediklerini kendi kulağımla duydum.

"Rabbim," diye fısıldıyordu adamcağız. "Bu acıyı göreyim diye mi bunca ömür verdin? Neydi günahım? Alaydın canımı da beni buna şahit tutmayaydın."

İnci gibi yaşlar dökülüyordu dedenin sakalına.

Akşamları sokaklarda rap rap yürüyen, İngiliz, Fransız devriyelerinin ayak seslerini duyuyoruz.

Yüksek Komiser beyannameler dağıttı. "Öldür," emri vermiş bunlara. "Düşmandan bir direniş görürseniz basın kurşunu!"

Ne yaman çelişki! Ne alın yazısı: Düşman kendi ülkemizde adımızı düşmana çıkardı.

İşgal başladı bile. Fakat Bâbıâli gerçeği, "Zinhar," diye gizlemeye çalışıyor.

Sultan hazretleri, "İşgal olmayacak," buyurmuş. "Mondros'ta bize söz verdiler."

Söz vermişler! Güya bunlar tedbirmiş. Asayiş sağlandıktan sonra gideceklermiş. "Aman ha! En ufak bir mukavemet olmamalıymış. Kuzu kuzu oturmalıymışız. Yoksa Allah esirgesin başımıza felaket gelirmiş."

Felaket gelmiş tepemizde gayda çalıyor, ama sultan duymuyor.

Milletle alay ediyorlar.

İçim yanıyor, ne kâğıt görüyor gözüm ne kalem tutuyor elim. Teselliyi sözde, kafiyede, hecede değil, oğlumun cıvıldayan sesinde bulmaya çalışıyorum.

Bir yandan da onun geleceği için endişe ediyorum tabii. "Şu feleğin cilvesine bak," diyorum içimden. "Kendim ve tüm kadınlar için hürriyet istiyorum. Ama evladım, biricik Necdet'im esir bir şehrin zehirli havasında büyüyecek."

Bu sabah Nazire Sultan'a biraz bu endişemi çıtlattım. "Torunum için korkma," dedi gülümsemeye çalışarak. Ama onun en az benim kadar korktuğunu biliyordum. Babası ve dedesi, Necdet'i ecnebi memleketlerinde okuturmuş!

*

Babam daha ikindi ezanı okunmadan gelince telaşlandık.

İstanbul tekinsiz şehirdi artık. İnsanların başına her an bir şey gelebiliyordu. Hele zabitlerin.

Beyazıt'taki Bekirağa Bölüğü, mütarekeye muhalefet eden zabitlerle dolup taşıyordu. Yüksek Komiserlik mimlediği vatanperver subayları şikâyet edince, tutup atıyorlardı insanları içeri. Komiser hazretlerinin, her gün saraya, Bâbıâli'ye, ileride başlarına dert açacağını bildiği zabitlerin

isimleri olan listeler gönderdiğini duymayan yoktu. 'Tehlikeli', 'Sulh muhalifi', 'Kışkırtıcı'.

Emir kulu Osmanlı hükümeti de atıyordu zabitleri zindana. Anafartalar Kahramanı Mustafa Kemal Paşa'nın bile tevkif edileceği söyleniyordu her yerde.

Vatana ihanet belgesine muhalefet etmek ihanet sayılıyordu artık.

Babamın geldiğini duyunca Nazire Sultan, "Beyciğim," diye koşturdu kapıya.

Arkasından ben.

Babam "Yok bir şey Nazire," diye annemi yatıştırmaya çalıştı ama ne fayda.

"Doğru söyle."

"Nazire yok dedim ya."

"Yemin et."

"Ah be Nazire'm; vallahi de yok, billahi de yok. Akşama misafir var. Onun için biraz erken geleyim dedim."

Misafir mi? Bu sefer sorguyu ben devraldım.

"Kimler geliyor?"

En sonunda babam kızdı. "Yahu durun bir soluklanayım hele. Ana kız varmayın üstüme."

Elini yüzünü yıkayıp, salona geçene kadar peşini bıraktık. Koltuğuna oturur oturmaz dikildik karşısına.

Misafir lafını duyar duymaz bir kaşı kalkan annem, "Kalabalık değildirler inşallah," diye homurdandı. "Bu saatten sonra yemek..."

"Merak etme hanım. Kalabalık değil. Bir kişi."

Birden içime kurt düştü. Babam neden kimin geleceğini söyleyip konuyu kapatmıyordu acaba?

"Kim geliyor baba?"

"Osman Fahri Bey."

İşte bunu hiç beklemiyordum. "Osman Fahri mi?"

Rahatlayan annem mutfağın yolunu tutarken, "Osman Fahri mi?" diye tekrarladım. "Ne münasebetle davet ettiğinizi sorabilir miyim?"

"Mecburiyet münasebetiyle Şükûfe." Sonra da fısır fısır güldü.

"Adam bugün elinde kocaman bir paketle bana geldi. Bir mahsuru yoksa akşamüstü bize uğrayıp o paketi bırakmak istiyormuş."

"Paket mi? Neymiş o?"

"Bilmiyorum. Kocaman bir şeydi. Kâğıtlara, bezlere sarmış sarmalamış. Onu ta Kızıltoprak'tan Harbiye'ye kadar nasıl taşıdı şaştım doğrusu. Sormam ayıp olurdu kızım."

"Eee."

"'Kapıdan bırakır giderim,' dedi. Hazır bu tarafa gelmişken bir de Cemalettin Hüsrev Bey'e uğrarım diye düşünmüş."

Sıkıldım. Babam anladı. Bir an yüzüme baktı. "Canım efendim, ne yapalım? Mithat Sadullah'ın arkadaşı diye adamla selamı sabahı kesecek halimiz yok ya. Kapıdan uğrayıp gitmesi de ayıp olur. Ben de mecburen, 'Ne mahsuru olacak? Allah ne verdiyse yemeği de beraber yeriz,' dedim. 'Rahatsız etmeyeyim,' filan diye mırıldandı ama belli ki o da bunu bekliyormuş galiba. Cemalettin Hüsrev'i filan unuttu."

Niye geliyordu Osman Fahri?

Onu kırmak istemiyordum. Fakat öyle kaş göz süzmeler, iç çekmeler, bıyık burmalarla uğraşacak halde değildim.

İçime bir sıkıntı oturdu. Zor bir akşam olacaktı.

*

Osman Fahri hava kararmadan geldi. Kapıyı babam açtı. Ben arkasındaydım. Osman'ın kapının kenarına koyduğu paketi görür görmez ne olduğunu anladım.

Karanlıktan Doğan Umut. Mutlaka tabloyu yüklenip getirmişti Mithat Sadullah'ın evinden.

Ya da "*Karanlıkta Ölen Umut*" adında yeni bir tablo yapmıştı. Böyle düşündüğüm için utandım. Utancımı ona gülümseyerek ödemeye çalıştım.

Osman Fahri, her şeyi usulünce, görgü kuralları neyi gerektiriyorsa o incelikle yaptı.

Önce babamın elini sıktı. Onu evimizde kabul etme lütfunda bulunduğu için teşekkür etti. Sonra annemi eğilerek selamladı. Hatırını sordu. "Hiç zahmet vermek istemezdim hanımefendi ama," filan diye bir şeyler mırıldandı. Annem de, "Ne zahmeti efendim rica ederim," dedi.

En son bana döndü. "Şükûfe Hanımefendi..."

Gözlerinde gizlemeye çalıştığı mahcup bir sevinç pırıltısı vardı. Sevinçten öte, hasret gibi bir şey... Çölde yanmış, kavrulmuş da aniden karşısında beliriveren seraba bakıyordu sanki.

"Safa geldiniz," dedim yavaşça.

"Sizi çok iyi gördüm Şükûfe."

Hitabında resmiyeti kaldırmış olması benim kadar Feriha ablanın da dikkatini çekti. İnadına, "Osman Fahri Bey," diye üstüne gittim. "Yine zahmete girmişsiniz. Sanırım tabloyu getirdiniz."

"Hiç zahmet olur mu? Olması gereken yer artık burası diye düşündüm. Mithat da müsaade edince alıp getirdim."

Araya Feriha girdi.

"Şükûfe bahsetmişti o şeyden... yani resimden..."

Nasıl mutlu oldu. Işıl ışıl baktı. "Öyle mi, çok memnun oldum. Umarım siz de beğenirsiniz."

Sonra telaşla babama döndü. "İzniniz olursa ben ambalajını açayım."

"Siz hiç uğraşmasaydınız," diye atıldım ama Osman, kâğıtları yırtmaya, sicimleri çözmeye başlamıştı bile. "Biz daha sonra açardık."

"Bir tane daha var..."

Aman ya Rabbi! "Daha mı? Ne?" dercesine ellerimi açarak Osman'ın ortalığa attığı kâğıtları toplamaya çalışan Feriha'ya baktım. O da şaşkındı.

Osman Fahri bizi meraktan kurtardı. Benim için bir tablo daha yapmış, fakat çerçeveletecek zaman bulamamış. İkisini birden getirebilmek için yeni eserini çerçeveletememiş. Kusuruna bakmayacağımızı umuyormuş.

"Yok canım," diye mırıldandı babam. "Ne kusuru. Biz şey ederiz..."

Osman, *Karanlıktan Doğan Umut*'un arkasından yeni tuvali çıkardı, ters çevirerek bizden gizledi. Bütün ev halkı kapının ağzında dikilmiştik. Bir telaş mutfaktan dönen annemle Muhsine şaşkın şaşkın yaldız varaklı ağır çerçevesinin içinde daha bir karanlık görünen tabloya bakıyordu. Bedai işaret parmağını merakla tabloya sürtüp beklenen sorusunu sordu.

"Bu ne?"

Babam onu yanına çekti. "Yapma... Tabloya el sürülmez kızım."

Osman Fahri, "Merak etmeyin, efendim. Malum-u âliniz boya kuru," diye babamı yatıştırdı. "Yenisini de kurutmaya çalıştım, ama belki bir iki noktada biraz nem kalmış olabilir."

Babam başını sallarken, Nazire Sultan, taze yağlı boyanın evde bir yerleri boyayabileceğinden endişe ederek bir elinin tersini diğer avucuna şak şak vurdu.

"Vah, vah, vah... Islak daha yani..."

Osman bunu eserine gösterilen ilgi olarak algıladı. "Üzülmeyiniz hanımefendi. Bir şey olmaz. El sürülünce parmak izi kalsa bile, çaresi var. Küçük bir rötuş..." Nefesi devam etmesine izin vermedi. Heyecandan boğulacaktı sanki.

Benim yüzümden mi bütün bunlar?

Ama ne ilgisi var?

Böyle bir duyguya kapılması için onu cesaretlendirmedim ki. Bir an, böyle bir hata yapmış olabilir miyim, diye geçti aklımdan. "Ne münasebet," diye azarladım kendimi. "Saçmalama. Asla."

Tam aksine aramıza bir mesafe koymaya özellikle gayret ettim. Hele Mithat Sadullah'tan ayrıldıktan sonra. Tamam, o günlerde bana verdiği desteğe minnettardım; ama o kadar. Her karşılaşmamızda, okulda beni ziyarete geldiğinde, ya da beni davet ettiği toplantılarda hep o mesafeyi koymuştum aramıza. Ama şimdi bana bakarken elleri birbirine dolaşan, heyecandan soluğu kesilen, sevinçten kanatlanmak üzere olan bu kelebek nereden çıkmıştı?

Bir an hepimizle alay ettiği geçti aklımdan.

Olabilir miydi?

Sadece benimle ilgili değil, Osman genel olarak aklı başında, hürmetkâr, fakat içine kapanık, romantik, biraz melankolik bir adamdı. Bana karşı olan hislerini kendisini ve beni utandırıcı, küçük düşürücü şekilde belli etmesine inanamıyordum. O aklı başında adam bu kadar gereksiz, manasız hareketi nasıl yapabiliyordu? Ya bu saçma laflar. Kızmam mı, acımam mı gerektiğine karar veremedim.

Bir an kimse diyecek laf bulamadı. Korkunç bir sessizlik oldu. Ama birinin bir şey demesi lazımdı. Osman Fahri kucağında ters çevirdiği yeni eseriyle birisinin bir şey demesini bekliyordu. O birisi de bendim tabii.

"Eee," dedim. Sesime heyecanlı, neşeli bir ifade vermeye çalışmıştım ama ne kadar becerdiğimi bilemiyordum. "Tablonuzu bize göstermeyecek misiniz?"

"Ah," diye minik bir ses çıktı ağzından. "Ne şaşkınım... Elbette, elbette. Umarım beğenirsiniz... Şükûfe..."

Tuvali çevirip göğsünün üstünde bize doğru tuttu.

"Oooo!"

Karanlıktan Doğan Umut'un aksine, ışıklar içinde yıkanıyordu Osman Fahri'nin yeni tablosu. Işıl ışıl, pırıl pırıldı.

Bir günebakan tarlası duruyordu karşımızda.

Ayçiçeklerinin çekirdeklerini belirtmek için serpiştirdiği siyah benekleri saymazsan sarının her tonundan başka renk yoktu tuvalde.

Güneş görünmüyordu. Günebakanların hepsinin başlarını aynı yöne çevirdiğine bakılırsa güneş ışığını oralarda bir yerden aldıklarını anlıyordu insan, ama güneş yoktu ortalıkta. Kiminin iri sarı tabakları andıran başı ağır gelmiş, boynunu bükmüştü. Kimi dik başlıydı. Ama hepsi, tarladaki irili ufaklı yüzlerce günebakanın dalları, yaprakları arasında sarısı göz kamaştıran bir siluete bakıyordu.

Soluğum kesildi. İnce, ışıltılı, bir kadın siluetiydi bu. Daha dikkatli bakınca gördüm. Kadın bir kolunu kaldırmış, önünde yalvarırcasına boynunu bükmüş ya da kadının ışıltısından gözleri kamaşmış da başını eğmiş gibi duran günebakanı tutuyordu.

Tablodaki bütün günebakanların ışık kaynağı güneş değil kadındı. Güneş oydu. Güneş, kadındı! Bütün ayçiçekleri ondan hayat buluyordu. Elini uzatıp okşarcasına tuttuğu bükük boyunlu günebakan da...

Ve o kadın...

Aman ya Rabbi... O kadın bendim!

Bükük boyunlu günebakan da o!

"Beğendiniz mi?"

Osman Fahri'nin sesi heyecandan boğuldu.

Hepsi beğenmişti.

Babam, "Güzel," dedi.

Bedai, "Evde ayçekirdeği var mı?" diye sordu.

Feriha abla bana bakıyordu.

Nazire Sultan, tuvalde henüz kurumamış boya var mı diye kontrol etmek için tabloya biraz sokuldu. "Tabii, tabii," diye söy-

lendi. Bu tabii, tabii "beğendik," anlamında mı söylenmişti, yoksa, "Boya daha ıslak" anlamında mıydı hiçbirimiz anlamadık.

"Ya sen," dedi Osman güçlükle. "Bir şey demeyecek misin Şükûfe?"

Aslında beğenmiştim. Hatta hayran olmuştum.

"Özür dilerim," dedim, ama sesimi kendim bile duymadım. "Beğendim."

Kanatlanıverdi.

"Sahi mi?"

"Çok güzel... Gerçekten çok beğendim Osman Fahri Bey... ben..." Nefesim kesildi.

"Beni ihya ettiniz Şükûfe. Dünyaları verdiniz."

Korkuya kapıldım. O kadar mutlu ve heyecanlıydı ki, kendini tutamayıp önümde diz çöküp âşıkane laflar etmeye başlayabilirdi.

"Samimi söylüyorum Osman Fahri Bey."

Her seferinde kasten 'bey'i bastırarak söylüyordum. "Ne kadar kabiliyetlisiniz."

Sokak kapısının kol demirini takan babam da başını sallayarak yanımıza geldi.

"Evet, evet. Hem kalem hem fırça müthiş."

"Hem de çene," dememek için kendimi zor tuttum. Osman'ın gözü bendeydi.

"Bu eserinizin adı ne?"

"Sanırım adı tablonun üzerinde... Bütün günebakanlar aynı yöne dönmüş... Hepsi o ışıktan hayat buluyor..."

Birden boş bulundum. "Ah evet... *Hayat veren ışık*."

Hatamı anında anladım ama Osman Fahri fırsatı kaçırmadı. "Bravo!" diye parladı. "Bildiniz. Tablonun adı bu: *Hayat Veren Işık*." Sonra bir yutkundu. "Buna niye bu kadar şaşırdım bilmiyorum. Bunu siz bilmeyeceksiniz de kim bilecek? Öyle değil mi Şükûfe?"

Amanın! Söylenecek laf mıydı şimdi bu? Herkesin ağzı açık kaldı. Ailemin önünde yapılan bu patavatsız kur yüzünden utancımdan yerin dibine girdim.

"Yok canım. Sadece attım tuttu; o kadar."

Allahtan babam tam zamanında, "Hadi bakalım," dedi bir sürü 'ı'yı peş peşe ekleyip uzatarak. "İçeri geçelim artık."

Gitti, Osman'ın duvara yasladığı *Karanlıktan Doğan Umut* tablosunu güçlükle kaldırıp yanımıza döndü. "Yahu Osman Fahri Bey, bu ağır şeyi buraya kadar nasıl taşıdın Allah aşkına?"

Osman'ın yeni bir laf etmesini önlemek için hemen araya girdim.

"Şu yeni tabloyu ben alayım."

Yüzüne bile bakmadım. Çok kızgındım ona. Haşlanmayı hak etti. Ama şimdi bizimkilerin önünde değil. Bir hışım salona yürürken, "Hele dur sen Osman," dedim içimden. "Sana dünyayı zindan edeyim de gör hayat veren ışık nasıl olurmuş?"

*

Annemin teklifiyle *Karanlıktan Doğan Umut*, yemek masasından pek görülmeyen bir yere asıldı. Osman Fahri bir şey demedi. Bu evde Nazire Sultan'a itiraz edilmeyeceğini öğrenmiş olmalıydı. Biz de tablonun orada pek güzel durduğunu söyledik. Babam tecrübesini konuşturdu.

"Salona ağır bir hava verdi resmin Osman Fahri Bey. Teşekkür ederiz."

Hepimiz başımızı sallayarak onayladık

Feriha Abla da sanki pek lazımmış gibi, "Eser pencereden bol ışık alacak," dedi. Gülmemek için dudaklarını ısırdığı gözümden kaçmadı.

"Ya *Hayat Veren Işık*?"

Parmağımla yukarıyı işaret ettim. "Onu çerçeveletip odama asmak istiyorum."

Umarım Osman gerçekten asıp asmadığımı kontrol etmek için odama çıkmaya kalkmazdı.

Onun mutluluktan çırpınışını görmemek için başımı önüme eğdim.

Kendimi masadan kopmuş hissediyordum. Aklım karma karışıktı. Konuşulanları duymama rağmen anlamlandıramıyor, çünkü dinlemiyordum. Bir hesaplaşmanın içine sürüklendiğimin farkındaydım sadece.

Neydi bu şimdi? Sevda mı? Sevdiğini görünce yüreğin kanatlanması, ellerin titremesi, mutluluktan soluksuz kalmak, kem küm edip saçmalamak sevda mı oluyordu yani?

Şayet gönlüm bir gün birine düşecek olursa, ben de Osman gibi mi olacağım?

İstemez eksik olsun.

Hangi erkek böyle çılgın bir gönül sarhoşluğuna layık olabilir ki?

Bende yaratılmış herkesi ve her şeyi hesapsız kitapsız, kursuz, flörtsüz, boyasız seven, kabullenen bir yürek var. Benim hayat kaynağım hürriyet!

Ben aşka esir olamam! Hayalimdeki *"Meçhul Adam"*a sevdalandım ben. Kadını aşkına esir etmeyen adama. Var mı böyle biri; bilmiyorum. Ne olması ne olmaması umurumda. O benim "Meçhul aşkım," işte. Doğru dürüst bir yüzü bile yok. Boyu posu, göz rengi belirsiz. Ama yürekten yangınlardayım ona. Bütün iç çekmelerim, bütün sevda kokan mısralarım sadece onun için.

Osman Fahri'nin sırrını çözdüm aslında. Melankolik dünyasında hastalıklı bir sevdaya kapıldı. Çünkü acıya sevdalıydı. Bana değil, karşılık bulamayacağını bildiği bir aşkın ıstırabına âşık oldu. Onun yaratıcılığını, sanatkâr kişiliğini besliyordu bu ıstırap.

Ben böyle bir sevdaya esir olup her gece duygularımın karşılıksız kalmaması için dua ederek giremezdim yatağa. Bu sevda değildi.

Osman iyi bir insan, güvenilir bir dost. Bunu birçok defa ispatladı. Şairliği için "eeh"ten öte bir şey söyleyemem, ama gerçekten yetenekli bir ressam.

Bunları ona söylemeli miyim, bilmiyorum. Onun arkadaşı olarak bu düşüncelerimi ona anlatmam gerekir mi? Fakat Osman, ıstırabını umuduyla suluyor, bundan garip bir mutluluk duyuyor. Umudu elinden alıp ıstırabına son vereyim derken arkadaşımı daha büyük bir acıya sürüklemek vicdanımın kaldıramayacağı bir durum yaratacak.

Hayır, ona bunu yapamam. Bir gün, hayat veren ışığın hayatın kendisi olduğunu görüp sevda esaretinden ruhunu kurtaracağını umut ederek beklemekten başka yapabileceğim bir şey yok.

Üzgünüm. Bu güzel, sıcak tablonun ressamının böyle şeyler hissetmesini ben istemedim. Onun ilham kaynağı ıstırabı, hayat ışığı olmak filan hiç geçmedi aklımdan. Bunu o seçti. Ben değil.

Resmi beğendiğimi söylerken samimiydim. Gerçekten çok güzeldi.

Üstelik bir erkek tarafından hayat kaynağı olarak görülmek gururumu bile okşamıştı. Ama o kadar işte.

Masadaki konuşmalar, gülüşmeler umurumda değildi. "Ah Osman Fahri," diye söylendim içimden. "Keşke hayat veren gerçek ışığın hayatın kendisi olduğunu görebilsen."

*

Osman Fahri gittikten sonra *Hayat Veren Işık*'la odama çıktım. Kapımı örtmek üzereyken Feriha abla beliriverdi. Esrarengiz bir ifadeyle bana bakıp göz kırptı.

"Eee ne dersin?"

Anlamazdan geldim.

"Neye ne derim abla?"

"Osman Fahri'ye ayol?"

"Saçmalama derim abla."

"Niye saçma olsun? Adam divane olmuş kızım. Baksana sana beğendirmek için İstanbul'da sarı boya bırakmamış."

Feriha abla çapkın bir bakışla gülerek uzaklaştı.

Ben gülemedim. Sedirin yastığına dayadığım *Hayat Veren Işık*'a baktım. İçimden "Hayat veren ışık," diye sinsi sinsi kıkırdayıncaya kadar. "Hıh; hayat veren ışıkmış! Bak sen şu işe! Ya sana kim hayat verecek Şükûfe Nihal?"

*

Yatmadan kâğıda kaleme gitti elim.

Ne zamandır yazmadığımı hatırlamıyordum bile. Bir süre öyle kıpırtısız durdu kalem. Neden sonra geldi mısralar:

Gece penceremden bakıp durdum
Göğü kara yorgan gibi örten bulutlara
Bildik yıldızları aradı gözlerim
Senden bir ışık var mıdır diye
Son bir umutla şafak kızıllığında
Çapkın sabah yeli
Gezinirken saçlarımda
Seni sordum
Ne yıldızlardan haber var
Ne sabah yeli ses getirdi senden
Saçlarımda sabahın hüzünlü nemi
Göz pınarlarımda yağmur
Yalnızlığıma sarıldım ben de
En vefalı yardır diye.

Noktayı koyduktan sonra, "Eee," dedim. "Oldu mu şimdi bu?"

Dalıp gittim. Kâğıda boş gözlerle ne kadar baktım farkında değildim. Başım göğsüme düşünce irkildim. Göz kapaklarım isyandaydı uykusuzluğa.

Tekrar aylar sonra yazdığım şiire gitti gözlerim.

"Olmamış," diye homurdandım. "Olmamış. Ne vezin vezin, ne kafiye kafiye!"

Bin parçaya ayırdım, yırttım attım kâğıdı.

Sonra pişman oldum. İrili ufaklı etrafa saçılan kâğıt parçalarını toplayıp bir araya getirmeye çalıştım ve şafak sökene, kadar ağladım.

Öldürdüğüm mısralara mı, yalnızlığıma mı, çaresizliğe mi; bilmiyorum.

30

İstanbul
Nisan, 1919

Babam herkes gibi çok mutsuz.

Daha da önemlisi umutsuz.

Artık miralay üniformasını bile giymiyor. Çoğu zabit de öyle. Darülfünun'a gidip gelirken tek tük üniformalı görüyorum.

Babam geçen gün, anneme, "Bitti," diye fısıldadı.

"Bu millet artık belini doğrultamaz."

"Aman beyciğim. Koca Osmanlı biter miymiş hiç? Bitmez, bitmez. Üzme kendini."

"Ah benim güzel Nazire'm."

Aslında annem de farkında her şeyin bittiğinin. Fakat yorulmadan, bıkmadan babamı ve bizi yüreklendirmeye çalışıyor. Hepimiz karalar bağlamışken annem, iyimseri oynamaya devam ediyor.

Bizim evde yapılan edebiyat sohbetleri iyice seyrekleşti. Bazı dostlar ara sıra uğrar oldu. Kimi elini ayağını tamamen çekti. Kimsede şiir, roman konuşacak heves yok ki.

Sanat muhabbetinin yerini askeri ve siyasi fısıldaşmalar aldı.

Babamın birkaç ahbabı, Harbiye Nezareti'nden birkaç zabit perşembe akşamları bizde toplanıyor. Konu, memleketin perişan hali.

Böyle akşamlarda yemeği birlikte yiyoruz. Sonra annemle yukarı çıkıyoruz. Erkekler aşağıda kalıyor konuşmak için. Buna içerlemiyor değilim, ama bu ortamda kadın eşitliği davası gütmenin yersiz kaçacağını düşündüğüm için susuyorum.

Zaten herkes susuyor. Sofrada çatal, kaşık sesinden başka pek bir şey duyulmuyor. Bir de yaptığı güzel yemekler için anneme yapılan iltifatlar. Kimse, kadınların yanında durumun vaziyetini konuşmak istemiyor.

Bu akşam da öyle oldu. Yemek derin bir sessizlik içinde yenirken Doktor Namık Veysi Bey aniden, "Vallahi azizim," dedi babama. Ümitle ona baktım. Siyasi ahval konusunu açsa açsa o açardı çünkü.

"Çok şanslı adamsın Ahmed Abdullah Bey, çok şanslı."

Hepimiz, babamın şansı konusunun masaya nasıl geldiğini anlamaya çalışırken, Namık Veysi, anneme döndü.

"Nazire hanımefendi, miralay, sizin gibi aşçılıkta mahir bir zevceye sahip olduğu için çok bahtiyar olmalı."

Kahretsin, diye geçti aklımdan. Ne beklerken ne çıkmıştı karşıma.

Doktor lafın ucunu bırakmadı.

"Tebrik ederim hanımefendi, tebrik ederim. Kadınbudu köfteniz bir harika."

Nazire Sultan elinde olmadan mahcup gülümsedi. "Aman efendim teşekkür ederim. Alt tarafı kadınbudu köfte işte. Pilavdan artan pirinç ziyan olmasın diye yapıverdim," deyiverdi.

Zavallı babam, annemin bu gafı karşısında az daha boğuluyordu. Ağzındaki lokmayı yutabilmek için bardağına zor davrandı.

Namık Veysi Bey, "Yok yok," diye ısrar etti. "Öyle söylemeyin. Bunların sihirli bir lezzeti var."

Adam bana destek çıkacak biri yok mu dercesine masadakilere bakınca evkaf nezareti ser kâtibi imdadına yetişti. Yusuf Süleyman Bey, "Pek haklısınız," diye tasdik etti. "Her şeyi kıvamında. Ne yanmış ne kurumuş. Nasıl desem, insanın ağzında... Utanmasam bir tane daha istirham edeceğim..."

Annemin kadınbudu köftesi o kadar övgü aldı ki, masadakiler, "Ben de bir tane alayım," diye tabaklarını uzatmaya mecbur hissetti kendini.

Bir anda *artık pilav* dökülmesin diye yapılan kadınbudu kalmadı.

Muhsine, Bedai'ye, Bedai de bana göz kırptı. Bu geceki eğlence konumuz belli olmuştu artık. "Artık pilav" lafına takıp Nazire Sultan'ı şakacıktan kızdıracak, karanlık ruhumuzu biraz olsun ferahlatmaya çalışacaktık.

Kapı çalındı. Masada bir sessizlik oldu. Herkes birbirine, annem dönüp saate baktı.

"Hayırdır inşallah. Bu vakitte kim olabilir?"

Feriha ablam kalkmaya davrandı. Babam bırakmadı.

"Ben bakarım kızım. Sen yemeğine devam et."

Salondan çıkmadan dik dik anneme bakmayı da ihmal etmedi.

Allah bizi korudu da gülmedik. Başımızdaki felaket olmasa evimiz şimdi kahkahalarımızdan kırılıyordu mutlaka.

*

Kapının açıldığını, babamın biriyle mırıl mırıl konuştuğunu duydum.

Sonra ayak sesleri salona yöneldi. Babamın yanında biri vardı. Çatık kaşlı, sert bakışlı bir adam. Sivildi ama hem paça-

larını koncuna soktuğu cilalı siyah çizmeden, hem duruşundan asker olduğu belliydi.

Babam ev sahibi sıfatıyla geleni takdim edecek vakit bulamadı. Miralay Rifat Süleyman Bey geleni görünce doğruldu.

"Vay Cevat... Bu ne sürpriz."

Adının Cevat olduğunu öğrendiğim yeni konuk topuklarını vurarak onu ve hepimizi selamladı.

Erkan-ı Harbiye-i Umumiye Riyaseti'nde görevli Rifat Süleyman Bey de, "Oooo," dedi. Kalkmak için davrandı, fakat sandalyesi halıya takıldı.

Bu Cevat Bey önemli biri olmalıydı.

Rifat Süleyman sonunda iskemlesini kurtarıp kalktı. "Size Cevat Abbas Bey'i takdim edeyim."

"Cevat Bey..." Adam söyleyeceği şeyin çok önemli olduğunu belirtmek için bir iki defa öksürdü. "Cevat Bey... Anafartalar Kahramanı Mustafa Kemal Paşa hazretlerinin yaveridir... Belki biliyorsunuz..."

Aman ya Rabbi!

İşte bu inanılmazdı. Herkesin dilinde, milletin gönlünde olan efsane paşanın yaveri evimizde!

Benim için karanlıktan doğan ışık buydu işte.

Bir damla suya hasret çöl kumuna yağan yağmurdu.

Adaba uygun düşer mi diye hiç düşünmedim. Kalkıp doğru Cevat Abbas'ın karşısına dikildim.

"Hoş geldiniz efendim."

Elimi uzattım.

Rap diye topuklarını vurdu. Babam, "Büyük kerimem," dedi. "Şükûfe Nihal."

Yaver başını sertçe eğerek beni tekrar selamladı, elimi sıktı.

"Paşa hazretleri nasıllar efendim?" dedim. "Sıhhat ve afiyettedirler inşallah."

Öyleymiş. O kadar heyecanlıydım ki dediğini doğru mu duydum, eğri mi farkında değilim.

Bir şey daha demeye hazırlanırken Doktor Namık Veysi Bey sabredemedi. "Yaver Bey," diye atıldı. "İyi ki teşrif ettiniz efendim. Biz de bu vesileyle memleketin ve milletin duçar olduğu elim vaziyet karşısında paşa hazretlerinin..."

Yaver bir şey demeye fırsat bulamadı. Nazire Sultan doğruldu. Ellerini çırptı.

"Hadi bakalım kızlar... Beyler memleket meselelerini rahatça konuşsun. Misafirlerimize iyi geceler dileyin..."

"Anneee," diye sesimi yükselttim ama faydası olmadı. Usul, erkân böyleydi. Bizim evde hanımların babamın konuklarıyla aynı masada yemek yiyor olması bile aslında birçokları için akla ziyan, "Asri," bir işti. Vatan sanki sadece onlarınmış gibi memleket hallerini konuşmak erkeklerin hakkıydı. Bu konuda kadına laf düşmezdi. Şimdi bize düşen de, yukarı çıkıp "Pilav artığı" lafıyla anamızı kızdırmaktı.

*

Basamakları elimden geldiği kadar ağır çıktım. En üst basamağa oturdum, parmaklıkların arasından babamla yaveri gözetledim. Birkaç defa "buyurun," diye yer göstermesine rağmen Cevat Abbas oturmadı, "Mazur görün, gitmem lazım," dedi. Babam iyice sokuldu. Birkaç kesik, kopuk kelime çarptı kulağıma.

"Teşekkür ederim... Hayır... Evet... Vazifeyle... Perşembe... Evet... Uygunsa..."

Ne uygunsa? Kahretsin. Babam bir şeyler mırıldandı ama işitmedim.

"Hay hay," dedi yaver bir topuk vurma sesi eşliğinde. "Kendilerine arz ederim."

Babamın, "Arz-ı hürmetler ederim," dediği çalındı kulağıma.

Sokak kapımızın tok bir sesle kapanmasından Cevat Abbas'ın gittiğini anladım. Olabildiğince eğilerek salona dönen babama baktım. Biraz heyecanlı, biraz solgun gibi geldi bana. Aniden başını kaldırıp merdivenin üst basamaklarına doğru baktı. Yukarıdan onları gözetlediğimi biliyordu tabii, ama yine de görünmemek için hemen başımı çektim.

Bir şey olmuştu. Ama ne?

Oturmayacaksa gece vakti Mustafa Kemal Paşa'nın yaveri ta Yeniköy'e kadar neden gelmişti? Ayaküstü babama bir şeyler söyleyip gitmek için mi?

Bu beklenmeyen yıldırım ziyaretin düşünebildiğim tek açıklaması vardı:

Paşa, babama bir haber ya da emir gönderdi.

Babamın heyecanlı ve solgun görünmesinin sebebi de buydu.

İyi de yakışıklı ve çalımlı yaver beyin Sarı Paşa'dan getirdiği haber neydi? Babam ne cevap verdi? Cevat Abbas, paşaya ne "arz" edecek?

Meraktan çıldırdım. Mustafa Kemal Paşa'dan gelen haberi öğrenmeliydim. Fakat ne yazık ki misafirler gidene kadar sabretmek zorundaydım. Ve bu hiç kolay değildi. Hele kadın kısmına söylenemeyecek bir şeyse, babamın ağzından laf almak daha da zor, hatta mümkünsüzdü.

Aşağıdaki konuşmalardan ipucu yakalamak için kulak kesilmem de fayda etmedi. Anlamsız mırıltılar ve birkaç kelimeden, isimden başka bir şey çıkaramadım.

"Mondros... Hamidiye... Tabii canım efendim... niye... Rauf... Fevzi Paşa... Sırmalı damat... Allah aşkına... Bırakın... Sefil..."

Annemin, Muhsine'nin ve Feriha ablanın beni içeri götürmek için yalvarıp yakarmalarına direndim. Kestirip attım.

"Babamı bekliyorum."

Annem kızdı. "Damarı tuttu yine. Bırakın beklesin."

Nazire Sultan'ın hakkımdaki en önemli yakınmasıydı inadım!

"Kime çekti bu kız bilmiyorum. Nuh dedi mi peygamber demiyor ayol."

Ben de ne zaman bu şikâyeti duysam "Kime olacak?" diye homurdanırdım içimden. "Valideme tabii."

Son misafir gidip, sokak kapımız kapanana kadar merdivende oturdum. Babamın ayak seslerini dinledim. Düşünmekten yorgun düştüğümün farkındaydım, ama asıl mücadele daha yeni başlıyordu. Babamın ağzından laf almak, düşünmekten, beklemekten daha yorucu olacaktı mutlaka.

Aşağıdaki ayak sesleri merdiven başına doğru döndü.

"Geliyor," dedim içimden.

Yüzüme mutlu, neşeli bir tebessüm oturtmaya çalıştım. Lafı dolandırmadan pat diye sormaya karar vermiştim.

"Mustafa Kemal Paşa ne istiyormuş baba?"

Babamın yukarı çıkmasını bekliyordum ama o aşağıda, merdiven başında durup yukarı, bana baktı. Elini salladı. "Gel hadi gel."

Amanın!

Patır patır indim basamakları.

"Geldim babacığım."

Arkasını döndü, önüm sıra salona yürüdü. Ben de peşinden. Henüz toplanmamış masadaki yerine oturdu. Bana karşısındaki iskemleyi gösterdi.

Anne sandalyesini.

"Otur."

Aklımdan, "İşte insan heyecandan böyle boğuluyor demek," diye geçti. Ciğerlerimde son bir soluk ya kalmış ya kalmamıştı.

Oturdum. Ellerimi uslu, hanım hanımcık bir kız edasıyla masanın üstüne yan yana bırakıp ona baktım. "Dinliyorum beybacığım."

Yüzünde ciddi, ama çok ciddi bir ifade var babamın. Korkmaya başladım. Ne oluyordu?

Susmaya devam etti. Fakat o ciddi ifade yerini çok ölçülü bir tebessüme bırakır gibi oldu. Beğendiğim bir şiiri odamda sesli okuyup aynaya baktığımda kendi yüzümde gördüğüm tebessümü hatırladım. Beğenme, mutlu olma, hatta gurur tebessümüydü bu.

Babam gururluydu... Ama niçin?

Sabrın sonundayım. Neredeyse, "Söyle," diye haykıracağım. "Allah aşkına söyle artık!"

O da söyledi:

"Paşa hazretleri seni çağırıyor Şükûfe."

31

İstanbul
Nisan, 1919
Şişli, Numara: 14

Korkuyorum.

Hayır, boğuluyorum. Üstelik yalnızım.

Birazdan ayrılacağız.

Yalvarmam fayda etmedi. Babam uzatmadı. "Münasip olmaz Şükûfe."

Artık bilmem yalan, bilmem doğru. Yavere sormuş, fakat Cevap Abbas kabul etmemiş. "Paşam kerimenizle görüşmek istiyor efendim."

O yüzden babam az sonra arabadan inecek. Ve ben başı dumanlı bir dağa tek başına tırmanan bir seyyah gibi, korkular, endişeler içinde, bacakları titreyerek çıkacağım Kemal Paşa'nın karşısına. Yapayalnız.

Aman Allah'ım, aman Allah'ım!

Faytonu çeken bakımsız iki atın zayıflıktan postlarını delecekmiş gibi duran kalça kemiklerine gözümü dikip, nallarının taşların üzerinde çıkardığı ahenkli şakırtıya kulak kabartarak aklımı oyalamaya çalıştım ama işe yaramadı.

Binlerce soru saldırıyor üstüme:

Ne soracak?

Ne diyeceğim?

Karşısında nasıl durmalıyım?

Elini öpmem mi gerekiyor?

Yoksa Frenk usulü tokalaşmak mı daha uygun?

Ya Rabbi nereden çıktı bu davet?

Mecidiyeköy'den Harbiye Nezareti'ne uzanan yolun Sıracevizler'e ayrılan çatalına geldiğimizde babam arabacının sırtını patpatladı.

"Hele biraz oyalan hemşerim."

Adam daha yulara dokunur dokunmaz yorgun atlar minnetle durdu.

Babam ellerimi avuçlarının arasına aldı. Sıcacıktı avuçları. Ya da benim titreyen ellerim buz kesmişti.

"Korkacak bir şey yok kızım."

"Ama korkuyorum."

"Merak etme. Güzel güzel konuşacaksın."

"Ne konuşacağımı bilmiyorum ki. Ya saçmalarsam, kendime güldürürsem."

"Olmaz öyle şey. O sorar, sen cevap verirsin."

"Ah baba... Sen de gelsen."

Kaşları çatıldı. "Yine aynı konuya dönmeyelim Şükûfe. Olmaz. Seni çağırmış..."

Yola doğru şöyle bir baktı. "Çok az kaldı. İki yüz metre ya var ya yok... Çıkınca doğru buraya yürü. Seni caminin önünde bekleyeceğim."

Bir şey dememe fırsat vermeden indi. Arabacıya parasını verdi. "İleride, 14 numaranın önünde inecek. Hanımı indirince dön, caminin önünde beni bul."

Atları kadar bakımsız, zayıflıktan avurtları çökmüş, üstü başı perişan arabacı başını salladı. İyi de zavallının okuması var mıydı bakalım? 14 numarayı nereden bilsin?

Babamın da aklından aynı soru geçmişti herhalde. "Sen de bakarak ol," dedi bana usulca. Sonra gülümseyerek cesaret vermeyi denedi.

Hiçbir işe yaramadı. Atlar isteksizce kıpırdadı. Araba sarsıldı. Babam geride kaldı. Kulaklarımda ramazan davulları çalıyor sanki. Ama biliyorum, kalbimin gümbürtüsü duyduklarım.

"14 numara. Pembe boyalı üç katlı ev. Madam Kasapyan'ın evi derseniz herkes gösterir." Tarifi böyle yapmış yaver.

Yaklaşıyoruz. Heyecanım paniğe dönüşmek üzere. Delice şeyler düşünmeye başladım.

"Vazgeçsem ne olur acaba?"

"Tam kapıyı çalmak üzereyken, arkama bakmadan kaçsam..."

Bereket aklım, "Saçmalama," diye homurdanıyor durmadan. "Hani nerede o dik başlı Şükûfe?"

O burada da düşman askerinin önünde diz çöktüğü Mustafa Kemal Paşa da orada.

"Hadi oradan," diye tersledim içimdeki alaycı sesi. "Kolay mı yedi düvelin selam durduğu bir paşanın önüne çıkmak."

"Kolay, sen Şükûfe Nihal'sin. Kucağında çocuğuyla koca evini terk edip giden yiğit bir kadınsın sen. Yürü."

Birden, sol kolda, yüz metre kadar ilerde gördüm pembe boyalı üç katlı evi.

"Şurası," dedi arabacı da. Omzunun üstünden geriye, bana doğru baktı.

"Geleni gideni hiç eksik değil bu evin. Kim oturuyor acaba biliyon mu gızım? Ecnebi zabiti filan olmasın. Gerçi pederin 14 numro dedi amma..."

Heyecandan titrediğim halde içim ısınıverdi. Beni korumaya çalışıyordu garibim. "Hani, üstüme vazife değil emme," diye devam etti. "Tedbirli olasın diye..."

İçimden, "Merak etme. Burada Anafartalar Kahramanı Mustafa Kemal Paşa oturuyor," demek geldi ama sustum. Belki de paşa gizli oturuyordu burada.

"Sağ ol amca, merak etme. Ecnebi zabiti değil," dedim. "Bir hanım ahbap. Kadın ziyareti. Pederim onun için benimle gelmedi."

"Eh eyi o zaman. Gusura galma." Yüzündeki endişe ifadesi dağılmıştı. "Ne bileyim ben, söyleyeyim dedim işte. Düşman zabitleri böyle evlerde kalıyormuş... Sen de pek tazesin..." Utandı, sustu. Kurtuluşu yularları çekip arabayı pembe boyalı evin önüne çevirmekte buldu.

Kulaklarımda gümbürdeyen davullarla indim arabadan.

Kurmalı çıngırdağa elimi uzatmadan kapının tek kanadı aralandı. İçeriden bir kadın sesi geldi.

"Allah'a emanet ol kızım."

Kapıdan çarşafına sarınmış bir kadın çıktı. Bir an yüz yüze geldik. Onu tanıdım.

"Aaa Halide Hanım."

Bocaladım. Pembe boyalı eve ben giriyorum, Halide Edip çıkıyor. O da beni tanımıştı ama aşinalık göstermedi. "Buyurun girin. Kapıda kalmayın." Sonra bir temennayla yürüdü gitti.

Bu karşılaşmadan memnun olmadığı o kadar belliydi ki şaşırdım. "Sağlıcakla," diyebildim arkasından.

İçeri süzülmek üzereyken, yaşlıca bir hanım kapı aralığında yolumu kesti. "Birini mi aramıştın kızım?"

Ne cevap vereceğimi bilemedim. Bereket içeriden bir erkek sesi duyuldu.

"Tamam Nigâr Hanım Teyze... Ben ilgilenirim."

Kadın o zaman elini çekerek bana yol verdi. "Buyurun evladım."

Taşlık oldukça loştu. Adının Nigâr olduğunu öğrendiğim hanımın altında kaybolduğu merdivenin başında Cevat Abbas Bey'in dikildiğini görmem zaman aldı.

Topuklarını vurarak beni selamladı. "Hoş geldiniz Şükûfe Hanımefendi."

Bu sefer zabit kıyafeti vardı üzerinde. Kenara çekilerek yukarıyı gösterdi. "Çıkalım."

İkinci katın sahanlığında durduk.

"Müsaadenizle, ben teşrifinizi haber vereyim."

Cevap beklemeden, beni kalp çarpıntılarımla orada bırakıp, tam karşıdaki kapıya yöneldi. Kapıyı açmasıyla odadan loş sahanlığa ışık seli döküldü. Paşanın odası güneşle yıkanıyor olmalıydı. Yaverin girmesiyle çıkması bir oldu.

"Şükûfe Hanımefendi... Buyurun efendim."

Titreyen bacaklarım kıpırdadı. Işık seli taşan odaya ulaşabilecek miyim, yoksa düşüp oracıkta son nefesimi mi vereceğim emin değildim.

32

İstanbul / Bakırköy – Huzurevi
Güz, 1972

Nisan, 1919
Şişli, Numara: 14

Kapı tıklayınca Ayşe'dir diye düşündüm...

"Gel!" dedim ters ters. "Aç ve giderken kapamadan çık!"

Kızın ikide bir kapımı kapatmasından nefret ediyorum. Kaç defa payladım, ama dinleyen kim? Kapı kapandı mı bunalıyorum. Köşeye sıkıştığımı hissediyorum.

Biraz daha söylenmeye hazırlanırken aralanan kapıdan Ayşe değil, Şeref Demirel'in başı uzandı. Şaşırdım. Bu kadar erken beklemiyordum doğrusu.

"Ben geldim," dedi sırıtarak. "Biraz erken, ama bekleyemedim. Rahatsız ediyorsam..."

Ayşe niyetine onu haşlamam işten bile değildi. Bereket, az önce pencereden Hicran'la Ümit'i kumrular gibi yan yana gördüğüm için keyiflenerek koltuğuma oturmuştum. Yoksa onun önünde yürümek zorunda kalacaktım. Elimde değil; artık topal bir kadın olduğum fikrine kendimi alıştıramıyorum bir türlü. Topalladığımı görenlerin yüzünde beliren ifadeyi görmeye dayanamıyorum.

Başımı salladım. Ne güzel isim koymuşlardı o caddeye. Kurtarıcı Gazi... Şimdiki çocukların acaba kaçı halaskâr'ın kurtarıcı demek olduğunu ve bizim için ne ifade ettiğini biliyordur?

"Evet. Müze," dedim. "Ben Mustafa Kemal Paşa ile o evde görüştüm. Böyle... seninle olduğu gibi... baş başa."

"Ne diyorsunuz?"

"Çok mu şaşırdın?" dedim dik dik. "Karşında gördüğün kadın o vakitler gençti. Heyecanlıydı, tutkuluydu. Vatanın uğradığı büyük felaket karşısında isyan doluydu. Ve bunları söylemekten, yazmaktan geri durmuyordu. Edibe Şükûfe Nihal'di o. Şiirleri gazetelerde neşrolunuyor, dilden dile dolaşıyordu. İlk romanı yeni çıkmıştı. Üstelik Darülfünun mezunu ilk kadındı. İlk kadın lise muallimesiydi. Paşa'nın böyle bir kadınla konuşmak istemesi çok mu şaşırttı seni?"

Pancar gibi oldu. "Yoo," falan diye mırıldandı ama aldırmadım. "Yaverini Yeniköy'deki evimize göndererek beni davet etti. Ben Madam Kasapyan'ın evine girerken bir başka hanım çıkıyordu. Hani şu, senin, dün bana 'Kurtuluş Savaşı'na katılmış,' diye hatırlattığın Halide Hanım."

Suratındaki pancar renginin sarıya yüz tutmasını keyifle izledim. "Ohh," dedim içimden. "Taşı gediğine koydum."

Kırdığı potu anlamış, düzeltmek için bir şeyler söylüyordu. Bu müthiş bir şeymiş. Yani benim paşayla konuşmam. Neler konuştuğumuzu anlatır mıymışım?

Gelip giden aklımla ne kadarını anlatabileceğim, ne kadarını unutacak, daha da kötüsü ne kadarını anlattığımı zannedeceğim bilmiyorum. En başından başladım ben de. Işık seli taşan, tütün kokulu odaya girişimden.

*

"Ayaktaydı. Ellerini arkasında birleştirmişti. İnanamadım. Koskoca Anafartalar kahramanı Mustafa Kemal Paşa beni

ayakta karşılıyordu. Yandaki pencereden vuran gün ışığının içindeydi. Bilmem o aydınlıktan mı, kıvılcımlar saçan bakışlarından mı gözlerim kamaştı. Aslında onu boylu poslu bir dev olarak hayal ederdim. Orta boyluydu, ama dağ gibi duruyordu."

Bir an soluklanmak içini sustum. Paşa'nın ne kadar etkileyici biri olduğunu daha iyi anlatmalıydım bu çocuğa. "Ben sana bir şey diyeyim mi genç adam?" diye devam ettim.

"Bir kadının yolda görse durup bakmak isteyeceği çok az erkek vardır. Mustafa Kemal Paşa o nadir erkeklerdendi işte. Bakışları insanın içine işliyordu. Saçları başak sarısıydı. Sivil giyimliydi. Kim bilir paşa kıyafeti ne kadar yakışıyordur, diye geçmişti o an aklımdan."

Muhabir, "Anlıyorum efendim," diye mırıldandı.

"Mustafa Kemal Paşa bana doğru bir adım atarak elini uzattı." O anı yaşıyor gibi elimi uzattığımı fark ettim.

"'Şeref verdiniz Şükûfe hanımefendi.'

Aslında özel bir gayreti yoktu ama sesi içime işlemişti. Elimi sıktı. Ne sert, ne yumuşaktı. Fakat eli sıcak, dokunuşu samimiydi.

'O şeref bendenize ait paşa hazretleri.'

Sesim titriyordu.

'Anafartalar'ın muzaffer, kahraman komutanıyla tanışmak asıl bendeniz için büyük şereftir.'

Hafif bir tebessüm belirdi tütün sarısı pos bıyıklarının örttüğü dudaklarının yanı başında.

'Kahraman olan millettir hanımefendi. Ben sadece vazifesini yapan bir ferd-i milletim.'

Bu büyük tevazu karşısında ne diyeceğimi bilemediğim için sustum. Paşanın beni konuşmaktan aciz bir kadın olarak görmesinden korkuyordum, ama uygun kelimeleri bularak ona cevap vermek kolay değildi. Üstelik gözlerimi onunki-

lerden alamıyordum. Şimşek gibi bir şeydi bu gözler. Hani karanlığın içinde bir an çakıp kaybolan o büyülü mavi ışık vardır ya... Öyleydi işte.

'Sizi buraya kadar yorduğum için beni bağışlayacağınızı umarım. Aslında benim ziyaretinize gelmem uygun düşerdi, ama vaziyetler malum. Pederiniz afiyettedir inşallah.'

'Teşekkür ederim paşa hazretleri. Afiyettedir. Size selam ve hürmetleri...'

Başını salladı, oturmam için yer gösterdi. Kendisi de karşımdaki koltuğa oturdu. 'Teşekkür ederim. Siz de Ahmed Abdullah Beyefendi'ye benim selam ve hürmetlerimi söyleyin... Muhterem pederinizi Suriye'den, Yıldırım Orduları'ndan tanırım. Ben Yedinci Ordu'ya komuta ederken Liman Von Sanders'in bir toplantısında Şam'da tanışmıştık. Miralay Ahmed Abdullah Bey vazifesi kıta gerisinde olduğu halde ben 7. Ordu karargâhını Raco'ya naklettiğimde oraya kadar gelmişti. Kendisini karargâhta değil, daima en ileri hatlarda, askerle ön saflarda görürdüm.'

Ne yalan söyleyeyim, bunları duyunca göğsüm kabarmıştı. Benim kahraman babam, diye geçmişti aklımdan. O sırada kapı tıkladı. Paşa, 'Gel,' dedi. Aralanan kapıda, elinde tepsiyle Nigâr Hanım göründü.

'Nigâr hanımla tanıştınız mı?'

'Evet efendim; az önce aşağı kapıda tanışmıştık.'

Paşanın kinayemi anlamasını beklemiyordum, ama Nigâr anladı. Yanakları al al oldu. Ya da ben öyle olmasını istedim. Mustafa Kemal Paşa, 'Sağolsun Nigâr Hanım bize yardımcı oluyor,' diye açıkladı. Bir an durakladı. 'Bizi idare ediyor desem daha doğru. Bizi çekip çeviriyor. O olmasa ne yaparız bilmem.' Kadın bu iltifat karşısında, 'Paşaam' diye cıvıldayarak koltuklarımızın arasındaki yuvarlak sehpaya sokuldu. Paşa'nın önüne kahve fincanını pür dikkat bıraktı. Sonra su

bardağını. Kahvenin köpüğü üstünde göz gibi duruyor ve sanki bana bakıyordu. Ben yapsam fincanda ne köpük kalırdı ne kahve, diye geçmişti aklımdan. Nigâr, benim önüme de tabağında limon dilimi olan çayı koydu.

İşte buna çok şaşırmıştım. Mustafa Kemal Paşa çayı limonlu sevdiğimi biliyor muydu yani?"

O ana kadar hiç ses etmeden beni dinleyen Şeref Demirel de benim kadar şaşırmış olmalıydı ki, "Ne diyorsunuz?" dedi.

Bu lafı yeni icat etmişti. Şaşırdı mı, hemen basıyordu: "Ne diyorsunuz?"

Buna bir mim koydum ama dikkatimi dağıtmamak için sesimi çıkarmadan devam ettim.

"Paşa kadın çıkana kadar konuşmadı. Ben de bundan yararlanıp göz ucuyla karşımdaki mütevazı kahramanın çalışma odasına göz attım. İnanılmaz derecede sade, hatta fakirdi."

Mustafa Kemal Paşa'nın Madam Kasapyan'ın evindeki çalışma odası zihnimde canlanıverdi.

En dikkat çeken eşya, odanın tam ortasındaki büyükçe eski tahta masaydı. Üzerinde, askeri harita olduklarını tahmin ettiğim büyük boy kâğıt bobinleri duruyordu. Bir cetvel, pergel, birkaç kalem. Bobin yığınının arasındaki Fransızca lügat, kalınlığıyla hemen kendini belli ediyordu. Masanın önünde, birinde benim diğerinde onun oturduğu hayli hırpalanmış tahta kolçaklı iki koltuk vardı. Arada da yuvarlak bir orta sehpası.

Odaya askeri havayı, masanın gerisindeki duvarı örten harita veriyordu. Mağlup Osmanlı'nın umumi savaştan önceki sınırlarını gösteriyordu harita. Vatanına sevdalı bir insanın gördüğünde içinin cız etmemesi mümkün değildi.

'Ne kaldı o topraklardan geriye?' diye geçmişti o sırada aklımdan galiba. 'Hiç! Bir avuç aziz Anadolu. Şimdi o da tehlikede.'

Kapının karşısındaki tahta çıtalarla yapılmış kitaplığı hatırladım. Yıkılmamak için sırtını duvara yaslamıştı ama buna ne kadar dayanabileceği belli değildi. Dört siyah klasörle, beş on kitabın ağırlığı bile fazla gelmiş gibiydi. Odada topu topu dört iskemle vardı. Paşa'nın çalışma odasındaki tüm eşyası bu kadardı. Çanakkale'de yedi düvele adım attırmayan Mustafa Kemal'in böyle bir odada çalıştığını söyleseler dünyada inanmazdım...

Muhabirin sesiyle toparlandım.

"Daldınız efendim."

"Dalmadım. Gereksiz ayrıntıları ayıklamaya çalışıyorum. Lüzumsuz şeyler anlatarak seni boğmak iste..."

"Yoo," diye itiraz etti. "Ayrıntılar da çok önemli. Ve ben sizi zevkle ve yararlanarak dinliyorum. Devam edin lütfen."

Birden içime bir kurt düştü. Bu çocuk Mustafa Kemal'le görüşmemi dinlemeye neden bu kadar hevesliydi. Tamam, dün ona sürpriz, sır filan lafları ettiğim için sabah erkenden koşturup gelmişti. Ama ne anlatacağımı bilmiyordu ki. Bunu ben bile bilmiyordum. Şimdi konu Mustafa Kemal'e gelince... Aman ya Rabbi, yoksa Atatürk hakkında bir sır açıklayacağımı mı sandı bu? Onun için mi bu kadar hevesli ve sabırsız?

"Ayağını denk at Şükûfe," diye uyardım kendimi "Seni tuzağa düşürebilir. Uyuma."

Tekrar Nisan 1919'a, Madam Kasapyan'ın evine döndüm.

*

"Paşa, odasını incelediğimi anlamış olmalı ki bir süre bekledi," diye devam ettim.

"Tabakasını çıkarıp bir sigara aldı. Aramızdaki sessizliği kibrit sesi bozdu. O bir süre kibritin ucundaki aleve baktı, ben

de onun gözlerindeki yansımasına. Hangisi daha yakıcı karar verememiştim. Alev mi, Mustafa Kemal'in gözleri mi?"

Şeref, birden "Durun durun," diye atıldı.

"Bu çok güzel. Bunu unutmadan not almalıyım." Defteri çekip, sözlerimi mırıl mırıl tekrarlayarak yazdı. "Hangisi daha yakıcı karar verememiştim. Alev mi, Mustafa Kemal'in gözleri mi?... Çok güzel. Bunu mutlaka kullanırım."

"Demek cilalı lafları seviyorsun," diye takıldım. "O zaman şanslısın evlat. Ben de laf çok. Cilalar cilalar söylerim sana."

İkimiz de gülüştük.

"İkide bir lafımı kesersen, bu röportaj bitmez haberin olsun."

Bir iki öksürükten sonra devam ettim.

"Beni niye çağırdığını, bir şey sorarsa ne cevap vereceğimi düşünürken Paşa kahvesinden bir yudum aldı ve kestirmeden konuya girdi.

'Memleketin sizin gibi münevver kadınlara ihtiyacı var.'

Yıllar yıllar öncesini anlatıyordum. Çok eskileri, ama Mustafa Kemal'in dedikleri bugün söylenmiş gibi taptazeydi zihnimde. O anda bile sesini duyar gibiydim.

'Kanaatim odur ki Şükûfe Hanımefendi, erkekler savaşlarda büyük kahramanlıklar gösterse de bir millet, kadınlarının gayreti olmadan istiklaline kavuşamaz. Terakkinin anahtarı da kadınların ellerindedir. Ecnebiler kadın, erkek birlikte çalıştığı için ilerlediler. Osmanlı siyaseti kadınlarımıza, kızlarımıza haksızlık etti. Menfaatleri uğruna dini istismar ederek her yeniliğe, inkişafa karşı çıkan softa takımının aklına uyarak kadınlarımızı eve hapsetti. Kızlarımızın okumasını, aydınlanmasını önledi. Bu yüzden geri kaldık. Oysa bizim kadınlarımız çalışkandır, cesurdur, fedakârdır, zekidir, dirayetlidir. Köylerde tarlada, bağda, bahçede erkeğiyle yan yanadır. Hatta ondan fazla çalışır. Çok zaman kaybettik. Lakin artık

kaybedecek zamanımız kalmadı hanımefendi. Erkeğiyle, kadınıyla bu milletin ayağa kalkma vaktidir.'"

Birden bocaladım. Aklım karıştı. Mustafa Kemal'in bu laflarını Şeref'e söylemiş miydim? Yoksa anlattığımı mı sanıyordum? Sesini duyar gibi olduğum Paşa'nın dediklerini hatırlamakla mı kalmıştım yoksa sadece?

Muhabire sormaya utandım. İnsanların aklımın her geçen gün biraz daha karıştığını bilmesini istemiyorum. Belki de anlatmıştım. O zaman anlattım mı diye sorarak komik duruma düşmemeliyim.

Devam ettim ben de.

"Paşa, memleketin umumi durumu hakkında askerlerle olduğu kadar münevverlerle de görüşmeler yaptığını, beni de bunun için davet ettiğini söyledi. İçim titremişti bunları duyunca, koskoca Mustafa Kemal'in nazarında münevverdim demek ki.

'Gençliğinize rağmen kişiliğiniz ve kaleminizin gücü hakkında çok sitayişkâr sözler işittim Şükûfe Hanımefendi.'

Ondan bu sözleri işitince yanaklarım ateş gibi yandı."

Şeref, "Çok haklısınız," dedi. "Atatürk tarafından övülmek çok gurur verici olmalı."

Öyleydi tabii. Üstelik paşanın 'Sizi şahsen tanımak ve yüksek fikirlerinizden istifade etmek maksadıyla buraya kadar yordum.' dediğini de söylememiştim Şeref'e daha. Övünmek gibi olmasın diye.

Bu faslı hemen atladım. "Artık benim de ona bir şeyler söylemem lazımdı," diye devam ettim.

"Fakat heyecandan dilim tutulmuştu, durmandan yutkunuyordum. Paşa halimin farkındaydı herhalde. 'Lütfen,' dedi.

'Benimle çok rahat konuşabilir, fikirlerinizi tam bir serbesti içinde söyleyebilirsiniz.'

Gülümsedi. 'Ama önce çayınız. Soğutmayın. Limonlu seviyordunuz; öyle değil mi? Nezihe Muhittin Hanımefendi sizden bahsederken söylemişti, aklımda kalmış. Yanılıyorsam Nigâr değiştirsin.'

Limonlu çay, sihirli sözcük oldu. Birden kendimi çok rahat hissettim. Teşekkür filan ettim hiç değilse. Çayımı karıştırırken, bir yandan da Nezihe Hanım'la benim hakkımda konuşmuş diye düşünüyordum. Ne konuşmuşlardı acaba? Herhalde iyi şeylerdi. Paşa'nın beni davet etmesinin sebebi bu olmalıydı. Paşa, 'Şükûfe Hanım,' deyince yeniden dikkat kesildim. Gözlerimin içine bakıyordu.

'Memleketin, vicdanı hür, irfanı hür münevverlere ihtiyacı var. İnsanları susturan, fikirleri bastıran ülkeler karanlıklara boğulur. Münevverler fikirlerini, korkmadan açıkça söyleyebilmeli ki terakki olsun, ufkumuz aydınlansın.'

Artık kendimi tutamamıştım. 'Haklısınız Paşa hazretleri,' dediğimi hatırlıyorum. 'Lakin sanırım fikir serbestisi konusunda bir hayli ilerledik. Baksanıza kurtuluşun ecnebi himayesine girmekte olduğunu söyleyen münevverlere bile rastlanıyor artık.' Ben böyle deyince paşanın fincanı dudaklarına götüren eli bir an havada kaldı. Çok iyi hatırlıyorum."

Şeref dehşet içinde atıldı. "Aman Tanrım. Nasıl söylediniz bunu?"

"Söylemiştim işte. Aslında pişman olmuştum, ama ağzımdan kaçmıştı bir kere." Başımı salladım.

"Doğrusu alınır diye korkmuştum. Öyle ya, benden önce ecnebi himayesine girmemizi savunanlardan biriyle görüşmüştü. Ama korktuğum gibi olmadı.

'Kapıda Halide Hanım'la karşılaştınız herhalde.'

Kıs kıs gülerek beni daha da şaşırttı."

Muhabir, hemen kaleme davrandı. İşte buydu. Beklediği anın geldiğini düşünüyordu. Yaz bakalım dedim içimden.

Beni tuzağa düşürdüğünü sanıyorsun değil mi? Senin 'O Kurtuluş Savaşı'na katılmıştı,' dediğin Halide Hanım'ı çekiştirmemi bekliyorsun.

Tek bir lafı bile kaçırmamak için iyice dikkat kesilmişti. İnadına oyalandım. "Eee. Siz ne dediniz peki?"

"Hiç."

"Hiç mi?"

"Evet, hiç. Karşılaştık demek yerine başımı salladım; o kadar."

"Devam edin lütfen... Bu bölüm harika olacak efendim. Tarihe tanıklık ediyorsunuz."

"Yok canım. Tanıklık iddiam yok."

"Ama öyle. Birinci ağızdan. Peki... siz böyle söyleyince Atatürk ne dedi?"

"Bir süre bana baktı, sonra 'Evet,' dedi.

'Halide Hanım'ın böyle bir fikri var. Fakat siz bu fikirde değilsiniz...'

Ben yine dilimi tutamamıştım. 'Kesinlikle,' diye atıldım. 'Kesinlikle değilim Paşa hazretleri.' Tepkimi nasıl karşılayacağını bilmiyordum."

Şeref Demirel'in soluğu kesildi. Mustafa Kemal'in karşısında böyle dik dik konuşabilmiş olmama inanmakta zorlandığını anladım.

"Peki... bu çıkışınız karşısında ne yaptı?"

Canım sıkıldı birden. Israrının tuzak olduğunu anladığım halde konuşma hiç istemediğim bir istikamete gidiyordu. Burada oturup Halide Hanım'ı çekiştirecek değilim. Bu hem yanlış hem haksızlık olur. Çocuk gazeteci ya, yazacak bir polemik yaratmak için beni kaşıyor. Ve ben bu tahrike kapılmaya hazırım. Bunu hissediyorum. Kendimi ayıpladım.

Omuzlarımı silkip devam ettim.

"Paşa, 'Şükûfe Hanım,'dedi ağır ağır.

'Herkes bir kurtuluş yolu arıyor. Sadece Halide Hanım ve onun gibiler değil. Onlar gibi vatan sevgilerinden asla kuşkuya mahal olmayan silah arkadaşlarım arasında bile mandaterliği kurtuluş ve terakki çaresi görenlerin ne kadar çok olduğunu bilseniz şaşarsınız.'

Bir an hüzünle baktı bana. 'Oysa,' dedi yavaşça. Sesine acı bir kinaye ifadesi hâkim olmuştu.

'Yabancı bir devletin himaye ve kollayıcılığını kabul etmek, insanlık vasıflarından mahrumiyeti, acz ve miskinliği itiraftan başka bir şey değildir.'

Mustafa Kemal Paşa'nın gözlerindeki yangının beni sarmaladığını hissediyordum. 'Peki, çare,' diyordum içimden onu dinlerken. Nasıl kurtulacağız?'"

Şeref Demirel bir şey söyleyecek gibi oldu, ama vazgeçti.

"Paşa sanki aklımdan geçeni duydu. 'Köhnemiş saltanattan kurtarıcı olmasının beklenemeyeceğini, ümitsizliğe kapılmaya da hakkımız olmadığını,' söyledi. Sonra aniden öfkeyle ayağa kalktı. Telaşlandım. Benim de kalkmam mı gerekiyordu acaba? Ellerini arkasında birleştirip odanın içinde sinirli bir iki adım attı, önümde durdu. Bana doğru eğildi. Tüylerim diken dikendi. Bana milli bir sır vereceği o an içime doğdu..."

Muhabir 'sır,' lafını duyar duymaz dikildi. Hemen elimi kaldırarak onu susturdum. O anın büyüsünün, zihnimde canlandırdığı ilahi enerjinin bozulmasını istemiyordum.

"Paşanın gözleri gözlerimdeydi. 'Şükûfe Hanım,' diye fısıldadı. Titriyordum.

'Bu aziz millet var oldukça, son fert düşene, son kurşun atılana kadar dövüşeceğiz.'

Elimde olmadan, 'neyle, Paşam' deyivermiştim. 'Ordu dağıtıldı. Silahlar toplatıldı. Tüfeklerin harbilerini bile...' Paşa, 'Yumruklarımızla,' diye kesti sözümü.

'Tırnaklarımızla. Kadın, erkek, genç, ihtiyar. Kazmayla, baltayla, varımızla, yoğumuzla, dağımızla, taşımızla. Her şeyimizle. Ordu, milletin kendisidir. Sığınılacak tek yer milletin sıcak, vefalı bağrıdır. Vatanı ancak milletin azim ve kararı kurtarır. Kaldı ki Türk'ün haysiyet, izzet-i nefis ve kabiliyeti çok yüksek ve büyüktür. Böyle bir millet esir yaşamaktansa mahvolsun evlâdır. Öyleyse karar şudur: Ya istiklal ya ölüm!'

Yüreğime kor düşmüştü sanki. Ya istiklal... ya ölüm!"

33

Şirket-i Hayriye Vapuru
Nisan, 1919

İstanbul / Bakırköy – Huzurevi
Güz, 1972

Ya istiklal ya ölüm!

Ya istiklal ya ölüm!

Belki milyonlarca defa tekrarladım bu ateşten sözcükleri.

Sadece, milletin değil, benim, edibe Şükûfe Nihal'in de kurtuluş parolasıydı bu. Mithat Sadullah'ı terk ederken farkında olmadan ben de ya istiklal ya ölüm diye çıkmış olmalıydım sokağa, Cihangir'deki evin kapısını kapatıp kucağımda oğlumla hürriyeti seçtiğim anda karşıma dikilebilecek ölümcül tehlikeleri göze almıştım. Kuşkusuz, azim ve kararımı, ya istiklal ya ölüm diye formüle edecek olgunluğa sahip değildim. Fakat hayatım boyunca böyle yarı esir, yarı kapatma gibi, koca iznine bağlı yaşamaktansa kara toprak alsın beni diye ağlayıp gözyaşı döken bendim.

Şimdi millet aynı durumda. Yenildik. Düşman çizmeleri daha mütarekenin imzası kurumadan topraklarımızı çiğnemeye başladı. Mustafa Kemal bana, bütün yurdun işgal edileceğini, Saray'ın ve Babıâli'nin istilayı önleyemeyeceğini, hatta böy-

le de bir niyetinin olmadığını söylemekte yerden göğe kadar haklı. Altı yüz yıllık imparatorluğun cenaze törenine hazırlanan bahtsız millet, artık galiplerin bahşedeceği kadar hürriyetle avunmaya mecbur edilecek. Bu utanca katlanılabilir mi?

Hayır! Bin kere, milyon kere hayır! O zaman Mustafa Kemal'in, "Böyle bir millet esir yaşamaktansa mahvolsun evladır," dediği gibi; ya istiklal ya ölüm!

Olay bu.

Eve dönerken rahmetli babam ne konuştuğumuzu sormadı. Ne Bulgar Mezarlığı'nın orada bindiğimiz faytonda, ne vapurda. Sirkeci'de, Şirket-i Hayriye iskelesinde Sarıyer'den Kavaklar'a kadar uzanacak akşam vapurunu bekledik. Kalabalık, ama biz hiç konuşmuyoruz. Çevremizdeki patırtıyı dinliyoruz.

Vapur iskeleye yanaştığında bulutların saçakları hafiften kızarmaya başlamıştı. Beşiktaş önlerine geldiğimizde akşamın alacası sulara düşmüş olacak.

Yorgun, bezgin, ümitsiz, muhtemelen bazıları aç insanların arasına karıştık. Ben, doğru yukarı çıktım. Babamın arkamdan gelip gelmediğinin farkında değildim. Başüstü güvertesine açılan kapıdan geçip, Karadeniz'den Boğaziçi'nin yalılarını okşaya okşaya esen rüzgârın kollarına bıraktım kendimi.

Oradalar!

Tarih öncesinin dev canavarlarını andırıyorlar. Bütün kibirleriyle kara birer leke gibi duruyorlar batmaya hazırlanan güneşin son ışıklarıyla gereren suyun üstünde. Korkunç top namluları İstanbul'un yedi tepesini hedef alıyor. O namlular bir emirle çelik ağızlarından ateşler saçarak üstümüze ölüm ve ateş kusmaya hazır. Yaşamamız veya ölmemiz, mağrur bir ecnebi zabitinin emrine veya insafına bağlı artık.

Zırhlıların hepsinde bayram havası var. Ya da düğün şenliği! Ne kadar allı, sarılı, morlu, mavili çaput bulmuşlarsa

gönderlerine asmışlar. Bazılarının daha hava kararmadan donanma ışıkları yanıyor.

Ecdat yadigârı, güzelim Boğaziçi çok geçmeden karanlığa gömülecek, fakat bu çelik yığınları donanma lambalarının denize vuran aydınlığında pırıl pırıl salınacak. Çok geçmeden ışıldaklarının kollarını şehrin üzerine çevirecek, öldürecek, yok edecek hedef arayacaklar her akşamki gibi.

Biraz öteden cızırtılı, insanın sinirlerini geren bir cayırtı geliyor. Hangisinden kestiremedim. Kara heyulaların birinde bando, mızıka çalıyor.

Baş üstü güvertesi her akşamüstü olduğu gibi kalabalık. İçeride bunalanlar kendilerini dışarı atıp, tahta sıralara serpildiler. Belki de yitirdikleri hürriyetin yürek okşayan esintisini esen rüzgârda bulacaklarını sanıyorlar. Başları öne eğik. Düşman zırhlılarını görmemek için herkesin gözü yerde.

Ama görmemek için başını çevirmek, arkanı dönmek, gözlerini yummak gerçeği değiştirmiyor ki. Oradalar işte.

Askerleri gülüyor, eğleniyor, bayram ediyor, naralar atıyor, ellerini dizlerine vurarak tepiniyor, biz kaderimize ağlıyoruz.

Onlara biraz daha sokulursam yüzümdeki nefreti göreceklermiş gibi tahta sıralarda oturanların arasından hışımla küpeşteye yürüdüm. Çelik canavarlara karşı bir isyan bayrağı gibi dikildim orada.

Küpeşteyi o kadar sıkı tutuyordum ki ellerim adeta mıhlandı. Mümkün olsa tahtaya tırnaklarımı saplayacak, ama onlar beni ve öfkemi fark edene kadar oradan ayrılmayacaktım.

Tarifsiz duygular içindeyim. Bir de Yeni Cami'nin narin minarelerinin birinden içli, hazin bir ses ezan okumaya başlayınca bütün benliğim ürperdi.

Göklere kırgınım. İnancı sorgulamak günahsa, o günaha razıyım. İlahi adalet bu mu yani? Bu aziz millet, bu elde ayakta hiçbir şeyi olmayan, varını yoğunu harplerde kaybetmiş

halk ne günah işlemişti de böyle bir cezaya layık görülmüştü? İnanamıyorum. Bu yazgıya isyan yüklüyüm.

Vapur, rahatsız etmekten korkarmış gibi çelik yığınlarının arasından sessizce süzülürken, bando, mızıka şamatası ezan sesini bastırdı. İçim yangındaydı. "Bize bu acıyı, bu felaketi niye reva gördün?" diye bir hezeyan koptu yüreğimden.

"Senin şu ilahi davetini dünyaya duyuran, sancağını üç kıtada dalgalandıran biz değil miydik de hilalin boynunu büküp karşımıza haçı diktin?"

Birden irkildim. Küpeşteyi tutan elimin yanında bir el belirmişti.

"Ağlama," dedi bir ses yanı başımda. "Ağladığımızı kimse görmemeli kızım."

Babam. Ancak o zaman fark ettim yanaklarımdan akan gözyaşlarımı.

Elini benimkinin üstüne koydu. Onun sıcak, sevecen, duygulu temasıyla toparlandım. Elim yanaklarıma gitti.

"Vapurun kömürü kaçtı gözüme. Ağlamıyorum."

Göz göze geldik. Babamın yüzündeki tarifsiz kederi bana göstermemek için gülümseye çalışmasını gözpınarlarımdaki yaşların arasından gördüm. "Ya istiklal ya ölüm, dedi baba," diye fısıldadım milli sırrı babama. "Ya istiklal ya ölüm!"

Yüzü aydınlanır gibi oldu. Dudakları usulca kıpırdadı.

"Ya istiklal ya ölüm..."

*

Hiç sesini çıkarmadan dinleyen Şeref Demirel'e baktım.

"Kemal Paşa'nın o gün Madam Kasapyan'ın evinde bana dediklerinin hepsi gerçekleşmeye başladı," diye devam ettim anlatmaya.

"Görüşmemizin üzerinden daha bir ay geçmeden işgal başladı. Önce, Yunan'ın İzmir'e çıktığı haberi geldi. İngilizler,

Fransızlar, İtalyanlar vatanımızı yağmalıyordu. Hiç unutmam, bir akşam babam telaşlı geldi eve. Sevinçli miydi, endişeli mi, birden kestirememiştim. Ne olduğunu sorduğumda, 'Gitmiş,' diye fısıldadı.

'Kim?'

'Mustafa Kemal.'

Paşa'nın 'Sığınılacak tek yer milletin sıcak, vefalı bağrıdır. Vatanı ancak milletin azim ve kararı kurtarır Şükûfe Hanım,' diyen sesi çınlıyordu kulağımda.

'Samsun'a tayin edilmiş.'

Babam, 'Vahdettin, paşayı ordu müfettişi olarak Samsun'a göndermiş,' diye açıkladı. 'Bozguncular iftiraya başladı hemen Şükûfe. Mustafa Kemal de sultanın hizmetine girdi diyorlar.'

'Hayır,' diye atıldım hemen. 'O sığınılacak tek yere gitti. Milletin bağrına...' Babam başını salladı. Gözleri ışıl ışıldı... 'Bir şey yapacak,' dedi.

'Bak göreceksiniz, Mustafa Kemal bir şey yapacak. Bize de burada çok iş düşecek kızım.'

Biz kadınlar işe koyulmuştuk zaten. Paşanın istediği gibi teşkilatlanıyorduk. Her yerde, her konuda kadınları örgütlemeye çalışıyorduk.

Parola, 'Ya istiklal ya ölüm!'dü."

Sustum. Bir şey söyleyecek mi diye Şeref Demirel'e baktım. Kıpırtısızdı. Gözleri teybindeydi ama aklının nerede olduğunu kestiremedim. Benim huzurevi odamda mı, işgal İstanbul'unda mı belli olmuyordu.

"Yunan İzmir'i işgal edince..." diye devam ettim bende. "Protesto için düzenlenen mitinge koşturdum bütün kadınlarla. İstanbul İstanbul olalı bu kadar kadını bir arada görmemişti. Ne kadar erkek varsa, o kadar da kadın vardı neredeyse. Her yer karaydı. Al bayrak karaydı. Üstümüz başımız, ruhumuz, her şeyimiz kapkaraydı."

Bir an durakladım. Artık içimdekini söylemeden duramazdım.

"Herkes," dedim kırgın bir ifadeyle. "Sultanahmet Mitingi'nde konuşan tek kadının Halide Hanım olduğunu zanneder. Evet, harika bir konuşmaydı. Ama ben de konuşmuştum. Kürsüye fırladığımda mahşer gününü andıran meydanda dalgalanan kadınlı erkekli insan seline bakarak, 'Ey aziz vatan,' diye haykırdım. '*Beşiğimiz sendin, mezarımız yine sen olacaksın*!' Duymuş muydun bu sözümü?"

*

Ses çıkmadı.

"Cevap versene," dedim dik dik. "Yazdın mı bu son dediklerimi?"

Sessizlik.

Eee niye susuyor bu adam?

Öfkeyle başımı kaldırdım.

Aman ya Rabbi! Kimse yok!

Yok!

Karanlığın içinde yalnızım!

Masa boş.

Şeref Demirel gitmiş.

Peki, bunları anlatmamış mıydım? Yoksa kendi kendime mi konuşuyordum?

Şaşırdım. Korktum.

Odada sokağın pencereden vuran gece aydınlığından başka ışık yoktu. Kapı kapalı.

Zile bastım.

"Hey, kimse yok mu orada? Biri açsın şu lanet kapıyı."

Allahaısmarladık bile demeden çekip gitti mi yani Şeref?

Hiç hatırlamıyorum. Sinirlendim. Böyle terbiyesizlik olmaz. "Bitti bu iş," diye soludum öfkeyle. "Röportaj, filan yok."

Tekrar zile bastım.

"Kimse yok mu şu kapıyı açacak. Işığı da yakın!"

İyice köpürdüm.

"Kalk Şükûfe," diye buyurdum kendime. "Kapını kendin aç, elektriğini kendin yak."

Koltuktan kalkmaya çalışırken kapı açıldı. "Uyandınız mı?" diye biri girdi içeri. Elektriği yaktı. Gece görevlisi Hacer'di gelen.

"O kadar güzel uyuyordunuz ki, kıyamadık."

Biraz sakinleştim. Demek ki ben uyuyup kalınca sessizce çekip gitmişti çocuk. Kendime olan güvenimin kırılmasından başka hasar yoktu yani.

Acaba, ne zaman gitmişti? Halide Hanım için söylediklerimden sonra mı?

Ya da ben ne zaman uyumuştum?

Kahretsin! Hatırlamıyorum.

Ancak, sabah durakta Hicran'la Ümit'i görünce keyfim yerine gelir herhalde.

*

O kadar bekledim, gelmediler.

Ne Hicran ne Ümit...

İyice canım sıkıldı.

Caddeden gelip geçen araçları seyretmekten gözlerim acıdı.

Bir şey mi olmuştu acaba çocuklara?

Sonra merak etmemeye karar verdim.

Ne olacak, belki de otobüse başka bir duraktan binmeye karar verdiler. Öyle ya, 'Her sabah yaşlı bir kadın penceresinde dört gözle bizi bekliyor,' diyecek değiller ya.

Onları beklediğimi bilmiyorlar ki.

Bilseler ne derler acaba?

Onları merak etmeme üzülürler mi?

"Nerdeee?" diye söylendim içimden. "Şimdiki gençlerde o incelik, o yürek yok."

Üzülen üzülür, merak eden merak eder, o kadar! Sorsan, bir de "Canım ne var merak edecek?" diye üste çıkıyorlar.

Merak etmemeye karar vermek yetmiyor. Sinirlerim oynadı bir kere yerinden. Kasten zile basmadım. "Ayşe," diye bağırdım can sıkıntısıyla. "Ay-şe!"

Kapım telaşla açıldı.

"Buyur abla."

"Bak kızım son defa söylüyorum. Gündüzleri o tuttuğun kapı örtülmeyecek. Tamam mı? Kapa..."

"Fakat abla, Hülya Hanım kapıların..."

Bakım evinin müdürünü söylüyor bana. Elimi öfkeyle koltuğun kolçağına vurdum. "Sözümü kesme. Lafım bitmedi daha."

Bir şey diyemedi. "Burası benim odam. Kapı benim odamın kapısı. Hülya'nın değil. Şükûfe Hanım örtülmemesini istiyor dersin sorarsa. O kadar. İtirazı varsa bana söylesin. Anladın mı?"

Başını sallayarak anladığını belli etti.

"Saat kaç?"

"On biri geçti, abla."

"Ne kadar geçti Ayşe? Beş mi geçti, yirmi mi geçti, elli mi geçti? Şunu doğru dürüst söylesene kızım."

Gözü masaya kaydı.

"Aaa," dedi, "Saat 12'ye yirmi var, siz daha kahvaltınızı yapmamışsınız. Neredeyse yemek gelecek."

Öğlen oluyor ha. Ne Hicran'la Ümit var ortada ne de Şeref.

Yapayalnızım yine.

Kız kahvaltı tepsisini alıp çıkmak üzereyken pişman oldum. Bu kadar aksi olmak zorunda değilim ki. Herkesi kırıp dökerek ne yaptığımı sanıyorum ben.

Çocukların gelmemesinin suçlusu Ayşe miydi yani?

Şeref'in de.

Bazen kaçıp giden aklımın da.

"Kusura bakma," dedim aniden.

O kadar şaşırdı ki, az daha tepsiyi düşürecekti elinden. "Sana bağırdığım için kusura bakma kızım. Biraz canım sıkıldı da. Hem kapının örtülmesini istemiyorum sahiden. Hülya Hanım'a rica ettiğimi söylersin. Hadi şimdi bir çay getir de barışalım."

Tepsiyi masanın üstüne bıraktı. Bir koşu gelip boynuma dolanıverdi.

"Küs değildik ki."

İçim ısındı. Sırtını patpatladım. "Deli kız seni."

Ayrılırken, "Ablamsın," dedi ağlamaklı bir gülücükle. "Bağırırsın da döversin de."

"Yok artık," diye kahkahayı attım ben de. "Hadi, yemekten önce bir çay içeyim."

Ayşe kapıya koşturdu. Arkasından seslendim.

"Haa Ayşe, bizim muhabirden haber var mı?"

"Var. Biri beni mi arıyor?"

Sürpriz diye ben buna derim işte.

Şeref Demirel bütün aptallığı ve şirinliğiyle kapıda dikiliyordu. Elinde kocaman bir torba vardı.

"Size danışmadım, ama köşedeki kebapçının önünden geçerken dayanamadım. Girip biraz pide yaptırdım. Karadeniz pidesi seversiniz umarım. Yanında da ayran..."

"Gel, gel," yaptım elimle. "Bayılırım."

Ayşe, elindeki paketleri masanın üstüne bırakmasına yardım etti.

"Yaklaş," dedim tatlı tatlı. "Konuşurken konuşurken dalıp gitmişim dün ha."

Hafif bir tebessümle baktı. "Ama güzel dalmıştınız..."

"İnsan uyandırmaz mı genç adam? Sana anlatıyorum zannederek bir sürü şey gelip geçti kafamın içinden. Artık onları bir daha tekrar edemem, ona göre."

"Canınız sağ olsun," dedi. "Masada mı yersiniz, tepsiyle önünüze mi getireyim. Belki dışarıyı seyrede..."

"Ah lütfen," dedim. Ne yani, topallayarak masaya kadar yürüyecek değildim herhalde. Ayşe'nin koşturup getirdiği tepsiye yerleştirdi benim payımı. "Afiyet olsun. Yemekten sonra biraz işgal günlerinden... yaptıklarınızdan..."

"Benim yaptıklarımdan mı? Amaaan, boş ver. Zor günlerdi işte. O günlerde herkes bir şeyler yaptı. Kadını, erkeği, ihtiyarı, çocuğu... Kimi Anadolu'ya Mustafa Kemal Paşa'nın yanına koştu, kimi benim gibi İstanbul'da Kuvayı Milliye gönüllüsü olarak çalıştı. Her şey vatan içindi. 'Ya istiklal ya ölüm,' diyorduk."

34

İstanbul / Yeniköy
Yaz, 1921

Bıçak açmıyor kimsenin ağzını.

Bozguncular işbaşında.

Doğrusu bunu beklemezdim. Sadece ben değil, kimse beklemiyordu.

İnönü cephesinde kazandığımız iki savaştan sonra Yunan'ın toparlanamayacağını sanıyorduk. Bütün milletin ümidi, temennisi, duası öyleydi.

Ama durum birden değişti. Sarpa sardı.

Anadolu'da hava bozuldu.

Herkesin dilinde aynı laf var:

"Angara düşecekmiş."

"Yunan Polatlı'ya yürümüş."

Polatlı dediğinin ötesi Ankara.

Bâbıâli baykuşları, saray papağanları paniği körüklüyor. Kuvayı Milliye'yi hain ilan eden, Mustafa Kemal'in başını isteyen yandaş gazeteler de veryansın ediyordu:

"Top sesleri Angara'dan bile duyuluyor."

"Kuvvacı maceraperestler panik içinde."

"Kemal'in Meclisi dağılacakmış."

Anadolu'da hava bozunca işgal altındaki İstanbul'da hemen yangın çıktı. Fareler kaçışmaya başladı. Düne kadar Mustafa Kemal'e laf söyletmeyen bazı münevverler zoru görünce kimi açıktan, kimi usulca çark etti. Kuvayı Milliyeci bildiklerimiz arasında bile milli davaya sırt çevirenlerin türediğini gördükçe içimiz yandı, ağzımız açık kaldı.

Yangın havası babamın arkadaş grubuna kadar sıçradı. Akşam yemekte yine altı, yedi misafir vardı soframızda. Fakat bunların çoğunu ilk defa gördüm. Nazire Sultan homurdanarak odasına kaçmıştı. Biz kızlar mutfakta tabak çanak işleriyle uğraştık. Ben bir yandan Feriha ablaya yardım ederken bir yandan salondaki konuşmalara kulak kabarttım.

İçlerinden biri sanki ondan başka kimse akıl edemiyormuş gibi bir laf attı ortaya.

"Yunan, Sakarya'yı geçerse işimiz biter."

Sesini tanımadığım biri, "Türk'ün işi bitmez Avni Bey," diye parladı. "Meraklanma. İşin başında Mustafa Kemal Paşa var."

Avni denen adam taviz vermedi.

"Ne olmuş başındaysa? Tek başına ne yapacak? Duymadınız mı, ordunun Sakarya'nın doğusuna çekilmesini emretmiş. Yunan elini kolunu sallayarak yürüyor."

Bir başkası atıldı.

"Vardır elbet Paşa'nın bir bildiği Avni."

"Neymiş bildiği? İngiliz Meclis-i Mebusan'ı dağıttı diye Angara'da kendine sadık heyet kurması mı? Kimin umurunda? Yahu, padişah efendimizin tanımadığı bir heyeti hangi ecnebi devleti meclis olarak kabul eder? Yapmayın Allah aşkına. Kendimizi kandırmayalım."

Bozguncu saray matbuatının laflarıydı bunlar. Öfkeden çıldıracaktım. Kim bilir zavallı babam ne halde?

Avni, "Yahu," dedi bu sefer. Sesi bir perde yükselmişti.

"Kahramanlığına bir diyeceğimiz yok. Lakin kahramanlıkla olmuyor bu işler. Yunan'ın arkasında İngiliz, Fransız, Amerikan gâvuru var. Daha sayayım mı? İtalya var. Kim bilir bilmediğimiz daha kimler var. Onun kim var? Yedi düvele karşı neyle kafa tutuyor bu adam? Askerin ayağında..."

Babamın bir şeyler söylemesi lazım ama susuyor. Ev sahibi olduğu için misafirleriyle tartışmanın uygun olmayacağını düşünüyor herhalde. Deminden beri içimden bir ses, "Gir içeri, dikil şu heriflerin karşısına Şükûfe," diye dalıma basıp duruyor, ama babamı zor durumda bırakmak istemiyorum. Yoksa bir dolu laf kurdum kafamda Avni'nin suratına çarpacak.

Bu laflardan cesaret alan bir diğer misafir, "Avni Bey haklı," diye araya girdi. "Haberler kötü. Paşa'nın orduyu çekme emrine pek çok vekil karşı çıkmış. Meclis ayaktaymış. Angara karışmış."

Avni ile yandaşı kötü haberleri yağmur gibi yağdırdı masaya.

"Mustafa Kemal, 'Meclis tüm yetkilerini bana versin,' demiş. Olacak şey mi bu yahu?"

"Olmaz efendim, olmaz. Vekiller ayağa kalkmış. 'Paşa, paşa başımıza diktatör mü kesileceksin?' diye kıyameti koparmışlar."

"Paşa'yı devirmek için Meclis'te grup kurmuşlar. Meclis riyasetinden düşürecekler Mustafa Kemal'i görürsünüz."

"Benden duymuş olmayın ama paşaların arasında da 'Mustafa Kemal'den kurtulalım,' diyenler varmış."

Kan beynime sıçramak üzere. Kurtulmaktan ne kastediyorlar acaba?

Sorumun cevabı Avni dedikleri adamdan geldi. "Belki istifaya zorlarlar."

"Etmezse?"

"O zaman... kendi düşen ağlamaz. Biri çıkar, tak tak, o kadar... Anladınız mı? Tak tak!"

Dehşetle ürperdim. Lanet olsun! Ne diyor bu adam? Mustafa Kemal Paşa'nın canına mı kastedecekler yani? Hangi soyun soysuzu bu herif? Evimizde bunların ne işi var? Babam bu hainlerle mi arkadaşlık ediyor? Niye susuyor hâlâ? Ne bekliyor? Neden bunlara kapıyı göstermiyor?

Elimdeki tabağı tezgâha bıraktım. Yüzüm gözüm ne hale geldiyse, Feriha abla bileğimden yakaladığı gibi, "Sakın," diye tısladı.

"Sakın aklına eseni yapma Şükûfe."

Zor tuttum kendimi.

İçerde ihanet kumpası almış başını gidiyor. Biri, "Allah'tan Meclis'te salim düşünenler de var," diye söze daldı. "'Yunan Angara'yı basmadan Meclis'i Gayseri'ye taşıyalım bari,' demişler ama Kemal ona da karşı çıkmış."

Bir diğeri onun bıraktığı yerden devam etti.

"En yeni haber bende. Kemal karşı çıkmakla kalsa neyse. Meclis'in tüm yetkilerinin kendisine verilmesine dair bir takriri reye koydurmuş. Takrir kabul edilmiş."

"Yapma yahu, işitmemiştim," diyor Avni öfkeyle. "Kim bilir ne baskılar, ne tehditler altında oylatmıştır o takriri."

"Artık orasını bilmem. Meclis'in tüm yetkileri ve başkomutanlık artık onda. Koca milletin kaderi tek bir adama bağlı."

Şaşkınım. Hainlerin laflarından çok babamın suskunluğundan utanıyorum. Bunları duyuyor ve orada suspus oturuyor. İnanamıyorum buna.

Aklıma gelen ihtimalle sarsıldım. Yoksa babam, benim, Mustafa Kemal Paşa'nın bile vatanperverliğini, yiğitliğini övdüğü beybacığım da mı ahvale uyup sarayın dümen suyuna girdi?

Bu akıl almaz sessizliği bunun işareti mi yani?

Asla, diye isyan ettim içimden. Böyle bir şeyi asla kabul etmem. Necdet'i kaptığım gibi alır başımı giderim bu evden de. Bir hainin evinde oturamam.

İçerden bir süre hiç ses gelmedi. Sonra misafirlerden biri, "Beyler," dedi. "Ben Paşa hazretlerini iyi tanırım. Mustafa Kemal Paşa dendi mi arkasından gözü kapalı yürüyeceksin."

Kendimi tutamadım.

"Aslan. Yaşa."

Feriha ablam hemen, "Şşşt!" diye uyardı. "Duyacaklar kız."

"Duyarlarsa duysunlar abla. Umurumda değil."

Kimdi bu mert adam? Benim babam susarken, Mustafa Kemal'i savunan vatanperver kimdi?"

"Mustafa Kemal, hiç tereddüt etmeden peşinden yürünecek tek adamdır," diye devam etti. "O hesapsız, plansız bir iş yapmaz. İnönü cephelerinde iki savaş kazandık ama ordumuz da yıprandı. Ordu dediğimizin aslında ne halde olduğunu hepimiz biliyoruz; öyle değil mi? Orduyu Sakarya'nın doğusuna çekiyorsa öyle gerekiyordur. Benim bildiğim Mustafa Kemal, vakti saati gelince çektiği orduyu alır, Yunan'ı önüne katıp yürür. İzmir'e varmadan da durmaz."

Feriha abla kolumdan yine yakalamasa içeri koşup kimse bu adam boynuna sarılacaktım herhalde.

*

Sonunda gittiler.

Mutfakta oyalanıyordum. Babam, lambaları söndürdükten sonra merdivene yöneldi. "Baba," diye seslendim arkasından. Sesim bütün duygularımı ele verdi herhalde.

Dönüp bana bakmadan basamakta bir an dondu. Sonra bir basamak daha çıktı.

"Baba!"

Yine durdu, bu sefer dönüp baktı.

"Uyuduğunu sanıyordum kızım."

"Yanılmışsınız. Duyduklarımdan sonra uyuyabileceğimi de sanmıyorum."

"Bizi mi dinledin?"

"Gizli miydi? Ah tabii ihanet gizlenmeli; öyle değil mi?"

Bir süre bana baktı. Dönüp çıkmaya davrandı.

"Baba!"

Sesim bu sefer ağlamaklıydı. "Kim bu hainler? Bizim evimizde ne işleri var? Böyle şerefsizce bir ihanet karşısında niye sustun kaldın?"

Sorumu duymamış gibi basamakları adımlamaya devam etti.

"Cevap ver baba! Yoksa sen de onlar gibi..."

"Şükûfe!"

Sesi kırbaç gibi şakladı. Daha önce hiç duymamıştım. Ama sinmedim.

"Söyle baba?"

Ben de ona karşı bu tonda hitap etmemiştim hiç.

"Neden sustun?"

Bir süre hareketsiz kaldı. Bir şey demedi. Üzgün desem, değildi. Bana kızgın olduğuna dair bir belirti yoktu. *Suçüstü* yakalananların ifadesiyle duruyordu karşımda.

"Neden sustun söylesene."

Uykudan uyanır gibi başını kaldırdı. Arkasını döndü. Yukarı çıkmak için davranırken, "Bazen," dedi usulca. "Susmak gerekir."

"Ne?"

Omzunun üstünden bana baktı.

"Ve inan Şükûfe; susmak konuşmaktan çok, ama çok daha zordur kızım."

Döndü, hızlı adımlarla kalan basamakları tırmandı. Ben de arkasından yürüdüm.

Hiçbir şey anlamadım? Ne demekti "Susmak gerekir." Neden gerekmişti? Sonra o çok düşünüp bulduğu laf ne anlama geliyordu? "Susmak konuşmaktan çok daha zordur." Neden zordu? Bu bir işaret miydi? Babamın bana söyleyemeyeceği bir sırrı mı vardı?

O sırrı aydınlatmalıydım.

Her şeye katlanabilirdim, ama babamın pusulayı ihanete çevirdiği şüphesiyle yaşayamazdım.

35

İstanbul / Yeniköy
Ağustos, 1921

Savaş yeniden patladı.

Ordumuz, Sakarya ırmağı boylarında Yunan ordusuyla amansız bir savaşa tutuştu.

Kimse söylemiyor ama hepimiz biliyoruz.

Kader savaşımız bu.

Ya istiklal ya ölüm savaşı.

Muzaffer olursak milletçe gazi, kaybedersek hep birlikte şehit olacağız.

Tarih sahnesinden silecekler bizi.

Herkes askerlerimiz için dua ediyor. Camiler dolup taşıyor. Kime baksan dudakları kıpır kıpır.

Heyecan ve tasadan yerimde duramıyorum. Babam hakkında kapıldığım şüphenin ruhumda yarattığı fırtına yetmez gibi bizim evde esrarengiz şeyler olmaya başladı.

Öyle veya böyle içimi kemiren şüpheden kurtulmalıyım. Babamın saf değiştirip değiştirmediğini mutlaka öğrenmeliyim. Her gece, "Haksız çıkayım, yanılmış olayım," diye dua ediyorum.

Bana yardımcı olacak bir ipucu ararken şimdi de Nazire Sultan'la Feriha ablanın sırrı çıktı başıma.

Gizli gizli fısıldaşıyorlar. Annem çoğu zaman omuz silkip Feriha ablanın yanından uzaklaşıyor. Kız ya onun peşinden koşturuyor ya da odasına kapanıyor.

Ne çeviriyor bunlar?

Onlar fısır fısır konuşurken yanlarından geçmeyi deniyorum, ama nafile. Ben daha görünür görünmez susuyorlar. Feriha, "Ben sandık odasına bakayım abla," diye uzaklaşıyor annemin yanından.

Bir de şu soru takıldı aklıma.

Sır kimindi? Naziren Sultan'ın mı, Feriha ablanın mı?

İçinden çıkılmaz bir durumla karşı karşıyayım. Günler geçtikçe kızmaya başladım. "Bu ikilinin," diyorum içimden, "benden saklayacakları ne olabilir?"

Sonunda annemin ağzını aramaya karar verdim. Onu öpüp kokladıktan sonra can alıcı soruyu sordum.

"Bir sıkıntımız mı var sultan anam?"

Sesimin oldukça tatlı ve pek de ilgilenmiyormuşum gibi çıkmasına gayret etmiştim ama Nazire Sultan dikiliverdi anında.

"Sıkıntı mı Şükûfe? Ne sıkıntısı?"

"Bilmem, hastalık filan."

"Allah esirgesin, ne biçim laf kızım şimdi bu?"

"Babamla ilgili bir mesele mi?"

"Hoppalaaa."

Annem böyle işte. Konuşma istemediği bir istikamette gelişiyorsa "Hoppalaa"yı çektiği gibi kalkar. Yine öyle yaptı. Kaşlarını da çattı. "Üstümüze yorma kızım böyle şeyleri."

Terliklerini tıkırdatarak kalktı, gitti.

Akşam babama yaklaştım. Merdiven başındaki tartışmamızdan bu yana benden uzak durmaya çalışıyordu. Yanına oturur oturmaz, kuşkulu bir ifadeyle baktı yüzüme.

"Bir şey mi oldu kızım?"

"Oldu mu?"

Gür kaşları çatıldı. "Ne demek o?"

"Bilmem. Son zamanlarda bir şeyler oluyor da benden gizleniyor hissine kapılıyorum."

"Şükûfe, başlama yine."

"O gece gelen arkadaşlarınla mı ilgili?"

"Ne olmuş o arkadaşlarıma?"

Sinirlenmek üzereydi. Fakat pes etmemeye kararlıyım.

"Epeydir akşam yemeğine gelmiyorlar da."

"Gelmelerini mi istiyorsun?"

"Aman eksik olsun. Bu evde hain görmeye tahammül edemem."

Aramızda uzun, ama öldürücü bir sessizlik oldu. Babam gözlerimin içine öyle dikkatli bakıyordu ki, dayanamayıp başımı çevirmek zorunda kaldım.

Çenemden tutup başımı kendine doğru çevirdi. "Ne demeye çalışıyorsun?"

"Hiç," dedim neyi nasıl soracağımı kestiremediğim için. "O adamlardan nefret ettim. Onlar hain. Ve sen... sen sustun."

"Bu konuyu konuşmuştuk."

"Ben konuşmuştum baba, sen susmanın zorluğundan bahsetmiştin sadece."

"Doğru. Susmak konuşmaktan zordur."

"Seninle ilgili bir mesele mi var babacığım? Ya da askeriye ile ilgili. Söyleyemediğin bir şey..."

Babam hiç beklemediğim bir şey yaptı. Güldü. Rahat rahat, uzun uzun güldü.

"Yahu Şükûfe, bir âlemsin kızım. Nereden çıkartıyorsun bu evhamları? Yok bu evde hainlere tahammül edemezmişsin, yok benimle mi ilgiliymiş, askeriyle mi?" Tekrar çenemden tutup başımı çevirdi. "Bak bana. Söyle bakayım şimdi. Nedir bu laflar?"

Açıkça söyleyip söylememekte bir an tereddüt ettim, ama "Üzüldüm," dedim sonunda. "Mustafa Kemal Paşa'nın övgüsüne hak kazanan babamın o gece edilen laflar karşısında sus pus kalmasına..."

Ağzımı parmağıyla kapattı. "Küçükken bana *'kar baba'* dediğini hatırlıyor musun Şükûfe?"

Hatırlamaz olur muyum? Saçı sakalı beyaz olduğu için takmıştım o ismi ona. Kucağına oturur, sakalını okşar, 'Benim kar beybacığım' derdim.

Göz pınarlarım yükünü almaya, ıslanmaya başladı. Bir şey diyemedim. Başımı sallayarak belli ettim hatırladığımı.

"Kar kirlenmedi kızım."

Oh! Şükürler olsun!

Birçok duyguyu aynı anda yaşıyorum. Kalbim sevinçten pır diye uçtu o anda.

Babamdan şüphe ettiğim için utandım, yerin dibine girdim.

Sonunda üstüme dağ gibi çöken korkunç şüpheden kurtulmuştum.

Allah'a şükrediyordum içimden.

Aman ya Rabbi; ondan nasıl şüphe edebilmiştim?

Elini tuttum, minnetle öptüm. Avucunu yanağıma dayayıp baba kokusunu içime çektim. Parmak uçlarımı kar sakalında gezdirdim. Ona ağlamayacağıma söz vermiştim. Ama... yağmur indirmek üzere. Dudaklarımı ısırıp başımı çevirdim.

"Affet baba... Ben... ben... şey zannettim..."

Hain zannettim diyemedim.

"Biliyorum."

Gözlerine baktım. İçleri gülüyordu.

"Aptal bir kızın var işte!.."

Sırtımı patpatladı. "Hayır efendim," dedi. "Yiğit, sevdalı bir kızım var benim."

"Sevdalı mı?"

"Niye şaşırdın? Sevdalı ya. Aşk için ille karakaşlı, kara gözlü bir yar mı olmalı? Ya vatan? En büyük aşk o değil mi Şükûfe? Kalplerimiz memleket, millet aşkıyla dolu."

Elini tekrar öptüm.

*

Bir sır aydınlandı, ama öbürü öylece duruyor.

"Fakat bu evde bir sır var baba," dedim. "Tuhaf şeyler oluyor. Nazire Sultan'la Feriha abla fısır fısır bir şey karıştırıyorlar."

Babam telaşla sedirden kalktı. "Aman aman, Nazire'nin işine beni karıştırma. Nazire Sultan'ın işine aklım ermez."

Sesimi düşürdüm. "Gizlice fısıldaşıyorlar ama baba. Ben yanlarına gidince susuyorlar."

"Kim bilir kimin dedikodusunu yapıyorlardır. Ben karışmam Şükûfe. Sana da tavsiyem; sen de karışma kızım."

*

Ama ben karışmaya kararlıyım. Yoksa meraktan çatlayacağım.

Sonunda ikisini verandada, bahçe kapısının önünde fısıldaşırlarken yakaladım. Kapı aralıktı ve beni fark etmediler. Annemin, "Daha gençsin," dediğini duydum. "Ohoo, daha dur bakalım."

Feriha abla bir şey demedi.

"Acelen ne," diye devam etti annem. "Bu işler aceleye gelmez. İyi düşünülmeli. Gittin mi gidersin. Geri dönüşü yok. Ayol canlı misal önünde. İbret alsana."

Feriha abla neye acele ediyordu acaba? Nereye gidiyordu? İbret alınacak canlı misal neyin nesiydi?

"Ablacığım dedim ya."

"Dedin, dedin... Anladım. Sonra şeyi de düşün. Bu ahvalde millet ne der kızım? Bence hiç münasip değil."

Al bir merak daha. Feriha abla anneme ne demişti? Millet-le ne alakası vardı dediği şeyin.

"Seni ana bilirim abla. Kulunum, kölenim. Abime bir aç-san diyorum. Münasibini o bilir artık."

"Bak sen küçük hanıma. Münasibini ben bilmiyorum de-mek."

Sesi anında çatallanıvermişti Nazire Sultan'ın. Ayak seslerini duydum. Geliyordu. Feriha abla arkasından ağlamaklı, "Öyle demek istemedim abla," derken kaçmaya çalıştım ama geç kal-dım. Annem giriverdi içeri. Beni orada görünce tepesi iyice attı.

"Sen de kapı arkalarında laf mı dinliyorsun kızım? Casus-luk yapacağına Necdet'i al da sahile götür. Çocuk biraz hava alsın!"

Annem önümden hışımla, Feriha abla ağlayarak geçti.

Bazı ipuçları yakaladım ama sır daha aydınlanmış sayılmaz.

*

Sabahtan beri Feriha abla ortalıkta yok.

Odasında da değil. Aşağıya koştum.

Annem kahvaltı hazırlıyordu. Oysa bu işi Feriha abla ya-pardı.

"Feriha abla yok mu?"

Soruma cevap vermeden işine devam etti. "Akşam misafi-rimiz var Şükûfe. İyi takımları çıkartalım."

Yine o hainler mi diye yüreğim ağzıma geldi.

"Babamın misafirleri mi?"

Annem dik dik baktı. "Sanki bilmiyorsun."

"Bilmiyorum."

"Kapı arkalarından laf dinlediğine göre öğrenmişsindir."

"Feriha abla ile aranızda bir mesele olduğundan başka bir şey bilmiyorum. Sır gibi sakladınız benden. Ne yapayım, ben de kulak kabartmaya çalıştım."

Yarım ağız güldü, kulağımın memesini çekiştirdi.

"Ama çok kabartmışsın. Baksana kepçe gibi olmuş kulağın."

Şakacıktan "ay, ay, ay," diyerek kulağımı kurtardım. "Hâlâ akşamki misafirin kim olduğunu bilmiyorum ama."

"Görücü gelecek."

Ağzım açık kaldı. O kadar şaşırmıştım ki, "Kime?" dediğimin farkına bile varmadım. Beni tekrar evlendirmeye kalkışacakları ihtimaline karşı kararımı daha bu eve dönerken vermiştim: Asla...

"Kime olacak kızım; Feriha'ya."

Amanın! Sır bu muydu?

"İki aydır yalvarıp duruyor. Ne yaptıysam, ne dediysem caydıramadım. Adamın birine fena tutulmuş."

"Kime?"

Önce, "Aman sende," dedi kızgın bir ifadeyle. "Müstantik gibi insanı sorguya çekmesene kızım. Lafımı şaşırıyorum." Sonra omuzlarını kaldırdı.

"Bilmem. Akşama göreceğiz. Adı Sabri'ymiş. Şöyle iyi, böyle iyi diye yere göğe koyamıyor adamı. Abime söyle diye ellerime sarıldı, yeminler verdi. Kıyarım canıma dedi. Gönül dedi. Ben de sonunda Ahmed Bey'e açmak zorunda kaldım. Babanı bilirsin Şükûfe, kalbi yufkadır. Öyle ağlayıp inlemelere, iç çekmelere dayanamaz. 'Gelip istesinler, günahtır. Onun da bir yuvası olsun Nazire,' dedi. Neyle kuracaklar yuvayı? Memleketin hali filan dediysem de dinlemedi. 'Biz ne güne duruyoruz?' diye söylendi. Yuva kurana Allah da yardım edermiş, kul da..."

Annem daha bir şeyler söylüyordu ama dikkatim dağıldı.

O kadar şaşkındım.

"Ne zaman tanışmış bunlar? Nerede görmüş adamı da sevdalanmış."

"Seninki ikide bir ben bir iskeleye inip balık bakayım diyordu ya..."

"Neee? Adam balıkçı mı yoksa?"

Soruma aldırmadı. "Meğer balığa değil Sabri Efendi'ye bakıyormuş."

"Babamın izin verdiğini öğrenince ne yaptı peki?"

Annem kıkır kıkır güldü. "Ne yapmadı ki? Ayol kız gözümüzün önünde yanıp kavruluyormuş da haberimiz olmamış. Uçtu, uçtu. Hâlâ yere indi mi bilmiyorum."

"Şimdi nerede?"

"Baban razı olunca, ona şöyle güzel bir elbise diktirelim dedim. Sandıkta sakladığım bir şeyler vardı. Birini beğendiğini de biliyorum. Çıkarıp verdim. İki gündür terzi Fitnat'ın evine koşturuyor erkenden."

"Yani oldu bitti mi bu iş? Veriyor musunuz kızı?"

"Canım sorup soruşturmadan önüne gelen adama kız verilir mi? Baban 'Allah nasip ettiyse olur,' diyecek. O arada da soruşturur herhalde."

*

Feriha ablamı istemeye müstakbel damatla yaşlı anası ve çalıştığı daireden müdürü geldi.

Babam hiç de "Bakalım nasipse," filan demedi. Sözü kestirip attı.

"Madem iki genç bu yola çıkmaya gönül koymuş, bize söz söylemek düşmez. Hayırlı, uğurlu olur inşallah. Biz de bu kara günlerde bir mürüvvet görürüz."

Mutluluktan uçan Feriha ablamla, karakaşlı, kara gözlüsü Sabri ağabey fırlayıp önce babamın, sonra anamın ellerini öptüler.

Damadı benim gözüm tuttu. Balıkçı değilmiş. Hoş, balıkçı da olsa kimin umurunda? Evkaf nezaretinde kadastro işinde çalışıyormuş. Utangaç, hürmetkâr biri.

Feriha ablam o akşam sözlendi. Babam, onlara bizim köşkün arkasındaki küçük evi vereceğini söyledi. Hem onları,

Feriha ablamdan ayrılmak zorunda kalmayacağımız için de bizi sevindirdi.

Bu işe pek gönüllü olmayan Nazire Sultan, misafirler gittikten sonra kulağıma, "Onu daha *kimler* isterdi," diye fısıldadı.

Hiç âşık olmadığım için bilmiyorum. Fakat insan sevdalandı mı kimleri bekleyemiyormuş demek! Üstelik beni çocuk yaşımda evlendirirken böyle dememiştin Nazire Sultan.

*

İnanamıyorum.

İnanamıyorum. İnanamıyorum.

İki bayram birden yapıyoruz.

Sabri abi uğurlu geldi.

Feriha abla ile bizim köşkün bahçesinde sade bir düğünle evlendikleri günün ertesinde Anadolu'dan milleti ayağa kaldıran haber geldi:

"Zafer!"

"Askerlerimiz muzaffer oldu!"

Yirmi iki gün, yirmi iki gece süren kanlı savaşın sonunda Yunan ordusu yenilmiş. Yunan askerleri savaş meydanını aslanlarımızın süngülerine bırakarak günlerdir kan kırmızısı akan Sakarya'nın gerisine çekilmiş.

Büyük Millet Meclisi, savaşı bizzat cephede idare eden Mustafa Kemal Paşa'ya Gazi unvanı ile mareşal rütbesi vermiş.

O artık Mareşal Gazi Mustafa Kemal.

36

İstanbul / Bakırköy – Huzurevi
Güz, 1972

"Işık karanlığın içinde saklıdır."

"Efendim, anlamadım."

Şeref Demirel kendi kendine mırıldanıyordu.

"Işık, dedim efendim, karanlığın içinde saklıdır."

Birden işkillendim. Osman Fahri'nin *Karanlıktan Doğan Umut* tablosunu ona anlattığım için bana onu mu hatırlatıyordu aklı sıra?

"Bana Osman Fahri Bey'i mi hatırlatmaya çalışıyorsun evlat?"

Sesimden bozulur gibi olduğumu anlamıştı. Durakladı.

"Özür dilerim. Öyle bir niyetim yoktu. Sadece karanlıkla ışığın, kederle mutluluğun arkadaş olduklarını düşünürüm ben."

"İyi madem," dedim dik dik. "Madem bu kadar cilalı laf seviyorsun, bunları bir kenara yaz da unutma."

Lafı değiştirmeye karar vermişti. "Çifte mutluluk, çifte düğün yaptınız desenize."

Bunu samimi bir coşkuyla söylediği belliydi.

"Çok sevindim, efendim," diye devam etti. "O karanlık günlerde gelen zafer haberinin üstüne Feriha hanımın evlen-

mesi hepinizi kim bilir ne kadar mutlu etmiştir. Onun için az önce ışık karanlıkta saklıdır, demiştim."

Dilimin ucuna kadar geldi. "Fakat ışığın karanlıkta, mutluluğun kederde boğulduğu çok hayat gördüm ben," diyecektim; vazgeçtim.

Şeref, karanlığın kalıcı olmadığını düşünüyordu. Ama ışık da öyle değil midir? Aydınlığın ömrü de gün kadar. Akşam tülü inene kadar. Ya saadet? "Sen bana sor," diyebilirdim ona. Mutlulukların ne elemlere, ne acılara gebe olduğunu en iyi ben bilirim.

Bu konuda muhabirle günlerce tartışabilirim, ama uzatmaya değmez.

"Ya evet; çifte düğün oldu," diye mırıldandım. "Hem zafer hem aşk."

"Savaş ateşinin ortasında doğan sevda. Bu mutluluk üzerine biraz devam edebilir miyiz?"

Onu kırmadım.

"Nazire Sultan'la babam, Feriha ablayı telli duvaklı gelin yaptılar," diye başladım anlatmaya.

"Dedim ya, düğün, bizim köşkün bahçesindeydi. İki aile ve birkaç komşu çağırıldı. Annem günlerce koşturdu. Ben de elimden geldiği kadar yardımcı oldum. Bedai ve Muhsine de bütün hafta çırpındı durdu. Manolya ağacının dallarına kâğıt fenerler astık. Babam bir yerlerden bir gramofonla, üç-dört plak buldu. Sesini çok açmadık. Ne de olsa işgal altındaydık ve memleket savaş içindeydi. Gramofonun iğnesi ikide bir plağa takılıyor, bıraktın mı koca borusundan aynı sesi defalarca tekrarlıyordu, ama cızırtılı müzik küçük düğünümüze neşe katmıştı."

Muhabir, "Ah o gramofonlar," diye kafa salladı. "Bizim de vardı eskiden. Zembereği kırıldı, parçasını bulamadık. Atmadık da. Kokusunu severdim ben. Kendine has bir kokusu vardır."

"Tuhaf. Ben de severdim o kokuyu. Neden öyle kokarlardı acaba?"

"Tozun manyetik alanda sıkışması sebep oluyormuş diye okumuştum bir yerde. O plak takılmalarının da yabancısı değilim efendim. Parmağınızın ucuyla iğne kafasına hafifçe dokundunuz mu..."

"Aman sakın! İğne plağın üzerinde ittirilince çıkan o iç kıyan sesi hatırlamak bile istemiyorum."

Şeref neşeyle başını salladı. "Ya, ya... plağın sahibi de gitti plağım diye dövünürdü başımızda."

Bir an sustu. Gözlüğünün arkasında kara gözleri cıvıl cıvıldı Şeref Demirel'in. Mutluydu. "Lütfen devam edin efendim. Adeta bir tablo çiziyorsunuz."

İçimden kıkırdadım. Bu çocuk kesinlikle avcıydı. En azından beni nasıl avlayacağını biliyor.

Anlattım ben de...

"Gelinle damat sandalyelerinde oturuyorlardı. Yan yana. Feriha ablam gülümsüyor, Sabri ağabey mahcup önüne bakıyordu. Onlara baktım kaldım evladım."

"Neden efendim?"

"Feriha'yı sanki ilk defa görüyordum. Ya Rabbi, ne kadar güzeldi. Nefes kesecek kadar güzeldi hem de. Bu güzelliğin farkına yeni varıyor olmak beni şaşırtmıştı. O hep güzeldi de ben mi görmemiştim? Mümkün müydü bu? Yoksa aşkın sihirli soluğu filan dedikleri şey mi Feriha'yı böylesine güzelleştirmişti, bilmiyorum artık.

Başlangıçta bu evliliğe pek razı değilmiş gibi görünen annem, söz kesildikten sonra seferberlik ilan etti. Hepimize görevler verdi. Yaptığımız işlerin istediği gibi olup olmadığını kontrol ediyordu."

"Gelinlik..."

"Sabret be evladım. Anlatıyorum işte. Annem sandıktan kendi gelinliğini çıkardı. Günlerce naftalin kokusunun çıkma-

sı için havalandırdı. Sonunda Fitnat teyze ile ölçe biçe, iğne iplik çekiştirerek o şahane bürümcükten Feriha ablaya harika bir gelinlik diktiler. Ah genç adam, o duvağı görecektin. Rüya gibi bir şeydi canım. Tül, baştaki büzgülü kepin arkasından bilek kalınlığındaki duvak telleriyle yere dökülüyor, gelinin arkasında uzun bir kuyruk oluşturuyordu. Oğlum Necdet komşu çocuklarıyla gelin teli koparmak için Feriha ablanın etrafında hoplayıp, zıplayıp duruyordu. Duvağa basacaklar diye ödümüz koptu. Bir iki kaza dışında bir şey olmadı çok şükür."

Feriha ablam gözümün önüne geldi.

Duvağının altında melekler gibiydi. Duvak tellerinin gümüşi ışıltısı gözlerinde hareler yaratıyordu. Büyükhanım –Sabri'nin annesi– sevmiyormuş diye yüzüne en ufak bir boya sürülmemişti. İhtiyacı da yoktu zaten. Mutluluktan yanakları al aldı Feriha ablanın.

"Gelinle damadın," diye devam ettim. "Babamın gramofona taktığı plağın cızırtısında dans etmeleri pek komikti. Onlara belli etmemek için çok uğraştık, ama gizliden gizliye güldük. Feriha abla biraz idare ediyordu, ama damat dans etmiyor, siperden süngü hücumuna kalkan asker gibi atıyordu adımlarını. Birkaç defa da karısının ayağına bastı.

Ama o kadar mutluydular ki Şeref, ne o bastığının ne Feriha abla ayağının ezildiğinin farkındaydı."

"Onları sayenizde ben de görebiliyorum efendim. Düğün gözümün önünde canlandırdınız."

"Fakat düğünün asıl olayı, babamın bize el çırptırarak Harmandalı oynaması oldu. Çok keyifliydi. Savaşın, işgalin bütün acılarını unutmuş görünüyordu. Aslında hepimiz öyleydik. Babam ikide bir kalkıp mutfağa gidiyor ve güya annemden gizli, –o öyle sanıyordu– küpün arkasına sakladığı karafakiden çay bardağına iki parmak koyup rakı içiyordu. Her kalkışında

annem arkasından kaşını gözünü oynatıyor, 'Sarhoş olmasa bari' diye fısıldıyordu bana. 'Babana göz kulak ol kızım.' Ama babam göz kulak olmaya vakit bırakmadı ki."

"Ne oldu? Babanız bir şey mi yaptı?"

"İkinci çay bardağındaki rakıyı da bitirdikten sonra, 'Hadi bakalım,' diye döndü mutfaktan. 'Ne yapalım, plağı yok. Biz de kendimiz çalar, kendimiz oynarız.'

"Biz el çırpıp, Harmandalı'nın melodisini söylerken babam oynadı. Biraz yalpalasa da çok güzel oynuyordu. Dizini yere vuracağı sırada iki defa dengesini kaybetti ama başardı. Dizini vurduktan sonra, 'Esteee,' diye doğruluşunu unutamıyorum.

Tam o bitirdi derken damat kalktı. Bir kolunu babamın omzuna attı. Öbür elinde de mendil vardı. Biz yine el çırparak başka bir oyun havası tutturduk. Onlar da bir o yana, bir bu yana adımlar atıp, ayaklarını sallayarak oynuyordu. Sonra, babam annemi, damat gelinini, Feriha beni... herkes birbirini çekerek oyuna kaldırdı. Erkekler bir halka yaptı, biz kızlar başka bir halka...

Başka zaman olsa burada bile kadın-erkek ayrı diye homurdanırdım, ama, umurumda bile olmadı. Feriha ablayla kol kolaydım. Meleğin kollarında uçuyordum ben de."

37

İstanbul / Beyazıt - Kız Muallim Mektebi
Ekim, 1921

Dayanamıyorum.

Her an çılgınca bir şeye kalkışmam işten bile değil.

Zafer sevinci ve Feriha'nın düğününün ruhlarımızda yarattığı ferahlık kısa sürdü.

Rüyadan işgal İstanbul'una uyandık.

Sakarya zaferinden sonra işgal askerlerinin saldırganlığı, vahşeti, terbiyesizliği iyice arttı.

Benim işgalcilere beslediğim öfke de.

Her gün bir vahşete ya tanık oluyor ya işitiyoruz.

Evleri basıyorlar, insanları sorgusuz sualsiz götürüyorlar.

Nereye?

Belli değil.

Kime soracaksın?

Muhatap yok.

Tecavüz olayları almış başını gidiyor. İnsanlar kendi namuslarını kendileri korumaya çalışıyor. Çünkü devlet yok. Devlet, işgalcilerin memuru.

Zulüm üniforma giymiş kol geziyor şehrin sokaklarında.

Bunlardan cesaretlenen Ermeni bıçkınlarıyla, Rum palikaryanın şımarıklığı, edepsizliği de caba. Askerleri yetmiyormuş gibi başımızda bir de işgal kuvvetlerindeki yüksek rütbeli zabitin karıları var. Yağmayı görmek için dünyanın dört bir yanından koşup gelmişler İstanbul'a.

Ya Rabbi, nasıl ikiyüzlü, nasıl mağrur ve kibirliler!

Kadını, erkeği hepsi maskeli bunların. Onları gördüm mü tiyatroda komedi ve trajediyi temsil eden masklar geliyor aklıma. Çoğu zaman bunun durumumuza uygun olduğunu düşünüyorum. İşgal altındaki İstanbul'da komedi ve trajedi aynı anda oynanıyor çünkü. Ya da maskeli balo!

Kadınların maskesi, huzur ve mutluluktan gülen, hatta kahkaha atan pudralı, allıklı bir surat.

Askerlerin suratında soylu, kibar ifadeli bir maske var ama pek eğreti. Hemen altından gerçek suratları sırıtıyor. Generali, zabiti, neferi hepsinin yüzü bana Olimpos Dağı'nda yaşayan Yunan Tanrısı Zeus'u hatırlatıyor. Zeus, gazaba gelince yeryüzündeki sıradan insanların üstüne yıldırımlar yağdırır ya, bunlar da öyle tanrısal bir kudrete sahip görüyorlar kendilerini. Saldırganlıkları sınır tanımıyor. En ufak bir bahanede patlıyorlar. Gazaba geldiler mi, masum, silahsız insanların üstüne dipçikleriyle, süngüleriyle saldırmaktan çekinmiyorlar. Kadınmış, ihtiyarmış, çocukmuş fark etmiyor. Gecenin bir vakti evleri basıp "millici", "direnişçi" diye insanları sürükleyip götürüyorlar. Gidenlerin çoğu dönmüyor.

Kahrolsun, onlar galip. Her şeyi yapmaya, hatta öldürmeye hakları var.

Biz mağlubuz, ölmek dışında hiçbir şeye hakkımız yok.

Ecnebi kadınların riyakârlığı inanılır gibi değil. Özellikle İngiliz leydileri ile Fransız madamaları. Galata Rıhtımı'nda onları getiren gemilerden mutlu, alçakgönüllü, sıcacık gü-

lümseyen maskelerini takarak iniyorlar. Hakkımızdaki gerçek duygularını ele vermemek için bu suratı çok prova etmiş olmalılar. Onları ifadesiz bakışlarla seyreden bizimkiler, kendilerine tepeden bakan, hor gören, hatta tiksinen gerçek suratlarını çok geçmeden görüveriyorlar.

Benim saz benizli, bakımsız, kadersiz kadın kardeşlerim. Çoğunun yüzündeki ifadeyi okuyabiliyorum:

"Bunlar kadınsa, biz neyiz?"

Haklılar. Ecnebiler bakımlı, besili. Yanaklarından sağlık fışkırıyor. Çoğu şapkalı. Altın sarısı saçları başak demetleri gibi dökülüyor şapkalarının altından omuzlarına. Üzerlerinde birbirinden şık, rengârenk esvaplar var. Korsalarla göbeklerini iyice sıktıkları için bol dökümlü eteklerinin içinde –öyle olmadıklarını bilseler bile– kendilerini söğüt dalı gibi incecik göstererek pek çalımlı yürüyorlar.

Aman, aman, aman.

O ne azamet, ne kibir, ne soylu tebessüm!

Hepsinin ya kollarının yenine sokuşturdukları ya da avuçlarında sıkıca tuttukları dantelli, işlemeli, mendiller var. Önce ne işe yaradığını anlamamıştım. Sonunda bizim kızlardan biri mendilin sırrını çözdü. Etraftaki pis kokulardan rahatsız oldular mı, parfümlü ipek mendilleriyle koruyorlarmış soylu burunlarını. Bunu öğrendikten sonra dikkat ettim, nereye gitseler, kimle konuşsalar hemen mendile davranıyorlar.

Biz pisiz. Kokmuşuz. Onlar temiz; öyle mi? Sevsinler!

Kahretsin! Nefret ediyorum. Herkes benim gibi, ecnebi kadınlarının gülümsemesinin sadakadan farkı olmadığını hissediyor.

Hemen her gün şehrin bir yerinde onlarla karşılaşmak mümkün. Yanlarında çoğu zaman bizim saraylı hanımlar oluyor. Veya Babıâli erkânından birilerinin onlar gibi giyinmeye heveslenmiş karıları, kızları.

O kadınların yanında bizimkilerin görgüsüz rüküşlüğü, yüzlerindeki o iğrenç sığınmışlık, yapmacık kibarlık, göze girme, hoş görünme gayretini ele veren yaranma gülücüklerini görmeye dayanmak mümkün değil. Ciğerim yanıyor.

İşgalcilerin kadınları, yerli Rum ve Ermeni kokanalarının rehberliğinde kiliseleri dolaşıyorlar. Kocalarının Konstantinopolis'i Müslüman işgalinden kurtardığına inandıklarına eminim. Onlar için Pera'daki St. Antuan Kilisesi'nde düzenlenen ayinden çıkarken rastlamıştım bir gruba. Yüzlerindeki dingin, dalgın ifadeyi gördüğüm anda, 500 yıl sonra bu kurtuluşa tanık olmalarını sağladığı için İsa'ya şükranlarını sundukları ne kadar da belliydi.

"Budalalar," diye söylenmiştim içimden. "Rüya görüyorsunuz. Şafak sökünce her rüya gibi bu da sona erecek. Bakalım o zaman böyle tepeden bakabilecek misiniz bize?"

Onlara minnet duymamızı bekliyorlar bu kadınlar. Çünkü onlar muzaffer olan tarafın karıları. Galipler, lütfedip mağlup yoksullara, ezilmişlere soylu yardım ellerini uzatma tenezzülünde bulunuyorlar. Öyle ya bu el öpülmeli!

Mustafa Kemal Paşa'nın talimatıyla Kuvayı Milliye tarafından kurdurulduğunu bilmeden kadın cemiyetlerine de geliyorlar. O derneklerde hepimizin işgalcileri yurdumuzdan kovmak, nihai savaş için hazırlanan askerlerimize destek olmak için gizli gizli çalıştığımızı bilseler ne yaparlar acaba?

Babalarını savaşta kaybetmiş çocukların barındırıldığı yurtları da ziyaret ediyor, hediyeler götürüyorlar.

Ama nereye gitseler bütün cömertliklerine, tebessümlerine rağmen sıcak bir ilgi, dostça bir bakış, hatta ses bulamıyorlar. Hele çocuklardan.

Soylu hanımların kucak dolusu hediyelerle gittikleri bir yetimhanede başlarına gelen bütün İstanbul'un diline düştü.

Anlatanlar da ağlıyordu, dinleyenler de. Ama duruşlarında, susuşlarında tarifsiz bir gurur vardı.

İngiliz bilmem ne komutanının karısı leydi bilmem ne, bizim sultanlardan biriyle bir yetimhaneye gitmiş. O kadar kibar, o kadar sevecenmiş ki, kadının gerçekten bu oğlanlı, kızlı miniklerin arasında kendini mutlu hissettiğini düşünenler bile olmuş. Kadın çocuklara hediyeler veriyormuş. Leydi elini sallayarak, beş yaşından büyük olmayan bir oğlanı çağırmış. Bizimki oralı olmamış. Sümüğünü zapt etmek için durmadan burnunu çekmeye devam etmiş. Sırtını ve sıska bacaklarından birini arkasındaki duvara vermiş, tek ayağının üstünde öyle bakıyormuş. Leydi bu sefer daha tatlı bir sesle çağırmış onu. Oğlan yine aldırmayınca, sultan hanım, cık cıklayarak çocuğun yanına sokulmuş.

"Çok ayıp. Size hiç muaşeret gösterilmiyor mu? Bak bu iyi kalpli leydi sana neler verecek. Gel de elini öp."

Leydi oğlanın yağlı, muhtemelen bitli saçlarını eliyle şöyle bir karıştırma tenezzülünde bulunduktan sonra oyuncağı vermeye çalışmış.

İşte ne olduysa o zaman olmuş. Sahneyi talebelerimden biri ağlayarak anlattı bana.

"Görmeliydiniz muallime hanım. Çocuk hediyenin ne olduğuna bile bakmadan yere attı. Ellerini kirli, yırtık pırtık, çelimsiz bacaklarının dizinden aşağısını örtemeyen pantolonunun ceplerine soktu. Dudaklarının üstüne kadar inen sümüğünü gürültüyle çekerek yürüyüp gitti. O ecnebi kadınla, sultan hanım dondu kaldı. Leydi çok sinirlendi. Yüzü kıpkırmızıydı. Bir şeyler söyledi. Sultan da yetimhane görevlilerini haşladı. Dönüp gittiler. Oğlancık o gün dayak yedi mi bilmiyorum, döven olduysa elleri kırılır inşallah. Ama onun koca bir adam gibi dik yürüyüşünü görseydiniz şaşardınız."

Şaşırmazdım. Beni asıl bu kadınların hediye vermeye kalktıkları yetim çocukların babalarını, ağabeylerini, dayılarını, amcalarını kendi askerlerinin belki de kocalarının öldürmüş olabileceğini düşünememelerine şaşırıyorum.

38

İstanbul / Beyazıt - Kız Muallim Mektebi
Ekim, 1921

Teneffüs kampanası çaldı.

Nazife Ana elindeki kampanayı şıngırdatarak bizim sınıfın önünden geçti. Koridorun öbür ucuna kadar gidip yine koşturarak döndü. Kızlar cıvıldaşarak kapıya koşup koridora fırladı, ama benim yerimden kalkmak gelmiyordu içimden. Ders anlatırken beynimi kemiren şüphelerden, dertlerden, korkulardan uzaklaşıyordum. Hâlâ çıkmadığımı gören Nazife Ana kampanayı bir kere daha salladı.

Şıngır şıngır! Şıngır şıngır!

Kampananın ne anlama geldiğini açıklamayı da ihmal etmedi.

"Teneffüs çaldı gari!"

Âlem kadındır Nazife. Kaderin karşısına diktiği acılara rağmen gülebilmeyi, hatta kahkaha atabilmeyi becerebilen nadir insanlardandır. Tostoparlaktır. Talebeler, "Nazire'yi Pera'dan yuvarlasan Tophane yokuşundan Galata'ya kadar iner," diye gülüşürler. Bahse tutuşsalar, sanırım "İner," diyenler kazanır. Fakat o koca gövdesine rağmen inanılmaz hareketlidir. Kocasını Balkan Savaşı'na vermiş. "Mezarı bile belli

değil," der hayıflandığı vakitler. Şimdi de oğlu Anadolu'da düşmana süngü sallıyor. En son İnönü cephesinde olduğunu duymuş. Şehit mi, gazi mi bilmiyor. "Düştüğü yer belli olsun yeter," diye dua ediyor.

Kızların arkasından "Bir dahaki derse imtihan var," diye bağırarak doğruldum. Sona kalanlar dönüp baktı. "Sonra haber vermediniz diye sızlanmak yok."

En son kızın ardından Nazife kendini sınıfa attı.

"Hiç çıkmayacaksın sandım Şükûfe kızım."

"Bugün hiç keyfim yok Nazife Ana."

Tombul kolunu oynatınca elindeki kampana şangırdadı. Utanarak eliyle çıngırağın tokmağını tuttu. Sonra eskilikten mavisi solup griye dönmüş hademe önlüğünün cebine sokuşturdu.

"Leyla Hanım seni bekliyormuş."

Leyla Hanım, mektebin müdiresiydi. Sever, sayardık. Görmüş geçirmiş kadındı. Vatanperverdi. Hiç evlenmemişti. Ne ana vardı ne baba. Ne koca. Hayata bir başına tutunmaya çalışıyordu. Hiç yalnızlık çekmediğini söylerdi bazen.

"Bir mektep dolusu kızım var. Bu bana yeter."

Tesellisi buydu ama gerçeğin böyle olmadığını hepimiz biliyorduk. Yapayalnızdı sevgili müdiremiz.

Odasına girdiğimde kırık dökük masasındaydı.

"Gel Şükûfe Hanım, gel."

Tedirgindi. Oturmam için masanın önündeki iskemleyi gösterdi. Ama oturmayacağımı biliyordu. Sandalye dekordan ibaretti çünkü. Daha bir bakışta, yanılıp da oturan birinin ağırlığına dayanacağı konusunda hiç güven vermiyordu.

"Böyle iyiyim efendim. Nazife Abla..."

"Ah evet... Teneffüsünü böldüğüm için kusura bakma. Önemli olmasa..."

Bu sefer ben onun sözünü kestim."

"Hayırdır inşallah müdire hanım."

"Vallahi, hayır mı, şer mi bilmiyorum. Az önce Maarif Nezareti'nden biri, nazır hazretlerinin emrini iletmeye geldi."

Değil nazırdan haber, nezaretten birinin kız mektebine kadar gelmesi bile hayra yorulacak şey değildi. İçimdeki sıkıntının katmerlendiğini hissettim.

"Ne istiyormuş nazır efendi bizden?"

"Çok acele olarak bir heyet teşkil etmemizi."

"Heyet mi efendim?"

"Evet. En iyisi baştan anlatayım. *Azgın Frankie*'nin madaması..."

Leyla Hanım durakladı. Sanki tepkimi görmek ister gibi başını kaldırıp yüzüme baktı

Azgın Frankie'nin ismini duyar duymaz sinirlerim oynamıştı. Adam, İstanbul'daki Fransız işgal kuvvetlerinin kumandanı ve İtilaf Devletleri Yüksek Komiserliği'ndeki Fransız temsilcisiydi. Aslında sonu d'Esperey ile biten uzun bir ismi vardı. Ama kimse ona bu bir satırlık ismiyle hitap etmiyordu. Azgın Frankie'ydi o. Azgın Frankie aşağı, azgın Frankie yukarı.

En nefret ettiğimiz işgalciydi. O da bu nefreti hak etmek için elinden geleni yapıyordu. Daha Galata'da rıhtıma ayak basar basmaz bir kır ata bindi, Rumların, Ermenilerin şamatası altında fatih havalarında girdi İstanbul'a. Yola serilen bayrağımızı çiğnedi. Bu aşağılık, iğrenç bıyıklı zabit bundan sonra çok iyi şeyler bile yapsa gözümüzde bir değeri yoktu artık. Azgın Frankie, onurumuza ve ecdadımızın kutsal hatırasına saldırmıştı. O yüreklerimizi yakan sahnede onu atın üstünde görüp de, "Ah bir silahım olsaydı," diye hayıflanmayan, içi kan ağlamayan tek bir kişi olduğunu sanmıyorum. Sadece biz değil İngiliz ve İtalyanlar da nefret ediyordu ondan. Buraya gelmeden görev yaptığı yerlerde uyguladığı vahşet ve arkasında bıraktığı kanlı iz sebebiyle

İngilizler ona "Azgın Frankie" diye lakap takmıştı. Pek yakışmıştı doğrusu. Biz de dört elle sarılmıştık bu lakaba.

"Azgın Frankie'nin madaması diyordunuz efendim," dedim usulca. "Ne istiyormuş bizden? Kocasına akşam sunmak için kan mı, can mı?"

Sesimin titremesine engel olamadım. Leyla Hanım'ın da aynı şeyleri hissettiğinden hiç kuşkum yoktu, ama yine de farkında olmadan bir duyan var mı diye kapıya doğru baktı.

"Şey... Nezaretten gelen memurun dediğine göre, madama Fransız sefaretinde, İstanbul'daki kız mekteplerinin muallim ve talebe temsilcileriyle tanışmak istiyormuş."

O kadar kızgındım ki, aptalca olduğunu bile bile "Ne münasebet," dedim istemeden. Münasebeti müdire hanım bilecek değildi tabii.

Leyla Hanım da kibarca omuzlarını kaldırarak güldü. "Nezaret bizim mektebi de seçmiş. Mektep müdürü, tercihen lisan bilen bir muallim ve talebeleri temsilen dört kızdan oluşan altı kişilik bir heyet teşkil edeceğiz."

Müdür oydu, lisan bilen muallime de ben herhalde. İtiraz edeceğimi bildiği için bana fırsat vermeden "Ben de," diye devam etti. "Benimle gelmeni rica ediyorum Şükûfe Hanım kızım. Fransız lisanına vakıfsın."

"Semiha Hanım da var."

Bu cevaba da hazırlıklıydı. "Semiha Fransız lisanına senin kadar vakıf değil."

Haklıydı. Kabul etmem için gözlerimin içine bakıyordu.

"Senden ricam, bizimle gelecek dört talebeyi seçmen."

Çaresizdim. "Paydostan sonra size isimlerini..."

"Yooo," diye telaşlanarak kalktı. "Hemen, hemen. Saat ikide sefarette olmamız istendi. Vaktimiz çok az. Elimizi çabuk tutmalıyız. Toparlanıp çıkarsak ancak yetişiriz."

39

İstanbul / Fransız Sefareti
Ekim, 1921

Arabacı bizi Fransız Sefareti yerine Venedik Sarayı'na getirince yanlış geldik, geç kalacağız diye sevindim.

Yanılmışım.

Azgın Frankie'nin İstanbul'daki ilk işi neredeyse 300 yıldır İtalyanlara ait binaya el koymak olmuş. İtalyanlar adamı buradan çıkarmak için ortalığı ayağa kaldırmış ama Azgın Frankie, Paris'ten emir almadan çıkmam diye İtalyan malının üstünde oturmaya devam ediyormuş.

Bu yüzden sevincim boşa gitti. Ne yazık ki geç kalıp kapıdan kovulmadık.

İki yana dizilmiş tepesi kırmızı ponponlu Fransız bahriyelilerinin arasından yürüyerek binaya girdik. Doğruca salona götürüldük. O kadar gergin ve kızgındım ki, ilk defa gördüğüm Venedik Sarayı'nın büyüleyici güzelliğine bile doğru dürüst bakmadım.

Kapıdan girince solda, salonun orta yerinde varaklı muhteşem bir koltuk duruyordu tek başına. "Madamanın tahtı," diye geçti aklımdan. Karşısına üç, dört sıra halinde sandalyeler diziliydi. Tahtın sağına düşen taraftaki

sandalyeler ecnebi kadınlarla doluydu. Kapı tarafındakiler bize ayrılmıştı. Bizden önce gelenler tedirgin, ürkek oturuyorlardı.

Ecnebi kadınlar her zamanki gibi çok şıktı tabii. Başlarındaki şapkaların altında, yüzlerine yapıştırdıkları tebessümleriyle öylece yeni gelenlere bakıyorlar, birbirleriyle fısıldaşırken eldivenli elleriyle dudaklarını örtüyorlardı.

Ama benim gözüm şapkalardaydı. Kimseye söylemiyordum ama bunların şapkalarını kıskanıyordum. Çok kadınsı, çok şık, çok romantik geliyordu bana. Şiirsel. Hani mümkün olsa, dünya yeniden kurulsa ve ben o dünyada yine var olsam, bu kara örtünün yerine başıma şu leydininki gibi beyaz, geniş siperlikli, yandan önüne doğru bir demet yapma çiçek kondurulmuş şapkayı giymeyi tercih ederdim.

Sandalyelerimize oturunca bizim kızlardan biri dirseğiyle hafifçe bana dokundu.

"Ne var?"

"Fark ettiniz mi efendim?"

"Neyi?"

"Mendil... Baksanıza, hiçbirinin elinde mendil yok."

"Aaa... Sahi..."

Haberi ben de Leyla Hanım'a ilettim.

Eliyle gülüşünü gizledi. "Gerek yok ki Şükûfe Hanım," dedi. "Burada burunlarını rahatsız edecek bir koku yok."

Öyleydi gerçekten. Çiçek kokuları içindeydi koca salon.

Kapıdan başı fesli sinir bir adam girdi. Sinir diyorum, öyleydi çünkü. Fesi kaşlarına kadar koca kafasına oturtmuştu. Uçları sivri minik bıyıkları vardı dudağının üstünde. Dizlerine kadar inen ceketinin altına o kadar dar bir pantolon giymişti ki adamın bunun içine nasıl sığdığını veya oturup kalkarken dikişlerini patlatırsa ortaya nasıl korkunç bir manzara çıkacağını düşünmeden edemedim.

İğne bıyık herkese bir şeyler söyleyerek bize kadar geldi. Leyla Hanım'a doğru eğildi.

"Müdire siz oluyorsunuz; yanılıyor muyum?"

"Yanılmıyorsunuz."

"O halde iyi dinleyiniz. Biraz sonra şu kapıdan ekselansları madam hazretleri girince hep birlikte ayağa kalkacaksınız. Madam şu karşınızdaki koltukta yerini alana kadar ayakta bekleyeceğiz. O oturmadan oturulmayacak; asla... tamam mı?"

Leyla Hanım, "Tamam," dedi, ama bana hiç de tamammış gibi gelmedi.

"Ondan sonra kapıya en yakın olan taraftaki mekteplerden başlayarak ilerlenecek. Sıra halinde. Gayet sessiz; anlıyor musunuz? Bu çok önemli, gayet sessiz..."

Zavallı müdirem başını sallayarak anladığını belli etti.

Adam yan gözle bizim kızlara bakarak adab-ı muaşeret dersine devam etti. "Düzgün bir sıra halinde ilerleyeceksiniz. Yavaşça, itişmek yok."

Sonra bana şöyle bir baktı. "Önde müdire hanım yürüyecek tabii."

Aklı sıra bana haddimi bildiriyordu.

"İkaza gerek yok. Biz daima müdiremizi takip ederiz."

Bir an beni paylayıp paylamamayı düşündü, sonra buna değer bulmamış olacak ki, "Sen muhatabım değilsin kadın," yerine, başını hışımla çevirip, "Müdire hanım," dedi. "Ben ekselansları madamın yanında olacağım. Mektebinizin ismini söyleyeceğim. Siz ve arkanızdakiler, hanımefendi elini uzatırsa sıkacaksınız. Kuvvetinizi denemeyin. Usulca, kibar kibar."

Birden aklına korkunç bir şey gelmiş gibi dehşetle talebelerime döndü. "El öpüp başınıza koymaya kalkmayın. Mondieu! Rezil oluruz."

Bir kere sinir oldum ya, elimden alamazlardı artık o adamı.

"Endişe etmeyin." Sesimi beğendim. Tokat gibiydi. "Talebelerimin de el öpmeye hiç niyetleri yok zaten."

Duymazdan geldi. Ama kafasında bana mim koyduğuna emindim.

"Bir şey sorulmadan konuşmak yok. Madam bir şey derse mütercimliği ben yapacağım. Kısa, bir iki kelimeyle cevap yeter. Anladınız mı? Kısa, çok kısa. Sonra yine sessizce, itişmeden yürüyüp şu kapıdan çıkacaksınız."

İğne bıyık sonunda tin tin yürüyüp gitti. Yanımdaki kız, "Aptal," diye homurdandı. Benim duyduğumu anlayınca özür diledi.

"Sadece aptal değil, hain." dedim ben de. "Onu boğabilirdim."

Leyla Hanım başını önüne eğmiş kıs kıs gülüyordu. "Az daha dediğinizi yapıyordunuz zaten Şükûfe. Bereket kaçıp canını kurtardı."

Canım müdirem benim. Hepimiz ellerimizi siper yapıp güldük.

•

Azgın Frankie'nin majesteleri madaması nihayet geldi.

Kadın, iki yanında dizilmiş birbirinden genç, güzel ve şık hanımın arasında salona girdi.

Ecnebi kadınlar hep birden ayaklandı. Bizim tarafın kıpırtısız baktığını fark eden iğne bıyık bir telaş, "kalkın kalkın," dercesine elini salladı. Madamayı da yerlere kadar eğilerek selamladı. Buyruğunun yerine getirilip getirilmediğini görmek için tekrar arkasına dönüp baktı. Oturduğum yerden bile suratının kafasındaki fesin rengine döndüğünü gördüm.

Bizimkilerden kimse hâlâ ayakta değildi.

Bu sefer daha sinirli bir "Kalkın," işareti yaptı.

Birkaç kişi gönülsüz kalktı. Fakat çoğunluk kalkmak istiyormuş da yerdeki ipek halı yüzünden sandalyesini arkaya ittiremiyormuş gibi debelenme numarası yapıyordu. Leyla Hanım gibi.

Ben düşürdüğüm bir şeyi arıyordum yerde.

Kızlarım hiç oralı değildi.

Sonunda olanları görmek için doğruldum.

Aman, aman, aman!

Bu ne kibir, bu ne azamet!

Mübarek sanki barbar bir işgal zabitinin karısı değil, İmparatoriçe Eugenie! İğne bıyık o yüzden bu kokonaya durmadan Majesteleri diyor herhalde.

Kadının heybetli vücudunu ve yağlarını gizlemek için korsajı yetmemiş olacak ki, üzerindeki elbise tül, dantel, atlas, ipek dökümleriyle zenginleştirilmişti. Aslında o şişko değil de elbise öyle gösteriyor sanılsın diye.

Fakat yine de o hantal vücuduna rağmen kuğu gibi süzülerek yürümeyi beceriyordu doğrusu.

İki yanındaki kızların arasında ilerledi. Salondaki Türklerin çoğunun ayağa kalkmadığının bal gibi farkındaydı. Bizim olduğumuz tarafa bakmamaya yemin etmişçesine gözünü ileri dikmişti. Tahtına müthiş bir azametle kuruldu. Refakatindeki kızlar elbisesini, eteğini filan çekiştirip düzeltti. Sonra arkasına sıra halinde dikildiler.

Kadının yüzünü cepheden ancak o zaman gördüm.

Pembe, beyaz tenliydi. Bedeninin iticiliğinin aksine yüzü gençken güzel bir kadın olduğunu belli ediyordu. Gözleri belki salona hâkim olan yeşil rengin etkisinden, belki kendinden yeşildi.

Pek makyajlı sayılmazdı. Hafif bir pudra belki. Dudakları da belli belirsiz boyanmıştı.

Kahverengi saçlarını iki yandan permalı lüleler halinde aşağı salmış, kalanını da dantelli bir başlığın arasından çıkarıp kafasının arkasına topuz olarak oturtmuşlardı.

Tebaasını huzura kabul ederek ödüllendiren bir imparatoriçe vakarıyla bakıyordu ortaya.

Ve tabii tebessüm ediyordu.

Başını hafifçe çevirince ona doğru eğilen arkasındaki kıza bir şeyler söyledi. Kız da kapıda dikilen iğne bıyığa işaret yaptı.

Sinir hemen tin tin yürüyerek Azgın Frankie'nin madamasının yanına seğirtti ve resmigeçit başladı.

*

Bir mektebin kadının önünden geçişi en fazla 15-20 saniye sürüyordu. Madamanın uzattığı el sıkılıyor sonra usulca önünden çekilip kapıya yürünüyordu. Saydım, sadece üç defa kadının dudakları kıpırdadı. İğne bıyık da kırıtarak mütercimlik yaptı. Soruya muhatap olan bir kelime etti ya da edemedi. Adam hemen kesip kadına muhtemelen kendi cevabını verdi.

Sıra bize yaklaşınca kalktık. Yavaşça ilerledik.

İğne bıyık beni görünce yine fes rengine büründü, kaşı gözü oynamaya başladı. Ya doğuştan tiki vardı ya da benim yüzümden tik sahibi olmuştu.

"İyi," dedim içimden. "Daha dur."

Sıra sonunda bizdeydi. Leyla Hanım dimdik kadının elini uzatmasını beklerken iğne bıyık "Kız Muallim Mektebi," diye tanıttı bizi Fransızca. "Müdür Madam Leyla Salih."

Pırlanta yüzüklerle dolu tombul parmaklı el göründü. Leyla Hanım parmak ucundan tutup bıraktı.

O çekilirken, adama fırsat vermemek için atıldım.

"*Je suis un professeur geographie scolare madame. Mon nom Şükûfe. Şükûfe Nihal.*"

İşbirlikçi sinire bakmadım, ama morardığını tahmin ettim. Öyle hınç doluydum ki, adam oracıkta düşüp can verse umurumda değildi.

Bir Türk kadınının kendi dilinden konuştuğunu duyunca madamanın yarı kapalı gözleri açılıverdi. Şaşırmıştı. Yosun yosun süzdü beni kirpiklerinin arasından.

"Savez-vous francais madame?"

Kadının böyle bir şey beklemediği o kadar belliydi ki kendisiyle Fransızca konuşan birine Fransızca biliyor musunuz diye soruyordu.

Tepeden bakarak gülümsedim. *"Ouie madame."*

Sonra dilimi tutamadım.

"N'avez-vous pas appris la turque madame?"

40

İstanbul / Bakırköy – Huzurevi
Güz, 1972

Şeref Demirel, "İnanmıyorum," diye fırladı.

Ayağa kalkarken masaya çarptı.

"Fransız işgal kuvvetlerinin komutanının karısıyla alay mı ettiniz?"

Tilki gibi baktım yüzüne.

"Yok canım. Sadece, 'Siz Türkçe bilmiyor musunuz?' diye sordum o kadar. Ama herkes senin gibi düşündü sanırım. Eh ne yapalım, ben de insanların düşüncelerine karışamam, öyle değil mi?"

Muhabir pek güldü.

Bayılıyorum bunun gülmesine. Mübarek sanki su içiyor. Öyle kana kana güldü işte.

"Sonra ne oldu? O iğne bıyık dediğiniz memur bir şey söyledi mi? Ya da ne bileyim bir ceza filan verildi mi size?"

"Aman aman, ne kadar çok soru. Dur ayol. Sırayla. Sonra ne oldu dedin. Biz çıktığımız için ne olduğunu bilmiyorum. Fakat içerde kalanlardan duyduğuma göre Azgın Frankie'nin madaması benden sonra bir dakika ya durmuş ya durmamış. Daha elini sıktıracak bir sürü okul varken kalkıp gitmiş. Her-

kes kadının çok kızdığını sanmış. Bence yanılıyorlardı. 'Her halde Türkçe dersi almaya gitmiştir,' diye düşünmüştüm ben."

Şeref yine lıkır lıkır güldü.

"İkinci soru neydi? Ha, iğne bıyık! Biz çıkarken onu görmedim. Yanımızdaki talebelerime soracak olursan kendini Dolmabahçe rıhtımından denize atmış."

Yine lıkırtılı bir kahkaha.

"Son soru, ceza. Hayır efendim, bana veya mektebe bir ceza verilmedi. Bence Azgın Frankie, cezayı iğne bıyığa kesmiştir. Nereden bileceksin, belki de adamı Paris'e götürüp orada boynunu giyotine vermişlerdir."

Şeref Demirel bir şeyler yazdıktan sonra başını kaldırdı. "Kalemdeki, mısradaki ustalığınıza bir şey demek haddim değil. Fakat espri gücünüze de hayran olduğumu söylemek istiyorum."

"Yağcılığı bırak genç adam."

"Sanırım kadını benzettiğiniz için çok mutlu ayrıldınız oradan."

Mutlu ayrıldım ha!

"Işık karanlıkta saklanır, diyen romantik muhabirim duvara tosladın."

Ben haklıydım. Bana ışığın karanlıkta, mutluluğun kederde boğulduğu nice hayat bulunduğunu, saadetlerin ne elemlere, ne acılara, felaketlere gebe olduğunu öğreten o uğursuz akşam vaktine gelip dayanmıştık sonunda.

Mutlu ayrılmak ha!

Değil anlatmak, hatırlamak bile istemediğim o dehşet tekrar çıktı işte karşıma.

"Mutlu ayrılmak ha," diye mırıldandım.

"Evet, öyle olmalı."

"Hayır efendim, öyle olmadı. Oradan çıktığımızda kendimi kınından çekilmiş kılıç gibi hissediyordum. Namluya sürülmüş kurşun gibi."

"Harika, harika. Aman durun şunu not alayım... Kınından çe..."

"Kesme sözümü. Aslında hatırlamak istemiyordum, ama farz oldu artık anlatmak. Dinle. Bak bakalım ışık karanlığın neresinde saklı?"

Sus pus oldu. Gözü bendeydi, ama kalemi kâğıdın üzerinde gezdirmeye devam ediyordu.

"Oradan çıkınca yokuşu tırmanıp Pera'ya çıktık. Aslında hiç istemiyordum işgal askerlerinin kol gezdiği Pera'da yürümeyi ama Leyla Hanım'ı bırakmak için mecbur kalmıştım."

Pera'nın umursamaz kozmopolitliği beni çileden çıkartıyordu.

Sanki işgal edilmiş bir ülkenin, evlatları cephede can veren insanların değil de yıllarca bu milletin ekmeğiyle beslendiği halde ilk fırsatta en acımasız ihanetleri sahiplenen azınlıkların semti olup çıkmıştı Pera. Rumların, Ermenilerin şımarık kahkahaları, sağa, sola laf atmaları, her yerden sarkan İngiliz, Yunan; Fransız, İtalyan bayrakları.

Meyhanelerden naralar atarak çıkan, kadınlara laf atan, hatta tüfeklerinin namlusuyla eteklerini kaldırmaya yeltenen sarhoş işgal askerleri. Rap rap yürüyerek bela çıkartmak için fırsat arayan düşman devriye kolları.

"Müdire Hanım'la üç talebemi Mekteb-i Sultani'nin önünden tramvaya bindirdik. Ben de öbür kızla tünele kadar yürüdüm. Karaköy'e inecektik. Kız oradan Üsküdar vapuruna binecekti. Ben de köprüyü geçip Yeni Cami'nin önündeki iskeleden boğaz vapuruna atlayacaktım. Bir iki İngiliz askerinin kasıtlı çarpmalarına ses çıkarmadan yolumuza devam ettik. Bu omuz çarpmaları günlük küçük vakalardı artık. İki Rum kızının başımızı açmak için hamle yapmalarını da savuşturduk. Gülmekten bayılıyorlardı. 'Aç vre,' dedi biri. 'Aç şu fistanın önünü de meme ziyafeti çek askerlere.'

Cevap versem iş büyürdü. Sadece yakama uzanan elini tutup, parmaklarını kırarcasına sıktım. Acıyla bağırdı.

'Aman vre, karı değil sankim şeytan. Hristos korusun.'

Hemen uzaklaştık. Rus Sefareti'nin oralarda bir Fransız müfrezesi ile burun buruna geldik. Karşı kaldırıma seğirttik. Arkamızdan çirkin laflar attılar duymazdan geldim. Biri yediği elmanın koçanını attı. Ondan kaçamadık. Elma yanımdaki kızın kafasına çarpınca Fransızlar kahkahalar attı. Ona da aldırmadım. 'Yürü,' dedim ağlamaklı olan kıza. 'Arkana bakmadan yürü. Ağlayacaksan sonra ağla.'

Tünele bindik. Kurtulduk diye düşünüyordum. Son hızla korkunç bir felakete doğru gittiğimizi nereden bilebilirdim?"

"Felaket mi dediniz?"

Şeref Demirel manşet kokusu almıştı felaket lafımdan. Hiç sanmam. O zaman kimsenin umurunda olmamış, mütareke basınında iki satır bile haber yapılmamıştı. Yarım asır önce yaşanan trajediye kim kahrolacaktı Allah aşkına?

"Talebemi köprünün başında bıraktım," diye devam ettim. "Yeni Cami'ye doğru köprüyü adımlamaya koyuldum. Köprünün sonuna geldiğimde ortalık karışıktı. Fransızca bağrışmalar, kahkahalar gırla gidiyordu. Bir Fransız işgal mangası kırık dökük bir tablaya dizdiği üç beş gevreği satmaya çalışan bir oğlanın etrafını sarmıştı. En fazla 10-12 yaşlarında olmalıydı. Bağrışıyor, çocuğu ittiriyorlardı. Askerlerden biri gevrekleri tüfeğinin ucundaki süngüye takmaya uğraşıyordu. Başarırsa alkış alıyor, beceremez yere düşürürse kahkaha, şamata ayyuka çıkıyordu. Yerli ahali ise bu iğrenç eğlenceyi seyrediyordu.

"Çocuğun gevreklerini kurtarmak için yalvarıp yakarmasına aldıran yoktu. Zavallıcık süngü darbesiyle kırılıp düşen gevreklerini toplamaya çalışırken askerlerin tekme ve dipçik darbeleriyle yerlerde yuvarlanıyordu.

Dayanamadım Şeref evladım. 'Yeter,' diye haykırdım. O gürültünün içinde sesim top gibi patlamıştı herhalde. Askerler donup kaldı. Sesin nereden geldiğini bulmak için etrafa bakınırlarken çocuk fırsattan yararlanıp tezgâhını kaptığı gibi kaçmaya başladı.

Her şey o bir iki saniye içinde oldu. Bir Fransız askeri *'Arrêt!'* diye gürledi çocuğun arkasından. 'Dur!'

Durmadı. Sonra hep birlikte bağrıştılar.

'Arrêt! Arrêt! Évasion! Voleur!'

Alçaklar arkasından kaçma, dur diye bağırıp, bir de hırsız ilan etmişlerdi çocuğu. Kendi simitlerini çalan hırsız!

Tüfeklerini omuzlayıp nişan aldılar. Aman Ya Rabbi! Namluların hedefinde yalınayak çocuk simitçi vardı. Onu vuracaklardı.

Onu tam o sırada gördüm."

Soluk soluğaydım. Şeref'in de benden kalır yeri yoktu. "Kimi?" diyebildi ancak. "Kimi?"

41

İstanbul / Bakırköy – Huzurevi

Bir çığlık gibi koptu cevap ağzımdan.

"Onu... Sabri abiyi..."

Şeref eliyle ağzını kapatmaya çalıştı. "Eyvah!"

Muhabir, "Ne olur aklıma gelen olmasın," dercesine bakıyordu bana.

"Eyvah ya," diye tısladım. "Eyvah ki ne eyvah! Feriha ablanın kocasının, 'Yapma,' diye bağırmasıyla askerlerle çocuğun arasına girmesi, silahın ateş alması bir oldu. İki el. İki yağlı kurşun!"

"Aman ya Rabbi! Sakın..."

Onu duymadım bile.

"Namluların ucundaki parlamayı gördüm. Barut kokusunu duydum. Onu kurtarmak için kalabalığın arasından fırlamaya uğraşmasam ölümün Sabri abi ile zavallı simitçiye doğru gidişini de görebilirdim belki.

Sabri abinin hayattan koparken attığı çığlığını işittim Şeref. Çocuğu fark etmedim önce. Gözüm enişte mdeydi. Kolları havada bir an dalgalandı. Düğün gecesindeki gibi halay çekercesine bacağı yana doğru açıldı. Bir an darbeye direnmeye çalışırken alnındaki korkunç kara deliği gördüm."

"Korkunç!"

"Kıpkırmızı bir sel akıyordu kaşlarının arasından. Sonra dizleri büküldü, düştü. Bir söğüt dalı gibi yerde kıvrılıp kaldı. Alnındaki ölüm kuyusundan fışkıran kan selinin oluşturduğu kızıl göl durmadan büyüyordu. 'Şerefsizler,' diye haykırdım.

'*Enculès! Enculès!*'

Fransız askerlerine doğru atıldığımı hatırlıyorum. Sonra birinin bileğimden yakalayıp beni durdurmaya çalışmasını. 'Yapmayın, durun,' diye bağırıyordu bana. Beni durduramayacağını anlayınca, 'Kardeşler,' diye yalvardı birilerine.

'Bana yardım edin. Tutamıyorum.'

Birkaç kol daha dolandı omzuma, belime. Tütün kokulu nefesler hissettim yanı başımda. Gücüm yetmedi ellerinden kurtulmaya. Sonunda beni durdurdular. Bir kadını böyle sarmaş dolaş tutmanın uygun olmadığını düşünen adamların elleri anında gevşedi ama bileğimdeki el hâlâ bırakmıyordu.

'Bırak! Bırak tırnaklarımla gözünü oyayım şu şerefsizin. Ciğerlerini, yüreklerini parçalayayım.'

'Şükûfe Hanım, yalvarıyorum.'

Kadın sesi. Ancak o zaman fark ettim beni durdurmak için çırpınanın bir kadın olduğunu. Öfkeyle dönüp bakınca ayın on dördü kadar aydınlık yüzlü genç bir kızla karşılaştım. Ağlıyordu. Ben kolumu çekiştirdikçe bana direniyordu.

'Şükûfe Hanım, lütfen... yapmayın... sizi de öldürürler.'

'Sana ne!'

Boynuma sarıldı. İki yanımızdan bir sürü erkek geçti. Ancak sessizce seyretmekle yetindikleri iğrenç oyun kanla bitince akılları başlarına gelmişti anlaşılan. Ben o hilal yüzlü kızla öylece çakılıp kalmıştım orada. Titriyordum, bağırıyordum. Çığlıklarımı, isyanımı, acımı İstanbul'un yedi tepesi duysun istiyordum.

Erkek kalabalığı Feriha ablanın aslanına doğru eğilmişti. Kan gölünün içinde kıpırtısız yatıyordu. Birkaç adam doğrulup Fransız askerlerine küfürler yağdırdı, yumruklarını salladı.

Sonra Sabri abinin kurtarmak için canını verdiği simitçi çocuğu gördüm. Kolları bir güvercinin kanadı gibi iki yana açılmış, yüzükoyun yere kapanmıştı. Bir vakitler beyaz olduğu anlaşılan partal gömleğinin sırtında açan kızıl gelincik giderek büyüyordu. Bir çığlık daha koptu gırtlağımdan.

'*Enculès*!'

Şehrin üstüne inmeye başlayan akşam alacası içinde feryadım yankılanarak uzaklaştı.

'Enculèsss!'

'Encuuu...'

'Enccc...'

İki cesedin başında toplanan kalabalık iyice artmıştı. Ahalinin öfkesi giderek büyüyordu. Bunu gören katil manganın askerleri korktu. Tüfeklerini halkın üstüne doğru çevirdiler. Yavaşça geri geri oradan uzaklaşmaya çalışıyorlardı. Hayır kaçıyorlardı. Silahsız, ser sefil bir avuç insanın öfkesi karşısında kaçıyorlardı.

Hilal yüzlü kız, 'Gelin,' diye fısıldadı. Koluma girdi. Sabri'nin cansız bedeninin başında toplanan kalabalığa doğru ilerledik. O anda sanki başımı kaldırıp baksam yukarıda Allah'ı görecekmişim hissine kapıldım. Bir sitem hakkım yok muydu yani? Fakat yaş dolu gözlerimin görebildiği birkaç bulut kümesiydi. Bütün bulutlar eniştemle, simitçi çocuğun al kanıyla boyanmıştı adeta. Çok iyi hatırlıyorum Şeref, O akşam eşiğinde korkunç iki cinayete tanıklık eden İşgal İstanbul'unun gurubu kıpkızıldı, kıpkızıl!"

Sustum. Ağzım, dilim, o akşamki gibi sahra çölüne dönmüştü. Su içmek istedim. Şeref Demirel bardağa kaptığı gibi uzattı.

"Buyurun."

Ağır ağır suyu yudumlarken onu seyrettim. Çok sarsılmıştı. Hatta gerilen yüz ifadesinden öfkelendiğini anladım. Dudakları kıpırdıyor, ama konuşmaya cesaret edemiyordu.

"Sor."

"Keşke anlattırmasaydım. Çok... Size bu acıyı..."

"Sor dedim genç adam, sor."

"Sizi durduran, hilal yüzlü dediğiniz genç hanım..."

"Kimdi değil mi? Ben de merak etmiştim. Bir an olsun yanımdan ayrılmıyordu. 'Sen de kimsin?' diye sordum. Azarlarcasına sormuştum, ama alınmadı. 'Halide Nusret,' dedi."

"Halide Nusret mi?"

Öfkem kabarıverdi. "Tanımadın değil mi?"

Başını iki yana salladı.

"Umarım Halide Nusret Zorlutuna dersem tanırsın."

"Aaa tabii," diye atıldı. "Tanıyorum... şey galiba... Şair."

Bir yudum daha su içtim. "İyi," dedim dik dik. "Uçurumun kenarından döndün. Sevgili arkadaşımı tanımasaydın bu röportaj burada bitecekti Şeref Demirel. Bugüne kadar anlattıklarımı yazmana da izin vermezdim."

Geniş bir soluk aldı. "Büyük tehlike atlatmışım. O sizi tanıyormuş demek..."

"Çok sonra Halide'ye sormuştum bunu. 'Nasıl tanımazdım,' dedi. Gazetelerde çıkan şiirlerimi, yazılarımı, *Yıldızlar ve Gölgeler* kitabımı okumuş. O da şiir yazıyormuş. 'İçimdeki yazma hevesini siz ateşlediniz,' demişti bana. Halide Nusret çok vefalıdır. O akşam vakti, aziz bir ölünün başında başlayan arkadaşlığımız hâlâ devam ediyor. Çok yetenekliydi. Şiir hevesini benim ateşlediğimi söylüyordu, ama o hevesle beni geldi geçti."

Bardağı masanın üzerine bıraktım. "İşte böyle," dedim. "Kader Feriha abla ile iki aylık kocasına şöyle kıyısından kö-

şesinden bile olsa bir tutam mutluluğu çok gördü. Beni anlıyor musun, Feriha ablanın aslanı, sonra o gariban, zavallı gevrekçi, daha bıyığı tüylenmemiş oğlancık oracıkta işgal askerlerinin kurşunlarıyla gözümün önünde..."

Şeref Demirel içini çekti. "Korkunç. Büyük şok."

"Öyle mi dersin? Şimdi söyle bakalım. Işık neresinde bu karanlığın? Neresinde?"

Yutkundu. Bir şey diyemedi.

"Bak genç adam. İçimde tortulanan acılarımdan birini anlattırdın bana. Ötekileri söylemeye dilim varır mı bilmem."

"Sizi üzdüm. Yine üzülecekseniz anlatmayın efendim."

Elimi havada şöyle bir salladım. "Aldırma. Şükûfe Nihal üzüntülere, acılara talimlidir. Bu yaşa geldim, hâlâ karanlığın içinde gizlenen ışık neredeymiş diye arar dururum. Yok. Ben bulamadım. Yok öyle bir ışık. Hiç değilse benim için."

"Ya o, yani Feriha Hanım?"

Ne olmuş olabilir ki Feriha ablaya? Ne beklenir ki böyle bir yıkım karşısında da o ne yaptı diye sorulur.

"Hiç," dedim sadece. "Yandı."

•

Ona güzelim, cıvıl cıvıl Feriha ablanın nasıl yandığını anlatmadım.

Nasıl eriyip solduğunu.

Ve bir gün bizi bırakıp gittiğini.

Kayıplara karıştığını.

Sonra... Sonrası... Onu da anlatamadım.

Uzun bir sessizlik oldu. Neden sonra, "Bak," dedim yavaşça. "Gücenmezsen sen artık git. Yarın gel ama."

Boynunu büküp toplanmaya koyuldu.

"Bu defteri kapatalım artık. Bu röportajı okuyan olursa, 'Aman ne kasvetli kadınmış,' diye düşünmesin hakkımda.

Başka şeyler anlatayım sana. Bu memleketin cumhuriyet çiçeği kokan havalarından, Erenköy bahçelerinden, aşk gibi yaşanmışlıklardan, belki aşklardan ha ne dersin?"

"Ve mutluluklardan," diye mırıldandı Şeref Demirel. "Karanlıkta gizlenen ışıklardan, öyle mi?"

Kıkırdadım. "Sitemimi anladın ve unutmuyorsun. Aferin sana. Öyleyse yarın sana bir ödül vereceğim."

"Ödül mü Şükûfe Hanım?"

"Nâzım'ı anlatmam ödül sayılmaz mı?"

Tanrım, deli bu çocuk, deli. Nasıl heyecanlandı. "Şükûfe Nihal'in ağzından Nâzım ha? Anlaşıldı. Bu gece beni yine uyutmayacaksınız."

"Ben de uyumayacağım."

"Neden? Ne yapacaksınız? Bir şey mi yazacaksınız yoksa?"

Aptal şey. Ne yazacakmışım?

"Orasını karıştırma. Hadi git, yarın erken gel. Büyük gün."

Şeref gitti.

Kalktım. Camın önündeki koltuğuma yürüdüm. Bir süre ayakta dikilip durağa baktım. Otobüslerin biri gelip, biri gidiyordu.

"Ayşe?" diye seslendim. "Saat kaç?"

Hemen cevap verdi.

"Beş buçuk abla."

"Eh, az kalmış. Neredeyse gelirler."

Koltuğa otururken, kız kapıda belirdi.

"Kim abla? Kimi bekliyorsun?"

"Çocukları."

Şaşkın şaşkın baktı yüzüme.

"Çocukları mı abla?"

Bir şey anlamadı. "Hicran'la Ümit yani," diye açıkladım. Sana anlattıydım ya kızım... Ateşböceği..."

"Haaa..."

Tuhaf bir "haa"ydı bu ama aldırmadım. "Boş ver," dedim. "Sen işine bak. Az sonra paydos eder evine gidersin. Bekletme insanları."

Ama ben bekledim.

Kaç otobüs saydım. İnmediler.

Akşamın karanlığında öylece kaldım.

42

İstanbul / Erenköy
Yaz, 1924

Herkes mutlu. Zafer sarhoşuyuz.

Mustafa Kemal Paşa'nın dediği oldu.

"Geldikleri gibi gittiler."

Biz muzafferiz! O mağrur, kibirli, vahşi işgalcileri mağlup ettik.

Güzel İzmir kurtarıldı.

İşgalciler başları önde boşalttılar İstanbul'u. Çelik canavarların ışıldakları söndü. Hayaletlerin uğursuz kolları gibi uzanan toplarını üstümüze çeviren yüzen kaleler, al bayrağımıza selam çakarak sularımızdan çekip gitti.

Neredeyse iki yıl oldu. Fakat hâlâ içimiz içimize sığmıyor. Son vatan toprağının kurtuluşunun dinmeyen sevinciyle sokaklardayız hâlâ.

Niye sevinmeyelim ki?

Bu mutluluğun bedeli çok pahalı ödendi.

On binlerce vatan evladının canı, onların geride kalan dullarının, yetimlerinin hiçbir zaman dinmeyecek acılarıyla ödendi bu bedel.

Kaderin verdiği hükmün temyizi olmadığını öğrendik bu arada. Kader sözünü söylemeye görsün. Ne yapsan, ne etsen

nafile. Altı yüz yıl üç kıtada hüküm süren mağrur ve şanlı imparatorluk, tarih sahnesindeki son oyununu İngiliz zırhlısında oynadı. Vahdettin kaçtı. Perde indi. Osmanlı başarılıydı, değildi, iyiydi, kötüydü. Fakat hatasıyla, sevabıyla bizimdi. Keşke Vahdeddin o son ve en trajik sahneyi bir düşman zırhlısının güvertesinde oynamasaydı.

Bana göre, cesaretle sıkılan bir kurşun onun için firardan onurlu olurdu.

Ben görmedim. Firariyi üç beş sadık görevliden başka kimse görmemiş zaten.

Neyse bir devir kapandı işte. Tarihe şahadet etmiş olduk. Artık bir cumhuriyetimiz var. Bütün acılar, felaketler hiç yaşanmamış gibi. Millet yorgun, hasta, hatta aç. Ama başlarımız dik. Yarının dünden daha güzel olacağını biliyoruz. Kula kulluk etme bitti. Hâkimiyet sarayda, sultanda değil, bizim elimizde. Milletin elinde. Hem de kayıtsız, şartsız. Geleceğe dair ne yapılacaksa, kimseden beklemeyecek, kendimiz yapacağız.

Şükürler olsun.

Yaz kalktı geldi. İki yıldır kapısını açmadığımız Erenköy'deki evimize göçtük. Terk edilmişliğine, yalnızlığına rağmen evimiz bizi sevinçle karşılıyor gibi geldi hepimize.

Nazire Sultan hamaratlığı tuttuğunda yaptığı gibi eteklerini iki yandan çekiştirip belindeki kuşağın içine sıkıştırdı. Keyifle el çırptı.

"Hadi kızlar işbaşına."

İçim cız etti. Donduk kaldık. Birbirimize belli etmemeye çalıştık ama hepimiz farkındayız.

"Kızlar" bu yaz bir eksik. Feriha ablamız yok.

Hemen perdeler çekildi. Pencereleri açtık. Havada uçuşan çiçek tozlarıyla mis gibi kokan Erenköy yeli evimize bir uçtan girip öbür uçtan çıkmaya başladı.

Erenköy'ü seviyorum. Çocukluğumun, genç kızlığımın cıvıltılı anılarıyla dolu bir sevgili benim için Erenköy.

Şimdi daha da çok seviyorum çünkü Halide Nusret'le güzeller güzeli, yaramaz kız kardeşi İsmet bir sokak aşağımızda oturuyorlar.

Halide Nusret, Eminönü'ndeki kara günde, bir aziz ölünün başında tanışmamızdan sonra beni hiç bırakmadı. Onlar yaz-kış Erenköylüydü. Halide orada okuyordu. Ona rağmen neredeyse her hafta sonu İsmet'i de yanına alır, vapura atladığı gibi Yeniköy'e kadar gelirdi.

"Şükûfe Hanım," diye deli divane oluyordu. Ondan beş yaş büyüktüm. Bir gün itiraz ettim.

"Bak Halideciğim. Artık hanımı bıraksak. Bir yabancılık var o lafta. Ben kendimi sana hiç yabancı hissetmiyorum ki."

Gözleri ışıldayıverdi. "Şükûfe abla."

Kucaklaştık.

"Şükûfe abla."

"Kardeşim. Kardeşim, Halide'm."

Böylece bir kardeşim daha oldu. Ah hayır, iki kardeş.

Bizi o gün sarmaş dolaş gören İsmet biraz mahzunlaşmıştı. "Gel buraya," dedim kollarımı açarak. "Sen en küçük kardeşimsin. Ablana sarılmayacak mısın?"

Yaramaz ama çok akıllı kız İsmet. Yaramazlığı da aklından geliyor. Mahalleye yeni birileri taşındı mı, hemen teftişe çıkıyor, koşa koşa haber getiriyor:

"Çamlı köşke bir oğlan taşındı."

Halide hemen, susturmaya çalışır kardeşini:

"Şşşşt, ayıp."

"Ama çok yakışıklı."

Ben pek oralı değilmiş gibi görünmeyi tercih ediyorum. Öyle ya, başından nikâh geçmiş, durmadan uzayan, boyu boyuna yetişmek üzere oğlu olan dul bir kadınım neticede.

Biz dört yetişkin, aldırmaz görünen, fakat bal gibi kulak kabartan ben, Muhsine, Bedai ve Halide Nusret, havadisleri İsmet'ten alıyoruz. Hatta bazen biz yolluyorduk kızı.

"Git bak bakalım İsmetçiğim. Köşedeki pembe köşkte oturanlar taşındı mı?"

Onların bir değil, iki yakışıklısı vardı çünkü.

Böyle bir sipariş görev verildi mi İsmet, hemen işaretparmağıyla gözkapağını aşağı çekip, "Pışşık," diyor.

"Akşam piyasaya çıkınca bir külah buzlu badem isterim."

Ben bayılıyordum bu piyasa lafına. Kim bulduysa tebrik etmeli. İnsanların kendilerini başkalarına göstermek, daha doğrusu beğendirmek için piyasaya sunmaları demek oluyor bana göre. Kızlar kendilerini delikanlılara göstermek için süslenip, püslenip öyle iniyor sahil yoluna. Hiç bakmıyormuş gibi yapmaları gerekiyor tabii. Fakat saçını şöyle bir arkaya atıyormuş numarası var ya. İşte tam o anda bakılıyor, o kısacık anda göz göze geliniyor.

Kimse öyle söylemezdi ama delikanlılarla analarının, kız peylemek için piyasaya çıktığını herkes biliyor. Erkeklerin beğendiklerine bıyık burmaları da adetten. Bana kalırsa, daha ileri yaşlarda olan hanımlar piyasaya, komşu hanımın ne giydiğini, ne takıp takıştırdığını görmek için çıkıyor. Birbirlerine gülümseyerek hasetleri gizlenmeye çalışılıyor elbette ama hepsi biliyor kıskanıldığını ve tabii kıskandığını. Beyler kafa sallayarak selamlaşıyor. Fakat bu o kadar kolay değil. Çünkü başı eğerken kafadaki fesin püskülü oynamamalıymış. Ben de yeni öğrendim bunu.

"Ne aptalca şey," demiştim bir gün Halide'ye. "Püskül talimi mi yapıyor adamlar?"

Gülüşmüştük, ama İsmet işin sırrını çözmüş.

"Püskül bahane. Asıl sebep kafadaki fesin düşmemesi. Ya başını çok eğer ve tepesinde kuş yuvası gibi duran fes düşerse... Bir düşünsenize ne olur?"

"Rezil olur."

Ya Rabbi, nasıl güldük.

Bizi deli eden bir şey daha var: Piyasaya eşiyle çıkan beylerin hali. Karşıdan güzel bir kadın geliyorsa karısına belli etmemek için gözlerini şaşılaştırarak bakıyorlar.

Halide bunu görünce dayanamıyor.

"Al sana bir şaşı daha."

Kırıp geçiriyor bizi.

Kendimi kimseye beğendirmek ya da birini beğenmek gibi bir derdim yok, ama seviyorum ben de piyasaya çıkmayı. Gürültüsünü, canlılığını, renklerini. Barındırdığı gizemleri. Belli etmiyorum ama beğenen erkek bakışlarını üzerimde görmek de hoşuma gidiyor galiba.

İsmet'in buzlu bademini karşımıza çıkan ilk satıcıdan almak zorundayız. Çünkü kız ancak külahı eline alınca veriyor havadisi:

"Talihinize küsün gelmemişler."

Eğer müjde verecekse, bir külah da karadutlu, sakız kaymaklı dondurma istemesine de alıştık.

Akşamları ya bizim bahçede ya onlarınkinde buluşuyoruz. Biz kızlar, yemekten sonra havuz başını babalara, annelere bırakıp, bahçenin kuytularına çekilerek fısıldaşıyoruz.

Halide'm utana sıkıla yeni yazdığı bir şiiri okuyor bazen. Ben, "Şu sıra elim kalem tutmuyor," diyorum. Halide'nin kıyaslama yaparak kendi şiirlerini benimkilerden yetersiz bulmasını istemiyorum da ondan. Ya da benimkilerin onun mısralarından geri kaldığını anlamasını.

İsmet'in bir huyu daha var. Bazen eteğini parmak uçlarıyla tutarak, bale yaparcasına yürür, kırmızı kurdeleli örgülerini savurtarak, müthiş bir azamet ve ciddiyetle yüzümüze bakar.

Bu, "Bedeli çok pahalı bir haberim var," demek.

O akşam da öyle oldu. Kızlar hemen heyecanlandı.

"Söyle, söyle. Kim gelmiş, ne olmuş? Pembe Köşk'tekiler mi?"

Kurdeleli baş hemen iki yana sallandı tabii.

*

İsmet, "Size pahalıya patlar," dedi.

Bunu anlamıştık zaten.

"Bir külah buzlu badem. Bir külah dondurma ve kocaman bir haşlanmış mısır!"

Hepimiz, "Ohooo," çektik.

Bedai sızlandı. "Bu gerçekten çok pahalı. Bu kız hiçbirimizde harçlık bırakmayacak."

Muhsine yüzünü ekşitti. "Benimki suyunu çekti zaten. Nazire Sultan vermezse yandım. Daha kordon alacağım."

Halide, kardeşini elinden tutup yanına çekti. "Bunlara söyleme kız. Gel benim kulağıma fısılda."

Nasıl olduysa İsmet kandı. Halide'nin kulağına bir şeyler fısıldadı.

"Aaa sahi mi?"

"Evet. İskele meydanında gördüm."

Halide, kardeşinin sırtını pat patladı. "Aferin canım. Hadi şimdi git, bak bakalım limonata kalmış mı?"

İsmet, hoplaya zıplaya bir iki adım uzaklaştı. Sonra dönüp bize baktı.

"Kandırdım sanma. Onlara söyleyeceğini biliyorum."

Sonra işaretparmağı bana döndü.

"Badem, dondurma ve mısır yarın piyasada senden."

Bir kahkaha attı. Döndü, kahkahasını da yanına alıp koşa koşa uzaklaştı.

Halide Nusret, "Deli," diye homurdandı kardeşinin arkasından. "Deli bu kız, deli."

"Cin."

"Niye senden istedi ki bademi?"

"İçinizde para kazanan bir ben varım da ondan."

Bu laf da kahkahayı hak etmişti tabii.

Bedai, "Neymiş bu kadar pahalı olan havadis söylesene Halide abla?" diye sordu. "Çıldırtacak mısın bizi?"

"Hiç canım. Celile Hanım gelmiş."

Celile Hanım mı? Hepimiz şaşırdık. Muhsine dayanamadı.

"Kim bu Celile Hanım? İsmet'in geldiğini söylemek için bu kadar çok rüşvet isteyeceği kadar önemli biri mi?"

Halide Nusret, elini alnına vurdu.

"Ay, tabii, tabii. Ayol siz daha Celile Hanım'ı tanımıyorsunuz ki. Kusura bakmayın. Kaç yıldır yazlığı açmadığınız aklımdan çıkmış. Onun için görmediniz. İki yıldır yazları, iskele meydanının arkasındaki sokakta, köşedeki mavi panjurlu köşkte oturuyor."

"İyi de şekerim," dedim. "Bu hanımın yazlığına taşınması İsmet'in bizden rüşvet istemesini haklı çıkaracak kadar önemli bir haber mi?"

Halide birkaç "Aaaa," sıralarken kıs kıs güldü.

"Hem evet hem hayır. Biliyor musun Şükûfe, o da sanatçıymış. Ben görmedim ama öyle diyorlar. Çok güzel tablolar yapıyormuş."

"Ressam mı yani?"

"Hı hı. Ressam Celile diyorlar kendisine."

"Sen tanıyorsun yani bu hanımı?"

Halide Nusret, "Eh," diye mırıldandı. "Tanıştım."

"Nasıl biri?"

"Güzel," dedi Halide son nefesini verir gibi. "Şükûfe... Çok, ama çok güzel."

Bedai, burun kıvırdı. "Yani biz şimdi mahallemize, güzel, çok ama çok güzel bir hanım taşındığını haber verdiği için mi İsmet'e buz bademi, dondurma, mısır filan ısmarlayacağız?"

Muhsine homurdanarak onu onayladığını belli etti.

Halide Nusret, "Aaaa," dedi önce yine. "Rüşvet bunun için değil. Asıl haber Celile Hanım'ın arkasında saklı."

Biz üç kardeş bir şey demeden baktık kaldık. Yüzlerimize çok aptal bir ifade oturmuş olmalı ki Halide halimize açık açık güldü.

"Halide..."

Sesimdeki ifadeyi duyunca kendini toparladı. "Tamam, tamam. İsmet rüşveti bahriyelinin geldiğini söylemek için istiyor."

Üç kardeş, "Hoppala; bahriyeli mi?" diye bağrıştık. "O da kim yahu?"

"Ressam Celile Hanım'ın oğlu..."

43

İstanbul / Bakırköy – Huzurevi
Güz, 1972

"Nâzım!"

Şeref Demirel ben "Bahriyeli" der demez dikkat kesilmişti zaten.

"Nâzım... Nâzım Hikmet değil mi efendim? Bahriyeli... Celile Hanım'ın oğlu... Ve siz onunla..."

"Dur canım. Sakin ol. Tamam o. Nâzım Hikmet... Muazzam Şair... Şair-i Muazzama." Yok, Nâzım'ın şairliğine, sanatına asla toz kondurmam. Bu böyle biline.

"Sana müjdem var demiştim, unuttun mu? Bugün biraz Nâzım'dan anlatayım diyorum. İster misin?"

Utanmasa oynayacaktı sevincinden.

"Aman Tanrım," dedi sakinleşmeye çalışırken. "Şükûfe Nihal'in dilinden Nâzım Hikmet. Müthiş... Büyük olay olacak bu tefrika..."

Şeref'i sabırsızlandırmak için biraz sustum, bir iki defa aksırıp öksürdükten sonra devam ettim.

"Halide Nusret, 'Gel,' diye fısıldadı. Koluma girerek beni çekti. 'Şöyle biraz yürüyelim.' Çakılları ayaklarımızla çatırdatarak kızlardan biraz uzaklaşana kadar konuşmadı. 'Bahriye-

li Nâzım,' dedi sonra yavaşça, 'Daha doğrusu eski bahriyeli demek lazım. Çünkü askeriyeden çıkarmışlar çocuğu. İstiklal Harbi sırasında Anadolu'ya geçtiğini anlatmışlardı. Sonra bir ara ortadan kaybolmuş.' Birden Halide'nin gözlerinin bahçenin karanlığında çıralar gibi parladığını fark ettim. Bir yandan yürüyorduk, bir yandan da Halide bahriyeliyi anlatıyordu. Şöyle yakışıklıymış da, böyle yakışıklıymış da, bir bakışı varmış, sormaymış. Dalgalı mı dese, kıvırcık mı, sarı saçları varmış bahriyelinin. Gözleri denize mi yosuna mı neye çalıyorsa, bebeklerinde yakamozlar oynaşıyormuş. Halide bir süre sustu. 'Şimdi nasıl bilmiyorum, ama sen Nâzım'ı Heybeli'deyken görecektin,' dedi.

'Heybeli'de mi? Ne yapıyordu ki orada?'

Halide, 'Aaaa... Bahriye Mektebi Heybeli'de ya abla,' diye şakıdı.

'Nâzım Hikmet Mekteb-i Sultani'yi bitirdikten sonra orada okuyordu. Bazı hafta sonları Erenköy'e annesine gelirdi. Bütün kızlar onu bahriye kıyafetiyle vapurdan çıkarken görmek için iskeleye inerdi.'

Bak şimdi hatırladım, Şeref Bey. Halide'm ondan o kadar hevesle, coşkuyla bahsediyordu ki... O akşam Halide'nin gözlerinde gördüğüm o çıra parlaması bir sevdanın işareti mi yoksa?' diye kuşkulanmıştım.

'Halide bak bakayım bana. Yoksa sen bu bahriyeliye tutuldun mu?'

Şakacıktan ciddi ciddi de bakmıştım güzel yüzüne."

Şeref hemen atıldı. "Tutulmuş mu?"

Bu çocuk, 'Halide Nusret Nâzım'a âşıkmış' diye yazmaya kalkmaz inşallah.

"Dinle, dinle aklımı karıştırma. Sırayla anlatıyorum işte. Bak şimdi...Ne diyordum?... Ha, evet. 'Tutuldun mu yoksa?' diye sormuştum. Halide yine birkaç 'a' ekledi. 'Ablaaa.'

Fakat bu bol 'a'lı, 'abla'nın kabul mü, ret mi anlamına geldiğini anlayamamıştım. Halide Nusret heyecanlanıverdi. Kolumdan çıktı, ellerimi tuttu. Tarifsiz bir coşku içindeydi. 'En iyisi kendin görmelisin,' dedi. Piyasada mutlaka karşılaşırmışız. Bahriye talebesiyken izne geldiğinde oturduğu bir bahçe varmış sahilde. Oraya kadar yürürsek büyük ihtimalle rastlaşırmışız."

"Rastlaştınız mı?"

Başımı salladım.

"Rastlaştık. Halide'nin dediği kadar vardı. Yakışıklıydı. Bizim erkekler genellikle kara, kuru, esmer ve kısa olur. Hele o vakitler. Onların yanında Nâzım alışılmadık bir tipti. Bir kere uzun boyluydu. Uzun çehresinde yüz hatları düzgündü. 'Halide haklıymış,' diye geçmişti içimden. Başı açıktı. Sarı saçları bir başak tarlasını andırıyordu. Rüzgâr başak saplarını dalgalandırıyor o da çalımla ikide bir uzun parmaklarını başak tarlasında gezdiriyordu. Mavi gözleri insanın yüzüne değil de ta içine bakıyor gibi gelmişti bana. Tuhaftı sözün kısası. Sanki başka bir diyardan, başka bir dünyadan..."

Şeref atıldı: "Ailesi bir taraftan Alman-Polonya kırmasıydı zaten."

Bu ukalalığını ters ters bakarak cezalandırdım. "O vakitler bunu bilmiyordum evladım. Nâzım Bey'in alnında da öyle bir yazı yoktu."

"Özür dilerim..."

"Boş ver. Neyse. Yanında bir arkadaşı vardı. Çirkince biriydi. Fakat sanırım bahriyelinin yanında kim olsa çirkin görünürdü. Sanki orada olduklarını görmemişiz gibi bir havada önlerinden geçerken bu ikisi ayağa kalktı. Halide pek şaşırmış gibi, 'Aaa,' dedi. 'Siz de mi buradaydınız?' Bu numaramıza kanmadıkları belliydi. Halide, 'Şükûfe Nihal,' diye takdim etti beni. Bahriyeli, masanın öbür tarafından elini uzattı.

'Yıldızlar ve Gölgeler...'

Kitabımı anmasına öyle şaşırmıştım ki ben de gayrı ihtiyari uzattım. O anda korkunç bir şey yaptı. Korkunç."

"Aman Tanrım! Kötü bir şey mi?"

Aslında değildi. Düşüncesizlikti o vakitler için. Bilmem dercesine omuzlarımı kaldırıp devam ettim:

"Bahriyeli, eldivenli elimi tuttu, hafifçe eğilerek dudaklarına götürdü ve parmak uçlarıma bir öpücük kondurdu."

Şeref Demirel rahat bir nefes aldı. "Oh; neyse... Ben de..."

"Sen de ne," diye kestim sözünü. "Korkmuştun. Fakat elimi öptüğünü duyunca rahatladın. Öyle değil mi? Oysa o anda beni ateşler basmıştı genç adam."

"Ama neden? Son derece kibar..."

"Hayır efendim, kibarlık filan değil. Kendini beğenmişlikti düpedüz. Züppelik."

Yanaklarına şak şak iki tokat atmışım gibi bakıyordu muhabir bana. Nâzım hakkında böyle laflar ettiğime inanamamıştı. "Kendini beğenmişlik mi efendim?.. Züppelik..."

Başımı salladım. "Evet. Aynen öyle. Çünkü herkes bize bakıyordu. Rezil olmuştum. O zamanlar böyleydi bu işler delikanlı. Aslında bana sorarsan Allah, kadını eli öpülsün diye yarattı. Lakin o günlerde ancak çok yaşlı nineler dışında kadın eli öpülmezdi. Hele sokakta karşılaştığın genç bir kadının elini, üstelik bir de dulsa asla. Sadece sokak ortasında mı dedim? Hayır efendim. Hiçbir yerde. Kadın eli öpmek! Aman ya Rabbi! Ne ayıp, ne günah!"

Şeref Demirel'in kıkırdamasına aldırmadım.

"Belki, azınlıklar arasında, sosyetenin akşam davetlerinde, balolarda filan olurdu. Gâvur âdetiydi. Şimdi buna göre düşün bakalım. Birdenbire karşımıza çıkıveren bu kâküllü, ortalık yerde şappadak öptü elimi. Herkes bize bakıyordu. O akşam kim bilir kaç evde dedikodu malzemesi oldum."

Sesimi dedikoducu bir cadaloza benzetmeye çalıştım.

"Gördüm diyorum sana Hayriye Hanım. Aha bu gözlerimle gördüm. O Nazire'nin büyük kızı iyice alafranga olup çıkmış ayol. Eee, olacağı buydu işte. Validesi, pederi dizginini çekmezse dul kısrağın kime kuyruk sallayacağı belli mi olur? Sen dulsun a kızım. Boyun kadar oğlun var. Sokakta işin ne deseler ya. Bu haspa bir de şaireymiş. Şiir, roman filan yazıyormuş. Kadın kısmına yakışır mı Hayriye? Bak işte sonunda baştan çıktı. Ayol, güpe gündüz, sokak ortasında elin adamlarına kendini öptürmeye başladı. Hadi bakalım ayıklasın şimdi Nazire pirincin taşını."

Muhabir kendini tutamadı. Ben de yaptığım maskaralığa gözlerinden yaş gelene kadar gülmesine müsaade ettim. Gözlüklerini çıkarıp ıslanan camlarını silmeye davranınca tersledim çocuğu:

"Gül bakalım sen. O vakitler hiç de öyle gülünecek bir şey değildi bu. Herkes bizi seyrediyor, kafa kafaya verip fısıldaşıyordu. 'Kim bilir neler diyorlar benim için,' diye düşünüyordum. Bir de dul olduğum için çok temkinli davranmam gerekiyordu. Kimsenin ağzı torba değil ki büzesin. Bir dedikodu çıksa, ayıkla pirincin taşını. Ama bahriyelinin umurunda değildi. Aklına eseni yapmıştı."

Şeref, "Haklısınız," diye onaylayarak beni şaşırttı. Oysa Nâzım'ı savunacağını düşünüyordum.

"Hep öyle oldu zaten," diye mırıldandı. "Nâzım, daima aklına eseni yaptı. Onu belki de dehalaştıran bu hesapsız kitapsız, özgürlüğe âşık ruhuydu. Sonra."

"Karşımda çocuk gibi sırıtıyordu. Gözlerini gözlerime dikmişti. Yüzüm öfke ve utançtan kıpkırmızıydı herhalde. Kızdığımı anladı. Kabahatini bastırmak için, '*Yıldızlar ve Gölgeler*'i yazan el ancak öpülür hanımefendi,' dedi."

Muhabir belli belirsiz bir çığlık attı. "Ah işte..."

Ah işte ya! Ama takdir ifadesi yılışık bir tebessümle süslenince insana samimi gelmiyor. Üstelik öfkemi yatıştırmadı, aksine daha çok kızdım. Beni utandırmıştı. Küçük düşürmüştü insanların önünde. Üstelik Halide için de üzülmüştüm. 'Kahretsin, Halide'nin gönlünden onun için bir şey geçiyorsa, kız şimdi kim bilir neler düşünecek,' diye düşünüyordum. Elimi sertçe çektim.

Ama aldırmadı. Güldü. Kabahat bendeymiş. *Yıldızlar ve Gölgeler*'in şairi Şükûfe Nihal'in bir gün karşısına çıkacağını hiç beklemiyormuş da... Aniden yoluna çıkmam ona adab-ı muaşeret kurallarını unutturmuşmuş da... Bu tesadüf bir mucizeymiş... Affını istirham ediyormuş da... Tekrar elini uzattı ama bu sefer karşılık vermedim.

'Nâzım,' dedi.

'Hikmet'in oğlu Nâzım... Bahriye zabitliğinden *mısra neferliğine* terfi eden hayranınız.'"

Şeref adeta inledi. "Bahriye zabitliğinden mısra neferliğine terfi... Ah... muhteşem, muhteşem. Şu ifadedeki kudrete bakar mısınız?"

Haklıydı. İtiraf etmekten başka çare bulamadım. "Evet, öyle. O lafa bayılmıştım."

Hiçbir zaman aklımdan çıkmamıştır Nâzım'ın tok sesiyle söylediği o cümle. Ne zaman onu hatırlasam, 'Eee Hikmet'in oğlu Nâzım,' derim içimden. 'İyi ki Bahriye zabitliğinden mısra neferliğine terfi etmişsin.'

"Bahriyelinin yüzünde, yine o yaramaz çocuk tebessümü vardı. 'Biliyor musunuz,' diye devam etti.

'Yemin ederim sizi karşıdan gelirken gördüğümde, Şükûfe Nihal hanımefendi de şu hanım kadar güzeldir mutlaka, diye geçmişti aklımdan. Çünkü o mısralar ancak bu kadar güzel bir kadının ruhunda çağıldayabilir, dedim arkadaşıma da. İnanmazsanız kendisine sorun.'

Adama bakmadım bile. Sesi ve iltifatı öfkemi soğutmaya yetmemişti. 'Böyle laflara talimli olmalısınız efendim,' dedim. Sesimin bir yerlerini kesmesini, canını yakmasını istiyordum. 'Yalanlarınıza hep arkadaşlarınızı mı şahit gösterirsiniz?'

Düpedüz hakaretti ama o duymamış gibi yanındaki adama bakıyordu.

'Söylesene... Aynen öyle demedim mi?'

'Doğru. Dedi... dedi ya... yani demişti...'

O ana kadar bahriyelinin gölgesinde duran adam, sanki düğmesine basılmış gibi konuşmuştu. Hatta kendisi de 'Aman Nâzım, saçmalama,' diye güldü. Adam elini uzattı. Karşılık vermekte tereddüt ettim.

'Nâzım'ı lütfen bağışlayınız Şükûfe Hanım.'

Kim bu acaba, diyordum içimden. Nâzım'ın aksine güven veren bir ifadesi vardı. 'Nâzım hep böyledir,' diye devam etti arkadaşı.

'Müstesna bir güzellikle şiir bir araya geldi mi Nâzım kendini tutamaz, işte böyle heyecanlanır. Bizzat şahit oldunuz; heyecandan az önce kendini, sonra da beni takdim etmeyi unuttu gitti.'

Nâzım, 'Tamam tamam...' diye sözünü kesti, ama yüzü neşeyle ışıldıyordu. Adamın sözleri işine gelmişti tabii. Arkadaşına aksi aksi bakıp şakacıktan homurdandı.

'Ben de arkadaş diye sana güveniyordum. Neredeyse beni darağacına göndereceksin yahu.'

Hikmet oğlu, Bahriye zabitliğinden mısra neferliğine terfi eden Nâzım sonra yine yüzünde güller açarak bana döndü. Parmaklarıyla başak tarlasını dalgalandırırken arkadaşının adını söyledi... Ne garip isim bu böyle diye az daha gülecektim."

Şeref, "Kimmiş efendim?" diye sordu.

"Vâ-Nû."

Kalemi masaya atar gibi bıraktı. "Tabii ya... Tahmin etmeliydim. Ahmed Vâlâ Nureddin."

"Bravo bildin. Oymuş. Ama doğrusunu istersen Nâzım o iki heceyi söyleyince yanlış duydum herhalde diye geçmişti aklımdan. Vâ-Nû diye isim mi olur diyordum içimden. Neyse, adamcağızın eli havadaydı. Korkarak elini sıktım. Allahtan o eldiven öpmeye yeltenmedi. Bu sefer dayanamazdım herhalde."

Sahne gözümüzün önünde canlanınca ikimiz de güldük.

"Senin anlayacağın evladım, kötü bir başlangıç oldu Nâzım'la. Nezaketen ben de önce Halide Nusret'i takdim etmek istedim. Kız, 'Biz tanışıyoruz zaten,' dedi. 'Geçen sene. Havuzlu Park'tan. Valideniz hanımefendi yanınızdaydı... Halide Nusret ben... Ayşe Nazlı Hanım'ın kızıyım.'

Bir süre sessizlik oldu. Nâzım hatırladı mı, o anda bir şey dedi mi aklımda kalmamış, ama bu tanışıklığa mim koymuştum. Kardeşlerimi tanıştırdım onlarla. Ona bakmıyordum, ama Nâzım'ın gözlerini benden ayırmadığına emindim. Çok gerilmiştim. Alışkın değildim ben böyle erkeksi, kendinden emin sokulmalara. Bereket Halide imdadıma yetişti.

'Eh artık biz gidelim. Burada çok kalmamız doğru olmaz. Celile Hanım Teyze'ye selam söyleyin.'

Nâzım yine bir baş hareketiyle alnına düşen asi, sarı kâkülünü dalgalandırıp 'Söylerim,' dedi. Sonra bana sıcak bir gülücükle baktı.

'Validem, Şükûfe Nihal ile tanıştığımı duyunca bahtiyar olacak. Şiirlerinize o da hayran.'

Bir şey demedim. Biz yürüdük, onlar oturdu. Eve dönerken, Halide'yi kenara çektim. 'Bana bak kızım,' dedim açık açık.

'Seni ne kadar severim biliyorsun. Aramızda bir kırgınlık olsun istemem. Bu adamla bir yakınlığın var mı?'

Halide Nusret'in çığlığı hâlâ kulağımda, 'Ne?' Şaşkın şaşkın bana bakıyordu.

'Ne diyorsun Şükûfe abla?'

İçi rahat etsin diye sorumu tekrarladım. 'Yani bir gönül meselesi varsa, beni hiç hesaba katma. Hiç işim olmaz böyleleriyle. Yani sen istersen...'

Uzun uzun güldü. 'İstesem bile olmaz abla.'

'Nedenmiş o? Çok güzelsin. Çekicisin. Sanatkârsın. İncesin. Çiçeksin. Senden iyisini mi bulacak? Tamam, o da biraz... nasıl söylesem... Yani biraz... biraz...'

Halide, 'Biraz yakışıklı değil mi?' diye kıkırdadı. 'Hadi, itiraf et.'

Hemen, 'Bana göre değil' diye kestirip attım. 'Hem söyle bakayım. İstesen bile niye olmazmış?'

'Ben bağlıyım Şükûfe ablacığım. İki yaşındayken amcamın oğluyla beşik kertmesi yapmışlar bizi... Yani nişanlı sayılırım.'

Ağzım açık kalmıştı. Ah güzel Halidecik... Benim canım kardeşim... Onun esareti iki yaşında başlamıştı demek... Konuyu kapattık. Ama yolda içimden 'Ah Halidecik, vah Halidecik,' diye söyleniyordum çapkın bahriyeliyi zihnimden silmek için..."

Şeref daha fazla dayanamadı. "Aslında Nâzım'ın öyle bir insan olmadığı kesin. Haklısınız, talihsiz bir tanışma..."

"Evet, öyle olmuştu. Ama kabahat bende değil. Nâzım'ın o kendinden emin, her kadının onu beğeneceğinden, saçlarının, gözlerinin büyüsüne kapılacağından emin haline sinir olmuştum. Bir erkekte en itici şey, kendini kral ilan etmesi ve her kadını önünde yerlere kapanan tabası olarak görmesidir. Bırak seni tahtına kadın çıkarsın a adam. Ama erkek ya; ille dayatacak hükümranlığını. Yok öyle şey. O dayatırsa kadın da dayatmalı."

Başımı kaldırıp Şeref'in tepkisini ölçmeye çalıştım. Gözlerini kaçırdı. "Bana bak," dedim. "Gözlerime bak. İngiltere

hâlâ ayaktaysa iki kadın sayesindedir oğlum. Unutma bunu. Elizabeth ile Victoria olmasaydı görürdüm hallerini."

Şeref Demirel bir an itiraz edeyim mi, etmeyeyim mi diye tereddüt geçirdi. Bereket tehlikeli sularda olduğunu çabuk fark edip, yutkunmakla yetindi.

"Benden sana tavsiye genç adam: Sakın erkeğim, yakışıklıyım, meşhurum, zenginim, ne bileyim, ben şöyleyim, böyleyim havalarına girme. Kendine üstünlük biçme. Hiçbir kadın katlanamaz buna. Nâzım olsan bile..."

"Ama o... Yani Nâzım..."

"Bana onu savunmana gerek yok. Nâzım gibi bunları gerçekten hak eden biri olsan bile yapma bunu. Bırak seni kadının yüceltsin."

Nâzım'ı eleştirdiğim için gerilen yüz ifadesi ilk defa rahatladı.

"Bu söz ondan sizin de etkilendiğiniz anlamına mı geliyor?"

"Yorum yok."

"Ama Nâzım'ın saydığınız bütün o sıfatları hak ettiğini itiraf ediyorsunuz. Demek ki o nitelikleriyle sizi de etkil..."

"Yorum yok dedim ya ayol."

"Peki sonra... Tekrar karşılaştınız mı?"

İçimden, "Ohoo," diye bir kahkaha atmak geçti ama kendimi tuttum. Doğrusu bu genç adamın bir şaire olan hayranlığı, sadakati, hatta ona toz kondurmamak için çırpınışını kıskanıyordum. Buna saygı duymam lazımdı. Ne şairler gelip geçmişti bu âlemden, ama kaçı bu duyguları hak etmiş, onlardan da kaçı gerçekten Şeref'in, bahriye zabitliğinden mısra neferliğine terfi eden Hikmet oğlu Nâzım için beslediği saygıyı kazanmıştı? Bu bir sanatçı için erişilmez bir ödüldü. Ne yazık ki çok az sanatçı bu paha biçilmez ödülü hayattayken görmüştü.

Başımı sallayarak fısıldadım. "Çok. Pek çok kere."

Şeref'in vefasının da bir ödülü olmalıydı. Ona her şeyi anlatacaktım.

44

İstanbul / Erenköy
Yaz, 1924

Aklıma takılmıştı bir kere.

Kimdi bu Celile Hanım?

İşin doğrusu, merak ettiğim Celile Hanım değil, oğluydu tabii.

O mağrur, kendinden emin, kadınları kolay elde etmeye alıştırılmış hali ve biraz şımarık gülümsemesiyle zihnimde yer etmişti. Ve buna sinir oluyordum.

Gerçekte kimdi bu adam?

Onun hakkında o kadar az şey biliyordum ki.

Kabul ediyorum; hoştu. Harman saçlı, başak kâküllüydü. Bir erkekte görmediğim deniz mavisine çalıyordu gözleri. Konuşurken dudaklarının arasından iki sıra inci gerdanlık gibi belirip kayboluyordu dişleri. Sesi... Ah işte o çok kalıcıydı. Kulağımdan gitmiyordu. Bu haliyle kadınların aklını başından aldığına da emindim. Onun benim için tehlikeli olduğuna karar verdim. Aman benden uzak olsun deyip duruyordum akşamdan beri kendi kendime.

Tamam, çok çekici; ama o kadar. Kadınlara tepeden bakan halleri neydi öyle? Bir kadın ona haddini bildirmeliydi. O ka-

dın da bendim. Emin değildim ama belki de bu yüzden onun hakkında daha çok şey öğrenmek isteğimin önüne de geçemiyordum.

Kimdi bu adam?

Akşam, yemekten sonra, "Bugün bir adamla tanıştım," demem uygun olmayacağı için adını anmadan konuyu açtım. Konu kendiliğinden Hikmet oğlu Nâzım'a gelecekti nasıl olsa.

Daha masadan kalkmamıştık. Babam yemekten sonra kahveyle cigarasını *tellendirirken* –rahmetli sigara içmeye öyle derdi– durup dururken, "Ben de mahallenin tek sanatçısı olduğumu sanıyordum," diye bir laf attım ortaya.

Babam kahvesinden bir yudum aldı. Cigaranın dumanını savurdu. "Değil miymişsin?"

Göz ucuyla anneme baktım. Nazire Sultan tetikteydi. Tekinsiz bir konu açılacağını sezmiş olabilirdi. Ekmek kırıntılarını toplayıp tabağına atıyormuş gibi görünmeye çalışıyordu, ama kaşının altından bana baktığını görebiliyordum.

"Değilmişim ya beybacığım. Meşhur bir ressam oturuyormuş bizim sokakta."

"Yok canım..."

"Bir kadın... Bizim Halide tablolarını görmüş... Pek ender şeyler diyor."

Babam keyiflendi. "Hanım ha! Adı neymiş?"

"Celile."

İsmi duyar duymaz Nazire Sultan kendini tutamadı. "Ben tanıyorum o kadını. Biraz alafranga. Bize göre değil."

"Sen gördün mü Celile Hanım'ı?"

Annem dik dik baktı. "Gördüm."

Benim yerime Muhsine çığlık attı. "Gördün mü, nerede?"

"Piyasada... Sonra birkaç komşu evine hoş geldin demeye gittik."

Hepimizin ağzı açık kaldı. "Bana söylemedin hiç," diye sitem ettim.

"Aman nesini söyleyecektim canım? Her gittiğim yeri size mi söyleyeceğim?"

"Belki ben de gelirdim. İkimiz de sanatçıyız ya..."

"Aniden oldu. Komşular gidiyormuş, geçerken bana uğradılar. 'Hadi sen de gel,' dediler. Emr-i vaki yani. Ayıp olmasın diye gittim. Bir kahve içimlik oturduk, kalktık."

"Söyledikleri kadar güzel mi anne?"

Annem Bedai'ye ters ters baktı.

"Çok kabarık, kuş yuvası gibi kızıl saçlar ve yeşil gözler. Ay, ne bileyim işte, bence bir donukluk var. Güzellik herkese göre değişir valla."

İçimden "Kızıl saçlar mı?" diye geçerken gözüm babama kaydı. Nazire Sultan'ı parmağına dolamaya niyetlendiği belliydi.

"Yahu sokağımızda bir afet-i devran oturuyormuş da haberim olmamış. Peki, Nazire endamı nasıl?"

Eyvah! Bu kadarı fazlaydı. Annemin yüzü kıpkırmızı oldu. Zehir zemberek bir bakış fırlattı babama.

"O kadar merak..."

Allah'tan babam yelkenleri çabuk indirdi, yoksa kıyametin kopması kaçınılmazdı.

"Latife yapıyorum yahu hatun. Hemen celallenme."

"Niye celallenmeyecekmişim? Celallenirim tabii."

Babam uzanıp elini tuttu, annem çekmesine rağmen bırakmadı. "Canım Nazire'm, güzel Nazire'm, benim kara gözlü Nazire'm... Yahu bana ne elin kadınından?"

Konu benim istediğim noktadan uzaklaşıp ilân-ı aşka dönüşünce sesime annemin hoşuna gidecek bir eleştiri ifadesi oturtmaya çalışarak müdahale ettim.

"Bütün mahalle onu konuşuyor. Celile Hanım aşağı, Celile Hanım yukarı."

"Konuşurlar elbet, farklı bir hanım. Zaten bir tarafı ecnebiymiş."

Başını hayretle kaldırmasından, soruyu babamın soracağını anlayıp ondan önce davrandım.

"Ecnebi mi?"

"Ecnebi ya... Bana da Leyla Hanım söylediydi geçenlerde. Bunun babası mı, dedesi mi, o kadarını bilmiyormuş artık; Alaman'mış. Adam nedense oralardan kaçıp gelmiş, Müslüman olmuş, Osmanlı'nın hizmetine girmiş. Osmanlı da Alaman'ı paşa maşa yapmış. Adam bir Türk kızıyla da evlenmiş mi sana? Alafranga hatun da işte onun kızı... ya da torunuymuş. Her nesiyse artık."

Nazire Sultan'ın anlatımından bu işi pek benimsemediği belliydi. Bense şaşkındım. "Amanın," dedim içimden. "Bahriyeli Nâzım'ın babası ya da dedesi Alman mıymış?"

Sarı saçların, başak kâkülün, mavi gözlerin esrarını çözmüştüm. Celile Hanım hakkında en iyi bilgiyi annemden alacağımı düşünmekte haklı çıkmıştım. Ama konu bir türlü kadının oğluna gelmiyordu.

Babam tedbirli bir kahkahayla lafa karıştı. "Nazire Sultan vallahi şaştım kaldım. İngiliz casusları gibisin maşallah. İyi tahkikat yapmışsın."

"Yok canım. Ne tahkikatı? Siz demediniz mi herkes onu konuşuyor diye."

Sandalyesini benimkine doğru çekiştirdi. "Bir göreceksin," diye fısıldadı. "Yaz günü boynuna uçları yerleri süpüren allı, morlu tüyler doluyor. Kırmalı, janjanlı, fırfırlı etekler filan."

Annemin öfke bulutları dağılmıştı. Fırsatı kaçırmadım. "Peki, evi nasıl?"

"Duvarlar silme resim dolu. Boya kokusu her tarafa sinmiş. Her yer incik boncuk."

Kulağıma uzandı. "Bazı resimler anadan üryan Şükûfe. Yüzüm kızardı vallahi."

"Neden anneciğim?"

"Ayol çıplak resimler boyamış kadın. Hamamda sere serpe uzanmış hatunlar. Cızcıbıldak. Her yerleri meydanda."

Elimde olmadan "Aaa!" filan diye mırıldandım. "Peki, kocasını gördünüz mü?"

"Kadın dulmuş, ama kocaman oğlu var..."

İçimden, "Nihayet," diye bir çığlık attım. "Oğlu mu?"

"Oğlu dediysem, öyle çocuk filan sanmayın. Koca adam. O da validesi gibi alafranga. Biz kadın kadına oturmuş konuşuyoruz. Seninki pat diye içeri girdi, ecnebiler gibi tek tek ellerimizi..."

İçimden, "Öptü," diye söylendim, ama yanılmışım. Öpmemiş. Hepsinin elini sıkmış. Sonra karşılarına geçip oturmuş, üstelik bir de bacak bacak üstüne atmış. "Hiç yakışık alır mı?" diye sordu annem. Hepimizden "Almaz," cevabı bekliyordu. Öyle yaptık. Hatta babam, sırf onu memnun etmek için, diliyle damağına dokunarak, "cık," sesi çıkarmayı da ihmal etmedi.

"Adam, bahriye mektebini bitirmiş, zabit olmuş," diye devam etti annem. "Kadın kendi anlattı bize. Oğlunu *Hamidiye* zırhlısına güverte zabiti vermişler. Güya adam zatürree mi ne geçirmiş, bahriyeden atmışlar."

"Ah çok yazık."

Nazire Sultan ters ters baktı. "Yalan ayol," dedi yekten. "Hastalık filan yalan. Bizim manifaturacıların damadı, Heybeli'deki bahriye mektebinde riyaziye muallimi. O anlatmış her şeyi. Adam *Bolşevik'miş*."

O ana kadar lafa fazla karışmamaya çalışan babam irkildi.

"Bolşevik mi?"

"Manifaturacıların damadı her şeyi biliyor. Bunlar, bir grup zabit memlekete Bolşeviklik gelsin istiyormuş."

Babam açıktan itiraz etti.

"Hadi, hadi inanma bu laflara."

"Niye inanmayacakmışım? Koskoca riyaziye muallimi yalan mı söylüyor? Hem niye yalan söylesin? Ne alıp veremediği olacak alafranga Celile'nin oğluyla?"

"Biraz muhaliflik yapmaya kalktın mı Bolşevik deyip çıkıyorlar insana. Hem bu Bolşeviklik denen şeyi iyi bilmek lazım... Öyle ulu orta doğru dürüst bilmeden, kulaktan dolma..."

Eyvah demeye fırsat kalmadı. Bundan sonrası felaket. Nazire Sultan babamın lafına fena içerledi. Yüzü bir anda pancar kesti.

"Niye bilmeyecekmişim? Üç sene önce gözlerinle görmedin mi Ahmed Bey? Madem bu Moskof Bolşevikliği o kadar iyi; o zaman neden on binlerce Rus koyun istifi gibi gemilere doluşup İstanbul'a kaçtı da zaten rezil olan hayatımızı bin beter etti? Güvertelerde üst üste yatıp kalkıyordu insanlar. Bir dalga gelip denize sürüklemesin diye kendilerini birbirlerine, direklere, bacalara bağlayan zavallıları sen gösterdin bana."

"Onlar iç savaştan kaçıyordu hanım."

Annem oralı olmadı. Mitralyöz yaylım ateşine başlamıştı bir kere.

"Bolşeviklikte mal, mülk, namus, iffet ortakmış. Din, iman yokmuş. Herkesi köle yapmışlar..."

Babam "Canım efendim," diye aşağıdan almaya çalıştı. "Kaçanlar eski rejimin zengin..."

"Zengin mi?"

"Çarlık artıkları. Eskiden halkı soyan soylular... Menfaatleri bozulunca..."

"Ayol bey; ne çok zengini varmış bu Moskof'un? Buraya kaçan on binlerce Rus zenginmiş öyle mi? O zaman nesi varmış Çarlık idaresinin? Gördük Ahmed Abdullah Bey. Çoğu yarı çıplaktı. Açlardı. Flürye'de bir Rus kadın anlattıydı,

unuttun mu? Artık kimsenin evi barkı, bağı, bahçesi yokmuş. Bolşevik ameleler evleri, tarlaları basmış. 'Burası artık benim,' diye. İtiraz edeni kurşuna dizmişler. Kulağınla duydun sen de. 'Senin karın beni karım,' diyorlarmış... Bütün kadınlara kızlara..."

Annem birden susup öfkeyle yakasını tütüledi. "Rabbim esirgesin... Allah yazdıysa bozsun... Hadi, hadi... Daha fazla konuşturma beni kızların önünde."

Soluk soluğaydı. Konuyu açtığıma pişman olmuştum. Babam da Bahriyeli Nâzım'ın Bolşeviklikle suçlanmasına itiraz eder gibi olduğuna pişmandı mutlaka. Ama çok geçti.

"Beni yanlış anladın be hanım..."

Bu daha beter bir laflı. "Ya tabii, tabii," diye diklendi Nazire Sultan bu sefer. "Ben hep yanlış anlarım. Bolşeviklik hakkında konuşmak kim ben kim? Öyle değil mi? Kadın aklımla ben ne bilirim canım?"

"Nazire, hayatım, sultanım. Öyle demiyorum... Hem ben Bolşevikliği savunmuyorum. Zinhar... Bolşeviklik kahrolsun. Bana ne bütün bunlardan. Ben sadece doğru dürüst vâkıf olmadan, ulu orta fikir yürütmeye karşıyım. Yoksa Çarlıkmış, Bolşeviklikmiş beni ne ilgilendirir? Anlayalım, dinleyelim diyorum ben sadece. O kadar. İyi niyet yani."

Bu, "Kahrolsun Bolşeviklik," lafını o geceden sonra sık sık duyacağımı bilmiyordum tabii.

Annem parmağını bize salladı. "Şu sizin pederiniz yok mu, bir gün başına bir hal gelirse, hep iyi niyetinden gelecek. Daha ne anlayıp dinleyeceksin Ahmed Abdullah Bey? Halimiz fenaydı, bu Bolşevik'ten kaçanlar yüzünden daha beter olduk. Hepimizin hayatını altüst ettiler. Her şey ateş pahası. Et, ekmek, çarşı, pazar el yakıyor. Fakirimiz fukaraydı, şimdi daha kötü hallere düştü. Binlerce insanın evinde tencere kaynamıyor a benim iyi niyetli beyim. Artık yerli halka ev ki-

ralamıyorlar. Ruslar gözde. Ahlak, namus iflas etti. Her yer kendini satan Rus kızlarıyla dolu. Yalan mı? Frengi salgını başlamış duymadın mı? Sen hâlâ anlayalım, dinleyelim diyorsun. Bana sorarsan bu Rus mültecileri Bolşevikler sürdü üstümüze. Kasten. Bizi yıkmak için."

Kalktı. Kavgayı üstün durumdayken bırakmaya karar verdiği belliydi. "Ben yukarı çıkıyorum."

Bizi de eliyle kışkışladı. "Hadi bakalım kızlar. Herkes yatmaya."

Aşağıda babamızla baş başa kalmamızı istemediğini anladık. Babamın Bolşeviklik konusunda bize zararlı fikirler bulaştırmasından mı korkuyordu? Kim bilir?

Üç kız bir ağızdan iyi geceler diledik. "Allah rahatlık versin beybacığım..."

Pek âdeti olmadığı halde babam hepimizi yanaklarımızdan öptü. Benim kulağıma Şükûfe," diye fısıldadı.

"Sen yine de o adama sor bakalım. Bolşevik miymiş?"

Babam belli etmemeye çalışmıştı ama yanılmıştı. Yukarı çıkar çıkmaz annem kolumdan tutup kenara çekti.

"Pederin ne fısıldadı kulağına?"

Allahtan böyle durumlarda yalan çabuk gelir aklıma. "Nazire'yi fena kızdırdık dedi valideceğim."

Bir şey demedi. Gözlerime baktı. Yalan söylediğimi anladı mı, anlamadı mı çıkaramadım. Aklım babamın fısıldadığı talimattaydı.

"Adama sor bakalım. Bolşevik miymiş?"

45

İstanbul / Bakırköy – Huzurevi
Güz, 1972

Şeref Demirel gülüyordu.

"Şu komünistlik," dedi kıkırdarken. "Ta o zaman bile milleti karşı karşıya getirmiş. Baksanıza annenizle babanızı bile... Peki, Nâzım'a sordunuz mu?"

"Neyi? Ha evet..."

Babamın talimatını hatırlatıyordu.

"Adama sor bakalım. Bolşevik miymiş?"

Sormuştum tabii. İlk karşılaşmamızda hem de.

*

Bir akşam Halidelerin bahçesindeydik.

Hava çok sıcaktı. Akşam olduğu halde yaprak kıpırdamıyordu. Hiç esmiyordu. Üstelik sarımsak, kızartma yağ ve anason kokusu havaya asılmış kalmıştı. Yemekten sonra biz kızlar fıskiyeli havuzun başında kurulan masadan kalktık, kol kola çamların gizlediği kuytulara doğru uzaklaştık. Sonra duvarın üstüne dizilip oturduk. Sohbet edip gülüşüyorduk. Her şeye gülüyorduk. Çok geçmeden onlar geldi. Nâzım'la ekürisi. Yani Vâ-Nû. Birbirlerinden hiç ayrılma-

dıkları için adama öyle isim koymuştuk. "Başak saçlı bahriyelinin ekürisi.

Nâzım'ın sarı saçları geceye isyan halindeydi. Hepimizin gözleri gecenin karanlığında kömür karasıydı ama Nâzım'ınkilerde yıldız yansıması vardı sanki.

"Biraz havadan sudan konuşuldu," diye başladım Şeref'e o akşamı anlatmaya. "Sıcaktan, deniz banyosundan, yeni moda danslardan filan. Nâzım bu konulardan sıkılmışa benziyordu. Birden yeni bir şiirim olup olmadığını sordu. 'Yok,' dedim. Oysa vardı. Başı sonu belli olmayan dört mısra:

'Gönlümde bir acı var, adını bulamadım
Kırık gibi kanadım!
Bir şey mi kaybettim ne? Ellerim bomboş gibi...
Bir yakuttan kadeh ki varlık çatlamış gibi...'

Üzerinde çalışıyordum daha. Elbet bir gün başı da sonu da olacaktı, ama kendini beğenmiş bu adamın önünde şiir okumak gelmemişti o akşam içimden. Laf aramızda, ya beğenmez tenkit etmeye kalkarsa diye korkuyordum galiba. 'Ya siz,' dedim geçiştirmek için. 'Bir şey yazıyor musunuz şu sıralar?'

Başını salladı.

'Evet. İlhamınızla bir şeyler karalamaya gayret ediyorum Şükûfe. Sizi anlatmak çok...'

'Zor mu diyecekti, yoksa kolay mı? Resmen kur yapıyor başak saçlı bana,' diye geçti aklımdan tabii ama duymazdan geldim. Fakat Halide durur mu? Hemen atıldı.

'Ah bu fevkalade bir haber. Bir şairden, başka bir şaire mısralar... Ne kadar romantik; öyle değil mi? Hadi okusanıza bize.'

Nâzım bunu beklemiyordu. Benim için şiir yazdığını açıklamasını nasıl karşıladığımı da anlayamamıştı. 'Daha bitirmedim ben de,' filan diye mırıldandı.

'Olsun. Birkaç mısra canım. Lütfen...'

Halide belli etmeden bana da göz kırptı. Kız bizi birbirimize yaklaştırmaya karar vermişti anlaşılan. Muhsine ve Bedai de çok lazımmış gibi, 'Hadi, hadi,' diye el çırpıyordu. Canım sıkılmıştı. Böyle bir şey olmasını istemiyordum. Benim için şiir yazması hoşuma gitmiş, gururumu okşamıştı. Yalnız olsak dinlemek isteyebilirdim şiirini, ama böyle ulu orta, herkesin içinde.

'Hayır, Nâzım Bey. Çok rica ediyorum. Yapmayın. İstemiyorum.'

Sonra kardeşlerime çıkıştım.

'Kesin bakayım siz de. Olmaz. Duymadınız mı? Daha bitirmemiş. Tamamlanmayan şiir okunmaz. Hem belki bitirmekten de vazgeçer. Öyle değil mi?'

Bir şey söylemedi. Demek istediğimi kızlar anlamamıştı ama Nâzım'la ekürisinin anladığı belliydi. Bir an birbirlerine baktılar. Nâzım bozulduğunu gizlemek için gülümsemeye çalıştı.

'O vakit... diğer hanımları kırmamak için size ilk şiirlerimden birini okuyayım. Adı *Samiye'nin Kedisi*.'

Bedai, o anda, 'Bir de Samiye mi var?' diye cıvıldamaz mı? 'Şiir için ilham alacak hanım konusunda sıkıntınız yok anlaşılan.'"

Şeref Demirel bir şey demedi. Belki duymadı. Ya da taptığı şairle kardeşimin dalga geçmesine bozuldu. Ben de inadına, "Bayılmıştım o akşam Bedai'nin lafına," diye devam ettim.

"Taşı gediğine koymuştu. Bedai böyleydi işte. Hiç beklemedik anda öyle bir laf ederdi ki, tokat yediğini sanırdı insan. Ama Nâzım pek tokat yemiş gibi değildi. Gözü bendeydi. Yüzümdeki en ufak ifadeyi yakalamaya çalışıyordu. 'Samiye,' dedi tok bir sesle. 'Kız kardeşimdir.'

Gecenin ve çamların üstümüze abanan karanlığına rağmen Bedai'nin yanaklarının kıpkırmızı olduğunu gördüm."

Birden o sahne canlanıverdi zihnimde.

"Bedai somurtup kalınca kardeşimin hıncını almaya karar vermiştim.

'Demek sadece hanımlara değil, kediler için de yazıyorsunuz.'

Kırbaç gibi şaklayan sesimi duyar gibi oldum. 'Okuyun da dinleyelim şu kedili şiiri bari.'

Neden böyle bir şey yaptığımı bilmiyorum. Emin değilim. O akşamdan beri hiçbir zaman da emin olamadım zaten. Niyetim gerçekten Bedai'nin intikamını almak mıydı? Yoksa Nâzım, Samiye'nin kız kardeşi olduğunu söyleyince içimde rahatlama hisseder gibi olduğumu fark ettiğim için kapıldığım panik mi? Bunlar hayra alamet değildi. Tehlikeliydi. Bu aptal duygudan kurtulmak için o kadar kabalaşmıştım galiba."

Muhabir, "Okudu mu?" diye sordu benim dalıp gittiğimi görünce. Kabalığımı anlatmamakla iyi etmiştim ona. Nâzım'a laf söyletmiyordu çünkü.

"Ben bozulmuştur diye düşünüyordum, ama," diye devam ettim. "Bir iki öksürükle sesini ayarladıktan sonra '*Yeşil düş gibi gözleri vardı,*' diye başladı okumaya.

'Beyaz tüyleri bir küme kardı
Ağzını süsleyen sedef dişlerdi
Baygın nazarı ta ruha işlerdi...'

Şimdi bana kızacaksın Şeref Bey evladım ama bunu söylemek zorundayım. Bunları duyunca dayanamayıp gülmüştüm. Aman ya Rabbi! Buna gülünmez de ne yapılırdı? Zar zor toparlanmaya çalıştım.

'Ah kusuruma bakmayın... Birden şey edemedim...'

Bir türlü kahkahamı mazur gösterecek kelime bulamıyordum.

'Çocukken yazmış olmalısınız.'

Korkarım sesim içimde devam edip durun kahkahayı ele verdi. 'Çok samimi... sıcacık şeyler... bir çocukluk...' falan diye bir şeyler gevelemiştim galiba.

'Haklısınız Şükûfe hanımefendi.'

Sözümü kesmese kim bilir daha neler saçmalayacaktım. Kırılmıştı. Kırgınlığını bastırmaya çalıştığını anlamıştım.

'Ben de o yüzden çocukların arasında bir çocukluk şiiri okumanın uygun olacağını düşünmüştüm zaten.'

'Ne!' diye bir çığlık koptu kafamın içinde. Bu adamın beni böyle haşlamaya hakkı yoktu. Bal gibi çocukçaydı mısraları. O basit kelimeler... Aman ya Rabbi... Sedef dişlermiş... Benim ilk mısralarım bile bu kadar şey... değildi. Çok kızmıştım. Yanaklarım alev almıştı. Beyzade beni çocuk görüyordu demek. Bu ne kabalıktı böyle. Ben boyu kadar çocuğu olan bir kadınım ve... ve... ben...

Ona haddini bildirmeliydim. Bu kendini beğenmiş adamın karşısında daha fazla kalamazdım."

Sahne şu anda bile olduğu gibi gözümün önünde. Öfkeyle duvardan aşağı atladım.

"Müsaadenizle.

Yanından hışımla geçip gidecektim. İçimden, 'Ne sanıyor kendini bu *uyuz kedi şairi*,' diye köpürüp duruyordum. Nâzım kızdığımı anlamıştı, ama gülümsüyordu.

'Sanırım bunu yazdığımda 12-13 yaşlarındaydım,' dedi sakin sakin. Sanki kabalığı yapan o değildi. 'Lakin sizin de tespit ettiğiniz gibi çocukça mısralarımın gerçek bir şair tarafından takdir görmesi şairlik gömleği giymeye karar vermemde çok büyük rol oynadı.'

Gönlümü almaya çalıştı tabii" dedim, beni soluksuz dinleyen muhabire.

"Ama artık çok geçti. Sırça vazo kırılmıştı bir kere. Sert bir bakışla yanından geçerken, 'Bunun komik bir de hikâyesi

vardır,' diye mırıldandı. 'Kendimi bağışlatmam için anlatmak isterim. Belki tekrar gülümsemenizi sağlayabilirim Şükûfe.'

'Bunu başarabileceğinizi hiç sanmıyorum beyefendi.'

'Müsaade ederseniz buna cesaret edeceğim. Sanırım şair Yahya Kemal'i bilirsiniz.'

İçimden, 'Bilmez miyiz?' diye geçti hemen. 'Muhterem valideniz hanımefendinin evinden çıkmıyormuş.'

Aklımdan geçeni gözlerimden mi okudu mu bilmiyorum. 'Kendisi Heybeli'deki mektepte öğretmenimdi.' Bir anlık tereddütten sonra devam etti:

'Ayrıca validemin sanatçı dostlarından biridir. Ara sıra evimize uğrar...'

Çok şaşırmış gibi yaptım.

'Aaa; öyle mi?'

'Öyle.'

İfadesinden validesi Celile hanımefendinin aksine Nâzım'ın adamdan hiç haz etmediği belliydi.

'Bazı şiirlerimi görmüştü. *Samiye'nin Kedisi* şiirimi de biliyordu. Bir gün bize uğradığında kediyi gördü. Beni yanına çağırdı. Kulağıma yavaşça, 'Sen bu uyuz, pis kediyi böyle övmeyi becerdiğine göre şair olacaksın,' diye fısıldadı. Emin olun, bu söz beni çok teşvik etmiştir.'

'Gerçekten uyuz ve pis miydi?' diye sorup barış çubuğu uzatmayı denedim.

Ama o anlamazdan geldi.

'Kim?'

'Samiye'nin Kedisi. Uyuz ve pis bir kedi miydi diyorum?'

Nâzım başını önüne eğdi.

'Tanrım; hem de nasıl. Bir gözü de...'

'Kör müydü?'

'O kadar da değil canım. Şaşıydı sadece. Sana baktığını zannedersin, ama o aslında döşemenin altına kaçan fareyi

gözüne kestirmiştir. Fakat iyi bir avcı değildi. Bir kere bile fare yakalayamadı.'

'Neden?'

'Fareler onun pençesini attığı yerde olmuyordu da ondan. Hep ıskalıyordu yani.'

'Siz de uyuz, pis ve şehla bir kediye mısra düzdünüz...'

'Evet, itiraf ediyorum. Öyle yaptım. Devamı da var.'

Sonra bize söz hakkı tanımadan *Samiye'nin Kedisi*'nin devamını da okudu:

'Severken aldatıp birden kaçardı
Okşarken apansız pençe atardı
Onda bir kadının gururu vardı
Sürmeli gözlerinde riya vardı.'"

Şeref Demirel'den bir tepki bekledim. Öyle bakıp duruyordu. Samiye'nin pis, uyuz, şehla kedisine takılıp kalmıştı. Aslında okurken Nâzım'ın yüzündeki duru, hatta romantik ifade beni de öyle şaşırtmıştı ki, kadınları riyakâr görmesine kızamamıştım bile.

"Ne yalan söyleyeyim evladım," dedim dalına basacağımı bile bile. "Nâzım başını eğerek şiirin bittiğini belli edince kendimi tutamayıp, açık açık gülmüştüm."

Haklı çıktım. Şeref rüyadan uyanır gibi yerinden sıçradı.

"İnanmıyorum efendim; güldünüz mü? Gerçekten güldünüz mü?"

"Ne var, güldüm tabii. Çok saçma, hatta korkunçtu. Sadece ben değil, kendisi de gülüyordu Nâzım'ın. 'Yaşasın, yaşasın,' diye el çırparak Vâ-Nû'ya döndü.

'Başardım gördün mü? Onu güldürdüm.'

Kızlar da bundan cesaretlenip gülüşmeye başlayınca bir an daha 12-13 yaşındayken kadınları riyakârlıkla suçlaması-

nın hesabını ondan sormaya niyetlenmeme rağmen vazgeçtim. Tatsızlığı uzatmanın manası yoktu.

'Sizin için Bolşevik'tir diyorlar efendim. Doğru mu? Bolşevik misiniz?'

46

İstanbul / Erenköy
Yaz, 1924

Halidelerin bahçesine bomba düşmüş gibi oldu.

Kızların hepsi dondu kaldı. Zavallı Halide Nusretciğim, ne yapıyorsun dercesine kolumdan çekiştiriyordu.

İsmet, "Bu sıcakta siyasi münakaşaları dinleyemem," diye ağaçların arasında kayboldu.

Muhsine, "Bekle ben de geliyorum," diye arkasından koşturdu.

Nâzım'ın ekürisinin esmer suratı iyice kararmıştı. Vâ-Nû sanki "Bolşevik misiniz?" diye sorduğumu duymamış, parmaklarıyla ilgileniyordu.

Aslında pişman olmuştum. Ne vardı şimdi durup dururken pat diye böyle diyecek? Hem benim için şiir yazdığını –methiye düzmüştü mutlaka– hem de vaktiyle uyuz, pis ve şaşı bir kediye de övgüler düzdüğünü, daha bacak kadar çocukken kadınları riyakâr bellediğini öğrenmek ona iyice hınçlanmama sebep olmuştu galiba. Nâzım da şaşırdı.

"Sesinizde bir itham seziyorum Şükûfe."

"Sezginizin yanlış olduğunu söyleyemeyeceğim. Bolşeviklik, itham edilecek bir şeyse evet ediyorum. Siz öyle misiniz Nâzım Beyefendi?"

Uzun, ama çok uzun bir sessizlik oldu. Neden sonra, "Şükûfe Hanım," dediğinde sesi o ana kadar duymadığım kadar karılmıştı.

"Ben... Zincirlerinden başka kaybedecek bir şeyleri olmayan insanların hakkının peşindeyim."

"Bolşeviklik bu mudur?"

"Budur, hanımefendi. Halkı savunmaktır."

"Sizi halkı savunmaya kim memur etti, sorabilir miyim?"

Hiç tereddüt etmedi.

"Tarih ve vicdan."

"Tarih ve vicdan mı? Ben ise kendilerini savunma görevini size ahalinin verdiğini söylersiniz diye bekliyordum. Peki, halkın onları savunmak gibi bir görev edindiğinizden haberi var mı? Belki haberdar olsalar bundan hoşlanmazlar. Öyle değil mi?"

"Bu önemli değil Şükûfe."

"Anlamadım. Hem halkı savunuyorsunuz, hem halkın hükmünü önemli bulmuyorsunuz. Nasıl oluyor bu?"

"Çünkü onlar yüzlerce yıldır esir. Halk zincirlidir Şükûfe hanımefendi."

"Ben hiç ayakları zincirli birini görmedim dersem kızar mısınız?"

Nâzım kıs kıs güldü. İşaret parmağını gözümün önünde sağa sola salladı.

"Sizi gidi sizi... Çok şakacısınız. Sözcüklerle oynamayı seviyorsunuz... Ben de bayılırım buna... Biraz da bunun için kendimi size yakın hissediyorum..."

Nâzım aldırmamıştı, ama ekürisinin kızdığı belli oldu. Vâ-Nû durup dururken lafa karıştı.

"Zincir sadece bir teşbihtir. İnsanların aklına, ruhuna, kaderine vurulan zincir..."

"Aman aman, her yerimiz zincirli desenize."

Sesimde alay vardı. Vâ-Nû cevap vermeye niyetlendi ama Nâzım bir el hareketiyle onu susturdu.

"Öyle. Her yerimiz, her şeyimiz zincir altında."

"Peki nasıl olmuş bu?"

Gözleri yine cayır cayır yanıyordu.

"Yüzlerce yılda. Dünya kuruldu kurulalı. Asırlardır, bir avuç kral, derebeyi, saray asilzadeleri, onların işbirlikçileri, soylular, çıkarlarını zincirli düzenin devamında gören küçük burjuvalar, harp kışkırtıcıları, teşvik ettikleri harplerde milyonlarca yoksul can verirken kurbanlarının kanlarıyla beslenerek keyif süren harp zengini istifçiler, tefeciler, tüccarlar yoksul halkı, köylüyü, emekçileri, marabaları sömürerek semiriyor. Sömürmeye de devam ediyor... Biz olmazsak, yani şu Bolşevikler bu yıkılası düzene karşı ayaklanmasa sömürmeye de devam edecekler. Çünkü devlete onlar hâkim."

Nâzım bir an duraklayınca, "Öyleyse ümit yok," dedim.

"Neden?"

"Neden olacak, devlete bu saydıklarınız hâkimse ahalinin zincirlerden kurtulma umudu yok demektir. Bolşeviklik boşuna yani?"

Yine kıkır kıkır güldü. Bir an aklımdan benimle alay mı ediyor bu diye geçti, ama gözlerinden niyetinin öyle olmadığını anladım.

"Boş değil iki gözüm." Durup dururken elini kulağına koydu. "Aman ya Rabbi şimdi de ezan mı okuyacak, gazel mi söyleyecek bu çılgın adam?' diye geçti aklımdan. Fakat sessizliğe bürünmüştü. Bir şey dinler gibiydi. Benim konuşmaya niyetlendiğimi anlayınca susturdu.

"Şşşt. Dinleyin, dinleyin... Duyuyor musunuz? Borazanlar, trampetler çalıyor. Yoldaşlar Enternasyonal'i söylüyor. Ezilenlerin şanlı yürüyüşü başladı. Dinle..."

"Ama Nâzım Bey..."

"Dinleyin lütfen... Milyonların ayak seslerini duymuyor musunuz? Rap rap yürüyor emekçiler. Geceden güneşe yürüyorlar. *Şark ağardı.* Kapitalizmin ölüm çanı çalıyor. Doğuda güneş kızardı, gün çoktan doğdu. Ezilen yığınlar uyandı. Orakla çekicin aydınlığı karanlığı boğmaya başladı bile. Yumruklar havada. Yarın, belki burada, başka bir yerde, dünyanın ta öbür ucunda başka yığınlar da başlarını kaldıracak. Zincirlerinden başka kaybedecekleri bir şey olmadığını anlayacaklar... İşte o vakit onlar da alın terleriyle suladıkları toprağı ayaklarıyla döve döve yürümeye başlayacak. İşte o zaman... İşte o zaman... asıl o zaman başlayacak *güneşe akın...*"

Çıldırdım. Aman ya Rabbi, güneşe akın ha.

Hayran olmuştum bu söze. Ne güzel, ne şairane anlatımdı bu. Yazık olmuş bu adama, diye söylendim içimden. Hayır, belki de iyi olmuştu zabitlikten atılması. Fikirlerine katılmıyorum. Onunla aynı ideale yürümem mümkün değil. İsteyen deli veya hain, ne bileyim ne kadar kötü sıfat varsa yakıştırabilir ona ama bu adam gerçekten büyük. Nâzım'ın eli silah değil, kalem tutmalı.

"Devlet," diye devam etti. "Devlet derebeylerin, ağaların, kapitalin devleti. Oysa emeğin, yani işçinin, köylünün olmalı. Toprak, su işleyenin, fabrikalar, tezgâhlar o çarkları döndürenlerin, her şey. Halk kendi kendini idare etmeli, Sınıfsız, çıkarsız, herkesin ürettiğinden hakkı kadar aldığı adil bir düzen yaratmalı."

Başını eğerek gözlerime baktı. "İşte Bolşeviklik budur," dedi sonra tane tane. "Rusya'da kızıl bayraklar altında askerlerin, işçilerin, köylülerin gerçekleştirdiği Bolşevik devriminin amacı budur. Yakında bütün dünya emekçileri, Rus işçilerinin yükselttiği bayrağın altında toplanacak."

Anlattığı şeylerin gözümün önünde yarattığı çılgın sahneye daldığımın farkında değildim. Nâzım, yine olmayacak bir

şey yaptı. Birden iki elimden tutarak beni kendine doğru çekti. Anında o ihtilal sahnesinden Halidelerin bahçesine, çamların koyu gölgesinin altına döndüm. "Yapmayın," demeliydim, fakat sesim soluğum çıkmadı. Ellerimi avuçlarının arasından çekmeyi de başaramadım. Ne yapmaya çalışıyor bu adam? Biri görecek diye paniğe kapıldım. Onu durduramayacağımı anlayınca, "Nâzım," diye mırıldandım. "Lütfen..."

Gözlerindeki muazzam yangına bakmaya korkuyordum. Soluğu yüzümde dolaşıyordu. "Ona diren Şükûfe," diye payladım kendimi. "Kalkıştığı şeye karşı koy."

"İşte..." dedi. Nâzım. Güçlükle soluk alır gibiydi. "Benim davam bu Şükûfe hanımefendi."

Ve ellerimi bıraktı.

Şaşırdım kaldım. Ne beklerken ne oldu? Bu adamın ne zaman ne yapacağı gerçekten belli olmuyor. Fakat artık iyice emin olduğum bir şey vardı. Nâzım sevdalıydı. Hem de çılgınca sevdalı. Fakat onun aşkı başkaydı. Ne bana, ne başka bir kadına âşıktı... O başka bir şeye sevdalıydı... Bir rüyaya, bir ütopyaya, bir romantizme...

Bunun için onu suçlamak gelmedi içimden. Aşk böyle bir şey değil mi zaten? Delice ve çılgın değil mi?

"Evet," dedi düşüncelerimi tasdik edercesine. "Benim davam bu. Kapitalist zorbaların gasp ettiği hakları onlardan alıp halka, asıl sahiplerine geri vermek. Ben buna adalet diyorum Şükûfe. Başkaları Bolşeviklik desin varsın. Ya da canları ne istiyorsa öyle desinler. Bu amaç uğruna dünya yanacaksa, bırak varsın ateşlere gelsin. Güneşe yürürken zincirlerini sürükleyerek yaşamaktansa onun aleviyle kavrulsun beşeriyet."

Ürperdim. Vaktiyle pis, uyuz ve şaşı bir kediye mısra düzen çocuk muydu karşımdaki adam? O gitmiş, yerine düşüncelerini, inancını karanlık geceye kızıl bir yangın gibi haykıran ihtilalci bir dev gelmişti.

"Bu Bolşeviklik bu kadar iyiyse neden binlerce insan İstanbul'a kaçtı?"

Hafifçe geri çekildi. "Ben neler anlatıyorum, sen bana ne soruyorsun?" dercesine baktı.

"Kaçanlar emekçiler, köylüler, askerler değil. Yıkılan çarlığın artıkları. Zenginler. Derebeyleri... Bolşevik Devrimi'yle menfaati bozulanlar. Halktan çaldıkları paraları, altınları, mücevherleriyle kaçtılar buraya. Sömürecek yeni insanlar bulacaklar burada. Şimdi benim yokluktan, tifodan kırılan zavallı halkımı soyacaklar. Bitlerinden başka ellerinden alacakları ne varsa."

Her kelimeyi kurşun gibi sıkıyordu. Ona karşı kendimi güçsüz hissettim. Hiç hoşuma gitmedi bu halim. "Siz buna inanıyor musunuz gerçekten?" diyebildim.

"İnanmadığımı söylemem. Böyle bir tabiatım var."

Nâzım açık bir öfkeyle başını kaldırınca harman saçları ve başak kâkülü karanlığın içinde bir isyan bayrağı gibi dalgalandı.

"Sen de bir gün inanacaksın cancağızım... Ben, sen, o, biz, siz, onlar yıkacağız bu kahrolası düzeni. Hepimiz zincirlerimizi kopartıp güneşe yürüyeceğiz. Omuz omuza..."

Birden sıkılıverdim, hayır bıktım. Rüya görüyordu bu adam.

"Aman efendim, buyurun siz yürüyün; lütfen, beni karıştırmayın. Ne kendimi zincirli sayarım, ne de öyle güneşe müneşe yürüme niyetim var." Bir tereddüt geçirdim ama dilimi tutamadım. "Kusura bakmayın Nâzım Bey, ama siz rüya görüyorsunuz."

Yine de gönlünü almak için gülümsedim. "Şimdi müsaadenizle. Vakit geç oldu. Siz ortalığı yakmadan gidip yatayım."

Cevabı, kesik, isteksiz bir kahkaha oldu.

"Birlikte yakacağız *cancağızım* birlikte. Hep beraber." İşaretparmağını göğsüne sapladı. "Ben," dedi. Parmak bana

döndü. "Sen." Sonra parmak boşlukta gezindi. "O... biz... siz... onlar..."

Vâ-Nû ile aralarından süzülürcesine geçtim. İki adım atınca durup ona döndüm.

"Nâzım Bey, bu fikirlerinizi donanmada da söylüyor muydunuz?"

"Her yerde. Susarsak karanlıktan korkup sinersek nasıl göreceğiz şafağın söktüğünü?"

"O halde sizi Bolşevik olduğunuz için zabitlikten..."

Nâzım, "Tard etmişlerdir," dememe fırsat bırakmadı.

"Evet. Söylemiştim size. Beni zabitlikten atarak kafiye neferliğine terfi ettirdiler. Şairlik, zabitlikten yüksektir cancağızım... Sen de öyle düşünmüyor musun?"

Odamın penceresinden deniz görünmez. Ama neden bilmem gün ağarana kadar hep gümüşten kıpırtılarını takmış dalgaların karanlık sulardaki dansını hayal ettim. Bir de Nâzım'ın Bolşeviklik hakkındaki konferansından çok ikide bir bana, "İki gözüm... cancağızım..." demesini.

Ne demekti bu? Bir şairin diline pelesenk olmuş sıradan sözcükler mi, yoksa çılgın bir çapkının göz kırpması mı?

Böyle kararsız anlarımda içimdeki öteki ben fırsatı kaçırmaz. "Dikkat et, âşık oluyorsun."

"Hadi oradan, içimde şu kadarcık bir kıpırtı varsa bu gece onu da sildi süpürdü."

"Emin misin?"

"Elbette eminim."

Çıngıraklı bir kahkaha attı öteki ben. Ardından bir çocuk şarkısı tutturup dans etmeye başladı.

"Yalancı, yalancı sana kimse inanmaz."

Üstelik bu sefer yalnız da değildi. Nereden çıktıysa beni sorguya çekmeye gelmiş onlarca Şükûfe cirit atıyordu zihnimde.

"Gidin. Beni rahat bırakın."

Gitmediler. Aksine sayıları daha da artıyor, dansın ritmi gittikçe hızlanıyordu.

"Defolun," diye tısladım. "Çıkın gidin aklımdan. Beni rahat bırakın."

Derken sesler uzaklaşmaya başladı.

Etraftaki karanlık birden ışık seline boğuldu.

Ne olduğunu anlamak için doğrulup gözlerimi açtım.

Güneş! Gün doğmuştu odama.

Anlaşılan, "Nâzım'ın cancağızı mıyım, iki gözü müyüm?" muhasebesini yaparken uyuyup kalmış, rüyamda kendimle hesaplaşmaya girişmiştim.

47

İstanbul / Bakırköy – Huzurevi
Güz, 1972

Şeref Demirel uzun süre sustu.

Anlattıklarım onu hayal kırıklığına uğratmıştı. Nâzım'la zıtlaşmama bile tahammül edemiyordu.

O susunca ben de sustum.

Ne yapabilirdim. Onu mutlu etmek için doğmamış çocuğa kundak dikecek değildim ya.

Tamam, çok etkilendiğimi kabul ediyorum. Zaten ondan etkilenmemek mümkün değildi ki. İşin kötüsü onun bunu bilmesiydi. Herkesin kendisinden etkilendiğini yani. Adeta insanları buna mecbur görüyordu.

Bana "cancağızım, iki gözüm," diyerek gönlünde bir yer ayırdığını ima etmesine de saygı duymuştum, ama o kadar.

"Bu kadar mı?"

Sessizlik uzayıp giderken Şeref'in sorusuyla şaşırdım. "Ne?" dedim, "Anlamadım?"

"O geceden sonra bir daha görüşmediniz mi kendisiyle?"

"Yoo," dedim. "Niye görüşmeyelim, görüştük tabii. Bizim ya da Halidelerin bahçede. Hatta bir defa ben onların bahçesine bile gittim. Hem de yalnız..."

Muhabir hemen ümitlendi, "Eee," dedi heyecanla. "Devam edin lütfen... Ne oldu?"

"Canım ne olacak? Her buluşmamızda Nâzım Bolşevikliği anlatmaya devam etti. Vâ-Nû da maceralarını. Nâzım güverte zabitliğinden atıldıktan sonra Vâ-Nû ile Anadolu'ya geçmişler. İkisi de milli galeyana tercüman olan şiirler yazıyorlarmış. Bunları muallim olarak Bolu'ya tayin etmişler."

Muhabir düşünceli bir ifadeyle başını kaşıdı.

"Evet, tekinsiz yerdi o vakitler oralar, İstanbul hükümetinin İngiliz altınlarıyla körüklediği bir isyan çıkmıştı. Gerçi Çerkez Ethem isyanı bastırdı ama Kuvayı Milliye karşıtları hâlâ faaldi."

"Bunları biliyorsan, ben tereciye tere satmış olmayayım."

"Ah hayır," diye atıldı muhabir. "Ben sadece..."

Lafın gerisini getiremedi. Ne diyecekti ki zaten? Ben de ısrar etmedim.

"Neyse," dedim. "Nâzım'a göre halk, millicilerin sembolü kalpaklarla dolaştıkları için onları yadırgamış. Bana sorarsan rahat durmamış, Bolşevik propagandası yapmışlardır. Neticede peşlerine polis takılmış. Tevkif edilmekten korkuyorlarmış. Bir akşam, 'Eyvah, peki ne yaptınız?' dediğimde Nâzım uzun uzun gülmüştü.

'Biz de oradan ayrılmaya karar verdik iki gözüm.'

Aslında doğru sözcük ayrıldık değil, kaçtık olmalıydı. Ama yüzüne vurmadım. 'Biz de kalkıp Rusya'ya gittik cancağızım,' dedi.

'Bir sürü tehlike atlattık, ama sonunda Moskova'ya vardık. İnanamıyorduk, Kendimizi rüyada sanıyorduk Şükûfe. Bana hak verirsin. Devrimin kalbindeydik. Yoldaşların arasında.'

Bunun Nâzım'la yapışık ekürisi için ne ifade ettiğini tahmin edebiliyordum tabii. Fakat benim için anlamı yoktu. 'Bizim yoldaşlar burada düşmana karşı savaşıp vatanı

kurtarmaya çalışırken, siz Moskoflardan Bolşeviklik mi öğreniyordunuz?' diyebilirdim, ama demedim. Moskova'da Doğu Emekçileri Komünist Üniversitesi'ne kaydolmuşlar..."

Bir an durdum. "Buraları es geçiyorum Şeref. Nasıl olsa hepsini biliyorsun."

Başını salladı. "Eh işte biraz," dedi. "Moskova Nâzım'ın bütün hayatını değiştirmiş. Orada Almanya'dan kaçan Spartakistlerle tanışmışlar. Buna çok önem veriyor. 'Gözümün önündeki sis dağıldı,' diye yazmıştı bir keresinde. 1924'te devrimi yaymak için Türkiye'ye döndüler. Cumhuriyet yeni kurulmuş, devrim için müsait bir ortam... Siz de o sırada..."

Kıkır kıkır güldüm. "O da Bolşevikliği yayma işine benden başladı anlaşılan. Ama sert kayaya çarptığı..."

"Üzerinizde etki yapmamış olmasına inanamıyorum."

"Nâzım'ın mı, Bolşevikliğin mi?"

"Nâzım'ın tabii."

Bu soruyla bir süre dalıp gittim. Nâzım'ın üzerimdeki etkisi ha?..

"Şey... Olmadı dersem yalan olur, ama..."

Başak saçlarının dalgalanışı, gözlerinin mavisi, fikirlerini anlatırkenki coşkusu, şiir okuduğu akşamlar gözlerinde oluşan yangı zihnimde canlandı. Kim böyle bir adamdan etkilenmezdi ki? Elbette etkilenmiştim, ama bu aşk değildi.

"Bak evladım," dedim. Sesim karıldı. "Şunu anlamalısın... İkimiz çok farklıydık... O bana değil, güneşe sevdalıydı. Güneşe yürüyordu. Ben o yolculukta onun yoldaşı olamazdım. Onunla yürüyemezdim. Kendimi yakmaya niyetim yoktu. Üstelik onu yavaşlatır, yürüdüğü yoldan dönmesini isterdim. İkimiz de kuşlar kadar özgür olmalıydık. Ne o benim zincirim olmalıydı ne ben onun. Bilmem anlatabildim mi?"

Başını sallayarak anladığını belli etti.

"Bu sonuca varmam kolay olmadı. Düşündüm. Çok düşündüm. Onu dinledim, fikirlerine çok kulak verdiğimi söyleyemem... Ben Türk'e Türk'ten başkasının yar olmadığını görerek büyümüştüm. Nâzım ise bir soya değil, bütün insanlığa adamıştı yüreğini... O insanların onun varlığından haberleri yoktu ama Nâzım için bu hiç önemli değildi. Benim de ne Sovyetler umurumdaydı ne yoldaşları... Tek emelim, gayem vardı: Cumhuriyet'i korumak, vicdanı ve irfanı hür Cumhuriyet kadınları yetiştirmek. O kadınların kendilerine ve ülkelerine sahip çıkmasını sağlamak. Başları dik, kendinden emin fertler olması için çabalamak. Kadınları erkek boyunduruğundan kurtarmak... Fakat mısraları... Ah o mısraları... Hayran olduğum, kıskandığım, mısraları... Onun da ikimiz hakkında çok düşündüğünü seziyordum. Dürüst olmaya karar verdim. Onu iyi tahlil etmiştim. Romantik, müthiş bir hayalperest, daha beteri maceraperestti. Başka türlü şair de olunmaz ki diyebilirsin. Öyle ama ben daha gerçekçiydim. İkimizi de yanlıştan kurtaran ben olmalıydım. Bir akşam ona düşündüklerimi anlattım. Öyle uzun uzun değil. Birkaç kelime."

"Aman Tanrım. Ne dediniz?"

"Sen kendince kutsadığın bir yolda yürüyorsun," dedim. "Ben... ben... İtiraf ediyorum Şeref, gerisini getirmek kolay olmamıştı.

'Bir karar verdim Nâzım Bey. İncinmeni istemem. Ne şimdi ne sonra...'

Beni sessizce dinliyordu. Gözlerinin mavisi kararmıştı. Ya da bana öyle gelmişti o akşam. 'Biliyorsun,' dedim usulca.

'Sen güneşe yürüyorsun... Ama ben kendi yolumdayım... Seninle yürüyemem... Sana 'gel benim yoluma' desem...'

Hemen gülümsemişti.

'Gelmem iki gözüm, gelemem.'

'Ben de öyle düşündüm... Öyleyse...'
Gerisini ne ben söyledim ne Nâzım."

Gözüm Şeref Demirel'e takıldı. Ayol deli bu çocuk. Dokunsan ağlayacak. Boğazında bir yumruk inip kalkıyor. Yüzüme bakmıyordu. "Böyle mi?" dedi. "Böyle mi bitiverdi yani?" "Nâzım'ı o akşamdan sonra görmedim Şeref. Vâ-Nû da yoktu ortalıkta. Haberi ayaklı gazetemiz İsmet getirdi. İnanmayacaksın ama haber karşılığında hiçbir şey istemedi. Bunun sebebini sonradan çok düşünmüştüm. Benim sevgili, yaramaz İsmet'im çocukluğu o yaz Erenköy'de bıraktı anlaşılan. Ellerimi tuttu, gözlerinde bir hüzün vardı.

'Senin bahriyeli İzmir'e gitmiş.'

Şaşırdığımı belli etmemeye çalıştım.

'Hadi oradan, nereden benim oluyormuş?'

İşin doğrusu evladım bunu beklemiyordum. Yani veda etmeden gitmesini. Biraz burulduğumu saklayacak değilim. Onunla konuşmalarımızı, cancağızım demesini, bana şiirler okurken sesini kalınlaştırma gayretini, insanı alıp götüren mısralarını, hatta Bolşeviklik üzerine attığı nutukları özlüyordum. İsmet aklında neler yakıştırdıysa, 'Böylesi daha iyi oldu Şükûfe abla,' dedi.

Başımı salladım.

'Öyle...'

Bu ruh halim bir süre devam etti. Bir sabah, erkenden kalktım. Daha gün bile ağarmamıştı. Sahile yürüdüm. Delice uçurmasına aldırmadan saçlarımı rüzgâra bıraktım. Bir şey düşünmeden denize baktım. Adalarda ışıklar yeni yeni sönüyordu. Neden sonra güneş bir tepenin ardından sıyrıldı. 'Nâzım'ın güneşi,' diye mırıldandım. 'Nerede acaba?'

Eve dönerken kendimi özgür hissettiğimi fark ettim. Oğlumu kucağıma alıp kocamın evini terk ettiğim günden beri

ilk defa bu kadar özgür hissetmiştim kendimi. 'İsmet haklı,' diye geçti içimden. 'Böylesi ikimiz için de iyi.' O sabahtan sonra kendimi hayatın ve kaderin akışına bıraktım."

Muhabir zoraki bir iki satır not aldı. Çok kırgındı. Sonun böyle olduğunu biliyor fakat farklı bir son yaşanmış olmasını ümit ediyordu. Ama yanılmıştı.

"Sonbaharın eli kulağındaydı," dedim tane tane. Şeref son bir ümitle başını kaldırıp baktı. Bir şey demesine fırsat bırakmadım.

"Toparlanıp Yeniköy'deki evimize döndük. Rüzgâr sararıp, kızaran yaprakları önüne katmış sokaklara savuruyordu. Bir gün kapı çalındı. Muhsine koştu açmaya. Döndüğünde elleri arkasındaydı.

'Kimmiş gelen?'

'Hiç kimse.'

'Ama biriyle konuştun, duydum. Kim geldi söylesene.'

'Postacı.'

'Ne istiyormuş?'

'Hiç. Mektup getirmiş.'

İçimde belli belirsiz bir heyecan filizlenmişti.

'Mektup mu? Kime?'

'Sana.'

Arkasında sakladığı zarfı uzattı. Kimden acaba diye düşünürken zarfın üstünde İzmir damgasını gördüm."

Şeref Demirel az daha boğulacaktı. "Ondan... Nâzım'dan mı?"

"Odama çıkana kadar açmadım. Pencerenin önündeki divana oturdum. Bir süre rüzgârın sesine, kendini oradan oraya atan yapraklara daldım. 'İnsanlar da böyle işte,' diye geçti akımdan. 'Hiç değilse ben. Kader bu yapraklar gibi oradan oraya atıyor beni de.' Bir yandan da ne yazmıştır acaba diye merak ediyordum, ama açmaya cesaret edemiyordum."

Gazeteci dayanamadı. "Lütfen efendim. Lütfen zarfı açmadığınızı söylemeyin sakın."

"Açtım tabii. Nâzım'dandı... El yazısıyla tek bir satır vardı: 'O akşam Erenköy'de okumamı istememiştin,' diye yazıyordu. 'Ben de, 'Daha bitmedi iki gözüm,' demiştim. Şimdi bitti.' Altında da bir şiir vardı..."

"Hatırlıyor musunuz şiiri?"

Aptal şey. Öyle bir veda nasıl unutulabilir?

"Adını büyük harflerle yazmıştı şiirin.

'BİR AYRILIŞ HİKÂYESİ'".

Şeref Demirel, "Ah," diye inledi göğsüne hançer saplamışım gibi. Sonra şiiri benim yerime kendisi okumaya başladı:

'erkek kadına dedi ki:
seni seviyorum,
ama nasıl?
avuçlarımda camdan bir parça gibi kalbimi sıkıp
parmaklarımı kanatarak
kırasıya
çıldırasıya...
erkek kadına dedi ki:
seni seviyorum,
ama nasıl?
kilometrelerce derin, kilometrelerce dümdüz
yüzde yüz, yüzde bin beş yüz,
yüzde hudutsuz kere yüz.'

Şeref'in sesi karıldı. Bıraktığı yerden ben devam ettim:

'kadın erkeğe dedi ki:
baktım
dudağımla, yüreğimle, kafamla.

severek, korkarak, eğilerek,
dudağına, yüreğine kafana
şimdi ne söylüyorsam
karanlıkta bir fısıltı gibi sen öğrettin bana
ve artık biliyorum:
toprağın
yüzü güneşli bir ana gibi
en son, en güzel çocuğunu emzirdiğini.
fakat neyleyim
saçlarım dolanmış
ölmekte olanın parmaklarına.
başımı kurtarmam kabil değil.
sen yürümelisin
yeni doğan çocuğun gözlerine bakarak.
sen yürümelisin
beni bırakarak'

O sonbahar gününde Nâzım'ın şiirini okurken ne haldeysem yıllar sonra şimdi, huzurevindeki odamda da öyleyim. Sesim titredi. Erenköy'deki o yaz bahçeleri, çamların gölgesi zihnimden çıkıp gözlerimin önüne serildi. Uzaktan *Yandım Ahali* sebzecisinin 'Patlıcan vaaar, tomat vaaar' diye haykıran sesini duyar gibi oldum. Piyasaya çıkan şık ve güzel hanımlar salınıyordu sahilde. Todori'nin meyhanesinden kıvrak bir hava karışıyor akşamın alacasına. Karşıdan o geliyor. Başak saçlı adam. Gözlerindeki sonsuz denize akşam güneşinin kızılı vurmuş yine. Seslensem duyacak kadar yakınımda bahriye zabitliğinden mısra neferliğine terfi eden şair.

Devam etmeye dilim, soluğum, hafızam varmadı. Nâzım'ın vedasından arta kalanı Şeref fısıldadı.

"...'kadın sustu

SARILDILAR
bir kitap düştü yere
kapandı bir pencere
AYRILDILAR.'"

*

Bir ses duydum.

Bir fısıltı.

"Yalnızım."

Birden bu hicranlı, ağlamaklı sesin bana ait olduğunu fark ettim.

Acaba kaç defa fısıldamıştım böyle?

"Yalnızım... yalnızım... Yaln..."

"Laf işte," diye homurdandım. "Sen hep öyle değil misin Şükûfe. Hep yalnız. Bir başına. Bu senin seçimin değil mi?"

Tabii ki benim seçimim değil.

Şu kader dedikleri şey var ya kader; o böyle yazmış. Ben sadece rolümü oynadım.

Şeref Demirel gitmiş. Hiç fark etmedim. Nâzım'la ayrılma sahnemiz onu çok sarsmış olmalı. Benim tetiklediğim hüzne sarılıp atmış kendini yollara demek.

Ne yapabilirim; şair, hayatımdan çıktı gitti işte. İtiraf ediyorum, buna pek üzülmemiştim aslında. Öyle hatırlıyorum. Kızlar hiç inanmamıştı bu vurdumduymaz halime. Özellikle Halide Nusret. Bizi birbirimize pek yakıştırdığının farkındaydım. Nâzım aniden çekip gidince kahrolmamı bekliyordu her halde. Nâzım'ın beni terk ettiğini düşünüyordu. Saçma. O değil, ben onu bırakmıştım.

Üstelik Nâzım'la ilgili duygularımın bir sevda yangını olmadığından emindim. Nâzım için, benim de birkaç mısraına ilham veren bir yaz sarhoşluğu olduğumdan da. Birbirlerine sevda yükü taşımayan, iki dost, arkadaş olabilirdik. Ama ol-

madı işte. O Erenköy'deki çamlı bahçelerin akşamla kararan gizemli gölgelerinden çıkıp güneşe yürümeyi seçti. Ben de bu defteri kapatmaya karar verdim. Hepsi bu.

Ufak bir burukluk dışında üzüldüğümü söyleyemem. Belki de Nâzım'ın İzmir'e gittiğini öğrenmemizden üç gün sonra Erenköy'den, Yeniköy'deki eve dönmemizin de yardımı olmuştu bana. Her şey geride kaldı diye düşünüyordum. Tut ki, bu yaz hiç yaşanmadı. Bir keder yoktu içimde.

Ta ki, Nâzım'ın *Ayrılık Şiiri*, yağlı bir kurşun gibi bağrıma saplanana kadar. Kurşun yarası sonradan acıtır derler ya, benimki de öyle olmuştu.

Neden bu kadar koymuştu o şiir bana?

İkimiz de böyle olmasını istemiştik.

O zaman neden bu kadar canım yandı?

Nâzım'ın mektubunu aldığım günün gecesinde el ayak çekilince sessizce bahçeye indim. Manolya ağacının kuytusunda kendimle baş başa kaldım.

Hıçkırıklara boğuldum. Hiç bu kadar ağladığımı hatırlamıyorum Gözyaşlarım sel gibi akıyordu. Çünkü Nâzım'ın mısraları beni o geceden koparıp, beş yıl öncesine, 1920 kışında yaşadığım bir başka ayrılığa götürmüştü. Unutacağımı umduğum, hayatım boyunca taşıyacağım büyük bir azaba mal olacağını bilmediğim bir başka ayrılığa.

48

İstanbul / Yeniköy
Kış, 1920

Her yer kar, her yer karanlık.

Memleketin ufkunu ve ruhumu saran karanlık yetmezmiş gibi bulutlar da karaların en koyu tonlarına bürünerek katmer katmer birikiyor başımın üstünde.

İstanbul soğuk ve ıslak. Yağmur yağmadık günümüz yok. Rutubet her yerimizi sarmış durumda. Ne kadar soba yansa da koca köşkü ısıtmak mümkün olmuyor. Nemi çeken çarşaflarımız buz gibi. Kimse doğru dürüst uyuyamıyor.

Bereket, Nazire Sultan çareyi buldu. Çarşafları sobaya yakın bir yerlerde tutuyoruz. Yatmaya çıkarken herkes kendi çarşafını alıp yatağına seriyor. Yorganı üstüne çekince bir süre idare ediyor, ama çok geçmeden nem yorganın altına bile sirayet ediyor.

Hayatlarımızda en ufak bir tebessüme bile yer yok. Böyle bir ortamda zaten tebessüm etmek mümkün değil.

Düşman ilerliyor.

Yolda, çarşıda, pazarda kahkaha atan biri olsa millet dönüp ters ters bakıyor. Bu çıngıraklı kahkahaları atanlar bizden değil. Hemen anlaşılıyor zaten. Sadece Rum, Ermeni ve

işgal zabitlerinin madamaları gülüyor. Bir de sarhoş işgal askerleri.

Biz ağlıyoruz. Ağladığımızı görüp sevinmesinler diye gözyaşlarımızı içimize akıtıyoruz.

Her şeyden nefret ediyorum. Ümitsizlik içime işlemiş durumda. Düşmandan, soğuktan, yağmurdan ve rutubetten kurtuluş yok.

Bir de Osman Fahri'den.

Son günlerde ziyaretleri sıklaştı. Bir bahane bulup geliyor. En kötüsü, mektep çıkış saatlerinde köşede yolumu beklemesi.

İlk gelişinde tesadüfmüş gibi yaptı.

"Ooo, bu ne mutlu *tesadüf* Şükûfe Hanımefendi."

Ağzımdan kırık dökük bir, "Yaaa," çıktı ama oralı olmadı.

"Vapura kadar size refakat etmekten bahtiyar olurum. Müsaade eder misin Şükûfe?"

Osman'ın bu, bir resmi bir senli benli hitap etmesinden sersemliyorum.

Kahretsin, o gün, o ilk tesadüfte "Yok," demeliydim. Yüzüm tutmadı. "Zahmet etmeseniz..." dememe bile fırsat bırakmamıştı zaten.

"Aman efendim lafı mı olur? Hem ben de o tarafa doğru yürüyordum."

Yan yana, tin tin inmiştik Babıâli yokuşundan. Osman durmadan konuştu. Son şiirinden, başladığı yeni tablodan, rüyalarından, hayallerinden, yolda gördüğü kedi yavrusundan... Dalların üzerinde biriken karın güzelliğinden...

Tesadüfler sıklaştı.

"Geçen akşam kulağınızı çınlattık hanımefendi."

Boş bulundum. "Ya, öyle mi? Kiminle?"

Bin pişman oldum, "Ya Mithat Sadullah'la," derse diye.

"Ağabeyimle Şükûfe. Geçenlerde bana uğramıştı. 'Epeydir Şükûfe Nihal'den yeni bir şiir okuyamadık. Mısralarını özle-

dik. Görürsen hanımefendiye hürmetlerimi ve yeni eserlerini beklediğimi söylersen memnun olurum,' dedi. Bu tesadüf sayesinde bu görevi yerine getirmiş olduğuma sevindim..."

Aman aman, ne çok laf...

Bozulmuş olsam da Cenap Bey'in benden yeni şiirler beklediğini duymak hoşuma gitmişti.

"Pek olmuyor işte Osman Fahri beyefendi." Bastıra bastıra beyefendi demiştim. "Durumlar malum... İnsan kendini..."

"Ah elbette, elbette. Ziyadesiyle haklısınız Şükûfe..."

Her tesadüfte bir yığın imalı, şairane, âşıkane laf. Yan gözle bakarak iç çekişler. İskelede uzayıp giden veda sözcükleri:

"Pederiniz beyefendiye, valideniz hanımefendiye mahsus selam ve hürmetlerimi... hemşireleriniz Muhsine ve Bedai hanımefendilere selamlarımı..."

"Tesadüfler"in günlük olay haline gelmesi uzun sürmedi. Osman Fahri dağılma vakti mektebin önünde beklemeye, bahçeden çıkmamla beraber yanıma gelmeye başladı.

"Ben de hayırdır inşallah, ikindi vakti hava birden neden aydınlandı diyordum... Meğer sen geliyormuşsun."

Hadi bakalım.

Aman ya Rabbi, nasıl kurtulacağım bu durumdan.

Mektepten çıkan muallimler, talebeler beni bir adamın beklediğini görünce kim bilir neler düşünüyor.

Ben yağmurdan ne kadar nefret ediyorsam Osman, o kadar seviyor. Hemen şemsiyesini açıp koşturuyor.

"Ah, aman ya Rabbi. Şükûfe ıslanacaksın. Lütfen hanımefendi."

Şemsiyesinin bana siper olması için iyice sokulması da cabası.

"Gelin gelin... Şöyle şemsiyenin altına..."

Yağmurdan kaçarken Osman'a tutuluyorum. Islanmaya razıyım, ama Osman Fahri'ye katlanmak giderek zorlaşıyor.

En karanlık günlerimde gösterdiği dostluğu çiğneyip terslemek bana yakışmaz. O kadar ki, bazen "Acaba ona karşı ben de bir şeyler hissediyor muyum?" diye kendimi defalarca sorguladım. "Ya bundan sonrası? Onu sevebilir miyim acaba?" bile dedim kendi kendime. Cevabım gülmek oldu tabii. "Saçmalama Şükûfe. Delirdin galiba." Bu durumda elimden gelen ancak sorularına tek kelimelik soğuk cevaplar vermekti:

"İyiyim."

"Öyle mi?"

"Bilmiyorum."

"Duymadım."

Bunlar Osman için bir şey ifade etmiyor.

Kabahat bende. Rastlantıların sıklaşması karşısındaki tepkisizliğim onu cesaretlendirdi. Hatta korkarım ümitlendirdi.

Buna bir son vermeliyim, ama nasıl? Bilmiyorum.

Akşam konuyu babama çıtlattım.

"Osman Fahri Bey," dedim keyifsiz bir ifadeyle.

"Bir şey mi olmuş?"

"Yook. Sık sık karşılaşıyoruz da."

Babam yüzüme baktı.

"Ne münasebetle?"

"Münasebetsizce," dememek için kendimi tuttum.

"Eskiden bir bahane icat ederdi, ama artık mektep çıkışlarında bekliyor. Her gün."

Ağzı açık kaldı. Suratı asıldı. Sinirlendiği bıyığını yolmaya başlamasından belli oldu.

"İskeleye kadar beraber yürümek zorunda kalıyorum."

Babam bir süre konuşmadan bana baktı. "Ve sen," dedi usulca. "Ne diyorsun?"

Hoppala... Ne diyeceğim? Sustum.

"Osman Fahri aklı başında bir insandır. Uygun olmayan bu hareketinin bir sebebi vardır herhalde."

Sebebi var tabii. Fakat bu sebep beni hiç ilgilendirmiyor.

"Neden böyle yaptığını sana izah etti mi kızım?"

Aklım karıştı. Ne demekti şimdi bu? Babam Osman'ın kızının kapısına dayanmasına kızacağına benim ağzımı mı arıyor? Yoksa bu tesadüflerden haberi mi var? Osman babama bir şeyler çıtlatmış, hatta ondan izin almış olabilir mi? Neden olmasın diye homurdandım içimden. "Bana söylemeye gerek görmeden Mithat Sadullah'ın benimle evlenmesine izin veren babam değil miydi?

"Peki, bunu kendisine sordun mu kızım?"

Başımı sertçe salladım. "Hayır baba, sormadım."

"Merak etmiyor musun?"

İyice kuşkuya kapıldım. Babam neden sebep diye tutturdu ki? Bana ne sebepten? Osman'ın niyetini ben anlamıştım da babam mı fark etmemişti yani? Daha kötüsü olumsuz bir tavır takınacak gibi görünmemesi. Öyle ya; ben dulum. Hayırlı bir kısmet çıkmışsa sevinecek herhalde.

"Merak etmiyorum beybacım." Sesim tahminimden yüksek çıkınca, babam gayrı ihtiyari geri çekildi. Sesimi düşürdüm. "Hem de zerre kadar merak etmiyorum. Osman Bey'in sebebi umurumda bile değil. Fakat bu... Bu sırnaşıklık beni rahatsız ediyor. Müşkül durumda bırakıyor... Bu işe nasıl son..."

Babamdan "Ama kızım," diye başlayan beni yatıştırma, yumuşatma sözleri gelmesini bekliyordum. Yanıldım. Babam düşünceli bir ifadeyle, "Önemli olan senin kararın Şükûfe," dedi. Aniden kalktı. "Lakin benim fikrimi de soruyorsan, diyeceğim şudur: "Nezaket gösterip tepkisiz kalman onu umutlandırır. Kangren olmasın derim. Kes at kızım."

Babama haksızlık ettiğim için utandım.

*

Bu sefer erkek sözü dinledim.

O erkek babam olduğu için.

Kangreni kestim attım.

Canımı kurtardım!

Osman Fahri, yine mektebin kapısındaydı. Üstelik bugün her zamankinden daha şık giyinmişti. Fesini sol kaşının üstüne, tel gözlüğünün çerçevesine kadar düşürmüştü. Boyun bağı yerine fular bağlamıştı. Bir de potinlerinin üstüne tozluk takmıştı. Aman ya Rabbi, elinde de ince, galiba sedef saplı bir baston vardı. Onu ilk defa böyle iki dirhem bir çekirdek görüyordum. Bu haliyle "Üsküdar'a giderken yağmura tutulan setre pantollu" türkü kâtibine benzemişti ve hiç hayra alâmet değildi.

Bu gelişin ayrı bir önemi olduğu ortadaydı. Beni etkilemek için şık giyinmişti, ama tam aksi oldu.

Bahçe kapısından çıkmamla, bastonunu sıçrata sıçrata, gülücükler saçarak bana doğru seğirtmesi bir oldu. Aramızda bir iki adım kala kollarını iki yana açtı.

"Aman efendim, aman efendim... Sefalar getirdiniz Şükûfe."

Bir şey demedim.

"Ah hanımefendi, bir bilseniz, bir bilseniz..." diye devam etmese belki yine yüzüm tutmayacak, tersleyemeyecektim. Fakat bu haddini aşan ifade gece verdiğim kararı uygulamak için beni yüreklendirdi. Tek kelimelik cevaplara paydos ettim.

"Neyi bilmem gerekiyordu Osman Bey?" İfadem aksiydi, ama bir etkisi olmadı.

"Size ne kadar minnettar olduğumu hanımefendi."

"Neden efendim? Minnet duymanızı gerektiren bir şey yaptığımı sanmıyorum."

"Ah öyle deme Şükûfe."

Yine bir resmiyet, hemen arkasından laubalilik.

"Dedim Osman Beyefendi. Anlayışsızlığımı bağışlayınız. Sanırım sizden bir izahat beklemem lazım."

Yutkundu. Heyecandan yüzü pancar kesti. Ardından sarardı. Bir daha yutkundu. Farkında mıydı bilmiyorum, ama durup dururken bastonunun sapını çenesine kadar kaldırdı. Sedef değil de lületaşıydı galiba. Tutamağına at başı oyulmuştu. Benim bastona baktığımı görünce iyice panikledi. Elindekini ne yapacağını bilemedi. Fransızca, "Mille pardon, mille pardon," diye geveledi.

Gelip geçen bize bakıyordu. Aldırmadım. "Evet, dinliyorum beyefendi."

"Şey," diye inledi.

İnsanların bize baktığını fark edince, elini dirseğime doğru uzattı. "Gelin, şöyle yürüyelim Şükûfe."

Kolumu hızlıca çekerek dirseğimi tutmasına engel oldum. "Hayır. Burada dinleyeceğim."

Gözlüğü burnunun ucuna düşmüştü. Üstünden hüzünle baktı.

"Bana eziyet etmeyin Şükûfe... Hissiyat-ı kalbiyemi fark etmemiş olamazsın; öyle değil mi?"

İnadına, "Hayır," dedim. "Fark etmedim. Hem size niye eziyet edeyim? Acelem var Osman Bey, ne diyecekseniz söyleyin. Bir iki yere uğrayacağım daha."

"Sen... Şükûfe... Sen... Soğuklarımı ısıtansın. Karanlığıma ışıksın..."

Buz gibi baktım. Kendi bakışımı hissedince ben bile dondum.

"Lütfen Osman Beyefendi... Bunlar ağabey bildiğim birine yakışmayan sözler..."

Kasten ağabey dedim. Aramızda bir şey olamayacağını daha açık nasıl ifade edebilirdim ki?

Gözleri bulutlanıverdi anında. Bir an ona acıdığımı hissettim. Bir insanın –hele o insan dar günlerinde dostluk, yakınlık göstermişse– duyguları karşısında nasıl böyle taş gibi olabil-

diğime şaşırdım. Ama başka çarem yoktu. Aslında ona iyilik yapıyordum. Benden ümidini kesmeliydi. Bir ağabey, bir dost olarak kalması gerektiğini anlayıp kendi yoluna çekip gitmeliydi. Beni de kendimle bırakmalıydı.

Artık yüzünde yalvaran bir ifade vardı.

"*Sen benim hem-dem-i hayalatımsın* Şükûfe... Sen..."

Kestirip attım.

"Kâfi... Rica ederim Osman Bey. Bu kadar yeter. Daha fazla dinlemeyeceğim. Siz bunları söylememiş, ben de duymamış olayım..."

Sırtımı dönüp yokuştan inmeye başladım. İki adım sonra durdum. Omzumun üstünden arkama baktım.

Orada öylece kalmıştı.

Bir insan enkazı bırakmıştım arkamda. O uzun boylu adam kısalmış, omuzları çökmüş, yaşlanmıştı. Fakat gözlerinde zayıf da olsa hâlâ umut olduğunu gördüm. Geri döneceğimi, hatta belki de dediklerim için özür dileyeceğimi, 'Ben de Osman... ben de seni seviyorum,' filan diyeceğimi bekler gibiydi.

İçimden, "Deli bu adam," diye homurdandım. "Divane."

"Hem lütfen," dedim yine o buzlaşmış sesle. "Bir daha mektebe gelmeyin..."

Bu son darbeydi.

Döndüm ve hızla yürüdüm. Arkamdan koşar gelir mi diye kulak kabarttım.

Gelmedi.

Hava çok soğuktu. Ona rağmen vapurda ön güverteye çıktım. Başımdaki örtüyü omzuma düşürdüm, saçlarımı allak bullak eden, yüzümü kamçılayan rüzgâra gözlerimi yaşartana kadar dayandım.

Aklım ve ruhumla özgürdüm yine.

Mithat Sadullah'tan sonra kadim sevdalım Osman Fahri'yi hayatımdan çıkarmayı başardığıma seviniyordum.

Akşam pek keyifliydim. Yemekte durup dururken, "Valideceğim," dedim.

Nazire Sultan ondan bir şey isteyeceğimde "Valide Hanım," yerine "Valideceğim" dediğimi bildiğinden işkili bir ifade takındı.

"Ne istiyorsun kızım?"

"Yok," dedim, "Bir şey istemiyorum." Çenemle Osman Fahri'nin duvardaki tablosunu işaret ettim. "Ne zamandır gözüme takılıyor da söylemeye çekiniyorum. Şu tabloyu belki kaldırmak istersiniz diye geçti birden aklımdan. Zaten her yer karanlık, ruhlarımız kapkara, bir de o..."

Annem sevinç içinde ellerini çırparak masadan kalktı. "Duydun mu Ahmed Bey... Duydun mu? Kaç defa söyledim sana. Bak Şükûfe de benim gibi düşünüyor... Aferin benim güzel kızıma. Aklın yolu bir canım. Ne işi var o kara boyanın duvarımızda... İndirelim gitsin. Hatırsa hatır. Bu kadar kaldığı yeter."

Babam, "Yarın yaparız bir şeyler," diye geçiştirmeyi denedi, ama annem peşini bırakmadı.

"Olmaz... Hep bugünkü iş yarına kalmaz demez misin? Şimdi, hemen yapalım şu işi aslan beyciğim."

Gitti, babamın sandalyesini çekiştirerek onu da kalkmaya zorladı...

Karanlıktan Doğan Umut'u duvardan hep beraber güçlükle indirdik. Arkasında kocaman izi kaldı. Annem homurdandı.

"Şu başımıza gelene bak. İşin yoksa kireç kar dur. Burası böyle kalacak değil ya."

Babam anamın sabah ilk işinin kireç kovasıyla, badana fırçasını getirip önüne koyacağını bildiği için, "Sen ne yaptın be Şükûfe" dercesine ters ters bana bakıyordu.

Ne yapabilirim, yılışık bir gülücükle mukabele ettim. "Baba sözü dinledim beybacım," diye fısıldadım. "Kangren olmadan kestim attım."

Gece başımı yastığa koyunca, "Kurtuldu," dedim kendi kendime. "Şükûfe, Osman Fahri'den de kurtuldu."

İçimdeki ille oyunbozanlık yapacak.

"Sen öyle san," diye tısladı. "Aptal kız. Ondan kurtuluşun yok senin."

Keyfimi bozmadım. "Asıl sen öyle san," diye tersledim sesi. "Görmedin mi, peşimden gelmeye bile cesaret edemedi."

*

O günden sonra Osman Fahri'yi bir daha görmedim.

Bir ay kadar sonra babam, "Bugün vapurda Cenap Bey'le rastlaştık," dedi.

Anında dikkat kesildim. "Öyle mi?" dedim ilgisiz görünmeye çalışarak. "Ne yapıyormuş kış günü bu tarafta?"

"Bebek'te indi. Bir arkadaşını ziyarete gidiyormuş. Seni sordu. Son şiirini pek beğenmiş. 'Fevkalade ilerleme kaydetmiş kerimeniz,' dedi."

Eee bu kadar mı yani? Osman'dan bir haber? Sormadım tabii.

Babam, "Yahu," dedi birden. Bir haber vereceği zaman hep böyle başlardı lafa.

"Şu Osman Fahri var ya..."

Yine ses etmedim.

"Gitmiş yahu... Adam pılıyı pırtıyı toplayıp gitmiş."

Artık sormadan edemedim.

"Gitmiş mi? Nereye?"

"Vekâletten tayinini istemiş. Harput'a gitmiş geçen hafta. Orada muallimlik yapacakmış."

"İyi olmuş," dedim. "Memleketin her yerinde muallimlere ihtiyaç var. Çok isabetli bir karar vermiş Osman Fahri Bey."

Babam da başını sallayarak onayladı.

"Öyle öyle. Ben de Cenap Bey'e böyle dedim zaten."

Kurtuldum.

Bir yerde, bir toplantıda rastlaşırsak diye korkmama da gerek kalmadı. Temelli kurtuldum.

"Ben haklı çıktım," dedim kendi kendime. "Ey ruhumun savcısı sen yenildin."

Bir kahkaha çınladı kafamın içinde. Hastalıklı, çılgın, isterik, tehdit dolu bir kahkaha. "Sen öyle san," der gibiydi sanki.

49

İstanbul / Bakırköy – Huzurevi

Kendimi öylece otururken buldum.

Uzun bir yoldan dönmüş gibiydim. Sanki önümde mermer bir havuz varmış gibi gözlerim bir noktaya takılıp kalmıştı. Havuzun gümüş parıltılar saçarak başının üstündeki güneşe bakan suyuna aniden bir şey düştü. Belki bir taş. Kıpırtısız, uslu su canlanıp dalgalandı. Önce tek, küçük bir halka belirdi suyun üstünde. Sonra onu başkaları izledi. Halkalanan dalgalar kendilerini yaratan merkezden uzaklaştıkça büyüyor ama gittikçe canlılıklarını yitiriyordu. En öndeki ilk minik halka artık kocamandı. Suyu hapseden beyaz mermer duvara kadar ulaşmayı başardı. İkinci halka zar zor sokuldu duvara ama dokunamadı. Arkadan gelen halka dalgaları o kadar bile yaşamadı. Sonunda hiç dalga kalmadı. Su yine dalgın, durgun, uslu haline döndü.

Havuzun sakin suyunu hareketlendiren dalga halkalarıyla birlikte kafamın içindeki ürkütücü kahkaha da benden uzaklaştı. En nihayet dalgalarla birlikte o da söndü.

Geriye koyu bir sessizlik kaldı.

Bir ses, bir nefes duymak için kulak kesildim. Yoktu. Zehir zemberek, kahkahadan bile daha ürpertici bir sessizlik

sarmıştı odayı. Bütün şehir susmuş gibi geldi bana. Caddeden tek bir araç geçmiyor, kimse korna çalmıyordu. Ya da ben duymuyordum. Bütün şehir, bütün memleket, belki bütün dünya susmuştu.

O sessizliğin içinde onu gördüm. Şeref'i. Karşımda sus pus oturuyordu. Nefes alıp almadığından bile emin değildim. Şaşırdım. Ne zaman gelmişti? Hiç farkında değildim. Sessizce gelip oturmuş, beni mi seyrediyordu. Ne zamandan beri? Osman Fahri'yi hayatımdan silip attığımı sandığım günlerdeki bencilliğimi anlatmış olabilir miydim gazeteciye?

Olabilirdim tabii. Bu titrek, sarsak akılla her şeyi yapmış olabilirdim.

Öyleyse beynimde çınlayan kahkahayı da anlatmıştım. O uğursuz günden beri ruhuma saplanmış bir hançer gibi duran vicdan azabımı da biliyordu artık.

Vicdan azabı!

Alev alev yanan bu iki kelime paniğe kapılmama yetti. "Ne yaptın sen kadın?" diye payladım kendimi. "Yoksa bir aşkı nasıl öldürdüğünü de itiraf mı ettin ona? Hani o senin sırrındı? Seninle mezara gidecek kutsal sırdı?"

Can sıkıntısı ve utançla zihnim bulandı.

Bir kalem vardı. Benim miydi kalemi tutan el, başkasının mı çıkaramadım. Havuzdan sonra şimdi de bir tomar kâğıda takılıp kalmıştı gözlerim. Kalem, kâğıdın üzerinde kıpırdadı. Geçtiği yerde arkasında kara, ince, kargacık burgacık bir iz bıraktı.

Kara, ince, kargacık burgacık izler birden şekil ve anlam kazandı. Bir yazıydı bu. Tanıdık, bildik bir yazı. Benim yazım. Okumaya çalıştım. Birden hatırladım. Onun, bahtsız ama yiğit aşığımın, o kutsal ölünün arkasından yüreğimden dökülen kırık dökük, binbir pişmanlıkla dolu, mahcup mısralardı bunlar:

"Sana mecnun dediler
Mukaddestir gözümde
Cinnet o günden beri..."

Nihayet cesaret edip göz ucuyla Şeref Demirel'e baktım. Başı önde susuyordu. Konuşmamaya yemin etmişti sanki. Belki de bir sevda katilinin karşısında söyleyecek söz bulamıyordu.

Daha fazla dayanamadım "Eee," dedim, "bir şey söylemeyecek misin?"

Bir süre daha susmaya devam etti. Sonra başını usulca oynattı. "Kim haklı çıktı?" diye mırıldandı yüzüme bakmadan.

Demek anlatmıştım.

Cevap vermedim.

Başını belli belirsiz sallayarak anladığını belli etti.

Gözleri hâlâ yerdeydi. Yüzüme bakmıyordu. Sinirlenmeye başladım. İçimde kabaran öfkeye yenilmek üzere olduğumun farkındaydım. Bir yaşanmışlığı kimin yargılamaya hakkı olabilir? Herkes kendi kaderini yaşamaya mahkûm. Ben benimkini yaşıyorum. Osman da kendi kaderini yaşadı. Bunu tersine çevirmek, Osman Fahri'ye yeni bir kader yazmak benim elimde değildi ki. Keşke olsaydı. Babam keşkeleriyle yaşamaktan hiç yüksünmedi, keşkeleriyle barışık yaşadı. Ben de onun kızıyım. Keşke bazı insanların sevdiğine kavuşamadan yaşamaktansa, gözünü kırpmadan kara toprağın koynuna girebileceğini bilebilseydim. Bilmiyordum. Böyle bir sevda olabileceği aklımın ucundan bile geçmemişti. Keşke demekten başka bir şey gelmedi elimden işte. Şimdi karşımda yüzüme bakmak bile istemeyen bu genç adamın beni yargılamaya hiç hakkı olamaz. Kimsenin olamaz. Kimsenin. Kendi vicdanımın bile. Kader benim kaderim, kader, Osman Fahri'nin kaderiydi. O kadar.

"Şeref Demirel; yüzüme bak."

*

Bir an duymazdan gelecekti, ama fırsat vermedim.

"Sana yüzüme bak dedim genç adam."

Sesim bu sefer kamçı gibi şaklamıştı.

Başını kaldırıp baktı. Kalın camların arkasındaki kara gözleri bulutlanmış gibiydi.

"Bir *sevda cinayeti* dinleyecek yüreğin var mı?"

"Sevda cinayeti mi dediniz efendim?"

"Aynen öyle dedim. Teybin nerede senin?"

Baktım masada o koca makine yoktu.

"Getirmedin demek. Eh ne yapalım. Kalem kâğıdın vardır her halde."

Başını salladı.

"Öyleyse iyi dinle... Ben bir sevda öldürdüm... Yüzüme bakarak dinle beni lütfen evladım. Etrafın yargısının zerre kadar önemi yok benim için. Kendime kestiğim ceza bana yeter."

"Ceza mı?"

"Öyle ya. Müebbet vicdan azabına hüküm giydim ben."

Bir süre sözlerimin onda bıraktığı etkiyi okuyabilmek için yüzüne baktım. Sonra, "Evet," diye devam ettim.

"İçimdeki iblis haklı çıkmıştı. Osman Fahri Harput'a gidince ondan kurtulduğumu sanmakta acele ettiğimi çok geçmeden anladım. Ayda bir, bazen iki mektup alıyordum ondan. Romantik, melankolik, kasvetli, yalvaran mektuplar."

"Okuyor muydunuz?"

"Aslında okumamak istiyordum, ama merakıma yeniliyordum. Kızıyordum. İnciniyordum. Üzülüyordum da onun için. Nasıl bir sevdaydı bu? Her mektubunda Osman'ın bana karşı hislerinin bir çılgınlık nöbetine dönüşmek üzere olduğunu hissediyor, fakat buna anlam veremiyordum.

'Sen benim hem-dem-i hayalâtım,/ Ben senin yar-ı tesellikârın/ Olacakken, fakat nedense Nihal/ Sen benim gözlerimde dert aradın' diyordu mesela bir şiirinde."

Şeref Demirel'den bir söz, bir yorum, bir tepki bekledim. Susuyordu.

"Bir mektubunda da, *'Ah, madem ki sen de bir şair,/ Ben de bir şairim, bu kâfidir'* demişti. Düşünebiliyor musun? Bu kadar basitti çözümü. Mademki ikimiz de şairdik birbirimize sevdalanmalıydık. O beni seviyorsa, ben de bir şair olduğuma göre onu sevmeliydim. Aşk bu kadar sıradan, basit formüle edilebilir bir şey midir Allah aşkına?"

"Ona yazdınız mı?"

"Hayır. Mektuplarını cevapsız bıraktım. Ne yazabilirdim ki? Üstelik aşktan başka düşünecek çok şeyimiz vardı o günlerde. Memleket işgal altındaydı. Kırık dökük bir orduyla yedi düvele karşı savaşıyorduk. Aşk meşk kimsenin umurunda değildi. Benim de. Sonra onun hislerini paylaşmadığımı, paylaşamayacağımı artık anlaması lazımdı. Eski kocamın arkadaşı ve zor günlerimde yardım eden bir dosttu, hepsi bu. Ona ümit de vermemiştim. Nasıl olsa bıkar, unutur diye umuyordum."

"Unuttu mu?"

Onları ilk defa görüyormuş gibi kucağımda duran ellerime baktım kaldım. Ne zaman buruşmuşlardı bunlar bu kadar? Aman ya Rabbi. Üzerinde irili ufaklı kahverengi onlarca benek var. İhtiyar bir kadınım ben. Çok ihtiyar. Niye bana hâlâ acı çektiriyor hayat?

Önce zaman zaman aklıma gelen ihtimale sarıldım. Gerçi onun sevdası *"Yakut Kayalar"* romanıma ilham oldu, ama belki, belki Osman beni cezalandırmak için yapmıştı bu çılgınlığı. Olamaz mı? Çılgın bir aşığın intikamı... Ama öyle değildi... Biliyordum, değildi... Tertemiz, katıksız bir sevdaydı onun

çektiği. Hakkı mutluluktu, ama ne yazık ki yağlı bir kurşun oldu.

Elime bir damla yaş süzülüp düştü yanağımdan.

"Vicdan mahkûmu," dedi içimden tok, acımasız bir ses. "İtiraf et. Sevdayı öldürdün sen,"

Bütün tüylerim ayaklandı. Öldürdüm tabii. Beni tek seven oydu. Bu büyük aşkı ziyan ettim ben. Nasıl kıydım bu sevdaya?

"Unuttu mu efendim?"

Başımı kaldırınca gazetecinin yüreğimi delen gözleriyle karşılaştım.

"Ne dedin evladım?"

"Unutur diye umuyordunuz. Unuttu mu diye sormuştum."

Hakkındaki idam hükmünün okunmasını bekleyen birinden farkım yoktu. Bütün vücudum tepeden tırnağa titredi. Başımı kederle iki yana salladım.

*

"Öldü."

Sesim o kadar cansızdı ki kendi dediğimi bile işitmedim.

"Osman... Osman Fahri... öldü."

Gerisini söylemeye dilim varmadı.

Canına kıydığını, tabancayı şakağına dayayıp tetiği çektiğini söyleyecek gücü bulamadım kendimde.

Hayatta beni gerçekten seven tek erkeğin, beni kucaklama umudu kalmayınca kara toprağı kucaklamayı seçtiğini söyleyemedim.

Hıçkırıklarımı da saklayamadım. Utancıma, acılarıma, pişmanlıklara sarınıp yaşadığım andan kendimi koparmaya uğraşıyordum.

Şeref Demirel'in solgun yüzü gözyaşlarımın oluşturduğu perdenin ardında tarifsiz bir kederle burkulmuştu.

Susuyordu. Neden sonra dili çözülmeye başladı.

"Çok... ama çok..." Bir türlü uygun kelimeleri peş peşe sıralayamıyor, kekeliyordu.

"Şey..." Sesi karıldı. Gırtlağını temizledi... "Yani hanımefendi," diye çırpındı devam edebilmek için iki öksürük arasında.

"Beni... affedin... efendim... Sizi... Ben... Şey... Yaranızı... deş... tim... Keşke bu büyük trajediyi... yani... yeniden yaşamanıza... sebep olmasaydım."

Defteri kalemi masaya attı. Ellerini bana doğru uzattı. Buz kesmiş parmaklarımı ellerinin arasına aldı.

"Lütfen efendim... Ağlamayın... Sizi... anlıyorum... Ama... kader... Öyle bir şey bu, haksız mıyım? Osman Fahri kendi kaderinin yolundan yürümüş. Kendinize haksızlık etmeyin..."

Şerif Demirel beraat kararını açıklayan yargıç gibi göründü gözüme. Keder içindeki yüzüme bir gülümseme oturduğunu hissettim.

"Beraatıma karar verdin demek."

"Beraat mı? Ah hayır... Yapmayın. Olan sizin suçunuz değil. Hem onun öldüğünü öğrenince kim bilir ne kadar üzülmüşsünüzdür. Nasıl yaralanmışsınızdır siz de; öyle değil mi?"

Söyleyecek laf bulamadım. "Öyle, hem de çok," diyemedim.

Osman Fahri'nin intiharını öğrenince şoke olmuştum elbette. Ama Allah biliyor ya, yıkıldım, yandım, bittim, mahvoldum dersem yalan olur. Neden böyle oldu diye çok sordum sonraları kendime. Ben duygusuz bir insan mıydım? Ben taş kalpli miydim? Nasıl olmuştu da gönlünde bana hissettiği büyük sevdadan başka hiçbir suçu olmayan Osman'ın kendini öldürmesi karşısında bu kadar taş kesilebilmiştim? Nasıl olmuştu da böylesine kutsal bir ölüm bana acı vermemişti?

Belki savaş yüzünden. Hepimizin aklı, fikri, yüreği Anadolu'da düşmanla savaşan askerlerimizdeydi. Her

şehitle ölüyor, her zafer haberiyle yeniden diriliyorduk. Kimsenin kişisel acılara pek aldırdığı yoktu. Sonra da büyük zaferin ve cumhuriyetin coşkusuna kaptırdık kendimizi. Bu hengâmenin içinde Osman'ın acısı şöyle bir gelip geçmiş olmalıydı.

Üstelik Orhan Veli'nin beni kıskandırdığı mısraındaki gibi, *başıma martı kuşları konmuyordu*, ama kavak yelleri esiyordu. Hem de yaman esiyordu.

Seviliyordum, beğeniliyordum, alkışlanıyordum, Hayalim gerçek olmuştu. Şair ve Edibe Şükûfe Nihal'dim ben.

Erkekler bana rastlamak, benimle tanışabilmek için pek hevesliydi. Onlara pek aldırmayacak kadar meşhur v meşguldüm. Gazeteler, dergiler şiirlerimle, röportajlarımla doluydu. Durmadan yazıyordum. Eserlerim kitapçı raflarının en göze çarpan yerlerindeydi. Bir yandan da kadın hakları için verdiğim mücadeleye devam ediyordum. Konuşma yapmam için o kadar çok davet alıyordum ki yetişemiyordum. Gazi Paşa'nın İstanbul'a gelince fikir alışverişi için Dolmabahçe Sarayı'na ya da Florya Köşkü'ne davet ettiği birkaç hanımdan biriydim.

Dahası, Osman'ın beynine sıktığı yağlı kurşunun beni de vurduğunu anlayamamıştım. Yaranın soğudukça acı vereceğini hâlâ öğrenememiştim.

50

İstanbul / Bakırköy – Huzurevi

Şeref Demirel gittikten sonra bile kendimi anıların esaretinden kurtarmam kolay olmadı.

Penceremin yanındaki koltuğa çöreklenip Hicran'la Ümit'i düşünerek oyalanmaya çalışmam da işe yaramadı.

Yıllardır aklımı, ruhumu kemirip duran sırrımı ona açmakla hata mı etmiştim acaba? bütün hayatım boyunca insanların hakkımdaki yargılarına metelik vermedim. Yine de umurumda değildi, ama nedense bu çocuğun beni kalpsiz, insafsız biri olarak görmesini istemiyordum. Gerçi Şeref bin dereden su getirerek beni teselli etmeye çalıştı, Osman Fahri'nin ölümünden sorumlu olmadığımı söyleyip durdu, ama ona nasıl öldüğünü anlatmamıştım ki. Hastalanıp öldüğünü, ne bileyim belki de kara sevdaya tutulup ince hastalığa yakalandığını düşünmüş olabilirdi. Osman'ın benim sevdam yüzünden canına kaydığını, namluyu şakağına dayayıp tetiği çektiğini anlatsaydım, yine o "Beraat kızım," diyen yargıç havalarına girer miydi acaba?

İyice huzurum kaçtı. Bir süre hiçbir şey düşünmeden pencereden durağa baktım. İkisi de yoktu daha.

"Keşke," diye hayıflandım. "Bir sevda öldürdüğümü anlattığım gibi keşke ona, şu pencerenin başında bir aşk yarattığımı da anlatsaydım."

Buna mim koydum.

Şeref'e bir gün mutlaka o iki deli aşığı göstermeye karar verdim.

Sonra Orhan Veli'ye takıldı aklım yine.

"Hey gidi Orhan Veli hey," diye söylendim kendi kendime "Veli'nin oğlu."

"*Tarifsiz kederler içinde* olan bir sen değilsin ya."

Hicran'la Ümit hâlâ görünmedi. Daha erkendi galiba. Kış iyice yaklaşmıştı. Hava çabucak karardığı için vakti kestiremiyor, akşam oldu sanıyordum. Oysa saat daha dört filandı, Çocuklar daha işlerinden bile çıkmamışlardır diye kendimi rahatlattım.

Birden, durup dururken kendi kendime kıkırdadım. "Yalan mı?" diye mırıldandım usulca. "Başımda kavak yelleri esmiyor muydu?"

Kavak yelleri gelip geçmeye başladı aklımın bir kenarından.

Aman ya Rabbi... Birdenbire ne kadar çok hayranım olmuştu. Neredeyse hepsi de şairdi. Tuhaf... İlk defa fark ediyordum bunu.

Şair Şükûfe Nihal'in, şair hayranları!

"Madem ki sen de bir şair / Ben de şairim, bu kâfidir," demekte Osman Fahri haklıydı galiba.

Ne hikmetse bana sevdalananların, daha doğrusu bana sevdalandıklarını benim bildiklerimin hepsi Nâzım'ın dediği gibi "Mısra neferi"ydi. Ne tuhaf değil mi?

Böylelerini nereye gitsem karşımda görüyordum bir vakitler... Âşıkane gözlerle bakıyorlardı. Ah o göz göze geldik mi briyantinli saçları tarayan, ince, duygulu şair parmakların çapkınlığı. Pek azı bir cesaret, titreyen bir sesle gönül defterini açmaya niyetlendiyse de ya suskunluğum ya kalkıveren kaşım veya yekten, "Mazur görün efendim, gönül sarhoşluklarına harcayacak vaktim yok," dememle birlikte kalabalığa

karışıp kayboldu. Açılmaya cesaret edemeyen, kırılmaktan, reddedilmekten korkan hayranlarımsa aşklarını mısraların, kafiyelerin arasına gizledikleri şiirlerini bana göndererek anlatmaya çalıştı. Şükûfe Nihal düşünce ve tenkitlerini lütfederse ne kadar mutlu olacaklarını yazmayı da ihmal etmiyorlardı. Ne yazık ki pek lütufkâr bir kadın olamadım gitti hayatta.

Birden onu hatırladım. En çok ondan gelirdi şiir. Ziraatçı Ahmet Kutsi. Önceleri, "Ziraatçıdan şair olur mu?" diye aptalca bir düşünceye kapılmadım değil. Olmuştu işte. Kalemi kıvraktı. İfadesi yalın, duyguları içtendi. Ahmet Kutsi şiirlerinin çoğunda meçhul bir sevgiliye kur yapardı açık açık.

Birden kocaman bir salon belirdi zihnimin sisleri içinde. Hemen tanıdım. Ankara'daki Gazi Eğitim Enstitüsü'nün kubbeli salonuydu burası. Salon doluydu. Ben de oradaydım, en önde. Sahnede gençten, uzun boylu bir adam vardı. "Ahmet Kutsi," diye tanıtmışlardı onu sahneye çıkarken. Ne yalan söyleyeyim, alıcı gözüyle bakmıştım. Bana bıkmadan şiir yağdıran Ahmet Kutsi buydu demek. Gençti ama saçları kırlaşmaya niyetlenmiş gibiydi. Başını şöyle hafifçe kaldırmış, sanki şiirin sözcükleri havada bir yerlerde saklanıyormuş da o arayıp buluyormuş gibi tane tane okuyordu. Derken dalgın, hülyalı, kara gözleri beni buldu. Bir an şaşırır gibi oldu. Sonra bütün yüreğiyle devam etti.

"Bütün sevgileri atıp içimden
Varlığımı yalnız ona verdim ben
Elverir ki bir gün bana derinden
Ta derinden bir gün 'Gel' desin."

"Gel" demesi beklenenin ben olduğumu sadece ben değil, davetlilerin çoğu anlamıştı sanırım. Sağımdaki, solumdaki birçok baş dönmüş bana bakıyordu. Yanaklarım ateş kesmişti.

Program bitince fuayede karşısına çıkıverdim.

Heyecanlandı. Bir selamlaşmayla geçip gidecek gibi oldu. Bırakmadım.

"Beni şaşırttınız beyefendi," dedim hiç tereddütsüz.

"Umarım sebebi, büyük şaire Şükûfe Hanımefendi'yi karşımda görünce beslediğim hayranlığı ifade etmekten kendimi alamamam değildir. Eğer öyleyse üzülürüm."

Gülmüştüm galiba. "Üzülmeyiniz efendim. Beni şaşırtan ziraatçı olmanızdır. Ben ziraatçılar topraktan hayat yaratır bilirdim, meğer sözcüklerden hislere yol açmasını da iyi biliyorlarmış."

İltifatımın hoşuna gittiği kara gözlerindeki parıltıdan belli oluyordu. Mahcup bir ifadeyle güldü.

"Lakin ziraatçılığım pek çorak kaldı hanımefendi. Keşke dediğiniz gibi topraktan hayat fışkırtacak ilahi bir güce sahip olsaydım. Bendenize ancak sizin ustalığınız yanında pek acemi kalan naçiz karalamaların şairi olmak düştü."

Güzel sözcükleri hemen oracıkta bulup söyleyivermesi hoşuma gitmişti. Bana güven vermişti doğrusu. Oldum olası, öyle düşüne taşına, hesaplı kitaplı konuşan insanlardan hiç hoşlanmadım zaten. Korkarım öylelerinden. Kim bilir konuşurken aklından neler geçiyor, ne fesatlıklar kuruyordur diye işkillenirim. Ahmet Kutsi öyle değildi işte. Paldır küldür, ama düzgün konuşuyordu.

Üstelik meğer meslektaşmışız onunla. Gazi Eğitim'de edebiyat öğretmeniymiş.

Bir yakınlığımız daha olduğunu öğrendim ayaküstü. Ahmet Kutsi Kudüs'te doğmuş.

"Ne diyorsunuz?" Minik bir çığlık atınca birkaç kişi dönüp bize baktı.

"Allah bilir, sizinle Beyrut'ta, Kudüs'te filan karşılaşmış olabiliriz. Ben de çocukken oralardaydım."

"Kudüs'te mi?"

"Babamın vazifesi Beyrut'taydı, ama Kudüs'e de gidiyordu. Bir iki sefer bizi de götürmüştü. Beyrut'ta okudum ben."

O gün öylece ayrıldık. Sonra İstanbul'da karşılaştık. Tesadüfen... Ne kadar tesadüftü bilmiyorum. Fakat, "Acaba davetliler arasında Ahmet Kutsi de var mıdır?" diye girmiştim salona. Vardı.

İkinci konuşmamızı da hatırlayıverdim dün gibi. Toplantı bitince gayet kibar bir şekilde beni çay içmeye davet etti. Pek âdetim olmamasına rağmen kabul ettim. Pera'da bir yere oturduk. Bu fırsattan yararlanarak onu biraz daha tanımak istedim. "Bana biraz kendinizden bahsedin."

Hiç uzatmadan, sıkmadan, övünmeden, hatta biraz da kendisiyle dalga geçerek üç beş cümlede anlattı:

"Ziraat Yüksek Okulu'nu bırakınca İstanbul Edebiyat Fakültesi'nde felsefe okudum."

"Felsefe mi?"

Kıkır kıkır güldü. "Dahası var Şükûfe. Devlet biyoloji eğitimi yapayım diye beni Paris'e gönderdi. Hani Osmanlı'da paşazadeler Paris'e tıp tahsiline gönderilir, onlar ressam olup dönerlermiş ya, benim ki de öyle oldu. Biyoloji değil, felsefe okudum Sorbonne'da, ama ne yazık ki bitirmeden memlekete dönmek zorunda kaldım. Madem geldim edebiyat fakültesinde yarım kalan işi bitireyim dedim. Oradan mezun oldum nihayet. Şimdi de Gazi Eğitim'de edebiyat öğretmeniyim. Sonra ne olur Allah bilir. Bakarsın alır başımı giderim yine bir yerlere."

Harika bir Fransızcası vardı bir kere. "Pekiyi" verdim. Sanattan, şiirden filan bahsettik. Bu konularda da benden "iyi" not aldı.

Laf dönüp dolaşıp malum meseleye, kadınlara gelene kadar rahat bir sohbetti. Kadınların edebiyata ilgisinin artması gerektiğini söyledi. Buna bir itirazım olamazdı. "Benim bu hususta

öncü olduğumu," söyleyince numaradan mahcup bir ifade takındım. Öyleydim elbette. Edibe Şükûfe Nihal'dim ben.

Ahmet Kutsi birden içini çekerek "Kadınlar," dedi. Arkasından şairane bir şey gelecek diye bekliyordum. "Cumhuriyetin karşılaştığı sorunların başında kadınlar geliyor."

Tuhafıma gitti. Hani başının belası der gibi. Fakat bunun bir ifade yanlışı olduğunu düşündüm. Eh, neticede biz de kadın meselesini memleketin ve genç cumhuriyetin en önemli sorunlarından biri olarak görmüyor muyduk? Kutsi, "Kadının eğitilmesi hanımefendi," dedi. "Ben buna pek ehemmiyet veririm."

Pekâlâ, pek güzel de sadece kadının eğitilmesiyle bitmiyordu ki iş. "Kadınların eğitimsiz kalması geleceğin ve sosyal hayatın inşa edilmesinde en büyük engel teşkil eder."

Yavaş yavaş gerilmeye başladığımı hissediyordum. Ah bu kadınlar! Sanki sadece onları eğittik mi, sosyal hayatımız düzene girecek?

"Ya beyler," dedim usulca. "Onlar için durumu nasıl görüyorsunuz?"

İrkilmesi beni rahatsız etti. "Ne olmuş erkeklere?"

Aman ya Rabbi? O duygulu, âşıkane mısraları yazan adam mı soruyordu bunu?

"Yani erkeklerin eğitiminin de cumhuriyet idaresinin önemli meselelerinden biri olduğunu düşünmüyor musunuz? Bence eğitim cinsiyet gözetmeksizin milli bir seferberlik olarak ele alınmalı."

"Osmanlıdan devraldığımız okumuşluk oranı maalesef çok düşük. Fakat malumunuzdur; bu düşük oran içinde erkekler, kadınlarla mukayese edilemeyecek kadar önde. O halde mesele, kadın okuryazar sayısını artırmaktır."

Bu kadar basitti demek.

Okuma yazma bilen kadın oranını yükselttik mi sorun çözülecekti.

"Ya eşitlik efendim? Ya hürriyet? Benim demek istediğim sadece okuryazarlık değil, sosyal hayatta kadınlarımızın erkeklerle arasındaki farkı ortadan kaldıracak topyekûn bir seferberlik açılmasıdır. Bu açıdan bakıldığında erkeklerin de sizin tasnifinizle okuması yazması olanların ve hatta mevki, makam sahibi erkeklerin bile bir eğitime ihtiyacı yok mudur?"

"Anadolu'ya bakarsanız..." diye uzun bir tahlile niyetlendi. Ama sonu gelmeyecek gibiydi. Daha yeni tanıştığım Ahmet Kutsi ile bir kadın erkek eşitliği tartışmasına girişmeye niyetim yoktu. Cumhuriyet idaresinin önde gelen kodaman beyleri bile bizim savunduğumuz topyekûn eğitim seferberliğine ihtiyacımız olduğunu kabul etmiyor, görmüyordu. Daha Kadınlar Fırkası'nı kurduğumuz günlerde, sonra Türk Kadınlar Birliği olarak kapılarını çaldığımızda, "Kadınlar daha ne istiyor?" diyorlardı yüzümüze, "Gazi onlara her türlü hakları verdi. Kadınlarımız artık Avrupalı hemcinsleri gibi giyiniyor. Davetlerde, balolarda boy gösteriyorlar. Ne kadar güzel, öyle değil mi? Okullaşmada cinsiyet ayrımı kaldı mı, kalmadı. Kızlar da okuyor. Memur oluyorlar. Hâkim, savcı, hekim bile olmaya başladılar. Eee, daha ne kaldı geriye?"

Geriye kalanı bilmezden geliyorlardı. Geriye kalan, kadının hür olmasıydı. Babanın, ağabeyin, kocanın değil, kendi aklının peşinde yürüyebilmesiydi. Onların karşısında dik durabilmesi, boynunu bükmek zorunda kalmamasıydı. Yasalar erkeklere ne vermişse, aynısı talep edip kazanma meselesiydi. Kadının eşitliği sadece kanunlara yazmakla da sağlanmıyordu. Çünkü bin yıldır erkeklerin dayattığı, toplumun iliklerine kadar işlemiş gelenekler dağlar gibi duruyordu önümüzde. Bu dağlar aşılmalıydı. Ne yazık ki bu büyük inkılâbın gerçekleşmesi erkeklerin rızasıyla olacak bir şey de değildi. Bizzat kadının kendisinin gerçekten insanlık âleminin hür, eşit ve bahtiyar bir ferdi olabilmek için

bu dağların aşılması gerektiğine inanması ve bu uğurda mücadele etmesi lazım gelmekteydi.

Bu tartışmaya girip, daha ilk andan onun gibi bir şairi kaybetmek içimden gelmedi. Neden bilmem. Bana ters gelen yaklaşımına rağmen etkilenmiştim herhalde. Biraz daha oturduktan sonra müsaade isteyip kalktım. "Sizi bırakayım," filan diye sırnaşmaya kalkmadı. Elimi sıktı. Onun yeni bir tesadüf yaratacağından emin olarak ayrıldım. Hoş ben de böyle bir tesadüfün pek arası uzamadan gerçekleşmesini istemiyor değildim.

Ahmet Kutsi bana şiirlerini göndermeye devam etti. Ben de kısa bir iki satırla şiiri hakkındaki düşüncemi yazdım galiba. Öyle kalmış aklımda.

Yavaş yavaş duygularını daha açık ele vermeye başladığı kesindi.

"Seni seviyorum demek isterdim," diyordu bir mısraında.

"Ölesiye bir duyguyla
Taparcasına dil dökmek
Ve saçlarım ağarmadan söylemek isterdim."

"Ee ne duruyorsun söyle o zaman," demek gelmez mi insanın içinden. Gelmedi işte.

Sonra birden Ahmet Kutsi Sivas'a tayin edildiğini yazdı. Buruk ve üzgün satırlardı. Bir de soyadı almıştı orada. Tecer. "Deliklitaş köyünden Ruhsati'nin bir şiirinde geçermiş Tecer Dağı. Bana oradan da "Nerdesin?" diye yazdı.

"Geceleyin bir ses böler uykumu
İçim ürpermeyle dolar. 'Nerdesin?'"

İlk karşılaşmamızda Gazi Eğitim Enstitüsü'nün kubbeli salonunda gözlerime bakarak okuduğu dörtlüğü de üçüncü kıta yapmıştı Ahmet Kutsi.

"Bütün sevgileri atıp içinden
Varlığımı yalnız ona verdim ben
Elverir ki bir gün bana derinden
Ta derinden bir gün 'gel' desin."

Bir otobüs daha geldi. Bakalım bizimkiler inecek mi diye düşününce Ahmet Kutsi'nin narin şair silueti siliniverdi.

Yoklardı.

Ahmet Kutsi'yi tekrar hayalimde canlandırmaya çalıştım, olmadı. Zihnim dağılmıştı. "Gel," desem, Sivas'tan kalkıp gelir miydi? Pek sanmıyorum. Mısraların çerçevelediği hayatın gerçeklerle ilgisi olmadığını daha çocukken öğrenmiştim ben. Ahmet Kutsi, zeki, ilkeleri ve amaçları olan bir adamdı. Önünde yürümek istediği bir yol vardı.

İster istemez Nâzım gibi, diye geçti aklımdan. Onun da benimkiyle kesişmeyen bir yol vardı önünde güneşe çıkan. Kudüslü arkadaşımın yolu nereye çıkacaktı, o sıralar bilmiyordum. Ama nasıl becerdiysem yollarımızın kesişmeyeceğini sezmiştim. Haklı da çıktım. Bir gün dostlara, "Yahu bizim Ahmet Kutsi'den haber var mı?" diye sordum. "Ohooo," dediler. "Kutsi büyük adam oldu." Büyüdükçe mektuplar seyrekleşti. Anlaşılan "Gel" dememi beklemekten yorulmuş, bıkmıştı.

Neden sonra Yüksek Öğretim Genel Müdürü olduğunda İstanbul'da karşılaşıverdik bir toplantıda. Orada olacağını biliyordum. Muhtemelen o da tahmin etmişti Şükûfe Nihal'in de oralarda olacağını. Bir baş selamıyla geçip gidebilirdi, ama öyle yapmadı. "Hanımefendi," diye yanıma geldi. Hal hatır sorduk haliyle. İlle bir terslik yapacağım ya. "Artık şiir yazmıyor musunuz?" diye sordum durup dururken. "Yoo," derken irkildiğini fark ettim. Sitemimi anlamıştı.

"Yazmaz olur muyum? Şiir benim hayatım."

"Memnun oldum beyefendi. Postacımın kapıya bıraktığı zarflardan şiirleriniz çıkmayınca, herhalde kalemi bıraktınız diye üzülmüştüm."

Dikkatle yüzüme bakıyordu. Ben de öyle yapmıştım. Gazi Eğitim'in kubbeli salonunda bana bakarak "Gel desem gelir misin diyen?" adamın gözleri değildi bunlar.

"Vazife efendim vazife," diye boynunu büktü. "Ah bilemezsiniz Şükûfe Hanımefendi, işler o kadar yoğun ki, takdir ettiğim dostlara bir iki satır yazacak vakti bile bulamıyorum. Şimdi bir de Ankara'da konservatuar kurma meselesi var."

Birbirimize başarılar dileyip ayrıldık. Kutsi dediğini yaptı. O konservatuarı kurdu. Doğrusu gurur duyulacak bir işti yaptığı. Genç cumhuriyetimizin böyle bir sanat mabedine büyük ihtiyacı vardı. Batı medeniyeti yolunda çok önemli bir adımdı. Daha bir sürü başarısı oldu ama bence Ahmet Kutsi'nin en büyük eseri Âşık Veysel oldu. Âşığı o keşfetti. Bize o hediye etti.

Ahmet Kutsi, Nâzım'dan sonra gerçekten bana âşık mıydı diye sorduğum ikinci adam oldu. Emin değilim. Belki şairliğime beslediği hayranlığı bir sevdaya dönüştürmeye hevesliydi. Ya benimki? Kabul ediyorum, beni etkilemişti. Bir alaka duymuştum, ama aşk, hayır.

Fakat yine de Ahmet Kutsi'den sonra, "Ne oluyor sana kızım?" diye kendime çıkıştığımı, bunalımlı yalnızlıklar yaşadığımı inkâr edemem. Bazen mayınlı araziye benzetiyordum kendimi. Neydi benim kendimle bu kavgam? Neydi benim erkeklerle alıp veremediğim? Bir tek ben miydim özgürlüğe böylesine tutkulu olan? Bana uzanan bütün yolları dikenli tellerle çevrelemiştim sanki. Özgürlük tutkusunun bedeli bu kadar ağır mı olmalıydı? Nasıl çıkacaktım kendi kendimi tutsak ettiğim bu mahpushaneden? Neden hep suyu ararken ateşi buluyordum?"

Can sıkıntısıyla aşağıdaki caddede uçuşan ateş böceklerine baktım bir süre.

Bak şimdi; nereden nereye.

Ateşböcekleri ha!

Nereden geldi şimdi aklıma bu?

Tanrım insanların hayal kuruluğu bana acı veriyor. Sadece şairlerin işi mi hayata farklı bir gözle bakmak?

Soğuk, yağmurlu bir kış akşamı Ankara'da Türk Kadınlar Birliği binasından bir hanımefendiyle birlikte çıkmış kol kola aceleyle Kızılay'daki otobüs durağına doğru yürüyorduk. Şemsiyemiz olmadığı için bir hayli de ıslanmıştık. Okumuş yazmış bir kadındı arkadaşım. Yağmur yüzünden trafik tıkanmış, arabalar tespih taneleri gibi birbirinin peşine dizilmişti. "Şu ateşböceklerine bak," demiştim.

Kadın şaşırdı. "Ateşböcekleri mi? Hani?"

Etrafına bakınıp böcek filan göremeyince başını yine mantosunun yakalarının içine çekip yürümeye devam etti. "İlahi Şükûfeciğim, bu havada nasıl gördün böcekleri? Maşallah vallahi, gözlerin çok keskin."

Ağzım açık bakakaldım.

Otomobillerin kırmızı stop lambalarını ateş böceklerine benzetmiştim sadece. "Şu arabaların stop lambalarına bakar mısın?" mı demeliydim. Hayatı kendimiz için, başkaları için güzelleştirmeye çalışmayı sadece sanatçılar kendilerine iş edindiği için dünya bu kadar kasvetli, bu kadar kuru işte. Herkes hayatı bir yerinden yakalasa, insanlara ve etrafına farklı baksa, paylaşsa daha yaşanası bir dünya olacak hepimize.

Aman neyse diye söylendim. Ahmet Kutsi derken laf nerelere geldi? Hem canım, "Gel" desem Ahmet Kutsi başardığı güzel, yüksek işleri yapabilir miydi? Sanmam. Pek fırsat vermezdim herhalde.

Kahretsin nerede kaldı bu çocuklar? Bu kaçıncı otobüs?

51

İstanbul / Bakırköy – Huzurevi

"Bak Şükûfe," dedim kendi kendime. "Bir gün, bu odada ölüp gideceksin."

Ne zaman? Bilmiyorum. Ama vademin yaklaştığının farkındayım. Bazen ayak seslerini duyuyorum. Azrail'in ayak seslerini. Korkmuyorum.

Neden korkacakmışım ki? Doğdum, yaşadım, gidiyorum. Tek üzüntüm, bir daha renkleri, çiçekleri, kelebekleri göremek olacak. Dere boyunda, taşların arasından koşturup gelen suyun neşeli şırıltısını, Yeniköy'de yalıları döven dalgaların gürültüsünü, çakan şimşeğin arkasından koşturup gelen gök gürültüsünün haykırışını duyamayacak olmak.

Bir daha kalem tutamayacağım. Kafiye tutturmak için sözcüklerle dans da edemeyeceğim. Buna da yanmıyorum. O defteri çoktan kapattım nasıl olsa. Varsın tozlu raflarda unutulacak kitaplarımın sararmış yapraklarında kalsın Şükûfe'nin şiirleri. Roman kahramanlarım öksüz kalsın.

Boşuna yazmamışlar mezarlığın bir yerine:

"Her fani ölümü tadacak."

Biraz, "Gözün aydın, müjdeler olsun," der gibi, ama ne yapalım, böyle bu.

Öldüğümde, Doktor Hilmi'ye haber verecekler. Koşup gelecek, oturup kargacık, burgacık yazıyla ölüm raporumu hazırlayacak:

"*Meftanın adı: Şükûfe*

Soyadı: Nihal

Cinsiyeti: Kadın

Ölüm tarihi: Artık ne gün öldüysem onu düşecek kâğıda.

Ölüm sebebi: Şu, bu! Latince bir iki kelime."

Hayır! Mümkün olsa yattığım yerden doğrulur, "İtirazım var," diye bağırırım Doktor Hilmi'ye.

"Yanlış. Doğrusunu yaz. Ölüm sebebi: Yalnızlık."

Ölürsem, bundan öleceğim.

Yalnızlıktan.

Bir de bu Hicran'la Ümit yüzünden. Ha Şeref Demirel de var tabii. Bir onlara sarıldım beni yiyip bitiren yalnızlıktan kurtulmak için onlar da ortada yok.

Kendimle baş başayım.

Gelsin-gitsin anılar. Elimde bir onlar var.

*

Bak şimdi.

Durup dururken Halide Nusret'in "Seninki evlenmiş," dediği güne savruldu gitti aklım.

"Benim ki mi? Benimki de kim ayol?"

"Celile Hanım teyzenin oğlu."

Az daha, "Olamaz," diye çığlık atacaktım. Ağzım açık kalmıştı. Başak saçlı evlenmiş olamazdı. O evliydi zaten!

İçimde bir yerlerin cız ettiğinin farkındaydım. Bunu belli etmek istemedim.

"Celile Hanım'ın oğlu mu? Haa... Nâzım Bey. Evlenmiş mi?"

Halide bu numarama inanmadı. "Nâzım beymiş," diye gözlerini belertti.

Allak bullak olmama rağmen, bana ne dercesine omuz silkmeyi başardım. "Halideciğim kaç defa söyledim. Nâzım Bey benimki filan değil. Ben de onunki olmadım."

Bu sefer o omuz silkti.

"Bence bal gibi olabilirdiniz. Pek de münasip düşerdi. Ama sen..."

"Biz sadece yaz arkadaşıydık Halide. Vazgeç bu yakıştırmadan artık."

"Ayol o evli zaten," dememek için kendimi zor tutuyordum. Belki benim sır sandığım şeyden Halide'nin de haberi vardı. Belki herkes biliyordu, ama Nâzım, "Sır" diye bana fısıldadığı için dünya âlem bilse kimseye söyleyemezdim.

Halide hâlâ alaylı bir ifadeyle, "Hı, hı," diyordu karşımda.

"Hem biz Nâzım Bey'le böyle gönül meseleleri filan konuşmazdık hiç. Memleket halleri, şiir, edebiyat filan..."

Bu kadarı yalandı. Halide, "Ablaaa!!!" diyerek isyan çığlığı attı. "Nâzım sana çıldırıyordu ablaaa."

"Hadi oradan; çıldırıyormuş. Nereden çıkardın bunu?"

Halide'nin kahkahası gafımı anlamama yetti. Nâzım'ın "Ben sizin için çıldırıyorum. Siz bana aldırış bile etmiyorsunuz," diye yazdığı pusulayı bana onun getirdiğini şaşkınlıktan unutmuştum. Açıp okumuştu demek. Yanaklarım cayır cayır yandı. Kaşımı kaldırıp kızmaya niyetlendim ama vazgeçtim. Bir an evvel ne olup bittiğini öğrenmek için can atıyordum. Halide oralı değildi zaten.

"Eh adam da senin için yanıp, tutuşacak, senin için şiir üstüne şiir yazacak değil ya, evlenmiş işte."

Evlenmiş... Ama nasıl olur bu? O... evli, evli...

Nâzım'ın bana sırrını açtığı o bunaltıcı Erenköy akşamı bir sinema şeridi gibi gözümün önünden akıp geçmeye başlamıştı.

Herkes gitmiş biz kızlar sona kalmıştık. Kimsenin aklından eve gidip uyumak geçmiyordu. Çünkü bütün pencereler

açık olsa bile odalar fırın gibiydi. Çarşaflar bile yanıyordu. Sahildeki yazlık sinemadan dağılanların şamatası, kahkahaları duyuluyordu. Biz Nâzım'la çakıllı yolda yürüyorduk. Havuzun etrafında birkaç tur attık. Nâzım fıskiyeden avucuna aldığı suyla yüzünü ıslattı.

"Kocanın evinden kaçtığın doğru mu cancağızım?"

Hoppala!

Kan tepeme sıçradı. Durup dururken nereden çıkmıştı bu saygısız, patavatsız laf?

Onu bir güzel payladım. Özel meselelerimi yabancılarla konuşmak gibi bir huyum olmadığını filan söyledim.

Benim öfkeli itirazlarımı dinlerken hınzır hınzır gülüyor, bir yandan da başıyla dediklerimi onaylıyordu.

"Ama ille öğrenmek istiyorsanız..." Ayağımla çakılları etrafa savurdum. "Evet efendim, oğlumu aldığım gibi kaçtım koca evinden."

Beni alkışladı.

"İyi yapmışsın cancağızım. Evlilik esarettir. Sen esaretten hürriyete kaçmışsın."

Eh bu doğruydu. Mithat Sadullah'la evli olduğum sırada kendimi esir gibi hissettiğim çok olmuştu. Ama yine de diklendim.

"Esaret mi? Evliliği cennet olarak görenler, güzel ve mutlu geçinenler de var. Benim ayrılmam evliliğin kötü olduğu anlamına gelmez. Olmadı. Biz yapamadık. Daha doğrusu ben beceremedim. Bunları değil konuşmak, hatırlamak bile istemiyorum. Kötüydü... Hem onunlayken hem kaçtıktan sonrası zor geçti; çok zor..."

Soluk soluğa kalmıştım. "Hem siz..." Öfkeden sesim çatal çataldı. "Bu konuda uzmanmış gibi nasıl konuşursunuz? Biz de bir laf vardır. Biraz kabadır, ama doğrudur. 'Bekâra karı boşamak, hamamda türkü çağırmaya benzer,' derler. Sizin ki o hesap. Evlilik hakkında tecrübeniz yok ki..."

"Yok," diyeceğini sanıyordum. Yanılmışım. "Var."

"Var mı? Nasıl yani? Bekâr, evlilik nedir nereden bilir Allah aşkına?"

Nâzım, "Bilirim," dedi usulca. Havuzun suyu, fıskiyeden dökülen yaz mehtabının ışıltısıyla kıpraşıyordu. "Hem de iyi bilirim." Sanki kendi kendine konuşuyordu. "Evlilik sevdayı tüketen, öldüren bir esarettir."

Onun aslında evli olduğu ve bunu bizden saklamış olabileceği o anda aklıma gelivermişti. "Yok, canım, olmaz öyle şey," diye bu ihtimali kafamdan kovmaya çalışmış ama içime de bir kurt düşmüştü işte.

"Siz evli misiniz yoksa? Eğer öyleyse bunu..."

Uygun kelimeyi bulmakta zorlanıyordum. "Benden" deseydim felaketim olurdu. Onda gözüm olduğunu düşünebilirdi. Bereket, "Muhitinizden," demeyi akıl ettim. "...saklamanız hiç..."

Sözümü kesti. "Evliydim."

"Ne?"

"Bir Türk kızıydı."

"Türk kızı mı?"

Başıyla evetledi. "Adı Nüzhet'ti."

"Öldü mü?"

Nâzım başını bu sefer iki yana salladı.

"Ondan ölmüş gibi bahsediyorsunuz..."

"Ne diyebilirim ki... Geçmişte kaldı. Geçmiş ölüdür."

Hâlâ izahat beklediğimi görünce devam etmekten başka çare bulamadı.

"Moskova'da aynı üniversitedeydik. Gurbette insanın ne yapacağı belli olmuyor. Akşamları kaldığımız yatakhanelere çekilince, binlerce yoldaşın arasında olmamıza rağmen kendimizi yalnız hissediyorduk. Gurbet dalımıza, ruhumuza abanıyordu herhalde. Bu bizi birbirimize yaklaştırdı. Ama bu

yalnızlıktan aşkı nasıl çıkardınız diye sorarsan, inan bilmiyorum Şükûfe. Benim gönlüm mü ona düştü, Nüzhet'inki mi beni seçti? Önemi yok. Yüreklerimiz tutuşuvermişti. Bir süre sonra Moskova'da evlendik."

Bir şey demeye niyetlenmiştim, ama ne diyebilirdim? Sustum, devam etmesini bekledim.

Evliliğin bir değirmen olduğunu çok geçmeden anlamaya başlamış.

"Şu nikâh denilen şey cancağızım duyguları eskitiyor. Aşkı öğütüyor düpedüz. Bizimkini de öğütmeye başlamıştı. Evlenmemiş olsaydık, yani nikâhın insanı esir eden buyuruculuğuna 'evet' dememiş olsaydık, kurala, kaideye, mecburiyete bağlı olmadan birlikte yaşasaydık belki farklı olurdu. Belki de duygularımız bütün tazeliği, güzelliği, coşkusuyla yaşamaya devam ederdi."

Yutkundu. O günleri hatırlamaktan mutlu olmadığını anlamıştım.

"Her gün içimde bir şeylerin öldüğünü hissediyordum. Nüzhet'in de aynı durumda olduğundan emindim. İkimiz de değişmiştik. Bir şeyler yanlış olmuştu... Fakat birbirimize tebessüm etmeye, hâlâ âşıkmışız gibi davranmaya, gayret ediyorduk. Rol yapıyorduk aslında. Ve biz rollerimizi başarıyla oynadıkça iyice yanlışın içine sürükleniyorduk. Ne yapıyor, ne söylüyorsak içimizden geldiği için değil, kendimizi mecbur hissettiğimiz için yapıyorduk. İçimde bir kuş kanat çırpıyordu adeta."

Onu anlamamı istercesine bana bakıyordu.

"Sen hiç kafesinde mutlu olan kuş gördün mü?" dedi. "Özgürce kanat çırpmak, uçmak, daldan dala konmak ister... Hani, 'bülbül güle âşık' derler ya; hayır efendim, o da hürriyete âşıktır. Dilediğince uçmayı, hangi gülün dalına konacağını özgürce seçmeyi arzu eder. Ben de uçmayı özlemiştim.

Akşamları yoldaşlarla mujik meyhanelerinde sarhoş olmak, devrim türküleri söylemek istiyordum. Ama kafesime geri dönmek zorundaydım. Ayaklarım geri geri gitmeye başlamıştı küçük evimize dönerken. Kim kafese, zindana güle oynaya döner ki?"

Nâzım onu cesaretlendirecek bir şeyler söylememi bekliyordu. Fakat evli olduğunu öğrenince öylesine şaşırmıştım ki, ne diyeceğimi bilemiyordum, Daha doğrusu neyin yanlış, neyin doğru olduğunu çıkaramıyordum.

"Tamam," diye kafasını salladı. "Onu sevmiştim. Nüzhet'le olmak... yani... anlarsın işte onunla olmak hoşuma gitmişti." Susup yüzüme baktı.

Neyi anlardım ki? Anlamamıştım... Neyi anlamamı istiyordu? Hoşuna giden neydi? Karısıyla birlikte geçirdiği saatler mi? Aşk dolu dakikalar mı? Yoksa daha mahrem şeyler mi? Birden yanaklarımın cayır cayır yanmaya başladığı hissettim. Bana ne anlatmaya çalışıyordu?

Kafamı önüme eğip, devam etmesini bekledim. Neyse ki korktuğum gibi olmadı, Nâzım karısıyla ilişkisinden başka konulara yelken açtı.

"Fakat sana söylemiştim, biliyorsun. Ben kendimi proletarya devrimine adadım. Yoldaşlarla emekçilerin ayağına vurulan zincirleri kopara kopara, kapitalizmin kafasını çekiçlerimizle eze, eze, oraklarımızla toprak ananın altın başaklarını biçe biçe zafere yürüyen bir savaşçıyım ben. Devrimci, ister erkek, ister kadın olsun aşkla değil, başının üstünde pat pat vuran kızıl bayrakların ruhunda yarattığı fırtınayla beslenmelidir Şükûfe. Kafes devrimciyi boğar. İnsan kendini kafese kapatacaksa, zincirleri koparmanın ne anlamı kalır; öyle değil mi?"

Nâzım o gün benden çok kez onay bekledi. Hiçbirine "Evet; öyle," dememiştim. Sadece bir pişmanlık, mahcubiyet, ıstırap ifadesi görür müyüm diye yüzüne bakıyordum.

Hiçbiri yoktu. Dalgındı. Havuz başında karşımda duruyordu, ama beni değil kızıl bayraklarını görüyordu yine.

"Akşamları kantoda mutlu karı koca düettosuna çıkmış oyuncular gibiydik ikimiz de. Gülüşüyorduk. O gün yaptıklarımızı anlatıyorduk birbirimize. Ona, yeni bir mısraı veya üzerinde çalıştığım şiiri okuyordum... Bir akşam karaladığım iki mısraı okudum ona Şükûfe.

'O mavi gözlü bir devdi
Minnacık bir kadını sevdi.'

Nüzhet dalıp gitmişti. Beğendiğini, etkilendiğini sandım."

Sustu. Bir tereddüt yaşadı. "Karım," diye fısıldadım sonra. "Sinirli bir şekilde kalktı. 'Kimmiş bakalım bu kadın?' dedi. Sesi öfkeliydi. 'Komiteden mi?' Kendisi için yazdığımı anlamamıştı. Oysa kendimi birbirimizin esiriymişiz gibi hissetmeye başlamamın ruhumda yarattığı azapla yazılmış bir af dilemeydi bu mısralar."

Nâzım bir es daha verdi. Benden yine ses çıkmadı.

"Bunu sana niye anlattım?" dedi sonra. "Evliliğin aşkımızı nasıl öğüttüğüne örnek olsun diye. O kadar uzaklaşmıştık birbirimizden. Ama ikimiz de böyle olsun istememiştik. Böyle olacağını bilememiştik. Ne benim suçumdu bu ne Nüzhet'in. Nikâhın buyuruculuğu getirmişti ikimizi bu hale. Evlenmeden önce Nüzhet çılgınca akan bir ırmağa benzerdi. Ama artık durgun bir suya dönmüştü. İkimiz de mutluluk rolü keserken için için kurtuluş hayalleri görüyorduk. Hadi, en azından ben öyleydim diyelim. Kafesin kapısının açıldığını ve pırrrr diye uçtuğumu hayal ediyordum. Derken olmayacak bir şey oldu. Mucize... Kafesin kapısı aralandı Şükûfe. Nüzhet hastalandı."

Birden parlayıvermiştim.

"Yani siz şimdi bana, karınızın hastalanmasını kurtuluş olarak gördüğünüzü mü söylüyorsunuz Nâzım?"

Ne evet ne hayır dedi. "Ailesi kızlarının benimle evlenmesine zaten karşıydı. Onlardan habersiz kıydırmıştık nikâhı. Haber verdiğimizde de kıyameti kopardılar. Nüzhet günlerce yemelerden içmelerden kesildi... Neyse, hastalık bizi ayırmalarına yaradı. Moskova'ya geldiler, kızlarını alıp döndüler. Bitti... ve kafes açıldı..."

"Boşandınız demek."

"Hayır... Bitti işte."

Nâzım kıkır kıkır gülüyordu karşımda. "Ama Moskova'da evlendiğimiz için burada bekâr sayılıyorum Şükûfe."

İyice sinirlenmiştim. "Bunda gülünecek bir şey görmüyorum. Siz düpedüz Nüzhet Hanım'ı terk etmişsiniz."

"Bunu bana kocasını kucağında çocuğuyla terk eden kadın mı söylüyor?"

"Beni karıştırmayın şimdi efendim. Onu hiç arayıp, sormadınız mı?"

Duymazdan geldi ama suratındaki gülümseme kayboldu. "Yani cancağızım demem o ki, evlilik nedir bilirim. Sevdaları nasıl tüketir bilirim."

Nâzım kıvılcımlar saçtığını bildiğim gözlerime bakıyordu. Birden aklına bir şey gelmiş gibi, "Bak ne diyeceğim," dedi. "Romeo ile Juliette'in sonu, şairin yazdığı gibi olmasaydı da, mesela evlenselerdi ne olurdu hiç düşündün mü?"

Tekrar kıkırdamıştı. Benim cevabımı beklemeden sorusuna kendi cevap verdi.

"Ya Romeo kaçardı ya Juliette..."

Bir süre konuşmadı. Ben de susmuştum. Fakat dehşetli kızgındım. Nâzım evliydi ve karısını terk etmişti. Fakat ona kızmaya hakkım var mıydı? Nâzım'ın "Bunu bana kocasını kucağında çocuğuyla terk eden kadın mı söylüyor?" lafına takılmıştı aklım.

Neden sonra, "Benim kafesimin kapısını bir mucize açtı," diye devam etti. "Aklımdan kim bilir kaç defa geçtiği halde ondan kaçıp, kayıplara karışmaya cesaret edemedim. Oysa sen... sen yürekli kadın; esaretinden kaçmayı başarmışsın. Hürriyeti seçtiğin için kutlanmalısın. Artık uç uçabildiğin kadar cancağızım. Uç uçabildiğin kadar. Hürsün."

Gözleri gecenin karanlığına dalıp gitti. "Uç uçabildiğin kadar," diye tekrar tekrar fısıldıyordu. Kafasının içinde yeni bir şiirin mısraları uçuşuyor gibiydi.

Bu haline de sinirlendim.

"Lütfen alay etmeyin Nâzım. Bu hiç hoş değil. Anlaşılan Moskova'dayken buradaki bazı değerleri unutmuşsunuz. Bu memlekette kocasının evinden kaçan dul bir kadın makbul ve muteber değildir. Şahsen bu gayrı insani anlayışa itirazım, isyanım vardır ama böyledir."

Hiç tereddüt etmedi. "Benim için, makbul ve muteberdir. Çünkü insan hürriyetinden asla vazgeçmemelidir azizim. Ne uğruna olursa olsun. Hürriyetten daha aziz, daha değerli ve elzem bir şey yoktur. Şükûfe, sen kelepçeni söküp atmışsın. Ökseden kurtulmuşsun. Özgürlüğün altın tacını başına geçirmişsin. Bunun için eksiklenmen değil, iftihar etmen lazımdır. Bak, kafesin kapsı açık. Çırp kanatlarını, uç, haydi ne duruyorsun; bak hayat seni bekliyor."

O gece havuz başında belli etmesem bile içimden ona hak vermiş miydim acaba? Sonraları bunu çok düşündüm. İltifatları hoşuma gitmiş miydi? Nâzım, onunla evlenmeyi hayal ettiğimi filan mı sanıyordu, yoksa bu laflarla korkutup beni evlilik hevesimden caydırarak sadece gönül eğlendireceği, bıkınca da çekip gideceği kadın gibi mi görüyordu? Münasebetsiz bir çapkın olduğunu mu düşünmüştüm o anda? Hatırlamıyorum pek. Aklımda kalan onun evli olduğunu itiraf etmesiyle duyduğum şaşkınlıktı.

O gece havuz başındaki itirafını bir göz kırpmasıyla noktalamıştı. İşaret parmağını dudağına götürerek sus işareti yapmayı da ihmal etmedi.

"Sır. Tamam mı? İkimizin arasında. Söz mü cancağızım?"

Çok şaşkındım ama başımı salladım. "Söz."

52

İstanbul / Bakırköy – Huzurevi

Aman ne dedikodu, ne dedikodu. Hepsi dün gibi aklımda.

Nâzım'a verdiğim sözden dönmedim. Halide'nin Nâzım'ın evlendiğini haber verdiğinde bile. "Ama o evliydi zaten şekerim," demedim. Fakat aklım fikrim bu evlilikteydi.

Halide'nin gözleri üzerimdeydi. Üzüldüm mü; kıskandım mı anlamaya çalışıyordu. Kırık dökük, "Eh hayırlı olsun," demiştim galiba. "Allah mesut bahtiyar etsin."

Aldırmaz havalardaydım ama meraktan çıldırmak üzereydim. Bülbülü tekrar kafese girmeye razı eden kız kimdi? Nasıl bir şeydi? Güzel miydi, çirkin mi? Daha fazla kendimi tutamayacaktım. Laf da oraya gelmiş dayanmıştı.

"Kız kimmiş tanıyor muyuz?"

"Nâzım'ın kız kardeşi Samiye'yi hatırlıyorsun değil mi?"

Hatırlıyordum tabii.

"Şu uyuz, şaşı kedisi olan kız."

Halide testiden dökülen su gibi şırıldayarak gülüyordu. "Evet o. Kadın onun arkadaşıymış. Kardeşinin yanında gidip gelirken gördü bizim bahriyeli Piraye'yi herhalde."

"Piraye mi? Adı Piraye mi?"

"Öyleymiş. Güzelce biri, fakat biraz geçkince diyorlar. Otuz bir yaşındaymış."

Sağ kaşım kalktı mı hatırlamıyorum. Ben otuz altı olduğuma göre, geçkinceden de öteydim onun için anlaşılan. Fakat Halide bütün bildiklerini bana anlatmak için öylesine hevesliydi ki kırdığı potun bile farkında değildi.

"Kadın kızıl saçlıymış. Boya, kına filan değil. Doğuştan kızılmış saçı."

İçimden bir kahkaha gelip geçmişti galiba. Pek münasipti doğrusu. Düşlerinde bile kızıl bayraklar gören, herkesin önünden arkasından "Kızıl," dediği Nâzım'ın âşık olduğu kadının da kızıl saçlı olması şaşırtıcı gelmemişti bana.

"İyi," diye mırıldandım. "Biri sarı, öteki kızıl. Denk düşmüşler."

"Orasını bilmem artık. Fakat Celile Hanım, oğlunun Piraye ile evlenmesine karşıymış. Uzun zaman razı olmamış."

"Canım efendim, Celile Hanım'a ne oluyor? Evlenecek olan Nâzım... Yani Nâzım Bey. Piraye'yi sevmişse..."

"İyi de benim güzel ablam... Kadın evliymiş."

Kendimi tutamamış, oturduğum yerde sıçramıştım galiba. "Ne?"

"Yaa. O kadar da değil. İki çocuğu varmış Piraye'nin. Biri oğlan, biri kız. Celile Hanım da 'Ben oğlumu iki çocuklu kadına vermem,' diye tutturmuş. Haksız da sayılmaz; öyle değil mi abla?"

"Eh," dedim o zaman ister istemez. Sonra yine Nâzım'a arka çıkmak geldi aklıma. Sanki haberi olacakmış gibi. "Şekerim, demek Nâzım... Bey... Piraye'ye âşık olmuş... İki çocuğu olmasına da önem vermemiş. Annesinin itirazlarına da kulak asmamıştır eminim. Fakat kadın evliymiş dedin. Nasıl evlenmişler o zaman?"

"Diyorlar ki, kadın önceleri Nâzım'la izdivaca pek gönüllü değilmiş. Ayak sürümüş. Fakat bizim bahriyeliye diren-

mek kolay mı? Herkes benim güzel ablam gibi değil ki. Allem etmiş, kalem etmiş kadını boşanıp kendisiyle evlenmeye razı etmiş. Fakat hanım kocasından iki yılda ancak boşanmış. Sonra da bunlar apar topar evlenmişler. Celile hanım gönülsüz de olsa Piraye hanımı gelin kabul etmiş mi, nikâhta bulunmuş mu o kadarını bilmiyorum artık. Aman, hiç önemi yok. Sonunda kabullenir nasıl olsa. Hele bir de torun olursa."

*

Kızıl saçlı Piraye Hanım. Sonra fotoğraflarını gördüm ikisinin... Nâzım'la yanak yanağa.

Büyükada'daydılar galiba.

Saçının kızılı fotoğrafta belli olmuyordu, ama "Güzel kadın," demiştim içimden. "Hiç de geçkin filan değil."

Nâzım'ı da yıllar sonra ilk kez o fotoğraflarda görmüştüm. Aklımda kaldığından daha boyluydu. Gülümsüyordu Piraye'ye. Piraye'nin gözleri de ondaydı... Ama tuhaf bir şey vardı Piraye Hanım'ın gözlerinde. Aşk, evet... hatta çok daha ötede bir şey.

Hüzün!

Neden böyle hüzünlü bakıyor diye çok sormuştum kendime, yoksa, o da kendini kafese kapatılmış kuş gibi mi görmeye başlamıştı?

O hüznün ne anlama geldiğini sonra anladım.

Evlenmelerinden birkaç ay sonra polisin Nâzım'ı alıp götürdüğünü okudum gazetede.

Haberi okur okumaz anlam veremediğim o hüzünlü bakış geldi aklıma.

Yoksa Piraye Hanım'ın içine mi doğmuştu mavi gözlü devin esaret yıllarının yakın olduğu? 12 yıllık evliliklerinin kocasının hapishaneden gönderdiği mektupları, şiirleri okumakla geçeceğini mi sezmişti?

*

O Erenköy yazındaki beraberliğimizi bilenler arasında kıskanacağımı sananlar olmuştur belki. Belki benim de içimden öyle bir duygu gelip geçmiştir.

Ama ben Piraye'yi sevdim.

Nâzım'la evliliğinin çileli geçeceği içime doğmuştu. Ne yazık ki haklı çıktım. Piraye'nin evliliğinde yaşadıklarıyla ilgili haberleri, dedikoduları öğrendikçe ona duyduğum sevgi hayranlığa dönüştü.

Muhteşem bir kadındı Piraye Hanım. Âşık olunacak, tapılacak kadın.

Benim bahriye zabitliğinden mısra neferliğine terfi ettirilen arkadaşımın da ona tapmasını dilemiştim bütün kalbimle.

Ama olmayacağını biliyordum.

O "*Mavi gözlü bir devdi...*"

Kadınlar "*Minnacık*"tı.

Sevilir ve unutulurdu.

Şimdi şöyle bir durup mazimin tozlu sayfalarını karıştırınca, Nâzım'ın evlendiğini duyduğum anda yaşadığım şaşkınlığın zamanla yerini buruk bir rahatlamaya bıraktığını hatırlıyorum.

Onun mavi büyüsüne, mısralarının alevine kendimi bırakmamakta haklı çıkmış, güneş yolcusunun yolundan çekilmekle en doğrusunu yapmıştım. Erenköy'de o akşam kendisine söylediğim gibi Nâzım o yolu tek başına yürümeli, güneşi tek başına zapt etmeliydi. Güneş onu yakmaz, kucaklardı, çünkü o da bir güneşti. Fakat ya peşinden yürümesini isteyeceği kadınlar? Onların kaderi kavrulup gitmekti.

Ben kendi acılarımda, kendi yalnızlığımda yanmalıydım. Nâzım'ın o sıcak, uzak yaz akşamlarında şair gönlü su gibi bana akmış olabilirdi. Söylememişti ama hissettirmişti. Ya da ben öyle

bir şeye kapılmıştım. Sonraları, çok sonraları, "Acaba yanlış mı yaptım?" diye düşündüğüm olmadı mı? Çok oldu. Gizliden gizliye benim gönlümde de bir sevda yeli esmiş olabilir miydi?

Bu soruya her defasında, "Ah hayır," diye cevap veriyordum. Yine de zaman zaman içimde bir kuşkunun kıpırdadığı olurdu. Ama artık emindim. Kuşkuya gerek yoktu. Herkes gibi onun sanatına hayran olmuştum. Hepsi buydu.

Nâzım göz kamaştıran bir ışıktı, ama ben pervane değildim.

Belki de bu yüzden bütün kalbimle, ruhumla, aklımla hep Piraye'den yana oldum.

Onun pervane olmaması için dua ettim.

Ama eyvah! Gökler duamı duymadı.

•

Onun zindandan Piraye'ye yazdığı şiiri okumuştum.

Yine o günlerdeydi. Komünistlikten idam talebiyle yargılanan Nâzım'ın Bursa Hapishanesi'nde, Piraye Hanım'ın da İstanbul'la Bursa arasında korkudan kahrolarak mekik dokuduğu günlerde.

Kapım çalındı. Gençten, tedirgin bakışlı, pos bıyıklı bir adam vardı karşımda.

"Rahatsız ettim efendim. Şükûfe Hanım'ın evini arıyordum ben."

"Öyleyse buldunuz. Benim."

Adam, "Bursa'dan geliyorum," diye mırıldanırken cebinden bir zarf çıkarıp uzattı. "Nâzım Bey'den." Sesi sır verircesine fısıltıya dönüşmüştü.

Ne! O andaki halimi anlatacak kelimeyi şimdi bile bulamıyorum. Heyecanlanmıştım herhalde. Ya da donup kalmıştım.

"Nâzım yoldaş, ziyaretine giden bir yoldaşımıza bu zarfı vermiş ve İstanbul'da Şükûfe Nihal Hanım'a teslim edilsin demiş. O yoldaşımız da bu işle beni görevlendirdi."

Vay, vay vay! Yoldaşlar, görevlendirmeler... Bu da güneş yolcusuydu demek.

Adam söylediklerini başka duyan var mıdır gibilerden sağına soluna hızlı bir bakış attı. "Nâzım yoldaş," diye fısıldadı sonra. "Şükûfe Hanım'a okursa bahtiyar olacağımı söylesin götüren. Beni anlayacağını umduğumu da... Mesaj bu kadar."

Mesaj!

Sarsıldım.

Heyecanım rahatsızlığa dönüştü. Bir maceraya sürüklendiğim kuşkusuna kapıldım. Nâzım neden kapıma bir yoldaşını göndermişti? Neden böyle bir ihtiyaç duymuştu? Delice, düşüncesizce bir şeydi bu. Ne yazmıştı?

Aklıma aniden hücum eden ihtimaller huzurumu iyice kaçırdı. Milli Emniyet bu adamın da peşinde olabilirdi. Bir şey değil ben de mimlenecektim. Şükûfe Nihal'in evine bir komünistin gelip gitmesinin, hele idamla yargılanan Nâzım Hikmet'ten mektup getirdiğinin ortaya çıkmasının siyasi polisi ve bu işlere bakan savcıları nasıl tahrik edeceğini Allah bilirdi artık. Çok kötü bir durumda kalmıştım.

"Sizi tekrar rahatsız edeceğim," dedi adam. "Cevabınızın Nâzım yoldaşa iletilmesini sağlayacağız."

Bir şey dememi beklemeden de arkasını dönüp gitti.

Cevabımı mı? Nâzım'a söyleyeceğim ne olabilirdi? Cevap vermemi gerektiren bir şey mi soruyordu bana? Üstelik zarfı açacağımdan, içindekini okuyup okumayacağımdan bile emin değildim.

Bir süre kıpırdayamadım. Neden sonra kapıyı kapatıp salona yürüdüm. Dışarıda yaman soğuk vardı. Rüzgâr pencerelerimi karla dövüyordu. Bir sürü şey düşündüğümü zannederken hiçbir şey düşünemeden orta yerde öylece kaldığımı hatırlıyorum o sahneden.

Ne yazmıştı Nâzım? Zarfı açmadan yırtıp atabilirdim. Ama içimde bir ses, "Sakın," diyordu. "Sakın böyle bir ayıp yapma Şükûfe!"

Yapmadım. Zarfı açınca ilk gözüme çarpan "*Piraye'ye Mektup*" başlığı oldu.

Piraye'ye mektup mu?

Ne saçma şeydi bu böyle. Nâzım karısına yazdığı mektubu neden bana gönderiyordu?

Öfkeyle karışık bir merakla kâğıdın katını açtım.

Mektup değil şiirdi.

Ondan da bu beklenirdi. Koskoca Nâzım, karısına "Önce selam eder, büyüklerin ellerinden küçüklerin gözlerinden öperim," diye yazacak değildi ya.

Mısralarla söyleyecekti elbette diyeceğini.

Okudum. Aman ya Rabbi! Müthişti. Harikaydı... "Bu adam, bu adam," diye sayıklar gibi söylenmiştim içimden "Muhteşem..."

Anlatımındaki güce, kendini heceye, vezne esir etmeden sadece duygularını ateşe atan sözcükleri seçimindeki ustalığına, yakaladığı ahenge, musikiye hayran olmamam mümkün değildi. "Hey gidi başak saçlım hey," diye geçti içimden. "Hey gidi güneş yolcusu."

"*Bir tanem*," diye başlamıştı Nâzım.

Piraye... Nâzım Hikmet'in "Bir tanesi."

Kıskandım. Şaire bu mısraları söyleten Piraye'yi mi, yoksa şiirin kendisini mi kıskanmıştım, şimdi bile kestiremiyorum.

Ama elbet Nâzım'ın bir tanesi olmalıydı Piraye. Hayatına girmiş ve girecek hiçbir kadın Nâzım'ın bir tanesi olmayı Piraye Hanım kadar hak edemezdi. Âşık olduğu adam idam talebiyle mahkemelerde, zindanlarda çürütülürken dimdik durmayı beceren bir kadına bundan daha yakışan laf ne olabilirdi?

"Bir tanem
son mektubunda
'başım sızlıyor, yüreğim sersem' diyorsun
'seni asarlarsa, seni kaybedersem'
diyorsun;
'yaşayamam!'
yaşarsın karıcığım
kara bir duman gibi dağılır hatıram rüzgârda yaşarsın
kalbimin
kızıl saçlı bacısı
en fazla bir yıl sürer
yirminci asırlarda
ölüm acısı
ölüm
bir ipte sallanan bir ölü,
bu ölüme bir türlü
razı olmuyor gönlüm.
fakat
emin ol ki sevgilim;
zavallı bir Çingene'nin
kıllı, siyah bir örümceğe benzeyen eli
geçirecekse eğer
ipi boğazıma;
mavi gözlerimde korkuyu görmek için
boşuna bakacaklar
Nâzım'a!
ben
alaca karanlığında son sabahımın
dostlarımı ve seni göreceğim
ve yalnız
yarım kalmış bir şarkının acısını
toprağa götüreceğim...

haydi bunları boş ver
bunlar uzak bir ihtimal
paran varsa eğer
bana fanila bir don al
tuttu bacağımın siyatik ağrısı
ve unutma ki
daima iyi şeyler düşünmeli
bir mahpusun karısı."

Hıçkırdığımı hatırlıyorum. Bir de cevabımı öğrenmek için saatler sonra kapımı çalan pos bıyıklıya, ismini bile anmadan verdiğim cevabı:

"Onu anladığımı söylesinler lütfen."

53

İstanbul / Gümüşsuyu

"Bu akşam da evindesin Şükûfe," dedim kendime.

"Bu akşam da yalnızsın."

Gidip perdeleri örttüm. Penceremden boğaza bakan evlerin camlarına vuran hüzünlü sarı aydınlığı, yüzlerini denize, sırtlarını bana dönmüş binaların hayaletleri andıran korkutucu gölgelerini seyretmeyi sevmiyorum.

Neden bilmiyorum.

Osman Fahri'nin hediye ettiği tabloyu hatırlattığı için mi acaba?

Buna ihtimal vermek istemiyorum.

İçim zaten yeteri kadar karanlık. Ruhum bir kasvet kuyusu. Bir de bu kör ampullerin sarıya boyadığı pencerelerden şehre taşan yalnızlığı görmek istemiyorum işte.

Belki bir şeyler yazarım diye masaya oturdum.

Durup dururken içimde bir çığlık koptu:

"Aman ya Rabbi; ağlayamıyorum!"

Aslında aklıma hücum edenlere, yitirdiklerime, çaresiz yalnızlığıma bakıp ağlamalıydım. Hem de sabahtan akşama, kapkara, uykusuz, hastalıklı akşamlardan, hiçbir şey vaat etmeyen sabahlara kadar ağlamalıydım.

Ama hayır; ağlayamıyordum. Tek bir damla yoktu yanağımdan akıp giden.

Bugüne kadar bunu nasıl fark etmemiştim?

Acılar insanın ruhunda tortulandı mı böyle oluyordu demek. Göz pınarları çöl toprağı gibi kuruyup gidiyordu.

Bunu anlamam bile canımı yakmaya yetti.

Artık ne başkasının acısına ne kendiminkilere ağlayabiliyordum.

Ama bir vakitler ben de ağlardım.

Çocukluğumda sulu göz denirdi arkamdan. Nazire Sultan vara yoğa ağladığımı söylerdi. Çünkü her şeye ağlardım. İçimi çeke çeke, hiç gizlemeden, kolayca ağlardım. Babamla anam beni bırakıp gittiklerinden beri öyle başımı koyup ağlayabileceğim güvenli bir omuz olmadı hayatımda ama yine de ağlardım işte.

Yazarken kendi mısralarıma ağladığım çok olurdu mesela. Şiir müsveddelerimdeki maviden siyaha, mora kaçan lekeler bu yüzdendir. Yazarken, ya da okurken akan gözyaşlarım mürekkebi, ya da sabit kalemin boyasını dağıttığı için. Roman kahramanlarının acıları, çileleri de bağıra bağıra ağlatırdı beni. Kendi yarattığım karakteri sürüklediğim kadere isyanla dolup taşardı içim. "Keşke," diye hıçkırırdım. "Sana mutluluk giydirebilseydim."

Ama ıstırap, yalnızlık, elem yüreğimin ortasında büklüm büklüm saltanat sürerken nasıl mutluluktan fistan biçerdim sevdazede kadınlarıma.

Sadece kendimin değil, başkalarının yazdıklarına da ağlardım çoğu zaman. Hiç saklamadım bunu. Mesela Abdülhak Hamit. Onun *Makber*'ini okurken titremeyen bir yürek var mıydı o vakitler acaba? Sanmıyorum. Ben ağlardım. Genç kızlığımın bütün duygusallığıyla kendimi bırakıverirdim Hamit'in Beyrut'ta ölen karısı Fatma hanımın ardından

sürüklendiği tarifsiz ıstırabı anlattığı o muazzam şiirini okurken. Ah hele, bir de *Makber*'in rast makamındaki gazelini Hafız Burhan gümbür gümbür söylüyorsa.

Gençliğimde yaz gecelerinin hüzünlü, ama beklenen mutluluğuydu bu. Hafız'ın güçlü, içli sesi Kalamış sırtlarından başlarımızın üstündeki mehtaba inat, "Her yer karanlık/ Pir nur o mevki," diye yükseldi mi Boğaziçi'nin iki yakasında ses soluk kesilirdi. Yemin ederim, Ağustos böcekleri bile cırcırlarına ara verir, kulak kesilirdi. İnsanlar, bahtsız Fatma Hanım'ı bilmese de Hamit'in çektiği acıya içlerini çekerek ortak olurdu. Kimileri utanır, ağladığı görülmesin diye başını çevirirdi. Hafız Burhan'ın sesi perde perde yedi tepede yankılanarak kaybolurken, yamaçlar ürperen gecenin karanlığına teslim olur, boğazda su uykuya ancak o zaman çekilirdi.

Kalktım. Hamiyet Hanım'ın plağını buldum. Gramofonun kolunu uzun uzun çevirip zembereği kurdum. Dönmeye başlayan plağın üstüne gramofonun iğne başlığını yavaşça bıraktım.

"Her yeeer karanlık..."

Kendimi gazelin koynuna bıraktım.

Bu Hamiyet Hanım da az ağlatmadı beni. Hafız'dan sonra *Makber*'i en yürekten o okurdu. Ya Rabbi, bu nasıl bir ses derdim onu dinlerken içimden. Bana göre yeryüzünde Allah'ın Hamiyet Yüceses'e armağan ettiğinden daha güzel, daha içli, bir pınar suyu kadar berrak ve aziz bir kadın sesi olmamıştır.

Onu dinlerken ağlardım.

Ağlamaktan utanmazdım ben. Gizlemezdim ağladığımı. Neden utanacakmışım ki? İnsanı, Tanrı'nın yarattığı diğer canlılardan ayıran, onu yücelten, uygar kılan gözyaşıdır.

Düpedüz, "Ayıplarlar," diye bir mahcubiyet duymadan, az da olsa kirpiklerime sürdüğüm boyanın akmasından, gözlerimin kömürlük penceresine dönmesinden korkmadan ağlardım.

Ama heyhat... Artık ağlayamıyorum. Pınarım kurudu!

Bir şey daha keşfetmiştim:

Ağlayan birini susturmaya kalktın mı, "Bırak ağlasın, Rahatlar" diye mâni olurlar ya, boşuna değilmiş. Meğer ağlamak aslında insana gizli bir mutluluk veriyormuş. O zamanlar bunun da farkında değildim. Meğer ruh yangınlarını en iyi gözyaşları söndürüyormuş. Tıpkı bardaktan boşanırcasına yağan yağmurun ardından gökyüzünü kaplayan kara bulutların dağılarak güneşin evreni yeniden ışığa boğması gibi ağlayınca ruhumdaki karanlıklar da aydınlanıyormuş.

Şimdi ağlayamadığım için böylesine dipsiz bir karanlıktayım.

*

Hatırlıyorum.

Babamla annemin ardından kader İstanbul'un buz kestiği bir kış gecesinde Feriha ablayı apansız, kimsesiz, boynu bükük karşıma çıkardığında nasıl da ağlamıştım.

Feriha abla!

Sevgili ablam.

Bakıcım, hamim, arkadaşım, sırdaşım. Çocukluğumun uzak, solgun, talihsiz, aziz hatırası. Şehit Sabri abinin güzel Feriha'sı. Kader, tramvay yoluna açılan dar, karanlık sokakların birinin köşesinde çıkarmıştı onu yoluma.

Yıllar, yıllar önceydi. Akşam yemeğini kalabalık bir dost grubuyla Cumhuriyet Lokantası'nda yemiştim. Şairler, yazarlar, bir araya geldi mi ne konuşulacak? Sanat. Ve tabii memleketin, dünyanın hali. Biraz da Peyami çekiştirilmişti yanlış hatırlamıyorsam. Nadir Nadi'nin ona "Faşist," demekte haklı olup olmadığı tartışılmıştı.

Kadın olsun, erkek olsun kalem erbabı sigara içmeden lafı pek toparlayamıyor galiba. Masaya oturur oturmaz herkesin ilk

işi hemen bir tane yakıp paketi pat diye masaya koymak oluyor. O akşam da, masada kaç kişiysek aynı anda o kadar sigara tüttürülüyor; Bafra, Gelincik, Birinci, Sipahi dumanları birbiriyle kucaklaşıyordu. Biri sigarasını kül tablasında ezip söndürürken önünde duran paketindekilerden biri, "Beni unutma," diye yaygarayı basıyormuş gibi hemen yenisi yakılıyordu. Ben pek içmem. Ama böyle buluşmalarda bir iki tane yakarım.

Vakit ilerledikçe bunaldım. Sohbet benim için çekilmez hale geldi. Sigara dumanı yetmiyormuş gibi tartışma ikili üçlü grupların bağrışmasına dönüştü. Her grup farklı bir konuyu tartışıyor, herkes bir ağızdan bir şeyler konuştuğu için kimse kimsenin ne dediğini anlamıyordu.

"Ben gidiyorum," dedim. "Kar neredeyse indirecek."

Meğer Orhan Veli ile Sait Faik de fırsat kolluyorlarmış. "Biz de seninle kalkalım," diye ayaklandılar.

Üçümüz kendimizi lokantadan sokağa attığımızda ayaz esen rüzgâr bile üstümüze sinen sigara kokusuyla baş edemedi. Orhan Veli'nin de Sait Faik'in de sigaraları hâlâ dudaklarındaydı. Yürürken ağızlarından geceye saldıkları soluklarının buharı, sigara dumanına karışıyordu.

Üçümüz hızlı hızlı yürüyor fakat soğuğa rağmen bir şeyler konuşuyorduk. Orhan'ın hali bir âlemdi. Soğuktan başını iyice kaldırdığı omuzlarının arasına sokmuş, fötr şapkası da hayalet gibi tepesinde kalakalmıştı. Pardösünün yakaları üzerinde duran başsız fötr şapkanın altından vapur dumanı gibi soluk ve sigara dumanı yükseliyordu.

Bu haliyle ressamın, yüzünün görünmediğini ifade edebilmek için ancak başını mumya gibi sarıp üstünde de fötr şapkayla resmettiği çizgi roman karakteri Görünmeyen Adam'a benziyordu gerçekten.

Tam Orhan'a, "Görünmeyen Adam'a döndün," diye takılmak üzereyken çıkardı kader onu karşıma. Tramvay yoluna

açılan sokaklardan birinin köşesinde bir kadın vardı. Soğuktan iki büklümdü.

Daha yüzünü seçemiyordum ama içimde bir ses, "Hey dur!" diye azarlamıştı beni. "Nereye gidiyorsun? Bırak şimdi şunlara laf yetiştirmeyi. Bak kim var orada?"

"Kim?"

"İyi bak. Tanıyacaksın."

Birkaç adım daha yaklaşmıştık kadının durduğu köşe başına.

Aman ya Rabbi!

Bu o! Feriha ablam!

Ben mucizelere hiç inanmadım. Hiçbir zaman mucize beklemedim.

Fakat mucize dedikleri bu olmalıydı.

Feriha ablamın kaybolup gidişinin üzerinden bin yıl geçmişti. Rahmetli babam, annem, ben, hatta kızlar bile her yerde aramış, her akşam kapımız şimdi çalınacak diye ümitle beklemiştik.

Ne biz onu bulabildik ne o döndü.

Ama şimdi oradaydı işte. Üç adım ötemde.

Ben tanımıştım fakat o, kalın mantosuna sarınmış, ellerini astragan manşonun içinde ısıtan birinin durup dikkatle ona baktığının farkında bile değildi daha.

Benim geride kaldığımdan habersiz iki arkadaşım, başlarını omuzlarının içine çekmiş birkaç metre ilerlemişlerdi bile.

"Abla," diye çağlık attım mı? Unuttum.

Boynuna sarılmak için koştum mu?

Bilmiyorum.

Donup kalmıştım. Her şey o kadar kahrediciydi ki nefes bile alamıyordum. O zehir zemberek akşamdan sadece gözleri kazınıp kaldı hafızama.

Ya Rabbi; ne kadar değişmişti? Neydi Feriha ablamın günahı da gökler ona böyle bir kader gömleği giydirmişti? Çok sevdiği, taptığı, onunla uzun, mutlu bir gelecek hayal ettiği

birini yitirmek gerçekten insanı bu hale getirebilir miydi? Gözlerindeki o sevdalı, cıvıltılı ışık sönmüştü. Fersiz, çaresiz, umutsuz ve yakaran bakışlardı bunlar.

Beni bekleyen de bu muydu?

Başına örttüğü eski püskü, ıslak bez parçasının altından bakımsızlıktan keçeleşmiş, kır düşmüş saçları dökülmüştü alnına. O kuğuları kıskandıran güzel boynundan geriye ince kuru bir dal kalmıştı. Başını incecik manto eskisinin yakalarının içine çekmişti. Soğuktan dudakları titriyordu.

Elinde birkaç kırmızı, pembe gül vardı.

Feriha abla çiçek satıyordu.

Telaşlı adımlarla önünden geçenlere umutsuzca uzatıyordu gülleri.

"Gül... Güllerim var..."

Feriha abla gülleri çok severdi. En çok da kırmızı gülleri. Yeniköy'deki, Erenköy'deki bahçelerimizde dilinden düşürmezdi gül türküsünü.

Kırmızı gülün al'i var
Her gün ağlasam da yeri var
Bugün benim efkârım var.

Sonra hülyalı gözleri mahcup bir gizemle dalıp giderdi güllere. "*Ah bu gönül*" diye devam ederdi Feriha ablam. "... *Arzu eder seni seni...*"

O güzelim türküyü söyleyen sıcacık ses miydi bu çatallı; öksürüklü, titrek gırtlak tınısı?

Kimse dönüp bakmıyordu. Önünden geçip gidiyorlardı.

"Beyefendi bu güzel hanıma bir gül..."

Kalın paltosunun içinde bir adam, "Çekil git be kadın," diye ittirdi Feriha ablanın elini. Gül, ıslak sokağa düştü. "Bu soğukta," diye hırladı adam. "Yallah... Tövbe, tövbe..."

Sonra yanındaki kürklü kokananın beline kolunu doladı. "Zabıtaya vereceksin bunları."

Kadının cevabı adamın hoyratlığından daha çok yakmıştı yüreğimi.

"Haklısın nonoşum. Kerhaneye tıkacaksın bunları. Dokunmadı sana değil mi? Her türlü hastalık vardır bunlarda Allah esirgesin."

Çok iyi hatırlıyorum. Kadının cırtlak sesini kesmek için gırtlağını sıkmak geçmişti o anda aklımdan. Bereket hızla uzaklaşmışlardı.

*

Benim de dudaklarım titriyordu.

Bütün vücudum. Bütün hücrelerim. Onu bulduğuma ne kadar sevindiğimi anlatır umuduyla gülümsemeye çalıştım. Olmadı. Onu bu halde görmenin ıstırabından mı, soğuktan mı bilmem tebessüm yanaklarımda dondu. Sadece, "Ben bir gül rica etsem," diyebildim.

Mantosunun içinde iki büklüm duran çelimsiz vücudu dikiliverdi. Dönüp bakmadı ama dikkatini kulağına verdiğini anladım.

Sesim tanıdık gelmişti belli ki ama emin değildi.

"Gülleriniz çok güzel," dedim bu sefer. "Mümkünse hepsini alayım."

Artık sesimi tanımıştı. Şaşırdı, ne yapacağını bilemedi. Telaşlandı. Bir an, başını kaldıracakmış gibi oldu, ama hemen vazgeçti.

Benimle göz göze gelmek istemiyordu. Onu böyle per perişan görmemden utandığını anladım.

"Abla... Ablacığım... Benim..."

Arkasını getirememiştim. Ağlamaktan konuşamıyordum. Soğuktan yaşlar yanağımda donuyordu.

Tereddütle, utanarak başını yarım yamalak bana doğru çevirince fersiz gözlerinde bir anlığına da olsa kıvılcımlanıp kaybolan ışığı yakaladım.

Feriha ablam da ağlıyordu.

Kavuşmuştuk sonunda. Onu hemen oradan götürmeliydim.

"Sait Bey."

Benim arkada kalıp o soğukta çiçekçi kadınla konuştuğumu gören Sait Faik, Orhan'ı bırakıp yanıma gelmişti. Orhan Veli birkaç adım ötede dönmüş bize bakıyordu.

"Sait Bey rica etsem bir taksi bulabilir misiniz? Lütfen... Hemen..."

Bir şey sormadı. Hemen fırladı. Ne olduğunu anlamaya çalışan Orhan Veli de onun peşi sıra koşturdu. Tekrar Feriha ablaya döndüm.

"Bitti... Kavuştuk. Sonunda seni buldum. Hadi, gidiyoruz. Evimiz uzak değil..."

Ellerini tuttum. Buz gibiydi etsiz parmakları. Direnmek istedi ama bırakmadım, ellerini avuçlarımın arasında ısıtmaya çalıştım. Benimkiler de sıcak değildi ki. Neler söylüyordum ona o sırada hatırlamıyorum ama ellerini mantomun yakasından koynumun sıcağına soktum.

"Ablam, güzel ablam..."

İkimiz de buzdan gözyaşları döküyorduk. Neden sonra titreyen dudaklarında acılı bir tebessüm dolaşır gibi oldu.

"Ağlama tomurcuğum. Ağlama Şükûfem."

"Allah'ıma şükürler olsun. Kavuştuk... kavuştuk... Beyler taksi getirecek... Hemen gidiyoruz buradan ablacığım. Evimize..."

Koynumda ısıtmaya çalıştığım ellerinden birini usulca çekti. Yanağımdan aşağıya donmuş halde kayan gözyaşımı parmağının ucuyla sildi. Sonra dudaklarına götürdü.

Gözyaşımın tadını en iyi o bilirdi. Sadece benim değil... Muhsine ve Bedai'nin de. Hatta anamınkini bile. Boynuna sarılıp ağladığımız çok olmuştu. Hele benim.

Tramvay yolunda bir otomobilin ışığı bize doğru uzandı. Bizimkiler o vakitte nereden bulmuşlarsa bir taksi bulmuşlardı. Otomobil yaklaşırken, "Hadi," dedim. "Gidiyoruz."

Feriha abla öbür elini de koynumdan çekti.

"Bir dakika," dedi. Elinin tersiyle yanağını sildi. "Ben," diye fısıldadı. "Git...me... liyim Şükûfe..."

"Hayır." Uzanıp yakalamak istedim. Bir adım geri çekildi.

"Seni buldum... Bırakmam... Olmaz."

"Yooo," dedi. "Bekle... Bir dakika... Geleceğim... Beraber... Eve gideriz... Tamam tomurcuğum... Ama az ilerde birkaç parça şeyim var... Onları... alıp döneyim."

"Beraber gidelim."

Gülümsedi. Beni yatıştırmak için yanağıma uzandı eli. "Olmaz... Lütfen Şükûfe... Seni... Oraya götüremem... Birkaç dakika ha... Lütfen... Hemen koşa koşa... gider... gelirim."

Otomobil kenara çekip durmuştu. Orhan Veli ve Sait Faik de inip yanımıza geldiler.

"Otomobille gidelim," diye ısrar ettim. "Beraber... Bak bu beyler arkadaşlarım... Alacağın şeyleri taşımamıza yardım ederler..."

Bir an durakladı. "Olmaz... Arabalar oraya giremiyor... Çok dar... hem... hem çıkmaz sokak"

Ellerimden kurtulmaya çalışıyordu. "Lütfen," dedi tekrar... "Lütfen, bırak gideyim... Döneceğim... Birkaç dakika..."

Ağlıyor, çırpınıyordu.

"Şükûfe... tomurcuğum... lütfen..."

Onu daha fazla üzmek istemedim.

"Ama hemen döneceksin."

"Döneceğim."

"Söz ver."

"Söz..."

Onu tutan ellerim gevşedi. Feriha abla hızla karanlık sokağa daldı...

"Çabuk gel," diye bağırdım arkasından. "Bekliyoruz."

Sokağın karanlığında çelimsiz vücudu çoktan kaybolup gitmişti.

Orada öyle bekledik.

Dönmedi.

"Feriha abla! Ablam... Nerdesin?"

Çığlığım cevapsız kaldı.

Onu ikinci defa kaybetmiştim.

Kim bilir hangi dar aralıktan, bir yıkıntının içinden geçmiş, kaçıp gitmişti hayatımdan. Ağlayıp çırpınmaktan başka elimden gelen bir şey yoktu.

Ben de öyle yaptım. Oracıkta bir duvara dayadığım koluma başımı yaslayıp ağladım...

Bunun sondan bir evvelki ağlama nöbetim olduğunu bilmiyordum tabii. Son gözyaşı sağanağına tutulmama çok kalmadığını da. Sonuncu yağmurum bana, "*Dalgalar, sürükleyin beni de enginlere/ Kumların arasında ben de bir parça taşım/ Ayrılmayız, beraber dalarız derinlere/ Derken bıraktı gitti elimi arkadaşım,*" mısralarını yazdıran *şairim* benden firar ettiğinde yağdı.

54

İstanbul / Bakırköy – Huzurevi

Bir ses vardı.

Duyduğuma eminim. Uzak bir yerlerden geliyordu galiba. İyice duymak için kulak kesildim. Bir melodi... Piyano... hayır orkestra...

Radyo! Ah bu Ayşe! Koridordaki radyoyu açık bırakmış olmalıydı. Yoksa bir gramofon muydu?

Zihnim uyandıkça daha iyi duymaya başlamıştım.

Bir piyanonun tuşlarına binlerce keman eşlik ediyordu... Sonra bir erkeğin sesi öne çıktı:

"Caddeden sokaklara doğru sesler elendi...
Pencereler kapandı, kapılar..."

Yooo! Aman Tanrım! Hayır!

Çıldırdım!

Beynim, ruhum, yüreğim, unuttuğumu sandığım tüm anılar birden alev aldı. İçimde biriken bütün öfkeyle haykırdım.

"Ayşe!"

Şarkıcının kuru sesi içli bir kreşendoyla yükseldi.

"Bir kömür dumanıyla..."

"Lanet olsun! Kimse yok mu? Biri kapatsın şu radyoyu. Hey... Dinlemek istemiyorum... Kapatın! Artık olmaz... Lütfen... lütfen!"

Onun şiiri... Faruk'un!

Aşkı beni "canavarlar gibi takip eden" Faruk'un!

*

İlk Aşiyan'da okumuştu o şiiri.

Her zaman gittiğimiz boğazı kuş bakışı gören tepedeki çay bahçesindeydik. Çelimsiz bir oğlan semaveri kapmış, daha biz kırıldı-kırılacak gibi duran tahta sandalyelere usulca iliş-meden getirip koymuştu masaya.

Bir çift laf etmeden Faruk uzun uzun semaverle uğraştı. Alışmıştım buna. Seviyordu bu ritüeli. Önce kömürü üfleyip canlandırmaya çalıştı. Sonra bardağın birine yarı yerine kadar su koyup çalkaladı. Suyu ikinci bardağa aktardı. Onu da çalkaladıktan sonra içindeki suyu ileriye doğru savurdu. Onu gülümseyerek seyrediyordum. Bardaklarımız temizlenmişti. Artık bir şeyler konuşma vaktinin geldiğini hatırlatmak istercesine, "Evet," dedim ikinci e'leri uzatarak.

Beni kızdırmaya bayılıyordu. "Kızınca daha güzel oluyorsun," demişti bir gün de kıyametleri koparmıştım. "Demek güzel değilim ha. Ancak sinirlendim mi güzelleşiyorum öyle mi?" İki gün surat asmam bile Faruk'u bundan vazgeçirememişti. O gün de beni taklit ederek "Evet" dedi. Nedense kızmak gelmemişti içimden.

"Şairem..." Sandalyesini sık sık sulandığı için sertleşmiş toprak zeminde çekiştirerek bana sokuldu.

"Dikkat et," dedim kıkırdayarak. "Kıracaksın."

"Neye üzüleceksin şairem? Kırılan sandalyeye mi, mabadıma mı?"

Bir şey demedim. Faruk bile olsa; erkek erkekti işte. Onun gibi duygulu, ipeksi bir ruha sahip adam bile bir hanımın yanında konuşurken kaba sözcüklerden dilini temizleyemiyordu. Şu anın duygusallığına yakışıyor muydu ettiği laf?

Masanın üzerinden uzanıp ellerimi tuttu. Önce ellerime, sonra gözlerime baktı. "Gece," dedi usulca. "Hiç uyumadım."

"Neden?"

Seni düşündüm demesini bekliyordum, ama öyle kolay teslim olmazdı şairim.

"Ne bileyim. Uyku tutmadı işte?"

"Akşam çok yemişsindir."

Bakışları muzipti.

"Göbek salıp şairesinin gözünden düşmemek için bir deri bir kemik kalan şu zavallı adama mı diyorsun bunu?"

"Aman Faruk seni duyan da açlıktan ölüyorsun sanacak."

"Açlıktan değil, aşktan. Eriyip gidiyorum sevdandan vefasız."

Bir kahkaha attım.

"Cahit Sıtkı'yı mı okudun sen?"

Dik dik baktı. "Nereden çıkardın o adamı şimdi?"

Ellerimi avucundan usulca çekip, "Bilmem," derken dudak büktüm. "Bana vefasız demen onun bir mısraını hatırlattı da."

Kasten söylemiştim bunu. Faruk'u köpürtmek için. Öyle de olmuştu. Orada burada Cahit Sıtkı Bey'in *"Hâlâ o penceredeyim, lakin sular ölgün/ Sen yoksun ki vefasız, sularda ay görünsün,"* mısralarını benim için yazdığı iddia ediliyordu ya deli oluyordu. Günahını alıyorlar bence. Ayol adam benden 15 yaş küçük. Oğlumla arası beş yaş. Abla mı diyecekti Cahit Bey bana. Ama belli etmiyordum bunu tabii. Faruk tarafından kıskanılmak hoşuma gidiyordu.

Faruk cebinden sarı bir defter sayfası çıkarınca heyecanlandım. Sarı yapraklı kalın bir defteri vardı. Müsveddelerini ona yazardı. Surat ediyordu, ama numara olduğunu biliyordum.

"Yaa," dedi içini çekerek. "Bir de aşk nankör değildir derler. Yalan efendim. Bütün gece penceremden dışarıdaki katran karasına bakıp seni hayal edeyim, nerdedir, ne yapıyordur, ah şimdi burada olsaydı diye düşüneyim..."

Sesi yine numaradan kırıktı.

"Sabaha kadar sana susuzluğumu, hasretimi mısra mısra şu sıtmalı kâğıda dökeyim... Sen tut bana Cahit'in iki mısraını hatırlat. Mısra da mısra olsa bari. "

"Benim için mi yazdın?"

"Başka kim için olacak?" dedi aksi aksi. "Sen ve hasretin."

Gönlünü almaya çalıştım. "Hasret mi? Ayol ne hasreti? Daha iki gün önce akşama kadar beraberdik ya Farukçuğum."

"Akşama kadar..."

Tanrım yine o konuya dönüyor diye canım sıkıldı. Bu sefer ben onun ellerini avuçlarımın arasına aldım. "Faruk lütfen," dedim. "Hazır değilim."

Sarı defter yaprağını nihayet açmıştı.

"Okuyacak mısın?"

Bir şey demedi. Tabii okuyacaktı. Okumak için can atıyordu.

"Kim bilir ne kadar güzeldir? Adı ne?"

"*Sen Nerdesin*?"

Tatlı tatlı gülümsedim. "Buradayım bir tanem. Buradayım şairim. Hep burada olacağım; yanında. Oku hadi."

Sarı yaprağı şöyle bir salladı. Bir iki kere de öksürdü. Sonra gözlerini yumdu ve okudu.

"*Caddeden sokaklara doğru sesler elendi...*"

*

Uykuyla uyanıklık arasında geziniyorum.

Bir karaltı görür gibi oldum.

Aman ya Rabbi!

Bu şarkı...

Bu ince, uzun erkek silueti.

İçim titredi. Tanrı bir mucize armağan ediyor olmalıydı açmadan solan şu çiçeğe.

"Sen misin?"

"Evet."

Asıl şimdi çıldırabilirdim.

Radyoda onun benim için yazdığı şiirin şarkısı çalınıyordu...

Ve o sabahın alacasına sarınmış gelmişti bana.

"Ne zaman geldin?"

"Çok olmadı."

"Niye bu kadar geç kaldın Faruk?"

Öksürdü.

Yoksa üşüttü mü? "Kıyamam, diye mırıldandım siluete doğru. "Hasta mısın? Buranın doktoru bir baksın istersen Faruk."

*

"Faruk değil, Şeref... Ben geldim efendim. Şeref Demirel'im ben."

Kahretsin... Uyandım. Rüya bitti. Sanki hayali silinip gitmeyecekmiş gibi gözlerim hâlâ sıkı sıkıya kapalı.

"Sen misin?"

"Evet efendim. Yine uyandırdım sizi galiba..."

Daha bir sürü şey söyledi, ama bir kulağımdan girdi ötekinden çıktı.

"Sen de duydun mu?"

"Neyi efendim?"

"Radyoyu... Onun şarkısını çalıyorlardı radyoda...

"Hayır duymadım. Kimin şarkısını?"

İçimden, "Sen de ne bilirsin ne duyarsın ki?" diye paylamak geçti. "Kimin olacak Faruk'un. Bak hangi Faruk'un dersen kızarım artık. Şükûfe'nin bir tane Faruk'u oldu. Faruk... işte. Faruk Nafiz. Tanımıyorum deme sakın."

Şeref başını salladı.

"Tanıyorum elbette."

"Biliyor musun Faruk'un bir şiirini şarkı yapmışlar... Bana yazmıştı onu... Demin radyoda çalıyorlardı..."

Sabahın alacasına sarınan ince erkek siluetinin çoktan kaybolduğunu biliyordum. Boşuna gayretti benimki. Aşkım bile durduramamıştı onu. Gözlerimi sıkıca kapatmam mı firarını önleyecekti? Kirpiklerimin arasından baktım. Şeref Demirel şaşkın bakıyordu kapıda. Becerebilsem, bir bacağımın ötekinden dört santim kısa kaldığını unutup dans etmeye kalkacaktım. Onun yerine, kanatlanıp uçmak isteyen bir şarkıcı gibi kollarımı iki yana açarak Faruk'un muhteşem mısralarını mırıldandım.

"Caddeden sokaklara doğru sesler elendi
Pencereler kapandı, kapılar sürmelendi
Bir kömür dumanıyla tütsülendi akşamlar
Gurbete düşmüşlerin başına çöktü damlar...

Son yolcunun gömüldü yolda son adımları
Bekçi sert bir vuruşla kırdı kaldırımları
Mezarda ölü gibi yalnız kaldım odamda
Yanan alnım duvarda, sönen gözlerim camda.

Yuvamı çiçekledim, sen bir meleksin diye
Senin için kandiller tutuştu kendisinden
Resmine sürme çektim kandillerin isinden

Saksıda incilendi yapraklar senin için
Söylendi gelmez diye uzaklar senin için...
Saatler saatleri vurdu çelik sesiyle
Saatler son gecemin geçti cenazesiyle
Nihayet ben ağlarken toprağın yüzü güldü
Sokaklardan caddeye doğru sesler döküldü."

Ağlamayı unutmamış olsam ağlardım. O günkü gibi... Aşiyan'da, tepedeki o kırık dökük kır bahçesinde Faruk'u dinlerken ağladığım gibi.

Ama şimdi kupkuruydu pınarlarım. Yüreğim yanık bir toprak kadar çorak.

Şeref'e baktım. Dalgındı.

"Sen," dedim. Sesim titredi. Aman Tanrım ağlayacak mıyım yoksa diye sevindim. Fakat sevincim boşa gitti. Yüreğim kaskatı, gözlerim kupkuru. Ama yine de "Sen," diye devam ettim. "Sen hiç yalnızlığı, hasreti, sevdayı böylesine tablo gibi resmeden başka şiir hatırlıyor musun? Kömür dumanının tütsüsünü getirmedi mi burnuna? Ya da saatlerin bir sevdalının son gecesinin cenazesiyle geçtiğini hayal ettin mi? Ve saatler neden saatleri vurdu çelik sesiyle hiç düşündün mü? Hangi kadın için saksıda yapraklar incilenmiş olabilir? Benim için Şeref... Benim için bir şair ağlarken toprağın yüzü güldü..." Son bir ümitle gözyaşlarını bekledim. Boğazımda bir yumruğun inip kalktığını hissettim.

Bekledim... Bekledim... Olmadı... Ağlayamadım.

İçimi çektim. "Sana hiç ondan bahsetmiş miydim? Faruk Nafiz'den?"

Şeref Demirel bir şey demeden başını iki yana salladı.

"Öyleyse dinle... Benim için başka hiçbir şiir onun bana yazdıklarından güzel olamaz. Ve hiçbir şair, benim için Faruk Nafiz'den daha muazzam şair olamaz. Aşkımdı o benim. *Firari aşkım*."

55

İstanbul / Bakırköy – Huzurevi

"Faruk'la Erenköy'de tanıştık. Halamın evinde. Ondan nefret ettim."

Kaleminin ucuyla uğraşan Şeref Demirel irkildi. Kalın gözlük camının arkasında gözleri neredeyse fincan tabağı gibi görünüyordu.

"Halanızdan mı efendim?"

Bazen bu çocuk kadar aptal sıfatını hak eden birisi yoktur diye düşünüyorum. Bazen de cin kesiliyor başıma.

"Hayır, ondan. Faruk Nafiz'den."

Bu sefer itiraz etti: "Ama nasıl olur, az önce ondan..."

Lafın sonunu ben getirdim.

"Aşkım, diye söz ettim değil mi. Evet. Fakat tanıştığımız akşam beni kendinden nefret ettirmişti. Ona verdiğim not kırık bile değildi. Sıfır. Kaba, kendini beğenmiş, suratsızın tekiydi."

"Yani doğruymuş demek; öyle değil mi efendim. Büyük aşklar büyük nefretlerden doğuyormuş gerçekten."

Sinirlendim. Nereden bulup çıkarmıştı bu salamura lafı şimdi?

"O akşam olanlardan, birbirimize dediklerimizden sonra biri bu tanışmadan aşk çıkacağını söylese mutlaka gülerdim katıla katıla."

Kalemi defterin üstüne bıraktı. Bir şey demeye niyetlendi ama fırsat vermedim.

"Beni kendinden nefret ettirdi. Kanı beynime sıçrattı. Öyle ki, eve döndüğümde hâlâ öfkeden titriyordum. 'Ne sanıyor bu adam kendini?' diye söyleniyordum. "Tam bir felaketti."

Susup not almasını bekledim. Kıpırdamadı. Laf olsun gibilerden masanın üzerindeki açık deftere bakıyordu.

Çok sonraları Faruk'a o ilk akşam benden kocaman bir nakış aldığını söylemiştim. Fakat çok ısrar etmeme rağmen o bana verdiği notu söylemedi."

Şeref'in yüzünde bir tilki gülümsemesi belirdi.

"Herhalde size kırık not verdiğini itiraf etmekten korkmuş olmalı."

Çocuktan böyle saldırgan bir laf beklemiyordum doğrusu. Pişmanlıkla bir şeyler mırıldandı. Fakat artık çok geçti. Ağzından kaçmıştı bir kere. Cezayı hak etmişti. "Bana baksana sen," dedim aksi aksi.

"Bir laf daha edersen sen de beni kendinden nefret ettirmeyi becereceksin."

Hiç saklamadan güldü. "Kızdığınız zaman muhteşem oluyorsunuz efendim."

Ben de şöyle bir gülüverdim. "Dikkat et genç adam; Şükûfe Nihal'in öfkesi dehşet verici de olabilir."

Bu azarla sineceğini sanıyordum ama öyle olmadı.

"Sanırım o akşam bu yönünüzü Faruk Nafiz Bey'e de göstermişsinizdir."

Nedense bugün pek cesurdu muhabir.

"Dinleyeceksen devam edeyim evladım."

Kıs kıs güldü. "Ne yapayım elimde değil. Öfkeli halinizi çok seviyorum... Tamam, sustum efendim. Kusura bakmayın. Dinliyorum."

"İyisiyle kötüsüyle geçmişi yaşamanın mutluluk verdiğini keşfettiğimden beri ruhum biraz rahatladı. Acılardan, elemlerden, ayrılıklardan mutluluk duyulur mu? Duyuluyor işte. Acıların da sevinçler gibi hayatınızın reddedemeyeceğiniz, 'Ben bunu istemiyordum,' diyemeyeceğiniz bir parçası olduğunu kabullenince pek güzel oluyor hayat."

Bir şey diyecek mi diye muhabire şöyle bir baktım. Uslu uslu dinliyordu.

"Başkaları ne der bilmem. Ama bana göre geçmiş iyidir. Çünkü geçmiş, geçmiştir işte. Acı da olsa, tatlı da olsa. Felaketler bir hışımla üstünüze abanmış da olsa artık her şeyin mazide kaldığını bilirsin. Sana hissettirdiği korkuların geride kaldığını da. İşte o yüzden mazisinden korkmuyor insan. Ama gelecek bilinmezlerle dolu. Olacak hakkında hiçbir fikrimiz, durdurma, önleme şansımız yok. Gelecek, iyi veya kötü, istesek de istemesek de gelecek. Yaşanacak. Bizi sarsacak, yıkacak ne acılar gizleniyordur geleceğin karanlığında kim bilir? Haksız mıyım? 'Aman ya Rabbi bir saniye sonra neler olacak acaba diye kaygılanmaktansa, boş verip geçmişte gezinmek beni mutlu ediyor. Şimdi Faruk'la paylaştığımız mutlulukların, dertlerin, kavgaların, sevinçlerin, küsüp barışmaların zihnimde bıraktığı tarifsiz tadı tekrar yudumlarken lafımı keserek beni içinde olduğum anın bilinmezlerine, korkularına dönmeye mecbur etme çocuk. Bırak dalıp gideyim... Bırak açılayım."

Bir süre susup, kucağımdaki ellerime odaklandım. Şeref Demirel bu halimi anlatacaklarımı hatırlamaya çalıştığıma yoruyordu mutlaka. Fakat ben çoktan o yaz sonundaki Erenköy akşamına gitmiş, halamın evinin çift kanatlı demir kapısından içeri girmiştim bile.

*

Büyük salon oldukça kalabalıktı. Erkeklerin çoğunlukta olduğu kalabalıkta, beni her zaman şaşırtan birbirinden şık emprimelere, ipeklere, şifonlara bürünmüş, kolları, dekolteleri bana göre biraz abartılı yazlık giysiler içindeki hanımlar hemen göze çarpıyordu. Bir yabancının, bu kadınların daha birkaç yıl önce değil tenlerini, parmak uçlarını bile erkeklerden saklamak zorunda olduklarına inanması mümkün değildi. Genç cumhuriyetimizin erkek kadrosu bizim kadın partisi kurmamıza izin vermese de erkeklerle eşit haklara sahip Türk vatandaşları kabul edilmemize, seçme ve seçilme hakkı istememize hâlâ tam anlamıyla ikna olmasa da, kadınlar inkılâbın getirdiği yeniliklerin en hevesli takipçileri olmuştu bile.

Kapıdan girdiğimi gören halam her zamanki gibi kollarını iki yana açarak, minik, hızlı adımlarla bana doğru seğirtti. Çocukluğumdan beri halamın bu halini kanat çırpan kelebeğe benzetirdim. Gerçi, annem hemen, "O ne biçim laf Şükûfe. Sus bakayım," dese de halamın kelebeğe benzetilmekten hiç şikâyeti yoktu. Aksine biraz daha açıp kaldırdığı kollarını kelebek kanatları gibi çırparak evin içinde oradan oraya uçardı.

Yanaklarımı öperken, "Beni korkuttun," diye fısıldadı. "Gelmeyeceksin sandım."

"Hiç gelmez olur muyum? Biliyorsun bu saatte vapur..."

Gerisini dinlemedi. "Gel, gel. Seni biriyle tanıştıracağım."

Mithat Sadullah'tan boşandığımdan beri halamın asla vazgeçmeyeceği bir meşgaleydi beni biriyle tanıştırmak. Asla itiraz dinlemezdi. "Kim?" falan diye sormama aldırmadan elimden tuttuğu gibi beni sohbet eden gruplardan birine doğru peşi sıra sürükledi. Sırtı bize dönük birinin arkasında durdu. Geldiğimizi fark etmesini bekledi. Bir hareket olmayınca ufak bir öksürükle varlığımızı gruba ilan etti.

Ufak tefek halamın önünde daha da heybetli görünen erkek sırtı kıpırdadı. Geniş omuzların üzerinde kocaman bir

kafa yarım yamalak bize döndü. Konuştuğu gruptakiler de sohbetlerini bölmüş olmamıza rağmen efendice bize gülümsedi.

Halam, "Ah Faruk Beyciğim," diye cıvıldadı.

Sıkıntıdan patlamak üzereydim. "Faruk Beyciğin," yüzünde bir ilgi yoktu. Fakat halam böyle duruşlara, bakışlara talimliydi.

"Umarım sohbetinizi böldüğüm için kusura bakmazsınız. Ama sizinle tanıştırmak istediğim biri var."

Adamın dudakları belli belirsiz kıpırdadı.

"Öyle mi?"

'Bu ne kibir halamın Faruk Beyciği?' diye homurdandım içimden. Halam oralı değildi.

"Evet. Yeğenim." Sonra beni bileğimden biraz daha çekti.

"Şükûfe bu bey benim, sadece benim değil tabii, herkesin takdir ettiği şair Faruk Nafiz."

Hayret, adamın ifadesinde hiçbir değişiklik olmadı. Faruk Nafiz'in bazı şiirlerini okumuş, bazılarını da çok beğenmiştim. O içli mısraların sahibi bu adam mıydı yani diye söylendim içimden. Ben onu şöyle dalgalı saçlı, dalgın bakışlı, ince yapılı biri olarak canlandırmıştım hayalimde, ama bu duvar gibi bir adamdı işte.

Siyah saçlarını arkaya doğru taramış ve düzgün durmaları için galiba briyantin ya da limon kullanmıştı.

Alnı çok genişti. Saçları şakaklarının iki yanında körfezler oluşturmaya başlamıştı. Bu koca kafanın birkaç yıl sonra dazlak kalacağı aklıma gelince içimden gülmek geldi. Bereket, geniş alnın altındaki gözlerinden bile kara kaşlarına takıldı aklım. Ne kadar gürdü Faruk Beyciğin kaşları. Kara bir ormanı andırıyordu.

Halam tekrar cıvıldadı. "Faruk Bey, bu genç hanım benim sevgili yeğenim. Şükûfe..." Bir tepki bekledi, gelmeyince,

"Şükûfe de şairdir," dedi. "Sizin gibi." Zoraki bir kıkırdama dolaştı ağzında. "Meslektaş sayılırsınız."

Karakaşın kalın, iki külbastı parçasına benzettiğim dudakları tekrar kıpırdadı.

"Öyle mi?"

Sinirden çıldıracaktım. Erkek kabalığı karşısında nezaket filan diye susamazdım. "Öyle," dedim yekten. Huyumu bilen halam arkasını getireceğimi bildiği için hemen atıldı.

"Ah özür dilerim. Hata bende. Şükûfe deyince şey edemediniz tabii. Nereden şey edeceksiniz?" Sonra diğerlerine gülümseyerek, "Kim bilir kaç tane Şükûfe vardır, öyle değil mi?" dedi. Benim nazik, kelebek halacığım bile maruz kaldığımız kabalığa içerlemişti. "Faruk Beyciğim," dedi daha resmi bir sesle. "Mutlaka eserlerini okumuşsunuzdur. Yeğenim tanınmış kadın şairimiz Şükûfe Nihal. Birçok kitabı var."

"Öyle mi?"

Ne sanıyordu bu adam kendini? Beni horlama, yok sayma, küçük görme hakkını ona kim veriyordu? Beyefendi Olimpos Dağı'nda tanrılar katında, yoo, hayır; ne katı, bizzat kendisi tanrıymış havalarındaydı. Bizler de onun zavallı, aciz kullarıydık. O başında defne dallarından tacı, elinde sırça kadehi eksik olsa da tanrılığın tadını çıkaracağı sırada ilahi huzurunu bozmuşum gibi bana azametle bakarken, cenneti cehennemi resmettiği ezberimdeki mısraları uçuşuyordu kafamın içinde.

"Parlıyor bir damla kan çamların sorgucunda
Birer kâğıt fenerdir meyveler dal ucunda
Gördüm sihirbaz gibi geçtiğini üç kızın
Bu ateş âleminin içinden yanmaksızın!"

Korkunç! Korkunç! Duyguları, renkleri, sözcükleri kanaviçe gibi işleyerek beni kendine hayran bırakan şair bu adam olamazdı.

Halam, "Evet mutlaka okumuşsunuzdur," diye ısrar etti. "Birçok kitabı yayımlandı. Şiirleri gazetelerde, mecmualarda çıkıyor."

Gruptakiler, "Aaa, evet, biliyoruz tabii. Tanımaz olur muyuz," gibilerden doğru, yalan kibar kibar mırıldanırken Faruk Bey'in dudaklarının iki yanında müstehzi iki çizgi belirdi. Benim de tepem iyice attı.

"Halacığım." Sakin olmaya çalıştım, ama sesimin titremesine engel olamadım. Suratım da tahminimce ya kıpkırmızıydı ya da ölüm kadar beyaz. "Beyefendiyi müşkül durumda bırakmayalım. En iyisi yine öyle mi diye sormadan diğer misafirlere de bir merhaba diyelim."

En az bizim kadar şahit oldukları kabalığa şaşırmış ve üzülmüş görünen gruptakilerin ellerini sıktım. "Şairliğin bir tarafı da budur işte. Yazmaktan okumaya vakit kalmıyor. Mesela ben de bu beyefendiyi hiç okumadım."

Onları bin defa talim edilmiş bir Şükûfe Nihal baş hareketiyle selamladım.

"Şimdi müsaadenizle. En iyisi biz haşmetli beyefendinin hışmına uğramadan halkın arasına karışalım."

Tam gruptan ayrılıp yürümek üzereyken birden gözlerimi kara orman kaşlıya diktim.

"Söz," dedim. "Yarın ilk işim bir şiirinizi bulup okumak olacak. Yayınlanmış bir şiiriniz vardır umarım."

Cevap beklemeden yine bin talimli Şükûfe Nihal azametiyle arkamı dönüp yürüdüm. Halamı bu sefer ben sürüklüyordum.

Arkamdan birinin iç çektiğini işittim. Bir kadın, "Hiç surat etme Farukçuğum," dedi. "Bu azarı hak ettin."

İçimden, "Ne azarı?" diye homurdandım. "Buna tokat derler. Şükûfe Nihal tokadı."

56

İstanbul / Bakırköy – Huzurevi

Yemekte ondan tarafa hiç bakmadım.

Yalan! Baktım. Ama onun bana bakmadığı anı denk düşürerek.

Yakışıklı desem, değildi. Eee, neyine bu havalar?

Bu da Nâzım gibi yüksek dağları kendisinin yarattığını sanıyordu. Acaba erkeklerin hepsi mi böyleydi? Olmayanı pek görmedim, ama inanamıyordum, kabul edemiyordum. Yoksa kader bana oyun mu oynuyordu? Öyle ya, belki de mısralarındaki duygusallığa, inceliğe, romantizme kapılıp sevdalanayım, onlar da isyankâr ruhumu kabalıklarıyla terbiye etsinler diye erkeklerin en kendini beğenmişlerini şair boyasına batırıp yaldızlayarak çıkartıyordu karşıma.

Hırsımı alamıyordum.

Aklıma bir de kurt düştü.

Yoksa kendini sevmeyi bir mucize gören bu adamın bana karşı tutumu sanatıma değil kadınlığıma mıydı? Bu da yıllardır üstünlüklerine son vermek için eşit hak mücadelesi verdiklerimden miydi?

Bu ihtimal, öfkemi kamçıladı. "Yoo hiç gelemem bu çalımlara halamın Faruk Beyciği," diye homurdandım içimden.

"Şükûfe Nihal'im ben. Erkek üstündür efsanesine boyun eğmem. Ne hamalına ne mebusuna ne de şairine. Neyin benden üstün? Gücün mü, kuvvetin mi? Ben kadınım, can verenim. Yani senden üstünüm. Şairlik mi? Onda seninle aşık atamayacağımı sanıyorsan güler geçerim. Eee, ne kaldı geriye? Neyin var benden üstün ha?"

Gazi'nin yakın çevresindeki Yunus Nadi, Falih Rıfkı, Kılıç Ali gibi inkılap ileri gelenleri bile kadınların erkeklerle eşit haklara sahip olma hakkına, en çirkin sözlerle, alaylarla karşı koyarken bu Zeus müsveddesinin kabalığının altında aynı hoyratlık varsa hayret etmemek lazımdı doğrusu.

Ama öyle miydi gerçekten?

Onca güzel sözcükleri, kafiyeleri sıralayan o koca kafanın içindeki beyin bu kadar kusurlu olabilir miydi?

Eğer öyleyse ikiyüzlüydü demek ki. İçinde kaba, hoyrat, bencil, kendini beğenmiş bir erkek ruhu gizlenirken, kâğıda döktüğü o güzelim mısralardaki incelik sahteydi.

Gerçeği öğrenmeye karar verdim. Öfke içimi kemirirken bunun çok tehlikeli olduğunun farkındaydım. Her an patlayabilir, kırıp dökebilirdim ama mecburdum. Gerçek ortaya çıkmalıydı. Hem de hemen burada, bu masada. "Halamın Faruk Beyciği"nin mısralarındaki inceliğin, güzelliğin sahte olup olmadığını anlamalıydım.

Durup dururken masada onun oturduğu tarafın tam tersine bakarak ateşten topu ortaya atıverdim.

"Eee, ne diyorsunuz bakalım beyler. Yüksek fikirlerinizden istifade etmek isterim. Efkâr-ı umumiye son günlerde ziyadesiyle kadın-erkek eşitliği meselesiyle meşgul. Benim görüşümü biliyorsunuzdur. Biz Kadınlar Birliği olarak eşitliği savunuyoruz. Sizlerin fikirlerinizi almak mücadelemize ışık tutabilir."

Davetliler de sanki bunu bekliyormuş. Erkeklerin çoğu, artık ne kadar samimi, ne kadar yalancıktan bilmem, lütfedip,

kadınların da Allah tarafından yaratılmış olduğunu kabul etti. Geleceğimizin teminatı çocuklarımızı kadınlar büyütüyormuş. O halde kadın meselesi bir 'gelecek meselesiymiş.'

"Bak bu çok önemli bir tespit" dedim. Bu düşünceyi ortaya atan Hamdi Bey diye birine. "Kadın mademki gelecek meselesidir, o halde memleketin geleceği kadınlara bağlıdır."

Adam, "Elbette," dedi. "O yüzden kadınların haklarına önem vermekten yanayım."

Bir başkası. "Aynı fikirde olduğunu" söyledikten sonra bir parantez açtı. "Ama kadının erkeğe karşı vazifelerini ihmal etmemesi şartıyla. Kadın hem annedir hem eştir. Evi idare etmek, yemek, temizlik daha bir sürü iş kadının vazifesidir. Kocasına karşı sorumluluklarını yerine getirmelidir. Kadın vazifelerini layıkıyla yaparsa erkek memleket idaresindeki sorumluklarını daha iyi yerine getirir. Efendim kadın kısmının vazifesi..."

Dayanamadım. "Ya erkek kısmının sorumlulukları efendim?" dedim. Elimde olmadan sesimin yüksek çıktığının farkındaydım, ama umurumda olmadı. "Yani erkek kısmı? Sizler hiçbir mecburiyeti, mesuliyeti olmayan cırcır bağırıp çağıran, çalıp söyleyen ağustosböcekleri misiniz?"

Masadaki hanımlar hemen kıkırdadı. Biri ağzını eliyle saklayarak yanındaki arkadaşına "cır-cır... cır-cır cır," dedi. Bir başkası dayanamayıp el çarptı.

"Aman pek beceriklidir onlar. Yükü bizim sırtımıza yığar, kendileri yan gelip yatarlar."

Hiç çekinmeden, "Siz de yatırmayın efendim," dedim, alaylı bir sesle. "Şeytan azapta gerek. Madem kadın vazifelerini yerine getiriyor, erkek de getirecek. Yük paylaşılacak. Yarısı bize, yarısı onlara."

"Bu kadarı da fazla," dedi hoyrat bir erkek sesi. "Kadınlara ne oldu Allah aşkına? Neyin davasını güdüyor bunlar?

Erkek çalışıyor, para kazanıyor, evi geçindiriyor. Erkek olmasa aç kalır kadınlar. Ya harbe ne diyeceksiniz bakalım. Asker oluyoruz biz. Savaş çıkınca gidip ölüyoruz, yaralanıyoruz. Kolumuz, bacağımız kopuyor..."

Ellerimi çırptım. "Bravo erkeklere."

Masadaki bütün başlar bana dönüktü. Biri hariç. Orman kaşlı önündeki tabağına dikmişti gözlerini. "Sinek mi kaçtı içine Faruk?" diye geçti aklımdan. "Kaldır kafanı da bana bak. Aslında bu laflar sana."

Aklımı toparlayacak zaman kazanmak için bir iki yudum su içtim. "Aman hanımlar," dedim sonra, "erkeklerimiz pek kırılgan ve kıymetlidir. Onların bu sorumlulukların altında ezilmelerini önlemek zorundayız. Maazallah onlar olmazsa ne yaparız? Bak duydunuz; çalışıyorlarmış. Öyleyse bırakmasınlar biz de çalışalım. Hem de her işte. Onlar ne yapıyorsa hepsinde. Para kazanıyor, ev geçindiriyorlarmış... Aman ne güzel. Bırakmasınlar biz de para kazanalım. O zaman sırf eve para getirdiği için, o olmasa ben ne yaparım şu dünyada diye dayağa, tokada, azara, kötü muameleye, ihanete katlanmak zorunda kalmayız."

Birden anamın çatık kaşlı hayali dolaştı zihnimde.

"Sus Şükûfe. Allah aşkına, sus!"

Biraz ileri gittiğimin farkındaydım, fakat eğer bana sergilediği kabalık kadın düşmanlığındansa Faruk dayanamayıp, "Yeter artık," desin diye yapıyordum bütün bunları. Ama heyhat; o tabağını seyretmeye devam ediyordu. Beni dinlediğini biliyordum. Aklı sıra belli etmiyor, göz ucuyla beni inceliyordu.

İçimden, "Öyleyse ateşe devam Şükûfe," diye emrettim kendime. "Evet, beyler ne diyorsunuz bakalım? Kadının zincirini çözmeye var mısınız? Cumhuriyetin çözdük demesiyle olmaz! Kanunun bir yerine iki laf sıkıştırmak yetmez. Kadının zincirini evde çözeceksiniz. Kadını sizinle eşit

haklara sahip bir vatandaş haline getirirseniz, işte ancak o zaman kadınların kuracağı gelecekte güçlü, mutlu bir memleket söz konusu olur. Ne diyorsunuz bu işe, var mısınız? Çözecek misiniz zincirleri?"

Her kafadan bir ses çıkıyordu. Birinin "Ne zinciri Şükûfe Hanım? İşte karım yanımda. Sorun bakalım zinciri var mı?" diye sorduğunu duydum.

"Hangi hanım? Sağınızdaki mi, solunuzdaki mi?"

Adam allak bullak oldu. "Solumdaki."

Kadına baktım. "Evet ne diyorsunuz hanımefendi? Zinciriniz var mı, yok mu?"

Zavallıcık, mahvoldu. Önce yüzünün pudrası ala döndü, sonra kireç kesti.

"Eee... Ne diyorsunuz? Konuşsanıza, bakın zinciriniz yokmuş."

Kadıncağız susmaya devam edince, kocası iyice sinirlendi. "Konuşsana hanım," diye parladı. "Yediğin önünde, yemediğin arkanda. İstediğini giyip istediğini çıkarıyorsun. Konuya, komşuya gitmene ses etmiyorum. Anlatsana bütün bunları."

"Tabii, tabii," diye inlercesine bir mırıltı çıktı kadının dudaklarından. "Beyim sağ olsun..."

Bu cılız, gönülsüz destek adamın alevini söndürmeye yetmedi. Bardağı kapıp rakısından okkalı bir yudum aldı. Elinin tersiyle ağzını sildi. "Ben onu bilir, onu söylerim arkadaşlar. Kadın kısmı kedinin omurgasından yapılmıştır. Nankörlükleri oradan gelir."

Eve döndüklerinde kızılca kıyamet kopacağı belliydi.

Sırf kadına destek olmak, onu birazcık olsun yüreklendirmek için, "Tebrik ederim hanımefendi," dedim. "Siz mutlu azınlıktasınız demek ki. Beyefendi sizi de tebrik ederim. Karınızı yediriyorsunuz, içiriyorsunuz, istediğini giyip çıkarmasına, komşuya gitmesine ses etmiyorsunuz... Eh öyleyse eşini-

zin bizim Kadınlar Partisi kurma gayretlerimize katılmasına da müsaade edersiniz."

Bir iki kadın gülecek gibi oldu, ama hiç ummadığım bir ses, "Öyle ya," dedi masanın öbür ucundan.

Halamın Faruk Beyciği sonunda bir şey söylemişti işte. "Öyle ya!" Başka laf beklemekle hata etmiştim anlaşılan. Bildiği tek söz bu olmalıydı. "Öyle ya!"

Ama beni şaşırttı. Usulca oturduğu yerden kalktı. Dosdoğru bana bakıyordu artık. Gözlerinde menevişler mi vardı, bana mı öyle gelmişti? "Şükûfe Hanımefendi haklı," deyiverdi yekten. Sonra hâlâ karısını dürtükleyerek homurdanan adama çevirdi bakışlarını.

"Şükûfe Hanım haklı, Rıza Sami Bey. Madem eşinizi bu kadar serbest bırakıyorsunuz, hanımefendi yarından tezi yok Şükûfe Hanım'ı bulsun ve kadınların hak ve hürriyetleri konusunda verilen mücadeleye katılsın."

Şaşırdım. Ne yalan söyleyeyim. Diyecek laf bulamadım. Aklıma gele gele o meşhur laf geldi.

"Öyle ya."

Kıyamet koptu. Kahkahanın bini bir para gitti. Orman kaşlı da bir güzel güldü. Gülünce sanki yüzü biraz daha aydınlandı. Kaşlarının gölgesi düşünce iyice kararan gözlerinde minik pırıltılar menevişlenir gibi oldu.

Meğer Faruk Nafiz'in tik lafıymış bu. Biri bir şey söyledi mi, ağzından önce bu sinir laf çıkarmış.

Salonda isyanımla gerilen havadaki elektrik yüklü bulutlar dağılır gibi olmaya başlamıştı. Faruk Nafiz tekrar iskemlesine otururken, "Lakin Şükûfe Hanımefendi," diye mırıldandı. "Bir şeyi anlayamıyorum. Sormama izniniz var mı?"

Yine "Öyle mi?" dememek için kendimi zor tuttum. Bu kadarı alaya girerdi. Ve ben o anda bütün öfkeme rağmen onunla alay etmek istemiyordum.

"Sorun lütfen."

"Kadınlar Partisi kurmak istiyorsunuz..."

"Evet. İstiyorduk. Fakat cumhuriyet idaresinin beyleri..."

"Biliyorum. Parti kurmanıza izin vermediler."

"Anlayamadığınız buysa, sizinle anlaşıyoruz demektir beyefendi. Çünkü o günlerde biz de anlayamamıştık. Hâlâ anlayamıyoruz."

Faruk kaşlarını kaldırıp itiraz etti.

"Anlayamadığım o değil. Onu gayet iyi anlıyorum. Kadınlar Partisi'ni kurabilseydiniz... Sanıyorum siz genel sekreteri olacaktınız."

Hayret. Şairliğimden habersiz görünen adam partimizi kurabilseydik bana verilecek görevi nasıl biliyordu?

"Bütün azalarınız da kadın olacaktı herhalde. Öyle ya... Başkan kadın, genel sekreter kadın... İdare heyeti kadın... Üyeler kadın..."

İtiraz ettim. "Pek öyle sayılmaz. Kapımız erkeklere de açık olacaktı. İsteyen, davamızı benimseyen erkekler de partimize katılabilecekti... Hatta seçimde onları mebus bile çıkaracaktık."

Faruk Nafiz'in başı yine öne arkaya gitti geldi.

"Güzel. Buraya kadar olan her şeyi ben de anlıyorum. Anlamadığım şu hanımefendi, kimden oy alacaktınız? Erkeklerden mi? Kocalarının, babalarının, ağabeylerinin lafından çıkmayan kadınlardan mı? Bunu nasıl umduğunuzu anlamış değilim. Mazur görün."

Bir şey demeye niyetlendim ama fırsat vermedi.

"Kadınlara bu kadar tahakküm ettiğini düşündüğünüz erkeklerin, karılarının, analarının, kızlarının Kadınlar Partisi'ne oy vermesine müsaade edeceklerini hiç sanmam."

Masada yine alkış koptu. Bu sefer erkekler alkışlıyordu. Az önce karısını dürtükleyen Rıza Sami Bey de coştu. "Bravo

üstadım," diye ayağa fırladı. "Bu taş yerini buldu." Gözleri hain hain bana bakıyordu adamın.

Bir şeyler söyledim, ama Faruk Nafiz'in haklı olduğunu biliyordum. Kocasına, "Yeter. Ben esir değilim," bile diyemeyen şu zavallı pudra kutusu mu seçimde gidip bize oy verecekti Allah aşkına?

Ama yine de altta kalmaya niyetim yoktu.

"Bizim de davamız işte buydu efendim," dedim. "Hâlâ da bu davanın peşindeyiz. Yerlerdeki kadın gururunu ayağa kaldırmanın. Onun erkekle her manada eşit haklara sahip olduğunu anlamasına yardımcı olmanın."

*

Tartışma uzayıp gidiyordu.

Herkes bıkmıştı. Ben de. Üstelik yorgun hissediyordum kendimi. Allah'tan halam herkesin imdadına yetişti.

"Yeter ayol. Herkes ne istiyorsa yapsın. Benim canım artık şiir dinlemek istiyor. Hazır Faruk Nafiz Bey aramızdayken..."

Alkışladılar. Ben de şöyle bir şak şak yaptım. Nezaketen!

Halam, "Lütfen üstat," dedi. "*Han Duvarları*'nı bir de sizin ağzınızdan dinlesek. Lütfeder misiniz?"

Aman ya Rabbi. Öyle ya o muhteşem, erişilmez, kıskançlıktan beni çıldırtan, hayran bırakan mısraları yaratmıştı bu adam. "Oku," diye haykırdım. Tabii içimden. "Oku. *Meşin kırbaç şaklasın, yağız atlar kişnesin. Asılsın araban bir dağın yamacına*... Sana hâlâ çok kızgınım ama oku. Seni bağışlayacağımı filan sanma, ama oku işte. Maraşlı Şeyh oğlu Satılmış'ı oku bana!"

Hayran olduğum bu şiiri her okuyuşumda yudum yudum içerdim her mısraını adeta.

Bu duygularımın hiçbirini söylemedim Faruk Nafiz'e. "Öyle mi?" der diye korktum belki de.

Masadakiler benim yerime, "Lütfen, okuyun," diye teşvik ediyordu onu nasıl olsa.

"Aaa!" diye bir çığlık koptu içimde yine. Faruk Nafiz'in orman kaşlarının karanlığında kalan gözleri yine meneviş-leniyordu. Siyah değil mi yoksa bu adamın gözleri diye geçti aklımdan. Siyahın hiç böyle ışıldadığını görmemiş-tim.

Halamın Faruk Beyciği, "Hanımefendi," dedi sonunda. "*Han Duvarları* çok uzun."

"Olsun, olsun," diye bağrıştı konuklar.

O gülümsedi.

Doğrusu yakışıyordu ona gülümsemek. Kalın dudakların-da mahcup ama gizemli bir bükülüş. Bunun farkında mıydı acaba?

"Bu kadar uzun bir şeyi nasıl yazdım, niye yazdım bilmi-yorum. Oldu işte. Bir kazadır çıktı kalemimden."

Masada gülüşmeler oldu.

"İtiraf etmeliyim ki ezberleyemedim bir türlü. Yanımda da yazılısı yok..." Ceketinin cebini karıştırdı..." Halama doğ-ru bir tebessüm daha gönderdi. "Ama sizi kırmak istemem. Eğer isterseniz onun yerine dün gece yazdığım şiiri takdim edeyim... Hem taze hem kısa..."

Alkışlandı.

Faruk Nafiz ayağa kalktı. Yine çalımlı, yine Olimpos Da-ğı'ndaki mağrur tanrı rolündeydi. Cebinden çıkardığı kâğıdın katlarını açtı. İki kere öksürdü. "*Çoban Çeşmesi*," dedi usulca.

"Derinden derine ırmaklar ağlar
Uzaktan uzağa çoban çeşmesi
Ey suyun sesinden anlayan bağlar
Ne söyler şu dağa çoban çeşmesi?"

İnanılmazdı. "Derinden derine ırmaklar akar," demiyordu adam. *Ağlar*... İşte duyguyu şiirleştiren sihirli sözcük buydu. "Derinden derine ırmaklar ağlar"... Hayran kalmıştım. Halamın evinde değil, bir ormandaydım o anda. Derinden derine bir ırmağın çağıldadığını duyuyordum.

"Gönlünü Şirin'in aşkı sarınca
Yol almış hayatın ufuklarınca
O hızla dağları Ferhat yarınca
Başlamış akmağa çoban çeşmesi..."

*

Hiçbirimiz soluk almıyorduk galiba.

Gözler onda, dudaklarındaydı. Herkes kendince bir çeşme başındaydı. Kimi sevdadan, kimi uzayıp giden yolculuğun hararetinden susamıştı. Faruk Nafiz'in dudaklarından, *"Değdi kaç dudağa çoban çeşmesi,"* mısrası döküldüğünde ürperdim. Ateşten kavrulmuş dudaklarımda suyun hayat veren erişilmez tadını hissettim.

Bir an durakladı... Hepimize tek tek baktı. Anladım. Şiirin sonu gelince, dinleyenlerin üzerinde bıraktığı etkiyi görmek için şairlerin başvurduğu bir molaydı bu.

Etki mi? Hepimizin büyülendiğini fark etmemiş olabilir miydi? Ben... ben...

Son bir kere öksürdü. *"Ne şair,"* dedi tane tane.

"Ne şair yaş döker, ne âşık ağlar
Tarihe karıştı eski sevdalar
Beyhude seslenir, beyhude çağlar
Bir sola, bir sağa çoban çeşmesi."

Uzun bir sessizlik oldu. Kimse ağzını açıp da güzel, harika, filan dişemedi. Faruk Nafiz hepimizi bir çeşme başına götürmüş, Ferhat'a dağları deldirmiş, Aslı'yı, Şirin'i, Leyla'yı, Mecnun'u serinletmişti o çeşmenin suyuyla... Sonra hepimizi orada, duygularımızla, hayallerimizle baş başa bırakmıştı.

Neden sonra, "Bitti," dedi. "Bu kadardı."

Davetliler bir rüyadan uyanır gibi toparlandı. Kimi, "Ah," diye fısıldadı, kimi, "çok çok," diye kekeledi. Bir iki kişi alkışlamayı akıl etti. Ama galiba hepimiz, hâlâ çoban çeşmesinin başındaydık. Ben de.

Faruk Nafiz artık dosdoğru bana bakıyordu. Çekinmeden.

"Umarım," dedi. Sesi biraz daha karılmıştı. "Umarım, Şükûfe Hanım da beğenmiştir. Bir şair tarafından beğenilmek..."

Keşke bunu söylemeseydin diye geçti aklımdan. Keşke *Çoban Çeşmesi*'nin büyüsünde bıraksaydın beni. Halam, şair olduğumu söylediğinde "Öyle mi?" deyip beni delirttiğin andaki öfkemle baş başa kalsaydım keşke.

"Eh, fena değildi," dercesine başımı iki yana şöyle bir salladım. "Beğenmemek haksızlık olur. Az önceki münakaşamızdan da anlamış olmalısınız ruhum haksızlıklara duyduğum isyanla doludur. Haksızlığa gelemem. Haksızlık da etmem. Fakat size doğruyu söyleyeceğim için umarım kırılmazsınız."

Olumsuz bir şey söyleyeceğimi anlayan birkaç konuk homurdanır gibi oldu, ama Faruk Nafiz elini kaldırarak onları susturdu. Konuşsalar da umurumda olmazdı ya neyse. "Neden bilmiyorum;" diye devam ettim. "Suyun melodisini mırıldanan bir şiir okudum mu, ya da bir şairin sevdasını suya takdis ettiğini duydum mu elimde olmadan Fuzuli'nin kasidesiyle mukayese ediyorum."

Aslında, "*Su Kasidesi*'nin yanında senin manzumenin lafı mı olur?" demenin kibarcasıydı söylediğim. İtiraz eder, kızar,

tartışır diye bekledim, ama öyle olmadı. Hiç tereddüt etmeden "Haklısınız," dedi. Sesinde riya izi yoktu. "Şair şairse bir, sevdalıysa iki haddini bilmeli. Bana şair dendiğini biliyorum hanımefendi. Ama öyle miyim gerçekten diye kendimi sorguladığım çok olur. Fuzuli'nin adı yüzyıllardır yaşıyor. Benimkini belki şu kapıdan çıkınca unutacaksınız. Çünkü ben onun gibi *'yârin elini öpmeden ölürsem sevgiliye suyu toprağımdan yapacağınız testiden verin,'* diyecek hayal zenginliğinden yoksunum. Ne fakirlik değil mi? Nerede Faruk Nafiz'de o yürek, o ustalık? *'Yârin ayağını bastığı toprağa ulaşabilmek için suyun başını taştan taşa vurarak bir ömür boyu avare avare gezdiğini,'* söyleyemedikten sonra adımız şaire çıkmış ne kıymeti var? Öyle değil mi?"

Yüreğim bir anda hazla doldu. "Ey Zeus," dedim içimden, "indirdim seni tanrılar dağından. Nefret ettiğim o çalımlı halinde eser yoktu. Bu sefer tevazuuna bayıldım. Hayran oldum. Sanki o koca, mağrur kafası, o çalı gibi gür karakaşları, kaç defa menevişlenirken yakaladığım kara gözleri hiç de itici görünmedi bu sefer gözüme. Sıcacık gülümsedim. Anladı mı bilmem. Bu, "Seni affettim şair," tebessümüydü Şükûfe Nihal'in.

"Öyle," dedim yavaşça. "Öyle ya! Biz kimiz?"

57

İstanbul / Bakırköy – Huzurevi

Şeref Demirel'e sinirlenmeye başladım.

"Korkunç," dedi anlattıklarımı dinledikten sonra. "Bunları gerçekten ona söylediniz mi?"

"Ne var bunda şaşıracak. Söyledim tabii."

"Korkunç."

Aklından geçen gerçek kelime bu değildi tabii. "Yanlış kelime genç adam," dedim aksi aksi. "Aslında 'korkunçsunuz' demek istiyordun öyle değil mi? Korkma söyle."

Beni yanılttı. Başını salladı. "Haklısınız. Korkunçsunuz."

Geri adım atmadım.

"Öyleyimdir."

Artık benden korkmuyordu Şeref Demirel. Onu da kaybediyordum. Eskiden gözlerime bakamazdı. Şimdi dik dik bakıyor, kelimeleri kurşun gibi sıkıyor. Tak, tak, tak.

"En başta maruz kaldığınız kabalık karşısında hissettiğiniz öfkeyi anladım. Faruk Bey'i ayıpladım. Neden böyle davrandığını bilmiyorum, ama ayıpladım. Fakat anlattıklarınızı dinlerken yine de Faruk Nafiz'e haksızlık ettiğinizi, kötü davrandığınızı düşünmeden edemedim. Kusura bakmayın."

"İstersen uzatma artık. Korkunçsunuz demen yetmedi mi?"

İçimdeki şeytan hemen başkaldırdı. "Neden kızıyorsun adama? Haksız mı? Öylesin işte. İnsanlar senden niye kaçıyor? Yazdığın onca roman, yüzlerce şiir, binlerce mısra varken neden unutulup gittin Şükûfe Nihal?"

Canım daha da sıkıldı. "Kes sesini," diye payladım iç sesimi. "İnsanların benden kaçtığı filan yok. Ben uzaklaştırdım onları. Unutulmadım da unutulmayacağım da. O söylediğin onca roman, yüzlerce şiir, binlerce mısrada yaşayacak Şükûfe Nihal."

"Okuyan olursa," diye bir ses duydum içimden. Gerçeği kabul et artık kadın. Bir deniz feneri gibi karanlıkları aydınlattığın, ruhlara yol gösterdiğin, gönülleri titrettiğin günler geride kaldı. Terk edilmiş, dev dalgalarca hırpalanmış, sadece enkazı kalmış bir fenersin artık sen."

Canım yandı. Omuzlarımın daha bir çöktüğünü hissettim. Ağlamayı becerebilseydim, şu an en uygun zamandı. Ah, ağlamak için nasıl bir heves var içimde. "Kendimi kendime acındırırsam belki gözyaşlarım esaretten kurtulur," dedim içimden. "Hey gidi Koca Şükûfe Nihal... Bir şaire... edibe... Işığı söndürülmüş, terk edilmiş bir fener enkazı olsun ha!"

Hiçbir işe yaramadı. Yüreğim kaskatı, ruhum kupkuru öylece kaldı.

Şeref Demirel'e doğru "Git," dercesine elimi salladım.

"Beni anılarımda bırak," dedim usulca. "Sonra devam ederim. Sana nefreti nasıl sevdaya boyadığımı anlatırım bir dahaki sefere belki. Bakarsın hakkımdaki hükmünü o zaman gözden geçirmek istersin."

*

Gitti mi, gitmedi mi bilmiyorum.

Gözlerimi görüntülere, kulaklarımı seslere kapattım. "Bir mısra ver bana Allah'ım," diye yalvardım. "Tek bir mısra."

Ne zamandan beri bir şey istememiştim göklerden.

Bekledim. Ruhumda, tıpkı o eski günlerde olduğu gibi bir esintiyle sözcüklerin dolaşmasını bekledim. "Su," diye fısıldadım.

Faruk, *Çoban Çeşmesi* şiirini okurken kıskanmıştım onu. Neden suların çağıldadığı bir şiiri olmasaydı Şükûfe Nihal'in? Yoksa var mıydı?

Bekledim. Göklerden bir ses, ilham perisinin kanatlarını çırpmasının oluşturduğu o tatlı esintiyi yeniden hissedecek miyim diye bekledim.

Ruhumu saran kara bulutlar birden aralanır gibi oldu. Bir his dolaştı beynimin kıvrımlarında. İçimden dudaklarıma doğru bir fısıltının geldiğini hissediyordum.

"Kalbinden kalbine akan bir sesti..."

Aman ya Rabbi. Heyecandan nefesim kesildi. Göklerden beklediğim ses miydi bu mısra? Yoksa bunu çok, ama çok seneler önce mi söylemiştim? Umutla devamını bekledim gelir diye.

Birden zihnimdeki sahne aydınlanıverdi.

Vapurdaydım. Kadıköy'den son vapurla Karaköy'e dönüyordum. Aklım o akşam halamın evinde olanlarla meşguldü. Faruk'u düşünüyordum. Kabalığını hatırlayınca yeniden sinirlendim, öfkeden tırnaklarımı kemirmeye başladım. Nefretimi biliyordum. Nasıl indirdim Zeus'u tanrılar katından ama,' diye kıkırdadım kendi kendime. Sonra bana bakarak okuduğu *Çoban Çeşmesi* şiirini hatırlamaya çalışırken buldum kendimi.

"Ne şair yaş döker, ne âşık ağlar..."

Sonra...

"Tarihe karıştı eski sevdalar."
Beyhude seslenir, beyhude çağlar
Bir sola, bir sağa çoban çeşmesi."

"Ne var bunda?" dedim kendi kendime. "Basit. Manzume... Ben de yazarım. Hatta şimdi, şuracıkta... Hadi Şükûfe."

Yüreğimde, ta derinlerden o kıpırtının tekrar yükselmeye başladığını hissetmiştim. Geliyordu! İyi bilirdim bu sesi. İlham perisinin kanat çırpıntıları, ayak sesleriydi içimde dolaşan. Çantamdan defterimle kalemimi çıkardım heyecanla.

"Kalbimden kalbine akan bir sesti
Akşamın gölgesinde çağlayan o su
Sesini en tatlı yerinde kesti
Bizi sonsuzluğa bağlayan o su."

Dudaklarımdan dökülen fısıltıyı defalarca okumuştum sonra.

"Kahretsin!"

Beğenmemiştim. "Olmadı, olmadı. Nerede onunki, nerede bu?"

İçimden söylendiğimi zannederken tepkim dudaklarımdan dökülmüş olmalıydı ki uyuklayan birkaç yolcu başını çevirip süzgün gözlerle bana baktı.

Bakarlarsa baksınlar! Olmamıştı, beceremediğim. Yazamamıştım.

"Şiir bu kızım," diye homurdandım. "Bir de şair geçiniyorsun. Şiirin duygu olmadan, yüreğinde hissetmeden öyle çalakalem yazılmayacağını bunca senedir anlamadıysan pes. Adam güzel yazıyor çünkü..."

Gerisini getiremedim, çünkü tam o anda takılmıştı aklıma: Faruk Nafiz bu ince, duygu seli mısraları hangi ilhamla yazı-

yordu? Daha doğrusu ilham perisi kimdi? O kocaman kafanın içinde bir kadının hayali, yüreğinde o kadının sevdası mı vardı?

Evli olup olmadığını bilmediğimi de o anda fark ettim. "Tüh; keşke halama sorsaydım."

Fakat halamın o akşam "Gel bak seni kimle tanıştıracağım" diye beni peşi sıra sürükleyerek koşturmasını hatırlayınca, adamın bekâr olma ihtimalinin daha yüksek olduğunu düşündüm.

"Saçmalama Şükûfe," diye azarladım kendimi tabii. "Öyle ya. Evli veya bekâr. Sana ne?"

Onun hakkında ne biliyordum? Hiç! Bir lisede öğretmen olduğundan başka hiçbir şey. Onu da bir yerlerde mi okumuştum, biri mi söylemişti hatırlamıyordum.

Düşünmekten sıkıldım. Vapurdan inerken zihnimi Faruk'a kapatmaya karar verdim. Fakat eve dönünce yine o vardı aklımda.

Faruk neden "tarihe karıştı eski sevdalar," diye dertleniyordu acaba? Öyleyse yüreğinde bir boşluk vardı, Öyle ya, yoksa eski sevdaların tarihe karışmasından neden üzüntü duysun? Özlediği nasıl bir sevdaysa artık.

Can sıkıntısıyla doğru salona geçtim. Karanlık denizi gören penceremin yanındaki sehpada duran abajuru yaktım. Yirmi beş mumluk ampulün sarı, esrarlı aydınlığında oturdum. Vapurda beğenmeyip karaladığım mısraları çıkarıp kendimi duygulara, düşüncelere bıraktım. İçimdeki tarifsiz kıskançlığı bastıramıyordum. O yazdıysa ben de mutlaka bir su şiiri yazmalıydım. Üstelik onunkinden bile güzel olmalıydı benimki. "Şükûfe Nihal'in su şiiri, Faruk Nafiz'in *Çoban Çeşmesi*'ni unutturdu." diye yazmalıydı birileri. Bu hevesle bir sürü şey karalarken kendimi bir pınar başında buldum. "Uyuya kalmışsın Şükûfecik," dedim kendime uykumda bile. "Rüya görüyorsun."

Bir erkek vardı yanımda. Görmüyordum onu ama sesini işitiyordum.

"İç Şükûfe... Kana kana iç..."

Uyuyordum ama rüya gördüğümü bilecek kadar açıktı bilincim. "Kimsin sen?" dedim rüyamdaki sese doğru. "O musun?"

•

Uyandığımda gün ağarmaya yüz tutmuştu penceremde.

Oturduğum yerde uyumaktan her yerim tutulmuştu. Yatağa kadar nasıl gittiğimi bilmiyorum. Yorganın altına büzülmemle tekrar dalmam bir oldu. Bıraktığım yerden yakalamalıydım rüyamı.

Boşuna uğraştım. Ne orman ne dere vardı artık. Ne de şırıl şırıl akan çeşme.

Sabah yorgun kalktım tabii. Ne manaya geliyor bu rüya diye yormaya çalışmadım. İşe geç kalmıştım. Üstelik yazı günümdü o gün. Gece boyu karaladığım mısralardan başka tek satır yoktu masamda. Kafam bomboş, hislerim karma karışıktı. Neden kıskanıyordum onun şiirini sanki? Benim de onunkiler kadar güzel şiirlerim vardı. Sonra, niye o adam için kafa patlatıp duruyordum. Geçip gitmişti işte. O kadar.

Gazetenin Cağaloğlu'ndan Divanyolu'na dönen köşedeki idarehanesine gittiğimde öğlendi.

Tuhaf. Masamda, kocaman, harika bir gül vardı. Tek bir kırmızı gül.

Bana kim çiçek göndermiş olabilirdi ki? Hem de gazeteye.

Yandaki masada çalışan musahhih Kamil Bey'e sordum. Getireni görmemiş. Her zaman burnunun üstüne düşen yakın gözlüğünün üstünden babacan bir ifadeyle baktı. "Hayranlarınızdan biri olmalı Şükûfe Hanım kızım."

Hayranlarım mı? Bana çiçek gönderecek bir hayran hem de. Tuhaf.

Severdim Kamil Bey'i. Gazetenin patrondan sonraki en eski mensubuydu. Temel direk derler ya. Öyleydi işte Kamil Bey. Okumuş adamdı. Kibardı. Bilgisi derya denizdi, fakat bunu hiç belli etmez, karşısındaki ezmeye kalkmazdı. Bir yanlış buldu mu, bunu insanın yüzüne vurmaz, "Acaba şöyle mi demek istemiştiniz," diyerek doğrusunu görmenizi sağlardı.

"Aaa, evet. Nasıl yazmışım onu öyle? Ay çok teşekkür ederim Kamil Bey. Siz olmasanız..."

Tek ödülü buydu işte. Bunu duydu mu, masaya dayamaktan ceketinin dirsekleri parlayıp eskimesin diye karısının diktiği lastikli kollukları çekiştirerek taze bir hevesle devam ederdi çalışmaya.

Tuhaf, hem de çok tuhaftı. Kırmızı gül. Tek bir kırmızı gül. Ne bir isim ne bir yazı.

Kim göndermişti gerçekten?

Bizim idarehanenin bulunduğu hanın çaycısı askısını havada sallayarak, –içindeki çayları, kahveleri filan düşürüp, dökmeden bunu nasıl becerdiğini hiç anlamıyordum– kapıda görününce "Musa," diye seslendim.

"Buyur abla." Sormadan çayı masama bıraktı. Katlarda dolaşmaktan çayın buz gibi olduğunu biliyordum ama ses etmedim. "Beğendiniz mi?" dedi gülü işaret ederek.

"Çok güzel ama. Kim getirdi acaba?"

"Ben getirdim abla."

Ağzım açık kaldı. "Sen mi? Ne münasebet? Niye yaptın bunu Musa?"

"Çiçekçi Salomon Efendi'nin çırağı, 'Yukarı çıktığında bunu Şükûfe Hanım'a veriver' dedi. Sen yoktun. Ben de masana bıraktım. Yanlış mı yapmışım Şükûfe abla."

"Kim göndermiş diye sormadın mı çırağa?"

Benim ki de saçmalık. Niye sorsundu çocuk?

"Sormadım abla. İstersen bir koşu gidip sorayım."

"İstemez, istemez."

Hoppala. Kırmızı gül tam muamma olmuştu.

Bir de Salomon Efendi çıkmıştı başıma.

Eve dönerken uğradım mecburen. Salomon yoktu. Çırağa sordum.

"Bir bey," dedi.

"Adını söylemedi mi?"

"Bilmiyorum abla. Ustaya söylediyse haberim yok."

Ertesi gün masamda bir gül daha vardı.

Yine kırmızı gül.

Ve yine kimin gönderdiği belli değildi.

Bilen de yoktu.

Salomon Efendi, "Vallahi bilmorum, billahi bilmorum," diye yemin etti. "Ben de soramorum. Müşteri isim söylemoor, sormak ayıp oloor."

Bu böyle devam etti. Bir hafta her gün kırmızı bir gül buldum masamda.

Meraktan gazeteye gitmem gerekmeyen günlerde bile idarehaneye uğrar olmuştum.

Ve her gittiğimde kocaman, kırmızı bir gül beni bekliyordu. Artık sinirlenmeye kızmaya başlamıştım. Kimdi bu adam. Daha doğrusu ne kaba adamdı. İnsan bir kadına çiçek gönderiyorsa, küçücük bir kâğıda adını yazmaz mı? Neden saklanıyordu?

Millete de dedikodu lazımdı. Benim kırmızı güller idarehanede herkesin diline düşmüştü. "Gül geldi mi yine?" diye fiskos yapıyorlardı.

"Geldi. Görmüyor musun? Baksana masasında."

"Pusula yok mu yine?"

"Yok."

"Yahu kim bu adam?"

"Canım erkek olduğu ne belli?"

"Deli olma Şadi. Kadın kadına çiçek gönderir mi?"

Böyle aptal budala bir erkek dedikodusunun malzemesi yapmıştı beni meçhul hayranım işte.

Gazetede çalışan hanımların da derdiydi benim güller. Fakat kadınlar birbirleriyle fısıldaşmak yerine benim ağzımı arıyorlardı.

"Ay Şükûfe Hanımcığım, ne kadar güzel bugün de gülünüz."

Gülümseyip geçiştirmeye çalışmanın faydası yoktu. Hemen başka bir kadın atılıyordu çünkü.

"Çok talihlisin vallahi şekerim. Ayol bana diken gönderen bile yok."

Beriki hemen lafı gediğine koyuyordu.

"Niye göndersinler ayol, sen Şükûfe Nihal misin ki, hayranların olsun?"

Güllerin sırrı bir türlü çözülmeyince üçüncü bir dedikodu grubu daha türemişti. O mutlaka bir şeyler biliyordur diye günde üç beş defa Kamil Bey'i sıkıştırıyorlardı.

"Bir haber var mı Kamil amca? Kimmiş gülleri gönderen?"

O da haklı olarak parlayıveriyordu:

"Size ne kuzum? Ayıp, ayıp. Gidin başımdan. Bilmiyorum. Merak da etmiyorum. Ya çaycı Musa getiriyor ya da Salomon Efendi'nin çilli çırağı. Onlar da söylemiyor. Hadi yallah. Bir daha sorarsanız kızarım ha."

Kamil Bey'in kızarsa ne yapacağını gazetede herkes iyi bilirdi. Düzelttiği yazıları okurken satır atlamamak için kullandığı otuz santimlik tahta cetveli çat diye vururdu onu kızdırana. Neresine gelirse artık.

*

Aslında ben herkesten çok merak ediyordum gülleri kimin gönderdiğini.

Bir hafta geçti...

On gün geçti...

Sonunda ipin ucunu bıraktım. Günleri saymaktan da vazgeçmiştim. "Kim gönderiyorsa göndersin," diye kestirip attım kafamdan bu rahatsız edici durumu.

Bir gün idarehanenin merdivenlerini tırmanırken adliye muhabiri Nurettin işe yetişmek için fırtına gibi geçti yanımdan. İki basamak aşağıdan "Abla," diye bağırdı. "Misafirin var."

Misafir mi? Biraz bıkkınlıkla içimi çektim. Kimseyle çene çalacak halim yoktu. Kadınlar Birliği'nden birileri gelmiş olmalıydı.

Ama değildi. Yazıhanenin çift kanatlı camlı kapısını açar açmaz gördüm onu.

58

İstanbul / Sarayburnu

"Faruk Bey?"

Şaşkınlıktan sesimin yüksek perdeden azarlar gibi çıkmasına mâni olamamıştım. Kamil Bey'le kafa kafaya vermiş konuşuyorlardı.

Sesimi duyunca, kalktı, hafifçe eğildi.

"Hanımefendi..."

Masama doğru sert adımlarla yürüdüm. "Ne arıyorsunuz burada?"

Mahcup ve galiba biraz da korkmuştu. "Şey," diye mırıldandı. "Bu sefer gülünüzü kendim takdim etmek istedim."

Tepem attı. "Halamın Faruk Beyciği"ydi demek beni güllerle rahatsız eden. Getirdiği gül de Kamil Bey'in masasında şapkasının yanında duruyordu.

Böyle bir durumda teşekkür etmem gerekirdi ama çok kızmıştım yine. Bu adam beni kızdırmak için yaratılmıştı herhalde.

"Niye yaptınız böyle bir şeyi?"

Koca kafası öne düştü. Suçüstü yakalanmış çocuk gibi yere bakıyordu.

Sert adımlarla masama yürüdüm. Topuklarım tahta zemine değil de onun kafasına iniyordu sanki.

Tok! Tok! Tok!

Mantomu çıkarıp askıya astım. Bir yandan da nasıl hareket etmem gerektiğini düşünüyordum. Yerime geçtim. Sandalyemi sinirle çekerek oturdum. Ona da masanın önündeki iskemleyi gösterdim.

"Şöyle buyurun."

Pardösüsünü ona gösterdiğim iskemlenin arkasına bıraktı. Kamil Bey'e teşekkür sözcükleri mırıldandı. Kırmızı gülü ve şapkasını alarak usulca masama bıraktıktan sonra oturdu.

"Sizin için Şükûfe."

"Beni çok müşkül durumda bıraktınız Faruk Bey. Herkes günlerdir güllerin kimden geldiğini fısıldaşıyor burada."

Bir şey diyecek gibi oldu, vaz geçti. Kaşlarından gözlerini göremiyordum. Neredeydi o menevişler?

"Bari isminizi yazsaydınız. Böyle gizli kapaklı şeyler hiç hoş değil."

Hak verircesine başını salladı. "Galiba," dedi, "Beni hiç bırakmayan içimdeki çocuk oyun istedi."

Al bakalım lafı. Sadece kaba değil, bir o kadar da patavatsızdı. "Öyle mi?" dedim onu taklit ederek.

"Sanırım beni bağışlamayacaksınız. Güller kabahatimi unutturur dişe ummuştum."

Bak sen şuna neler de umarmış! Dilimi tutamadım. "Daha büyük bir kabahatle. İçinizdeki çocuk oynamak istedi diye; öyle mi? Ama ben çocuk değilim Faruk Bey."

Kara orman kaşlarını yine gözlerinin üstüne yığdı. Oku okuyabilirsen o gözlerdeki manayı, gör görebilirsen karaya düşen menevişleri.

Onu böyle kızgın bir ifadeyle süzerken birden tuhaf bir hisse kapıldığımı fark ettim. Bu koca adamın, bu muazzam söz cambazının, mısralarına beni hayran bırakan, kıskandıran şairin karşımda böyle boynu bükük durması içimi

sızlattı. Hatta kendime kızdım, utandım. Ne istiyordum ben bu adamdan? Bazen ne istediğimi ben de bilmiyordum ki. Önüme çıkan herkesi kılıçtan keskin dilimle infaz etmek zorunda mıydım? Ne vardı bu kadar öfke seline kapılacak? Gül göndermişse göndermişti, çocukluk oyunu demişse demişti. Karşımdakini biraz anlamaya çalışmak bu kadar mı zordu? Bir kez olsun, Kaf Dağı'ndan inmeyi denemek bu kadar mı imkânsızdı?

"Neyse canım," dedim cıvıltılı bir sesle. "Yine de güllere teşekkür ederim. Çok güzeldiler. Eve her gün bir kırmızı gülle dönmek de öyle. Buraya kadar zahmet etmeniz büyük nezaket..."

Kafasını yavaşça kaldırdı. Duyduklarına inanamamıştı galiba. Yüzümde de sesimdeki cıvıltının olduğunu görünce rahatladı. Kara orman kaşlar kıpırdayınca kara gözler çıktı altından. Sevinçten menevişleniyordu bana bakarken.

Onu biraz daha mutlu etmek geldi içimden. "Eee, şu içinizdeki çocuk başka ne yapmak istiyor?"

"Sizi buradan götürmek Şükûfe..."

*

Ne! Bu ne cesaretti? Bana nasıl böyle bir şey söyleyebilirdi. Artık kesinlikle emin oldum. Bu adam Allah tarafından beni delirtsin, diye yaratılmıştı.

O kadar şaşkın ve kızgındım ki, hiç farkında olmadan, "Nereye?" dedim.

"Gökle denizin birleştiği, kuşların çığlık çığlığa hayatı selamladığı yere!"

Kendimi biraz toparlamıştım. "Beyefendi," diye tısladım. "Saçmalıyorsunuz. Daha da kötüsü kabalaşıyorsunuz." Masamın üzerinden olabildiğince ona doğru uzanmıştım. Sesim fısıltılıydı ama ona bir iğne gibi batmasını ve içimden beni

daha fazla zor durumda bırakmadan çekip gitmesini diliyordum. "İnanamıyorum, sizinle bir yere gideceğimi nasıl düşünebiliyorsunuz?"

Sanki ona söylememişim.

"Neden olmasın?" Yine o çocuk sırıtıyordu karşımda.

"İkimiz de şairiz. Bir fırtınaya tutulup günü rüzgârın saçlarından geçip gidişini seyrederek geçiremez miyiz?"

Ne!

Kulaklarıma inanamadım. Bir an karşımda "Ah madem ki sen de bir şair/ Ben de şairim, bu kâfidir," diyen yalvaran Osman Fahri var sandım.

Kalktı. Pardösüsünü sandalyenin arkasından aldı. İtinayla katlayarak sol koluna koydu. "Siz de mantonuzu alsanız iyi olacak."

Bu kadar emindi zaferinden.

"Siz buyurun canınız nereye isterse oraya gidin," diye tısladım yeniden. "Sizinle geleceğimi de nereden çıkardınız?"

Sırıtan çocuk ciddileşti.

"Fırtına kuşlarını sevdiğinizi biliyorum da ondan."

Fırtına kuşları!

İnanılmaz sürprizlerle doluydu bu adam. Benim bir karalamamın adıydı bu. Geçen seneydi galiba. Kabataş Lisesi'nde tertiplenen bir edebiyat toplantısında dışarıda uçuşan martıların çığlıklarından zor duyulan konuşmaları dinliyordum. Bir yandan da salonun büyük penceresinden görünen çılgın dansı seyrediyordum. Martılar delirmişti. Fırtına kuşları, diye geçmişti o sırada aklımdan. Boğazdan pıt pıt geçen balıkçı motorlarına intihar edercesine çığlıklar atarak dalıyor, sonra sevinç şarkılarıyla yükseliyorlardı. Martıların motorların peşi sıra devam eden dansına dalıp gidince aklımdan geçmişti o mısralar. O kadar. Kâğıda döküp bir dergide yayınlatmayı bile düşünmemiştim.

Peki o nereden biliyordu fırtına kuşlarını?

Ah, ne aptalım! Nereden bilecek, oradaydı demek. Sahneye davet edilince konuşmamın bir yerinde, martıları işaret ederek "Fırtına Kuşları," demiştim. "Bana bir iki mısra ilham ettiler." Sonra da aklımda ne kaldıysa söylemiştim o mısraları.

Beni dinlemişti demek.

"Orada mıydınız?"

Hınzır bir gülümsemeyle baktı sadece.

"Aptalca bir şeydi," dedim. "Yazmadım bile. Siz birden fırtına kuşları deyince..." Kim bilir ne kadar alay etmiştir beni dinlerken diye düşünüyor, akıl karalamamı mazur göstermek için bir şeyler söylemeye çalışıyordum. "Hem şimdi oku deseniz hatırlamam. Yani o kadar şey..."

"*Hayat budur işte çocuğum,*" diye fısıldadı Faruk o hınzır sırıtmasına ara vermeden.

Koca kafasını yana doğru devirmiş, mısralar havada yazılıymış da oradan okuyormuş gibi boşluğa bakıyordu.

"Yaşamak diyorlar.
Bir lokma için kanat çırpmak,
Bir hırka için didinip, uğraşmak
Açlıktan, kederden çığlık atmak,
Ve insanı ateşe salan sevdadan
Dans etmek, diz vurmak toprağa
Hey, hey diye delice oynamak
Bıkıp vazgeçmeden hayatı kucaklamak
Hele bir de âşıksan
Güzeldir be çocuğum doyasıya yaşamak
İnanmazsan şu başının üstünde
Çığlıklar atan fırtına kuşlarına bak."

Ağzım açık kaldı. Benim unutup gittiğim mısraları ezberden bana okuyordu. Beni dinlerken not mu tutmuştu? Nasıl bilebilirdi?

Kem küm ettim. "Ez... berle... ezberlemişsiniz. Beni şaşırttınız."

"Umarım aklımda doğru kalmıştır. Yanlışı varsa da kusuruma bakmayın Şükûfe. Duyguların içtenliğine, anlatımdaki sadeliğe hayran kalmıştım."

Bir şeyler demeye çalıştım. Fırsat vermedi.

"Eee gidiyor muyuz? Fırtına Kuşları bizi bekliyor."

*

Hava serin, rüzgâr sertti.

Arkamızdan ittiriyordu. Divan Yolu'ndan Sultanahmet'e kadar hiç konuşmadan indik.

Aklım karma karışıktı. Söyleyecek laf bulamıyordum. Faruk beni sağına almıştı. İyi not dişe geçti aklımdan. Şapkasını kara kaşlarının üstüne kadar indirmiş yanımda dik dik yürüyordu. Rüzgâr şapkasını uçuracak gibi olunca elini kaldırıp siperliğini yakalıyor, bu sırada dirseği koluma dokunuyordu.

İkimiz de sanki karşıdan tanıdık biri gelecekmiş de onu görmezden gelmek istemiyormuşuz gibi ileriye bakıyorduk. Ara sıra gözlerimi şaşılaştırarak solumdaki adamın bana bakıp bakmadığını kontrol ediyordum. Bakmıyordu. Fakat bu kaçamakların birinde şapkanın altından bana bakarken yakaladım onu. Başını telaşla çevirdi ama gözlerindeki meneviş-leri görmüştüm bir kere.

Mutlu ve heyecanlıydı.

Ben... Ben nasıl olduğumun, ne düşündüğümün, ne düşünmem veya düşünmemem gerektiğinin pek farkında değildim. "Daha bir hafta, on gün önce nefret etmiştim ondan,

şimdi neden takılıp geldin bu adamın peşine kızım," diye sorguya çekiyordum kendimi ama cevap yoktu.

Ayasofya ile Sultan Ahmet'in oradan Küçük Ayasofya kilisesine doğru yürüdük. Sonra tepeden aşağı hızlandı adımlarımız.

"Nereye gidiyoruz, diye sorsana Şükûfe," diye homurdandım içimden ama ağzımdan başka laf çıktı.

"O akşam, halamın davetinde neden öyle yaptınız?"

"Nasıl yaptım?"

"Beni çok kırdınız..."

"Ah ne yazık... ben..."

"Neydi o..." Bir an durakladım. Oldu olacak devam et Şükûfe diye geçti aklımdan. Onu taklit ettim. "Öyle miii diye ilgisiz kaba tavırların sebebi? Şair olduğumdan haberiniz yokmuş gibi davrandınız. Halam ne dese, öyle mi deyip durdunuz. Oysa az önce anlaşıldı ki..."

Birden durdu. Ben de durdum.

"Ben," dedi... "Yani... Bu... biliyorum... Bir kusur..."

Tekrar yan yana yürümeye başladık. Ama bu sefer kaçamaksız birbirimize bakıyorduk.

"Ama elimde değil Şükûfe," diye devam etti Faruk Nafiz. "Nasıl anlatayım. Tik. Evet, en doğrusu bu. Tik. Kiminin kaşı oynar, kiminin dudağı seğirir, başkası kulağını tutar... Biliyor musunuz bir arkadaşım göz kırpıyor. Başına gelmedik kalmadı bu yüzden."

Çok komik bir şey söylemiş gibi kıkır kakır güldü. Benim gülmediğimi görünce ciddileşti. "Benim tikim de bu. Heyecanlandım mı ağzımdan öyle mi diye kaçıyor."

Güleyim mi, kızayım mı bilemedim. Üstelik aklım son kelimeye takılmıştı. Heyecanlandım mı...

"Bana pek kabaydınız gibi gelmişti. Heyecanlı mıydınız o akşam?"

Tekrar durdu. Ben de tabii.

İçindeki çocuk onu terk etmiş gibiydi. Yüzünde son derece ciddi bir ifade vardı.

"Heyecanlıydım," dedi sır verircesine. "Hem de çok."

"Nedenini sorabilir miyim Faruk Bey?"

"Sizinle tanışacağım için Şükûfe... Keşke halanız hanımefendi sizinle tanıştıracağını önceden söylemeseydi."

Karar verdim. Hayır; kader bu adamı beni kızdırsın, delirtsin diye değil, şaşırtsın diye çıkarmıştı karşıma.

Söylenecek laf bulamayınca en iyisi yürümekti. Bu sefer önce ben yürüdüm. O da hemen yanıma geldi.

Şaşkındım. Önce kırmızı güller, sonra ta idarehaneye kadar gelmeler ve kaşla göz arasında beni kandırıp yürüyüşe çıkarmalar ve şimdi de bu laflar... Bak sen şuna. Benimle tanışacağı için pek heyecanlıymış...

İçimdeki ses, "Ayol düpedüz kur yapıyor bu adam sana Şükûfe," diyordu.

"Kes sesini," diye susturdum onu ama haklı olduğunu biliyordum. Kur yapıyordu Faruk Nafiz bana. Bir erkek veya kadın herhangi biriyle tanışacağı için niye heyecanlansın? Onun bir önemi olmalı. Ya çok önemli, çok zengin veya çok bilmem ne biri... Ya da...

Faruk susuyordu. Konuşması gereken bendim. O da bekliyordu. Bir şey demeliydim. Bir süre ayak seslerimizden başka bir şey işitmedim. Ya da bana öyle geldi. Neden sonra, "Bilmiyordum," diye mırıldandım. "Heyecana sebep olacak kadar korkutucu olduğumdan..."

"Ah hayır, rica ederim," diye atıldı telaşla... "Çok beğendiğim, ne zamandır karşılaşmak için bir fırsat çıkmasını beklediğim bir şairle tanışacağım için heyecanlıydım..."

Baktım... Ciddi ve heyecanlıydı. Ona baktığımı görünce... "Bakın," dedi. "Yine heyecanlıyım. Ağzımdan yine öyle mi

diye kaçarsa kızmayın... Ve o akşam... hiç istemediğim, tam aksinin olmasını dilediğim halde sizi kırdığım için beni bağışlayın."

*

Dalgaların öfkeyle dövdüğü Sarayburnu'nda martıların çığlıkları karşıladı bizi.

"Fırtına kuşları," dedi Faruk.

Rüzgâr artık o kadar sert esiyordu ki şapkasını eline almak zorunda kaldı. Ben de kendi şapkamı son anda yakaladım. Saçlarım rüzgârda deli gibi savrulmaya başladı. Maskaraya döndüm herhalde diye söylendim içimden. Bir elimle saçlarımı zapt edip düzeltmeye çalışırken, öbürüyle de mantomun önünü toparladım. Zavallı martıcıklar bile havada savruluyordu.

Faruk rüzgârın uğultusunu bastırmak için "Burası," diye bağırdı. "Sevdalıların kavuştuğu yerdir."

Al bir laf daha. Biz de sevdalıyız ya! Duymazdan geldim ama o vazgeçmedi.

"Balıkçılar der ki, Marmara ile Karadeniz birbirine sevdalıdır... Ama hasret girmiştir aralarına. Marmara nazlıdır. Karadeniz hırçın mı hırçın. Bir türlü dilleri varıp da sevdalarını söylemezlermiş birbirlerine... Ama dünya kuruldu kurulalı, damlalar göl, göller derya oldu olalı Karadeniz Marmara'ya, Marmara Karadeniz'e doğru uzatırmış kollarını... Ve işte burada... Tam burada sarılırlarmış birbirine iki sevdalı gibi. Şu kara kayalar onları ayırmaya çalışır, fakat onlar yine atılırmış yekdiğerinin sularına. Dalgaların burada böyle coşup kabarması bundanmış...Sevdalı iki denizin düğünüymüş çünkü bu."

Tanrım, ne kadar şairane. Ne yapıyor bu adam. Hayalindeki bu sahnede Marmara ben oluyorum herhalde. O da hırçın Karadeniz. Ve biz sevdalıyız. Burada, binlerce yıldır nice

canı da alıp götüren çılgın dalgalar güp güp kayaları dövüyor, köpük köpük sular deli esen rüzgârla havalara savruluyor, fırtına kuşları da şarkılarıyla biz iki sevdalının kavuşmasına tanık oluyor. Bir tiyatro sahnesindeyim sanki.

Bir erkeğin böylesine duygu zenginliğine sahip olması bir sihir olmalı... Fakat ya benim hislerim... Onun bana biçtiği rolü oynayacak mıyım? Onun üstü kapalı da olsa ortaya koyduğu hislerine benim karşılık vereceğimden nasıl emin olabiliyor da burada bir kavuşma, kucaklaşma, itiraf sahnesi düzüyor kafasında.

Mantomun yakalarını kaldırdım Üşüyordum ve uçmak üzereydim. Sevdadan değil, rüzgârdan. Fırtına Kuşları da sinirlerimi bozuyordu.

"Üşüdünüz mü Şükûfe?"

"Eh, biraz. Saçlarım da..." Karma karışık olmuştu tabii.

"Böyle de çok güzel," diye fısıldadı.

"Çalı dikenlerini sevdiğinizi sanmıyorum."

Biraz sarsılır gibi oldu. Bir şey demesine fırsat vermeden, "Bağışlandınız," diye devam ettim. "Hem güller, üstüne de benim bile hatırlamadığım birkaç mısramı bana okumanız... Eh artık dönelim isterseniz... Yani başka bir şey yoksa..."

"Var," diye bağırarak beni yine şaşırttı.

"O akşam *Çoban Çeşmesi* hakkında söylediklerini çok düşündüm Şükûfe. Suyu başka nasıl anlatabilirim diye yani... Fuzuli değilim ki *Su Kasidesi* gibi şırıl şırıl aksın mısralarım. Ama bir başka türlü... kendimce... senin seveceğin bir başka su şiiri yazabilir miyim diye çok düşündüm O akşamdan beri üzerinde çalışıyordum. Dün gece..." Kıkırdadı... "Yani sabaha karşı bitirdim... Ve onu sana getirdim... Dinlersen, burada okumak..."

Bu adam benim fırtına kuşlarımdan daha çılgındı.

"Dinlerim tabii," diye bağırdım ben de. "Elbette dinlerim."

Kayaları döven dalgaların savurduğu suların bize ulaşamayacağı yere çekilip, bir duvar kalıntısına yan yana iliştik. Faruk Nafiz pardösüsünün cebinden kâğıdı çıkardı. Rüzgâr alıp götürür diye korktum.

"Uçar, dikkat edin. Kopyası var mı?"

Güldü. "Bu seninki. Ezberimde zaten."

O yakınlık kurmak için bana sen diyor ama ben mesafeyi koruyordum.

"Faruk Bey, adı ne?"

Duymazdan geldi. "Esme ey rüzgâr," diye güldü azarlarcasına parmak sallayarak. "Bir dur canım. Hele bir soluklan da *Sudaki Halkaları* bağırıp çağırmadan okuyabileyim Şükûfe'ye."

Halamın evinde yaptığı gibi iki sefer öksürdü. "Sudaki Halkalar," dedi.

Rüzgâr da, Faruk da estikçe esti. İkisi de beni aldı götürdü:

"Sehraya baharın daha ilk indiği gündü
Dağlarda gezerken bana bir çeşme göründü
Birdenbire sıyrıldı gözümden çözülen bağ
Bir hatıranın dağdaki yâdıydı bu memba.
Üç beş sene evvel bu dağın bir gülü vardı
Yaz günleri dinlendiğimiz yer bu pınardı
Birlikte düşerdik bu uzun yollara erken
Kaç kere şafak söktü bu dağlarda gezerken
Bahtın bir avuç toprağa kalp ettiği kızla
Kaç kere su içtik buradan taslarımızla
Alnım yanarak, hıçkırarak durdum o yerde
Bir gözyaşı sızsın diye kalbimdeki derde
Birlikte geçen bir mayısın hatırasından
Bir damla su içtim bu kırık çeşme tasından
Lakin bürümüş membaın etrafını funda
Artık ne sedasında o tat var, ne suyunda."

Şiirin büyüsünden kurtulduğumda dehşete kapıldım.

"Kim o kız?" diyordum kendi kendime. Bahtın bir avuç toprağa dönüştürdüğü kız.

Faruk Nafiz'in hayatında unutamadığı, toprak olmuş bir sevda acısı mı?

59

İstanbul / Sarayburnu

Faruk, "Beğendin mi? diye sormadı.

Ben de "Hangi kadına bu ölümsüz sevda?" demedim.

İliştiğimiz duvardan kalktım, dalgaların büyük bir öfkeyle dövdüğü kayalara yürüdüm. Faruk'un az önce anlattığı öykü geldi aklıma. Marmara ile Karadeniz'in düğünü. Düğün seyretmek istiyordum. Dalgalar, örtündükleri beyaz örtülerle, yuvarlanan kütükler gibi birbirinin peşi sıra köpürerek bana doğru koşuyordu. İlk dalga kendini kayalara vurunca savrulan sularda sırılsıklam olmama aldırmadım. Kaçmadım. Rüzgâr öylesine yamandı ki bu ebedi hasretin vuslata erdiği anda şehvet sarhoşluğuyla köpürerek dönen girdaplara beni de kaldırıp atabilirdi. Ama korkmadım. Saçım, başım, ruhum, her şeyim uçuyordu zaten. Bir kuru bedenden ibarettim o anda. Fırtına Kuşları'nın çığlıklarına bile kapatmıştım kendimi. Kulağımda sadece onun sesi vardı:

"...Alnım yanarak, hıçkırarak durdum o yerde
Bir gözyaşı sızsın diye kalbimdeki derde
Birlikte geçen bir mayısın hatırasından
Bir damla su içtim bu kırık çeşme tasından..."

Faruk'un sadece mısralarının musikisinde değil, sesinde de çözemediğim bir sır vardı. Daha önce hiç etkilenmemiştim. Fakat bu sefer onu dinlerken titrediğimi hissettim. Hayır, halamın evindeki aksi, kendini beğenmiş, kibirli, bende nefret uyandıran ses değildi bu. Genizden, çok derinden geliyordu. Yürek çarpıntılarıyla yüklü olduğunu fark etmiştim. Kâh inliyor, kâh öfkeyle karılıyordu. Beni kucaklıyor, yakarıyor, bütün varlığımla ürpertiyordu.

"Şairem?.."

Tanrım yine o ses!

Faruk yanımdaydı. Kendimi duygulara, düşüncelere o kadar kaptırmıştım ki, geldiğini fark etmedim bile. Onun da saçları almış başına gidiyordu. Ellerimiz neredeyse birbirine değmek üzereydi.

"Şairem mi?"

O hınzır, yaramaz çocuk tebessümü gezindi yüzünde.

"Evet, şairem... Şiir yazan, hem de bu kadar mükemmel yazan bir hanıma en uygun düşen hitap bu olmalı."

"Çok," diye mırıldandım. "Çok cömertsiniz Faruk Bey... ve..." Söylemekte zorlanacağımı sanmıştım, ama su gibi dökülüverdi dudaklarımdan.

"Çok da kibar... Ben de size 'Şairim' derim öyleyse. Tanıdığım hiç kimse bunu sizin kadar hak etmiyor doğrusu."

Cevabımı duydu mu bilmiyorum... Gözleri bendeydi ama aklı başka bir yerlerde gibiydi...

"Bir de..." Sustu. Tereddüt ediyordu.

Onu cesaretlendirdim. "Bir de?"

"Sana Nihal demek istiyorum..." Cevabımdan korkarak gözlerimin içine baktı. "Müsaade edersen elbette."

"Ama neden?"

Aptallığa bak diye köpürdüm içimden. Başka laf bulamadın mı Şükûfe? Bulamamıştım.

"İncecik bir fidan gibisin de ondan. Tomurcuklarını açmaya hazırlanan bir fidanı hatırlatıyorsun gerçekten... Çok şairane ve sana çok yakışıyor."

"Aman, aman," diye kıkırdadım. "Bugün iltifat cömertliğinize diyecek yok. Madem öyle... eh..."

Kara gözleri sevinçle menevişlendi.

Fırtına kuşlarının çığlıklarını değil, kendi sessiz çığlıklarımı ve yürek çarpıntılarımı duyuyordum sadece. "Bu benim yüreğimin sesi mi?" diyordum içimden. "Bu küt küt çarpan kalp benimki mi?" Nasır tuttuğunu sandığım yüreğim, ilk defa bir erkeğin mevcudiyetiyle, iltifatları, bakışı ve gizli saklı itiraflarıyla deli gibi çırpınmaya başlamıştı. İlk defa başıma geliyordu bu. O kadar uzak ve yabancıydım ki bu duyguya, hissettiğim halde inanamıyordum.

Durmadan, "Neden?" diye soruyordum. "Ne oluyor sana? Neden bu kadar etkilendin bu adamdan? Hani ondan nefret ediyordun. Neden?"

"Ama... ama..." diye çırpınıyordu yüreğim, göğüs kafesimin içine bin yıldır hapsolmuş bir kelebek gibi. "O... bana dedi ki..."

Gerisini düşünmekten korktum. "Yok canım," diye kendimi bastırmaya çalıştım. "Saçmalama. Sana iki iltifat etti diye nereden çıkarttın şimdi bunu? Adam, 'birlikte geçen bir mayısın hatırasından' diye açık açık mazide kalmış, toprak olmuş bir eski sevdayı yâd ediyor, sen tutmuş... Çok aptalsın... Hem kim bilir kaç kadına etmiştir bu iltifatları..."

İkimiz de bir süre konuşmadık. İkimizin de gözleri denizdeydi. Neden sonra sessizliği Faruk bozdu:

"Sen de çok oldun demezsen bir izin daha isteyeceğim Nihal."

"Nasıl olsa soracaksınız," dedim. "Ben de engel olamayacağıma göre... İsteyin bakalım Faruk..."

Eyvah! Eyvah! Bir bu eksikti, ona ismiyle hitap ettim.

"Seni..." dedi bin bir tereddütten geçtiği belli olan bir ifadeyle... "Acaba... seni..." Sonra ne olacaksa olsun dercesine kestirip attı isteğini:

"Seni tekrar görmeme müsaade eder misin Nihal?"

Utanmıştım. Mahcup bir genç kız gibi başımı önüme eğdim. Ama yüzüme milyonlarca iğne gibi batan soğuk rüzgâra rağmen yanaklarım cayın cayır yanıyordu.

Başımı birazcık kaldırıp ona baktım. Cevap bekliyordu. Umut ve korku doluydu gözleri.

Hevesle atılmış olmamak için, pek umurumda değilmiş havalarında omuzlarımı kaldırdım... "Bilmem."

Rüzgârın uğultusundan beni duyduğundan emin değildim. "Eğer istersen..."

Eli tesadüfmüşçesine elime değdi. Bir an çekmemi bekledi. Çekmedim, çekemedim. Bu da yepyeni bir duyguydu benim için. İlk defa bir erkek elinin temasından rahatsızlık duymuyordum. Elimi tuttu, yan yana yürümeye başladık. Düğün yerinden ve fırtına kuşlarının çığlıklarından ağır ağır uzaklaştık.

Elim sıcacık, kocaman avucundaydı. Kendimi tuhaf bir şekilde güvende ve mutlu hissediyordum. Hiç hissetmediğim kadar. Onun yanında aklım, ruhum karma karışık halde yürüdüm. Fakat ilk defa böylesi bir mutluluğu kana kana içtiğimin farkındaydım. Bir mucize gerçekleşiyor, fakat ben adını koyamıyordum.

İstanbul / Bakırköy – Huzurevi

"Çok basit."

Şeref Demirel gülümsüyordu.

Nereden çıktı şimdi bu adam? Ne zaman gece, ne zaman sabah oldu? Aman Tanrım, yoksa aynı günde miyiz? Yoksa, yoksa ben Sarayburnu'ndayken mi geldi, oturdu buraya.

"Nedir basit olan?"

"Aşk," dedi kestirme yoldan. "Âşık olmuşsunuz Faruk Nafiz'e."

Bir şey demedim. İtiraz etmedim. Nesine itiraz edecektim? Olmuştum elbette. O gün kendime bile itiraf edememiştim ama âşık oldum Faruk'a gerçekten.

"Mithat Sadullah'ı terk ettiniz... Osman Fahri'nin aşkını reddettiniz... Nâzım Hikmet'i kendinizden uzaklaştırdınız... Ahmet Kutsi de sevdasına karşılık bulamadı. Bunlar bana anlattıklarınız... Belki başkaları da olmuştur. Siz karşınıza Faruk Nafiz çıkana kadar erkeklerden kaçmışsınız. Onlarla aranızda bir gönül köprüsü kurmaktan daima korkmuşsunuz. Fakat nasıl bir mucizeyse ilk gördüğünüzde nefret ettiğiniz Fark Nafiz'e âşık oldunuz. Bu nasıl oldu?"

"Faruk hiçbirine benzemiyordu. Sadece o gönül çıramı tutuşturdu."

"Üstelik aşkınızı gizlemediniz; öyle değil mi? O yıllarda bir kadın için bu çok zor olmalı?"

Gülüverdim. "Hem de nasıl? Bir yarı belime kadar toprağa gömüp taşlamadıkları kaldı."

"Ve siz bu toplumsal infaza katlandınız? Neden?"

"Faruk için değerdi. Sevilmeye de, yolunda yanmaya da değerdi o adam."

Şeref, "Benim anlayamadığım," dedi. Sesi ikircikliydi. "Nefret ettiğiniz birine nasıl böyle tutuldunuz?" Öylesi bir nefretten yolunuz nasıl aşka çıktı?"

"Anlamayacak bir şey yok. Şöyle diyelim. Nefret ektim, aşk biçtim."

60

İstanbul'da bir yer

"Yani Nihal, gerçekten tahta bavulunu alıp çıkıp gittin mi?"

Karakaşları kara gözlerinin üstüne yığılmıştı yine Faruk'un. Yargılıyor mu, gülüyor mu belli değildi.

"Evet. Aynen öyle yaptım. Tahta bavulum elimde, oğlum kucağımda çıkıp gittim koca evinden. Hürriyete yürüdüm."

Başını iki yana salladı.

"İnanmıyorum."

"Allah aşkına Faruk, ne var bunda inanmayacak? Ben de senin bir kadının hürriyete susamışlığına inanmamana inanamıyorum."

"İnanmam tabii Nihal, doğru dürüst bir valizle çıksaydın evden."

Tam o anda yakalamıştım yüzünde beliren ve ona çok yakışan hınzır, yaramaz çocuk gülüşünü.

"Sen yok musun Faruk!" Şakacıktan göğsüne yumruklar yağdırdım. Faruk da numaradan acıyla kıvrandı.

O asık suratlı, ciddi halinden kolayca sıyrılıyor çocuklaşıveriyor ve beni güldürmeyi başarıyordu. Onun yanındayken şırıl şırıl akan bir dere gibi çağıldıyordu kahkahalarım. Ya Rabbi,

gülmenin bu kadar büyük bir mutluluk olduğunu ondan öğreniyordum.

En ciddi konularda bile beni güldürecek bir şey bulup çıkarıyordu.

Bir gün, "Neden tıbbiyeyi bıraktın?" diye sordum. Gerçekten merak ediyordum. Hekim olmak dururken neden öğretmen olmaya kalkmıştı?

İşaret parmağıyla "gel, gel" yaptı bana. Ona birazcık sokuldum. "Şairem," diye fısıldadı kulağıma. Bir sır verecekmiş gibiydi. "Sana güveniyorum."

Kızmıştım. "Ay teşekkür ederim."

İki yana baktı. Bu sır," dedi usulca, "benimle mezara gidecekti. Ama senden gizlim saklım yok Nihal'im."

Ay deli olacaktım. İyice meraklandım. "Söyle Faruk."

"Kötü bir hekim olup hastayı masada bırakacağıma, kötü bir şair olup kafiyelerin canına okumak daha kolayıma geldi."

Bir an şaşırıp ciddi mi söylüyor diye yüzüne baktım. Değildi tabii. Ama yine de "Yalan mı?" diye ısrar etti. "Kafiye öldürmüyor muyum? Şunu dinle:

"Yüzüme sert çizgiler çekti senin adın
Hasret saatlerini saydı saçımda aklar
Senin ağzından çıkan bir cümlenin tadını
Ne bugün içki verdi, ne bu gece dudaklar."

"Ama Faruk," diye bir itiraz çığlığı attım. "Bu... bu harika bir şey... Devamı, devamı yok mu?"

"Yok... Öldürüleceğini anlayan bütün sözcükler, heceler dün gece kaçıp saklandı bir yerlere."

Kıkır kıkır güldüm. "Kendine haksızlık etme. Sen bir de bunu dinle bakalım. Hangimiz daha acımasız okuyoruz kelimelerin canına:

"Bir salgın alevsin içimde bugün
Yakmaya en sönmez yerden başladın
Eriyip sönersem ancak büsbütün
Sevmiş diyeceksin beni bu kadın."

Aman Tanrım! Çocuklar gibi sevinmişti. Mutluluktan uçtu. Onun coşkusunu seyrederken içimden de "Sevinecek tabii," diye geçti. "Şükûfe Nihal'in aşk ilanı bu."

Ben de en az onun kadar mutluydum. Bir şiirin içine sıkıştırılmış da olsa, bu benim bir erkeğe yüreğimi ilk açışım, ilk adayışımdı.

Onun yanında kendimi mutlu ve güvende hissediyordum. Ne olduğunu bilmiyordum, ama gelecekle ilgili umutlar filizleniyordu içimde.

Birine anlatsam "Hadi canım, olur mu öyle şey" der diye kimseye açılamıyordum, fakat gökyüzünün mavi, kırların yeşil olduğunu sanki ilk defa görüyordum. Sevince hayatın doyumsuz olduğunu yeni fark ediyordum. Şiir yazılacak kadar güzel hem de. Kendime ikide bir, "Aşk güzel şeymiş," demem bundandı.

Sadece gülüp oynamıyorduk tabii.

Tartışıyorduk. Buluşmalarımız saatlerle sınırlıydı ve biz çoğu zaman o saatleri herhangi bir konuyu çekiştire çekiştire tartışarak harcamaktan kaçınmıyorduk.

Aslında fikrime katılmayan, ama sırf bir kadına itiraz etmek nezaketsizlik olacak diye yüzüne alaylı, sahte bir olgunluk ifadesi oturtmayı ihmal etmeden, bana hak veriyormuş gibi görünen adamlardan iğrenirim. Söyle fikrini be adam. Savun. Benimkini de dinle. Haklıysam kabul et. Yok sen haklıysan ben senin fikrini kabul edeyim.

O iğrenç tebessümle etrafa bir bakış atıp "Neyse hanımefendinin dediği olsun," madrabazlığı.

İşte, Faruk hiç onlara benzemiyordu –zaten kimseye benzemiyordu. Bir şeyi tutturdu mu, sonuna kadar inatla savunmasına bayılıyordum. Tartışmalarımız bazen bitmiyor, bir sonraki buluşmamıza erteliyor, sonra bıraktığımız yerden devam ettiğimiz bile oluyordu.

Kavga da ediyorduk. Kavgalarımızın en büyük sebebi kıskançlıktı.

Heybeli'de bir akşam guruba karşı otururken, tanıdık bir ses, "Şükûfe" diye seslendi.

Dönüp baktım. Şaşırdım. Ben de sevinçle, "Ahmet Hamdi? Nereden çıktın sen karşıma?" diye cıvıldadım.

Üniversiteden arkadaştık Ahmet Hamdi ile. Kibar çocuktu. Yıllar olmuştu görmeyeli. Ama hiç değişmemişti. Hâlâ yakışıklı ve kibardı.

Hemen yanımıza gelip dudaklarını elime değdiriverdi.

Faruk'un homurtusunu ben işittim. O da duymuştu mutlaka. Fakat renk vermedi.

"Asıl sen nereden çıktın? Ben Heybeli'deyim yazları."

Tanıştırdım.

"Ahmet Hamdi... Faruk Nafiz... Şair... Han Duvarla..."

Ahmet Hamdi "Ah kusura bakmayın," dedi. "Öyle şiirle filan ilgilenmiyorum. Benim konum insan... İnsan ruhu... aklı..."

Söylenecek laf mıydı şimdi bu? Hele Faruk Nafiz'e. Karakaşları gözünün üstüne yığılıverdi anında.

"Benimki gençlik hatası, beyefendi. Şiir insan ruhuna hitap eder sanmıştım."

Ahmet Hamdi bir şey demedi ama yüzü gözü allak bullak olmuştu. Bir iki dakika daha durup kayboldu.

Şairim hemen izahat istedi. "Kim bu monşer, Nihal'im?"

"Üniversitede arkadaştık canım. Yıllar oldu görmeyeli."

"Aksilik işte, şairem. Öyle tekrar görünce sevinilecek biri değil."

"Hadi hadi kıskanma," diye kıkırdadım.

Kıskanırmış. Neymiş efendim, alnımdan *"öz kardeşim öpse,"* beyefendi *"irkilir"* miş.

*

Ben de az değilim tabii.

Faruk'un her mısraında başka bir kadının izini aramaya başlamıştım.

"Kime yazıldı bu? Emirgân'da gözlerini alamadığın taze-ye mi?"

Aslında onun tarafından kıskanılmaya bayılıyordum. Onu kıskanmayı da seviyordum.

"Osmanbey'de Opera temsili varmış," diye sürükleyip götürdüm zavallıyı. Yanımda başı omzuna düşüp uyuyacak diye ödüm koptu. Neyse dişini sıktı, dayandı. Temsilden çıktığımızda, "Doğru Vefa bozacısına gidiyoruz şairem," diye sızlandı. "Hiç itiraz istemem."

"Faruk geç kalıyorum. Ne yapacağız bozacıda."

"Kadınlar erkekler orkestra haykırışları eşliğinde sahnede bağrışırken aklımda gezinen mısraları hemen kâğıda dökmezsem kahrolurum."

Sarı yapraklı defterine bir şeyler yazdı, sonra beğenmeyip üstünü öfkeyle karaladı. Sonra yeniden yazdı. "Bak bakalım Nihal... Daha yarım ama bir opera temsilinden çıkan bu. Bir temsile daha götürürsen yemin ediyorum tamamlarım bunu."

"Sanat" yazmıştı şiirin başına.

"Sen raksına dalarken için titrer derinden
Çiçekli bir sahnede bir beyaz kelebeğin
Bizim de kalbimizi kımıldatır ta derinden
Toprağa diz vuruşu dağ gibi bir zeybeğin.

Başka sanat bilmeyiz karşımızda dururken
Yazılmamış bir destan gibi Anadolumuz
Arkadaş biz bu yolda türküler tuttururken
Sana uğurlar olsun... ayrılıyor yolumuz."

Utanmasam uzanıp yanağından öpecektim Faruk'u bozacıdaki insanların önünde. Onun yerine sıcacık bir Şükûfe tebessümüyle ödüllendirdim onu. "Bir temsil daha gelirse mutlaka gideceğiz. Bunu bitirinceye kadar opera opera dolaşalım bari."

İşte buydu Faruk: "*Biz.*" Yani benim, senin, onun gibi. Hepimizden biri. Onu ilk günden beri hiç Nâzım'la mukayese etmedim. Fakat o mısraları okurken ister istemez, Erenköy'de Nâzım'la yaptığımız tartışma gelmişti aklıma. Nâzım güneş yolcusuydu. Faruk'un yolu ise susuz, kurak tozlu vatan yollarıydı. Kara, orman kaşlı şairimi biraz da bunun için seviyordum ya. Bana yakın olduğu için.

*

Böyleydi bizim aşkımız. Biraz sevgili. Biraz arkadaş. Belki her biri tek tek. Belki ikisi birden, bir arada. Öyle veya böyle önemli değildi. Seviliyordum... Ve ben... ben seviyordum.

Şiirle yaşıyorduk ikimiz de. Faruk, "Biz Beş Hececiyiz," diye mensup olduğu şiir anlayışıyla övünmeye başladı mı, ben de takılırdım. "Sizi gidi beşli çete, sizi."

Hiç altta kalmazdı.

"Sen de katıldın altılı çete olduk, şairem."

Beşli'den bir Enis Behiç'le şahsen tanışmamıştım. Ötekileri Yusuf Ziya, Orhan Seyfi ve Halit Fahri'yi önceden tanıyordum zaten...

Haftada, on beşte bir pasajda bir araya gelmeye başladık. Aman ya Rabbi, şiirler, şarkılar, tartışmalar, şakalar... Hele bir

de Selahattin Pınar aramıza katıldı mı? Yanımda Faruk varken kendimi aralarında hiç yabancı, uzak, farklı hissetmiyor, ben de yazdığım yeni mısraları okuyordum onlara.

Pasaj buluşmalarımızın birinde masadaki kalabalığın içinden biri, "Yahu arkadaşlar," dedi. "Bu Shakespeare çok talihsizmiş. Yanlış zamanda yanlış yerde yaşadığı için asıl büyük aşk hikâyesinden mahrum kalmış."

Hoppala. Hepimiz şaşırmıştık. Lafın ucunu bir yere getirip nükteyi patlatacaktı ama nereye?

Orhan Seyfi, Enis Behiç filan hemen itiraz ettiler. Yusuf Ziya, "Olur mu öyle şey birader," dedi ters ters. "Her eseri bir sanat abidesi. Bırak öteki eserlerini, adam bir Romeo Jülyet yazmış, asırlardır herkesin dilinde. Aşk dendi mi, dünyanın her yerinde bu iki isim geliyor akla. Hangi şaire nasip olur böyle talih?"

Hepimiz Yusuf Ziya'ya hak verdik.

Beriki, "Yooo," diye ısrar etti. "Düşünsenize, Shakespeare İngiltere'de değil, bizim şu sıralar bin koca eskitmiş İstanbul'da yaşasaydı ne olurdu?"

Orhan Seyfi, "Ne olurdu?" diye sordu.

"Canım ne olacak, hepimiz tanıdık bir aşk hikâyesini okuyor olurduk. Shakespeare Romeo ile Jülyet'in uyduruk hikâyesini değil, Faruk Beyefendi ile Şükûfe Hanımefendi'nin muhteşem sevdasını destanlaştırırdı."

Yakışıksız bir nükteydi, ama "Ooo," diye cılız bir alkış oldu masada. Benim yanak yangınım başlamıştı anında. Faruk'un da çene kemikleri kasıldı.

"Sen dert etme Ziya," dedi. "Biz kendi destanımızı hem yaşar hem yazarız. Sonunu da ölüme değil, hayata bağlarız."

Faruk da alkışlandı.

"Herkesin dilindeki aşk."

Ziya Osman'ın zihnimde tortulanan lafı buydu. Biz herkesin dilindeydik demek ki.

Faruk'un bütün ısrarlarına, "On dakikacık," yalvarmalarına rağmen evine gitmeyi kabul etmiyordum. Onunla yalnız kaldığımda olacaklar konusunda ona, ama daha çok kendime güvenmiyordum. Böyle bir yakınlığa hazır değildim. Hazır olabileceğimi de sanmıyordum. Ne zaman bu konuyu açmaya niyetlense, –gittikçe daha sık olmaya başlamıştı– kestirip atıyordum.

"Lütfen Faruk."

"Ama Nihal..."

"Lütfen dedim Faruk... Unuttun mu ben anneyim."

Evime de davet etmiyordum. Necdet İsviçre'de okuyordu. Ben bir başıma yaşıyordum evde. Ara sıra kardeşlerim geliyordu o kadar.

Faruk'la aramızdaki tensel tek yakınlık, biraz tenha bir yer buldu mu hemen elimi tutmasıydı. İtiraz etmiyordum ben de. Hatta hoşuma gidiyordu. Fakat hepsi buydu.

Ona rağmen aşkımız herkesin dilindeydi.

Beraberliğimizi, yakınlığımızı, birbirimizi sevdiğimizi gizlemiyorduk. Saklayacak, utanacak bir şey yoktu ki. Faruk bir gün Bebek Koyu'nda yaşadığımız sevda dolu günü açık açık şiirleştirmişti. Hem de adımla. Mecmualarda çıktı:

"İnce bir kızdı, bu solgun sarı heykel gibi lal
Sanki ruhumdan uzak sisli bir akşamdı Nihal
Ben küreklerde, Nihal'in gözü enginlerde
Gizli sevdalar için yol soruyorduk, nerde?"

Daha ne olacak? Her şeyimiz ortadaydı. Fakat hiç de dedikodusu yapılacak bir şey yoktu aramızda.

Faruk'un bana sevgisi kadar saygısı vardı. Ben de ona hayrandım.

Fakat o gece tadım kaçtı.

Bu nereye kadar böyle devam edecekti?

Faruk'u kaybetme ihtimaline bile dayanamıyordum. İçime ateş düşmüş gibi hissediyordum. Nihayet bir erkeğe âşık olmuştum. Bir rüyada yaşıyordum. Fakat bu masum, şairane aşkın böyle sürüp gidemeyeceğini bilecek kadar da gerçekçiydim. Faruk'a ne kadar direnebilirdim? Ya da içimde uyanan kadına?

Ya olması gereken olursa... Kendimi bir gün onun kollarına bırakıverirsem... Dudakları erkeğe hasret dudaklarımı dağlayıverirse...

Aman ya Rabbi... Konu komşu önümden, arkamdan, "Aaa, evine adam alıyor kadın," diye mi fısıldaşacaklardı? Faruk oturduğum apartmanın merdivenlerini tırmanırken komşu kadınlar kapı aralarında gizlice gözetleyecek, sonra kocalarına mı koşturacaklardı?

"Seninki yine adam aldı içeri. Sen bir şey yapma, otur burada. Ayol namus... Aile evi burası. Gelinlik kızımız var... Aaa üstüme iyilik sağlık."

Sonra daha kahredici bir şeyi hatırladım. Nâzım askeri okuldayken çok sevdiği hocası Yahya Kemal'i annesinin evinde görünce çok üzüldüğünü, "Hocam olarak geldiğiniz bu eve asla babam olarak giremeyeceksiniz," yazıp adamın cebine attığını anlatmıştı.

Özgürlük aşığı Nâzım bile.

Necdet nasıl karşılayacaktı daha kendisi bebekken babasını terk eden anasının bunca yıl sonra başka bir adamla düşüp kalkmasını. Gerçi Faruk, oğlumu sevecek, benimseyecekti, bundan hiç kuşku duymuyordum, ama Necdet bu sıcaklığı paylaşacak mıydı bakalım? Ona nasıl açıklayabilirdim, ne derdim? Hakkımda söylenenleri ve söylenecekleri işittikçe oğlumun ruhunda depremler olacağından adım gibi emindim. Necdet de Nâzım gibi isyanını, nefretini bir pusulaya

yazıp Faruk'un cebine mi atar, yoksa yüzümüze karşı mı haykırırdı; bilmiyordum.

Ya rahmetli anamla babamın ruhları? Ahmed Abdullah Bey, benim sevgili beybacım mutlaka bıyıklarını yolardı ahrette. Fakat Nazire Sultan mezarından fırlardı mutlaka.

İmkânsız bir aşktı bu... şairane yaşanacak, vuslatı mısralarda, kafiyelerde kalacak bir aşk.

İstanbul / Bakırköy – Huzurevi

Şeref Demirel'i aniden öksürük nöbeti tuttu.

Uzun uzun öksürdü. Boğulacak sandım.

"Su iç, su. Ne oldu?"

Yarısını masaya dökerek bardağa koyduğu suyu bir solukta içti.

"Tükürük," diye açıkladı. "Tükürük genzime kaçtı. Heyecandan olacak."

Lafın ucu biraz şehvete, vuslata dokununca heyecanlanmış olmalıydı.

"Sözünüzde durabildiniz mi efendim?"

"Bu çok özele girmiyor mu genç adam?"

"Evet. Haklısınız. Fakat, sır olmayacak demiştiniz de..."

"Dedim."

Bir an dalıp gittim. Aklım yine Aşiyan'daki o kır kahvesine takılı kaldı. Faruk'un o muhteşem şiiri kulağıma fısıldayan sesi ruhumu okşuyordu.

"O şiiri dinleyene kadar," diye fısıldadım. Yanaklarım alev almıştı yine.

"Hangi şiiri efendim?"

"O şiiri işte... Hani şu... geçen gün söylemiştim ya canım, dinlemiyor musun beni? Caddeden sokaklara..."

Dinliyormuş, hatta galiba gidip evde ezberlemiş gerisini Şeref Demirel getirdi.

Bitirdiğinde ben hâlâ Aşiyan sırtlarındaydım.

"Ben," dedi muhabir, "Nâzım'ınkilerden başka şiir ezberlememiştim efendim. Bu ilk... Buldum ve ezberledim."

Faruk'un hakkıydı. Her şey hakkıydı şairimin.

"Ne sormuştun bana sen demin bakayım?"

"Sözünüzü tuttunuz mu demiştim efendim... Ama istemiyorsanız..."

Kestim. "İstiyorum... Bana, "*Yuvamı çiçekledim, sen bir meleksin diye/ Senin için kandiller tutuştu kendisinden...*" diye mısra düzen bir şaire nasıl hayır denir? Bu mısraları okurken Faruk'un göz pınarlarında yağmur birikiyordu. "*Saksıda incilendi yapraklar senin için/ Söylendi gelmez diye uzaklar senin için...*" Faruk susunca yağmur birden bastırdı. İkimiz de aşkımızı gözyaşlarımızla yıkıyorduk. Elini tuttum. Öptü, öptüm, öptüm... "Gelirim," dedim "Gelirim şairim, gelirim kara gözlüm."

"Nihal'im... Şairem..."

Dudakları ıslak gözlerimi yaktı.

Şükürler olsun ya Rabbi, diye geçiyordu içimden. Bana bu mutluluğu tattırdığın için sana şükrediyorum.

Mutluydum. Mutluydu. Mutluyduk.

Fakat birden içimde bir korku kıpırdadı. Peşimi bırakmayan kaderimin bu kucak dolusu mutluluğu bana çok görmesinden korkuyordum.

61

İstanbul / Bakırköy – Huzurevi

Şeref Demirel'e baktım. Gözleri bendeydi. Fakat aklının nerede olduğu belli değildi. "Korkuyorum," dediğim halde, "Neden?" diye sormadı. Oysa kaçırmazdı çocuk böyle soruları.

"Yanılmışım," diye homurdandım.

Muhabir silkindi. Beni dinlerken uyumuş muydu yoksa?"

"Efendim?" Bir anlık tereddüt etti. "Yanıldım mı dediniz?"

"Öyle dedim."

"Hangi konuda yanıldınız?"

"Sadece kendimin dalıp gittiğini sanıyordum. Meğer sen de dalmışsın. Benden duymuş olma; bizim doktora sorarsan dalıp gitmek, hele hele mazi defterlerini karıştırmak tehlikeli. Haberin olsun."

Güldü. "Ne kadar mutlu olduğunuzu tahmin etmeye çalışıyordum efendim."

"Çok," dedim keyifle. "Hem de çok mutluyduk. Ben de Faruk da öylesine mutluyduk ki, önemli iki şey unuttuğumuzu bile fark etmiyorduk."

Şeref çalışıyor mu dercesine teybine göz attı. "Neydi o iki şey efendim?"

"Cemiyet ve insan tabiatı."

Bu sefer itiraz edeceği tuttu. "İkisi de aynı kapıya çıkmaz mı?"

"Hayır efendim çıkmaz. Tamam, cemiyet, yani şimdilerde toplum denilen şey de insanlardan meydana geliyor ama o kadar değil. İçinde ne ararsan var. Muhit, hiç tanımadığın ama gözleri senin üstünde olan kişiler. Kanunları, tüzükleri de unutma. Örf, adet, din, iman, ahlâk, fazilet, daha sayayım mı? Cemiyet bunların hepsini kapsıyor."

"Ya insan tabiatı?"

"Bence bu bir yaradılış kusuru. Ya da yaradanın 'bakalım ne yapacak' diye içimize bırakıp unuttuğu bir hırs."

Şeref Demirel gözlerini kırpıştırdı. Kafasını karıştırdığımın farkındaydım.

"Mesela," diye devam ettim. "Doyumsuzluk. Öyle değil mi? İnsan bir türlü tatmin olmaz. Elde ettiğiyle yetinmez. Doymaz. İster, daima ister, elde ettikçe gözünü daha fazlasına diker. Yalan mı? Adamın yedi sülalesini geçindirecek parası vardır, ama daha çoğunu kazanmak için atmadığı takla, yapmadığı dalavere kalmaz. 'Daha, daha,' der. İnsan tabiatı budur genç adam ve çok tehlikelidir. Hele cemiyet ve insan tabiatı el ele verdi mi tehlike ölümcül olur."

Muhabir başını salladı. "Siz de tehlikede miydiniz?"

"Hem de nasıl."

İstanbul / Heybeliada

Haftada iki akşam Faruk'ta kalıyordum.

Kapıyı kapattık mı, her şeyin dışarıda kaldığını sanıyorduk. Yanılıyorduk tabii. Cemiyet dedikleri şeyin kapı altlarından, anahtar deliklerinden en mahrem anlara sızdığını, kuytu köşelerden bizi gözetlediğini bilmiyorduk daha.

Aşk gözlerimizi kör etmişti sanki. "Eller ne der," kaygımız yoktu. Aşkımız bizi bu âlemden almış, bulutların üstüne

çıkarmıştı. Yıldızlardı yoldaşımız. Biz onların türküsünü dinliyorduk. Mehtaba el sallıyorduk. Ne tabular umurumuzdaydı ne yasaklar, ayıplanmalar. Kim ne derse desin diye düşünüyorduk. "Birbirlerini çok seviyorlar," dan başka ne diyebilirlerdi ki?

Evet, öyleydi. Birbirimizi çok seviyorduk. Kolay olmamıştı aşkı bulmak. Ama sonunda bulmuştuk işte. Tartışsak da kavga da etsek, küsüp küsüp barışsak da seviyorduk birbirimizi. Hem de delice. Susuz toprak yağmuru nasıl özlerse, öyle koşuyorduk birbirimize Şafağı birbirimizin kollarında bekliyorduk. Yorgun vücutlarımızı yatağa bırakıp yağmurun camlarda çaldığı trampetlerin ritmine uygun sözcüklerle mısralar düzüyorduk ya gerisinin önemi yoktu.

Gerisinin ne kadar önemli olduğunu yüzümüze ilk vuran Faruk'un ev sahibi oldu.

Faruk, bir akşam beni okuldan almaya gelmişti. Şaşırdım. Buna gerek yoktu ki. Ben zaten ona gidiyordum. Yüzü allak bullaktı şairimin.

Ev sahibi sabah, "Muallim bey," diye önünü kesmiş. Tebrik etmek istiyormuş. "Hayırlı, uğurlu olsun," demiş.

Faruk şaşırmış. "Teşekkür ederim, ama bu tebrik ne için anlamadım."

"Düğün var galiba; eh Allah mutlu etsin. Düğüne kadar olmaz, ama şey. Yani sizler münevver insanlarsınız, mutlaka örfe, âdete..."

Benim şaşkın romantiğim iyice afallamış, "Yoo," demiş saf saf. "Ne düğünü? Ne örfü, ne diyorsunuz siz?"

"O hanım... Hani şu gelip giden. Yavuklun değil mi muallim bey?"

Bizimki başını sallamış. "Değil."

"Akraban filan mı?"

"Yoo. Değil. Hem niye sordunuz?"

"Niye sormayacakmışım," diye aksilenmiş adam. "Olmadı muallim. Benim evim... şey değil. Tövbe estağfurullah. Namuslu apartman burası. Konu komşu söyledi de inanmadıydım. Bak bir daha istemem böyle şey. Haberin olsun. Ya da çıkar gidersin evimden."

"Çıldırdım," dedi Faruk. Az daha yumruğu suratına yapıştıracakmış herifçioğlunun. Kendini zor tutmuş.

O çıldırmıştı, benim başımdan aşağı kaynar sular, kızgın yağlar dökülmüştü. Yanıyordum. Yer yarılsın da içine girsem diyordum.

Bir daha onun evine gitmedim. Faruk da bir aya kalmadan başka eve taşındı. Fakat sütten ağzımız yandığı için korka korka girip çıkıyorduk eve. Gizlice. Gece el ayak çekilince. Aralanan kapı, kıpırdayan bir perde var mı diye dikkat kesilerek.

Çok ağırımıza gidiyordu ikimizin de. Ama birbirimizi özlüyorduk.

*

Bu korkunç utancın üstüne zaferin sarhoş eden sevinci gelmeseydi nasıl kalkardık altından bilmiyorum.

Evdeydim. Sıkıntıdan patlıyordum. Canım ne yazmak ne okumak ne uyumak istiyordu.

Birden sokakta bir bağırtı oldu...

"Şükûfe Hanım, Şükûfe Hanım!"

Faruk! Faruk'tu bu. Aman ya Rabbi, rezalet!

Çok kesin bir dille yasaklamıştım evime gelmesini. Ama o gelmekle kalmamış penceremin altında elini kolunu sallayarak deli gibi ismimi haykırıyordu:

"Şükûfe Hanım!..."

İyi de Faruk bana Şükûfe demezdi ki. Telaştan pencereyi açamıyordum bir türlü. "Aptal kadın," diye homurdandım içimden. "Adam sokağın ortasında Nihal'im diye serenat mı

yapacak? Delirdiyse bile o kadar da değil ya. Mutlaka bir şey olmuştur."

Sonunda pencere açıldı. "Ne var?" diye seslendim yukardan aksi aksi. Ardından birileri gözetleyip, dinliyorsa diye işe biraz daha resmiyet katkım:

"Efendim Faruk Bey? Ne oldu?"

"Müjde," diye bağırdı Faruk bu sefer. Sevinçten yerinde duramıyor, koca adam zıp zıp zıplıyordu. Resmen delirmiş bu diye geçti akımdan.

"Müjde mi? Ne müjdesi Faruk Bey?"

"Ben de yeni öğrendim, sana... şey size haber vermek için koştum." Başardınız Ni... Şükûfe Hanım. Sonunda başardınız. Meclis kadınlara belediye seçimlerinde seçme, seçilme hakkı veren kanunu kabul etti."

Delirme sırası bendeydi. Görenler ne der diye filan düşünemedim. Çığlık çığlığa merdivenlerden aşağı koştum. Az daha boynuna sarılacaktım. Son anda aklım başıma geldi. "Çok... çok teşekkür ederim... Faruk Bey... Buralara kadar yoruld..."

"Tebrik ederim," diye elimi sıkarak oynadı o da rolünü.

"Az uğraşmadınız. Az mücadele etmediniz. Gözünüz aydın."

"Tüm hanımlarımızın gözü aydın... Hepimiz Gazi paşamıza bir kere daha minnet borçlandık."

Fazla uzatmadık.

Asıl kutlamayı Kadınlar Birliği'ndeki hanımlarla ertesi akşam Moda'da yaptık. Herkes eşiyle, nişanlısıyla filan gelmişti. Biz eş değildik ama Faruk'la oradaydık. Sevinç, dedikodu korkusunu unutturmuştu.

Faruk'u duyduğundan beri, "Evlen adamla abla," diye beni sıkıştıran sevgili arkadaşım Halide Nusret de bizimleydi. O da eşi süvari zabiti Aziz Vecihi Bey'le gelmişti.

Kalabalığı görünce hem sevinen hem şaşıran lokanta sahibi "Buyursunlar buyursunlar," diye ellerini ovuşturuyor, bir yandan da garsonlarına talimat yağdırıyordu.

"Şu masaları birleştirin. Şunları şuraya çekin. Sandalyeler... Hemen servisleri..."

Adam sonra, "Düğün dernek mi var?" diye bize döndü.

Biri "Kutlama yapıyoruz," deyince lokantacı iyice meraklandı.

"Neyi kutluyorsunuz?"

Faruk dayanamadı. "Saltanatın kaldırılmasını..."

Adam kendini tutamayıp güldü. Faruk'a sokuldu. "Aman bey, çok geç kalmadınız mı? Saltanat kaldırılalı on yıl oldu."

Hepimiz durmuş bu ayaküstü sohbetin sonunun nereye bağlanacağını dinliyorduk. Faruk gevrek bir kahkahayla lokantacının sırtını pat patladı.

"Yok," dedi. "Yanlış anladın. O saltanatın değil, erkek saltanatının kaldırılmasını kutlamaya geldik biz. Bu hanımlar tahtlarımızı devirdi."

Alkışlar, kahkahalar birbirine karıştı.

Yemekten sonra herkes kocasının kolunda evine dönerken, biz herkesin önünde göstere göstere birbirimizden ayrıldık. Faruk boynunu büktü, resmi resmi "Allahaısmarladık," deyip gitti. Ben de Halide'nin dirsek atıp "Evlen şu adamla abla," nasihatine katlanarak yürüdüm. "İkiniz de şairsiniz. Mükemmel biri. Daha ne düşünüyorsun?"

Düşünmüyordum. Sadece üzgündüm. Hayat boyu kendimi yalnız hissetmiştim, ama Faruk yokken kendimi yapayalnız hissediyordum.

Evim boş ve soğuktu.

*

Bir gün "Otel" dedi Faruk.

Bulduğu çözümün sevinciyle yüzü aydınlanmış gözleri menevişlenmişti.

"Otel mi?"

"Öyle ya. Otele gideriz biz de. Senin tahta bavul işe yarayacak bak yine."

Hiç şaka kaldıracak halim yoktu.

Kendimi suçlu, kirlenmiş hissediyor ve geri dönemiyordum.

Ne sanıyordu insanlar beni? Ya da ikimizi? Bir kadın mutlu olmak için ille birinin nikâhı altına mı girmek zorundaydı? Öyleydi işte. Bal gibi öyleydi.

Otel çaresi de işe yaramadı.

Faruk öfkeden kapkara döndü.

"Ne oldu şairim?"

"Herif evlenme cüzdanı istedi."

Faruk ilk o gün, "Evlenelim biz de," diye kestirip attı.

Tepem atıverdi. Hırsımı ondan çıkardım.

"Ne yani, otelciye evlenme cüzdanı vermek için mi evleneceksin benimle?"

"Nihal..."

"Nihal'i mihali yok Faruk. Bu konuda ne düşündüğümü biliyorsun. Boyum kadar oğlum var benim..."

Üç gün kayboldum ortadan. Eve uğrarsa diye gece arka odada mum ışığında oturdum.

Dördüncü gün yine karanlık nöbeti tutmak için eve döndüğümde kapının altında bir zarf buldum Faruk'tan. "Firari," yazmıştı üstüne. Tanrım nasıl özlemiştim onu. Sesini, soluğunu, kor dudaklarını... Açıp okudum Firari'yi:

"Sana çirkin dediler düşmanı oldum güzele
Sana kâfir dediler, diş biledim Hak'ka bile
Topladın saçtığı altınları yüzlerce elin
Kahpelendin de garez bağladım ahlaka bile."

İşte böyle bir adama âşıktım ben. Böyle bir yüreğe hasret duymaz mı insan? "*Sana çirkin demedim ben, kâfir demedim,*" diye devam ediyordu Faruk:

"...Bence dinin gibi küfrün de mukaddesti senin
Yaşadın beş sene kalbimde, misafir demedim
Bu firar aklına nereden, ne zaman esti senin?

Zülfünün yay gibi kuvvetli çelik tellerine
Takılan gönlüm asırlarca peşinden gidecek
Sen bir ahu gibi dağdan dağa kaçsan da yine
Seni aşkım canavarlar gibi takip edecek."

Canavarımı daha fazla üzmedim. Sabrın da bir sonu olmalı. O hafta Cuma'dan bir vapura atladığımız gibi Heybeliada'ya gittik.

Balıkçı meyhanelerinin birinde babacan kılıklı birine, "Bu gecelik bir yer bulabilir miyiz reis," diye sorduk. Ya yüzümüzde "Bunlar sırılsıklam âşık," yazıyordu, ya da adam bu yollardan çok gelip geçmişti. Halimizi anladı. Bir aylık sakalın diken diken örttüğü yüzüne bıyıkaltı bir gülücük konduarak "Zor," dedi. "Zaten bir tane otel var. O da size olmaz."

Niye olmazı biz sormadık, o da söylemedi. Biz de biliyorduk, o da biliyordu. Evlenme cüzdanı!

"Fakat bir Rum madama var. Bir odasını pansiyon veriyor diye duymuştum. Hâlâ veriyor mu haberim yok. Bir bakın isterseniz. Şu yoldan çıkın, tepede. Rum mektebinin karşısında. Faytoncuya, Madam Despina'nın evi derseniz önünde indirir sizi."

Fayton aramaya bile kalkmadık. Tepeyi tırmandık. Evi bulduk. Faruk, "Sen bekle," dedi.

"Neden bekliyormuşum?"

"Ben gidip sorayım bakalım. Veriyorsa gelirsin."

"Olmaz. Beraber. Ne işiteceksek beraber."

Tombul mu tombuldu Despina. "Daha çarşafları dün yıkadıydım," dedi sorgu sual etmeden. "Yemek ister misiniz, aşağıda mı yersiniz? Todori'nin yeri fena değildir."

Yemeği Despina'nın çardağında yedik. Sorgu sual etmeden bizimle oturdu. Kendi halinden bahsetti. Hatta şarkı bile söyledi. Biz de ona eşlik ettik.

Faruk o kadar mutlu ve keyifliydi ki, elinde rakı kadehiyle kalktı o anda içine doğan mısraları söyledi:

"Artık bu solan bahçede bülbüllere yer yok
Bir yer ki sevenler, sevilenlerden eser yok
Bezminde kadeh kırdığımız sevgililer yok
Bir yer ki, sevenler sevilenlerden eser yok."

Kendi mutluluğum mısralara, kitaplara sığacak gibi değildi. Kınalı'nın üzerinden bize göz kırpan mehtaba bakıp, mutluluk kapısından içeri girmemi nasip ettiği için Allah'a şükrettim. Dualar ettim. Mutluluktan gözyaşları döktüm. Sonra kendimi benimle gülen, benimle ağlayan canavarımın kollarına bıraktım.

Gün ağarırken daha uyumamıştım. Birden hançer gibi bir soru saplandı beynime.

"Neden?"

Faruk'un o gece söylediği mısralar geldi aklıma. Ne demekti, *'Bezminde kadeh kırdığımız sevgililer yok..'* Ben kollarındaydım ya.

Paniğe kapıldım. O mısraları şairime söyleten duygu ne olabilirdi?

Korku! Faruk onu terk etmemden korkuyordu.

62

İstanbul / Bakırköy – Huzurevi

İstanbul / Kabataş
1931

"Bugün ayın kaçı?"

Şeref Demirel, "On yedisi," dedi.

"Ekim mi?"

"Kasım efendim. On yedi Kasım."

Bozuldum ama belli etmemeye çalıştım. Adam, "Bunak mı nedir? İnsan hangi ayda olduğunu bilmez mi?" diye düşünebilirdi. "Eski ay isimleri kaldırıldığından beri ayları karıştırıyorum. Hangisi evvel, hangisi sonra..."

"Neden sordunuz?"

"Neyi?"

"Ayın kaçı olduğunu..."

Neden mi? Yıllar önce kendime sormuştum bu soruyu.

"Bugün ayın kaçı Şükûfe ?"

Duvardaki takvimde kocaman 5 vardı.

Masama oturup, defterime bir çentik daha atmıştım. Sonra çentikleri saydım.

"On bir..."

Meraktan ölüyordum. Deli olmak işten değildi. On bir gündür Faruk'tan haber yoktu.

Başına bir şey geldiğinden korkmaya başlamıştım. Ne aramış ne sormuş ne okul paydosunda köşede tesadüfmüş gibi önüme çıkmıştı.

Ara sıra oturduğumuz Divanyolu'ndaki pastaneye de hiç uğramıyordu.

Ertesi gün bir çentik daha attım deftere... "On iki."

Kesin bir şey olmuştu. Faruk beni bu kadar zaman asla habersiz bırakmazdı. Hasta mıydı acaba?

Rastladığım ortak dostlarımıza aklıma gelivermiş gibi sormayı denedim:

"Faruk Bey epeydir görünmüyor."

Onlar da görmemişti.

Yer yarılmış, Faruk içine girmişti.

Tamam, son buluşmamızda kavga etmiştik.

Böyle kaçak buluşmalar... Pansiyon köşeleri... Kendimize ait olmayan çarşafların, yastıkların yabancı teması... İkimize de ağır geliyordu.

Faruk hırçınlaşmaya başlamıştı. Artık hemen her buluşmamızda, evlenme bahsini açıyordu. Ben de her seferinde ipe un seriyordum.

"Lütfen Faruk, yine başlamayalım."

"Başlayalım Nihal'im."

"Faruk Lütfen... Biliyorsun..."

Oğlum Necdet'i bahane ediyordum, fakat Faruk, onunla evlenmeye yanaşmamamın asıl sebebinin oğlum olmadığından kuşkulanmaya başlamıştı.

Haklıydı. Bir yere kadar tabii ki Necdet'i düşünüyordum, ama işin doğrusu yıllardır yalnız, başıma buyruk yaşamaya çok alışmıştım. Evlilik ruhumdaki özgürlüğü tutsak edebilir, duygusal biteviyelik kalemimi durdurabilirdi. Evlenirsek aş-

kımızın körelmesinden de korkuyordum. Ya Nâzım'ın yıllar önce dediği başıma gelirse... Ya evlilik aşkımızı için için kemirip bitirirse... Ya Mithat'la evliliğimde olduğu gibi kendimi Faruk'un esiriymişim gibi hissetmeye başlarsam? Ya Faruk değişirse? Ben değişmezsem?

O akşam Faruk, "Ben böyle yaşayamam," dedi.

Lafın ucunun bir şairin, hem de sevdalı bir şairin yüreğine nasıl saplanacağını hiç akıl etmeden, "Sen bilirsin?" diye kestirip attım.

O da şapkasını aldı, çıktı gitti.

Gidiş o gidiş. O akşamdan beri ne bir ses ne bir nefes vardı Faruk'tan.

Bu ilk kavgamız, küslüğümüz değildi ki. Onun veya benim öfkeyle kapıyı vurup ilk çıkıp gitmemiz de değildi. Üç günden fazla küs duramazdık ikimiz de. "Öfkesi geçince gelir," diyordum kendime.

Ama olmadı, gelmedi.

Defteri açtım. Çentikleri saydım.

"Yirmi bir."

Yirmi ikinci çentiği attım.

Daha fazla bekleyemeyecektim. Ne olduğunu öğrenmeliydim. Belki, bu sefer Faruk benim aramamı, özür dilememi bekliyordu. Ne olmuş, dilerdim. Ellerine sarılırdım. Belki de bana ihtiyacı vardı.

Ertesi gün müdürden izin alıp onun okuluna gittim. Herkes dersteydi. Açık bir iki pencereden muallimlerin sesi geliyordu bahçeye.

Farukların emektar hademesi Zehra teyze ile girişteki basamaklarda karşılaştım. Süpürgeyi bırakıp bana baktı, hemen tanıdı.

"Ooo, hoş geldiniz kızım? Nerelerdeydiniz? Epeydir görünmediniz?"

"Olmadı işte Zehra teyze," dedim. "İş, güç. İmtihanlar, okunacak kâğıtlar filan uğrayamadım. Bugün bu tarafta bir işim vardı, hadi Faruk Bey'e uğrayıp, Zehra teyzenin çayını içeyim dedim."

"Hoş geldin," dedi ama bir tuhaf oldu kadıncağız. "Can baş üstüne, sen buyur öğretmenler odasına geç ben çayını..."

"Bir şey mi oldu Zehra teyze?"

"Şey... Faruk Nafiz Bey yok kızım."

İçim bir fena oldu "Eh ne yapalım," diye mırıldandım zar zor. "Uğradığımı söylersin. İzin mi aldı?"

"Yok, gitti."

Silah mı patladı, bir yerime kurşun mu yedim? "Gitti mi?"

Başını salladı. "Gitti ya... Vallahi şimdiden özledik Faruk Bey'i... Çok iyi insandı... Kimseyi kırmadı... Giderken görecektin, herkes ağladı arkasından."

Kadının her kelimesi kalbime saplanıyordu.

Özlemişlerdi... Çok iyi insandı... Kimseyi kırmamıştı... Arkasından herkes ağlamıştı...

Ya ben? Ben ne yapacaktım?

Tek bir kelime: Gitti!

Bu muydu mutluluğumuzun sonu?

Gitti!

Kabul edemiyordum bir türlü. Ne demekti gitti? Nereye?

Bunları düşünürken yüzümde perişan bir ifade oluşmuş olmalı ki kadıncağız, "Muallime hanım," diye telaşlandı. "Hele gel şöyle otur kızım."

Duvarın dibindeki bir banka oturmama yardım etti. "Nereye gitti?" demeye cesaretim yoktu. Onun önünde ağlamamak için dudaklarımı ısırıyordum. Sonunda "Nereye?" demeye çalıştım.

"Haberin yok galiba... Faruk Bey'in tayini çıktı."

Bu sefer bir hançer saplanmıştı yüreğime.

"Tayin mi? Nereye?"

"Angara'ya."

Aptal aptal bakıyordum herhalde.

Ankara? Aman ya Rabbi? Ne kadar uzak!

"Faruk Bey vekâletten tayinini istemiş. Tasdik gelince üç gün içinde toparlandı gitti."

"Ne zaman?"

Hesap yapar gibi gözlerini yumdu. "Eh 10-15 gün olmuştur her halde. Belki biraz daha. Ama ayı bulmadı."

Kaybolmuştum. Sevdamı yitirmiştim. Terk edilmiştim. Tayinini istemiş. Demek önceden karar vermişti gitmeye. Çok önceden. Bıkmıştı benden, korkularımdan, aptalca saplantılarımdan. Sonra da bir veda sözcüğü bile söylemeden çıkıp gitmişti hayatımdan.

Kaçmıştı benden. Düpedüz firardı bu.

Kalbimden, ruhumdan, beynimden firar etmişti Faruk.

Kadın daha bir sürü şey söylüyordu ama ben duymuyordum.

Oradan ne zaman ayrıldım hatırlamıyorum. Yeniköy sahiline nasıl geldim, ıslak kuma parmağımla onun adını ne zaman yazdım bilmiyorum.

Dalgalar cılız çırpınışlarla yaklaşmaya, Faruk'un adını silmeye çalışıyordu. Ayaklarıma ittirdim suları. Denizi tekmeledim.

"Çekil! Çekil! Çekil şurdan."

Martılar... benim fırtına kuşlarım... Ağlıyordu.

"Adını ellerimle çizdim altın kumlara
Küçülen gözlerimde kurudu son damla yaş
Kumsal, deniz, sal, rüzgâr senden en son hatıra
Solan ruhumdan sana bembeyaz bir soğuk taş!

İşte rüzgâr esiyor, dalgalar coştu yine,
Kumlara işlediğim hayalin de kayboldu
Hicranımla yanarken ben derinden derine,
Karşında solan yüzüm gibi güneş de soldu."

Dalgalar, sürükleyin beni de enginlere
Kumların arasında ben de bir parça taşım!
Ayrılmayız, beraber dalarız derinlere,
Derken bıraktı gitti elimi arkadaşım."

Bakırköy - Huzurevi
Güz, 1972

Duydum.

Şeref Demirel uzun bir soluk saldı. "Çok, çok..."

Gerisini getiremedi. Ama sesinin karılmasından gerisinin ne olduğunu anladım tabii. Utanmasa ağlayacaktı.

"Yanıyordum," diye devam ettim.

Ona mı anlatıyordum, yoksa yine maziye dönmüş o acıyı mı yudumluyordum emin olamadım. Önemi de yoktu zaten. Yanıyordum işte. Ayrılık acısıyla yanıyordum.

Günlerce, sabahlara kadar yazdım. Başka türlü söndüremeyecektim ruhumdaki yangını Önümdeki sararmış, solmuş kâğıda yazdığım mısraların üstüne yağan yağmura aldırmadım. Bağıra çağıra, ağlaya ağlaya okudum sonra her mısraı.

"Gözyaşlarıyla ördüm
Saçımın örgüsünü
Bir ağızdan söyledik
Ayrılık türküsünü.

Gün battı bir taraftan
Bir yanda onun yüzü
Hayatımın gündüzü
O son günle kapandı.

Yolculuk rüzgâr gibi
Dağ taş savurdu beni
Ayrılık bir cehennem
Yaktı, kavurdu beni."

Muhabir teybini kapattı. "Faruk Bey'le ayrıldığınızı okumuştum ama size bu kadar acımasız davrandığını bilmiyordum. Bunları hatırlatarak üzülmenize sebep oldum. Bağışlayın."

"Kimi?"

"Beni tabii efendim."

"Seni... Tabii. Ben onu bile bağışladım... Fakat beni kim bağışlayacak, işte onu bilmiyorum."

"Doğrusu bir şair, hem de Faruk Nafiz gibi duygularını çok güçlü yaşayan bir şair nasıl böyle bir bencilliğe..."

"Dur!" diye kestim lafını. "Hele bekle. Faruk'un asıl öldürücü kurşunu sona sakladığını bilmiyorsun daha."

"Öldürücü kurşun?"

"Evet." İki parmağımı tabanca namlusu gibi şakağıma dayadım. "Tam şuraya sıkarsın ya. Veya buraya. Tam yüreğe. Kurtuluş yoktur."

Aklımın anında bir yel esmiş gibi beni Halide Nusret'le İsmet'in ziyaretime geldiği güne savurduğunu hissettim. Öldüren kurşun yine saplanacaktı kalbime demek. Olsun.

Kardeşlerim Bedai ve Muhsine mümkün olduğunca beni yalnız bırakmıyorlardı. Ama onların da kendi hayatları vardı artık. Halide ile İsmet de sık sık uğruyor, beni oyalamaya çalışıyorlardı.

Ben de zamanın merhemine sarmış sarmalamıştım acımı. Zaman her şeyin ilacıdır derler ya... Elbet iyileşecekti benim yaram da.

Bir de umut kıpırdıyordu içimde gizlice.

Dönecek... Pişman olacak, Nihal'ine dönecek!

*

Kimselere açmadığım umutla oyalandığım günlerin biriydi.

Halide ile İsmet'i görünce sevinmiştim. İsmet yine şakalarıyla beni güldürecek, sanki hiç ateşe düşmemiş gibi olacaktım.

Fakat İsmet'in yüzünde bir durgunluk vardı. Yine şakacı, tatlı, sevgi doluydu ama bir tatsızdı işte. Sanki yapmaya mecburmuş gibi zorakiydi latifeleri. Çaylarını getirmek için salona girerken iki kardeşin kaş-göz işaretini yakaladım. İsmet'in "Bana ne," dediğini işittim. "Sen söyle."

"Ne var? Ne oldu? Ne söyleyeceksiniz?"

Halide, "Yok bir şey ablacığım" diye mırın kırın etti. "İsmet'i bilirsin işte..."

Bilirim tabii. Ayaklı gazeteydi o. Tepsi elimde öylece kalmıştım. "Neden bu sefer haberi ablanın vermesini istiyorsun İsmetçiğim?"

Omuz silkti. "Ama bana da o söyledi."

"Söylemeye diliniz varmıyorsa çok kötü bir havadis olmalı." Kalbim delice çarpmaya başlamıştı. Kızdım, "Hadi uzatmayın artık. Söyleyin."

Belki yürek çarpıntımı bastırır diye bir de şaka yaptım gülümsemeye çalışarak.

"Yoksa cımbızla etlerinizi koparır işkenceyle konuştururum sizi ona göre."

Gülmediler. İsmet, "Şey," diye kıvrandı. "Faruk Bey..."

Eyvah! Faruk'a bir şey mi oldu? Eyvah, eyvah... yoksa Faruk...

"Kötü bir şey mi? Hasta mı... Öl..."

İsmet, "Yok canım," diye telaşla atıldı. Ölmüş derse benim de ölüp gitmemden korktuğu belliydi. Haberin öyle korkunç bir şey olmadığını ifade edecek bir surat takınmaya çalıştı. "Allah saklasın... Öyle bir şey değil... Şey... İşte... Yani Faruk Nafiz..."

"Yeter İsmet; söyle!"

"Evlenmiş!"

Ne!

Birden algılayamadım. "Ne... ne... ne yapmış?"

İsmet, "Benden bu kadar," dercesine ablasına baktı. Halide korka korka fısıldadı.

"Evlenmiş."

Faruk! Benim şairim! Benim orman kaşlım! Kor dudaklım! Yolumu gözlerken yuvasını çiçekleyen, kandillerin isinden gözümü sürmeleyen sevgilim evlenmiş... evlenmiş... EVLENMİŞ!

Tak!

Ölümcül kurşun! Tam beyne!

Bir şangırtı oldu. Deprem. Ayağımın altından dünya çekildi. Yükseldim, bulutlara kadar uçtum, sonra karanlık, dipsiz bir kuyuya yuvarlandım.

Evlenmiş!

Evlenmiş!

63

İstanbul
Haziran, 1931

Boylu boyunca halının üstünde yatıyordum.

Keskin bir limon çiçeği kokusu vardı. Birileri mırıldanıyordu.

"Kirpikleri... kıpırdadı."

Başka bir ses, "Şükürler olsun," diye fısıldadı. "Kendine geliyor."

"Biraz daha kolonya serp."

Gözlerimi açtım. Halide ile İsmet başucumdaydı. Halide kolonya ile alnımı ıslatıyor, İsmet su içirmek için başımı kaldırmaya çalışıyordu.

"Bayıldım mı?" Sesim karlı dağların ardından geliyormuşçasına uzaktı.

"Yok canım," dedi Halide. "Ne bayılması. Başın döner gibi oldu."

Yalan söylüyordu. Başımı çevirdim. Tepsi yerdeydi, bardaklar, çaydanlık, tabaklar etrafa saçılmıştı. Tepsiyle yuvarlandığım belliydi. Halının üstünde yatıyordum. Abla kardeş ne yapacaklarını şaşırmış olmalıydılar.

"Kadın kim?" Sesimdeki düşmanlığı saklamadım. Faruk'u benden çalan kadını dost bilecek değildim ya.

"Bırak şimdi ablacığım bunları... Bir yudum daha su..."

İsmet'in elini ittirdim. "Kadın kim?"

"O da öğretmen... Faruk Nafiz'in okulunda."

"Ne öğretmeni?"

Halide Nusret dudaklarını ısırdı. "Şey," dedi... "Coğrafya..."

Kaçıncı kurşun bu yediğim? İkinci mi, üçüncü mü, bininci mi? Yüreğimin delik deşik olduğunu hissettim.

Öğretmen! Benim gibi. Faruk bir coğrafya öğretmenini bırakıp başkasını bulmuş!

"Adı ne?"

"Bilmiyorum."

Bu da yalandı.

"Adı ne?"

"Aziziye mi neymiş."

Aziziye! Hiç şairane değil!

Hâlâ inanamıyordum. Evlenmiş. Dönmesini, ayaklarıma kapanmasını beklediğim şairim evlenmiş! Kollarına atılıp öpücüklere boğmayı hayal ettiğim meneviş gözlüm evlenmiş!

Beynim uyuşuyor, aklım almıyor, kalbim kabul etmiyordu? Nasıl olabilirdi bu? Faruk gideli ancak üç ay olmuştu. Bu ne aceleydi?

Bir anda milyonlarca ihtimal saldırıya geçti. Yoksa o kadınla daha önceden ilişkisi mi vardı? Yani Faruk'un beni deliler gibi sevdiğini düşünürken, bizi ancak ölümün ayırabileceğini zannederken... Yedekte başka kadını mı vardı? Bu ne çirkin, ne korkunç bir şeydi. Aziziye Ankara'da pusuda onun kendisine gelmesini mi bekliyordu yani? Faruk ona da şiirler mi gönderiyordu? Yoksa... yoksa... aman Tanrım. Benim için yazdığını sandığım şiirler aslında Aziziye'ye aşkını mı anlatıyordu?

"Bir yanlışlık olmasın."

Bütün benliğimle, "Allah'ım," diye geçiyordu içimden. "Yanlış duymuş olayım. Gördüğüm, işittiğim her şey kâbus olsun. Kapı çalsın uyanayım, koşup açayım Faruk çıksın karşıma... Ne olur Allah'ım."

İsmet başını iki yana salladı. "Gazeteler yazdı... Tanınmış şair Fa..."

Bir kurşun daha yedim.

"Kes," diye bağırdım can acısıyla. "Kes duymak istemiyorum. Ölürüm! Dinleyemem! Sus. Lütfen... susun!"

Kederin, terk edilmenin, aldatılmanın acısının zehir gibi yüreğime damladığını hissediyordum.

Sadece terk edilmemiş, aşağılanmıştım. Bir adam, sevdiğim adam, beni sevdiğine inandığım adam tarafından terkedilmiş, aşağılanmıştım. Kim bilir nasıl gülüyorlardı şimdi bana.

Güya baharda bir gemiye atlayıp birlikte uzak limanların yolunu tutacaktık. Beni Karadeniz'in yaylalarına çıkaracak, bulutlarını saçlarıma duvak yapacaktı.

Güvertede birbirimizin kollarında dalgaların şarkısını dinleyecektik.

Coşkuyla bu planları yapan Faruk'un beni terk ettikten üç ay sonra başka bir kadınla evlendiğine nasıl inanabilirdim?

Daha dün gibi dizlerime kapanıp yalvarması. "*Yalnız kalmaktansa Nihal'imden uzakta/ Kalsam diyorum, dar-ü diyarımdan uzakta,*" diyen sesi kulaklarımda.

Demek her şey sahte, her sözü yalandı.

Belki de kendimden geçmişçesine onu dinlerken Faruk kıs kıs gülüyordu. "Aptal kadın," diye geçiyordu belki de aklından. "Sana öyle bir oyun oynayacağım ki, erkek aklıyla aşık atmanın ne beyhude iş olduğunu anlayacaksın."

Ah ben! Zavallı ben! Budala ben!

Bakırköy – Huzurevi
Güz, 1972

Öfke kasırga gibi içimde kabarıyordu.

Ayakucumda biri oturuyordu. Bir gölge.

Aman ya Rabbi!

Onu tanıdım, tanıdım!

"Osman! Osman Fahri?"

Dudaklarımdan kopup gelen feryatla iliklerime kadar titredim.

Pişmanlık bir yangın gibi bütün bedenimi sardı.

"Ne yaptım ben Allah'ım," diye dövünmenin faydası yoktu. Aslında beni gerçekten, ama gerçekten, yalansız, riyasız, bütün yüreğiyle seven tek erkeğin Osman Fahri olduğu o anda dank etti kafama!

Ve ben... ben... "Bir sevgi bulamadım, açmayan tomurcuğum ben," diye kendine acıyan ben... Aptal, budala, kör ben, öldürdüm beni seven erkeği.

Faydasız feryatlarım, pişmanlık ağıtlarım bitmek bilmedi.

"Osman! Osman! Kadersiz aşkım! Affet beni! Seni ben öldürdüm! Katilin benim!"

Anam bağırdı uzaklardan, bir yerlerden.

"Sus Şükûfe! Allah aşkına sus kızım! Ne kadar çok konuşuyorsun. Yeter. Sus biraz!"

"Anne anneciğim... Bak ne yaptım ben... Bak ne yaptılar senin Şükûfe'ne!"

"Allah aşkına Şükûfe. Sus, yeter!"

"Ama anne..."

Omuzlarım sarsılıyordu. Kimdi beni sarsan? Nazire Sultan beni sakinleştirmeye mi çalışıyordu acaba?

"Şükûfe... Lütfen..."

Halide mi? İsmet mi? Çıldırmamın tanığı kimdi?

"Efendim... yapmayın... Lütfen."

Biri omuzlarımı tuttu. Güçlü kollar çırpınmama mâni olmaya çalıştı.

"Bırak," diye ittirdim beni tutan kolları. "Her kimseniz... Hepiniz... Bırakın beni! *'...siz kaba, bayağı, ruhsuz, şuursuz insanlar! Beni ondan siz ayırdınız! O sizin yüzünüzden öldü. Onu ben öldürdüm. Onu bana siz öldürttünüz!'* Şimdi ne yüzle yardım etmeye çalışıyorsunuz. Bırakın."

Aklım başımdan uçup gitmişti. "Ya Rabbi, ya Rabbi!" diye sayıklıyordum. Bu dövünüp, haykıran kadın ben miyim? Yoksa kafamda bir roman kurguladım da onun kahramanına mı biçtim bu dramı? Kim, ya da ne olursa olsun. Öfke ve isyanla kabarıyor yüreğim. *'Seni kime feda ettim?'* diye seslendim Osman Fahri'ye. *'Et ve kemikten başka hiçbir şey olmadığımı sanan et ve kemik yığını insanlara mı?'* Neden karardı her yer? Perdeler? Kim kapattı perdeleri?"

Biri durmadan "Yapmayın, yapmayın," diyordu yanı başımda. Yüzünü görmüyordum ama soluğunu yüzümde hissediyordum.

"Niye yapmayacakmışım? Yangınlardayım, niye yapmayacakmışım. Bırakın haykırayım, dövüneyim, tırnaklarım elimi, yüzümü parçalasın!"

"Ah, hayır! Yapmayın, lütfen," diye yalvardı ses bu sefer. Kimdi bu?

"Halide sen misin? Aç şu perdeleri! Yalvarırım..."

"Halide değil efendim... Benim... Ben!"

"Kim olursan ol. Kimim diyorsan o ol, ama sil şu mezar karanlığını gözümün önünden. Bırak güneş doğsun üstüme. Gün, katili aydınlatsın."

*

"Hayır," diye yükseldi ses. "Kabul etmiyorum." Azarlar gibiydi. "Bunu daha önce de konuşmuştuk. Siz katil değil-

siniz. Osman Fahri'nin alın yazısı bu. Kader. Hepsi bu. Hem kim demiş her sevdanın ille bir karşılığı olacak diye. Siz, kara sevdaya tutuldu diye Osman Fahri'yi sevmek zorunda değildiniz. Bırakın artık şu sevda katili saçmalığını."

Ne! Susuverdim.

Öfkeyle doğruldum. "Saçmalık mı?"

Feryat değil, ulumaya benzettim kendi sesimi. "Bana saçmaladığımı söylemeye cesaret eden de kim?"

"Aklınızın sizi götürdüğü yerden dönün de görün kim olduğumu. Hem neden deminden beri 'Bir kurşun, iki kurşun' diye çırpınıyorsunuz?"

Aklımın beni götürdüğü yer!

Beğenmiştim bu lafı. "Dön Şükûfe," diye geçti aklımdan. "Gittiğin yerde ihanet, acı ve ölüm var. Dön."

Aklım yakamı bıraktı, döndüm. Odamdaydım. Ne Halide vardı yanımda ne İsmet ne de üzerinde uzandığım sedir. Şeref Demirel dikiliyordu önümde. Saçmaladığımı söylemesi, aklımın kaldırıp attığı cinnet günümden bu karanlık, ruhsuz odaya geri getirmişti beni.

"Saçmalık mı dedin sen?"

Ezilir, büzülür özür diler diye bekliyordum ama muhabir, "Evet," dedi dik dik. "Bırakın artık şu sevda katili saçmalığını. Kendinizi suçlamaktan vaz geçin. Osman Fahri sizin yüzünüzden değil, hastalandığı için öldü."

Gülme krizini tutuldum. "Hastalandı... Öyle mi? Hastalıktan öldü..."

Attığım delice kahkahalar mutlaka koridorda da çın çın ötüyordu.

Ya aklımın bir yerinden Nazire Sultan çıkıp gelecek, "Sus Şükûfe. Allah aşkına sus kızım," diye paylayacaktı beni; ya da Ayşe koşup gelecekti.

İkincisi oldu. Ayşe anında kapıda belirdi.

"Abla, abla lütfen. Diğer *şeyler* rahatsız oluyor."

Kıza 'Şeyler'in ne olduğunu hiç sormadığımı hatırladım. Şeyler kalıyordu burada. Ben de o şeylerden biriydim.

"Defol," diye payladım onu. "Çık odamdan. Bu *şey*in canı bugün çıldırasıyla, geberesiye gülmek istiyor."

Anında kayboldu. Ben katılmak üzereydim. "Hastalık... Öyle mi? Osman Fahri Harput'ta hastalandı ve öldü..."

"Evet... Öyle demiştiniz."

Yüzüm ıstırapla burkuldu. "Demiştim..." Başımı salladım. "Demiştim ya... Ama gerçek... O başkaydı... Osman öldü ama nasıl? Aç kulağını da sevda katilinin itirafını dinle."

Şeref Demirel ilk defa yere, dizlerimin dibine oturdu. Aklıma Necdet'in hayali düştü. Oğlum da küçükken böyle önüme otururdu. Ona bir masal uydururken saçlarını okşardım. Bir an içimden bu koca gözlüklü adamın saçlarını okşamak geçti, ama elim varmadı.

"O gün," diye başladım. "Yani sana Osman Fahri'nin sonunu anlattığım gün dilim, yüreğim söylemeye varmadı... Artık yıllardır kendime bile itiraf edemediğim gerçeği duyacaksın şimdi. Osman hastalıktan, kahırdan ölmedi. Umudu yitince tabancayı şakağına dayadı ve..."

"Oh hayır..."

"Ah evet! Namluyu şakağına dayadı ve tetiği çekti."

Şeref'in dudaklarından bir inilti döküldü. "Eyvah."

"Şans mı desem yoksa daha büyük bir felaket mi bilmiyorum. Kurşun kafatasına saplandı, ama onu öldürmedi. Beynindeki kurşun parçasıyla ta Harput'tan İstanbul'a getirdiler onu. La Paix hastanesinde defalarca bıçak altına yattı. Dört ay can çekişti. Ölüme sarıldığında artık çıldırmıştı."

Dakikalarca, belki de saatlerce hiç konuşmadan öylece oturduk. Neden sonra, "Hastaneye," diye fısıldadı Şeref De-

mirel, "onu görmeye gittiniz; öyle değil mi? Lütfen... Şükûfe Hanım, lütfen gitmedim demeyin."

Allah'ım, ne kadar isterdim ona, "Evet, gittim," demeyi. Faruk'un bana ihanet ettiğini öğrendiğim ve beni seven tek erkeğin Osman Fahri olduğunu anladığım günden sonra milyarlarca kez hayal etmiştim, koşarak ona gittiğimi.

"Geldim Osman, geldim kara sevdalım. Geldim bahtsızım Osman'ım. Affet beni" diye yalvarıyordum hayallerimde. Ellerini avuçlarımın arasına alıp öpüyor, ateşten kuruyan dudaklarını ıslatıyor, adımı sayıkladığında ölesiye ağlıyordum. Ama hiçbirini yapamamıştım.

Tarifsiz bir kederle başımı iki yana salladım.

Şeref dudaklarını ısırdı.

"Haberim olmadı ki," diyebildim. "Onun intihara teşebbüs ettiğini, kendini vurduğunu, yaralı olarak buraya getirildiğini benden sakladılar. Öğrendiğimde Osman çoktan ölmüştü."

Başımı önüme eğdim, utanç ve azap içindeydim.

"Ama zamanında öğrenmiş olsaydım, gider miydim... aradığım gerçek aşkın o olduğunu anlar mıydım bilmiyorum... Emin değilim. O vakitler bencilliğin karlı doruklarındaydım. Başımda kavak yelleri esiyordu. Kendimi bırakmış, kadınları kurtarmaya uğraşıyordum. Ölmesine üzülmüştüm tabii, ama hak ettiği acıyla yanmadım. Gerçek sevdanın böyle ölümcül olduğunu bilmiyordum ki. Ancak Faruk Nafiz'in evlendiği gün kalbimi, aklımı ruhumu örten bencillik duvarı yıkıldı. Gerçek aşkın ne olduğunu o gün anladım. Osman'ın ölümünden yıllar sonra. Ve o günden beri müebbeden vicdan azabı içindeyim."

Şeref Demirel bir şeyler söylesin, beni teselli etsin, yine "Bırakın bu sevda katili saçmalığını," diye beni azarlasın istedim. Hiç ses etmeden yüzüme bakıyordu.

"Neydi demin sorduğun?"

"Neden durmadan bir kurşun, iki kurşun diyorsunuz demiştim."

"Ah evet... İşte bu yüzden. Osman Fahri'nin benim yüzümden kendine kıydığını anlayınca kurşun yemiş gibi hissettim genç adam. Osman, kurşunu kendine değil bana sıkmalıydı. Elimde değil, Osman için yanmaya başladığım günden beri ne zaman bir felaketle, acıyla sarsılsam, ruhum kanasa bağrımı delen kurşunları sayarım. Osman'ın benim sevdam yüzünden ölmesi vicdanımı kanatan ilk kurşundu. Bak acısı hâlâ içimde. Ama Faruk başka bir kadınla evlenerek beni yüreğimden vurdu. Onun kurşunuyla ruhum öldü gitti."

Şeref Demirel oturduğu yerden kalktı. Bir süre odanın içinde dolaştı. "Olsun," diye mırıldandı. Benimle değil de kendisiyle konuşur gibiydi. "Ben yine de onun ölümünden sorumlu olduğunuzu düşünmüyorum. Ve... bana kızsanız da bırakın şu sevda katili saçmalığını diyorum yine."

Gidip pencereden dışarı baktı.

Nereden nereye? Aklıma hemen Hicran'la Ümit geldi. Saat kaçtı acaba? Gelmişlerdi belki de.

"Evladım, bak bakalım," dedim, "otobüs durağında sarışın, genç, güzel bir kız var mı? Yanında ben bu kıza sırılsıklam aşığım der gibi duran bir de delikanlı olacak."

Şaşırdı ama baktı.

"Kimse yok. Durak bomboş."

Gelmemişlerdi demek.

"Kim onlar? Yani şu sarışın kızla, âşık delikanlı?"

"Benim yarattığım sevdalar."

Güldü. "Yarattığınız sevdalar mı?"

"Evet. Hep sevda öldürecek değilim ya, bir de sevda yarattım burada."

Aptal aptal baktı. Bir süre daha gezindi. "Ya sonrası?" dedi.

"Sonrası mı? Neyin sonrası?"

"Faruk Nafiz sizi terk etti; sonra da evlendi. Bir kuyuya yuvarlandığınızı düşünüyordunuz. Siz ne yaptınız peki efendim?"

Kıkır kıkır güldüm.

"Hiç. Hayatımın en aptalca hatasını yapıp evlendim."

64

İstanbul / Bakırköy – Huzurevi

"İntikam! İntikam!"

Şeref Demirel gülüyordu. Evlendiğime sevinmişti belli ki. "İntikamı hak etmişti," dedi yekten.

"Evet, etmişti," demedim ona. Öyle miydi gerçekten? Faruk intikamımı hak etmiş miydi? Şimdi pek emin değilim. Fakat o vakitler ondan intikam almak için yanıp tutuşuyordum.

En kestirme intikam yolu çabucak evlenmemdi. Faruk buna pek ihtimal vermezdi. Öyle ya ona "hayır," diyen Şükûfe başka hiçbir erkeğin nikâhına girmeyi kabul etmezdi. Onun canını yakmak istiyordum. Öyleyse herhangi bir adamla değil, Faruk'u kudurtacak biriyle evlenmeliydim. Ona ancak Ahmet Hamdi ile evlenerek acı çektirebilirdim. Kimseye söylememiştim bunu, ama kocamı intikam için seçtiğimi kendimden saklayacak değildim.

Zaten ben "Yok canım, olur mu öyle şey," filan diye inkâr etsem de herkes Ahmet Hamdi ile Faruk Nafiz'den intikam almak için evlendiğimi düşündü. Kardeşlerim, arkadaşlarım bile. Çünkü hepsi Faruk'un Ahmet Hamdi'den nefret ettiğini, beni ondan kıskandığını çok iyi biliyordu.

Faruk evleneceğimi duyunca inanamamıştı herhalde.

Davetiyemizi alanların çoğu da inanmamıştı.

Ahmet Hamdi'nin nikâh masasındaki halini hatırlıyorum da, o bile inanamıyordu galiba. Yüzünde endişe vardı. Vazgeçeceğimi, masadan kaçıp gideceğimi düşünüyordu herhalde.

Ama kaçmadım.

Güzel güzel oturdum. "Kocalığa kabul ediyor musun?" diye sorulduğunda, hiç tereddütsüz, "Ediyorum," dedim.

Nikâh memurunun nasihatlerine, "Ailenin reisi erkektir," saçmalığını tekrarlamasına bile katlandım.

O ana kadar lafımı hiç kesmeden dinleyen Şeref Demirel birden, "Önemli biriyle evlenmişsiniz. Kocanızın toplum içinde ve siyaset hayatında önemli roller oynadığını okumuştum," deyiverdi.

"Sonradan Başar soyadını aldı. Kendince pek çok şeyi de başardı."

"Onu sevdiniz mi?"

Yıllar sonra Faruk Nafiz'e de 'Aşk evliliği mi yaptınız?' diye sorduklarını hatırladım. Cevabını gazeteden kesip saklamıştım.

'Hayır,' demiş. Birbirlerini beğenip evlenmişler. Duygudan çok kafa izdivacıymış onların ki.

Hah! Sevsinler.

Benimki de öyleydi.

Başımı iki yana salladım. "Kafa izdivacıydı benimki."

Muhabir de başını salladı. "Anladım."

"Ahmet Hamdi'nin," diye devam ettim anlatmaya. "Fakülteden beri bana ilgisi olduğunu biliyordum. Söylememe gerek var mı? Ben onun farkında bile değildim. Fakat sonradan sonraya dediğin gibi önemli biri oldu çıktı Ahmet Hamdi. Faruk zaten önemliydi. Daha da önemli oldu.

Ahmet'le kutuplar kadar uzaktık birbirimize aslında. O güneyse, ben kuzeydim. Hayır, hayır. Tuhaf ama kuzey kutbu

oldum olası ürkütür beni. Nedense güney –güneyde olduğu için herhalde– daha sıcakmış gibi gelir bana. Aptallık işte. O kuzeydi, ben güney."

Şeref güler diye bekledim, gülmedi. Onun yerine ben kendi kendime güldüm. İçimi çektim.

"Neyse... Onunla evlenmeye karar verdiğimden bile haberi yoktu Ahmet Hamdi'nin. Yoluna ben çıktım. İkimiz de orada burada konuşmalar yapıyorduk. Birbirimizden ne kadar farklı şeyler düşünüyor, farklı şeyler savunuyorduk anlatamam. Fakat beni biraz da bu halimiz teşvik etti. 'Aman ya Rabbi,' diyordum içimden, kim bilir Ahmet Hamdi ile evlendiğimi duyunca Faruk nasıl şaşıracaktır. 'Hadi canım,' diyecektir mutlaka. 'İnanmam. Yanlışınız olmalı. Onlar birbirinin zıddıdır. Birbirlerini iterler.'

Öyleydik. Akla karaydık biz. Fakat ikimiz de gayret ettik. Birbirimizi itmedik. Sonra... sonra... Doğru nikâh masası. Ahmet'in çevresi o vakitler bile çok genişti. Ben de boyunu geçmiş oğlu olan ünlü şair, edibe Şükûfe Nihal'dim..."

Şeref Demirel fırsatı kaçırmadı. "Ve şair Faruk Nafiz'le yaşadığı büyük aşkı kimseden gizlemeyen bir kadındınız..."

"Evet. Biraz da o yüzden evliliğimiz o yaz çok konuşuldu."

"Asıl sorum şu efendim: Ahmet Hamdi Bey, bu büyük aşk için ne dedi? Kabullendi mi? Faruk Nafiz'i unuttuğunuzu mu düşündü? Hâlâ onu seviyor olduğunuzu düşündüğü olmuş mudur acaba?"

"Bilmem. Düşündüyse bile belli etmedi. Zaten Ahmet duygularını hiç belli etmezdi. Hatta zaman zaman onun hissetme yeteneği olduğundan şüpheye kapıldığım günler bile oldu. Mantık adamıydı o. İki kere iki kaçsa oydu hayat onun için. Faruk'la yaşadıklarımı biliyordu tabii. Hem belki de."

"Belki de ne?"

"Belki de *Neme Yetmez* şiirime kanmıştır."

"*Neme Yetmez* mi?"

"Evet. Faruk'un beni terk edip başka bir kadınla evlenmesinin içimi yakıp kavurduğu günlerde onu sildiğimi, aşkının zerre kadar hükmü kalmadığını, her şeye boş verdiğimi anlatmak için yazmıştım aslında.

'Yakut, mine, zümrüt, bana birdir kayalarla
Bir gül dikeninden kanayan el neme yetmez.
Kâşane, sedir, sırma, ışık onların olsun
Bir köhne kitap, bir sarı kandil neme yetmez?'

Böyle devam edip gidiyordu şiir. Sonunda da, '*Bir çölde biten dal gibi ıssızsa ruhum*' diyordum.

'Dost âleminin ettiği kem söz neme yetmez.
Vardır anacak bir gün olup ismimi elbet
Bir servinin altında dalan göz neme yetmez
Dağlar neme yetmez, bağlar neme yetmez?
Bir kuş ki benim derdime ağlar, neme yetmez?'

Şeref, "Hiç de onu unutmuş görünmüyorsunuz bu mısralarda bence," dedi bilgiç bilgiç. "Biraz kahır, sitem ve gizliden gizliye, için için yanan bir ateş..."

"Eh o kadar olacak artık. Fakat Ahmet Hamdi bu mısraların bir veda olduğunu düşünmüş olabilir. Zaten bu konu aramızda hiç geçmedi. 'Hâlâ Faruk'u seviyor musun?' diye sorsa ne cevap verirdim bilmiyorum."

"Seviyor muydunuz?"

"Kimi?"

"Faruk Bey'i."

Güldüm mü, homurdandım mı çıkaramadım. "Sevmek," diye soludum. "Ama benim gibi sevmek ya da Osman

Fahri'nin beni sevdiği gibi sevmek, insanın derisi gibidir. Hiç insan derisinden soyunabilir mi? Faruk'u unutmadım, unutmaya kalkmadım. Canım istedikçe, hatta kendimi cezalandırmak için bile onu düşündüm. Istırap çekmek için. Çünkü bunu hak etmiştim. Osman Fahri'yi reddederek nasıl müebbeden vicdan mahkûmu olduysam, Faruk Nafiz'in izdivaç teklifinden kaçmakla da en büyük azaba hüküm giymiştim ben. Pişmanlık azabına. Fakat buna rağmen bendeki bütün resimlerini, şiirlerini yaktım."

"Ya o?" dedi Şeref Demirel. "Faruk Nafiz sizi..."

"Hey," diye çıkıştım. "Ahmet Hamdi ile evliliğimi mi konuşacağız, yoksa Faruk'u çekiştirmeye devam mı edeceğiz? 'Aşkım seni canavarlar gibi takip edecek,' diyen oydu ben değil."

Şeref tam not verdiğini işaret eden bir hareket yaptı. "Müthişsiniz efendim."

"Bana bunu bir kere daha söylemiştin. Ben de 'öyleyimdir' demiştim. Ne yapayım, öyleyim işte. Müthişim."

"Aslında mantık izdivacı dediğiniz şey sizin için bir intikam oyunuydu."

"Kabul," dedim. "Öyle diyelim. 'Şair, edibe Şükûfe Nihal'in intikam oyunu. Üç perde! Ama harika oynadığım bir oyundu evladım. Sahnede mutluluktan uçan bir Şükûfe vardı. Hatta fotoğraflarda kocasına âşıkane bakan, başını onun omzuna yaslayan Şükûfe."

Evlendiğimiz günün akşamı verdiğimiz yemek geldi aklıma. Düğün yemeği gibi bir şeydi. Herkes oradaydı. Kahkahanın birini bırakıp, ötekini atan bir kadın vardı. Ben. O gece çekilen bütün resimlerimde gülüyordum. Bu resimleri görünce Faruk'un kıskançlıktan çıldırmasını, öfkeden çalı kaşlarını yolmasını istiyordum. O gece kaç kişinin benim neşeli halime bakıp birbirlerini dürterek, 'Nikâhın kerameti bu olmalı,' diye fısıldaştıklarını duymuştum. 'Baksana Şükûfe ne kadar mutlu.'...

Rolümü o kadar güzel oynamıştım ki," diye devam ettim anlatmaya. "Herkes inanmıştı mutlu olduğuma. Biri hariç."

"Kim inanmadı?" dişe sordu Şeref Demirel tabii hemen.

"Kardeşim. Muhsine. Gece bir ara yanıma geldi. Boynuma sarıldı. 'Hiç uğraşma abla,' diye fısıldadı. 'Beni kandıramazsın.' Bir şey diyemedim kıza. İnanmayacaksın, ama Ahmet Hamdi ile ilk gecemizde, Faruk'a okuduğum ama bir türlü bitiremediğim, başı sonu olmayan dörtlüğü hatırladım. Bütün gece kafamda onu tamamlamaya çalıştım. Sabah kahvaltıya oturduğumda şiir hazırdı. Kocam, kâğıdı elimden çekip aldı. Okudu. Kime seslendiğim belliydi. Bir şey demeden yüzüme baktı. Sonra kâğıdı masaya bırakıp gitti."

Şeref, kalemini aldı. "Nasıl bir şiirdi? Birkaç mısra..."

"İnanma, diyordum Faruk'a.

'Güldümse inanma, bil ki bu gülüş
Güldüğüm sabahın bir rüyasıdır
Dudaklarımdaki acı bükülüş
Veda akşamının sonsuz yasıdır.

Hangi kudret var ki solan ruhuma
Senden sonra yeni bir ışık versin
Söner gün geçince bu hain humma
Ağlar mıyım, başka bir acıyla dersin?'

Faruk'a daha önce okuduğum dörtlük de sondaydı:

'Bir salgın alevsin içimde bugün
Yakmaya en sönmez yerden başladın
Eriyip sönersem ancak büsbütün
Sevmiş diyeceksin beni bu kadın.'

"Feriha abla ile Beyoğlu'nda karşılaşmamızdan sonra ağlayabilseydim, düğün sabahı da ağlardım herhalde.

Ağlayamadım."

Şeref içini çekti.

"Ahmet Hamdi o zaman bile bir tepki göstermedi demek. Faruk Nafiz'i hâlâ sevdiğinizi başka nasıl söyleyebilirdiniz ki? Bir koca için tuhaf bir durum. Neyse... Sonra neler oldu?"

"Hiç. Ya da her şey," dedim dalgın dalgın. "Önce Cumhuriyetin onuncu yılını kutladık. Hepimiz gururluyduk. Herkes olanca sesiyle *Onuncu Yıl Marşı*'nı söylüyordu. İnanır mısın ben hiç söylemedim."

"Neden?"

"Marşın güftesini Faruk yazmıştı Behçet Kemal'le birlikte de ondan."

Yine müthişsiniz der mi diye baktım, oralı olmadı. Deftere bir çizik attı sadece.

"Derken erkekler meclisi, kadına milletvekili seçme ve seçilme hakkını kabul etti.

"Eseriniz..."

"Öyle bir iddiam yok. Bu hepimizin başarısıydı. İstiklal Harbi'nde bebesini koynuna bağlayıp sırtında top mermisi taşıyan analardan, gelinlerden tut hesabı. Bahtiyardım, ama erkeklerin bu hakkı, özellikle seçilme hakkını bize koklata koklata kullandıracaklarını biliyordum. Burnumuzdan getireceklerdi. Bizi siyasetin süsü olarak göreceklerdi. Öyle de yaptılar..."

"Ama pek çok hanım milletvekili oldu."

"Evet... bazı arkadaşlarımız vekil seçildi. Hiç yoktan iyi diye düşünüyordum."

"Siz? Size niye..."

"Benim hiç siyaset ahlakım yoktur. Son söyleyeceğim lafı en başta söyler çıkarım. Çok teklif geldi, ama uzak durdum.

Soyadı kanunu çıktı. Ahmet Hamdi, Başar oldu. Ben de Başar sayıldım. Kadın ille kocasının soyadını alacak ya. Aklım Faruk'taydı. O ne alacak diye merak ediyordum. Çamlıbel oldu. Ona yakışanı da buydu bence. Derken milletçe öksüz kaldık. Gazi Paşamız, kurtarıcımız, önderimiz öldü...

Faruk Nafiz milletvekili seçildi. Nâzım Moskova'ya kaçtı... ihtilalle tanıştık. Faruk Nafiz Çamlıbel demokratlarla Yassıada'da hapse atıldı. İhtilalciler halkın seçtiği başbakanla iki bakanını astı. Düşünebiliyor musun kaderimi. Bir şairim hapisten çıktı, Moskova'ya kaçtı. Öteki, sevdiğim tek adam zindana girdi."

"Ya evliliğiniz?"

"Evliydik işte. Fakat evde iki yabancı gibiydik. O başka bir dünyada, ben başka bir dünyadaydık. Demokrat Parti meselesi aramızdaki zıtlık iyice ortaya çıkmıştı zaten. Siyasette değildim ama demokratlara meyilliydim. Ahmet Hamdi halkçıydı. İhtilal evliliğimizin sonunu yaklaştırdı."

"İkinci evliliğinizde de mutlu olamadınız yani..."

"Mutlu olmayı beklemiyordum zaten... Faruk'tan başkasıyla mutlu olamayacağımı biliyordum. Ha onunla evlenmiş olsaydım mutlu olur muydum; ondan da emin değilim. Böyle bir yapım vardı işte. Ahmet Hamdi'ye haksızlık da etmek istemem. Ahmet; bana hayatımın en büyük hazinesini armağan etti. Kızım Günay'ımı...Yavruma dört elle sarıldım."

"Ve onu kucakladığınız gibi ikinci kocanızı da terk ettiniz..."

Kıkırdadım. "Tahta bavulumu da aldım canım. Ben, Necdet, Günay ve Şükûfe Nihal'in baba yadigârı tahta bavulu... Çıkıp gittik."

"Ahmet Hamdi Başar'dan boşandınız."

"Öyle yaptık. Yeniden özgürdüm ve kendimi mutlu sayıyordum. Günay'ı doğururken sanki ben de yeniden doğmuştum. Kendimi romanlara verdim. Faruk'la ikimizi anlattığım *Yalnız Dönüyorum*'u yazdım. O da *Yıldız Yağmuru* ile cevap verdi. Bu da buruk bir teselliydi. O felaket olmasaydı bu kadarıyla idare edebilirdim... O korkunç..."

O korkunç an! Acı tıpkı o günkü gibi geldi bacağıma saplandı. Az daha feryat edecektim. Karşıdan karşıya geçerken otomobilin altında kaldığımda attığım gibi. Dişlerimi sıktım. Kazadan yadigâr bir topal bacak kalmıştı, bir de işte o korkunç günü her hatırladığımda iliklerime kadar hissettiğim acı.

Şeref Demirel yüzümdeki ifadeden kötü bir şey olduğunu anladı.

"Ne oldu efendim, birden...Yoksa yine mi kurşun di..."

Güldüm. "Hayır. Bu sefer hançer... Yüzlerce hançer... neşter... testere... Otomobil kazası geçirdim genç adam. Sanırım 1952'ydi."

"Vah vah."

Soğuk, hatta münasebetsiz bir vah vahtı bu.

"Senin vah demen de benim geçirdim deyivermem de ne kadar kolay. Fakat yaşamak korkunçtu. Altında kaldığım otomobil sol bacağımda kırmadık kemik bırakmamıştı. Aylarca alçılar içinde yattım. Kendimi teselli etmek, hatta halimi alaya almak için, 'Faruk beddua etti herhalde,' diyordum, ama gülerken bile acıdan gözlerimden yaşlar boşanıyordu. Mecburen ama ümitle kemiğin kaynamasını bekledim. 'Olmamış,' deyip yeniden kırdılar. Sonra bir daha. Bir daha. Kaç defa bıçak altına yattım hatırlamıyorum. Sonunda canıma tak dedi. 'Yeter,' diye parladım doktorlara. 'Bırakın, nasılsa öyle kalsın.'

Doktorun biri pek umurundaymış gibi, 'Topal kalırsın,' dedi.

'Bunca yıl topal değildim de ne oldu? Biraz da seke seke yürürüm; fena mı?'"

Şeref Demirel aklımdan geçeni duymuşçasına, "Fena olmuş," dedi.

Fenaydı. Sol bacağım kısa kalmıştı. Hayatım bir kere daha alt üst olmuştu. Sokağa bile çıkmıyordum. Toplantılara gitmeyi de bıraktım. Yüzlerce insanın önünden geçerken, "Zavallı Şükûfe topal kaldı," diye fısıldaştıklarını duymaya dayanamazdım.

65

İstanbul / Bakırköy – Huzurevi

Muhabir can sıkıntısıyla ofladı.

Artık ona anlatacağım bir şeyim kalmamıştı. Bu iş burada bitiyordu. Defterini teybini toplayıp gidecekti. Neyi yazacağı, nasıl yazacağı da umurumda değildi.

Kalktı. Ellerini pantolonun ceplerine sokup pencereye yürüdü. Birden aklıma geldi. Şeref Demirel'in aklında bir sevda katili olarak kalmamalıydım.

İçimden, "İnşallah gelmişlerdir," diye dua ettim.

"Oradalar mı?"

"Kimler efendim?"

"Hicran'la Ümit."

"Ne?" Bu çocuğun aptal aptal yüzüme bakmasına dayanamıyorum. Ne var bunda anlamayacak. "Durak'taki âşıklar canım," dedim. "Sana bir sevda yarattım diye anlatmıştım ya, unuttun mu? Onlara isim bile verdim. Kız Hicran, oğlan Ümit."

Şeref pencereye dönüp dışarı baktı.

"Durakta yaşlı bir adam var sadece."

Doğruldum. "Ama gelmiş olmalılar. Seni onlarla tanıştırmak istiyorum. Yarattığım sevdayı görmelisin. Hatta yazında onlardan bahsedersen sevinirim. Not al istersen kız Hicran, çocuk Ümit."

Onun önünde topallamayı göze alıp pencereye yürüdüm.

"Aaa!"

Duam kabul edilmişti. Duraktaydı ikisi de.

"Ordalar ya evladım... Baksana. Görmüyor musun? Kırmızı döpiyesli kız Hicran. Ne kadar güzel değil mi? Kırmızı da pek yakışmış sarı saçlarına... Ümit de takım elbise..."

"Fakat efendim," dedi Şeref. Yüzünde yine o aptal ifade vardı. "Yanılıyorsunuz. Durakta kimse yok. Yaşlı adam da otobüse bindi gitti. Kimse kalmadı."

Aptal şey. Kör müdür nedir? Onu ittirip cama sokuldum.

"Saçmalama... Çekil bakayım..."

Oradaydılar. Yan yana. "Beni kızdırmak için mi yapıyorsun çocuk? İkisi de orada işte. Baksana."

Güldü. "Hayır. Kimse yok. Ne kırmızı döpiyesli bir kız var, ne de takım elbiseli delikanlı..."

"Artık numarayı bırakabilirsin. Başardın Şeref Demirel. Beni kızdırdın. Ordalar. İkisi de. Mutlular. Gülüyorlar. Bak bak, Ümit Hicran'ın elini tuttu. O koca gözlüğe rağmen görmüyor musun oğlum?"

"Gözlük hayalleri görmez efendim."

Ne!

"Bana baksana sen."

Onu ceketinin kolundan çekiştirmeye yeltendim, ama nedense beceremedim, elim boşlukta kaldı.

"Kusura bakmayın, ama söylemek zorundayım. Siz bir sevda değil, hayal yaratmışsınız anlaşılan."

Arkasını döndü, kapıya yürüdü. Koridorda kayboldu. Ayak sesleri uzaklaşırken "Hey, dur," diye bağırdım. "Nereye gidiyorsun? Gel buraya!"

Dinlemedi.

"Ben hayal mi görüyorum yani?" diye bağırdım bu sefer. "Öyle mi?"

"Öyle," diye bir ses duydum koridor tarafından.

Aman ya Rabbi! Kan beynime sıçradı. "Seni ukala, dört göz!" Sesim artık çığlığa dönüşmüştü. "Sen kim oluyorsun da bana... bana..." diye haykırdım. Arkasını getiremedim. O kelimeyi söylemeye dilim varmadı.

"Benim kim olduğumu biliyor musun sen! Şükûfe Nihal'im ben! Açmayan çiçek! Senin müthişsin dediğin kadın! Yazıklar olsun. Bir de günlerce sana çene yordum. Gönlümün kilidini açtım. Sırlarımı bile... Hayal ha! Sevda değil hayal yarattım öyle mi?"

Dışarıdan Ayşe'nin sesi geldi.

"Abla! Abla... lütfen ama canım!"

"Hayal ha... Hayal yarattım öyle mi? Yoksa sen de mi hayalsin?" Terliğimi çıkarıp kapıya vurdum. "Gel, kaçma! Şeref Demirel, gel diyorum sana! Bak ikisi de durakta... Yarattığım sevda..."

Aniden Nazire Sultan'ın sesi çınladı kulağımda.

"Sus Şükûfe sus! Rezil olduk kızım sus! Allah aşkına sus!"

Aldırmadım.

"Ayşe!" diye haykırdım bu sefer. "Ayşe, derhal buraya gel! Hemen."

Şıpıdık terliklerinin sesini işitmemle kızın kapıda belirmesi bir oldu.

Ben çın çın bağırıyordum, o da sesini kısarak bağırıyordu. "Sus abla... Abla yeter... Herkes uyuyor daha!"

"Git," diye çekiştirdim. "Git o herifi yakala. Karşıma getir." Ben ona bağırıyordum,

"Abla bağırma. Herkesi uyandıracaksın."

"Başlatma ablana. Kim uyanırsa uyansın. Herkes buraya gelsin! Şükûfe Nihal'in yarattığı son sevdayı görsün. Marş, marş! Koş, yakala şu adamı diyorum sana."

"Kimi?"

İyice zıvanadan çıktım.

"Ay bu ne aptal şey. Bir de kimi diye soruyor. Şeref Demirel'i. Benimle röportaj yapan gazeteciyi. Ayol adam gözünün önünden geçti, görmedin mi?"

Kız birden "Ay," diye korkunç bir çığlık attı. "Canımı yakıyorsun! Bırak beni! Delirdin galiba. Öyle biri yok!"

Kolundan yakaladığımı o anda fark ettim. Çığlıklarına aldırmadan pencereye sürükledim.

"Yok öyle mi? O da hayal demek. Bana hayal görmüşün diyen adam yok öyle mi? Ne demek hayal görmek biliyor musun? Bunaklar... Bunaklar yaşar hayal âleminde. Bunak mıyım ben yani? Bak aşağı. Sana onları daha önce de göstermiştim. Hatırladın mı? Hicran'la Ümit'i. Bak yine duraktalar. Yok dedi adam. Hayal görüyormuşum ben. Sevda yarattım derken, hayal yaratmışım. Şu lafa bak. Şu aptal kafanı çevirip durağa baksana!"

Kız kurtulmak için çırpındı. Bırakmadım.

"Gördün değil mi? Yarattığım sevdayı gördün. Oradalar işte yan yana... Ooo Ümit elini Hicran'ın omzuna attı. Vay çapkın vay. Gördün mü, söyle... söyle!"

Kız yine feryat etti. "Bırak beni deli karı!" Elimden kurtuldu. Çığlık çığlığa dışarı koştu.

"Yetişin... yetişin... çıldırdı... beni öldürecek. Camdan atacak..."

Deli karı! Ben.

Bunak! Ben.

Hayal gören. Ben. Şükûfe Nihal!

Fırtına kuşlarının arkadaşı, şairimin sevdası... Osman'ın kara sevdası... Nâzım'ın yaz rüyası Şükûfe!

"Hayır!"

Ayşe hâlâ holde deliler gibi bağırıyordu. Başkaları da vardı artık.

"Bunak cadı!" diye haykırdı kız yeniden. "Gazeteci de yok... O uydurduğun kızla oğlan da yok. Ha ha ha ne komik! Sevda yaratmışmış. Deli ayol bu. Resmen üşütmüş. Duyuyor musun beni? Ne ilk bahsettiğinde vardı onlar ne de şimdi."

Sonra "Biriniz aşağı koşun," dedi. "Hasene Hanım'a haber verin. Şükûfe çıldırmış deyin. Gelsin bu bunağı ne yapacaksa yapsın!"

Başkaları da bir şeyler söylüyordu. Bazıları kafalarını uzatıp bana bakıyordu.

Kendi feryatlarımdan başka hiçbirini duymuyordum.

"Hasene," diye feryat ettim. Dizlerimin üstüne düştüm. Acıyı hissetmedim. "Yetiş. Gel. Bak Şükûfe ablana neler yapıyorlar, neler söylüyorlar. Hasene, can dostum, vefalım, yetiş."

Annem bu sefer yanı başımda homurdandı.

"Sus Şükûfe. Allah aşkına sus kızım!"

Bir feryat daha koptu yüreğimden.

"Gelin, bakın. Yarattığım sevda orada işte... Hicran'la Ümit... Hayal değil onlar. Gelin bakın. Mutluluklarını gözlerinizle görün."

Ayşe, "Sus," diye haykırdı. "Sus bunak karı."

"Yooo!" Feryadım duvarlarda yankılandı. "Bunak değilim ben, değilim!

Dışarıda koşuşmalar vardı. Ayşe'nin "Yetişin," dediğini işittim çığlıklarımın arasında. "Çıldırdı. Hayal görüyor. Bana saldırdı... Beni az daha..."

"Sus kızım. Sakin ol biraz Ayşe..."

Sesi hemen tanıdım. Hasene! Benim sevgili arkadaşım. Kurtarıcım.

Hasene kapıdan girdiğinde hâlâ dizlerimin üstündeydim. Kollarımı ona doğru uzattım.

"Kurtar beni Hasene," diye yalvardım. "Bana bunak dediler... Deli dediler... Söyle onlara Hasene... Bunak olmadığımı söyle..."

Hasene, "Bana yardım edin," diye buyurdu. "Onu kaldıralım."

Az önce odaya girmeye korkan birkaç kişi geldi. Beni koltuklayarak kaldırdılar.

"Tamam," dedi Hasane. "Bizi Şükûfe Hanım'la yalnız bırakın."

Biri, "Ama efendim," diye itiraz edecek oldu. Arkadaşım kestirip attı.

"Çıkın! Bir şey olmaz. O bana bir şey yapmaz."

Şaşırdım. Ne yapacaktım ki?

"Şükûfeciğim şöyle biraz uzanalım mı?" Sesi yumuşacıktı.

Ellerine sarıldım. Uzanmama yardım etti.

"Şimdi bana her şeyi anlat Şükûfeciğim, en başından."

Başımı salladım. "Her şey onun yüzünden oldu. O gazetecinin..."

Hasene'nin yüzünde tuhaf bir ifade belirdi, ama üzerinde durmadım. "Bugün röportajı bitirdim. Ona anlatacak bir şeyim kalmamıştı. Fakat şeyi göstermek istedim. Hani sana da anlatmıştım ya. Yarattığım sevdayı... Sen gelip görecektin, ama işlerinden vakit bulamadın herhalde. İkisi de duraktaydı. Ona gösterdim. Hicran'la Ümit'i yani. Yok dedi çıktı adam... Ben hayal görüyormuşum. Nasıldı bakayım... Dur, hatırlarım... Sevda yarattım derken... Neyse, bu aptal kız akıl bırakmadı ki bende... Bunak demeye getirdi yani adam... Onlara söylemelisin Haseneceğim. Yalvarıyorum. O Şeref olacak herifi de ara. Ona Hicran'la Ümit'i durakta kendi gözlerinle gördüğünü..."

"Yapamam Şükûfeciğim."

Bir kurşun daha yedim.

"Yapamaz mısın?"

"Keşke yapabilsem, ama yapamam Şükûfeciğim... Artık gerçeklerle yüzleşmelisin. Durakta tarif ettiğin gibi iki genç yok. Kaç sabah erkenden geldim, sana haber vermeden onları bekledim. Kimse yok. Şimdi de yoklar. Yani onlar yok Şükûfe... Onlar senin hayalin... Ama haklısın, onları sen yarattın. Kahramanların... Romanlarındaki gibi yani..."

Kurşun üstüne kurşun. Mitralyöz ateşi altındaydım. Bedenim sarsılıp duruyordu.

"Yani..."

Evet anlamında başını salladı Hasene... "Ama önemli değil Şükûfeciğim... Artık her şeyin çaresi var. Doktor Hilmi'nin verdiği ilaçları alırsan bir şeyin kalmayacak söz. Olmadı başka hekimler çağırırız sana..."

"Ama ... Şeref..."

"Şeref Demirel hayal değildi. Öyle biri var. Buraya bir kez geldi. Seninle bir gün röportaj yaptı, gitti. Sonra bir daha hiç gelmedi."

Ah! Bir kurşun daha!

"Gelmedi mi?"

"Gelmek isterdi mutlaka Şükûfeciğim ama gelemedi. Sana anlatmıştım onun solcu olduğunu. Anarşist diye tutuklayıp hapse attılar Şeref Demirel'i."

Yani... O zamandan beri ben... ben bir hayalle...

İtiraz etmeye çalıştım. "Ama Hasene... Bana sorular sordu. Şakalar yaptı. Şiirler okudu Nâzım'dan... Şurada oturdu. Kocaman teybi..."

"Hepsini sen yarattın... Doktor böyle şeyler olacağını söylüyordu zaten. Sana ilaçlar verdi, ama bizi kandırdın. Onları içiyormuş gibi yaptın ama içmedin. Çekmecene sakladın. Doktor birazdan gelecek. Görüşürüz. Bu hastalıkta insan hayalinde canlandırdığı kahramanlarla konuşurmuş."

Hastalık!

Hastayım yani ben öyle mi? Peki ne hastalığı bu? Hasene'ye bunu sormadım, soramadım. Kız yüzüme karşı "Bunama," diyemezdi ki.

Bir kere daha tahta bavulumu alıp çıkıp gitme zamanı.

"Bana bir iyilik yap canım kardeşim," dedim. Az önce esen kasırgadan eser yoktu bende. "Günay'ı ara... Annen geliyor de. Nerede benim tahta bavulum?"

Kalkmayı denedim, Hasene bırakmadı.

"Bunu sana nasıl söyleyeceğimi bilmiyorum Şükûfeciğim. Lütfen... Bana yardım et. Çok acı ama gerçekle yüzleşmen lazım. İyileşmen için bu şart. Hafızanda sildiğin acıları kabul etmen lazım..."

"Sildiğim acılar mı? Daha ne acı olacak ki Haseneceğim? Yüzüme karşı bunak diye bağırdılar burada. Sen Günay'ı ara, ara."

"Günay öldü Şükûfeciğim!"

Bin kurşun! Milyon kurşun!

Korkunç bir feryatla elinden kurtuldum. "Yooo! Yooo. Yalan, yalan!"

Hasene koşup kapıyı araladı. "Gelin" dedi. İçeri birkaç kişi daldı. Hole fırlamaya çalışırken yakalandım.

Tekrar içeri çektiler. Hasene boynuma sarılmıştı. Ağlıyordu.

"Günay öldü Şükûfe. Bebeğini doğururken kaybettik onu. Bunu sen de biliyorsun. Ama öyle tarifsiz bir acıya sürüklendin ki, o anı kafandan sildin attın... Gerçeği kabul etmedin... Keşke dışladığımız gerçekler hiç yaşanmamış olsa, ama..."

"Yooo! Yooo!"

Kimse zaptedemiyordu beni. "Yalan! Yalan! Hepsi yalan! Günay ölmedi!"

Çığlıklarımdan gırtlağım yanıyordu.

"Günayım, kızım, canım! Duy ananın feryadını. Canımın canını al gel anacağına!"

Annem, "Sus Şükûfe," diye haykırdı bir yerlerde. Sesini duydum, ama göremedim onu.

Günay ölmüş!

Ben biliyormuşum!

Şeref Demirel sadece bir kere gelmiş. Ben yüreğimi bir hayale açmışım. Bir hayal!

Yarattığım sevda filan da yokmuş! Ne Hicran ne Ümit. Hepsi hayalmiş! Bunak bir kafanın yarattığı hayallermiş!

İyi ama ya yaşanmışlık? Ya arkamda bıraktığım ayak izlerim... Bir ağacın dalına asılıp kalan sesim... Peşim sıra gelen gölgem... Hayatım, acılarım, çilelerim, romanlarım, şiirlerim! Onlar da mı hayal?

Yaman bir ses yaklaşıyordu. Göklerden, yıldızların ötesinden gelen bir ses. Belki de yıldızların türküsüydü bu. Soğuk gecelerin karanlığında içimde hep duyduğum ses. Şimdi fırtınaların kanadındaydı. "Saklan," diye gümbürdüyordu kafamın içinde. "Saklan... Bulutlarıma sarın, sislerimi örtün... Söndür şu lanet kandilleri... Sil hesabı, kitabı kafandan. Gel... bana yaklaş... Bana saklan Şükûfe!"

Şükûfe! Bu... bu benim adım mı? Ben... ben büyük şaire, büyük edibe Şükûfe Nihal miyim anne? Senin açmayan tomurcuğun... Yoksa ben de hayal miydim anne?

"Sus Şükûfe," dedi Nazire Sultan. "Sus kızım. Yalvarırım artık sus."

Onu gördüm. Tanrım, gördüm annemi. Ayakucumda oturuyordu. Tanrım, ne kadar güzeldi. Ağlıyordu Nazire Sultan. Ona gülümsedim.

"Sustum anne, sustum, müebbeden sustum.
Her taraf sis, boğuldu bak ruhum."

Kendimi sise, bulutlara, göklerin üzerime serpiştirdiği yıldız tozlarının pırıltılarına sarmalayıp sakladım. Yıldızların türküsünü dinledim.

"Saksıda incilendi yapraklar senin için
Söylendi gelmez diye uzaklar senin için...
Saatler saatleri vurdu çelik sesiyle
Saatler son gecemin geçti cenazesiyle.

Nihayet ben ağlarken toprağın yüzü güldü
Sokaklardan caddeye doğru sesler döküldü."

Ve Sonrası

Şükûfe Nihal bir daha konuşmadı. Sesi o günden sonra hiç duyulmadı. 23 Eylül 1973'te daldığı hayal âleminden sonsuzluğa yükseldi. Faruk Nafiz Çamlıbel'in bir vakitler ona şiirler okuduğu Aşiyan tepesindeki mezarlıkta son uykusuna uzandı. Mezar taşına, adı "Şair, yazar, öğretmen" diye kazındı.

Faruk Nafiz Çamlıbel, Şükûfe Nihal'le çıkmayı hayal ettiği Karadeniz yolculuğuna yalnız çıktı. Sevdiği kadının ondan ebediyen ayrılmasından sadece bir buçuk ay sonra, 8 Kasım 1973'te o gemide hayata veda etti. Sevdalı iki büyük şairin ruhları birbirine kavuştu.

O günden sonra, fırtınalı havalarda, gökle denizin buluştuğu yerde Nihal'le Faruk'un sevdalı ruhları Karadeniz'in köpüren dalgaları üzerinde el ele dolaşıp durdu. Onlara fırtına kuşları eşlik etti.